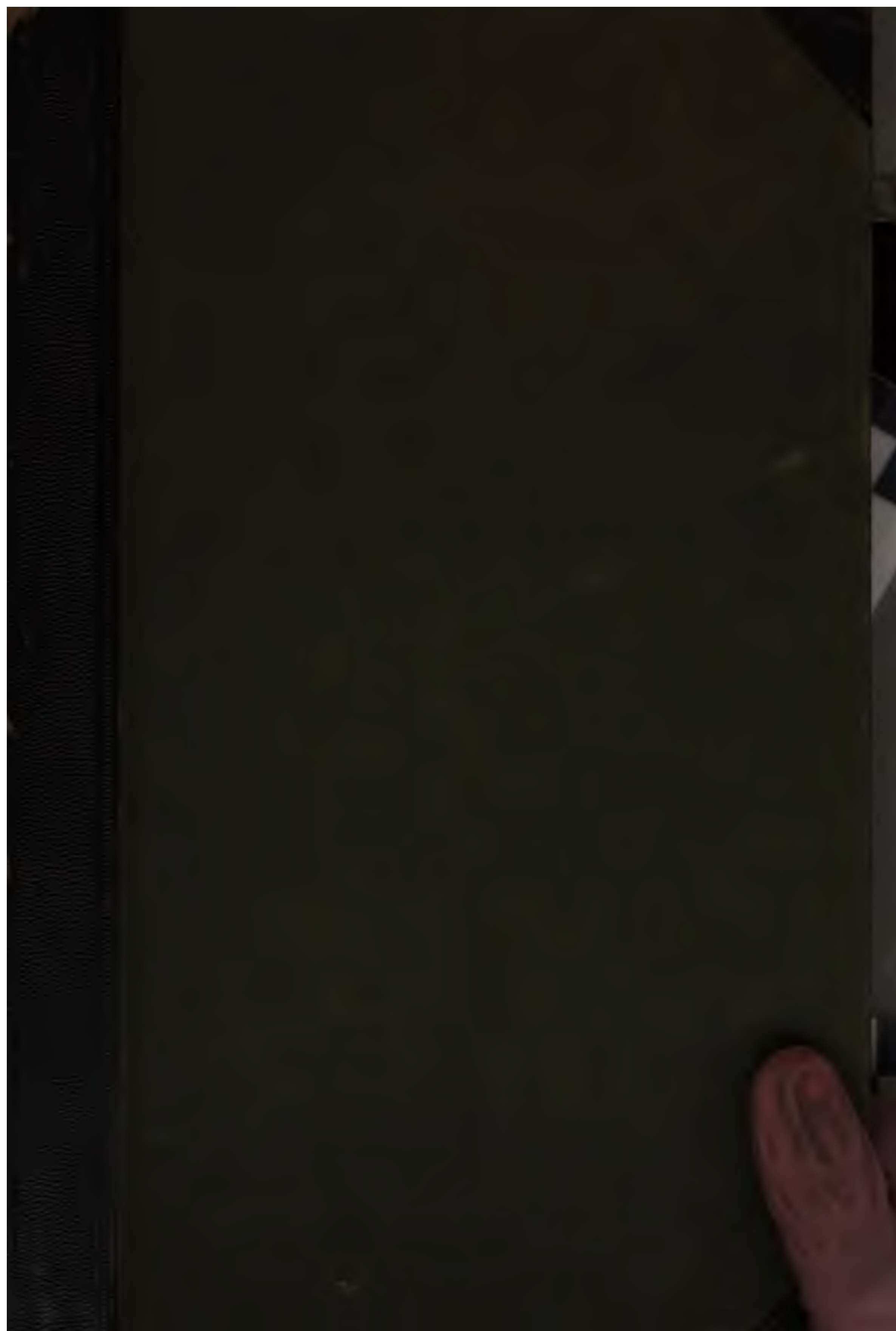
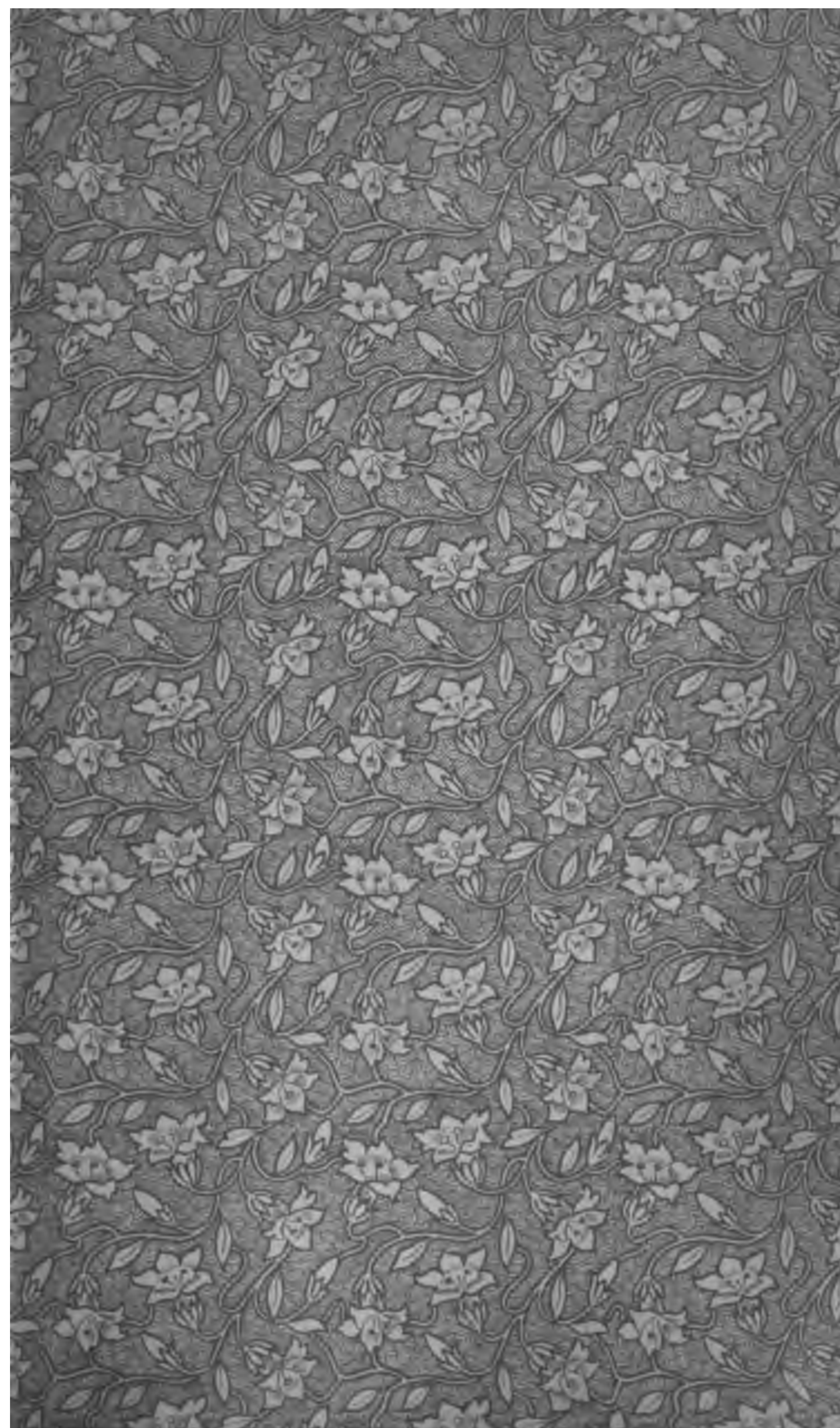

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891

DĚJEPIS

MĚSTA PRAHY.

SEPSAL

VÁCSLAV VLADIVOJ TOMEK.

DÍL IV.

DRUHÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ FR. ŘIVNÁČE
(ANTONÍNA ŘIVNÁČE).
1899.

Tiskem J. Otty v Praze

PŘEDMLUVA

k prvnímu vydání.

Díl čtvrtý dějepisu města Prahy, jejž tuto odevzdávám váženému čtenářstvu, obsahuje příběhy od smrti krále Václava IV až do přijetí bratra jeho Sigmunda za krále, tudy dobu tak zvané války Husitské.

Zachovávám při spisování dějin Pražských vždy hlediště to, že nemá dějepis Prahy přestávati na příbězích pouhé místní povahy, jako dějepis kteréhokoli jiného místa v zemi, nýbrž že musí při něm pojímána býti Praha vždy zároveň co ohnisko všeho veřejného života národa českého. Potřeba toho naskytuje se v příbězích této doby patrněji než při mnohé době jiné, ježto Praha ve všech událostech velkého tehdejšího převratu v zemi v míře nejrozsáhlejší činně se účastnila. Dějepis Prahy té doby stal se tudy v jisté míře a v jistých směrech dějepisem války Husitské zároveň. Připomínám to k ospravedlnění před posuzovateli, kterým by se z jiného hlediště mohlo viděti, že vykračuji z mezí svého úkolu.

Látka mi proti nadání vzrostla tou měrou, že mi nebylo lze v díle tomto přidati přehledný popis úředníků a důstojníků světských i duchovních náležející k této knize, jak jsem myslil při spisování předmluvy k dílu třetímu. Musím odložiti uveřejnění jeho ke zvláštnímu svazku, který bude následovati.

Při této příležitosti nemohu opominouti vysloviti vřelé díky slavnému sboru starších obecních hlavního města Prahy, který k žádosti sboru Matice České již ode tří let podporuje vydávání díla tohoto ročním příspěvkem peněžitým 500 zlatých. Podporou touto získal jsem sobě hlavně výtečného pomocníka při sbírání zřídel a jiných prácech přípravných, doktora filosofie a na ten čas výpomocného učitele při české realce v Karlíně, pana Antonina Rezka, jehož vynasnažením bylo mi již rychlejší dokonání tohoto dílu usnadněno, tím více pak poslouženo sebráním hojné látky k dalšímu pokračování.

V Praze dne 9 listopadu 1878.

V. V. Tomek.

OBSAH.

Oddíl čtvrtý.

Praha ve válce náboženské za krále Sigmunda (1419—1436). Stránka

ODDÍL ČTVRTÝ.

Praha ve válce náboženské za krále Sigmunda.

(1419—1436.)

1.

Vládařství královny Žofie.

Smrt krále Václava IV byla velikým obratem v dějinách 1419
Prahy jak země české vůbec. Náboženské hnutí české zasazující se o opravu společnosti církevní nenalezlo podpory z míst těch, odkudž oprava mohla býti provedena cestou zákonnou; nýbrž hrozilo se mu odtamtud krutým pronásledováním pod záminkou vyplenění kacířství. Národ český musil se strojiti k obraně své proti tomu; při čemž záleželo nejvýše na zachování jednoty v něm samém a tudy zvláště na tom, jak porozuměla nejvyšší moc ve státu povinnosti své k národu v nastávajícím zápase. Král Václav ukazoval ke straně Husově, ku které se vždy rozhodněji znala velká většina národu českého, po nejdelší čas svého života mnoho dobré vůle, ač jí se nerovnala jeho schopnost a vytrvalost. Když se v tom za posledních měsíců před smrtí svou začal kolísati, spůsobilo to znepokojení myslí, a přišlo z toho k prvním bouřím krvavým. Po smrti jeho octl se však národ český v nebezpečenství mnohem větším, když měl nastoupiti panovník, který se již prvé stavěl na stranu mocí hrozících jemu záhubou. Tu přišlo nevyhnutedlně k rozporu mezi národem a králem. K rozepři

1419 s duchovní mocí přišlo povstání proti vládě zemské, a z toho vznikly události strašlivé a převraty násilné ve společnosti církevní i státní, jakých nikdo předtím nemohl předvídati ani tušiti, jichžto následky vtiskly se hluboko u věky potomní. Praha stála v nejpřednějším čele oněch událostí, a převraty z nich pošlé dotkly se jí tou měrou, že i v řádech veřejných, kterými se spravovalo obyvatelstvo, i v obyvatelstvu samém dle rodu a původu i v zevnější podobě města staly se proměny veliké a osudné.

Hned jak se roznesla v Praze novina o úmrtí krále Václava IV na Novémhradě Kunratickém, nastalo velké jitření v obecném lidu ve městě, z něhož přišlo k novým výtržnostem proti duchovenstvu. Nazejtří totiž, ve čtvrtek dne 17 Srpna, počala se sbíhati chátra na ulicích, a dala se v útoky na rozličné kostely, kláštery i domy farářů ve všech třech městech, Starém, Novém a Menším; kdež všude tlučeny a kaženy jsou od ní obrazy a varhany, neuctivě pohazovány ostatky svatých, a také rozbírány klenoty kostelní. Ve strachu utíkali faráři protivní straně Husově i řeholníci z města, nebo poschovávali se, kdež mohli, aby ušli osobnímu nátisku; a strach velký přišel také na všechny jiné protivníky strany Husovy ve městě. Však také milovníkům a vůdcům snah opravných byly výjevy tyto velice proti mysli; neboť pocházely patrně z návodu novotářů, jejichž učení brojící proti ctění svatých a jiným starým řádům již zjednalo sobě přívržence v obecném lidu. Prudkým výbuchem zuřivosti chudiny, která se cítila tu chvíli zbavena strachu před hněvem královským, dali se úřadové městští překvapiti, tak že se neodvážili užiti v čas důrazných prostředků; ano purkmistru tehdejšímu na Starém městě, *Janovi Bradatému,* sladovníku, rodilému ze Stříbra, jehož dům byl na místě nynějšího Plateizu (č. 416), dávala se i vina, jako by byl ke skutkům těm výtržným svoloval. [1])

[1]) Vavřinec z Březové praví, že se kažení obrazů a jiné ony věci staly „magistri civium antiquae civitatis, Johannis scilicet Bradati, cum consensu“; Anonymus u Höflera 533 dokonce: „ad mandatum Johannis brasiatoris dicti Bradati.“ Poslednější rčení nelze bráti do-

Zdá se, že rozdivočelý lid konal svou vůli nejdelší čas 1419
toho dne beze vší překážky v rozličných částech města, až pak odpoledne, o hodině dvaadvadcáté (nyní asi páté), sebrala se směsice lidu všelijakého, ozbrojeného meči a holemi, sekerami, oštěpy, sudlicemi, samostříly i také opatřeného rozličným brněním, a vyhrnula se z města ven k útoku na krásný klášter *Kartouský* za branou Oujezdskou. Není určitě známo, čím obzvlášť byli mnichové tamější popudili lid Pražský proti sobě, kromě že ovšem byli protivníci přijímání pod obojí spůsobou a schvalovali svým časem upálení Husa v Kostnici; ale byly jim již prvé dávány výstrahy před hněvem lidu, a docházely jich samých také pohrůžky; pročež již napřed nejlepší věci své, jak klenoty, tak knihy, byli odstranili a uchránili jinde na bezpečnějších místech; když pak se bouře blížila, hledali osobního útočiště ve svatyni, shromáždivše se v kůru svého kostela. Lid vedral se bez překážky do domu i také do kostela, a vykonal před očima řeholníků všecku zlost svou jako v jiných místech; pobořil oltáře, zkazil obrazy Kristovy a svatých, pobral svaté ostatky, které nebyly odneseny, a rouhal se jim rozličným spůsobem; hlavy svatých děvic byly sem tam pohazovány, svěcená hostie vzata neuctivě i s puškou, ve které byla schována, a přišla ke ztracení; také otevřeny krypty a roztlučeny mramorové náhrobky, pod kterými ležela těla urozených lidí tu pochovaných, a mnichové na to vše hledící zkusili mnoho ousměšků a potup i strachu, ježto na ně často vztahovány ruce a hrozeno jim ranami i také smrtí, ač skutkem jim neublíženo. Zatím vybijci dobyli se do komnat, do sklepů, do špižíren vypáčením dveří, a brali, co jim pod ruce přišlo, šatstvo, knihy, jídla a nápoje rozličné, kterými se spili; co nestačili snísti, vypíti neb odnésti, rozlili na zem a pošlapali nohama; po takovém pak pustém řádění obořili se všichni na mnichy, a při-

slovně, protože se výtržnosti obecného lidu vůbec poroučeti nedají, než leda trpěti nebo povzbuzovati. Ale zdali i obvinění z toho jest důvodné, lze pochybovati, když srovnáme, jak se Jan Bradatý dále choval toho dne dle vlastního vypravování mnichů Kartouských, kteří zkusili trýzeň od lidu.

9 nutili je násilím, opustiti kostel i klášter, oznámivše jim, že mají býti vedeni na radnici Staroměstskou, aby se před konšely spravili z víry své a ze svého mínění o svátosti oltářní pod obojí spůsobou.

Musivše se tomu poddati, vedeni jsou všichni, převor, kněží, konvrši i novicové pohromadě do města, obstoupeni jsouce přitom těsným davem lidu, větším dílem holemi ozbrojeného, který se jim všelijak posmíval a zpíval rozličné Husitské písně jim na příkoř. Zvláště trapné bylo pro ně okamžení, když se musil divý průvod zastaviti před branou Menšího města Pražského, která byla před ním zavřena a teprv po některé chvíli otevřena; neb musili po čas zastávky této stojíce poslouchati potupné písně na sebe. Podobnou zastávku musili přestáti před branou mostskou, když k ní přišli Menším městem; neb i ta byla zprvu zavřena a teprv zase otevřena; a opět prostřed mostu, když někteří pobadači radili, aby je shodili do Vltavy, a někteří jim opět hrozili ranami. Konečně byli ulicemi Staroměstskými přivedeni až k radnici, týráni jsouce všelijakými řečmi od těch, kteří je vedli, a provázeni zraky lidstva, které vystrkovalo hlavy ze všech oken a dveří; jedni hleděli na ně rovněž s ousměškem, jiní, a nejen protivníci strany Husovy, s tvářemi lítostivými a útrpnými. Hlavní vrata radnice byla rovněž jako prvé brány před nebezpečným shonem lidu zavřena. Když však divý lid, na to se mrze, počal pokřikovati: Zpátky s nimi na most! totiž aby je utopili, konšelé na radnici shromáždění, slyšíce strašlivé toto volání, sešli dolů, a přijali mnichy od lidu, i vedli je mezi krámy k menším dveřům, a jimi je dopravili do radnice. Tam byli uvedeni do radní síně, kdež purkmistr *Jan Bradatý* a druzí konšelé osvědčovali se jim, že co se stalo, bylo proti jejich vůli, a že jich nemíní bráti v zajetí, než uchrániti od horšího, co by se jim bylo mohlo státi od pobouřeného lidu. Poté zanechali jich přes noc tudíž v síni, kdež ovšem měli lůžko tvrdé na zemi a nepokojné po utrpených nátiscích.

Ráno druhého dne (18 Srp.) přišel jeden ze znamenitějších konšelů, *Vácslav Štráboch,* kožišník z ulice u Jerusalema (č. 291),

do radní síně, a oznámil řeholníkům, aby vyšli ven za ním, 1419
že je míní provoditi zpět do jejich kláštera. A však sotva že vyšli ven před radnici, přiběhl pacholek Štrábochův, který se byl šel podívat, co se zatím v klášteře dálo, i oznamoval mu, že není možné, aby se tam mnichové bezpečně mohli vrátiti. Nebo byli ještě přes noc lidé zůstali v klášteře, a opivše se víny v něm nalezenými, provozovali dále škody a svévolnosti. Z té příčiny dovedl Štráboch svěřené sobě řeholníky prozatím do Jerusalema nedaleko svého příbytku, jakožto místa náležejícího tehdáž řádu Cistercienskému. Zatím skončilo se zuření vzteklého lidu v klášteře Kartouském zapálením krásného stavení, kteréž tudy celé vyhořelo, tak že zůstaly státi jen holé zdi, a z těch ještě lid jal se rozhazovati a roznášeti kameny a cihly. O tom uslyševše mnichové přestrašení, nepokládali se v Jerusalemě, jakožto rovněž místě řeholním, za dosti bezpečné, a přestěhovali se ještě téhož dne odtamtud do blízkého domu vévody saského (č. 356), někdy domu Názova. Tam pomeškali dva dni. Třetího pak dne časně ráno, v neděli dne 20 Srpna, poskytli jim konšelé bezpečného průvodu k opuštění města pro větší jistotu. Vácslav Štráboch jel s nimi na koni až za vinnice někde za branou Horskou, odkudž provodili je dále dva střelci k tomu zjednaní toho dne až do *Tismic* u Českého Brodu, kdež jim poskytl bydla rytíř *Jan Vrbík* ve svém sídle tamějším.[2]) Nazejtří (21 Srp.) přijeli odtamtud do Kolína, a pozejtří, dne 22 Srpna, do *Sedlce* u Kutné hory, kdež jsou v pohostinství přijati v klášteře Cistercienském toho místa.

V Praze trvaly zatím výtržnosti lidu ještě dále. V den vypálení Kartous udeřila sběř také na kostel *Matky Boží* na Louži na Novém městě, kdež mimo jiné kažení a tupení obrazů

[2]) V dopise převora Kartouského, který příběh tento vypravuje (v Palackého *Urkund. Beiträge* I. 7), praví se sic toliko: pervenimus ad dominum Verobiconem. Nepochybuji, že se má rozuměti: k panu Vrbíkovi, a že se tím rozumí pan Jan Vrbík rytíř z Tismic, který tehdáž měl dům v Praze na Starém městě v nynější zlaté ulici (č. 270. Viz v *Základech st. místop. P.* I. 90). Sídlo jeho Tismice ležely zrovna asi na polovic cesty z Prahy do Kolína, tak že se to s okolnostmi dobře shoduje.

9 stroskotán jest také krásný a nákladný hrob mistra *Albika*, někdejšího arcibiskupa, jejž sobě byl dal udělati za svého života v kapli sv. Kosmy a Damiana s mnohými cimbuřími. Již se však proti tomuto pustošení stavěli sousedé lépe smýšlející, a z toho vzali pochop konšelé Staroměstští, aby se dalším nepořádkům rázněji opřeli. Když se za tou příčinou odebrali osobně ku Kartousům, potkali se na mostě s jedním prostopášníkem, který přicházel odtamtud, oblečen jsa v posvátné roucho uzmuté v klášteře. Konšelé to uzřevše, dali jej zajmouti a hned stíti pro takové rouhání. Podobných výtržníků našli více na zbořeništi kláštera Kartouského, které rovněž zajali a dali odvésti do šatlavy. Přitom nejspíše způsobili také odvedení zpátkem mnohých věcí a knih pobraných v klášteře, kteréž jsou mnichům Kartouským navráceny, dílem ještě za přebývání jich v domě Saském v Praze. Mezi nimi byla i svrchuzmíněná puška, z níž se bylo ztratilo tělo Boží. Nazejtří však po tom ohledání Kartous od konšelů vzbouřil se obecný lid na Novém městě, a vysvobodil včerejší zajaté mocí ze šatlavy. Také však toho dne (19 Srpna) strhla se bouře z jiného popudu, hodnějšího výmluvy. Lid, pojímající dle svého způsobu slova kazatelů proti nemravnosti horlících, obořil se na všecky známé *hampeyzy*, jak na Starém, tak na Novém městě, a rozbořil je. Po tři dni nacházela se Praha tímto způsobem ve zmatcích a rozbrojích. Žádný kněz, a zvláště mnich, nemohl se veřejně ukázati na ulici, aby nebyl týrán od lidu. „*V sak, mniše, v sak,*“ bylo uliční říkadlo, kterým na ně pokřikovali staří i mladí, hrozíce utopením; což prý bylo přišlo ve zvyk již za života krále Václava.

V okolnostech takových měl konán býti *pohřeb* zemřelého krále. Ovdovělá královna *Žofie* činila k tomu přípravy dle obyčeje. Tělo královské bylo hned po smrti natřeno mastmi vonnými, a mělo, jako při pohřbu císaře Karla IV, několikadenním průvodem neseno býti po hlavnějších kostelích Pražských. Ale výtržnosti lidu Pražského hned nazejtří po smrti královë bránily tomu; pročež královna teprv dne druhého (18 Srp.) časně ráno dala mrtvé tělo z Novéhohradu u Kun-

ratic dovezti předně toliko na Vyšehrad, kdež položeno jest 1419
v kostele kapitulním sv. Petra. Když však toho dne vzplanul klášter Kartouský na druhé straně řeky proti Vyšehradu a nepokoje ve městě ani potom hned nepřestaly, musilo se na ten čas od slavného pohřbu upustiti ze strachu, aby tělo královo nebylo od lidu divokého zneuctěno. Strážní, kterým bylo poručeno, vydali se s ním teprv po třech dnech, v neděli dne 20 Srpna, v noci na cestu z Vyšehradu na hrad Pražský, však s velikými zacházkami, totiž až přes Zbraslav, odkudž plavili se s ním po řece dolů, aby zachovali tajnost před lidem, až pak teprvé ráno v hodinu dvanáctou (nynější třetí) v pondělí dne 21 Srpna dostali se šťastně na hrad. Tam položen jest král v kapli sv. Vácslava v kostele Pražském prozatím v jednoduché rakvi dřevěné, oblečen pouze v rubáš, a chován tak několik neděl bez pohřbu.

Zločiny spáchané chátrou Pražskou v prvních dnech po smrti krále Vácslava uškodily straně pod obojí velice v obecném mínění, ježto mnozí, kteří se jí přídrželi, byli nevázaností tou zaraženi. Nechuť však, kterou měli všichni vážnější lidé k této nekázni, neodvrátila nicméně většiny jich od přesvědčení o hodnotě snah náboženských, jimž byli dosud se oddávali; pročež jak páni strany pod obojí tak řídící osoby v obcích Pražských nedali se tím másti v předsevzetí kroků, kterých bylo potřeba k hájení snah těch, zvláště následkem změny v osobě panovníka.

Smrtí krále Vácslava stal se bratr jeho *Sigmund* dědicem koruny české. Poněvadž nebyl v zemi přítomen, uvázala se na ten čas vdova Vácslavova, královna *Žofie*, v prozatímné vládařství, ve kterém ji Sigmund také po některém čase stvrdil, nemoha se hned do země odebrati, ježto zaneprázdněn byl v Uhřích přípravami k válce s Turky a měl také od delšího času pořád ještě válku s Benátčany. Vedlé královny měli nepochybně také posavadní úředníci královští prozatím zůstati ve svých úřadech. Konšelé a obce Pražské se však nepodrobili ve všem tomuto pořádku, nýbrž učinili hned po smrti krále Vácslava jakási prozatímná opatření o spůsobu, kterým se na

1419 ten čas měla práva královská vykonávati nad jich městy, při čemž uvázali se nejspíš sami u vybírání královského *ungeltu* a cel ve branách a vytrhli se tudy z moci královského *podkomořího,* spolusouseda svého *Jana Bechyně,* který jak se zdá nedržel tehdáž se stranou pod obojí.[3]) Také odňali rychtářství *Jiřímu Síněti,* který držel úřad ten od krále po více let jak na Novém tak na Starém městě a nebyl rovněž přízniv straně Husově. Na Starém městě nastoupil na jeho místo nejprvé jistý *Petr,* jinak neznámý, a něco později *Jakub rybář z Litoměřic,* soused (č. 442), který předešlá léta častěji býval podrychtářím; na Novém městě *František Šillink,* sladovník z ulice Šilinkovy vedlé Pořící (č. 1039). Toliko na Malé straně zachoval se dosavadní rychtář *Ondřej z Bora* ve svém úřadě.

Nejspíš ještě před koncem měsíce Srpna byl svolán *sjezd stavů pod obojí* v Praze, na kterém se jednalo o přijmutí nového krále. Zdá se, že stavové na něm shromáždění jednali v dorozumění s Pražany, protože se uzavření vztahovala jak na obyvatele země vůbec tak zvláště také na stav městský. Usnešeno, vypraviti poselství ku králi Sigmundovi do Budína, které jej mělo zváti do země, však s předložením artikulů žádostí, které se hlavně vztahovaly k věcem víry. Žádalit stavové na předním místě, aby byli zůstaveni při *svobodě zákona a slova božího,* to jest svého mínění o něm dle učení Husova, a při svobodě přijímání pod obojí spůsobou, jak byl král Václav svobodu v tom propustil, tak aby strana straně nepřekážela v náboženství, i aby jmenovitě všeliké kaceřování Husa a Jeronyma i následovníků jejich bylo zakázáno pod vypověděním z města; ku pojištění pak svobody té aby král vyjednal dopuštění kalicha od papeže neb odložení toho k rozhodnutí budoucího koncilia. Dle přání stavů měl král o to psáti papeži spolu s pány a zemany i vší obcí království českého, též arcibiskup a kapitula jeho. K tomu žádali dále o stavení některých hlavních neřestí ve správě církevní neb chopení se prostředků proti nim ve smyslu Husa a jiných svých učitelů duchovních: aby kněží nevládli sami právem světským, zbožím a platy neb

[3]) Srovnej, co o něm připomíná Anonymus u Höflera I. 533.

lidmi, nýbrž aby potřebou svou byli opatřováni od lidí svět- 1419
ských; aby žádný kněz nezastával světského úřadu v království českém; aby zamezeno bylo svatokupectví v prodávání svátostí kostelních a v řízení věcí církevních při dvoře arcibiskupově a jinde; aby nebyli dopouštěni půhonové k soudům duchovním obzvláštním ven ze země dle smyslu zákona staršího o tom vydaného; aby bully papežské na udělení beneficií, na interdikty a jiné věci neměly platnosti v zemi leč po svolení krále s pány a raddami jeho; též aby zrušeny byly překážky v dosahování svěcení kněžského, zavedené úřadem arcibiskupským proti žákům strany pod obojí; učení Pražskému pak aby bylo propuštěno zase povyšování na mistrství. Vedlé některých jiných věcí týkajících se řádu světského zasazovali se stavové také o práva národnosti české ve smyslu některých starších nařízení, do té doby úplně nezachovávaných, totiž aby cizozemci nebyli připouštěni k žádným úřadům v zemi, ani světským ani duchovním, a zvláště ve městech aby Němci nebyli sázeni k úřadům, kdež by Čechům příslušelo jimi vládnouti, jakož i aby ve městech užíváno bylo jazyka českého na soudech.

K obecným těmto žádostem stavů připojili Pražané své zvláštní: předně aby král nevzpomínal zlým oněch výtržností, které se za posledních dní zběhly v Praze, i aby schválil zařízení konšelů učiněná po smrti krále Václava, ježto se týkala práv královských ve městě, též aby hampeyzy zbořené nesměly býti zase zřizovány. Ve věcech náboženství žádali mimo kusy sjezdem samým přijaté, aby evangelium a epištoly byly svobodně čteny v kostelích jazykem českým, i aby v případnostech, že by se něco pokládalo za blud ve víře, byli mistři učení Pražského vydáni na to, aby věc vzali v uvážení, a kdožby byli nařčeni, aby byli poučeni od nich z písma svatého; kdožby pak naučení nechtěli vzíti, ti aby byli řádně trestáni. Jiného směru byla žádost týkající se Židů, totiž aby půjčování peněz od nich na základ nebylo dovoleno jiným spůsobem, než aby základ ten prvé byl ukázán osobám pod přísahou k tomu ustanoveným; čímž měla býti učiněna přítrž krádežem a loupežem, poněvadž Židé přijímali kradené a loupené věci za základ.

Žádosti tyto byly králi Sigmundovi předloženy po poslích v *Budíně;* on však prodléval s určitou odpovědí na ně. Kdo znal jeho předešlé chování k Husovi a jeho straně, zvláště za posledního času života krále Václava, nemohl se snadno kojiti nadějí, žeby k nim mínil svoliti; a jestliže snad přední páni strany pod obojí doufali nicméně k tomu jeho pohnouti, nesdílel mínění toho nikterak obecný lid oddaný přijímání pod obojí spůsobou, a zůstával tudy ve stálém rozčilení, což stěžovalo velice stálejší zachování pokoje ve hlavním městě. Již dne 1 Září obořil se času ranního některý zástup lidu obecného na kláštery panenské u *sv. Františka* i u *sv. Ducha* na Starém městě, a vypudil z nich jeptišky. Purkmistr Jan Bradatý uvedl je zase ještě téhož dne odpoledne aspoň do kláštera sv. Františka, a nedal jim více ubližiti. Naproti tomu skácen a roztlučen jest dne 10 Září velký kříž s obrazem *ukřižovaného,* který stál na mostě Pražském.

V pevném předsevzetí, nedati se ničím odstrašiti od hájení zásad, ku kterým se vřele přihlásila většina národu českého, pokračovali zatím kněží a lidé rytířští, kteří byli původci a řediteli velkých *shromáždění* lidu *na horách,* po smrti krále Václava tím pilněji ve svolávání těchto schůzí, a dávali jim vždy určitější směr ke zřízení odporu proti pokusům o potlačení. Dne 17 Září bylo sebrání lidu na *Bzí hoře,* tuším v krajině mezi Blovici a Přestici v Plzeňště, odkudž položeno shromáždění příští na sobotu den sv. Jeronyma (30 Září) na místě řečeném *u Křížků* na širokých úlehlích při silnici Benešovské blíž Ládvého, od této vesnice ku Praze jedouc. Patrně bylo místo toto zvoleno k vůli Pražanům, aby se oni snáze mohli účastniti shromáždění toho v počtu jak největším. Takéť v ustanovený den[*]) našlo se na Křížkách největší množství lidu

*) Dle Starých letopisů českých bylo sebrání u Křížků v den sv. Michala, dle Vavřince z Březové v den sv. Václava. Ustanoveno však bylo ohlášením na Bzí hoře na *sobotu* v den sv. Jeronyma (viz *Archiv český* III. 206): a poněvadž také krátký letopis Třeboňský (u Höflera I. 50) klade shromáždění to na *sobotu*, ač praví též „die S. Michaelis“, nelze pochybovati, že bylo skutečně drženo v sobotu, která toho roku připadla na 30 Září.

obojího pohlaví z Prahy; jedni putovali tam pěšky, druzí vezli 1419
se na vozích; a však také z jiných rozličných krajin přišlo lidu městského a vesnického na mnohé tisíce. Z kněží připomíná se zvláště Plzenský kazatel *Václav Koranda,* o němž jsme již na jiném místě učinili zmínku, jakožto jednom z novotářů, jejichž počínání zavrhovali mistři Pražští. Přivedlť tam drahný zástup lidu z Plzně v processí s tělem božím, ne bez překážek na cestě; nebo když processí tato měla jíti skrz Rokycany, město arcibiskupské, nepustili jich Rokycanští branou městskou, ano se zbraní a v odění postavili se proti nim do hotovosti před městem, pročež musili obejíti zacházkou.

Shromáždění na *Křížkách* vykonalo se týmž spůsobem jako všecka jiná dotud v pobožnosti a v pokoji. Lid slyšel kázání svých kněží zalíbených, napomínající k stálosti v pravdě Kristově, zpovídal se, a přijímal svátost pod obojí spůsobou. Nikdo nepřišel se zbraní, než s holemi toliko, a hledělo se, aby nebyla činěna žádná škoda na polích. Chudému sedláku bylo pošlapáno osení na jeho poli vedlé oulehle, která sloužila za místo ke shromáždění. Ale hned napomínal lidi panoše jeden, jménem Záviše, na koni jezdě, a učinil sbírku peněžitou, z níž se škoda sedláku nahradila. Když se však skončily pobožnosti toho dne, ohlásili kněží lidem, aby se ku příštímu shromáždění dali najíti v Praze samé na den *přenesení sv. Ludmily,* to jest v pátek dne 10 Listopadu. Nad to pak když se před večerem Pražané v processí s tělem božím dali na cestu zpátky k svému domovu, připojilo se k nim skoro všecko množství lidu přišlého z jiných krajin, a dali se valem na cestu též do Prahy. Již bylo pozdě na noc, když přišli k *Vyšehradu,* a byli bez překážky puštěni hradem skrz do města. Meškaloť tehdáž na Vyšehradě něco dvořanů někdejších krále Václava, kteří skoro vesměs drželi se stranou Husovou. Tmu osvěcovalo množství svící a pochodní, s kterými Pražané vyšli poutníkům naproti, a přitom bylo slavně zvoněno na zvony ve městě. Cizí příchozí ubytováni jsou hostinsky v klášteře *sv. Ambrože* na Novém městě, a po několik dní opatřováni tam potravou.

Kněží, kteří řídili shromáždění na horách, nebyli všichni jedné mysli s mistry Pražskými ve věcech náboženství, ano zdá se, že větší díl jich přídržel se oněch zásad novotářských, z nichž pocházelo zhoubné obrazoborství provozované krátce předtím v Praze. Následek toho objevil se, ježto lid přespolní, který přišel od Křížků do Prahy, spolčiv se bezpochyby s chátrou domácí, počal tu znova útoky na kostely a kláštery a tloukl obrazy v nich. Zvláště spáchány jsou velké neřesti v kostele *sv. Michala* na Starém městě, nejspíš z osobního návodu Václava Korandy proti mistru *Křišťanovi* z Prachatic, jakožto faráři tamějšímu. Může býti, že tyto výtržnosti obecného lidu zavdaly podnět ke smlouvání se mezi kněžími a mistry obou stran, aby se spolu usjednotili v zásadách svého učení, a také možné, že se to již napřed zamýšlelo osobním sejitím se spolu v Praze. I ač rozdílnost mínění nedala se tak snadno úplně odstraniti, předce docílilo se svorného usnešení o jisté věci, které byly uznány za vlastní a hlavní účel společného náboženského snažení:

1. aby slovo boží od kněží schopných dle smyslu spasitelova bylo kázáno svobodně a bez překážky. Mínilo se tím, aby kázání nemohlo kněžím libovolně býti zapovídáno od vyšších představených duchovních;

2. aby všechny smrtelné hříchy, a zvláště veřejné, i jiné neřesti protivné zákonu božímu v každém stavu řádně, rozumně a křesťansky od těch, kterým to náleží, byly zakazovány, stihány, trestány a dle možnosti vykořeňovány. Článek ten čelel proti nemravnosti všelikého druhu ve stavu světském i duchovním a proti zvyklostem svatokupeckým ve správě církevní;

3. aby svátost oltářní pod obojí spůsobou, chleba i vína, všem křesťanům, jimž by smrtelný hřích nepřekážel, svobodně byla podávána a od nich přijímána;

4. aby duchovní, nechajíce panování světského nad zbožím a statky časnými, jež drží na škodu svého úřadu a na ujmu ramene světského, živi byli dle učení Kristova a jeho apoštolů (to jest ve skrovnosti a střídmosti).

Usnešení toto proslulo odtud pod názvem pověstným *čtyr kusů čili artikulů Pražských.* Kněží přespolní, totiž kteří řídili shromáždění na horách, měli své některé kusy jinak znějící, mezi nimiž jeden čelel proti obřadům, jak oni myslili, v písmě svatém nezaloženým, jemuž však mistři Pražští nepochybně protivili se, pročež za společný přijat nebyl. Jiná věc, o kterou se jednalo tudíž v Praze dle přání vůdců stavu rytířského, byla otázka, zdali sluší mocí brannou válčiti pro *svobodu slova božího.* Mistři učení Pražského i druzí kněží, vzavše věc pilně v uvážení, vyslovili se v ten rozum, žeť chtíti mečem v rukou rozšiřovati slovo boží, bylo by nekřesťanské; když by však nepřátelé chtěli vyhladiti věrné křesťany násilím, tehdy že pro obranu bojovati mečem netoliko dovoleno jest, nýbrž i přikázáno. V ten smysl vydali o tom zvláštní spis nejvážnější dva z tehdejších mistrů strany pod obojí, *Jakoubek* ze Stříbra a *Křišťan* z Prachatic. 1419

Prostopášnost obecného lidu meškajícího v Praze spůsobila však zatím bezpochyby nelibost nejvyššímu purkrabí panu *Čeňkovi z Wartenberka* a jiným předním raddám královny Žofie, kteří zasazujíce se o splnění žádostí předložených novému králi Sigmundovi, hleděli sobě získati dobré mínění jeho zachováním veřejného pořádku v zemi a proto nejspíš hrozili zakročiti brannou mocí z posádek hradu Pražského a Vyšehradu ku přetržení dalších neřestí ve městě. Předešli to však ještě konšelé zavřením jistého *příměří,* pod kterým se přičinili o konečné vystěhování přespolních poutníků z Prahy.

Nejistota pokoje v Praze byla tu chvíli příčinou, pro kterou královna Žofie a rádci její konečně docela upustili od vykonání slavného pohřbu krále Václava. Hned v noci po sobotě dne sv. Jeronyma (30 Září), ve kterou lid sebraný na Křížkách hlučně se přihrnul do Prahy, přeloženo jest tělo královo, v kapli sv. Václava chované, z dřevěné rakve do jiné cínové, a opět v noci první potom (1 po Říjnu) vezeno jest tajně jedním toliko vozatajem a dvěma sluhama beze všeho jiného průvodu na *Zbraslav* ku pohřbení v klášteře tamějším, kdež sobě král Václav sám byl vyvolil hrob svůj. Tam vy-

1419 konal opat mnichů Cistercienských obřady pohřební nad ním se vší slavností, jak se na krále slušelo, však bez všelikého lesku dvořeninstva, pouze u přítomnosti konvršů klášterských a pekařů, rybářů i jiného chudého lidu, který jej doprovodil ke hrobu.[a])

V Praze byl nepokoj na ten čas staven; ale většího bylo se obávati, až by přišel den, na který bylo položeno opětné sebrání lidu, již ne na horách, nýbrž ve hlavním městě samém. Přirozené bylo, že vláda královny Žofie myslila záhy na prostředky, jak toto shromáždění a spojená s ním nebezpečenství zamezíti, zvláště když se proslýchalo o záměrech při něm, podobně jako předtím o velkém shromáždění na Táboře o sv. Maří Magdaleně, zejména že mínil lid voliti sobě biskupa. Spůsobením pana *Čeňka z Wartenberka* jakožto nejvyššího purkrabí zavřen *spolek* mezi některými pány, zemany, městy i také opaty a jinými praelaty, při němž záměr byl, zachovati stranu pod obojí při svobodě v náboženství, které dotud užívala, ale podporovati královnu Žofii a vládu její, aby byl zachován pokoj v zemi až do příjezdu krále Sigmunda. Již dne 6 Října, tedy asi hned po odjití přespolních poutníků z Prahy, přiznali se také *konšelé Staroměstští* k této jednotě, a nejspíš také Novoměštští a Malostranští, zavazujíce se, každého, kdo by se stavěl proti účastníkům jednoty, míti za nepřítele zákona božího a mužně jemu odpírati.

Panu Čeňkovi dostali se však spolkem tímto, snad proti jeho nadání, pomocníci mnozí, kteří měli o straně pod obojí zcela opačné úmysly, páni oni totiž, kteří se již za života krále Václava smlouvali se Sigmundem o pokoření snah Husitských a brali nyní za to žoldy od něho. Jimi byly již osazeny mnohé hrady i také města v zemi branným lidem najatým do služby

[a]) Udání času, kdy tělo krále Václava bylo přeloženo z rakve dřevěné do cínové, totiž Sabbato die S. Jeronymi tempore noctis, nachází se v *Chron. universitatis Pragensis* (u Höflera I. 87); a týž letopisec praví, že zůstal král nepohřben šest neděl a čtyry dni, z čehož vypadá den pohřbu jeho na Zbraslavi na 2 Října. Tudy se obojí udání dobře vespolek srovnává.

nového krále. Pomocí jich počal pan Čeněk po některém čase 1419
také v Praze stahovati něco větší moc válečnou, a osadil dne 17 října jmenovitě *hrad Pražský,* však zároveň také *Strahov* a klášter *sv. Tomáše* na Malé straně i také *dvůr arcibiskupův* blíže mostu četnými žoldnéři, nejvíce německými. Pan *Vilém Zajíc* z Hasenburka a pan Jan z Wartenberka na Ralsku řečený *Chudoba,* obadva rozhodní protivníci strany pod obojí, byli mu k tomu zvláště pomocni lidem svým. Tím se počalo hned zase nepokojiti obyvatelstvo měst Pražských, a k uchlácholení jeho bylo tím méně prostředků, čím méně se podobalo k splnění žádostí strany Husovy od krále Sigmunda.

Po prvním poselství od stavů pod obojí, které k němu bylo vypraveno, bylo potřeba druhého a třetího, než se vyslovil o oněch žádostech; a odpověd jeho byla ve hlavní věci odkládavá. Stvrzuje královnu *Žofii* co vládařku prozatímnou na svém místě, nařizoval, aby jí všickni úředníci královští i také města poslušni byli a jí pomáhali stavovati nepokoje a bouře v zemi až do jeho příjezdu. Za to sliboval, pány, zemany a města i všecku obec království zachovati při jich řádech, právích a svobodách; co se však týkalo přijímání pod obojí spůsobou a jiných kusů vztahujících se k náboženství, pravil, že míní, až přijede, uvážiti ty věci s biskupy, praelaty, mistry, s knížaty i s pány a s městy, a což řádného bude podlé rady a naučení, přitom je ostaviti. Vše, co sobě rádci královny Žofie dovedli z této odpovědi vybrati ku prospěchu strany Husovy, bylo, že jim nepřikazoval tisknouti koho od přijímání pod obojí spůsobou. Dle toho učinili oznámení obcím Pražským ve jménu královny, slibujíce zůstaviti je při svobodě v tom, však aby oni nikoho ku přijímání pod obojí spůsobou nenutili. Přitom jim káravě vytýkali nepokoje ve městě a zvláště boření klášterů a tlučení obrazů a oltářů, jakož i nedovolená sbírání lidí; přikazovali, aby vypuzené mnichy a jeptišky navrátili v jich kláštery a taktéž nepřekáželi měšťanům, kteří ze strachu utekli z města, aby se do něho mohli zase navrátiti, rovněž aby novému králi nesáhali v jeho úřady, v rychtářství, v ungelty a ve cla až do jeho příjezdu; konečně hrozili jim, když by ne-

1419 uposlechli, že budou k tomu připraveni mocí; neb že král nařídil vládařce a raddám jejím, spůsobiti pokoj v zemi, byť na to musila obrátiti všecky poklady a klenoty království, co jich jest v zemi, a kdyby nestačilo, že míní král i z Uher k tomu přičiniti.

Řeč taková popouzela jen tím více k odporu, a vzbudila brzy ve hlavním městě větší bouřky než předešlé. Již 25 Října zdvihl se lid obecný na Novém městě Pražském, a dal se v útok na *Vyšehrad* s takovým úprkem, že se mu podařilo někdejší dvorskou čeleď krále Václava tam meškající sehnati a hrad obsaditi. Zdá se, že hájení nebylo velmi opravdové; ano jeden z dvořanů, *Jan Žižka z Trocnova,* dal se přitom zřejmě na stranu Novoměstských.

Zatím se blížil vždy více den 10 Listopadu, ku kterému bylo ohlášeno velké sebrání lidu v Praze. Páni, kteří se dali ve službu krále Sigmunda, hleděli v rozličných krajinách země hotovení se lidu k tomu překaziti; ale lid se nedal vesměs odstrašiti od svého předsevzetí; ano proti moci branné, která mu hrozila, strojil se též užiti zbraně k hájení sebe. K tomu napomínal zvláště v Plzni *Václav Koranda,* pravě lidem, kteří se na hlučnou pouť do Prahy chystali, že vinnice páně zakvetla, ale že jí kozlové chtí hlodati, protož aby se na ně ostny vzali. Poněvadž se bylo hotoviti k bojům hned na cestách, dali sobě *Plzenští* věděti s *Klatovskými, Domažlickými* a *Sušickými,* a sešli se v zástupu lidu dosti velkém již dne 1 Listopadu v *Žinkovách,* aby táhnouce společně, lehčeji mohli odpírati. Druhý den, ve čtvrtek, 2 Listopadu, přitáhli do *Březnice,* a třetí den, v pátek, do *Knína,* kdež jim všude na cestě přibývalo lidu, tak že jich bylo několik tisíc. Měli také vůdce znamenité, pana *Břeňka Švihovského* ze Skály a rytíře *Chvala z Machovic* jinak z *Řepice* v krajině Strakonické, s bratrem jeho *Kunšem.* Touž dobou dal se jiný menší zástup lidu, asi tři set, na cestu ku Praze z krajiny města *Oustí* nad Lužnicí. Proti těm vypravil se do pole jeden z hlavních přívrženců krále Sigmunda, pan *Petr Konopištský* ze Šternberka ze zámku svého u Benešova; k němuž připojilo se několik jiných pánů strany pod jednau

i pod obojí, zejména pan Ptaček z Rataj, Jan z Chotěmic se- 1419
děním na Vlašimi, heitman Svídnický, pan Albrecht z Koldic a synové Jana Michalce z Michalovic; též pak potáhl k sobě více branného lidu z *Kutnéhory*, vedením rychtáře tamějšího Václava Doninského, a z jiných posádek Sigmundových, tak že měl pohromadě 1300 jezdců s mnohými praporci. Ozbrojení poutníci Oustští nemohli doufati, aby mu odolali, pročež v noci dne 3 Listopadu dali zprávu do Knína, žádajíce tamějších příchozích, aby jim nazejtří přispěli ku pomoci. Než se to mohlo státi, udeřil pan Petr Šternberský na Oustské v krajině u *Živhoště* asi míli cesty od řeky Vltavy, přes kterou se teprv jen něco lidu vyslaného z Knína bylo přepravilo, a v boji krátkém bylo několik Oustských poraněno a několik zabito, 96 pak jich upadlo v zajetí. Když však potom celá moc Knínských se přiblížila k bojišti, nesměl Petr Šternberský jich podstoupiti bojem, nýbrž vzav zajaté s sebou, odjel se svým lidem k Hoře Kutné (4 Listopadu).

Zpráva o tomto boji nebo aspoň o nebezpečenství, které hrozilo poutníkům do Prahy se ubírajícím, rozlétla se ještě téhož dne, v sobotu dne 4 Listopadu, po Praze, a spůsobila rozčilení veliké. Z návodu kněží a zvláště *Ambrože* faráře Královéhradeckého, který se nejspíš také již s některým zástupem lidu ze své krajiny byl odebral do Prahy, počalo se odpoledne v hodinu 21 (nyní asi třetí) zvoniti na veliké zvony na Starém i Novém městě, a svolával se lid, aby se sebrali ku pomoci těm, kterým se od nepřátel překáželo na cestě ku Praze. Hned sebralo se velké množství lidí k tomu hotových ze Starého i Nového města, aniž bylo, kdo by tomu mohl brániti. Však z návodu mužů ostražitějších a jmenovitě *Mikuláše z Husi*, který se byl nejspíš brzy po smrti krále Václava navrátil ze svého vypovědění do hlavního města, jest síla tato obrácena z nenadání v jinou stranu, kdež bylo předně Pražanům samým potřeba se opatřiti. Přistoupeno totiž k útoku na lid královský, kterým byla osazena Malá strana Pražská. *Mikuláš z Husi* vedl lid ozbrojený přes most proti bráně *Menšího města*, hájené dvěma věžema a domem Saským s levé

1419 i domem arcibiskupovým s pravé strany, ježto oba domy byl opatřeny posádkami. Tuhý boj strhnul se, při kterém královšt střelbou z děl jak z domu Saského a z dvoru arcibiskupov tak i ze vzdálenějšího hradu Pražského snažili se lid odstrašit a způsobili v něm ztráty citelné. Nicméně Pražané konečn bránu silou vyrazili,[6] a otevřeli sobě cestu do města Menšího kdež bojováno dále, a s jedné i druhé strany přišlo něco lid o život. Nadlouho královští nedovedli odolati, a když nasta večer, musili opustiti *dům Saský*, dvůr *arcibiskupův* i tak klášter *sv. Tomáše* a hledati spásu útěkem na *hrad*. Vítězstv toto zdařilo se zvláštním přičiněním *Jana Žižky*, který o dobytí Vyšehradu stál s Novoměstskými; pročež od toho dn obracely se zraky lidu k němu jakožto k vůdci znamenitému.[7] Ve zmateném útěku zanechali královští mnoho koní a zbran i jiných věcí v místech prve osazených, kteréž Pražané sebral a odvezli z Malé strany na Staré a Nové město i s jinou všeli jakou kořistí, snad jmenovitě z dvoru arcibiskupova, který s dostal do jich rukou. Také stíhajíce nepřátely své, když utíkal na hrad, málem by byli hradu samého se zmocnili. V něm byla se ubytovala královna *Žofie* co vládařka, nemajíc ovšen bezpečného bydla v domě svém ve městě při ustavičných ne pokojích. Ve strachu, aby se hrad nedostal v moc rozdrážd něho lidu, odebrala se o půl noci odtamtud podtají, provodím jsouc mladým panem *Oldřichem z Rosenberka*, někdejším po

[6] Jindy měl jsem za to, že názvem „valva juxta domum ducis Sa xoniae“, jehož užívá při tomto příběhu Vavřinec z Březové, rozum se fortna k řece vedle domu Saského na jižní straně od něho avšak mylně; nebo v dopise převora Kartanského od roku 141 v Palackého *Urkund.* I. 5 nazývá se *valva prope pontem juxt domum quondam ducis Saxoniae* patrně brána k mostu. Dle toh sluší opraviti místo toho se týkající v *Základech starého místopis Pražského* III. 63.

[7] A tu Žižka vzat jest od lidu na slovo: neb jest tu počal bojovati praví: *Staří letopisové čeští* na str. 32. A podobně *Chronicon Ta borense* u Höflera I. 51: Hic Žižka coepit recipi a praetorio (čti populo) in famam, quia hic incepit bellare usque ad finem vita suae. Též *Chron. univ. Prag.* tamže 37: Et ibi Žižka coepit capi tanearum.

ručencem Čenka Wartenberského, a hledala bezpečnějšího úto- 1419
čiště na *Novémhradě* Kunratickém.

Noc ta byla strašlivá a ouzkostlivá po celé Praze; nebo k boji prodlouženému, který veden byl na Malé straně, zvonilo se neustále po celém městě na velké zvony ku pobádání lidu, aby setrval ve zbrani. Teprv dlouho po půlnoci poněkud se utišilo. Tu však okolo desáté hodiny noční, to jest asi ve 4 hodiny ráno, ještě po tmě hradští, zpozorovavše, že již málo lidu Pražského zůstalo na Malé straně, nenadále sestoupili dolů do města, a zmocnivše se *radnice* stojící prostřed rynku Menšího města, pobrali co tam bylo pokladů i také knihy městské, a odnesli s sebou na hrad, potom pak radnici zapálili, kteráž celkem shořela i s domky okolo stojícími. Pražané šetřili v nastalý den nedělní (5 Listop.) ráno nejspíš toliko času služeb božích, zachovávajíce pokoj; ale odpoledne zdvihli se z oboudvou měst, Starého i Nového, se zbraní, a táhli na Malou stranu k obnovení boje s žoldnéři královskými. S obou stran padlo něco lidu v boji; královští však, nemohše konečně odolati, zapálili *školu sv. Mikuláše,* stojící rovněž v prostředku rynku blíž starodávné kaple sv. Vácslava, a též více domů v straně pod hradem, i vzali také některé měšťany Malostranské přídržící se strany pod obojí v zajetí, a ustoupili podruhé zpět na hrad. Pražané pomstili se za to zloupením *dvoru arcibiskupova* a zbořením a zpustošením rozličných staveb v něm, prvé než se navrátili k svým domovům. Také pak neopominuli osaditi dobře *dům Saský,* náležející obci Staroměstské, a s ním spolu nepochybně též bránu Malostranskou vedlé něho, aby tudy zachovali most v moci své.

V pondělí ráno dne 6 Listopadu přitáhli konečně ozbrojení poutníci z poledních částí země vedením pana *Břeňka* a obou bratří z Machovic do Prahy v počtu asi čtyr tisíc mužů. Byliť v den pátky u Živhoště po odtažení pana Petra Šternberského zůstali na bojišti, i také přes noc; nazejtří pak, totiž v neděli (5 Listopadu), kněží, kteří byli s nimi, sloužili mše a pochovali zabité; potom pak dali se na cestu, a přešli v noci přes řeku Sázavu za Jílovým. Ač prvé bylo proti nim na roz-

1419 ličných místech osazeno od nepřátel a zvláště na brodech, však proti převaze počtu jejich neodvážil se nikdo skutečného bránění. Tudy táhli bez překážky časně z rána také mimo *Nový-hrad*, ve kterém již meškala královna Žofie, a potěšili nemálo Pražany svým příchodem, jsouce jim vítanými pomocníky.

Naproti tomu množil se Pražanům zatím také počet protivníků. Všichni páni, kteří se byli přihlásili ke spolku s vládou královny Žofie, strojili se proti nim jako odbojníkům, a to sice proti obcím Starého a Nového města vesměs, poněvadž většina obyvatelstva v boji předsevzatém již stála za jedno, také většiny konšelů nevyjímajíc. Již dne 6 Listopadu, v týž den, když přitáhl pan Břeněk se svými, došly purkmistrů obou měst, zejména na Novém městě tehdáž *Jana Plzenského*, listy odpovědné od pana *Čeňka z Wartenberka* jinak z Veselé, nejvyššího purkrabí Pražského, od *Oldřicha z Rosenberka*, *Viléma Zajíce* z Hasenburka, *Jana Chudoby* z Wartenberka na Ralsku, *Jindřicha z Wartenberka* jinak z Waldšteina purkrabí královny Žofie v Hradci nad Labem, od pana *Mikuláše z Hasenburka* jinak z Kosti, od *Sigmunda z Wartenberka* na Děčíně, pana Viléma z *Pernšteina*, pana Haška z *Waldšteina*, Jana *Krušiny* z Lichtenburka jinak z Hostinné, Mikuláše *Zajíce z Waldeka*, Václava, Petra a Beneše bratří ze *Zvířetic* a několika jiných více, mezi nimiž byl také často zmíněný nejvyšší písař zemský *Mikuláš Chudý z Lobkovic* a na Hasišteině. V několika dnech následujících přibylo odpovědníků ještě více. Zvláště ohlásil Pražanům záští biskup *Jan Litomyšlský* a nyní také Olomoucký (po smrti Václava Králíka z Buřenic 1416) i jak se zdá též *Konrad arcibiskup* Pražský; dále pan Hynek *Berka* z Dubé odjinud z Lipého, foit lužický, Albrecht z *Koldic* na Bílině, Jaroslav *Berka* z Dubé seděním na Milšteině, Jan Kapléř ze *Sulevic*, *Václav z Dubé* a z Leštna (někdejší ochránce Husův) *Jindřich z Elsterberka*, *Beneš z Wartenberka* odjinud z Děčína, Jindřich a Hanuš bratří z *Kolovrat* seděním na Libšteině a na Krašově, Jindřich Berka z Dubé řečený *Hlaváč* seděním na Jestřebí, Jan *Ptáček z Pirkšteina* seděním na Ratajích a vedle nich znamenitý počet služebníků jejich stavu zemanského z nej-

rozličnějších krajin země; konečně též ze stavu městského 1419
rychtář, šefmistr, konšelé i všecka obec na *Horách Kutnách* a rychtáři, purkmistři, konšelé i obce měst *Čáslavě, Kolína* nad Labem a *Kouřimě*. Den ode dne přibývalo následkem toho branného lidu ku Praze na pomoc vládařům, kteříž z moci dané královně Žofii od Sigmunda dobře platili žoldnéře z pokladů zachovaných králem Václavem, dávajíce po polukopě na týden na kůň. Vojska tato činila Pražanům všemožné škody v okolí města, překážela na všech cestách dovozu potrav, a obléhala tvrze měšťanů na statcích jejich venkovských. K obraně proti nim ve městě samém udělali Pražané na Malé straně rozličné náspy a *sruby* proti hradu, a také na Starém a na Novém městě zahradili ulice mnohými *řetězy* železnými, které upiali na kolích zaražených do země.

Shromáždění lidu položené do Prahy ke dni přenesení sv. Ludmily bylo příběhy těmito ovšem zmařeno, poněvadž byl přístup k městu množstvím protivníků, obkličujícím je, zamezen a také nepochybně nikdo více se o ně nepokoušel. Svízele spojené s obklíčením tímto nemohlo město na ně nepřipravené bezpochyby již pro nedostatek potrav dlouho snášeti; pročež počalo se brzy vyjednávati o pokoj vynasnažením konšelů se strany jedné a předních rádců královny Žofie se strany druhé. Bezpochyby uznával pan Čeněk z Wartenberka sám s jinými pány pod obojí potřebu, nenapínati výminek příliš vysoko, aby pokořením Prahy, jakého asi přáli sobě mnozí spojenci jich, neuškodili snahám náboženským, ve kterých stáli s Pražany za jedno. Dne 13 Listopadu zavřeno tedy *příměří* mezi královnou Žofií, panem Čeňkem z Wartenberka a jinými pány i „heitmany hradu Pražského“ se strany jedné a „obcí Pražskou“ s druhé strany až do sv. Jiří čili do konce Dubna roku 1420. Královna a páni zavázali se hájiti dle vší možnosti své svobodu zákona božího a pravdy evangelické, zvláště pak přijímání pod obojí spůsobou; Pražané zase, nekaziti obrazů a nebořiti kostelů a klášterů; přitom pak obec Novoměstská navrátila *Vyšehrad* v moc královských.

1419 Následkem zavření tohoto příměří opustili ozbrojení poutníci cizí Prahu, učinivše, jak se zdá z rozmrzení, mnoho škody v domích, ve kterých bydlili, a zvláště na Malé straně. Vedle starších vůdců jejich, pana Břeňka Švihovského, Chvala z Machovic a rytíře Valkouna z Adlar odešel také *Jan Žižka*; i odebrali se společně do Plzně z vybídnutí od kněze Václava *Korandy*, aby z města toho učinili pevné stanoviště obrany, když se Praha na ten čas k tomu nezdařila. Uvázavše se ve město, vypudili z něho předně obyvatele, kteří se protivili jejich straně, a všemožně se v něm ohradili; při čemž kněz Václav Koranda s jinými druhy svými z duchovenstva učinil zadost nenávisti své proti řeholníkům navedením lidu k pobořeni všech klášterů ve městě. Asi téhož času osadil Mikuláš z Husi *Zelenou horu* nad Nepomukem, kterouž nazval horou Olivetskou. Také pak města *Hradec Králové*, *Písek* a několik jiných, kde strana pod obojí měla moc v rukou, připravovala se na odpor obranný.

Potřeba toho nikterak nepřestala, poněvadž příměří vztahovalo se jediné na obce Pražské, nikoli na obyvatele jiných krajin země, kdež protivníci kalicha nepřestali tisknouti stoupence strany Husovy, znajíce dobře pravé úmysly krále Sigmunda, jemuž sloužili. Hlavním jejich středem stala se hned za prvního času potom *Hora Kutná*, město, jehož bohaté a hrdé sousedy německé pobádala vštípená nechuť národní k nenávisti proti Čechům co kacířům. S nimi smluvili se *Jan biskup Litomyšlský*, pan *Petr Konopištský* ze Šternberka, pan *Mikeš Divoký* (jinak Divůček) z Jemniště, někdy příznivý Husovi, a spolek již netoliko k bránění shonů lidí na horách, nýbrž k jímání a stínání kacířů dle někdejších nálezů koncilia Kostnického a papeže Martina V. i počali pronásledování všech přijímajících pod obojí daleko široko v okolí onoho města. Již v měsíci listopadu, tedy málo dní po zavření Pražského příměří přitáhli Horníci do města *Kouřimě*, a nepochybně v dorozumění se stranou německou ve městě tomto, zajali některé konšely a starší obecní, kteří stáli se stranou pod obojí, též pak správce kostela farního, mistra Jana Chudobu, který byl od

krále Václava dosazen k tomu kostelu na místo doktora Ště- 1419
pána z Pálče, jakožto vypověděného z království, i s třemi kněžími jeho, a odvezli je spoutané na několika vozích do Hory. Tam zkusili věžňové mnoho trýzně od surového lidu hornického, který při vjezdu jejich, ač se opozdil do noci, vyšel hlučně vstříc a s potupnými pokřiky metal po nich i pochodně hořící; konečně pak jsou v okovích uvrženi do tuhého žaláře. Také z jiných krajin v zemi proslýchalo se o podobných násilích proti stoupencům strany pod obojí. V *Litoměřicích* jmenovitě bylo okolo vánoc roku 1419 16 sousedů pro přijímání pod obojí spůsobou z rozkazu konšelského vzato ve vazbu a uvrženo do smrdutého vězení ve věži. Také rozbořili tam obyvatelé Husitům protivní dům probošta Zdislava ze Zvířetic ve předměstí z nenávisti proti němu co příznivci kacířů.*)

Proti *Žižkovi* a soudruhům jeho, kteří se zmocnili *Plzně*, počal válčiti jeden z mocných pánů toho kraje, najatý do služby od krále Sigmunda, pan *Bohuslav ze Švamberka*. Žižka prokázal však proti němu vojenské umění své ponejprv v otevřeném poli v bitvě svedené asi dvě míle od Plzně u *Nekměře*, kdež maje toliko ke třem stům lidu pěšího, odrazil nenadálý útok Bohuslavův, předsevzatý s dvěma tisíci jízdných a pěších, pomocí vozů a střelby z děl, kterých obratně užíval. Bohuslav ze Švamberka musil z pole ustoupiti, a Žižka obořiv té noci tři posádky nepřátelské, navrátil se bez překážky do Plzně. Brzo však vypravila vláda královny Žofie větší vojsko do pole z Prahy, kteréž předsevzalo *obležení Plzně*. Město bylo kolem do kola obklíčeno baštami, osazenými lidem válečným, a mezi obléhajícími a obleženými přicházelo k častým šarvátkám, ve kterých jedni druhým spůsobovali ztráty krvavé.

Zprávy o bouřlivých příbězích Pražských pohnuly zatím krále *Sigmunda*, že uzavřel zanechati výpravy válečné z Uher proti Turkům a brzy potom, v měsíci Prosinci, dal se na cestu do Moravy, aby se dřív než prvé zamýšlel, ujistil skutečným

*) Listina archivu městského v Litoměřicích dne 17 Un. 1421, kterou mi propůjčil doktor Čelakovský.

1419 obdržením panství českého. Již 15 Prosince byl v *Brně*, kamž přijeli s ním nebo brzo za ním legati papežští, *Ferdinand* biskup *Lucký*, Jakub biskup Spoletanský a Bartoloměj arcibiskup Mediolanský, i někteří knížata. Sigmund povolal tam k sobě též královnu *Žofii* a nejvyšší úředníky zemské, všecky purkrabí hradů královských a pány, zemany i města z Čech i z Moravy. Všichni se dali bez odporu nalézti, hotovi jsouce jako prvé, přijmouti Sigmunda za krále, při čemž toliko stavové pod obojí vznášeli naň opět předešlé žádosti. Také *Pražané* vypravili k tomu slavné poselstvo, kteréž dne 27 Prosince vjelo do Brna, skvostně a hlučně si vedouc. Zvučným troubením oznamovalo příchod svůj v ulicích až k najatým pro sebe hospodám, a vzbudilo tím mnoho diváků, mezi kterými i král Sigmund s panstvem mnohým stavu světského i duchovního neutajili svého podivení. Z příčiny jich a jiných následovníků Husových, zvláště pak pana Čeňka z Wartenberka, ježto byli ve kletbě dle nálezů koncilia Kostnického, stavilo duchovenstvo Brněnské služby boží po celém městě; ale Pražané nedali sobě tím překážeti v konání mší svatých ve svých příbytcích skrze kněží, kteří se nacházeli v jich poselstvu, a přijímali tudíž i svátost pod obojí spůsobou.

Dne 29 Prosince měli slavné slyšení u krále, při kterém dle obyčeje před ním poklekli, na znamení, že se k němu přiznávali co ku pánu svému, také však opětovali žádost svou, aby jich netiskl od pravd, kterých se přídrželi, nýbrž aby jim zjednal veřejné slyšení o nich, a čeho by dovedli z písma svatého, při tom aby je zachoval; co by však shledáno bylo proti písmu, v tom že rádi chtějí se napraviti. Sigmund dal jim k tomu bezpochyby odpověd podobně nejistou jako prvé z Budína; přitom však, nechav jich klečeti déle než bylo ve zvyku, přísně jim vytýkal věci, které se v Praze zběhly, a nařizoval jim, aby dali ve městě svém odkliditi z ulic všecky řetězy a koly a zrušiti náspy udělané proti hradu Pražskému, na znamení, že se opravdově poddávají jeho moci a jeho panství, též aby neubližovali více mnichům a jeptiškám, nýbrž počestně se k nim chovali až do jeho příjezdu. Slyšení, jehož žádali, slíbil

jim, a ustanovil k tomu jisté shromáždění knížat duchovních 1419
i světských, kteří při něm byli; shromáždění toto však potom zmařeno jest od radd Sigmundových, mezi nimiž jmenovitě od arcibiskupa Magdeburského, který poslům Pražským řekl, že nebudou žádného slyšení míti, poněvadž ty artikule, které předkládali, byly již odsouzeny od koncilia Kostnického.*)

Nemaje v úmyslu, obrátiti se z Moravy hned do Čech, nýbrž do Slezska, osadil Sigmund nově hned z Brna některé z nejvyšších úřadů zemských v Čechách, při čemž větším dílem odňal úřady horlivým milovníkům kalicha a odevzdal je protivníkům. Tak učinil jmenovitě pana Jindřicha *z Elsterberka* nejvyšším hofmistrem, pana *Václava z Dubé* podkomořím a *Mikše Divůčka* z Jemniště mincmistrem na Horách Kutnách, kterýžto úřad posledně řečený držel dotud vytrvalý stoupenec snah Husových, Petr *Zmrzlík* ze Svojšína. Také purkrabí hradů královských, kteří se přídrželi strany Husovy, jsou zbaveni svých úřadů, mezi nimiž jmenovitě jeden z předních milců krále Václava, Janek z Miličína odjinud z Kostelce řečený *Sádlo*, tehdáž purkrabí Karlšteinský. Na jeho místě odevzdal Sigmund hrad *Karlštein*, v němž se krom nejvzácnějších klenotů zemských i říšských i listin práv koruny se dotýkajících chovaly také velké peněžité poklady zůstalé po králi Václavovi, Zdeslavovi *Tluksovi z Buřenic*. Toliko pana *Čeňka z Wartenberka*, který se pokládal za hlavního náčelníka stavů pod obojí, zůstavil Sigmund při úřadě nejvyššího purkrabí Pražského, aby zachoval ještě na dál nějaké zdání, jako by posud neměl nepřátelských úmyslů proti straně Husově. Ano jeho učinil na čas nepřítomnosti své v zemi také prozatímným vládařem na místě královny Žofie, která úřad ten složila, však tak, že k němu z nových úředníků výše jmenovaných pana Jindřicha *z Elsterberka* a *Václava z Dubé* přidal co spoluvládaře čili spoluheitmany zemské.

*) Viz o tom ve spise vytištěném v Palackého *Urkundliche Beiträge* I 42, II. str. 526 a 527.

2.

Vládařství pana Čeňka z Wartenberka.

1420 Ve čtvrtek dne 4 Ledna roku 1420 navrátili se poslové Pražští z Brna, a hned nazejtří dne 5 Ledna kázali konšelé odkliditi řetězy a koly z ulic a strhnouti *sruby* postavené na Malé straně proti hradu Pražskému, tak jak jim od krále Sigmunda bylo uloženo; vše také hned vykonalo se, a *řetězy* odneseny jsou na radnice. Též ohlášeno jest po městech Pražských voláním biřicovým, aby se všichni, kteří byli prvé z města utekli, svobodně zase navrátili, i aby se nikdo napotom neopovažoval na kněží a zvláště na mnichy ousměšně pokřikovati na ulicích. Provolání toto mělo skutečně za následek, že se kanovníci, faráři a jiní duchovní i také světští lidé, kteří v nepokojích po smrti krále Vácslava byli opustili Prahu, nyní navrátili k svým příbytkům; jak oni však tak také všichni jiní obyvatelé smýšlení jejich a zvláště Němci Pražští netajili své naděje v ouplné vítězství nad nenáviděnými Husy a Viklefy, jichž brzké potlačení očekávali od nového krále. V Praze musili sice přestati na zjevích radosti své z toho a na úšklebcích, jichž sobě dovolovali proti straně druhé; neb se moc na ten čas nenacházela v rukou jejich, nýbrž při obci české, přídržící se nových učení; ale jinde vzali vrstevníci jejich také pochop k většímu než předtím zuření proti straně pod obojí. Již dne 9 Ledna v noci o kuropění dali konšelé *Kutnohorští* zajatého faráře Kouřimského mistra Jana *Chodka* a tři kněží jeho vyvésti z města svého za bránu Kouřimskou, a tam je ukrutným spůsobem kázali uvrhnouti do hluboké šachty, kterou od té doby úsměšně nazvali Táborem; touž pak noc zdvihl se v Hoře, jak se zdá, obecný lid krve žíznivý, a povraždil četné přívržence kalicha, kteříž potom rovněž uvrženi jsou do šachet. Patrně vzali k tomu Horníci povzbuzení ze zpráv, které měli z Brna o pravých úmyslích krále Sigmunda. Přinesl jim je odtamtud bezpochyby spojenec jejich pan *Mikeš Divůček,* který se uvázal

v úřad *mincmistra* královského v jejich městě. Také pak brzy 1420
potom úmysly tyto vystupovaly samy vždy jasněji na jevo.

Sigmund obrátil se z Brna do *Vratislavě*, kamž přijel dne 5 Ledna roku 1420, k tomu cíli, aby se tam opatřil jak největší možná brannou mocí ku přemožení všelikého odporu v Čechách, kdež mínil buď po dobrém buď po zlém zjednati bezvýminečné poslušenství církvi Římské. S ním odebrali se tam mnozí z nejpřednějších pánů českých obou náboženských stran; z nichž jedny zdržoval při svém dvoře, aby užíval jejich rad, druhé nejspíš, aby mu v zemi za jeho nepřítomnosti neškodili. Mezi těmito byl i pan *Čeněk z Wartenberka*, ačkoliv měl vládařiti v Čechách na místě královĕ. Toliko druzí dva heitmanové zemští, kteří byli protivníci strany Husovy, nebo aspoň jeden z nich, pan *Václav z Dubé*, nový *podkomoří*, odebrali se hned do země, a uvázali se ve svůj úřad. Pan Václav z Dubé usadil se na *Vyšehradě*, [10]) velmi neobyčejném sídle toho úřadu, bezpochyby poněvadž městům Pražským nesměl věřiti a také asi obce sotva se na ten čas podrobily jeho moci úřední. Na hradě Pražském zůstávalo posud několik předních pánů z těch, kteří jej prvé hájili proti útokům Pražanů, zejména Jan *Chudoba* z Ralska, *Sigmund Děčinský* z Wartenberka a *Vilém Zajíc* z Hasenburka. Oba hrady zůstávaly pořád opatřeny silnými posádkami.

Hned po svém příjezdě do Vratislavě držel tam Sigmund sněm říšský s knížaty německými, již prvé do města toho položený, na němž obdržel od nich sliby pomoci vojenské k tažení do Čech za příčinou vyplení kacířství. K témuž cíli jednal mezi týmž časem s papežem Martinem V, aby byla od něho vzbuzena obecná křížová válka proti Čechům, již někdy od koncilia Kostnického zamýšlená, i shledal k tomu ovšem plnou ochotnost. Na to i na vlastní svou moc spoléhaje, vydal již dne 10 Února listy do Čech po všech krajích, které měly všude býti ohlašovány na trzích. Oznamoval jimi všem praelatům,

[10]) Viz psaní od něho dané na Vyšehradě dne 12 Března toho roku v Palackého *Urkd.* 21.

1420 pánům, zemanům a městům, že se míní uvázati v království české jakožto ve své dědictví a spravovati je týmž řádem, ve kterém stálo za jeho otce, císaře Karla IV, protož tedy učiniti konec všelikým různicím ve víře, ježto jich za otce jeho v zemi nebývalo, a obnoviti poslušenství k církvi Římské; z té příčiny nařizoval jim, aby zanechali všelikého Viklefství a podrobili se rozkazům církve; kdož by pak z jejich příslušníků nebo poddaných toho nechtěl učiniti, aby jej trestali na statku i na hrdle, hroze týmž trestem stihati také každého z nich, kdo by se rozkazu tomu protivil. Přikazoval k tomu obzvláště, aby nikdo neposkytoval žádné pomoci *Plzenským, Píseckým* a *Hradeckým* neb těm, kteří se s nimi sebrali v těchto městech, pokládaje jich za odbojníky.

Rozkazy takové byly tím větším povzbuzením pro *Horníky* a jich spojence k hubení přijímajících pod obojí napořád co kacířů. Jaliť se zajímati lidi světské i duchovní bez rozdílu ve svém okolí, sbírajíce i pokojné pastevce a lidi sedlské pracující v polích, o kterých se domnívali, že přijímali svátost pod obojí spůsobou, a vozili je do Hory k páchání na nich ukrutnosti. Jedni jsou stínáni, jiní hladem mořeni, jiní jinými mukami utrápeni a smetáni potom do hlubokých *šachet,* někteří také jako prvé Kouřimští kněží za živa do nich házeni. Nejvíce dálo se odpravování takové v noci, často na takovém počtu nešťastníků, že katům docházely síly. Dychtivost krve lidské tak se zmocnila šílených nenávistníků jazyka českého, krytých škraboškou hajitelů pravověrnosti, že Čechy přijímající pod obojí také kupovali k házení do šachet od každého, kdo se jim propůjčil k honbě na ně dílem i ve vzdálenějších krajinách země, dávajíce po kopě za laika, po pěti kopách za kněze. V krátkém čase bylo tak ohavným spůsobem utraceno od nich více než 1600 lidí.

Ukrutnosti páchané od strany jedné přirozeně vzbuzovaly dychtivost pomsty při straně druhé, kteráž musila tím pilněji hleděti příprav k obraně své. Nebezpečenství stahující se proti Čechám strojením války ode všeho ostatního křesťanstva pobádalo odhodlané hajitele zásad vyžadujících opravy ve zka-

ženém stavu náboženství k uchopení se prostředků rázných a 1420
neobyčejných ve svém předsevzetí Bylo potřeba vzbuditi lid, aby se na ten čas vytrhnul ze svých tichých živností a odhodlal se chopiti zbraň k mužnému boji pro své přesvědčení. V úkol takového pobádání uvázali se na předním místě kněží, kteří byli původy a řediteli velkých shromáždění na horách, hlavně v kraji Bechyňském. Zvyklí jsouce hloubati v písmě svatém, jali se z něho předpovídati věci, které by měly brzy přijíti; žeť nastává čas pomsty a zármutku, ve kterém kdo opustí dům a bratří i sestry neb otce a mateř neb zemi a roli pro jméno Kristovo, stokrát více vezme a život věčný obdrží. Protož napomínali k opuštění domovů ve vesnicích a k obrácení se do hrazených měst, ustanovených od Boha, aby se schovali v nich vyvolení jeho. Blouznivější neb vášnivější ohlašovali brzké *skonání věku*, to jest všeho zlého vyplení na tomto světě, čas pomsty a odplaty nad zlými lidmi, ve kterém všichni protivníci zákona božího mají zahlazeni býti mečem neb ohněm; v čase tom že jest povinnost každého chopiti zbraň proti nepřátelům božím; pročež rovněž vyzývali k opuštění měst a vesnic a k sebrání se na horách k boji nastávajícímu, ano předpovídali spuštění a spálení všech měst a jiných bydlišť v zemi, ani Prahy nevyjímajíce. Jen *pět měst* mělo ujíti zkáze obecné, ta totiž, ve kterých se obce české již odhodlaly k brannému odporu. *Plzeň* jmenovali mezi nimi na prvním místě, a vedlé ní z počátku snad také *Písek* a *Hradec Králové*, ježto je král Sigmund sám pokládal za odbojné; pro nastalé však brzy potom změny naznačovali co ostatní čtyry *Klatovy*, *Žatec*, *Louny* a *Slaný*.

Pobádání toto neminulo se se svým účelem. Takové již bylo nadšení náboženské rozšířené v obecném lidu, zvláště sedlském, že se našlo lidí dosti z rozličných krajin země české i také z Moravy, kteří prodali své statky a s ženami i dětmi ubírali se k místům, kdež se byla počala velká shromáždění na horách, tam odevzdávali kněžím peníze stržené za svou majetnost dle příkladu prvních křesťanů, aby se jich užilo ku prospěchu věci společné, a chtíce býti všichni bratřími vespolek,

1420 podávali se za odhodlané bojovníky pro víru. Z předešlých okamžitých shromáždění lidí v širém poli ku pobožnostem počala se tím spůsobem tvořiti stálá branná jednota, mocné a pověstné brzy *bratrstvo Táborské*. Nepatrní lidé byli vůdci prvních jeho předsevzetí válečných, kněz jeden jménem *Vaňček* a jiný duchovní nižšího svěcení, jménem *Hromada* čili Hromádka, zvoník, tuším z Oustí na Lužnici,[11]) kteříž oba byli lidu známi z lonských shromáždění na Táboře jakožto jejich spolupůvodci a pořadatelé, a dva jiní kněží od nich přijatí ku pomoci, *Jan z Bydlína* a *Jan ze Smolína*, vsí nyní zašlých ve krajině Oustské.

Město *Oustí*, ve kterém někdy kázával Hus za přebývání svého na hradě Kozím pod ochranou pana Jana z Oustí, sloužilo v pozdějších létech za útočiště mnohým kněžím strany pod obojí, mezi kterými byli někteří přátelé a jiní nepřátelé novot zavrhovaných od mistrů učení Pražského; a poněvadž byl ve městě také klášter Dominikanů, snahám obou těchto stran protivný, dělilo se obyvatelstvo v náboženství na tři strany, mezi kterými byly ustavičné různice, až pan *Oldřich z Oustí*, bratr Janův a poručník jeho synů, který se stranou Husovou nedržel, všecky duchovní strany pod obojí z města vypověděl. Mezi vypověděnými byli nejspíš také čtyři duchovní výše jmenovaní, z nichž aspoň o Janovi z Bydlína ví se, že prvé v Oustí přebýval. Usnesli se tedy dobyti Oustí mocí, a dorozuměli se o to také s mladším synem někdy pana Jana z Oustí, *Prokopem z Kamenice*, který byl se strýcem a poručníkem svým Oldřichem v rozepři. Skrývavše se několik dní a nocí v blízkých lesích s lidem sedlským, který se byl k nim přivinul, dne 21 Unora ve středu popelečnou, již před rozedněním, když obyvatelé Oustští větším dílem po masopustním hýření v tancích a pití ještě v těžkém snu byli pohříženi, udeřili z nenadání na město, a dobyli ho snadno pomocí přívrženců svých mezi sousedy. Protivníci jejich někteří zachránili se útěkem přese zdi městské;

[11]) *Staré letopisy české* (33) nazývají jej *žákem*, Vavřinec z Březové pak *campanator*, což tak se srovnává, že byl duchovním nižšího svěcení, nejspíš akkolitou, a co takový zvoníkem při některém větším kostele, jakž to bývalo. Srov. Díl III. str. 211.

jiní jsou zjímáni, jiní vypuzeni z města i s mnichy Dominikany, 1420
a pobrány jim jejich statky. Ihned se přestěhovalo mnoho lidí hotových k boji pro náboženství z okolní krajiny do města tohoto, které jim mělo sloužiti za obranné stanoviště.

Město Oustí nebylo však dosti pevné, aby se k tomu dobře hodilo. Asi hodinu cesty od něho níže na řece Lužnici stál hrad pánů z Oustí, řečený *Hradiště*, náležející Janovi, staršímu bratru Prokopa z Kamenice, který byl jako strýc jeho Oldřich protivníkem strany pod obojí; vedlé hradu pak nacházely se zříceniny starodávného města, asi před půldruhým stem let rozbořeného, jehož zdi ještě stály částečně. Poloha místa tohoto viděla se Hromádkovi býti mnohem prospěšnější. Pročež po málu dní vytáhl s bratřími z Oustí k obležení Hradiště, a dobyv hradu po krátkém odporu, odevzdal jej panu Prokopovi z Kamenice jakožto příteli bratrstva, sám pak s některým počtem bratří osadil město opuštěné, kdež počali stavěti sobě chyše a staré zdi obnovovati a pevniti. Tak vzalo počátek nové město, na něž přenesli zalíbený název hory *Tábor*. V něm mělo býti hlavní pevné sídlo bratrstva. Hromádka oznámil o něm bez meškání také Janovi Žižkovi do Plzně, a žádal ho, aby mu poskytl pomoci k snadnějšímu obhájení toho místa. Žižka pak, který zatím bezpochyby musil nedůvěřovati svému tehdejšímu postavení v Plzni, obrátil rád svou pozornost v tuto stranu, a vypravil *Chvala Řepického* z Machovic s částí lidu svého bratřím Táborským ku posilení.

Plzeň byla tehdáž hlavním místem v zemi, proti kterému konaly se přípravy od strany královské, aby tam odpor proti králi Sigmundovi byl potlačen. Strojila se k tomu větší válečná výprava, jejímž vůdcem, jak se zdá, měl býti královský podkomoří *Václav z Dubé*. On toho času ze sídla svého na Vyšehradě vymáhal také obyčejnou summu berně ode všech měst královských a od klášterů na pomoc „ku potlačení a ku potrestání opovážlivosti škůdců zemských“ (12 Břez.).[12]) Vojsko, kterým Plzeň byla obehnána, vyjednávalo zatím se Žižkou

[12]) Viz Palackého *Urkundliche Beiträge* I. 22.

1420 o mírnou umluvu, ale dlouho bez účinku, ježto Žižka i soudruhové jeho podávání toho odmítali. Ale když se obehnání protahovalo, počaly se rozmíšky mezi měšťany, kteří nebyli všichni jedné mysli jak v náboženství tak v odporu proti králi; a když Žižka potom vypravil část lidu svého na pomoc Táborům a tudy se ve městě poněkud oslabil, vzali z toho protivníci jeho větší srdce proti němu, a počali se bouřiti, tak že se musil při útoku zvenčí obávati zároveň povstání uvnitř města. V tom stavu věcí přijeli do Plzně důvěrní poslové od Pražanů, kteří podávajíce královské straně nejspíš prostřednictví svého, radili Žižkovi k mírné umluvě. Od nich, ne-li již napřed jiným spůsobem, zvěděl bezpochyby o větších přípravách válečných, které se proti němu dály; čímž pohnut zavřel konečně smlouvu o dobrovolné *vzdání Plzně* do rukou královského podkomoří, pana Václava z Dubé, pod výminkami, aby předně přijímání pod obojí spůsobou zůstalo v Plzni svobodné, za druhé aby on se svými měl svobodný odchod na Hradiště hory Tábor.

Když však umluva tato byla zavřena, nacházeli se již na cestě k tužšímu sklíčení Plzně nejhorlivější služebníci krále Sigmunda z panstva českého, mincmistr *Mikeš Divoký* od Hory, *Petr ze Šternberka,* Jan z *Opočna,* Hanuš z *Kolovrat,* kteříž se znamenitou mocí vojenskou předně osadili *Písek,* jedno z měst králi protivných (neznámo, jakým spůsobem se dostal do jich rukou). Žižka postoupil Plzně některý den před matky boží zvěstováním (25 Břez.) panu Václavovi z Dubé, který se tam byl již odebral osobně, a vyšel s lidem svým z města; s ním rovněž druzí dva vůdci, pan *Břeněk ze Švihova* a *Valkoun z Adlar,* však také kněz Václav *Koranda* a jiný kněz smýšlení jeho *Markolt* ze Zbraslavic, kteřížto oba opustili Plzeň, protože tam nebyli více jisti svými osobami. Lidu všeho nebylo více než 400, pravda-li, i s ženami a dětmi čili se sestrami a pračaty, všichni pěší, toliko s devíti koni, k tomu dvanáct vozů k boji zřízených. Umluva zavřená s podkomořím, ač se na všecky královské vstahovala, nebyla však od druhých pánů zdržena. Mikeš Divoký, Petr ze Šternberka a druzí, kteří táhli od Píska, jak zvěděli, že se Žižka nachází na pochodě do Tá-

bora, hleděli jej přepadnouti na cestě; ano z Plzenska také 1420
pustil se za ním pan *Bohuslav ze Švamberka*, kterého byl porazil u Nekměře, a k němu přidal se velký mistr *Strakonický*, pan *Jindřich z Hradce* s vojenskou mocí svou. Žižka bezpochyby hleděl se vyhnouti boji, táhna velkou zacházkou až přes Štěkeň u Strakonic. V té krajině dorazili naň však protivníci jeho v den zvěstování panny Marie (25 Března) s dvou stran zároveň, když od Štěkně táhl dále na východní stranu ke vsi *Sudoměři*. Vojsko jejich čítalo přes 2000 jízdných, těžce oděných; v lidu říkalo se jim *železní páni*. Nemoha jim ujíti, protáhl Žižka Sudoměří, a postavil se se svými ke hrázi suchého právě rybníka (Škaredého), kdež dle možnosti ohradil se vozy Zde udeřili naň páni se všech stran. Hrstka lidu Žižkova však jim odpírala statečně v tuhém boji, který trval několik hodin až do západu slunce. S obou stran mnozí padli, a mnozí byli raněni. Padl mezi jinými pan *Břeněk Svihovský*, bojuje udatně v předním šiku; ale také královským byl jeden z předních, mistr Strakonický, raněn nebezpečně postřelením do palce na noze, na kteroužto ránu zemřel, prvé než rok minul. Královští zajali také 30 bojovníků Žižkových, které potom odvedli do Hory; ale ztráta jejich musila býti větší než Žižkových, tak že když tma učinila konec boji, s nepořízením různo odtáhli. Žižka pak, jsa pánem bojiště, zůstal přes noc na tom místě, a druhého dne (26 Břez.) na úsvitě, zůstaviv některé raněné v okolních vesnicích, dal se s lidem a s vozy, které zůstaly neporušeny, v šiku spořádaném na další pochod až ke hradu Újezdci nedaleko Týna Vltavského. Tam se položil, a počkav na pomoc, kterou mu bratří Táboři vyslali vstříc, s ní beze vší další překážky přitáhl do *Tábora*, kdež s velikou radostí a slávou přijat jest.

Když se tyto věci v Čechách dály, spadávala dokonce již rouška jakáž takáž, která i dotud jen velmi chatrně zakrývala nepřátelské úmysly krále Sigmunda proti straně pod obojí. Rozkazy jeho k pánům a městům, na které se spoléhal, aby Viklefy a Husy, kteří by se po dobrém neodřekli bludů svých, zbavovali hrdel i statků, opětovaly se vždy důrazněji s oznamo-

1420 váním brzkého jeho přitažení do země; a mezitím dal také sám příklad, jak se dle jeho mínění mělo nakládati s kacíři. Přijelť toho času znamenitý měšťan Pražský *Jan Krása* do Vratislavě na trh výroční, muž bezpochyby již vysokého věku, který od roku 1390 až do roku 1413 častěji býval konšelem na Novém městě a od roku 1382 držel dům řečený *u věnečků* na rynku Novoměstském v pořadí zaujatém nynější nemocnicí vojenskou (č. 504). Co horlivý milovník přijímání pod obojí spůsobou projevil mínění své o něm veřejně tudíž ve Vratislavi, neznámo za jakou příčinou; hned pak proto udán jest legatovi papežskému *Fernandovi* biskupu *Luckému*, a vzat od něho u výslech. Legat ukládal mu, aby učinil veřejné vyznání, že bylo koncilium Kostnické v Duchu svatém řádně shromážděno, že co uzavřelo má ode všech věřících býti drženo i zachováváno pod smrtelným hříchem, a že tudy spravedlivé bylo odsouzení na něm Husa a Jeronyma i zavržení obecného přijímání svátosti pod obojí spůsobou. K čemuž když Krása svoliti nechtěl proti svému přesvědčení, odsouzen jest za kacíře, a král Sigmund dal jej předně koni smýkati po městě a potom ukrutně zmučeného[13]) upáliti (15 Břez.). Téhož času byli mistři učení Pražského vypravili posla do Vratislavě se zdvořilým dopisem k legatovi, aby mu vyslovili úctu jakožto vysoké osobě duchovní. Biskup Fernand dal jej však též zajmouti, a kázal mu odpřisáhnouti kalich; což on ze strachu smrti učinil.[14])

Zatím byl k žádosti Sigmundově papež Martin V již dne 1 Března vydal bullu veřejnou z Florencie, kterou vyzýval všecky krále a knížata i jiné vrchnosti v křesťanstvě ke zdvižení *křížové války* k zahubení Viklefistů, Husitů a všelikých jiných kacířů. Všichni arcibiskupové, biskupové a jiní praelati, kterých by král Sigmund o to požádal, měli jak sami tak skrze duchovenstvo své kázati kříž ve všech místech, kdež by uznali za příhodno, a napomínati lid ku přijmutí jeho na sebe

[13]) (Rex Sigismundus jussit) eum equis trahi, et absiliente carne ad nuda ossa corpore laniari et tandem . . . comburi, praví Pražané v listě k Benátčanům. Viz Palackého *Urkd.* I. 40

[14]) Viz *Monum. concilii Basiliensis* I. 887.

k boji s kacířstvem. Každý, kdo by jen přišel k slyšení tohoto 1420 kázání kříže, měl za to míti sto dní odpustků z pokání sobě uloženého; kdož by pak znamení kříže přijal, kteréž mělo mu od kněží býti přivěšeno na bedra, a s ním vytáhl do boje osobně a na své útraty, nebo jiné bojovníky postavil za sebe, nebo za bojovníka od jiného dal se najmouti k tomu, měl míti odpuštění všech hříchů svých, z kterých by se skroušeně zpovídal, byť vinen byl paličstvím, svatokrádeží, sáhnutím na osoby kněžské neb jakýmikoli jinými hříchy, z kterých rozhřešení jindy bylo vyhraženo samému papeži. Bulla tato došla asi za čtrnáct dní do Vratislavě, a již třetího dne po upálení Jana Krásy, v neděli postní družebnou (17 Břez.), dal legat papežský Fernand dle ní ve srozumění s králem Sigmundem vyhlásiti kříž proti Čechům přijímajícím pod obojí s kazatelnic ve všech kostelích Vratislavských.

Pronásledování pro víru, v zemi již začaté a z ciziny ještě strašlivěji hrozící, proti kterému pokojní jindy rolníci chápali se zbraně opouštějíce role své, nedopustilo také obyvatelstvu hlavního města českého, pod příměřím, ve kterém na ten čas stálo, oddati se bezpečnosti a poklidu. Kněží stojící v čele náboženských snah, pro které byl lid zaujat, neopominuli také v Praze napomínati jeho k srdnatému podstoupení boje pro pravdu poznanou. Mezi nimi zvláště kněz *Jan ze Želiva*, kazatel u Matky boží Sněžné, pobádal ku protivení se králi Sigmundovi, užívaje zvláště podobenství ze zjevení sv. Jana k vylíčení jeho co nepřítele pravdy Kristovy. Řeči jeho plamenné, ač ze hluboké učenosti nepocházely, byly nejdychtivěji poslouchány od obecného lidu, a mnozí roznítili se z nich i z kázání jiných kněží tak jako bratří Táborští k touze a k odhodlanosti, aby nasadili hrdla i statky pro své náboženství a zvláště pro přijímání pod obojí způsobou.

Zprávy o upálení Jana Krásy a o vyhlášení kříže ve Vratislavi způsobily tím větší roznícení; zároveň však měly také opačný účinek při straně novým náboženským snahám protivné. Dle jejího přání a očekávání blížila se již doba, ve které měli nenávidění kacíři býti konečně všichni upáleni nebo s ženami

1420 i dětmi vyhubeni mečem krále Sigmunda. Očekávání to naplnilo protivníky strany Husovy v obyvatelstvu Pražském znova velkou radostí, však zároveň vzbudilo v nich péči, aby nezahynuli spolu s kacíři, když by přišla zlá rána na město. Protož dali se znova duchovní i světští na *utíkání z Prahy,* aby se v čas zachránili. Velký počet hospodářů Staroměstských a Novoměstských, nejbohatší z měšťanstva a větším dílem *Němci,* opustili město s ženami i dětmi a nejdražšími věcmi svými, a odstěhovali se dílem na hrad Pražský neb na Vyšehrad, dílem na bezpečnější tvrze na statcích svých v okolí Prahy, doufajíce brzy vesele se navrátiti ku příbytkům svým po zahubení svých protivníků. Od těch, kteří hledali útočiště na hradě a na Vyšehradě, vzali přísahu páni představení posádkám tamějším, jíž zavázali se po projití příměří o sv. Jiří pomáhati v boji ku přemožení svých spoluobčanů. Také konšelé někteří Staroměstští dali se tím způsobem na útěk, nedbajíce povinnosti svého úřadu. Nebylo jich však více než pět oněch, kteří již za posledního času krále Václava stáli proti straně pod obojí, totiž *Ludvík apotekář, Sigmund Taschner, Hanuš zlatník* z Chotěbuze, *Prokop ze Cách* a *Chval kramář.* Praelati, kanovníci, faráři Pražští téměř všichni odešli z města, a větší díl také ze hradu Pražského.

Vůči tomuto chování svých protivníků chopili se milovníci kalicha v Praze mužných předsevzetí. Dne 3 Dubna, ve středu před velikonocí toho roku, shromáždily se *obce Starého i Nového města* z pobádání kněze Jana Želivského a jiných duchovních na radnici Staroměstské, kdež dali se nalézti také mistři učení Pražského a jiné duchovenstvo strany pod obojí; tu pak jednosvorně uzavřeli, přijímání pod obojí způsobou hájiti proti každému člověku, a jmenovitě proti všem, kdož by chtěli kříž od papeže ohlášený skutečně zdvihnouti, s nasazením statků a životů svých až do posledního přemožení. Na to učiněn zápis jistý, a všichni sousedé přítomní zavázali se slibem k Bohu a zdvižením prstů, dle něho se zachovati. Také přijala obec přísahu věrnosti od konšelů, kteří setrvali ve svém úřadě, jíž slíbili věrně státi v hájení pravdy. Václav *Štrúboch,* Jan *Rvček, Jan Bradatý,* Sigmund *Cháně,* Václav *Litochleb, Šimon od*

bílého lva byli mezi nimi nejznamenitější. Nad to však uzavřeno hned také podstoupiti vojenské zřízení k obraně, a zvoleni jsou *čtyři heitmani* co vojenští představení na Starém a čtyři na Novém městě, jimž odevzdány jsou klíče od radnic i od bran a dána plná moc k nařizování všeho, co by k hájení pravdy, o kterou se obec zasadila, uznali za potřebné. Všichni obyvatelé města měli jich v tom býti poslušni. Jména mužů, v jejichž zkušenost válečnou obec při tom důvěřovala, pohříchu nezachovala se v paměti. V každém městě, totiž na Starém i na Novém, ustanoveno jest dále po čtyřidceti *podheitmanich*, oněm čtyřem heitmanům podřízených, a nepochybně rozděleno branné sousedstvo dle ulic, tak že každý podheitman velel jistému okršku. *Obec Malostranská* neúčastnila se tohoto jednání bezpochyby z té příčiny, že bylo město její na ten čas ohroženo posádkou královskou ze hradu Pražského, tak že neměla volné ruky. 1420

Spolčené obce Starého a Nového města rozeslaly hned potom psané vyzvání, ne-li ke všem ostatním městům královským, jistě k těm, ve kterých obce české měly moc v rukou svých, aby se ku předsevzetí jejich připojily. Slovy horlivými představovali jim, kterak po velkých křivdách již prvé sborem Konstanským a papežem Martinem jim činěných církev Římská prý ne jakožto máti, ale jako macecha nyní veškeren jed smrtedlný na ně vylila ukrutným provoláváním kříže pro nic jiného než pro tu pravdu boží přijímání těla a krve Kristovy pod obojí spůsobou, toho kříže pána Ježíše, plného trpělivosti a dobroty boží, který neumí bojů strojiti ani odění ani střel, a „kterýž my vždycky ctíme a ctíti budeme", a kterak vzbudila na ně k boji nespravedlivému přirozené jich nepřátely Němce okolní, lživými odpustky je vyzývajíc, kteříž byť žádné příčiny neměli, na jazyk náš vždy se zlostní a jak mu učinili v Míšni a jiných krajinách někdy slovanských, tak by rádi i zde jej vytiskli a obsadili jeho místo. Pročež napomínali jich, aby „jakožto stateční bojovníci, rozpomenouce se na otce své Čechy staré, za svoji vlast milovníky horlivé", proti tomu zlému postavili se „s pomocí pána boha všemohoucího, jehož při vedeme,

1420 a s pomocí slavného svatého Václava, dědice našeho". Přitom žádali, aby na dokonání toho vypravilo každé město dva neb i více starších z raddy a z obce k určitému dni do Prahy ke společné poradě.

První věc, kterou měli vojenští heitmanové Pražští na péči, byla bránění Nového města proti *Vyšehradu,* který byl velmi silně osazen lidem královským. Poněvadž proti pevnému hradu tomu nebylo žádné ohrady se strany města a tudy posádka lehko by byla mohla vskočiti do něho neb aspoň do bližších jeho částí, uzavřeno jest na rychlo udělati široký a hluboký *příkop* od místa, na kterém potok Botíč vchází od Nůsel pode zdí Novoměstskou, podél něho až k řece Vltavě na hořejším konci Podskalí. V pondělí velikonoční dne 8 Dubna počalo se dílo o něm, a kopali muži, ženy, chlapci, panny, také kněží a žáci i též Židé, všecko obyvatelstvo bez rozdílu, tak že v pěti dnech byl příkop dokonán. Posádka Vyšehradská, vázána jsouci příměřím, které mělo trvati až do sv. Jiří, dílu tomu nepřekážela, posmívajíc se toliko pracujícím, že prý nic jim to nepomůže, budou-li se chtíti protiviti pánu svému dědičnému. K ochraně pracujících jakož i pro další obranu města osadili Pražané opodál příkopu toho klášter *Slovanský,* horu *sv. Apollinaříše* a klášter *Servitů* u Matky boží na Botíči branným lidem. Na Malé straně podobně byli Staroměstští již prvé vložili posádku do někdejšího domu vévody *saského,* který náležel i s věžemi mostskými jejich obci, aby tudy posádce hradské zabránili vskočení do svého města přes most.

V takovém stavu věcí nacházela se Praha, když dne 15 Dubna přijel konečně pan *Čeněk z Wartenberka* ze Vratislavě, kdež se doposud byl musil zdržovati při dvoře krále Sigmunda. Pan Čeněk byl do té chvíle pokládán za náčelníka strany pod obojí, zvláště od těch, kteří dle návodu mistrů Pražských neschvalovali novot odchylujících se od učení a řádů církve, jakkoli nebyl posud srozuměn s horlivějšími vůdci lidu, kteří se pro obranu kalicha chopili zbraně, nýbrž jim odporoval, domnívav se možnosti nějakého umluvení s králem ve věcech víry. Naděje jeho prokázala se však konečně jemu samému býti lichou.

Král Sigmund, jmenovav jej k ošálení lidu vládařem za své nepřítomnosti v zemi, snažil se všemožně, aby jej pohnul k opuštění strany pod obojí, a lákal jej k tomu všelijakými sliby a poctami; zvláště také vyznamenal jej před jinými udělením jemu svého tovaryšstva se znamením zlatého křížku s drakem k nošení na prsou, což mělo všeho všudy jen 24 osob vzácných ze všech zemí. Pan Čeněk byl krásný muž, pěkné výmluvnosti a tolik ctižádostivý, že ho, jak se zdá, takové milosti těšily; ale náboženské přesvědčení jeho bylo předce hlubší než leckterých jiných pánů, ježto někdy přisvědčovali Husovi a jej povzbuzovali, nyní však pro svůj zisk stali se protivníky jeho strany. Branné přípravy Sigmundovy, které viděl ve Vratislavi, upálení Jana Krásy tamže a konečně slavné vyhlášení kříže proti kacířům, mezi které on sám byl pokládán jako všichni jiní přijímající pod obojí spůsobou, otevřely mu oči, že konečně přestal klamati se doufáním v lepší úmysly královy. On a jiní páni čeští tehdáž ve Vratislavi přítomní netajili svého rozhorlení z věcí, které se tam dály; král Sigmund činil se k tomu, jak bylo možná, nevěda. Při Čeňkovi z Wartenberka však z nabytí jiného mínění o králi dozrál také úmysl změnění svého posavadního chování k němu, jejž pokud musil skrýval, hned však po příjezdu svém do Prahy uvedl ve skutek. 1420

Neostýchal se užiti přitom částečně prostředků lstivých a násilných. Když on v pondělí dne 15 Dubna vjel do hradu Pražského jakožto nejvyšší purkrabí a přední z heitmanů zemských, odjel sobě v outerý potom (16 Dubna) jeden z pánů, kteří dotud veleli posádce hradské, pan *Vilém Zajíc* z Hasenburka, na statky své. Druhé dva, pana *Jana Chudobu* z Ralska a pana *Sigmunda Děčinského* z Wartenberka, pozval Čeněk hned nazejtří potom, ve středu dne 17 Dubna, k sobě na oběd, nepochybně do domu purkrabského na hradě, ve kterém bylo sídlo jeho úřadu; při obědě tom však z nenadání je zajal, a dal touž chvíli zjímati také čeleď pana Viléma Zajíce, i osadil hrad vesměs lidem svým. Hned potom, ještě téhož dne, dal také zjímati všecky kněží, kteří dosavad zůstávali ve hradě, jichž bylo vždy ještě šest a sedmdesát. Byl mezi nimi zejména

1420 také tehdejší *sakrista* kostela Pražského, jménem *Racek*. Také několik měšťanů Pražských z těch, kteří se byli na hrad utekli, zajal, vesměs zámožné řemeslníky, ostatní pak všecky vypudil z hradu s ženami i dětmi. Potom smluvil se s obcemi Starého i Nového měst Pražských, tak že vstoupil ve spolek s nimi proti králi k hájení svobody přijímání pod obojí spůsobou a vydal hrad v jejich moc tím spůsobem, že jej od nich přijal ke správě. V radostném plesu z toho dali Pražané Staroměstští ku poctě pana Čeňka vztýčiti korouhev jeho na věži své radnice; hned pak téhož dne osmělivše se vytáhli z obou měst k *obležení Vyšehradu,* jejž jak se zdá královský podkomoří, pan Václav z Dubé, zachoval v moci královĕ. Předsevzetí to však bylo přenáhlené. Lid Pražský obehnal sice hrad se všech stran, ale nesměl se odvážiti útoku, ano bezpochyby nebyl ve postavení svém ani dosti opatřen proti útoku z hradu. Pročež ještě téhož dne u večer odstoupili obléhající z pole, obávajíce prý se nějaké zrady. Vyšehradští, kteří tu chvíli neměli žádných zásob potrav, tak žeby se byli sice musili brzy vzdáti, předčasným obležením tímto upozorněni, hned nazejtří učinili velký plen v okolí Prahy, zjednali si tím lepší opatření k obraně, a činili také jinak Pražanům mnoho škod. Příměří zavřené do sv. Jiří bylo tudy již týden před projitím zrušeno od obou stran, a boje se začaly.

Zatím propustil pan Čeněk z Wartenberka zajaté duchovní na hradě Pražském již první den (17 Dubna) večír na svobodu, a vypudil je z hradu jako měšťany, vyjma toliko Racka sakristu a snad několik jiných, kteří směli ještě déle zůstati při kostele. A však již pozejtří dne 19 Dubna užili Pražané svého práva nad hradem jim od Čeňka postoupeným, a poslali některé plnomocníky své, mezi nimiž byl jeden z pánů Zvířetických, nejspíš Václav bratr mistra Zdislava ze Zvířetic, kteříž přišedše časně ráno, v hodinu dvanáctou čili nynější šestou, dali předně vypáčiti dvéře sakristie kostela Pražského, opatřené třemi zámky, a zabavili věci a poklady kostelní v ní chované, potom pak taktéž učinili v kapli nové věže kostela Pražského, v obecnici žáků kůrních a ve všech komnatách duchovenstva, kdež všude

zotvírány jsou truhly a pobrány peníze a jiné věci v nich chované.[15]) Rovněž zabavena jest všecka majetnost měšťanů uteklých, s kterou se byli odebrali na hrad, velké poklady v penězích, ve zlatě a stříbře a jiných drahých věcech. Měšťané tito, jakožto odpovědní nepřátelé obce, nesmějíce se snadno vrátiti ke svým příbytkům, odebrali se větším dílem do Hor Kuten a do jiných měst bližších, kterými vládli Němci. Toliko ženy jejich ještě některý čas pozůstaly, prosíce snažně, ale marně, aby jim vydány byly jejich věci. Každodenně sedávaly venku před hradem, plačíce pro ztrátu svého majetku, ale neměly z toho než ousměšky obecného lidu. 1420

Již třetí den po opanování hradu Pražského, v sobotu před sv. Jiřím (20 Dubna), vydal Čeněk z Wartenberka ve jménu svém a svěřence svého mladého pána Oldřicha z Rosenberka „i jiných pánů, města Prahy a rytířů, panošů i jiných měst se všemi, jenž o svobodu zákona božího stojí a o obecné dobré jazyka českého“, *provolání,* psané českým, latinským a německým jazykem, kterým napomínal všecky stavy království českého i zemí přivtělených ku koruně české, aby krále Římského a uherského Sigmunda neposlouchali jakožto krále českého ani jeho úředníků, poněvadž není ještě pány českými za krále volen ani k českému království korunován, ale království a jazyka českého jest veliký a ukrutný nepřítel. Na důkaz toho

[15]) V rukopise kapituly Pražské obsahujícím počty z obedienci z roku 1396 do r. 1418 nachází se na cedulce vložené do této knihy vlastnoruční zápisek Racka sakristy, který se vztahuje k tomuto skutku: Item anno domini Mccccxx in Ostensione reliquiarum feria vi. in illa syllaba Et Va-ler W. de Zwyerzyeticz et cives antiquae civitatis cum aliis fregerunt hostium sacristiae Pragensis hora xii. orlogii, et excusserunt tres seras circa ostium sacristiae. Et me Raczkonem captivaverunt ante feria quarta in illa syllaba Et-Va, et sic mansi a sabbato post Ostensionem reliquiarum in ecclesia usque .... (Ostatek schází) Srovnávajíce s tím vypravování ve *Chronicon univ. Prag.* u Höflera I. 38: Deinde mandavit (dn. Czenko) excutere sacristiam Pragensis ecclesiae et novam turrim et omnem domum choralium atd., musíme si věc vykládati tak, že vybíjení toto a zabavování věcí náležejících duchovenstvu i nejspíš také měšťanům uteklým pocházelo vlastně od Pražanů, protože to byli nepřátelé jejich obcí, pan Čeněk však že toho toliko dopouštěl.

1420 vytýkal mu, že k hanbě a potupě koruně a jazyku českému kázal mistra Jana Husa „slavné paměti“ před sborem Konstanským za svým bezpečenstvím upáliti, že potupil a zhanil Čechy nejohavnější potupou, totiž kacířstvím, že dal kříž vydati proti Čechům jakožto kacířům, že dal člověka v naději boží dobrého a nevinného, Jana Krásu u Vratislavi koni usmýkati a upáliti, že Horníkům kázal všecky Čechy příchylné ku přijímání krve boží stínati a do šachet metati, jak se již stalo desíti a několika stům nevinných lidí, též co jiného mimo náboženství učinil na škodu koruny české.

Když se tímto spůsobem jednalo v Praze o zdvižení odporu proti králi, jehož náčelníkem měl býti přední úředník králův v zemi, vzal zatím boj venku v jižních krajích země české obrat přívržencům královým již mnohem hrozivější, ježto jmenovitě *bratrstvo Táborské* ze svého prvotně obranného stanoviště počalo činiti také útoky na ně ve svém sousedství. Obrat ten stal se od té chvíle, co *Žižka* se svými přestěhoval se na Tábor a vstoupil do bratrstva; neb on nyní byl řídícím duchem jeho. Stalo se bezpochyby z jeho návodu, že bratří uzavřeli město Oustí předtím dobyté opustiti, aby síly své tím lépe sjednotili v novějším sídle svém. Dne 30 Března, v sobotu před květnou nedělí, tedy jen některý den po příchodu Žižkovu od bitvy u Sudoměře, jest od nich město ono celkem vypáleno, i vystěhovali se z něho s ženami i dětmi do *Hradiště hory Tábora*, kteréž se tudy hustěji zalidnilo a naplnilo domy čili vlastně chyšemi a bylo také opevněno zdmi dle nejlepšího umění. Odtud Žižka již u velký pátek, dne 5 Dubna, vedl bratří proti železným pánům čili žoldnéřům královým, kterých se po bitvě u Sudoměře asi tisíc, vesměs jízdných, položilo ve *Vožici*, asi dvě míle od Tábora. Vůdcem jejich byl Mikeš Divůček mincmistr.[16]) Žižka, přiblíživ se k městečku v noci, dal předně potichu probořiti plaňky, kterými bylo obejmuto; potom bojovníci jeho z nenadání učinili pokřik, a vtrhli do městečka, kdežto vše ve zmatku utíkalo na zámek. Také mincmistr Mikeš

[16]) Dle Aeneáše Sylvia cap. 40.

Divůček se tam zachránil. Lidí jeho však bylo mnoho zabito, 1420
mnoho zjímáno, a pobrána kořist veliká, zvláště mnoho koní a odění. Žižka, dav konečně městečko zapáliti, vrátil se na Tábor se zajatými, za něž vyměnil sobě hned potom zajaté své, kteří byli od pánů z boje u Sudoměře odvedeni do Hory.

Brzy po šťastném tomto předsevzetí zřídili si bratří pořádek mezi sebou zvolením *čtyr heitmanů,* následujíce v tom nejspíš příklad obcí Pražských, které tak byly učinily jen dva dni před útokem na Vožici. Prvním heitmanem byl *Mikuláš z Husi,* který osadiv, jak jinde pověděno, Zelenouhoru nad Nepomukem, nemohl tam dlouho odolati Bohuslavovi ze Švamberka a snad také jako Žižka teprv před nedávnem se byl uchýlil na Tábor, kdež jak viděti, posud měl největší pověst jakožto někdy nejpřednější ředitel schůzí na horách. Druzí byli *Jan Žižka, Zbyněk z Buchova* (nedaleko Neustupova) a starší již pomocník Žižkův *Chval z Řepice* čili z Machovic, veskrz zemané. Jak bylo společné řízení prostředkem čtyr těchto heitmanů uspořádáno, není nám povědomo; ale v skutku byl Žižka vlastním vůdcem a ředitelem. On sobě co vojevůdce již osvědčený šťastnými boji získal největší náklonnost a důvěru lidu, tak že ochotně podrobovali se kázni a pravidlům jeho a přijímali od něho cvik ve zbrani a v nových od něho vymýšlených obratech a spůsobích vojenských. V nadšení vždy více podněcovaném jak od heitmanů tak od kněží Táborských přidávalo se k bratřím vždy více odhodlaných lidí, jak zemanů tak sedláků, kteří přicházejíce s ženami i dětmi na Tábor, bez rozmýšlení sypali peníze obdržené za prodané dědiny a statky své do kádí, za pokladnice sloužících. Tudy zřídil Žižka v krátkém čase vojsko počítané na tisíce. Ozbrojeno bylo dílem jen oštípy, cepy kovanými, samostříly, palcáty, ale umělo jich užívati obratně dle návodu důmyslného vůdce. Bojovné vozy, uměle řaděné a točené, sloužily mu za ohradu při obraně i při útoku. Po přepadení Vožice vycvičil však Žižka také některé za jezdectvo, uživ k tomu koní a odění vzatých železným pánům. Přitom panoval ve vojště tom duch na nejvýš neohrožený; muži ani ženy, které je dílem doprovázely do boje, nešetřili životů

1420 svých, hotovi jsouce nasaditi je za své náboženství; také výrostkové s praky pomáhali škoditi nepřátelům, chodíce s rodiči; říkali jim pračata. Ale způsob válčení byl také brzy nad míru ukrutný a zhoubný. Rozhořčení vzbuzené krvežíznivostí protivníků pobádalo samo sebou ku pomstě, k odpláceni rovného rovným; k tomu pak přicházelo take vášnivé učení kněží, kteří, následujíce hlasatelů kříže v nesnášelivosti, navodili stoupence své k hubení „nepřátel zákona Kristova“ a k boření i kažení všeho, co se jim zdálo býti pouhým nálezkem lidským.

Brzy po zvolení čtyr heitmanů vytáhli Táboři vedením Žižkovým do pole proti silné tvrzi *Sedlci* nedaleko Oustí Sezimova, na které sídlil starší a nejbližší nepřítel jejich, pan *Oldřich z Oustí*. Dobyli jí útokem po tuhém odporu posádky. Pan Oldřich sám byl přitom ubit cepy a potom s nohama usekanými uvržen do ohně; lidé jeho všichni přišli o život v boji, kromě šesti, kteří jsou zajati; s těmi ohavně zažertovali vítězové, dávajíce život jen jednomu z nich, když by ostatních pět postínal; i učinil to jeden, jménem Pinta, a sťav pět druhů svých, sám potom k Táborům přidal se. Ve tvrzi bylo uschováno mnoho drahých věcí z okolí, zlatých a stříbrných monstrancí a kalichů, též oděvů skvostných. Kořistí tou opovrhujíce, vynesli Táboři vše ven, a položivše na jednu hromadu, všecko ohněm zničili; potom také tvrz samu vypálili a rozbořili.

Asi po čtrnácti dnech, věnovaných nepochybně zřizovacím prácem vojenským, vedl Žižka vojsko Táborské na větší tažení v stranu západní do krajin, které byl dílem protáhl nedávno předtím na svém pochodě z Plzně do Tábora. V den sv. Jiří (24 Dubna) dobyl předně praemonstratského kláštera *v Milevsku*, jejž Táboři ihned vypálili a zbořili; mniši byli se nejspíš prve zachránili útěkem. Odtud táhl ku *Písku*, a připravil jej pod moc Táborů, ježto předtím město toto osazeno bylo od královských. Potom udeřil dne 25 Dubna na *Prachatice*, a dobyv města útokem, dal je zapáliti a pobořiti část zdí, aby učiněno bylo neškodné. Rychlým pochodem nejspíš obrátilo se vojsko potom až do kraje Plzenského, tak že najednou objevilo se až pod Zelenouhorou, kdež vypálen od něho klášter *v Pomuce*

řádu Cistercienského. Odtud vrátilo se zpět, ježto Zelenáhora 1420
nejspíš dobře byla opatřena Bohuslavem ze Švamberka; na cestě zpátečné však dobylo útokem hradu *Rabí* u Horažďovic, náležejícího panu Janovi Krkovi Švihovskému z Risenberka. Hrad byl velmi pevný; pročež mnoho lidí světských i duchovních z okolní krajiny byli sobě v něm uložili nejlepší věci své, tak že tu nalezeno náramné množství klenotů zlatých, stříbrných i z drahých kamenů. Táboři, všecko to pobravše, učinili s tím jako prvé v Sedlci; snesše totiž poklady na jednu hromadu před hradem, spálili je, a podrželi toliko něco odění a koňů, co se tudíž dostalo do jich rukou. A však také sedm mnichů a jiných kněží, kteří na dobytém hradě byli chopeni, upálili před hradem. Dva mladé syny pana Jana Krka, kteří t i také upadli v zajetí, zachránil Žižka před vztekem svých bojovníků, vzav je ve své opatrování. Nelidštěji chovali se kněží Táborští, kteří na tomto tažení, jakož také potom obyčejně, šli s vojskem, nesouce před ním svátost těla Kristova. Pobádaliť surový lid kázáním svým ku páchání ukrutností jako k dílu Bohu milému. Kromě dobytých míst, o kterých tu učiněna výslovná zmínka, postihla zloba Táborů také více jiných na tažení tomto v před i zpátky, zvláště pustošením kostelů, bořením farních domů a pronásledováním kněží strany pod jednou neb i pod obojí, kteří se s nimi nesrovnávali v řádech. Mnozí utíkali ze strachu před nimi od svých kostelů, a ubírali se do rozličných měst, zvláště také do Prahy, totiž takoví, kteří drželi se stranou pod obojí, ale neschvalovali jiných novot. Tím více byl lid z krajiny té nucen, v duchovních potřebách svých utíkati se ku kněžím Táborským, a tím více množil se počet zemanů i sedláků, kteří přistupovali k bratrstvu.

Provolání pana Čeňka z Wartenberka, učiněné krátce před tímto tažením Žižkovým, mělo za následek, že dle příkladu jeho více jiných pánů a zemanů českých, ač jak se zdá, v počtu nevelkém, vypověděli poslušenství králi Sigmundovi, a ohlásili mu vedlé hlavního města Pražského válku až „do konečného svatých pravd osvobození, národu českého nevinně zhyzděného očištění a království tohoto upokojení“. Zároveň pak příklad

1420 bratrstva Táborského vzbudil podobná hnutí v některých jiných krajinách země české, že se srdnatí lidé rozličného stavu a zvláště zemanského a sedlského sbírali ve hromady k boji za své náboženské přesvědčení. Sebrání takové stalo se zejména v kraji Hradeckém u Třebechovic na hoře nad městečkem tímto, jíž dáno jméno *Oreb.* Hlavním vůdcem jeho byl pan *Hynek z Kumburka* za Jičínem z rodu pánů *z Lichtenburka,* s nímž sdružili se stavu zemanského mužové, Diviš řečený *Bořek z Miletínka,* Jakub *Kroměšín z Březovic* ve Chrudimsku (u Hrochova Týnce), též *Jan Hertvík z Rušinova* z kraje Čáslavského (u Malče). Z kněží pak, kteří vedlé nich povzbuzovali lid k následování bratří Táborů, byl přední *kněz Ambrož* Hradecký, zbavený předtím místa svého v Hradci Králové jakožto věnném městě od královny Žofie a jejích úředníků, a jiný také jménem *Matěj Lupáč* čili Lupák. Pan Hynek Krušina vedl lid tento v počtu více set, dílem jízdných, předně proti klášteru *Hradišti* řádu Cistercienského v kraji Boleslavském, proti němuž měl nejspíš nějaké své zvláštní soukromé podněty. Dobyli ho útokem a vyloupili i spálili dne 30 Dubna. Odtud však dali se na cestu ku Praze, chtíce Pražanům býti pomocni v boji od nich podstoupeném. Dne 2 Května, ve čtvrtek na sv. Sigmunda, přišli v zástupu četném, jejž jako bratry Táborské předcházeli kněží s velebnou svátostí. Pražané vyšli jim naproti s processím, nesouce rovněž tělo Kristovo, u velkém počtu lidu obojího pohlaví, a přijavše je laskavě a počestně, vykázali jim místo u *sv. Apollinaříše* v hájení Nového města proti Vyšehradu, s jehož posádkou pokračovalo se v nepřátelství. O potřebu jejich v potravě jest přitom pečováno s hojností.

Ale však dříve ještě než tato pomoc do Prahy přišla, strojila se zde změna ve stavu věcí, obráncům přijímání pod obojí spůsobou velmi nebezpečná. Pan *Čeněk z Wartenberka,* který se byl tak směle postavil v čelo odporu proti králi Sigmundovi, neprokázal se býti mužem toho rázu, kterého bylo k vedení tak veliké věci zapotřebí. Vyzvání jeho k vypovědění poslušenství králi nemělo při šlechtě české, kterou měl předně na zřeteli, takového účinku, jakého on nejspíš očekával. Tudy je-

vilo se mu předsevzetí jeho těžší, než sobě snad z počátku 1420
představoval. I nezdařilé posud pokoušení se Pražanů o dobytí Vyšehradu ujímalo mu srdnaté mysli. Ale ještě více odstrašovalo jej počínání sobě mužů těch, kteří již dříve než on byli nastoupili na branný odpor proti králi Sigmundovi, a zvláště zmáhání se bratrstva Táborského a divoký spůsob válčení jeho. Novoty náboženské, kterých mimo přijímání pod obojí od počátku neschvaloval, zprotivily se mu ještě více, když jak viděti vedly k pustošení a prznění chrámů, k ničení a zlehčování věcí posvátných, k boření pomníků umění, z nichž měla země čest a ozdobu od starodávna. K tomu pak musilo jemu jak jiným pánům českým brzy býti proti mysli divné bratření se zemanů, měšťanů a sedláků na Táboře a jinde, z něhož mohly snad pojíti věci nebývalé v poměrech mezi stavy majícími dotud panství v rukou a jinými třídami obyvatelstva země. Pan Čeněk, rozjímaje všecky tyto věci, zděsil se z postavení, ve kterém se nacházel, a uzavřel brzy vybaviti se z něho opuštěním, ano zrazením svých spojenců.

Poradiv se s důvěrnějšími stoupenci svými, mínil hledati navrácení se v milost u krále Sigmunda postoupením zase hradu Pražského do jeho rukou. K domluvení se o to posláni jsou k němu do Prahy důvěrníci královi, pan *Vilém Zajíc* z Hasenburka a *Arnošt Flaška* z Pardubic, pod záminkou, aby jednali od krále Sigmunda o příměří s ním a s Pražany, pročež dáno jim bezpečenství, aby mohli přijíti. Poslové jednali na oko s obcemi, podávajíce příměří na 14 dní, aby se mezitím jednalo o přátelské narovnání. Obce byly vystříhány od mnohých kněží na kázáních, aby králi lehce nevěřily; pročež ve prvním shromáždění jich nestalo se žádné jisté usnešení, jaká by se měla dáti odpověd. Ale zatím podtají domluvil se Čeněk s posly, že vydá hrad Pražský v moc krále pod těmi výminkami, aby jej přijal na milost a nevzpomínal provinění jeho ničím ani jemu ani jeho potomkům i aby nepřekážel přijímání pod obojí spůsobou na statcích jeho až do konečného rozhodnutí celé země o této záležitosti víry. *Sigmund*, jenž toho času meškal ve *Svídnici*, přiblíživ se od Vratislavě již více ku po-

mezí českému, svolil ochotně k výminkám těmto, a poslové jeho, v jichž čele byl opět pan Arnošt Flaška, přijeli v málo dnech podruhé do Prahy dne 5 Května, tedy třetího dne po přitažení Orebských s Hynkem Krušinou. Tu se jednalo opět jinak tajně a jinak zjevně. Nazejtří dne 6 Května oznámil pan Flaška nejprvé panu Čeňkovi a několika konšelům a obecním, kteří se za tou příčinou odebrali k němu na hrad, že míní král Sigmund dáti plné slyšení o záležitosti přijímání pod obojí spůsobou, a což by bylo ukázáno a dovedeno ze zákona božího, tomu nepřekážeti nýbrž raději napomáhati. Následkem toho svolána jest ještě téhož dne obec Starého i Nového města na radnici, kdež na tom se ustanovili, aby král dal bezpečenství několika osobám z obce, aby mohly k němu jeti a s ním na základě tom jednati. Než se však co skoncovalo s posly královými, vpustil Čeněk z Wartenberka nazejtří dne 7 Května při rozednívání pana *Viléma Zajíce* a pana *Vácslava z Dubé* a z Leštna podkomořího do hradu s branným lidem jejich, a postoupil jim hradu bez vědomí obce Pražské k rukoum královým.

3.

Válčení Pražanů a Táborů s mocí krále Sigmunda na hradě Pražském a na Vyšehradě.

Když se zvěst o této zradě pana Čeňka roznesla po Praze, bylo z toho velké užasnutí a pobouření myslí v celém městě. Rozhorlený lid ulehčoval svému hněvu láním na nevěrného pána a tupením jeho jména. Korouhev Čeňkova, která dotud vlála k jeho oslavě na věži radnice Staroměstské, jest nyní stržena a svržena dolů, i postavili ji protrženou na pranéř, jak prý byla protržena jeho víra; pod ní pak položili klobouček zmalovaný ku podobě helmu jeho, na znamení, že neupřímně „pod kloboučkem“ jednal s obcí, aby ji ošálil. Hned téhož dne (7 Květ.) odpoledne v hodinu nešporní sebralo se něco lidu obecného, a bez vůdce a bez pořádku dali se v útok na *hrad Pražský,* chtíce ho dobyti zase. V předsevzetí tom účastnili se

spolu s Pražany také bratří *Orebští,* nejisto, zdali osobním vedením pana Krušiny, který s nimi posud přebýval v Praze. 1420
Bez překážky, jak se zdá, vskočili do *Hradčan,* a obořili se až na přední vrata zámecká, i jali se vylamovati je i s mřížemi. Toho se ulekl pan Čeněk, který dotud meškal ve hradě, a dal se podtají na útěk se svými postranní fortnou hradu, nepochybně na straně půlnoční. Byl spozorován, a Pražané pustili se za ním, při čemž několik lidí jeho bylo zabito a vzati jejich koně a zbraně. Nicméně však prý odvezl s sebou všecku kořist pobranou prvé duchovenstvu hradskému a vystěhovancům Pražským.[17])

Útok nespořádaný, při kterém lidé nedbali žádného velení, nezdařil se konečně. Posádka hradská jej odrazila, tak že útočníci musili odstoupiti se škodou a ve zmatku. Mnozí byli těžce zraněni a někteří zbiti; pouze z Orebských přišlo asi dvě stě o život. Přitom zapudili je hradští netoliko od hlavní brány zámecké, nýbrž i z celých Hradčan, tak že musili ucouvnouti až na Strahov. Odtamtud mínili se pokusiti o opětné útoky; ale naděje v lepší zdar brzy je opustila. Neb se posádce královské na hradě dostalo buď ještě téhož dne nebo v krátce potom velké posily, kterou přivedl pan Hynek *Hlaváč* z Dubé. Byl to nejvíce lid německý z Lužice, postavený od tamějších měst ke službám krále Sigmunda a vedený panem Hlaváčem jakožto heitmanem zemským v té krajině. Lid královský, čítající nyní asi 4000 mužů, rozložen byl nejen po hradě, nýbrž také po Hradčanech k hájení zdí tohoto města. Hledíce k této rozmnožené síle nepřátel, zapálili Pražané nazejtří dne 8 Května klášter *Strahovský* s krásným kostelem jeho, při čemž mnoho knih a krásných oděvů kněžských zničeno ohněm, a mnichům vypuzeným z obydlí pobrán také všelijaký majetek jejich; potom pak opustili tamější postavení své, a vrátili se k svým domovům.

Zrada pana Čeňka z Wartenberka měla v těchto okolnostech osudné následky zvláště pro *Menší město* Pražské. Když byl hrad zase v moci krále Sigmunda a pokusy o dobytí jeho

[17]) Höfler I. 39.

1420 zpět se nepodařily, bylo město toto s obyvatelstvem svým přijímajícím pod obojí spůsobou vydáno v nebezpečenství od posádky královské, kteráž by lehce byla mohla jímati a hubiti v něm kacíře, jak se již dálo v rozličných jiných místech v zemi. K zabránění toho, jakož i aby se hojné zásoby potrav a nápojů i jiné věci chované od měšťanů nedostaly do rukou královského lidu, stalo se bezpochyby usnešení jisté mezi vojenskými heitmany Pražanů a jinými řediteli obcí jak na Starém a na Novém městě tak i na Malé straně, aby obyvatelstvo Menšího města celkem opustilo své příbytky a *přestěhovalo* se do druhých dvou měst, Menší pak město samo aby bylo zničeno ohněm, by v něm posádka hradská nenalezla ničeho ke své potřebě. Dle takového nějakého uzavření vložen jest hned nazejtří po vypálení kláštera Strahovského (9 Kv.) oheň také na klášter a kostel rytířů Svatojanských u *panny Marie* konec mosta, na dvůr arcibiskupův, v němž shořela také krásná domácí kaple, a na klášter *sv. Tomáše*, i nešetřeno též ani farního kostela městského *sv. Mikuláše*, který téhož dne zároveň s mnohými domy v okolí odevzdán jest plamenům Přitom osadili Pražané silně mimo *dům Saský* a *bránu mostskou* na Male straně četným branným lidem klášter *sv. Tomáše*, jehož, jak se zdá, jen některá část shořela,[18]) i také za ním pevný dům někdy *podkomořího*, Sigmunda Hulera, na místě nynějšího paláce Waldšteinského, který tehdáž náležel panu Alšovi *Škopkovi* z Dubé, a bránili odtud posádce hradské, že se do města vkročiti neodvážila. Pod ochranou tou stěhovali se sousedé Malostranští, kteří se znali k straně pod obojí, s rodinami svými vesměs na Staré a Nové Město, odvážejíce bez překážky obilí, piva, vína a jiné zásoby a majetky své ze svých příbytků; ti naproti tomu, kteří byli strany odporné, utíkali z města na hrad. Opuštěné domy jsou po několik dní část po části zapalovány, tak že v krátce skoro celé město lehlo popelem.[19])

[18]) Vavřinec z Březové praví o zapálení kláštera sv. Tomáše: *cellas monasterii S Thomae ignis consumunt voragine.*

[19]) Nejobšírněji vypravuje o příbězích těchto dní Vavřinec z Březové; zprávy jeho však nabývají větší určitosti časové a také některého

Pohroma téhož spůsobu přišla zatím také na část *Nového* 1420
města Pražského od posádky královské na *Vyšehradě*, kteráž ty samy dni udeřila z nenadání na žoldněře Pražské postavené na stráži na Botíči, připravila je na útěk odtud, při čemž někteří z nich také přišli o život, zasypala potom příkop udělaný podél Botíče, a zapálila domy v ulici od můstku Botíčského až ku klášteru Slovanskému a v Podskalí tudíž na blízce.[20]) Na obou spáleništích, Malostranském i Novoměstském, dály se potom skoro každodenně půtky mezi bojovníky Pražskými a z posádek obou hradů, ve kterých z obou stran mnoho bylo zabito a málo jímáno, ježto bojovalo se s zuřivým záštím. Pan Hynek *Krušina* z Lichtenburka byl ty dni, nejspíš brzy po zmařeném útoku na hrad, zvolen od Pražanů za jich heitmana, a řídil vše, čeho bylo potřeba k obraně města.

Když se tyto věci dály v Praze, stál již král *Sigmund* s velikou mocí vojenskou v zemi české. Bylť po dlouhém zbrojení svém ve Slezsku asi 30 Dubna vytáhl ze Svídnice, a dal se na cestu do Čech přes Náchod a přes *Jaroměř*. Asi dne 3 Května vjel bez překážky do *Hradce Králové*, kdež se devět dní zdržel. Odtamtud dle vší podobnosti byli od něho vypraveni poslové oni do Prahy, s kterými se smluvil pan Čeněk o vydání Pražského hradu v moc královu. Přitažení jeho povzneslo tím více ducha protivníků strany Husovy v celé zemi, a naplnilo mnohé milovníky přijímání pod obojí spůsobou strachem. Skoro všichni *páni* této strany zachovali toho času poslušnost Sigmundovi jakožto králi, ano větším dílem dostavili se potom také do jeho ležení, a sloužili mu s vojenskou mocí

jiného vysvětlení a doplnění z *Beneše minority* (u Dobnera IV. 68), z *letopisů university Pražské* (u Höflera I. 39) a z *letopisů Magdeburských* p. 348.

[20]) Krom vypravování Vavřince z Březové činí se zmínka o vypálení domů v této části Nového města také v knize památní Novoměstské roku 1450 (fol. C. 44), kdež Anka vdova Vítkova, majetnice domu se zahradou a lukou proti kostelu sv. Vojtěcha v Podvyšehradí (nejspíš č. 419), svědčí: quod tempore gwerrae, quae fuit anno domini Mccccxx inter Pragam et Wyssegradum, dicta domus fuit exusta per stipendiaros Wyssegradenses et totaliter desolata.

svou. Jediný pan *Hynek z Waldšteina* jinak *z Kolšteina* odebral se ještě po odpadnutí pana Čeňka do Prahy, a přidal se k Pražanům k hájení společné věci. Od starších protivníků některých stavu panského a četných panošů jejich i jiných osob zemanského stavu v Čechách, též od mnohých pánů a zemanů moravských, kteří u vojště Sigmundově přitáhli do Čech, jakož také od moravských měst, zejména Olomouce, Brna, Uničova, Jevičky, Jihlavy, Znojma, jejichž žoldnéři nepochybně byli králi vypraveni ku pomoci, přišly do Prahy listy odpovědné na vystříhání se proti nim a proti panu *Hynkovi Krušinovi*, od některých pak zejména také proti panu *Oldřichovi z Rosenberka*, který, jak z toho vysvítá, i po odpadnutí někdejšího svého poručníka, pana Čeňka, pokládán byl některý čas za spojence Pražanů. Bylo 364 těchto *odpovědníků*, které proto Pražané dali jakožto nepřátely své zapsati do svých knih psanců.[21])

Stav věcí byl při tolikých nepřátelích a v takovém osamotnění pro Pražany povážlivý. Nemohše se zbaviti nesnází, které jim přicházely od královských posádek obou hradů nad samým městem jejich, směli tím méně spoléhati na své síly k odolání, když by také četné vojsko královo přitáhlo ke branám. V uvažování tom a snad k radám méně smělých přátel stavu panského odhodlali se Pražané *k vyjednávání* s králem Sigmundem, aby se pokusili ještě jednou o nějaké pokojné narovnání. K tomu cíli zavřeno jest *příměří* s posádkami hradu Pražského a Vyšehradu na šest dní, k jehož přijmutí královští byli neméně ochotni. Stalo se to bez přítomnosti pana Hynka Krušiny z Lichtenburka, který se krátce předtím, neznámo z jakých příčin, odebral z Prahy na své statky, snad k osobnímu hájení jich v potřebě.

Král *Sigmund* přitáhl zrovna toho času s vojenskou mocí svou od Králové Hradce do *Kutnéhory,* maje při sobě vojska do 20.000 mužů. Příchodem jeho potěšili se tam velice četní praelati a jiní duchovní i měšťané, kteří byli z Prahy odešli

[21]) Viz seznam jich v *Archivu Českém* IV. 378. „Psík a Petřík odevšad", připsal ke dlouhé řadě jmen písař, který je vnášel do knihy, patrně při chuti veselé.

od svých statků a meškali ve městě tom na mnoze u velké 1420
nouzi; s ním doufali brzy navrátiti se k svým domovům a ku předešlé moci. Do tohoto tehdejšího sídla svých nejzuřivějších nepřátel vypravili Pražané hned po zavřeném příměří *posly* své ku králi, dva z konšelů, dva z mistrů učení Pražského a dva z obecních. Od krále Sigmunda byl jim dán k tomu bezpečný list, a s nimi jel co průvodčí ochranný pan Václav z Dubé a z Leštna, královský podkomoří, jehož obyčejné bydlo jak se zdá posud se nacházelo na Vyšehradě.

Poslové dle obyčeje přivezli králi dary, a poklekše před ním ku prokázání úcty od sebe i od obcí, přednesli mu žádost, aby je zůstavil při svátosti pod obojí spůsobou a byl jich pánem milostivým s prominutím všech výtržností, které se u nich staly, pak že oni jeho přivítají do měst svých nejen branami otevřenými, ale i pobořenými zdmi, když by mu tak bylo libo. K té věci král vysoce se zaříkal, že jest pod přísahou zavázán, kacířství mečem i ohněm hubiti, a od toho že nikterak odstoupiti nemíní, byť měl království české celé zhubiti, v popel obrátiti a cizozemci osaditi, a byť měl všecky země své i s tělem a s duší ztratiti. Když pak k tomu poslové ve vší pokoře prosili, aby aspoň ke spravedlivosti hleděl a obyvatelům království slyšení řádné zjednal, utrhnul se na ně hněvivě, házel rukama sem a tam, a zuřivě setrval při svém osvědčení.[22]) Konečně oznámil jim rozkaz svůj, aby všecky řetězy, kterými prvé byli přepiali ulice, a všecky zbraně, všecko odění a pušky, co jich mají, odvedli Staroměstští na hrad Pražský a Novoměstští na Vyšehrad. Když se tak poslušně zachovají, tehdy že až do Prahy přijde, míní jim některou milost učiniti. K tomu odpověděli poslové, že to vznesou na obec, a hned se z Hory navrátili zpět do Prahy.

Pokoušení se o mírné narovnání ukázalo se tím spůsobem býti marné. Pražané se tím však nedali uhroziti, nýbrž povznesli mysli své znova k odhodlanému jednání. Když poslové

[22]) K tomu se vztahují slova v dopise Pražanů k Benátčanům v Palackého *Urkundliche Beiträge* I. 42.

1420 učinili zprávu o svém pořízení, vzala z toho obec obou měst přesvědčení, že od krále Sigmunda nesmí očekávati ničeho dobrého. Uzavřeno tedy znova ve hlučném shromáždění na radnici Staroměstské, pro pravdu přijímání pod obojí spůsobou statky a hrdla nasaditi a protož postaviti se proti králi na odpor do posledního přemožení. Sousedům německým a jiným, kteří proti tomu činili námitky, hroženo prý sházením s radnice, pročež ze shromáždění se vzdálili.[23]) Ihned počaly se zarážeti opět sloupy po ulicích a připínati k nim řetězy i dělati sruby ve větším počtu než předešle, zvláště na Novém městě. Nad to pak z uzavření obce vypraveno bez meškání *poselství k bratřím Táborům,* se žádostí snažnou, ač chtí pravdě zákona božího sloužiti, aby zanechajíce všeho, do Prahy přitáhli ku pomoci se silou jak možná největší.

Tu se skvěle osvědčila prozřetelnost odhodlaných mužů, kteří byli záhy vojenským zřízením bratrstva Táborského zjednali vhodný prostředek k obraně vlasti. Bratří Táboři nerozmýšleli se ani okamžení, měli-li by žádost Pražanů splniti; a hotovost jejich byla tak výtečně zřízena, že se také téměř v okamžení mohli dáti na cestu.[24]) Ačkoli zůstavena byla dostatečná moc v Táboře k hájení nového pevného města v případě potřeby, vytáhlo nicméně 9000 mužů do pole s ženami, dětmi a množstvím vozů válečných. Kněží táhli s nimi, a v čele vojska nacházeli se všichni čtyři heitmanové bratrstva, Mikuláš z Husi, Jan Žižka, Zbyněk z Buchova i Chval z Řepice; však

[23]) Viz žalostný spis měšťanů uteklých z Prahy u *Vindeka* 1152, ve kterém se věc tak vypravuje, jako by spolu s posly Pražskými z Kutnéhory byli přišli také co poslové od krále páni Václav z Dubé a Mikeš Divoký. Pohříchu jest vypravování to příliš nejasné.

[24]) Král Sigmund byl dle letopisu Magdeburského (pag. 352) dne 9 Dubna vyjel z Vratislavě do Svídnice, a zdržel se tam 3 neděle, tedy asi do 30 Dubna. Táhna přes Jaroměř do Hradce Králové, mohl do města tohoto doraziti sotva dříve než za tři dni, tedy asi 3 Května. V Hradci se zdržel 9 dní, tedy asi do 12 Května, a nemohl tedy dříve býti v Kutné Hoře než 13 Května. V Praze byl dne 7 Května odevzdán hrad od pana Čeňka královské posádce; 8. Kv. byl zapálen Strahov, 9. Kv. klášter panny Marie

1420 *Žižka* byl vlastním vojenským velitelem na cestě. V neděli dne 19 Května přiblížili se *k Benešovu,* městu ouhlavního nepřítele Husitů, pana Petra Konopištského ze Šternberka, kteréž bylo hájeno asi 400 jízdnými a snad četnějším lidem pěším vedením pana Hanuše *z Polenska*. Posádka tato pěší i jízdná odvážila se z počátku výpadu z města, chtíc Táborům vstoupení do něho zabrániti; ale Žižka udeřil na město z nenadání s jiné strany, a Tábořі vtrhli mocně do něho, hned pak vložili oheň, jímž Benešov celý shořel i s kostelem farním. Obhájci někteří rozutíkali se po okolní krajině, jiní s velitelem svým zavřeli se na pevném klášteře menších bratří při městě, na nějž sice Žižka učinil útok, ale zanechal ho brzy, poněvadž hořící město stěžovalo přistoupení k němu a času nebylo k zdržení se delším dobýváním. Vojsko spěchalo tedy dále až ke vsi *Poříčí* na Sázavě, kdež přebředli přes řeku a vedlé ní položili se v lukách, chtíce přenocovati.

Zatím stahovala se však vojska nepřátelská s tří stran zároveň, aby Táborům cestu do Prahy zamezila. S jedné strany vytáhl proti nim pan *Petr Konopištský* s branným lidem svým. Z posádek obou hradů nad Prahou bylo vypraveno asi 1600 jízdných, kteréž vedl, jak vysvítá, sám podkomoří, pan *Václav z Dubé* a z Leštna; nad to pak od kláštera sv. Prokopa na Sázavě táhlo dobře 10.000 lidu jízdného, vypraveného od krále

konec mosta a jiné; potom ještě několik dni trvaly půtky mezi Pražany a posádkami obou hradů, dejme tomu, že nic déle než tři dni, tedy do 12 Května. Bylo-li ten den zavřeno šestidenní příměří, a třeba již nazejtří (13 Kv.) zjednán Pražanům bezpečný list od krále Sigmunda; nedá se snadno mysliti, že by byli Pražané dříve měli slyšení u něho v Hoře než 15 Května. Dne 19 Kv. však dorazili Tábořі již na cestě ku Praze na noc do Poříčí na Sázavě. Krátký čas, který nám tu zbývá mezi tímto dnem a 15 Květnem, lze si rozděliti asi tak, že se 16 Května vrátili poslové Pražští z Kutné Hory a ještě téhož dne učinili zprávu obci, že téhož dne vypraven byl posel k Táborům, který jen nasazením noci mohl dne 17 Května býti na Táboře. Rozhodnutí Táborských musilo se tedy státi buď ještě téhož dne nebo 18 ráno. Tohoto však dne musili se také dáti hned na cestu, ježto za jeden den, dne 19 Kv., nebyli by mohli vykonati cestu až do Poříčí, na které se zdrželi také dobýváním Benešova.

1420 Sigmunda z Hory, jehož vůdcové byli *Janek z Chotěmic* čili Swídnický, vlaský polní heitman *Pipa* z Ozory stojící ve službě Sigmundově a Kutnohorský rychtář *Václav Doninský*. Táboři, zvěděvše brzy, že se vojska tato na ně blíží, nechali odpočívání, a dali se v noci dále na pochod, na kterémž brzy nepřátelé se všech stran najednou na ně udeřili. Vojsko Táborské však se udatně postavilo na odpor spuštěním střelby z pušek a praků i užitím rozličné své ruční zbraně, oštěpů, sudlic a zvláště cepů, které spůsobily strašný třeskot ve tmě noční. Po tuhém boji dali se královští na útěk přes okolní vrchy na rozličné strany, každé vojsko tam, odkud bylo přišlo. Padesát jich padlo na bojišti, a do rukou Táborů dostalo se mnoho kopí jejich s korouhvičkami křížem červeným znamenanými. Bez dalších překážek dokonali Táboři ostatní cestu svou, tak že nazejtří dne 20 Května odpoledne přitáhli do Prahy. Kněží jejich šli před vojskem, velebnou svátost na hůlkách vzhůru vztýčených nesouce.

Pražané vyšli jim vstříc též s duchovenstvem svým v processí, a radostně je uvítali i opatřili všelikou potřebou v hojnosti. Zásob potrav a zvláště nápojů rozličných nacházelo se k tomu dosti v domích měšťanů, kteří byli utekli z města. Příbytek vykázán jest ženskému pohlaví z Tábora v opuštěném klášteře *sv. Ambrože* na Novém městě nedaleko Poříčí; bojovníci pak Táborští, pěší i jízdní i také s vozy válečnými zaujali ležení pod stany na velkém *ostrově* za branou Poříčskou pod mlýny Helmovými.[25]) Tam jim kněží jejich každodenně drželi kázání, napomínajíce je k statečnosti v boji pro zákon boží, a posluhovali pilně svátostí pod obojí spůsobou, aby byli vždy hotovi k obětování svých životů. Ponětí Táborů o všeliké marnosti, která by se nesrovnávala s životem křesťanským a měla proto býti odložena, příčila se velice hladčejším obyčejům městského lidu v Praze. Když se Táboři hned nazejtří po svém příchodu (21 Kv.) v zástupích procházeli po městě, byly jim

[25]) Kronika kollegiata Pražského (u Höfl. I. 80) praví: in insula supra molendina Zarovsky; což však jest chybné.

proti mysli sličné vousy mužů a rozličné ozdoby ženských; 1420
i jali se na potkání mužským násilně střihati vousy, zvláště kníry, kteréž nazývali podsebitím čili pavlačemi, pannám pak uřezávaly copy a ženám trhali závoje. Však když z toho pošlo velké rozhorlení Pražanů a zvláště žoldnéřů městských, heitmani Táborští hned přísně zakázali všeliké takové výtržnosti.

Ležení na ostrově za branou Poříčskou nebylo zvoleno maně, nýbrž nepochybně z dobrého rozmyslu Žižkova, který se při obraně Prahy nemínil zavříti s vojskem svým ve městě, nýbrž podržeti volnou ruku proti nepřátelům mimo zdi jeho. Již druhého dne svého meškání na ostrově dostalo se Táborům příležitosti k spůsobení odtud znamenité škody lidu krále Sigmunda. Ve středu dne 22 Května přitáhla totiž znamenitá posila hradské posádce z půlnočních krajin země české, vedená panem Janem starším *z Michalovic*, s nímž táhli spolu pan Jan *Chudoba* z Ralska, pan Aleš *Škopek* z Dubé, pan *Vilém Zajíc* z Kosti a *Sigmund z Wartenberka* Děčinský. Když se však blížili ku Praze, táhnouce okolo obory královské u Ovence, přebředl Žižka s vojskem svým z ostrova přes Vltavu, a udeřil na ně. Lid panský byl hned uveden ve zmatek; někteří jsou zbiti, jiní rozprchli se po krajině, a jen s malým počtem podařilo se panu Michalci dostati se do hradu Pražského. Tábořі pobrali jim přitom 19 vozů se špíží, se vzácnými rouchy, s oděním rozličným i také se sekerami, které vezli s sebou na přetínání řetězů v ulicích Pražských, až by sobě zjednali cestu do města. S kořistí tou přivedeno jest také několik zajatých, těžce zraněných, zpátky na ostrov. Ještě toho dne vytáhli Tábořі spolu s branným lidem Pražským mimo hrad až ku klášteru *Břevnovskému*, kterýž vypálili, a devět mnichů v něm nalezených odvedli v zajetí do Prahy. Opat tehdejší Mikuláš, teprv předešlého roku zvolený (1419), byl ještě před třemi nedělemi v klášteře (30 Dub);[26] ale od té doby byl se vzdálil odtud, a odebral se hned tehdáž nejspíš na bezpečnější statky své v Policku a Broumovsku blíž hranic slezských. Nazejtří dne

[26]) Dle listiny městského archivu Broumovského.

1420 23 Května pobořili Táboři zeď okolo *obory Ovenecké*, nejspíš z nějakých ohledů vojenských,[27] a nejspíš také téhož dne vypálili dvůr někdy jeptišek Svatojirských v Ovenci, prodaný od nich před některým časem, jak se zdá, právem zákupním.[28]

Nebezpečenství blížící se od krále Sigmunda vzbudilo zatím také v některých jiných krajinách země české horlivost pro obranu vlasti a svobody náboženství. Zejména sebralo se vojsko několika tisíc mužů z měst *Žatce, Loun* a *Slaného* i jich okolí, kteréž dle příkladu bratrstva Táborského dalo se na cestu Praze ku pomoci. Vůdci jejich byli udatní dva zemané *Záviše Bradatý* a *Petr Obrovec* (nepochybně z Obrovic za Mašťovem). Tak jako Táboři, táhli i s ženami, a měli lid pěší i jízdný, též vozy válečné; také byli kněží u vojště, z nichž přední jistý kněz Petr nazvaný Špička. Na cestě dobyli kláštera *Postoloprtského*, který proti vůli heitmanů byl zapálen a shořel s drahými knihami a jinými poklady. Aby ušli snáze nepřátelským útokům na cestě, byl jim z Prahy vyslán naproti pan *Hynek z Kolšteina* s žoldnéři Pražskými až ke Slanému.[29] S ním táhnouce ku Praze dále, obořili se na cestě blíž Středokluk na *Makotřasy*, tvrz a ves bohatého kupce Pražského *Petra Meziříčského*, který co nepřítel strany pod obojí byl se mezi jinými odstěhoval z Prahy. Nemohouce, jak se zdá, tvrze dobyti, za-

[27]) *Beness. min.* ap. Dobner IV. 68.

[28]) V knize Novoměstské praví se r 1432 (B. 1) o paní Mařce vdově Jakuba z Ovence: Item paní Mařka, když jest ten dwuor kúpila před wypálením, nemajíci kde co schowati, naložila na stawenie předepsaného dwora šestmecítma kop gr. Item paní Mařka jměla mieti na každé léto čtyřidceti robotníkuow, jakož jest s tiem kúpila; to jí nešlo. Item paní Mařka pójčila abatyši a konventu kláštera sw. Jiřie na hradě koně za deset kop gr. Item paní Mařka seznala jest, když z božieho dopuštěnie Žižka spálil a dobytek zajal w tom dwoře a král uherský to leto obilí, kteréž jest na poli bylo zuostalo, zkazil a strávil, leže na jejích polích, a dědinu zkazil lochy a šachtami, a což bylo zdí we dwoře po spálení, zbořil, tehdy Pawel Kabát pasieř, Mařík a Lukáš synowé jeho swrchu psaní naložili jsú na stawenie toho dworu osm kop a na osenie také osm kop gr.

[29]) Viz u Höflera I. 41.

pálili okolní stavení, a spůsobili tím velikou škodu na věcech, 1420
ano uhořeli přitom také dva kněží, farář Středoklucký[30]) a Václav někdy kaplan radnice Staroměstské. V pátek před Letnicemi, dne 24 Května, přitáhlo pomocné vojsko toto konečně do Prahy, kdež podobně jako Táboři přijati jsou radostně v processí a se zpěvy, ana svátost těla Kristova nesena před nimi.

Mezitím král *Sigmund* po příchodu Táborů do Prahy, jehož překaziti nemohl, zdvihl se s veškerou mocí svou od Kutnéhory, jmenovitě s vojskem svým uherským, s pány českými a s Horníky, a přitáhl asi na půldruhé míle cesty od Prahy k *Litožnicům* mezi Běchovici a Dubčem, kdež položil se v lukách pod stany, chtěje odtud zaměřiti dále k útoku na Prahu. Také zajel sobě odtamtud na *Novýhrad* u Kunratic, opatřený věrnou jemu posádkou, však jen ke zhlédnutí pokladů někdy krále Václava tam chovaných. Ale když v pátek dne 24 Května obdržel zprávu o přitažení Žateckých, Lounských a Slanských do Prahy a spolu, že míní Táboři a druzí hajitelé Prahy vytáhnouti proti němu do pole a útok naň učiniti, ulekl se toho, a nepokládaje již vojenskou moc svou za dostatečnou k podstoupení jich, vyčkal jen přes noc ve svém ležení; nazejtří pak, dne 25 Května, opustil je s takovým spěchem, že zanechal mnoho špíže v polích. Sám s Uhry obrátil se od Litožnic ke *Staré Boleslavi;* Horníci pak s puškami a jinými vojenskými stroji svými navrátili se spěšně do města svého.

Právě toho dne povedlo se jednomu z panstva sloužícího králi Sigmundovi, panu Vilémovi *Zajícovi* z Hasenburka, jemu ku prospěchu zmocniti se města *Slaného,* odkudž byly den předtím pomocné voje přišly do Prahy. Sebrav něco lidu branného, obsadil z nenadání horu Slanskou, nad samým městem stojící, a dal zvěstovati měšťanům křivou zprávu, že se Praha poddala králi Sigmundovi na milost. Tím se dali ustrašiti právě bohatší sousedé Slanští, a poddali se králi přijmutím

[30]) Vavřinec z Březové praví, že uhořel farář, neudávaje který; poněvadž však v Makotřasích farního kostela nebylo, musí se bezpochyby rozuměti farář z blízkých Středokluk, kde Petr Meziříčský měl podací.

1420 pana Viléma do města, kdež on hned vypudil všecky kněze rozdávající svátost pod obojí spůsobou a obnovil vládu strany jim protivné. Když se zpráva o tom druhého dne, totiž v neděli Svatodušní, dostala do Prahy, vzata jest pomsta za to zapálením *domu páně Zajícova* na Malé straně, který stoje vzdálen od středu města ve Strahovské (nyní Ostruhové) ulici nahoře u samé brány tehdejší, byl dotud zůstal od záhuby ohně ušetřen. Nyní shořelo s ním zároveň také několik menších domů vedlé něho pozůstalých.

Hajitelé Prahy předsevzali již den předtím zdělání *nového příkopu* k obraně Nového města místo onoho, jejž byla zasypala posádka Vyšehradská. Pominutím ulic v rovině od Botíče až pod klášter Slovanský, které již byly spáleny, veden jest nový tento příkop ve větším vzdálí od nepřátelského Vyšehradu pod samým klášterem právě řečeným od Vltavy ve východním směru až nahoru ku klášteru sv. Kateřiny. Kopání jeho bylo uloženo pohlaví ženskému, četným totiž ženám Táborů, Žateckých, Lounských a Slanských spolu s Pražskými. K ochraně jich při této práci proti nájezdům posádky Vyšehradské postaveny jsou silné hlídky branného mužstva u Slovan, na Karlově a u sv. Apollinaříše. Ženy Táborské daly se přitom hned první den (25 Kv.) také v boření panenského kláštera *sv. Kateřiny*, počavše sházením krovu s něho a tlučením obrazů. Jeptišky musily téhož dne stavení opustiti.

Vedlé toho dály se však také jiné přípravy k hájení Prahy v očekávání nepochybném, že město bude obleženo od vojenské moci krále Sigmunda a jeho spojenců. Konšelé tehdejší Starého a Nového města nejspíš nepožívali všichni jednostejné důvěry a náklonnosti jak lidu Pražského tak hostí, kteří byli přitáhli městu ku pomoci. Také nebyl již počet jejich úplný, ježto někteří, jmenovitě ze Starého města, byli spolu s jinými protivníky kalicha utekli. Z té příčiny držána jest v pondělí Svatodušní, dne 27 Května, schůze společná Táborů, Orebských, Žateckých, Lounských a Slanských i obce Pražské, ve které posavadní konšelé z obecného jich usnešení složili úřad svůj, a obce Starého a Nového města se svolením jich dosadily *kon-*

šely nové. O obci Menšího města Pražského nebylo přitom žádné řeči, protože té obce na ten čas nebylo následkem spustošení Malé strany a odstěhování obyvatelstva. Na Novém městě byli zvoleni konšelé vesměs noví, z nichž první byl *Kliment Klas,* sladovník z ulice pod Zderazem v rohu proti mlýnům tamějším (č. 257, 258).[31]) Jména nových konšelů Staroměstských nezachovala se nám, a nedá se tedy souditi, byli-li též zvoleni samí noví. 1420

Dle usnešení mezi novými těmito konšely měst Pražských a heitmany vojsk přespolních staly se potom *obecné nálezy* směřující jednak k tomu, aby zachována byla svornost mezi hajiteli Prahy, jednak aby byli neškodni učiněni protivníci jejich tající se posud ve městě. Předně usnesli se, aby všickni stáli spolu za jeden člověk proti králi uherskému Sigmundovi a každému jinému, kdož by byl protivníkem zákona božího a zvláště přijímání kalicha. Za druhé aby přiměli duchovenstvo k zachování života apoštolského, stavujíce dle možnosti své svatokupectví, lakomství, nadání a nádheru i jiné nepořády v něm, aby mohlo svobodněji kázati slovo boží a konati jiné povinnosti svého úřadu. Za třetí aby stavovali všeliké hříchy smrtelné a zvláště veřejné, jakož jest dlouhé sedání v krčmách ve dni sváteční a nedělní, přílišná nádhera ve skvostném šatstvu a jiné zlé zvyklosti. Za čtvrté aby bylo pilně pátráno po protivnících zákona božího, tak aby ve městě trpíni nebyli.[32])

Vykonání nálezu tohoto posledně řečeného bylo od konšelů uloženo duchovním správcům kostelů Pražských, kteříž dle rozkazu jejich jali se navštěvovati všecky domy stoupenců strany

[31]) Jména jejich nacházejí se v pamětní knize Novoměstské toho času K. 16, kdež udává se den jich sazení v pondělí Svatodušní a praví se: communitas magna Novae civitatis Pragensis constituit infrascriptos cum consensu et voluntate dominorum consulum antiquorum.

[32]) Vavřinec z Březové praví, že z těchto nálezů vzaly původ potomní čtyry artikule Pražské; ale dle kroniky Táborské Jana z Lukavce a Mikuláše Pelhřimovského měly artikule tyto starší počátek z usnešení mezi Pražany a přespolními hned po shromáždění na Křížkách, jak o tom vypravováno výše na str. 12. Viz u Höflera II. 479.

1420 protivné a napomínati jich, aby chodili na mše, zpovídali se a připravovali se ku přijímání svátosti pod obojí spůsobou pod vypověděním z města. Následek byl, že se ještě více sousedů než prvé, kteří byli protivníci kalicha, vystěhovalo z Prahy, jiní někteří ze strachu, aby nepřišli o jmění své, přijímali pod obojí, také však prý někteří dali se poučiti a stali se odtud opravdovými milovníky kalicha. Stěhování Němců a jiných obyvatelů z Prahy dosáhlo nyní takové míry, že se počítalo k 700 hospodářů na Starém i asi tolikéž na Novém městě, kteří opustili domy své. Opuštěné tyto příbytky sloužily na ten čas k ubytování přespolních spojenců obcí Pražských. Zvláštní úředníci k tomu ustanovení od konšelů vykazovali v nich bydla; což pak bylo v domích nalezeno obilí, nápojů i také klenotů a jiných věcí, zabaveno jest k dobrému obcí, aby bylo obráceno na obranu města.

Již nazejtří po oněch nálezích, v outerý letniční dne 28 Května přikročili Pražané a spojenci jejich vedením Žižky opětně k *obležení hradu Pražského* a *Hradčan*. Hlavní stanovisko k tomu vzato na Pohořelci, na západní straně od městských zdí Hradčanských, kdež položili se Táboři s některým oddílem branného lidu Pražského. Opodál od nich zaujali Lounští, Žatečtí a nejspíš také Slanští postavení na Strahově; hlídky pak byly rozestaveny také na půlnoční straně města a hradu za Bruskou. Také Orebští byli přitom, ač nepíše se, na kterém stanovišti. Lid královský na hradě po obdržení rozličných posil čítal dobře 7000 mužů, kteří postačovali k statečnému odporu. Ale čím větší byl jejich počet, tím nedostatečnější byly zásoby potrav a píce ve hradě; pročež po přetržení dovozu vojskem obléhajícím posádka trpěla brzy velkou nouzi. K zahnání hladu musili hradčané jísti netoliko koňské maso nybrž i vinné listí místo zeleniny. Poněvadž nebylo píce pro koně, kteříž by byli musili pojíti ve hradě, počali je vyháněti ven z hradu s přeřezanými žilami, aby nebyli obléhajícím k žádné potřebě. V nouzi té však také mnozí ze žoldnéřů, zvláště Češi, v příležitou chvíli vykrádali se z hradu, a přebíhali k Pražanům do města. Mezitím stříleli Pražané a Táboři z pušek postavených na Pohořelci na

město Hradčanské, a spůsobili v něm škody veliké, tak že obráceno jest ve všech částech svých ve spáleniště skoro v té míře, jako město Malostranské, podobně také předměstí jeho na Pohořelci a na Dlážděném. Královští odpovídali k tomu střelbou z děl z hradu i Hradčan, kterou také rozráželi pušky obléhajících. 1420

Den předtím, než se začalo toto obležení hradu Pražského, byl král Sigmund s vojenským průvodem svým ze Staré Boleslavě zajel do *Mělníka* (27 Kv.); kteroužto cestu konaly s ním obě královny, manželka jeho *Barbora* a *Žofie* vdova Václavova; odtamtud pak odebral se do *Slaného*, který byl krátce předtím připraven pod jeho moc. Král vyzval z města tohoto také měšťany *Lounské* pod nemilostí svou, aby se osobně postavili před ním a přiznali se k jeho poslušenství, což i oni učinili z návodu tajných nepřátel kalicha ve svém městě. Ihned vložena jest do Loun posádka královská, a přijímání pod obojí spůsobou staveno. Ve Slaném dal legat papežský, *Fernand* biskup *Lucký*, jenž se nacházel stále při Sigmundovi, také upáliti jednoho kněze a jednoho laika, kteří nechtěli kalich odpřisáhnouti; z rozkazu pak Sigmundova utopeno jest v *Litoměřicích* (30 Kv.) 17 sousedů, kteří byli pro víru ve svátost pod obojí již od vánoc držáni ve smrdutém vězení u věži k zalíbení se jemu. Po krátkém meškání odjel král ze Slaného na Hrádek *Křivoklát*, potom na *Žebrák* a na *Točník* i na *Karlštein*, ohledávaje všude poklady zůstavené bratrem svým. Z Karlšteina pak odebral se přes Zbraslav podruhé na *Novýhrad* Kunratický, maje na péči vybavení hradu Pražského z obležení, ve kterém posádka jeho brzy byla by se musila vzdáti pro hlad.

Z té příčiny jal se opět vojsko své stahovati blíž ku Praze, a dal udělati pevné *ležení u Zbraslavě*, chráněné mimo to řekou Mží, za kterou by vojsko to bylo bezpečnější před útoky Pražanů a spojenců jejich než předešle u Litožnic. Sedláci z okolní krajiny sehnaní musili kopati příkopy k ohrazení tomu. Sigmund sám odebral se zatím dne 31 Května z Novéhohradu na *Vyšehrad*, kdež uveden jest slavně s dvorem svým ve průvodu duchovenstva, které jemu vyšlo vstříc s ostatky

svatými; tam pak některý čas pomeškal, až byly přípravy jeho dokonány. Za jeho přebývání tudíž učinila posádka Vyšehradská v den sv. Trojice (2 Čv.) výpad do spálené části Nového města Pražského až ku příkopu nově zdělanému i jak se zdá až přes něj blíž Vltavy v *Podskalí,* při čemž dílem od Vyšehradských dílem od Pražanů s nimi bezpochyby zápasících spáleni jsou farní kostelové sv. *Antonina* a sv. *Jana* i více domů v tom okolí. Nejspíš pak útok tento sloužil jen k odvrácení pozornosti těch, kteří obléhali hrad Pražský; byloť to nejspíš téhož dne, že Vyšehradští zatím vypravili něco potrav královským na hradě. Nějakou zacházkou přiblížila se výprava tato, nedosti v čas spozorována, ke hlídkám obléhajících na Brusce, a sehnavši je, vpravila přivezené potravy do hradu, čímž posádce aspoň na krátký čas spůsobena úleva.

Teprv nejspíš o něco později přišla do Prahy zpráva o upálení dvou osob ve Slaném od legata papežského Fernanda a o utopení sedmnácti sousedů Litoměřických z rozkazu krále Sigmunda; což musilo spůsobiti nové velké popuzení lidu v Praze i v ležení u hradu. Ku pomstění toho dali Táboři dne 6 Června dva z devíti zajatých *mnichů Břevnovských,* kteří prý nechtěli svoliti k svátosti pod obojí spůsobou, a s nimi jednoho kněze a jednoho zajatého Němce, nejspíš z posádky zámecké, *upáliti* přede zdmi Hradčanskými a tůdy před očima hajitelů jejich asi na nynějším náměstí Lauretanském. Zdá se dle toho, že ostatních sedm zajatých řeholníků z Břevnova dali se strachem smrti pohnouti ke schválení kalicha. O šest dní později, dne 12 Června, upáleni jsou od Táborů týmž spůsobem a na témž místě čtyři mnichové *Zbraslavští,* kteří se neznámo kdy a jak byli dostali do jich rukou.

Toho samého dne 12 Června předsevzal však král Sigmund z ležení svého u Zbraslavě mocnou výpravu ku pomoci obležené posádce hradu Pražského. Vytáhlť odtamtud s vojskem jízdným 16 neb 17.000 mužů do pole krajinou na západní straně od Prahy až někde přes Bílou horu ke spáleništi kláštera Břevnovského, a odtud dal se již k večeru na pochod jako k útoku na vojsko Táborské a Pražské, které leželo okolo

hradu a Hradčan. Táboři a Pražané i Žatečtí a Lounští postavili se hned v šiky opatřené vozy válečnými, a vytáhli jemu vstříc, hotovi jsouce k svedení bitvy. Ale zatím byl král Sigmund jinou stranou, kdež to nemohlo býti pozorováno, zvláště při soumraku, totiž nepochybně v levo od svého šiku, za vrchem, který se táhne od Břevnova až mimo Třešovice ku Praze, vypravil četné vozy s nákladem chleba a jiných potrav i potřeb, zvláště také prachu střelného, kteréž za zády vojska Táborského a Pražského, když se na pochodě proti králi od Hradčan vzdálilo, cestu sobě našly do hradu; ano touž cestou posádka hradská dopravila do ležení králova několik set koní, kteří by byli ve hradě musili pojíti pro nedostatek píce. Když se lest tato válečná podařila, dal se Sigmund s vojskem svým na pochod zpáteční. Táboři kvapili za ním, nechtíce ho propustiti bez boje; král však dal toliko jednomu oddílu vojska svého obrátiti se proti nim, i přišlo k půtce, ve které s jedné i s druhé strany něco lidu padlo bez platného účinku. Pražané a Táboři pohřbili svých asi 30 nebo 40 na bojišti, a přivezli na vozích něco raněných královských, kteří větším dílem brzy pomřeli a pochováni jsou u jednoho blízkého kostela, snad v Bubnech. 1420

Povedeným tímto válečným skutkem krále Sigmunda bylo obležení hradu Pražského zmařeno. Poněvadž byla posádka královská opatřena nyní dostatečnými zásobami, uznávali Pražané a Táboři nemožnost dobytí jeho, a myslili raději v čas zase na přípravy k hájení Prahy samé. Již pozejtří, dne 14 Června, hned při rozednívání zanechali svého ležení před hradem a Hradčany, a odebrali se na Staré a na Nové město, však zapálivše napřed klášter sv. *Tomáše* i dům někdy *podkomořího* čili tehdáž pana *Škopka* a jiných domů více v tom okolí, aby jich nemohli hradští užiti ke své potřebě, též i na předměstí Malostranském klášter sv. *Anny* s domy a mlýny okolními.[33]) Později, dne 22 Června, pokáceli také všecky stromy ve velké

[33]) O mlýně nad klášterem sv. Anny (č. 449) jest pamět v rukop. musea českého 981 č. 130: Quia ad evitandum pericula, quae tempore gwerrarum nobis et civitatibus nostris ex structura molendini Johannis dicti Sspicz et Katherinae conjugum supra monasterium

1420 *zahradě arcibiskupské* na Malé straně, aby se v ní nepřátelé nemohli ukrývati na blízce mostu a břehu řeky Vltavy. Spuštění Malé strany rozšířeno jest téhož dne ještě také zapálením klášterа sv. *Maří Magdaleny* na Újezdě se všemi větším dílem malými domky v Nebovidech a okolí tamějším. Ve spuštěném *Podvyšehradí* na Novém městě byl zatím v neděli dne 9 Června vypálen farní kostel *sv. Vojtěcha,* nejisto, zdali od Pražanů čili od posádky Vyšehradské.

Hned po odtažení od hradu usnesli se Pražané se spojenci svými o spůsob společného řízení obrany města, a to tak, že zvoleno jest *dvanáct heitmanů,* kteří měli míti v moci své klíče od bran a od věží a nařizovati vše, co náleželo k válce, čtyři ze Starého města, čtyři z Nového a čtyři z Táborů a druhých hostí. Něco později umluveno také, aby hlídky na branách a věžích byly společné od Pražanů a od přespolních. Přitom byli Táboři hned po odstoupení od hradu ubytováni na Novém městě Pražském, po několika však dnech přestěhováni odtamtud s koni i s vozy na Staré město, větším dílem do dvou *královských dvorů* blíž sv. Benedikta a u Černého orla, však také do jiných domů více, které byly opuštěny od svých hospodářů. Toliko ženy Táborské zůstávaly i potom v klášteře *sv. Ambrože.* Na jedny i druhé stěžovalo se, že v příbytcích těchto učinili veliké škody na staveních, všelicos v nich bouříce; což Pražanům bylo nemilé.

Ze společného usnešení obcí Pražských a jich hostí počalo se také ještě přísněji než prvé nastupovati proti všem, kteří se s panující většinou obyvatelstva nesrovnávali ve víře, poněvadž se pokládali za nebezpečné městu v čas obrany proti venkovskému nepříteli. Především uzavřeno, aby byli vypověděny z města manželky a děti všech sousedů odešlých, vyjma jen některé, kterým se věřilo, že se nedopustí zrady. Všichni obyvatelé i přespolní hosté musili se zavázati obecným *zápisem,*

S. Annae in Vgezd Pragensi in ripa Multaviae consistentis ... imminebat ... hujusmodi molendinum ... de mandato nostro (t. j. konšelů Pražských) ... ignis voragine funditus est demolitum oc.

že chtí napomáhati ve všem zákonu božímu a nenadržovati 1420
jeho protivníkům. Potom zvoleny jsou jisté osoby z domácích i přespolních, ježto by pilně pátrali po takových, kteří se posud nesrovnali s obcí v přijímání pod obojí spůsobou, aby déle nebyli trpíni ve městě. Zřízenci tito zasedali téměř každodenně na radnici Staroměstské, a obesílali před sebe všecky jim udané neb jinak podezřelé; a kdož se neprokázali, že přijímali pod obojí, jsou od biřiců v zástupích vyvodíni z města pod korouhví pana Čeňka, vyvěšenou na pranéři, jakožto jeho pomocníci; obec pak uvazovala se v domy jejich jako jiných dobrovolně odešlých. Ve mnohých nalezly se velké zásoby obilí, potrav a drahých nápojů, které chovali na odbyt v naději dobrého zisku, až by král Sigmund s dvořany svými a knížaty i jinými vzácnými hostmi vjel do Prahy. Některým, zvláště Němcům, nevěřilo se, i když slibovali přijímati pod obojí nebo skutečně přijímali; což zavdalo příčinu k domnění, že jen proto byli vypuzováni z města, aby se obec mohla zmocniti plných špižíren a sklepů jejich. Zabavené zásoby tyto byly od obce prodávány přespolním hostům v cenách jak nejvíce levných, pinta malvazu po třech groších, francouzské víno po 12 penězích, rakouské po čtyřech, domácí po dvou, dobré vyleželé pivo po jednom penízi. Láce tato svedla prý mnohé bratří i sestry Táborské, že proti přísným zásadám o stavování všech hříchů užili nezvyklých nápojů nestřídmě, až opíjeli se.

Mezitím co byli Tábořі pilni příprav k hájení hlavního města českého, počalo jim hroziti jisté nebezpečenství ve vlastním sídle jejich na Hradišti hory Tábor. Pan *Oldřich z Rosenberka*, jehož statky se rozkládaly v blízkém sousedství jejich, ač přidržel se dotud přijímání pod obojí spůsobou, nicméně dle příkladu jiných pánů mnohých odstoupil od strany Pražanů, a hledal svého prospěchu ve smíření se s králem Sigmundem. Mínil pak se mu zavděčiti předně útokem na Tábor, od jehož obyvatelstva bojovného a v boření si libujícího obával se také sám časem nebezpečenství pro své statky. Hned po příjezdu krále Sigmunda na Vyšehrad jednalo se o to mezi ním a Oldřichem

1420 písemně,[34]) i asi o 14 dní později jal se Oldřich Rosenberský s lidem svým *Tábor obléhati*. Odtamtud zajel okolo 20 Června s malým průvodem ku králi Sigmundovi na *Žebrák*, aby se spolu oustně líp dorozuměli. Na zámku tom, kamž se byl Sigmund odebral na chvíli brzy po opatření hradu Pražského, meškal legat papežský Fernand nejspíš od prvního příjezdu svého naň s dvorem královým. Přimlouváním jeho dal se Oldřich Rosenberský pohnouti dokonce k odpřisáhnutí kalicha a přijmutí rozhřešení z toho, že se ho prv přídržel, dle smyslu nálezů koncilia Kostnického. Následkem toho, vrátiv se dne 23 Června k Táboru, zapověděl předně rozdávání svátosti pod obojí, které se dotud dálo v jeho ležení, a pokoušel se zvláště silnou střelbou na město o dobytí jeho tím úsilněji, když se mu dostaly z nařízení králova rozličné posily vojenské, jmenovitě žoldnéři německými z Rakous vedením pana *Lipolta Krajíře*, který s nimi dotud ležel posádkou v Budějovicích.

Tím byli hejtmanové Táborští v Praze přinuceni mysliti též na posilu bratřím svým, kterým bylo poručeno hájení Tábora: i vypraven k tomu z Prahy *Mikuláš z Husi* asi s 350 jezdci. Dne 25 Června vytáhl do pole, jak se zdá, pokud nejvíce možná tajně a nejspíš se zacházkami velkými, tak že teprv po pěti dnech, v neděli dne 30 Června, při rozednívání přiblížil se k Táboru. Ale hajitelé města byli hned o příchodu jeho zpraveni, a dle dorozumění s ním nenadále s velkým křikem učinili výpad na vojsko Oldřichovo, jemuž Mikuláš z Husi touž chvíli vpadl do zadu. Tu se strhnul velký zmatek mezi obléhajícími, tak že, ač byli prý počtem dvadcetkrát silnější, v náhlém strachu dali se bez mnohého boje na útěk, na kterémž mnozí byli zabiti, někteří raněni neb zjímáni; Táborům pak dostala se velká kořist do rukou, poněvadž téměř všeho zanechali, co měli ve svém ležení.

Dřív ještě, než se toto stalo, potkala krále Sigmunda ještě větší ztráta ve východních Čechách, kdež od jeho příchodu do

[34]) Viz psaní Sigmunda k Oldřichovi dne 31 Května v Palackého *Archivu českém* I. 12.

země ze Slezska dvě města královská, přes která byl táhl, 1420
Jaroměř a Hradec, nacházejíce se v moci jeho přívrženců, byla postrachem celé okolní krajině všelikým pronásledováním milovníků přijímání pod obojí. Proti tomu postavili se za obránce tři šlechtici z té krajiny, pan *Aleš* z Risenburka na *Vřešťově, Beneš z Mokrovous* a *Jiříček ze Chvalkovic*, kteříž dle příkladů jiných spůsobili sebrání lidu na *hoře Kunětické* v šíré rovině u Pardubic. Krom obecného sedlského lidu z okolí sebralo se pod jich vedením zvláště mnoho uhlířů z velikých blízkých lesů. Duchovním pak vůdcem shromáždění toho stal se týž *kněz Ambrož*, někdy farář Hradecký, který byl před nedávnem účasten podobného sebrání lidu na Orebě a tažení odtamtud Praze ku pomoci. Opustilť za touto příčinou Prahu, ne bez nebezpečenství na cestách, a povzbuzoval sebraný lid svým kázáním. K jeho radě vytáhli bratří Kunětičtí před večerem dne 25 Června, týž den, ve který byl Mikuláš z Husi vytáhl z Prahy do pole, jako k útoku na klášter Podlažický v kraji Chrudimském, však jen na oko, aby zmátli vyzvědače německých konšelů *Hradce Králové*, kteří se mezi ně vloudili. Když tito donesli do Hradce zprávu o tom, obrátili se Kunětičtí najednou v noci zpět, a přitáhše přede dnem z nenadání před Hradec, zlezli zdi, opanovali město, vypudili z něho všecky protivníky kalicha, a osvobodili obec sobě příchylnou od jich panství. Pan Aleš Vřešťovský a druzí dva zemané s ním spolčení zvoleni jsou za heitmany nad městem, a připravili je dobře k obraně.

4.

Obležení Prahy. Bitva na Žižkově.

Zpráva o dobytí Hradce Králové došla krále Sigmunda nepochybně ještě v ležení jeho u *Zbraslavě*, kamž se bezpochyby po krátkém toliko pobytí na Točníce navrátil. Užasnuv nad ztrátou tou velice, vypravil ihned silný oddíl vojska svého, 10.000 mužů vybraného lidu českého a moravského, vedením několika pánů sobě oddaných, aby Hradec zase připravili pod

1420 moc jeho. S ostatním vojskem však, které se mu zatím valně rozmnožilo, dal se hned potom na pochod k *obležení Prahy*. Bylit zatím *knížata němečtí* dokonali přípravy své válečné, jak se byli se Sigmundem dorozuměli na sjezdě ve Vratislavi i později, a přitáhli již do země s četnými vojsky svými, která se ochotně sešla pod *znamením kříže* k nabytí odpustků hlásaných od papeže. Dílem dostavili se ku králi v ležení jeho u Zbraslavě, odkudž on spolu s nimi vytáhl den před sv. Petrem a Pavlem toho roku čili 28 Června, [35]) dílem přitáhli teprv něco později za ním ku Praze.

Sigmund bezpochyby táhl od Zbraslavě touž cestou jako předešle, když dodal potravy do hradu Pražského, poněvadž mu byla nejbezpečnější, totiž po západní straně od Prahy a přes Břevnov, a položil se s vojskem za *Bruskou* proti Hradčanům a hradu, odtud pak dále v polích na *Letném* na půlnoční straně od města za řekou Vltavou až k *Ovenci* a k *oboře* královské. Ve svátek dne 29 Června zůstal v ležení; nazejtří však potom v den nedělní (30 Čv.) vjel slavně do *hradu* v čas veliké mše v kostele sv. Víta, provodín od některých přednějších osob, ježto se při něm nacházely. Duchovenstvo kostela Pražskeho, což se ho tu našlo, vyšlo mu vstříc ve processí a se zpěvy k radostnému uvítání, a zvoněno přitom na velké zvony. Král, churav jsa poněkud na dnu, přebýval střídavě na hradě a zase v ležení, ve kterém se vojsko jeho ubytovalo pod stany.

Ve vojště tom bylo při Sigmundovi více než čtyřidcet knížat světských a duchovních; mezi nimiž jmenovitě připomínají se vévoda saský Albrecht, Fridrich a Vilém markrabí míšenští, Fridrich landhrabí durynský, tři vévodové bavorští, Jan sezením na Sulzbachu, Vilém Mnichovský a Jindřich

[35]) Den tento udává rukopis Budišinský č. 56 na str. 244 co počátek obležení. *Magdeburger Schöppenchronik* zase klade začátek obležení na 29 Června. Poněvadž se tohoto dne nacházejí již listiny Sigmundovy dané „v poli před Prahou“ (viz Palackého *Archiv český* II. 192 a *Urkund.* I. 32), jest k víře podobné, že přitažení od Zbraslavě stalo se již den předtím.

z Landshuta, pět knížat slezských, Jan kníže Minsterberský, 1420
Ludvík Lehnický a Břežský, Přemek Opavský, Jan Bílý Zahanský s bratrem svým, Jindřich Rampold Hlohovský a jiných ještě několiko, Ludvík patriarcha Aquilejský a více arcibiskupů a biskupů německých, každý s vojenským lidem svým, hrabaty, rytíři, žoldnéři z měst říšských i také lidmi sedlskými, vzbuzenými hlásáním kříže proti kacířům. *Ležení* dělilo se na tři oddíly, poněkud opodál od sebe ležící, jako prý tři veliká města. První ležení bylo u samého hradu za Bruskou čili za příkopem, jímž teče potůček Brusnice. Tam leželo vlastní vojsko královo, v jeho žoldu se nacházející, tudy nepochybně zejména páni čeští a moravští strany pod jednou i pod obojí s branným lidem svým, též knížata slezští a vojsko uherské, skládající se z rozličných národů a jazyků. Byli prý v něm Uhři a Charváti, Dalmati, Bulhaři, Valaši, Sékelové, Kumáni, Jasi, Rusové, Srbové. Tam měli místo své nejspíš také němečtí měšťané Pražští, kteří byli opustili město a sloužili králi, aby od něho byli zase uvedeni k svým domovům. Druhé ležení bylo východně od hradu za řekou Vltavou na Letném proti Starému městu Pražskému. Tam leželi vévodové bavorští s hrabaty a rytíři i městy říšskými od Rýna, jakož nepochybně též ze Šváb a ze Frank, z Westfalska, z Hollandu a ze Švýcar. Třetí ležení nacházelo se něco dále od řeky u Ovence a u obory královské, kdež položili se obadva markrabí míšenští a s nimi bezpochyby landhrabí durynský s lidem na tři vojska rozděleným, jehož bylo dohromady 18.000 mužů. Krom Němců bylo však také něco křižáků z jiných, dílem vzdálenějších národů, zejména Francouzů, Angličanů, Arragonců i také Poláků. Kde leželo vojsko, byla všude zkažena ouroda, právě přede žněmi na polích stojící, a učiněny jiné všelijaké škody.[36])

Když král Sigmund ku Praze přitáhl, doufal ještě v dobrý zdar předsevzetí Oldřicha Rosenberského proti *Táboru,* a pečoval o dosažení jeho vším spůsobem. Z pole před Prahou psal dne 29 Června pánu rakouskému Jindřichovi z Puschberka,

[36]) Viz výše pozn. 28 na str. 59.

1420 aby s [illegible] lidem svým táhl Oldřichovi ku pomoci. Ještě pak v [illegible] později dne 1. července poslal pana Jindřicha z Hradce napřed Albrechtovi, vévodovi rakouskému, který byl s vojskem svým na cestě ku Praze se [illegible], aby i on a s ním [illegible] biskup Pasovský s vojenskou mocí svou přetáhli proti Táboru. Táborci se obrátili. Ale ještě téhož dne 1. července [illegible] zprávy o porážce Oldřicha Rožmberského, která se mezitím stala dne předešlého 30. června, a následkem toho dal vévodovi Albrechtovi jiné nařízení, aby také přešel k němu ku Praze. Oldřichovi pak z Rožmberka přikázal, aby [illegible] svůj vlastní [illegible] kraj držel pilně na stráži.

Zatímtož hrad Pražský a Vyšehrad byly osazeny lidem Sigmundovým a vedle jak Hradčany a vypálené Menší město Pražské tak také část Nového města za příkopem pod Slovany nacházely se v jeho moci, počítaje se při tehdejším válečném [illegible] jeho proti Praze jen o [illegible] Starého a největší části Nového města. Tato stojily za ochranu krom příkopu právě zmíněného s jedné strany nad Novoměstskou, s druhé strany řeka Vltava a za ní na Malé straně brána a věže mostské s domem Saským, které byly dobře osazeny a pilně střeženy. Sigmund mínil z počátku z Malé strany učiniti útok na dům Saský a bránu vedle něho, aby si tudy dobyl cesty přes most, a dal k tomu chystati pušky k střelbě.[1] Skutečně však k tomu potom nepřikročil, nýbrž pokoušel se město hladem přinutiti ke vzdání. K tomu bylo potřeba obkličiti Prahu také se strany východní, aby se zamezilo přivážení potrav odtud. Z té příčiny obrátil král zřetel k hoře Vítkově nad polem Špitalským, to jest nad místem nynějšího předměstí Karlína. Mínilť ji osaditi lidem svým, tak aby mu sloužila jako za třetí hrad k ohrožení obléhaného města. Ale věc tato neušla válečnickému důvtipu *Jana Žižky*, kterémuž zvláště po odtažení Mikuláše z Husi k vystavení Tábora připadlo za úkol hlavní řízení obrany měst Pražských, jakožto beze vší pochybnosti nej-

[1]) Palackého *Urkd.* I. 32.

důmyslnějšímu z dvanácti heitmanů k tomu zvolených. Dřív 1420
než se král Sigmund nadál, byla Vítkova hora osazena od Žižky, který dal na širokém a podlouhlém hřbetě jejím udělati dva *sruby* dřevěné na spůsob dvou jizeb, nepochybně v jistém vzdálí od sebe, a ohradil je jakož i místo mezi nimi příkopy a zdí vystavenou z hlíny a kamene, tam pak ve prostranství sruby těmito hájeném položil se s vojskem Táborským.

Tím byl městu pojištěn dovoz potrav z krajiny východní, jmenovitě branami Poříčskou a Horskou, ježto silnice k nim vedoucí lehce mohly z postavení na hoře býti chráněny. Chtěl-li král Prahu oužeji sevříti, musil se pokusiti dříve o sehnání Žižky s pevného tohoto stanoviště; což však bylo předsevzetí těžké; protož odkládal s ním bezpochyby, až by se sešly všecky další posily vojska jeho, kterých ještě očekával. Vojsko jeho německé, nemajíc na ten čas žádného většího zaneprázdnění, konalo úkol svůj hubení kacířů, ku kterému bylo stále pobádáno od duchovních je provázejících, tím spůsobem, že kdežkoli lapili jakého Čecha, sedláka bezbraného, přivedli jej do ležení a upálili co kacíře, byť prý ani nikdy nepřijímal pod obojí spůsobou. Částečně bránili jim v tom Čechové, kteří leželi spolu s nimi ve vojsku, tak že dle možnosti vysvobozovali krajany z rukou jejich, když se v čas o nich dověděli; což zavdávalo příčinu k rozmíškám mezi nimi.

Z ležení bavorského, které bylo při samém kraji návrší nad Vltavou, bylo přes řeku z blízka viděti do Starého města za Židy v osadách sv. Valentina a sv. Kříže. Z vršku toho rozléhalo se každodenně divé chechtání a pokřikování na lidi ve městě: Hus! Hus! Katzer, Katzer! jevící plné důvěřování se v dobytí města a v hojnější povraždění kacířů. S té strany pokoušeli se Němci také častěji o zapálení *mlýnů* někdy Olbramových, tehdáž Mikuláše Zárovského, za kostelem sv. Kříže neb o protržení jezů při nich; ale pokaždé bylo jim to od pilných stráží překaženo, někdy i s porážkou. Smělejší chasa Pražská odvažovala se také často za řeku na Malou stranu k svádění malých půtek s křižáky ve spuštěné *zahradě arcibiskupově* i dále za ní *na Písku* pod Bruskou, a činila jim

1420 škody znamenité. Často prý pět neb deset lidí Pražských v jednoduchých kabátcích udeřilo s cepy dobře okovanými na větší počet těžkých oděnců, a připravili je na útěk, neb také zbili některé. Přitom nebyl ve městě v ničem nedostatek kromě soli, která se zdražila; zvláště vína a chleba bylo dosti v hojnosti a bylo všecko laciné. Tak chválili si z počátku také křižáci v ležení svém, ježto se tam se všech stran dováželo všecko potřebné; později však prý se zdražilo u nich, a zvláště chleb a pivo. K rozeznání od vojska Sigmundova, které bylo znamenáno křížem, počali bojovníci Pražští a Táborští při tomto obležení též nositi zvláštní znamení, *kalich* červený nebo bílý, na svých oděních, na zbroji a na korouhvích.

Vedlé pile v hájení města mocí brannou neopominuli Pražané, pokusiti se také i nyní ještě o nějakou cestu k *vyjednávání*, ač chvíle nebyla tomu nikterak přízniva. Bezpochyby dali k tomu podnět mistři učení Pražského a jiní čelnější kněží strany pod obojí, od nichž na základě předešlého dorozumění se stranou Táborskou složen jest spis, obsahující čtyry tak zvané *artikule Pražské*, jakožto soubor společných jejich žádostí, ve znění nověji promyšleném s přidáním ku každému artikuli všech podstatných míst z písem a svatých otců, na kterých se zakládal. Spis tento, psaný ve třech jazycích, latinsky, česky a německy, vydali od sebe „purkmistr, konšelé a všecka obec hlavního města Pražskeho“ dne 3 Července toho roku, osvědčujice jím ve jménu svém a jiných věřících království českeho, že se o nic jineho nezasazují než o tyto čtyry kusy, v nichž „stojí a státi míní vším statkem svým i životem i smrtí, jakož nejdele budou moci, proti každému živému jim v tom odpornemu“. Pročež kdož by mimo tento jich úmysl přičítal jim co zlého, bludneho, hanebneho aneb nečistého, žádali, aby tomu věřeno nebylo. Ač pak stalo se co zleho výtržně z jejich množstvi, to že se stalo proti jejich úmyslu, a spatřuje-li se, že se komu, buď osobám buď kostelům od nich stala která škoda na statcích neb na životech, to že pochází z nevyhnutedlne potřeby bráněni sebe a zakona božího proti násilí a ukrutnictvi. Přitom byl zvláště artikul čtvrtý o stavování smrtel-

ných hříchů opatřen širším výkladem, totiž vyčtením všech 1420
nepravostí, které by měly býti stavovány od těch, jenž úřad k tomu mají, jak při stavu světském tak duchovním; v obecném lidu totiž „smilstva, obžerstva, zlodějství, vraždy, lži, lsti, křivé přísahy, čáry, řemesla a obchodové lstiví a škodliví, lakomí požitkové a lichvy"; v žákovstvu pak „kacířstva svatokupecká", jakož vymáhání peněz „od krstu, od biřmování, od zpovědí, od svátosti těla božího a svatého oleje, od oddávání", platy „za třidceti mší" a za jiné mše prodajné, jmenovitě zádušní, za „vigilie neb jiné modlitby úroční a zakoupené neb zakázané, za pohřeb, za zpívání kostelní neb zvonění", též od svěcení kostelů, kaplí, oltářů, hřbitovů, za udělení obroků a důstojenství duchovních, za směny jich a bully i jiné listy, prodávání odpustků a jiné nešvary a kacířstva z toho pocházející, které poskvrňují církev Kristovu; rovněž pýcha, lakomství, cizoložství, kuběnářství, zlostní půhonové a soudové mezi kněžími, pokryté žebrání ofér a peněz na stavení kostelů od sprostých lidí klamáním jich sliby nepravými.

Spis tento byl, jak se zdá, ve dvojím znění, jednom delším a jiném skrácenějším,[38]) ve mnoha opisích dopraven do vojska Sigmundova, není známo, jakým způsobem, a dostal se jmenovitě dne 6 Července do rukou některým knížatům německým. Účinek toho byl, že se legat *Fernand,* biskup *Lucký,* který zůstával stále při králi Sigmundovi, aspoň snad obával, aby osvědčení Pražanů nehnulo poněkud myslemi knížat a vojska k jich prospěchu, a protož uznal zapotřebí, odpověditi k němu písemně se směrem opačným. Učinil to řečí dosti pyšnou a důtklivou, ukazuje předně na věci, z nichž se Pražané vymlouvali, totiž na rozboření kostelů, vypálení klášterů, zohyzdění obrazů, vyhnání ano i zabití kněží; že proč zacházejí s lidmi, kteří to spáchali, doufajíce spolkem s nimi se ubrániti? Však

[38]) Skrácené takovéto znění zdá se býti, ku kterému odpověděl legat Fernand a které cituje v této své odpovědi, ježto se toto od vlastního znění spisu vydaného od konšelů Pražských poněkud uchyluje. Legat nazývá je tenorem cujusdam *cedulae,* quae a vobis dicitur prodiisse. Viz Palackého *Urkd.* I. 34.

1420 že shledají, až k tomu přijde, že jiné jest bojovati s lidmi nežli s obrazy. Vykládal potom své mínění o čtyřech artikulích jejich, pravé o svobodě řádného kázání slova božího, že jináč není kázání řádné, než od těch, kdož jsou k tomu zřízeni od představených; o statcích duchovenstva, že nepřísluší jim souditi o zbytečnosti jich, a že se zdá, jako by oni více stáli sami o statky tyto než o příkladné živobytí duchovenstva. Méně mluvil o stavování hříchů smrtelných, ježto prý každý jest povinen stavovati je na sobě i na jiných. O přijímání pod obojí spůsobou konečně připouštěl, že v první církvi bylo obyčejné, ale popíral, že by bylo nevyhnutedlné z přikázání, zastávaje v tom uzavření koncilia Kostnického. Chtěli-li by však dosáhnouti povolení na to, pravil, že neměli ho vyhledávati u krále Sigmunda, jemuž to nepřísluší, nýbrž od hlavy církve. Protož závěrečně oznamoval jim, chtí-li co počestného přednésti, že hotov jest je slyšeti, ježto král Sigmund ve věcech víry nemíní dáti žádného slyšení bez něho, ale že, budou-li za to žádati, dá král bezpečný průvod osobám, které by za tou příčinou vyslali; a když pak ukáží dobré a rozumné smýšlení, že bude lze propůjčiti se jim nejen odpuštěním ale i milostí. Naopak budou-li chtíti setrvati ve své zatvrzelosti, že s nimi bude naloženo tím přísněji, čím více se jim doposud shovívalo.

Slyšení, při kterém se mělo jednati o odpuštění a o milost, bezpochyby nebylo takové, jakého si Pražané přáli, a shovívavost, o které mluvil legat, musila v nich vzbuzovati divné pocity, ježto nebránila skutečnému pálení kacířů. Jisté jest, že pozvání pod bezpečným listem krále Sigmunda na ten čas nepřijali, zatím pak osvědčení své o čtyrech artikulích rozhlašovali také zasíláním jeho na všecky strany do rozličných zemí křesťanských. Dne 10 Července jmenovitě poslali je také vládě *Benátské,* jakožto moci spřátelené s nimi dávnými svazky obchodními, nyní pak nepřátelské králi Sigmundovi, ježto se s ním Benátčané od více let nacházeli ve válce. Předkládajíce jim všecky stížnosti své proti Sigmundovi, pro které nechtěli ho více uznávati za svého krále, žádali zejména, aby Benátčané

vtrhli k jich prospěchu do zemí vévod rakouských, co Sigmundových pomocníků, začež slibovali svým časem přispěti zase jim s tolikýmiž i více tisíci brannými. 1420.

Když toto psaní z Prahy odešlo, byl vévoda rakouský *Albrecht* s vojskem svým asi 6000 mužů již v ležení krále Sigmunda. Neboť byl již čtyry dni předtím (6 Července) přitáhl od Miličína do Bystřice za Benešovem, dobyv na cestě této *Otic*. V *Bystřici* dal nazejtří, v neděli dne 7 Července, upáliti Václava faráře *Arnoštovického* a vikáře jeho spolu s dvěma sedláky obstarožnými a čtyrmi pacholaty ve věku od 7 do 11 let, kteří zajati byvše od jeho vojska, nechtěli se odříci přijímání pod obojí spůsobou. V outerý dne 9 Července přitáhl k *Novému-hradu* u Kunratic, kdež jemu Sigmund osobně přijel naproti, a spolu odebrali se dále do ležení králova, kdež se vojsko rakouské položilo blíž ležení Míšňanů při řece Vltavě, tudy nejspíš při dolejším běhu řeky nedaleko obory královské. Scházelo ještě vojsko vévody štyrského *Arnošta*, které teprv bylo na cestě. V ležení Sigmundově byla o něm rozšířena zpráva, že dobylo Tábora, a že dal kníže všecky hajitele jeho, které postihl, zbíti a upáliti; což však musilo se brzy ukázati lichou novinou. Nepodařiloť se ani dobytí Tábora aniž také *Hradce Králové*. Páni poslaní s oddílem vojska proti městu tomuto byli se položili na půl míle od něho, neodváživše se blíž, pokoušeli pak se jako pan Zajíc před Slaným oklamati Hradecké smyšleným dopisem, že se Praha vzdala králi, aby též učinili. Hradečtí však neuvěřili spěšně, nýbrž zavřeli toliko příměří na čas, coby se přesvědčili o pravdě; když pak zvěděli opak, vypověděli příměří sami, a vojsko Sigmundovo nepochybně odtáhlo s nepořízením ku Praze, kdež ho bylo více zapotřebí.

Po příchodu vévody Albrechta a jiných posil čítalo vojsko před Prahou dle mírného počtu asi 100.000 mužů, a v důvěře ve svou sílu hotovilo se konečně k rozhodným skutkům. Také však u Pražanů vládl duch bojovný, a tudy přišlo nejprvé v pátek dne 12 Července k větší půtce na levé straně řeky Vltavy v místech nynějšího Smíchova. Zástup Pražanů přeplavil

1420 se toho dne přes řeku, aby něco vyvedl proti obléhajícím;[39]) tu však dopadl na ně oddíl vojska uherského nedaleko vody blíž zřícenin kláštera *Kartouského,* a svedl s nimi boj, ve kterém prý asi 40 Pražských jest zabito i asi 16 zajato a upáleno potom v ležení královĕ. Musivše spěšně utíkati k lodím svým, stěsnali se na nich tak, že některé pod nimi se potopily uprostřed řeky.[40]) Nazejtří potom, v sobotu dne 13 Července, přešel zase zástup vojska křižáckého přes Vltavu za branou Poříčskou na *pole Špitálské,* vypraven prý na zkušenou, jak by se Pražané drželi při útoku na město. Když se blížili ke bráně, jak se zdá otevřené, bylo již dáno znamení na zvon radnice Staroměstské, a hned vyběhlo mnoho lidu z města, však beze všeho pořádku a nečekajíce jedni na druhé, i dali se proti vůli heitmanů v boj v menším počtu proti většímu a pěší proti jízdným. Přesilou nepřítele byli brzy přinuceni k útěku, a několik padlo, více jiných jest zraněno. Když se však vyhrnulo z města větší množství lidu, musili nepřátelé couvati, a odtáhli zpátky za řeku.[41])

Nazejtří po této půtce, v neděli dne 14 Července, strojil se král Sigmund s vojskem svým konečně ke *všeobecnému útoku* na Prahu. Veškeré vojsko vytáhlo ve čtyry hodiny o nešporu z ležení, a postavilo se na místech k tomu určených dle umluvy mezi vůdci. Předním cílem mělo býti hradiště Žižkovo na hoře Vítkově, které Němci nazývali Táborem, a o kterém ve vojště jejich k většímu zošklivení kacířství českého byla vůbec rozšířena řeč, že se v něm Čechové klaní ďáblu. K dobytí jeho přepravilo se celé vojsko *míšenské* jezdecky přes Vltavu za Poříčím na pole Špitálské, a bylo sesíleno ještě asi sedmi neb osmi tisíci Rakušanů a jiných Němců a Uhrů, tak že celé velké prostranství v krátké době bylo pokryto vojskami. Bylotʼ

[39]) Einen rum zu bejagen, praví se v psaní Normberských k Ulmským o tom v Palackého *Urk.* I. 43.

[40]) *Tomáš Ebendorfer* z Haselbacha (u Petze Scriptt. rer. Austriac. II. 849).

[41]) *Staré letopisy české* (str. 38) udávají místo toho boje na Špitálském poli „za Malatem“. Název tento se nikde jinde nenaskytuje, a nelze jej vyložiti.

to, soudíc dle počtu vojska míšenského, celkem asi 25 tisíc 1420
bojovníků. Až by ohrazení ono bylo dobyto, mělo s tří stran zároveň udeřeno býti na Prahu samu, předně z Malé strany na dům Saský a tudy na most, k čemuž bylo ustanoveno vojsko české v počtu 16.000 mužů, za druhé na jižní části Nového města z Vyšehradu od tamější posádky, za třetí na zdi Novoměstské a dále na Staré město ze Špitálského pole. K tomu stálo pohotově krom Míšňanů a druhých, kteří měli hnáti k Vítkově hoře, ostatní vojsko za řekou pod Bubny ve třech velikých sborech, při kterých se nacházel král Sigmund sám, čekaje, jak první boj vypadne.

Míšňané dali se srdnatě v útok na horu Vítkovu vedením polního heitmana svého Jindřicha hraběte z *Isenburka*. Vyjevše na hřeben hory nejspíš se strany východní, kdež jediné možný jest přístup pro lid jízdný, obořili se úprkem s hlasným troubením válečným na přední srub Žižkův, a opanovali věž viničnou na blízku stojící i překročili příkop, za kterým jen slabá zeď z kamenů a hlíny jim bránila. Prvním silným udeřením byli hajitelé uvedeni ve zmatek; jen prý 26 mužů a s nimi dvě ženy Táborské a jedna dívka nedali se odstrašiti od bránění zdi, kterou chtěli zlézti nepřátelé; musili pak prý bojovati jen kamením, nemajíce zbraní ani prachu střelného. „Nesluší věrnému křesťanu couvati před Antikristem,“ pravila jedna z žen, a nechtíc ani na krok z místa se hnouti, padla srdnatě bojujíc. Tu vyrazil *Žižka* sám vpřed, aby příkladem povzbudil své bojovníky. Již byl by v boji málem přišel o život; věrní druzi jeho sotva jej vytrhli z rukou nepřátel, s cepy na ně se obořivše. Tu chvíli hledělo se z města ouzkostlivě na horu Vítkovu; již zdálo se, že bude ztracena; staří i s dítkami prolévali slzy v modlitbách, o pomoc k nebi volajíce. Však asi v hodině boj na hoře se obrátil. Němci a Uhři nedovedli zmocniti se srubů, zvláště když opominuli vzíti s sebou řebříky a jiné k tomu potřebné nástroje. Bojovníci Táborští odrazili konečně útok jejich, a připravili je ve zmatek, tak že utíkajíce spěchali jedni přes druhé a přitom díl jich zatlačen jest na příkrou stráň hory obrácenou k straně půlnoční, kdež nemohouce se zadržeti

1420 padali po skalách se skály a lámali si vazy, neb zabíjeni jsou od stíhajících, kteří za nimi házeli šípy a kameny. V boji na návrší tom padl vůdce Míšňanů Jindřich z Isenburka a s ním 144 Němců a Uhrů.[49] Mezitím bylo v Praze zvoněno na poplach: staří i mladí chápali se zbraně, a u velikých zástupích vyrazili ven z města, napřed kněz, který nesl velebnou svátost před vojskem, provázen zvonečkem, za ním prý asi padesát střelců, potom ostatní lid většinou cepy ozbrojený. Nepřátelé utíkajíce již bez pořádku a bojem i během unavení nahoněni jsou od nich se strany, a tu jich ještě více padlo, a mnoho bylo smrtelně raněno a odvezeno.

Smutně hleděl král Sigmund s druhé strany řeky na porážku vojska svého, kterémuž se z prvního tohoto většího předsevzetí vrátilo s nepořízením a se ztrátou. Když se útok na Vítkovu horu nepodařil, sešlo s dalších záměrů toho dne proti Praze jak ze Špitálského pole tak z Malé strany i od Vyšehradu, a všecky zástupy vojska vrátily se do svých stanů, jakož i král Sigmund plný hoře a hněvu do tábora svého. Pražané naproti tomu v plesu z obdrženého vítězství poklekli na poli Špitálském na kolena a děkovali Bohu za své vysvobození, Tě boha chválíme zpívajíce. Již druhého dne potom složil kněz jistý jménem Čapek písničku, kterou hned zpívaly děti po všech ulicích Pražských: Dietky! Bohu zpievajme-jemu čest, chvalu vzdávajme-i s starými.-Neb Němce Mišňany,-Uhry, Šváby, také Rakušany,-pobědie Čechy-zarmútil, zastrašil i rozehnal-od dietek malých,-onoho sem onoho tam-k utěšení svých milých a stálých.-Milý otče přijmi chvalu-od Čechóv věrných.

Odražení jednoho velikého útoku nemohlo však ještě býti koncem boje. Tak hleděl na věc Žižka, a očekávaje další útoky na své postavení na hoře Vítkově, pečliv byl ještě lepšího opevnění jeho. Z rozkazu vůdcova odebralo se hned nazejtří, dne 15 Července, množství lidu z Prahy na horu, mužských i žen-

49 Tak mi velmi určitá zpráva *Benessie* Minoritae Dobn. Mon. IV. 69: in numero centum XLIIII quos interemerunt rustici in monte Witkonis. *Magdeburger Schöppenchronik* udává jen asi 70, zdá se však, že míní jen Míšňany.

ských, a dali se v kopání širších a hlubších příkopů a stavení 1420
zdí i většího počtu srubů dřevěných, tak že se ohrazení podobalo napotom pevnému hradu.[43]) Kámen k tomu potřebný přivážel se z Prahy dílem z kostelů pobořených,[44]) a pilná potřeba stavby té zavdala záminku také k rozpustilému kažení kostelních věcí. Vášnivý novotář kněz *Koranda*, který měl v nenávisti ctihodného mistra Křištana, faráře u sv. Michala na Starém městě, a jiné jeho kněží, vjel hned první den onoho díla (15 Července) neváżně na koni do toho kostela, a za ním hromada žen Táborských, zvláště z Plzně, odkud on se byl odebral na Tábor, a neohlížeje se nic ani na to, že byla svátost vystavena na oltáři, kázal roztlouci všecky stolice kostelní, které byly pro kněží i pro lid, poněvadž by se prý dobře hodily k stavení srubů. Skutečně však potom jen málo prken z nich doneseno jest na horu Vítkovu; ostatek spálily ženy Táborské pro sebe ve svém příbytku u sv. Ambrože. Hradišti na hoře Vítkově vymýšlena jsou také hned tehdy rozličná nová jména. Jedni říkali mu *Žižkov* dle jména slavného vůdce; jiní chtěli, aby se místu tomu říkalo na Bojišti, třetím líbil se lépe název Kalich, že se tu pro kalich bojovalo. Název dle Žižky ujal se však nejvíce, a zůstal hoře do dnešního dne.[45])

Očekávání vítězného vojevůdce, že mu bude podstoupiti více bojů na hoře Vítkově, zatím nesplnilo se. Příčinou toho byly různice v ležení krále Sigmunda, pro které nebylo mu lze odvážiti se již žádného většího předsevzetí. Knížata němečtí a vojska jejich měli hned z počátku v nechuti *pány české,* kteří spolu s nimi leželi před Prahou, protože se tito protivili ukrutnosti jejich ve pálení kacířů. Dle jejich přání byl by také měl král užiti střelby z děl proti Praze a město kacířské třeba do-

[43]) V knize Staroměstské, obsahující popis statků zabavených od obce, čte se roku 1421 fol. 1110 ɔc. o jedné vinnici: vinea Bernhardi, quae jacet ultra novum castrum in monte dicto Witkova hora.

[44]) Viz *Výbor z literatury české* II. 302.

[45]) *Vinea sita sub Žižkow* čte se již roku 1427 v knize Staroměstské fol. 271, a sice o vinnici vedlé oné Bernardovy, zmíněné v poznamenání 43. Také pak v *Kronice starého kollegiata* (u Höflera I. 81) nazývá se ohrazení Žižkovo *fortalitium dictum Žižkow.*

1420 konce rozbořiti; z čehož však páni čeští Sigmunda zdržovali. On pak skutečně nedal stříleti na město, poněvadž prý litoval zkázy svého rodiště a snad také uvážil neprospěšnost toho; neb mu spáleniště Malostranské ukazovalo, že se Pražané spoust tolik nehrozili, aby snad jimi se dali pohnouti ke vzdání. Po porážce své na hoře Vítkově láli Němci na Čechy, dávajíce jim vinu z nezdařileho válčení, ano že jsou od nich hanebně zrazeni, jim vytýkajíce. Již byli by prý jedni druhé v ležení vraždili, kdyby se byl král nevložil. Němci vylili sobě hned nazejtří (15 Čvce.) zlost, rozběhše se na všecky strany po vsech a tvrzích v okolí, kdež jímali lid bezbraný, ženy a děti, v obydlích i na cestách, a házeli je napořád do ohně v pomstu za své, kteří padli ve včerejším boji. Snad v oplatu za to rozsekali Táboři na kusy těla zabitých včerejšího dne na Vítkově hoře, a spálili je na hranici tudíž udělané. Též nazejtří po své porážce počali Němci bez vědomí krále najednou silnou *střelbu z děl* na Prahu, a učinili tím škody znamenité ve městě. Sigmund však, jak o tom zvěděl, zakázal a překazil to, i učinil proto ostrou důtku knížatům, aby mu zbytečně nekazili jeho dědictví.[46]

Čím víc to bylo knížatům německým a vojskům jejich proti mysli, tím více hleděl král zachovati dobrou vůli s pány českými a moravskými, na níž mu po zkušeném nezdaru posavadního předsevzetí více musilo záležeti než na pomíjející pomoci cizozemců, která se sama o sobě prokázala býti nedostatečnou. Tu mu přimlouvali páni, aby cizích hubitelů raději hleděl vybyti ze země, slibujíce vynasnažiti se sami tím více, aby mu zjednali pokojné panství v zemi. Někdejší přátelé

[46]) Zprávy o tom, že Sigmund nedal na Prahu střileti, dávají *Eberhard Windek* (p. 1130), *Magdeburger Schöppenchronik* (p. 354) a *Tomáš Ebendorfer* z Haselbacha v dějinách rakouských (Petz. Scriptt. rerum Austriac. II. 850) i také v *Liber Augustalis* (fol. 278). Mylné jest však potahování zpráv těchto na bitvu na Vítkově hoře, jakoby v této bitvě byl Sigmund zakázal střelbu z děl, k čemuž zajisté neměl příčiny. Vypravování Tomáše z Haselbacha v dějích rakouských výslovně zní o střílení na město den po bitvě, a s tím se velmi jasně srovnává také Magdeburská kronika.

Husovi pan *Václav z Dubé* a z Leštna a Mikeš *Divůček* z Jemniště, též pan *Aleš Holický* ze Šternberka byli přední v těchto radách. Se svolením Sigmundovým dali se u *vyjednávání s Pražany,* chtíce jich přede vším pohnouti k zavření příměří, aby prý král se ctí mohl cizích vojsk se sprostiti. Pražané vyslali o to jisté osoby k jednání s pány, a bylo mezi nimi rozmluv několik po sobě na Malé straně, kdež však Pražané vymlouvali se z příměří závazky svými, které měli s Tábory a druhými spojenci, žádajíce přitom, aby jim král zjednal veřejné slyšení o čtyrech *artikulích Pražských,* aby mohli vyložením jich dokázati svou nevinu a očistiti království před nepřátely z těžkeho nařčení. Král svolil k slyšení, a Pražané dostali pozvání k tomu písemné ve jménu jeho od 24 pánů českých, ano i legat Fernand poslal jim na to list se svou pečetí. Tu se jednalo ještě o místo k takovému slyšení. Se strany královy byl k tomu navržen hrad Pražský. Tam však, v moc nepřátel, nechtěli Pražané vydati žádného kněze neb mistra svého, leč by jim za každého byl vydán jeden z knížat německých co rukojmě. To se vidělo pánům býti žádáním přehnaným; podávali se, postaviti jedneho ze sebe za každého; k čemuž prý od Pražanů po tázání obce svoleno. Nicméně potom nebylo slyšení držáno na hradě, nýbrž někde na spáleništi Malé strany Pražské.[47]) 1420

Od krále a legata bylo k tomu vypraveno několik doktorů a mistrů, bezpochyby theologie a práv, v čele pak jejich Ludvík patriarcha *Aquilejský* a *Šimon z Dubrovníka,* biskup Trogirský; od Pražanů přednější jejich mistři a kněží, v jichžto čele mistr *Jan Příbram* jakožto tehdejší děkan fakulty artistské. Poselstvo prvé jmenované bylo však doprovázeno četnými pány českými, poselstvo Pražské tehdejšími heitmany, kteří řídili obranu Prahy, a jinými staršími obce. Předmětem jednání byly dle přání Pražanů čtyry artikule Pražské. Po krátké rozpravě mezi učenci

[47]) Tak asi musí se rozuměti nejasnému poněkud vypravování o tom Vavřince z Březové (u Höflera I. 380). Že shromáždění nebylo potom nahoře na hradě, nýbrž dole na Malé straně, vychází z listu Pražanů dne 8 Un. 1421 v Palackého *Urkd.* II. 490, kdež se praví: *descendentibus* ad nos oc.

1420 obou stran docílilo se dorozumění o jistý smysl tří artikulů, ku kterému obojí přisvědčili; také pak o artikul čtvrtý, týkající se přijímání pod obojí spůsobou, dohodli se potud, že přijímání pod obojí spůsobou samo v sobě může býti, ale rozcházeli se v mínění, zdali jest nevyhnutedlné z přikázání. Tak oznámil po skončení rozpravy nejprvé Jan Příbram jazykem českým, jehož řeč jiný mistr český, Pavel z Prahy, doktorům z druhé strany ihned latině vyložil, a potom opětoval oznámení totéž doktor Petr Pavel de Vergeriis ve jménu doktorů legatových a Sigmundových. Když to slyšeli páni a heitmanové i starší Pražští, v kruhu okolo mistrů a doktorů stojící, chopil se všech pocit radostný, jako by již naděje míru zavítala. „Chvála bohu!“ zavznělo ze všech úst, a oblíčeje všechněch vesele zářily.

Bylo to však jen klamavé zabřesknutí naděje. V rozechvění svém prosili Pražané poslů legatových a králových, aby pokračovali v hádání o tom ostatku pochybném, a která strana druhou přemůže důkazy jasnými, aby se zavázali jedni druhým dáti dle toho za pravdu a v tom státi obapolně. Tak schvalovali také páni stojící při straně královĕ. Ale stanoviště doktorů bylo jinačí. „Nelze nám, pravili, o to se s vámi hádati, protože jest věc konciliem rozhodnuta; kdybychom i byli v mínění našem od vás přemoženi důvody, nesměli bychom proti církvi vám přisvědčiti“; a s tím se od sebe rozežli.

Postranní jednání krále Sigmunda s pány českými a moravskými a prostředkem jich dokonce také s Pražany popudilo velice proti němu knížata německá; ano ve vojskách jejich roznesla se pověst, že se již Čechové obou stran spolu smluvili, aby Němce společně vyhnali ze země; což spůsobilo nemalé rozjitření. K tomu pak také rozličné jiné věci činily Němcům další přebývání v ležení před Prahou nelibé. V pátek po bitvě na Žižkově, dne 19 Července, vzňal se *oheň v ležení* v místech pod oborou královskou, a když se strhnul k tomu silný vítr, shořelo množství stanů se vším, co v nich bylo, tak že část vojska byla zbavena svého přístřeší a utrpěla škodu velikou. V ostatním ležení trpělo vojsko netoliko od velkého horka a

sucha, které panovalo, nýbrž také od zkaženého povětří, od zápachu scíplých koní a jiných nečistot. Nemálo přičinila k tomu vzteklost Němců v hubení kacířů; nebo krom upálených bylo asi dvě stě mrtvol lidí, které křižáci v zuřivosti své rozsekali na kusy a poházeli sem tam, z čehož rozmnožilo se nakažení vzduchu. Také vylíhlo se množství rozličných červů, střečků a velkých much, které lidi i koně soužily velice. K tomu přicházelo, že následkem spustošení krajiny od Němců na více mil vůkol zmáhal se také nedostatek potrav u vojště. Všecko to přispívalo vždy k větší nechuti knížat a jich lidu, tak že nemínili déle zůstati s králem Sigmundem, nýbrž žádali na něm, aby je od sebe propustil. Sigmund vyžádal si toliko osm dní dalšího strpení, chtěje mezi tím časem dle rady pánů českých dáti se korunovati na království. 1420

Ukrutnosti páchané od německého vojska proti bezbrannému českému lidu v okolí rozpalovaly mezitím zuřivost také v bojovnících českých, tak že se válka stávala s obou stran vždy krutější. Zajatým zřídka kdy darován byl život. Když Čechové jali kterého Němce, obyčejně vyvedli jej na místo řečené Prelát na břehu řeky Vltavy pod Starým městem, kam bylo viděti z ležení křižáckého, a upálili jej v pomstu za své. Zvláště pak zuření Němců za posledních dní popudilo krvežíznivost obecného lidu tou měrou, že se ani zbraňováním představených zdržeti nedala. Na radnici Staroměstské bylo chováno 17 zajatých, kterých mínili konšelé ušetřiti. Ale na zprávu o ohavnostech, které tehdáž konali Němci v okolí města, obořili se dne 22 Července bojovníci Táborští spolu s lidem Pražským na radnici, a žádali na konšelích, aby jim zajaté tyto vydali k upálení; i musili to učiniti, jakkoli nerádi, zvláště poněvadž prý zajatci chtěli přistoupiti k víře strany pod obojí. Jen jednomu z nich, knězi řeholnímu, odpustil lid, když slíbil podávati svátost pod obojí spůsobou; ostatních 16 vyvedeno jest z města, zabedněno v sudy, a v nich upáleno před očima vojska nepřátelského.

Ty dni také došlo v Praze na sousedy, kteří byli utekli z města a dílem odebrali se k vojsku Sigmundovu a účastnili

1420 se s ním v obležení. Obce Starého a Nového města sešly se v pátek dne 26 Července, a učinily nálezy proti nim, jimiž prohlášeni jsou za zrádce obcí, *vypověděni* na vždy z měst Pražských, a uzavřeno zabavení domů, vinnic, dvorů a jiných statků jejich jakýchkolivěk buď ve městě buď mimo město, tak aby obec statků těchto užila na zapravení těžkých útrat, které musila podniknouti k obraně, a na zaplacení dluhů, kterými se proto obtížila.[48])

V neděli potom, dne 28 Července, dal se Sigmund na hradě Pražském *korunovati* na království. Slavnost vykonána jest dle obyčeje v kostele sv. Víta arcibiskupem Pražským *Konradem* u přítomnosti knížat nacházejících se ve vojště, jmenovitě dvou markrabí míšenských, dvou vévod bavorských, Albrechta vévody rakouského, pěti knížat slezských a také několika magnatů uherských. Koruna byla k tomu přivezena z Karlšteina. Páni čeští, ač ne všichni, předce u valném počtu, učinili přitom Sigmundovi přísahu věrnosti, a snad též některá města, kterýmí vládli němečtí měšťané. Pražských konšelů ovšem nebylo přitom ani veselého účastenství obecného lidu, kterým se jindy korunování krále jevilo co svátek celého národa. Nový král neopominul dle obyčeje pasovati mnoho osob na rytířství; Pražané posmívali se tomu, nazývajíce ty ne pravými, nýbrž malovanými rytíři, protože prý nevykázali posud žádných skutků rytířských pro obecné dobré. Také pak Sigmundovi zajisté nebyl to žádný den radosti, nýbrž mnohého starostlivého zaměstnání. Již prvé byl na zaplacení vojska svého vydal peníze zachované králem Vácslavem ve pokladech jeho na Karlšteině, na Křivoklátě a jinde. Nyní mu již peníze nestačily; i dal tedy hned ten den korunování svého a nazejtří potom sáhnouti na *klenoty* kostela Pražského a kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, loupati totiž zlato a stříbro s obrazů, s hlav, ruk a těl svatých a tlouci drahé monstrancí a jiné zlaté a stříbrné nářadí kostelní,

[48]) Nález obce Staroměstské o tom nachází se vytištěn v Palackého, *Urkd.* I. 44, nález obce Novoméstské v *Archivu českém* III. 217 oba téhož dne.

aby z nich nadělal peněz pro své žoldnéře. Také rakev sv. Václava z ryzího zlata obrácena jest od něho k tomu účelu. Co prý horší jest, tázali se Pražané, kterým se vytýkalo předešlé kažení obrazů v jejich městě, zdali tlučení obrazů dřevěných čili stříbrných.[49]) Král Sigmund ovšem sliboval, že dá všechno to zase zhotoviti znova a krásněji, až dá bůh zemi pokoj a odpočinutí. 1420

Vojsko královo i on sám také konali zatím již přípravy k odstěhování se od Prahy. V outerý dne 30 Července, třetí den po korunování, spálili předně sami všecky stany své, a dali se na cestu v rozličných směrech ke svým domovům. Němci uvolnili přitom své nevrlosti proti králi Sigmundovi, hlasitě jej nazývajíce pomocníkem kacířů. S králem odjeli z hradu Pražského kanovníci a jiní duchovní hradští, kteří posledně s ním tu byli meškali; a také ženy mnohých uteklých měšťanů Pražských, které tu dosud měly útočiště, musily z rozkazu králova odejíti odtud, aby nebylo zbytečných překážek hájení hradu, poručeného silné posádce. Sigmund odvezl s sebou také *desky zemské* a všeliké kostelní klenoty, co jich ještě zbývalo.

5.

První rozmíšky mezi Pražany a Tábory. Obležení Vyšehradu.

Již buď za posledních dní ležení Sigmundova před Prahou, buď hned po odtažení jeho jednalo se v Praze o povolání nového panovníka do země na jeho místo, ježto dle umluv mezi Pražany a Tábory neměl více Sigmund býti králem českým. V poradě bezpochyby tajné dohodli se konšelé Pražští s heitmany Táborskými, kteří byli v Praze, i s náčelníky druhých spojenců svých, aby byla koruna česká podána králi *Vladislavovi* polskému, a zavřeli psanou umluvu o tom, která byla ve jménu Táborů jmenovitě stvrzena pečetí Žižkovou. Následkem toho odebral se hned ty dni pan *Hynek z Kolšteina,* který byl

[49]) Tak totiž Vavřinec z Březové (viz u Höflera I. 385).

1420 tuším jedním z heitmanů Pražských, ve poselství ke dvoru krále polského.[50])

Mysli obyvatelstva Prahy, jak domácího tak přespolního, kterému jednání toto na ten čas obecně povědomo nebylo, zatím byly velice zabaveny otázkami náboženskými. Přebýváním Táborů jakožto spojenců v Praze seznámili se Pražané více než předtím s novotami v náboženství, kterých neschvalovali mistři učení Pražského, kdežto většina *kněží Táborských* přidržela se jich a ještě vždy dále v nich pokračovala. Na základě tvrzení, že všecko učení Kristovo obsaženo jest ve písmě svatém nového zákona, a všecko, co se zakládalo na podání církve, že jest škodlivý nálezek lidský, smýšleli kněží Táborští rozdílně o některých svátostech církevních, jakož jmenovitě o svátosti oltářní, kterážto dle jejich zdání neměla býti pozdvihována ani chována do druhého dne, ani neměli se jí lidé klaněti; též o svátosti pokání, při které zamítali pošeptmou zpověd i ukládání skutků kajicích od kněze, naproti tomu schvalovali pro hříchy smrtelné zpověd veřejnou přede vším lidem; zavrhovali učení o očistci a tudy všeliké modlení za duše, rovněž všeliké ctění svatých a obrazů i ostatků jejich, jakož i modlení k svatým, řehole mnišské, posty nařízené od církve v ustanovené časy a slavení jakýchkoli svátků mimo jedinou neděli. Škodlivým pak nálezem lidským bylo jim také všecko, co bylo zavedeno dávným obyčejem církve k zevnějšímu ozdobení a zvelebení služeb božích. Dle mínění jejich neměli kněží v kostelích při mši svaté ani jiných obřadech užívati žádných zvláštních rouch ani jiných ozdob, žádných kalichů neb jiných nádob skvostných; nemělo také býti žádných zpěvů při službách božích; a všeliké obřady při mši a při jiných pobožnostech a výkonech, o kterých nebylo výslovně položeno v písmě svatém, měly přestati. Ani oltářů a kostelů dle jejich zdání nebylo k službám božím zapotřebí.

[50]) Král Sigmund dostal o tom zprávu od Vratislavských, na kterou jim již dne 11 Srpna odpověděl dopisem z Kutnéhory. Viz Palackého Urkdb. I. 45.

Dle toho vymyslili si kněží Táborští zcela nový řád služeb 1420
božích, jak nejvíce možná prázdný všeho lesku a umění, o kterém myslili, že se srovnával s obyčejem Krista a jeho apoštolů. Ten zachovávali na Táboře a týmž způsobem také v Praze za svého zdejšího přebývání. Místo mše měli obřad velmi jednoduchý, jehož nekonali v kostelích, nýbrž buď pod širým nebem buď po domích ledaskde. Oltáře k tomu neměli, leč stůl jakýkoli krytý ubrusem. Kněží přišli bradatí, neholení a bez pleše, bez ornátů, bez korporalů v obyčejném oděvu svém, obyčejně šedivém; z nichž jeden bez říkání hodinek, kollekt a jiného, co ke mši náleží, před jinými poklekl a druzí všichni i lid za ním, hlavy až k zemi sklánějíce, i pomodlili se na hlas Otče náš. Potom vstal kněz sloužící, a na místě kanonu říkal na hlas a srozumitedlně jazykem českým jen slova posvěcení nejprv nad hostií, potom nad vínem; a hned jal se podávati svátosti pod obojí spůsobou přítomným kněžím i lidu obecnému. Hostie nebývaly dle spůsobu církve okrouhlé, nýbrž krájely se jakýmkoli spůsobem nebo byly lámány rukama; a víno nesvětilo se v kalichu, nýbrž v jakékoli číši cíněné, železné, hliněné nebo dřevěné. Podobně byl skrácen řád při křtu. Bez oleje a bez křižma i bez vody svěcené křtili kněží Táborští ve přirozené vodě tekoucí nebo odkudkoli přinesené; a nepřipouštějíce kmotrů ani tázání a odpovídání dle obyčeje, neříkali nic jiného než: Jene nebo Petře, křtím tě ve jménu otce, syna i ducha svatého. Naproti tomu každé dítě, byť jakkoli nespůsobilé, musilo hned po křtu opatřeno býti svátostí pod obojí spůsobou. Přijímání svátosti dopouštělo se laikům každodenně a třeba několikkrát za den. Poslední pomazání na smrt nemocných opomíjelo se dokonce.

Se zalíbením tímto v jednoduchosti a sprostotě pojila se v duchu přednějších kněží Táborských zhoubná vášnivost a velká nesnášelivost proti jinak smýšlejícím. Všecko, čeho nebylo potřeba k jejich náboženství, mělo dle jejich přání býti zničeno a zkaženo, byť bylo jiným sebe dražší a vzácnější. Poněvadž se dle mínění jejich všecka pravda křesťanská nacházela v písmě svatém, měly knihy svatých otců a doktorů býti pomítány a

1420 páleny, tak též missaly a jiné kostelní knihy, protože jich nebylo potřeba k řádu božích služeb Táborských. Poněvadž zavrhovali ctění svatých, schvalovali věřícím svým vyhazování obrazů a ostatků jich z kostelů a tupení, rušení a pálení jich, jakožto nástrojů pověry a modloslužby. Monstrance, kalichy a jiné klenoty kostelní měly býti tlučeny, oltáře i kostely bořeny jakožto věci zbytečné; a z oděvů mešných radili nadělati kabátů, košil a nohavic.

Někteří z kněží Táborských pěstovali také dále proroctví o brzkém skonání světa, obracujíce je na záhubu svých protivníků. Bratří Táboři byli dle učení jejich anděly mstnými, které vyslal Bůh k ochraně svých věrných a k vymýtění všelikého pohoršení z království Kristova. Všichni protivníci boží měli býti vyhubeni mečem i ohněm, všecky statky jejich měly býti rozebrány, vypáleny, zkaženy, všecka města, vesnice a osady rozbořeny. Až se to vše stane, tehdy že přijde Kristus v osobě své podruhé s nebe, a počne se království jeho na zemi, ve kterém nebude králů a knížat ani představených duchovních, nebude platů ani výběrčích, nebude hříchu ani poskvrnění, všeliký rozdíl mezi lidmi přestane, a nebude potřeba žádné moudrosti lidské, aby bližní učil bližního, protože všichni budou učny božími; nebude chrámů ani křtu ani svátosti oltářní, protože všichni budou křtěni v duchu svatém a krmeni novou krmí andělskou. Sláva království tohoto opraveného že bude větší než církve prvotní a trvati bude až do dne soudného; a to že brzy přijde, po nemnohých létech, tak že mnozí, kteří nyní žijí, ještě se toho dočkají.

Za hlavního původce a nálezce těchto učení pokládán byl mladý kněz tehdáž s Tábory v Praze meškající Martin Houska, jinak nazvaný *Loquis*, rodem Moravan, výtečného prý důmyslu, náramné paměti a smělé výmluvnosti; s ním pak tovaryšil v tom Václav Koranda již často zmíněný, i také dílem mistr učení Pražského Jan *Jičín*, který byl roku 1412 sťaté tři mládence pohřbil v Betlemě, a jiný ještě nejspíš mladý kněz *Markold* ze Zbraslavic, bakalář svobodných nauk v učení Pražském od roku 1410. Ti a někteří jiní z kněží Táborských, kteří

tehdáž byli v Praze, obcovali mnoho se sousedem Pražským 1420
Václavem krčmářem, bydlícím, jak se podobá, v domě vedlé kostela sv. Valentina na Starém městě (č. 71), a mnoho prý se jím spravovali pro velkou známost jeho v biblí a obratnost, s kterou uměl vykládati nový zákon starým a starý novým.

Všichni kněží Táborští nebyli jedné mysli ve svých učeních; někteří neschvalovali všechněch oněch mínění a novot, kterými se druzí různili od mistrů a kněží Pražských;[51]) a také světští lidé v bratrstvu nepřídrželi se všeho onoho; sám přední heitman Jan Žižka z Trocnova nebyl s většinou kněží Táborských srozuměn v náboženských zásadách jejich. Ale většina tato vládla v bratrstvu, a za přebývání v Praze získala sobě také ve zdejším obyvatelstvu mnoho stoupenců, zvláště v obecném lidu, jehož náklonnost k boření a zůření dostala od nich nového povzbuzení. Poněvadž mistři řídící v učení Pražském, někdejší přátelé a pomocníci Husovi, jakož *Křišťan* z Prachatic, *Jakoubek* ze Stříbra, *Jan z Příbramě, Prokop z Plzně* a jiní, kteří požívali největší vážnosti u měšťanstva usedlého, všemožně se opírali novotám Táborským, zlehčovali je kněží Táborští jak nejvíce možná před lidmi, tupíce je na svých kázáních jakožto prý lidi, kteří se vždy jen moudrostí lidskou zabývají, a podněcovali proti nim k nenávisti.

Stalo se nejspíš z pobádání kněží a bratří Táborských na základě předešlých umluv mezi nimi a Pražany, dle kterých neměli žádní protivníci společné jejich víry trpěni býti ve městě, že ještě některý z posledních dní obležení města byla universita vyzvána od konšelů Pražských, aby se zřejmě přiznala ke čtyrem artikulům; což do té doby se nestalo od ní jakožto sboru, než toliko od přednějších mistrů v dorozumění s jiným kněžstvem Pražským. Mistři z té příčiny jsou svoláni od rektora university, tehdáž mistra Martina Kunšovic z Prahy, dne

[51]) Vavřinec z Březové, mluvě o bludech Táborských, všude praví jen o mnohých, ne o všech kněžích Táborských, že se jich přídrželi. In plures *quidam de eorum numero* lapsi sunt errores (u Höflera 388). Et sic *plurimi* Thaboritarum presbyteri . . . dimissis sanctorum doctorum sententiis ꝛc. . . . (390). Podobně na jiných místech.

1420 1 Srpna, a zachovali se dle vůle konšelů i vší obce všichni krom jednoho, který se znal jen ke dvěma z artikulů, dvou pak druhých, o přijímání pod obojí spůsobou a o statcích duchovenstva, schváliti nechtěl.[52]) Byl to nejspíš mistr Vavřinec z Nimburka, který bezpochyby musil proto opustiti město a dal se potom na stranu nepřátel.[53])

Na tom však Táborům nebylo dosti. Již o tři dni později, v neděli dne 4 Srpna, předložili kněží a heitmanové jejich ve jménu všech Táborů i druhých přespolních spojenců obcím Pražským jisté žádosti sepsané ve 12 artikulích, bez jejichžto splnění oznamovali, že by nemínili déle zůstati v Praze. Připamatovávali nejprv předešlé umluvy učiněné mezi nimi a Pražany o stavování hříchů smrtelných a jiných nepravostí ve městě, a doléhali na to, aby jim bylo pilněji za dost činěno, aby se trestalo cizoložství a jiné smilství, zahálka a lotrovství, pití po krčmách a nošení všelikého oděvu skvostného, pásů stříbrných neb zlatých, rouch kropených neb krumpovaných, střihaných, malovaných neb jak byla v nich jiná tehdejší obliba, rovněž všeliké podvody v řemeslích a na trzích, i aby dle týchž umluv protivníci zákona božího byli vyvrženi z města a vypovědění více zpět nepřijímáni. K tomu byly přidány žádosti nové: 1. aby prý práva pohanská a německá, nesrovnávající se se zákonem božím, byla zrušena, i aby se dály soudy a jiné řízení dle práva božského; míněno tím nějaké přetvoření obecního zřízení v Praze dle náboženských zásad Táborů; 2. aby také mistři učení Pražského své řády srovnali s právem božským, i aby z té příčiny položili zápisy své na radnici ku prozkoumání a opravení dle zákona božího, to jest ovšem dle smyslu kněží Táborských; 3. aby byly všecky platy duchovních obráceny k obecnému dobrému, a co jest jich lichvářských na domích, na krámích neb na jiných statcích, aby byly zrušeny;

[52]) Monum. concilii Basiliensis I. 389.
[53]) Mistr Vavřinec z Nimburka nachází se posledně v učení Pražském ještě dne 24 Uno.a 1420; roku 1421 zahynul však dne 1 Dubna při dobytí Berouna od Žižky a Pražanů, kdež stál již při straně protivné.

4. aby byly všecky kláštery a zbytečné kostely ve městě zbořeny, a oltáře i obrazy buď veřejně vystavené buď ukryté, rovněž ornáty nádherné, kalichy zlaté a stříbrné i všecky prý jiné nástroje modlářství rušeny a kaženy. 1420

K žádostem těmto obec Novoměstská ihned beze všeho potazu svolila; měliť v ní Tábořі bezpochyby již od počátku více přívrženců než na Starém městě. Staroměstští počínali si poněkud opatrněji, nechtíce učiniti žádného rozhodnutí bez tázání mistrů Pražských, od nichž potom zánovní soudruh jejich z Anglicka, mistr Petr Payne, obecně nazvaný *Engliš*, učinil konšelům a starším z obce výklad o každém jednotlivém artikuli, pokud by řádně měli neb neměli k nim přivoliti. Jakou odpověď dali potom Staroměstští k žádostem Táborů, není povědomo. Tolik však jisté jest, že s povolením nebo bez povolení konšelů Tábořі aspoň s velkou část dosáhli vůle své, co se týkalo nejposledněji zmíněného kusu žádostí jejich. Počalоť se v Praze opět boření, kažení a tupení zasvěcených předmětů a vzácných pomníků křesťanského umění. Hned nazejtří po shromáždění obcí, dne 5 Srpna, dali se Tábořі na Novém městě v boření slavného kláštera křížovníků *Zderazských*, a o tři dni později pobořili také na Starém městě klášter Dominikanů u *sv. Klimenta* blíž mostu (8 Srpna),[54]) jsouce beze vší pochybnosti podporováni chátrou Pražskou, která se ráda k nim připojila.

O dva dni později, v sobotu dne 10 Srpna, vytáhli Tábořі i Pražští lidé vedením zůřivce *Korandy* a několika jiných kněží z města ven ke *Zbraslavi*, a udeřili na slavný klášter tamější, jehož nikdo nebránil. Opanovavše jej tedy bez překážky, pobrali nejprv co se jim hodilo, roztloukli obrazy, požili bez míry vín ze sklepů klášterních, a páchali všeliké rouhání. Ne-

[54]) Den, kdy Tábořі podali své žádosti, klade Vavřinec z Březové (v rukopise bibliotheky Pražské) na 4 Srpna, boření kláštera Zderazského *statim altera die*, tedy na 5 Srpna, boření pak kláštera sv. Klimenta *post iiiita die*; což jest 8 Srpna dle obyčejného tehdáž spůsobu počítání, ježto se den, od kterého se počítalo, brával za první.

1420 bylo přitom šetřeno hrobek starých králů českých; zvláště pak zneuctěno tělo krále *Václava IV*, před rokem tudíž pochované. Tábořі jej vykopali z hrobu, položili na oltář, a udělavše jemu korunu ze sena, lili do něho pivo, pravíce: „Však když živ byl, rád jsi s námi píjel.“ Potom nechavše ho tak, klášter zapálili i s velkou zásobou obilí v něm chovanou,[55]) a vrátili se zase do Prahy. Byla ohavná směsice lidu, větším dílem spitého, kteříž zpívali sobě jako po dobytém vítězství, někteří oděni v kápě mnišské a nesouce sobě trosky roztlučených obrazů a desk oltářních, jako na chlubné znamení činu svého. Ještě téhož dne u večer dali kněží Táborští zvoniti na poplach na Starém i na Novém městě, a pobídli lid rozjařený ku pokusu o dobytí *Vyšehradu*. Nemoudré předsevzetí toto vzalo však zlý konec. Útok nespořádaný, při kterém sběhlá chasa zapálila toliko nějakou chyši k Vyšehradu náležející, byl od posádky královské odražen kamením, a útočníci vrátili se se škodou znamenitou.

Dálo se však ve městě ty dni ještě více záhub a výtržností. Dle úmyslu Táborů měly býti všecky klášterу bez rozdílu zbořeny, a stalo se to na Novém městě, ne-li dříve, nejspíš toho času také s klášterem Servitů u panny *Marie na Botiči* a s klášterem *sv. Ambrože*,[56]) ve kterém nejspíš pořád větší škody dělaly ženy Táborské v něm přebývající. Na Starém městě stal se pokus o rozboření kláštera menších bratří u *sv. Jakuba*, jejž však zachránili řezníci Staroměstští, majíce v sousedství jeho své masné krámy a mnohé příbytky. Učiněn z něho toliko sklad pro obilí a jiné zásoby chované k účelům válečným.[57]) Podobně zachovali konšelé Staroměstští klášter *sv. Františka* od zboření užitím jeho za zbrojnici; uloženy jsou v něm totiž

[55]) *Kronika Magdeburská* (p. 354) praví, že byli přitom také upáleni mniši, kolik se jich našlo; což se však nepodobá dle zpráv domácích, které o tom ničeho nepřipominají. Rovněž zdá se býti nepravé tvrzení *Windeka* (p. 1139), že prý Husité králi Václavovi potloukli hlavu i tělo.

[56]) Viz u *Vavřince z Březové* (u Höflera I.) str. 395.

[57]) Viz tamže str. 396 a 529.

pušky, praky a jiné nástroje válečné. Mniši obou dvou klášterů 1420
byli bezpochyby již prvé utekli z města. Také klášter *sv. Anny* jeptišek řádu dominikanského na Starém městě byl zachráněn, však tím spůsobem, že v něm vykázáno místo jeptiškám také všech druhých klášterů panenských v Praze, větším dílem již prvé zbořených, ke společnému užívání a opatření potravou. Všechny musily se přitom podvoliti přijímání svátosti pod obojí, sice jim hroženo vypověděním z města a rozbořením kláštera. Kostel jeptišek od *sv. Ducha* na Starém městě, které rovněž jako jiné musily přestěhovati se k sv. Anně, dán jest *Němcům* Pražským, totiž malému zbytku jich, kteří zůstali ve městě a znali se k straně pod obojí, aby tam měli služby boží a kázání ve svém jazyku.

Mimo boření klášterů, tímto spůsobem jen s některou část zabráněné, spáchány jsou však velké ohavnosti skoro ve všech kostelích Pražských kažením obrazů, oltářů a jiných ozdob. Pobádáni ustavičným vášnivým kázáním kněží Táborských, dali se v to jak Táboři tak mnozí Pražané s nimi se slepou zůřivostí a mnohým rouháním. Obrazům Kristovým i svatých vypichovány jsou oči, uráženy nosy; malby na zdech kopími a noži rozškrabovány, nebo pohazovány blátem. „Jsi-li Bůh neb svatý jeho, braň se, říkali, a budeme v tě věřiti.“ Nejkrásnějších desk oltářových bylo mnoho sneseno na rynku Staroměstském před samou radnicí a roztlučeno, potom pak spáleno od Táborů u sv. Ambrože. Odtud nebylo nikdež v kostelích Pražských žádného obrazu ani sochy, než toliko na velkém oltáři byla všude udělána kamenná *archa,* a v ní vystaveno tělo boží v monstrancí. Mnoho kalichů, monstrancí a jiných klenotů kostelních, zlatých a stříbrných, bylo toho času stlučeno a bity z nich peníze v *minci* zřízené u *sv. Jakuba* k vyplácení mzdy žoldnéřům najatým od obce.

Také zanevření Táborů na *ornáty* a všeliká zvláštní roucha kněžská ujalo se i u některých Pražanů, tak že se kněžím sloužícím v ornátě dály rozličné nelibosti. U *sv. Petra* na Poříčí navedli muži ženy své, tak že kněžím, když chtěli dle obyčeje čísti mši v ornátech, nedopustily konati službu boží. Jinde sta-

1420 věly se proti kněžím bekyně, nechtíce přijmouti od nich svátosti, pokud by rouch nesložili. Aby odňali Táborům předstírání neslušné nádhery v oděvích a nádobách kostelních, užívali kněží Pražští, kteří se spravovali radou mistrů učení Pražského, ornátů jak nejvíce možná jednoduchých a kalichů cínových. Mistři sami nesměli se toho času ukázati na ulicích v tabardech čili rouchách svých mistrských, aby jim chátra nedělala příkoří, pročež i užívání jich při svých slavných výkonech školských na ten čas opomíjeli.[58]) A podobné nejspíš byly pohnútky, pro které větší počet kněží Pražských opomíjeli také některých méně potřebných obyčejů kostelních, jakož uvádění žen po porodech, svěcení vajec, obilí, kočiček na květnou neděli, vykropování na hřbitovech svěcenou vodou a jiných podobných.[59])

Mezi nelibými výjevy novotářských vášní v Praze jali se Pražané pomocí Táborů hned po úplném odtažení vojska Sigmundova dobývati a obsazovati rozličné tvrze v okolí města, a uvazovali se jednak ve statky vypověděných měšťanů a osob duchovních, jednak jiné sousedy své donucovali, aby se přidali k jejich straně. Vedením Žižky samého dobyta jest jmenovitě tvrz ve *Břežanech,* míli od Prahy východně od Zbraslavě, nepochybně bez všeliké překážky od posádek krále Sigmunda na Vyšehradě a na Novémhradě u Kunratic, okolo kterých musilo vojsko táhnouti mimo. V *Krči,* ležícím na též cestě, byla tvrz probošta Pražského vypálena a opuštěna od hajitelů samých, kteří si nedůvěřovali odolati útoku.[60]) Také brzy po odtažení Sigmunda vypravili Pražané pomoc přátelům svým Žateckým

[58]) *Monum. univ. Prag.* Tom. I. 36.

[59]) Že se obřady tyto již tehdáž opomíjely, svědčí spis Táborův, složený již před 3 Lednem 1421. Viz u Höflera II. na str. 496.

[60]) Jest o tom jen krátká zpráva v rukopise Vratislavském, jejž uvádí Palacký v *Dějinách národu českého* II. vydání III. č. I. na str. 411: „V to léto bratr Žižka dobyl tvrze Břežau od Prahy míli, a Krč tvrzi sami vypálili.“ V popise statků zabavených obcí Pražskou roku 1421 uvodí se dvoji Břežany s tvrzemi, panenská totiž, náležející klášteru sv. Jiří, a Břežany u Zbraslavě. Ze se zde míní tyto druhé, jde na jevo i ze vzdálenosti jedné míle, i že se vypravování toto krátké dotýká zároveň také Krče.

proti *Bezděkovu,* hradu tuším královskému,[61]) nedaleko Žatce, 1420
odkud se městu tomu dály škody. Voj Pražský dobyl hradu toho na překot útokem, a vrátil se brzy zase domů.

Praha sama, ačkoli vítězstvím nad vojskem Sigmundovým byla zbavena nebezpečenství velkých strastí, které by sice byly přišly na její obyvatele, nepožívala předce posud žádné úplné bezpečnosti, protože se posud oba pevní hradové nad městem, hrad Pražský i Vyšehrad, nacházely v moci králově. Z té příčiny hleděli Pražané bratry Tábory ještě déle zdržeti ve městě svém, aby užili jejich pomoci; proto právě jim tolik shovívali v náboženských libostech jejich. Konšelé Staroměstští, kteří dle smyslu mistrů Pražských a povážlivějšího sousedstva shovívání tomuto předce kladli jisté meze, způsobili si tím nechuť u přívrženců novot Táborských ve městě, a zbaveni jsou konečně úřední moci. V neděli totiž dne 18 Srpna ohlásili kněží na kázáních bez vědomí jejich z návodu některých z obce a zvláště kněze *Jana Želivského,* kazatele u Matky boží Sněžné, shromáždění obce, které mělo býti na radnici odpůldne téhož dne, jak pravili, k jednání o důležitých věcech. Obec se sešla, a k oznámení neboli spíše předstírání, že Táboři nechtí ve městě zůstati, pokud by vládli tehdejší konšelé, svolila k odejmutí jim úřadu a k volení *nových konšelů.* Tu hned kněz Jan Želivský ve jménu obce vzal pečet od konšelů odstupujících, a odevzdal ji novému purkmistru a novým konšelům, které obec způsobem mimořádným zvolila zcela dle jeho návrhu. Byli to mužové, od nichž se bylo spíše nadíti, že se budou spravovati vůlí Táborů. Heitmanové bratrstva Táborského však nejspíš prvé již uznávali větší potřebu, aby vojenskou moc svou obrátili na ten čas v jinou stranu; a tudy bez ohledu na toto do-

[61]) Listinou chovanou v archivu kapituly Pražské dd. 28 Října 1420 zapisuje král Sigmund Plichtovi a Jaroslavovi z Žerotína některé statky „ratione servitiorum ipsorum per ipsos in castro Byczdyacow (čti: Bezděkov) exhibitorum". Roku 1434 náležel však Bezděkov dle zápisku v *Archivu českém* III. 510 již panu Albrechtovi z Kolovrat.

1420 sazení nových konšelů již pátý den potom (22 Srpna) odešli s bratřími z Prahy.[62])

Mezitím král *Sigmund* po svém odjezdu od Prahy přebýval delší čas v *Kutnéhoře* s dvorem svým, při němž se nacházely obě královny české Barbora a Žofie, legat Fernand a někteří knížata němečtí a slezští, několik vysokých knížat duchovních a mnoho šlechty domácí i cizí. Ačkoliv byl nyní již králem korunovaným, však nezřídil žádné pravidelné vlády zemské dle řádu země, a neosadil všech úřadů k tomu od starodávna náležejících, tak že nebylo na ten čas žádných soudů zemských ani krajských k řádnému konání spravedlivosti. Toliko podkomoří *Vácslav z Dubé* a mincmistr *Mikeš Divoký* z Jemniště konali úřady své při správě důchodů královských a nad městy královskými, však ovšem mimo Prahu a města s ní spolčená, která se z jich poslušenství vytrhla. Pana Vácslava z Dubé a z Leštna učinil Sigmund zároveň také *nejvyšším purkrabím* Pražským. Vedlé toho myslil nejvíce jen na potlačení všelikého ruchu v obyvatelstvu, které skoro v celé zemi mělo smýšlení jemu protivné, aby se nemohlo zjevně připojiti k straně Pražanů a Táborů. K tomu cíli dorozuměl se s pány českými o zřízení tak zvaných *lantfridů* po krajích, tak totiž, že nad každým krajem dosadil heitmana z panstva v kraji usedlého, který měl v čele stavů toho kraje, to jest pánů, zemanů, praelatů a měst královských brániti „Viklefům“ a držeti lid v poslušenství.[63]) V každém kraji byly od začátku měsíce Září roku 1420 svolány sjezdy stavů k uradění se o spůsob, kterým by úmysl králův přitom byl proveden.

[62]) *Vavřinec z Březové* ovšem praví, že odtáhli „non habentes aliam causam recessus, nisi quia magistri eorum ritibus scripturis resistebant“, což však není podobné.

[63]) Ut in universis ejusdem regni districtibus certos capitaneos constituamus, qui cum incolis ejusdem districtus contra Wiklefistarum procedant insaniam eosque in eorum exterminium viriliter persequantur, ut rebelles quique, qui se suis dominis frivole opponere non formidant, poena territi ad obedientiam debitam reducantur. Tak praví o tom Sigmund v dopise k Oldřichovi z Rosenberka dne 3 Září roku 1420 v originale archivu Třeboňského.

V Kutné Hoře zvěděl Sigmund o poslání pana *Hynka z Kolšteina* ku králi polskému, o čemž dali mu zprávu konšelé Vratislavští ze Slezska. Král nařídil jim (11 Srp.) a jiným městům slezským, aby po pánu tom pilně pátrali na cestách a jej jali, což se však nepodařilo; také pak z té příčiny psal papeži a rozličným knížatům, stěžuje na Pražany, že chtí voliti jiného krále a jeho zbaviti dědictví. Vedlé toho pokoušel se však též o mírné prostředky, užívaje k tomu pomoci pánů českých a moravských, kteří mu posud stále zachovávali věrnost. Dalť po nich psáti Pražanům, bezpochyby hned po odtažení Táborů z Prahy, podávaje jim znova bezpečného slyšení o náboženství, když by s ním zavřeli zatím příměří do středopostí příštího roku. Pražané uměli však dobře uvážiti prospěch takového příměří ne pro sebe, nýbrž pro krále, aby zatím mohl pohodlně sebrati nové vojsko k válčení s nimi; a od slyšení již jednou zkušeného nenadáli se rovněž velkého účinku, zvláště když proslýchalo se, že legat Fernand přimlouval králi, aby prý jen sliboval Pražanům, ale ničeho nedržel, neb že kacířům není nikdo zavázán slovem daným. Odepsali tedy pánům v dorozumění s mistry, žádajíce jejich prostřednictví, aby král na místě oustního slyšení uložil svým praelatům a doktorům, aby dali písemnou odpověď na spis mistrů Pražských zaslaný předtím do ležení králova před Prahou, kterým od nich odůvodněny byly čtyry artikule Pražské; o příměří však nečinili žádné zmínky; a tím se vyjednávání toto přetrhlo. 1420

Ty dni učinili konšelé Staroměstští umluvu s panem *Henrichem z Plavna,* který se ode dvou let doposud nacházel u nich ve vězení pro někdejší odboj svůj proti králi Václavovi. Konšelé propustili jej na svobodu, začež pán s poděkováním z vazby poctivé a milostivé slíbil vyplatiti jim dva tisíce kop grošů ve dvou lhůtách, o sv. Havle nejprvé příštím a sv. Jiří prvním potom, zadruhé pak zavázal se pode ctí a pod věrou, nebýti nikdy proti Pražanům neb jich pomocníkům v té při „pro vysvobození zákona božího“ nebo v jakýchkoli jiných, i postavil rukojmě, kteří, kdyby jednal jakýmkoli spůsobem proti druhé této připovědi, zavázali se k pokutě desíti tisíc kop.

1421 [illegible] na svědectví prý pan Henrich přijímal ihned v Praze [illegible] obojí spůsobou. a také prý slíbil Pražanům darovati 22 tun prachu puškového. Po takové umluvě odjel dne 13 Září svobodně z Prahy. a doprovázen jest některými měšťany k tomu ustanovenými až do Žatce. odkud se mohl odebrati na zámky své Kinžvart a Bečov.[64]

Pražané předsevzali hned potom *obležení Vyšehradu*. V neděli dne 15 Září vytáhli s žoldnéři svými z města. a položili se pod stany a budkami kolem okolo kostela sv. Pankrací při silnici. která vedla jako posud z poledních stran přes Vyšehrad ku Praze. Ve stanovišti tomto dobře se ohradili příkopy se všech stran. tak že byli proti výpadům posádky Vyšehradské bezpečni. a zavřevše cestu k dovozům potrav do hradu, zbavili zároveň město překážek. které posádka dotud činila dovozům do Prahy. Potom postavili v končinách Nového města dva praky za kůrem kostela Servitů na Botiči a jednu velkou pušku ve zdi tamější kaple panny Marie na Trávníčku. a počali z nich střelbu na Vyšehrad. [illegible] se tím posádku připraviti ke vzdání.[65] Praky ty [illegible] mistr puškař Vyšehradský střelbou na ně [illegible] kaple sv. Markety v té straně při hradě [illegible] Vyšehradským [illegible] Na oplátku toho [illegible] na Staré město. [illegible] na rynku Staroměstském [illegible] která pojednou [illegible] chodila s outěžkem [illegible] ještě za živa pokřtěna.

[illegible] žádali Tábory [illegible] z panstva po poslech [illegible] svou pomocí. [illegible] pomocníci

[illegible] přiběh [illegible] č. 348. [illegible] Bartošek [illegible]

i také někteří jiní brzy zase do Prahy. Několik dní po sv. Václavě, totiž dne 4 Října, přitáhl jmenovitě opět pan Hynek *Krušina* z Lichtenburka s bratry Orebskými v počtu 7000 lidí a s ním bratr jeho Jan i předešlý společník jeho *Diviš z Miletínka;* něco dříve nebo později také některý počet *Žateckých* a *Lounských* s předešlým vůdcem svým *Závišem* Bradatým, z pánů pak pan *Viktorin* řečený Boček *z Poděbrad,* který jak se zdá toho teprv času opustil poslušenství krále Sigmunda, a pan *Hynek z Kolšteina,* který se zatím navrátil ze svého poselství z Polska. Nejdéle meškali *Táboři,* zaměstnáni jsouce zatím prudkým válčením se stoupenci královými v jižních částech země české. 1420

Po příchodu těchto pomocníků zvolen jest pan Hynek *Krušina* za vrchního heitmana nad vojskem obléhajícím. On s panem Viktorinem Poděbradským a se svým lidem Orebským, mezi nímž se nacházeli mnozí zemané z kraje Hradeckého, položil se opodál od Pražanů v oudolí Nůselském blíž staré cesty, po které se chodívalo ze Psář nahoru k sv. Pankrací, v některém vzdálí od Vyšehradu, a blízko něho zarazili stany své Žatečtí a Lounští se Závišem Bradatým pod vrchem, na kterém stojí Karlov. Všecka tato tři ležení ohražena jsou proti Vyšehradským jedním příkopem, který se táhl od postavení Pražanů u sv. Pankrací dolů do Nůselského údolí mimo ležení Krušinovo až ku potoku Botíči a dále k ležení Závišovu. Příkop ten dělali po více dní lidé z města, mužského i ženského pohlaví, vycházejíce k tomu každého dne v processí s knězem, který před nimi nesl na hůlce tělo Kristovo v monstrancí dle obyčeje Táborského. Vyšehrad byl tudy obehnán se všech stran krom od města a řeky Vltavy, tak že po suchu bylo všeliké přivážení potrav do něho učiněno nemožné.

Posádka Vyšehradská byla silná, čítajíc několik tisíc žoldnéřů českých i německých, jichž heitmanem vrchním byl pán rodu moravského *Jan z Boskovic* řečený *Všembera* seděním na Brandýse nad Orlicí. S ním nacházelo se tudíž více šlechticů německých z Bavor, ze Frank i ze Slezska s rytířským a jiným

1420 lidem svým.[66]) Jednoho dne v neděli učinili výpad na hlídky Pražanů na Botíči, tuším kde potok dělil vesnici Psáře od Nového města, a spůsobili jim porážku citelnou, tak že ztratili na dvě stě zabitých. Ale všelikému udatnému odporu byl překážkou nedostatek potrav, který se po zavření dovozů velmi brzy dostavil. Velitelové posádky dali o tom záhy zprávu králi Sigmundovi, kterýž ihned jim slíbil dodati hojné zásoby a Pražany sehnati s pole, ale se splněním slibu velmi se obmeškal, poněvadž mu dostáti nemohl. Teprv asi tři neděle po obehnání Vyšehradu, dne 4 Října, zdvihnuv se z Kutnéhory s lidem svým uherským, jal se konati záhuby v krajině odtud až *k Boleslavi*, kdež spálil 24 vesnic a v nich mnoho žen a dětí, nejvíce snad na statcích pánů z Poděbrad, kteří pomáhali Pražanům. Odtamtud dal se na pochod až do krajiny *Žateckých,* jakožto též pomocníků Pražanů. Dne 10 Října zabavil jim z nenadání něco vozů blíž samého Žatce; ale již o čtyry dni později (14 Října),[67]) když se opět přiblížil k městu tomuto, porazili Žatečtí Uhry jeho na útěk se ztrátou znamenitou. Král ucouvl zpět přes Louny do *Slaného,* a obrátil se odtamtud do *Litoměřic,* na kteréžto cestě přicházeli k němu posel za poslem od Vyšehradských s upomínáním o pomoc. Nebo již byly jim došly všecky jiné potravy, tak že musili začíti jísti maso ze svých koní; pročež oznamovali králi, že nedostane-li se jim pomoci rychlé, budou přinuceni se vzdáti.[68])

K tomu odpověděl Sigmund z Litoměřic, aby jen ještě maličko postrpěli, že poslal pro víc vojska, a že jim v krátké chvíli pošle potravy v hojnosti, a to po Vltavě, kdež by toho Pražané zabrániti nemohli. K tomu cíli dal od Litoměřic do-

[66]) U *Windeka* pag. 1140 jmenují se: Herr Heinrich von Slandersperg, Walckensteiner, Drostperger von der Echse, der Schenke von Sidaw, von Mychssen, Jorg Morer von Paiern, Carle von Hespruck aus Fraucken, her Nemic vss Slesigen vnd ander vil ritter vnd knechte.

[67]) Vavřinec z Březové udává 24 Října, což se však nedá srovnati s ostatním vypravováním jeho o tehdejších předsevzetích Sigmundových, a jest tedy chybou péra.

[68]) Dle Vavřince z Březové jedla posádka koňské maso skoro tři neděl tedy asi od 11 Října.

vézti několik lodí na vozích do *Berouna,* a odebral se osobně 1420
s lidem svým do města tohoto. Tam dal naložiti na lodě vozy naplněné špíží, a mínil je po Mži až ke Zbraslavi, odtamtud pak dále po Vltavě splaviti až pod Vyšehrad. Věc taková nedala se však snadně utajiti. Pražané, v čas o tom zvěděvše, přehradili ihned řeku Vltavu nad ostrovem podlouhlým, který jest nedaleko Vyšehradu proti vsi Podolí, řetězy a trámy okovanými, aby tudy žádná loď nemohla projeti, leč by překážky tyto přetrhla. Pro větší pak jistotu ostrov onen také osadili, a udělavše na něm dva sruby, jeden na dolejším a druhý na hořejším konci, položili vory v řece od dolejšího konce ostrova až ke břehu v Podskalí nedaleko kláštera Slovanského, a od hořejšího konce až ke břehu v Podolí, po nichž se mohlo přecházeti jako po mostech; od břehu Podolského pak ještě vykopali nový příkop až k ležení vojska u sv. Pankrací, tak že tím Vyšehrad již dokonce se všech stran byl zavřen a nebylo k němu přístupu volného odnikud. Právě ten čas přitáhl ku Praze *Mikuláš z Husi* s pomocí od Táborů, která však pro jiné zaneprázdnění bratrstva nebyla větší než asi 30 neb 40 jízdných; i vykázáno jemu místo na ostrově řečeném, aby jej hlídal a hájil. S ním bezpochyby přijel také pan *Prokop z Ousti,* držitel hradu při městě Táboře a již také člen bratrstva Táborského, který odtud též se účastnil obležení Vyšehradu. Král Sigmund, když zvěděl o těchto opatřeních, neodvážil se lodě s potravami po vodě vypraviti.

Ty dni, když meškal v Berouně, stal se ještě zase nový pokus o umluvení jeho s Pražany. Páni a zemané *kraje Hradeckého,* z nichž byl asi přední Čeněk z Wartenberka, uzavřeli býti k tomu prostředníky k zachránění další záhuby země, a zvolili ze sebe některé rytířské lidi, kteříž se ve jménu jich odebrali ku králi a ku Pražanům. Jednalo se opět o volné a bezpečné slyšení o čtyrech artikulích Pražských, jehož měl král povoliti. Sigmund svoloval k tomu tentokrát jen pod výminkou, aby Pražané prvé upustili od obležení Vyšehradu. Když poslové Hradečtí s takovou odpovědí přišli do Prahy, viděli brzy, že o tom při Pražanech nemohlo býti řeči. Nicméně

1420 ujednán s nimi od obce návrh jiný, k němuž i oni dali přisvědčení své a vypravili s oznámením jeho posla do Berouna ve jménu svém i Pražanů. Král měl dáti svobodné slyšení a postoupiti zatím Vyšehradu do věrných rukou obce a šlechty Hradecké; slyšení pak aby bylo se závazkem, když by po hádání mezi mistry Pražskými a stranou protivnou byla od lidí moudrých a hodnověrných, k tomu ustanovených, uznána pravda čtyr artikulů, aby král provozování jich dále nepřekážel, nýbrž napomáhal a hájil jich; a když by to náležitě zaručil, aby mu Vyšehrad byl zase navrácen; pakli by mistři Pražští neobdrželi za pravdu, tehdy že Pražané i s mistry svými mají od artikulů odstoupiti. Toto předložení vidělo se však králi Sigmundovi tak býti přílišné, že po přečtení listu hněvem uchvácen, zuřivě proklínal Pražany a sprostými slovy jim lál,[69]) nechtěje nic slyšeti o postoupení Vyšehradu; spíše ať prý oni sedlští chlapi jemu postoupí Hradce Králové, kterého se podvodně zmocnili. Posla byl by prý snad ve prvním vzteku dal stíti, kdyby ho okolo stojící nebyli od toho odvrátili. Posel vrátil se do Prahy se špatným pořízením, a jednání bylo u konce.

Hned potom odebral se Sigmund z Berouna na *Karlštein*, a odtamtud dne 20 Října na *hrad Pražský*, kamž dal dopraviti zásoby prvé ustanovené pro Vyšehrad. Na teto cestě schvalně jel přes vrchy nad Vltavou, které jest viděti z Vyšehradu, a dal páliti vsi v té krajině, jakož jmenovitě také *Zlíchov* i všecky lisy na vinnicích v okolí, aby posádka Vyšehradská viděla moc jeho a vzala z toho srdce. Také pak z hradu Pražského dal, jak se podobá, učiniti nájezdy do okolní krajiny, v niž byli Pražane předtím osadili některé tvrze. Dalíť se ustrašiti žoldneři Pražští na *Kněževsi* na cestě k Slanému a na jiné nejmenované tvrzi více stranou k Berounu, i vzdali se králi; on však v tehdejším vzteku svém na Pražany dal je upáliti i s jedním knězem, který byl ve Kněževsi, sedláky pak přitom zajaté dal odvesti do Berouna. Potom jel ze hradu Pražského

[69]) Stercorizabo prius ad eorum rostra, quam de Vyssegrado cedam, slova jeho dle Vavřince z Březové.

na *Mělník;* odtamtud do Nimburka a dále zpět do *Kutnéhory* 1420
a do *Čáslavě,* sháněje se všech stran lid svůj branný dohromady, aby konečně mocnou výpravou Pražany odehnal od Vyšehradu.[79])

Když minulo osm dní od jeho ukázání se Vyšehradským na vrších za Vltavou a pomoc jim od něho posud nepřicházela, potravy pak jim docela docházely, tak že již ani koňského masa neměli dostatku a mužstvo velmi se mořilo hladem: uznávali náčelníci posádky nemožnost dalšího držení se ve hradě, a uzavřeli jednati o vzdání pod čestnými výminkami. Dne 28 Října sešli se k tomu pan Boskovec a druzí přednější z Vyšehradu s panem Hynkem Krušinou a druhými pány a heitmany vojska obléhajícího na cestě mezi Vyšehradem a sv. Pankracím, i ujednali a upsali smlouvu takovou: kdyby do čtvrtka nejprvé příštího (dne 31 Října) a ten den celý nepřišla jim pomoc taková, aby jim podána byla hojná špíže (ne ledasjaká, tak aby dodání nějakých 20 neb 30 měr za nic se nepočítalo); tehdy oni Vyšehradští že slibují pode ctí a pod věrou, obléhajícím postoupiti hradu prvního dne potom, v pátek den Všech Svatých do patnácté hodiny, to jest do nynější deváté hodiny ranní, se všemi puškami, prachem i vší střelbou kromě ručnic; do té pak doby aby bylo *příměří,* tak aby Vyšehradští nevycházeli ze svých příkopů, leč by král Sigmund do té hodiny patnácté přitáhl se svou mocí a udeřil na obléhající; tehdy žeby Vyšehradští mínili jemu s druhé strany pomoci.

Když se smlouva tato jednala a sepisovala (musilo to býti asi v pravé poledne), zjevila se nad Prahou *duha* neobyčejné

[79]) Dne 28 Října datováno jest více listin krále Sigmunda z Berouna na zástavy rozličného zboží duchovenstva; z čehož by se mělo souditi, že teprv po tomto dni, tedy třeba 29 Října opustil Beroun; ale jest naprosto nemožné, aby byl cestu na Karlštein, na hrad Pražský, kdež se zdržel, na Mělník, kdež bezpochyby také měl co řídíti, potom na Nimburk, Horu, Čáslav a zase zpět do Hory, potom pak odtud na Novýhrad u Kunratic vykonal za 2 $^1/_2$ dne, totiž do 31 Října dopoledne, v kterýžto den přijel s vojskem na Novýhrad. Protož zasluhuje víru udání Vavřince z Březové, dle něhož Sigmund již 20 Října přijel z Karlšteina na hrad Pražský. Nejspíše však zůstavil toliko kancelář svou ještě na několik dní v Berouně k vyřízení neodkladných věcí.

1420 krásy a velikosti, pozorovaná několika mistry a bakaláři svobodných nauk, kteří tu chvíli, sedíce na vršku Kavčí hory nad řekou Vltavou nedaleko kostela sv. Pankrací, dívali se na sjezd pozdálečí a čekali, jaký vezme konec, zatím o rozličných věcech rozprávějíce. Byl mezi nimi také dějepisec své doby a někdy dvořenín krále Václava, mistr Vavřinec z Březové. Jeden konec duhy te byl takořka zrovna pod jich nohama zaražen v řece Vltavě; oblouk byl rozepiat nad městem; druhým pak koncem sahala na vojsko Pražské u kostela sv. Pankrací, též v očekávání stojící, tak že jen krátký kus cesty od kostela sv. Pankrací až k onomu vršku nad řekou scházel do kruhu ouplného, sotva čtvrtý díl kruhu. V žertu vykládali mistři všelijak, co by zajímavý úkaz tento znamenal; však na tom konečně zůstali, že jest to znamení brzkého obdržení Vyšehradu.

Ačkoli v zápise smlouvy stálo jméno „slovutného panoše“ *Mikuláše z Husi* vedle jiných vůdců vojska obléhajícího, on však se zavřením jí nebyl spokojen, nejspíš protože se jí posádce dopouštěl svobodný odchod. V nevoli z toho opustil se svým zástupem Táborů ostrov ke hlídce sobě svěřený, a odtáhl do města; brzy však dal se přimlouváním ukrotiti, a vzal se svými místo v ležení u sv. Pankrací; ostrov pak osadil na místě jeho pan Jan z Kolšteina.

Když se zavírala smlouva o příměří a o vzdání Vyšehradu, měla prý posádka královská plnou naději, že bude ještě v čas [illegible], a málem by se doufání její bylo také splnilo. Král [illegible] přitáhl s vojskem [illegible] u Kutnéhory ve [illegible] dne 31 [illegible] ku poledni na [illegible] u Kunratic: ale [illegible] se [illegible] na Pražany a jich spo[illegible] [illegible] ještě přivésti páni [illegible] pan *Jindřich* z [illegible] vedl kraji 3000 mužů.[71]) [illegible] se na noc v lese

[71]) [illegible] Vavřinec z Březové [illegible] qui [illegible] Kralem, že se má roz[illegible]

Kunratickém, kdež lidu jejich bylo popřáno odpočinutí pod opatrováním hlídek. Nazejtří ráno mínil král nepřátely své před Vyšehradem podstoupiti bitvou, a dal o tom věděti listem vůdcům posádky hradu Pražského, s nařízením, aby se i oni k ránu přihotovili a udeřili na dům Saský a na věž mostskou na Malé straně i bude-li lze, je zapálili. Posel s listem v noci vypravený padl však do rukou Pražanů, a tudy heitmanové vojska obléhajícího, zpraveni o úmyslu královu, učinili též hned v noci přípravy k bitvě, a určili stanoviště, kde který oddíl vojska měl státi a bojovati. 1420

Ráno v den Všech Svatých (1 List.) dal se král na pochod s vojskem svým, jehož bylo asi 16 neb 20 tisíc mužů dobře oděných, táhna od Kunratic po silnici přímo proti postavení Pražanů u sv. Pankrací. Za vojskem jely vozy plné špíže určené pro obleženou posádku. Z Vyšehradu bylo celou jeho moc dobře viděti v rovině k polední straně pozvolnu do výšky vystupující. Na místě nejvýše položeném před zraky Vyšehradských povykročil Sigmund od vojska stranou v levo, a blýskal v povětří mečem vytaženým z pošvy, dávaje znamení, aby i oni z Vyšehradu vyskočili a s druhé strany se obořili na nepřítele. Ale tu chvíli byla již minula patnáctá hodina, v kterou Vyšehradští dle smlouvy povinni byli se vzdáti, a tudy pode ctí nesměli více Sigmundovi pomáhati. Mnozí z posádky, vidouce krále a vojsko jeho na blízku před sebou, chtěli ven z hradu a bojovati; ale pan Všembera s druhými heitmany, pamětliví jsouce závazku, osadili všecky brány a fortny hlídkami, a nedopustili nikomu z nich vyjíti. Když to viděli páni čeští a moravští, že se jim nebylo nadíti pomoci z hradu, a spozorovali příkopy výborné, kterými se Pražané u sv. Pankrací byli ohradili, kdežto také vojsko Pražanů a jich spojenců na počet, jak se zdá, nebylo královu vojsku příliš nerovné; zrazovali králi, aby se v útok nedával, chce-li se velké škody na svém lidu uchrániti. Ale král nechtěl o tom slyšeti. „Nic, pravil, já dnes musím s těmi sedláky bojovati.“ Pan Jindřich z Plumlova přimlouval mu ještě vlídnou řečí, řka: Vězte, králi pane, že dnes velkou škodu vezmete a s hanbou odstoupíte; neb já

1420 se velmi bojím cepů sedlských. Vímť já, odpověděl mu král, že vy Moravci jste bázlivi a nejste mi věrní. To rozhorlilo pány. Ihned pan Jindřich Plumlovský a druzí Moravané ssedli s koní, a pravili: Hle! tu jsme, hotovi jíti, kam kážeš; však budeme, kde ty králi nebudeš. Tedy dal král rozkazy k bitvě. Rovinou po silnici měli táhnouti Uhři; v levo od nich vypravil pány moravské a české s lidem jejich do oupadu, který se schyluje od kostela sv. Pankrací dolů ku Podolí, v němž nacházely se tehdáž jakési rybníčky a močidla; od těch vzhůru měli útokem hnáti na ohrazení Pražanů se strany západní, Uhři zároveň se strany jižní.

První útok stal se s obou stran s prudkostí velikou. Bojovníci Pražští, kteří měli hájiti příkopy, zhrozili se z počátku spořádaných šiků těžkooděnců, s nimiž jim bylo zápasiti, a obrátili se na útěk k samému kostelu sv. Pankrací, u něhož se těsně shlukli ve hromadu. To vida pan Hynek *Krušina*, heitman, velikým hlasem zvolal, řka: O milí bratří! navraťte se zase, a buďte dnes udatní rytíři v boji Kristově; nebo ne náš, ale boží děje se boj. Uzříte zajisté, že pán bůh všecky naše a své nepřátely dá v ruce naše. Ještě právě řeči nedokonal, a již kdosi jiný zkřikl, jak byl obyčej v bitvách dodávati si srdce: Běží nepřátelé, běží. K tomu povzbuzení všichni úprkem se obořili na nepřátely, a brzy odehnali je od příkopů, a na útěk je obrátili. Pan Krušina, pan Viktorin Boček, Mikuláš z Husi a někteří jiní stavu panského a zemanského i také ze sousedů Pražských předcházeli druhé příkladem udatenství. Z královských byl první pan Mikeš Divůček, jenž maje lidu 1500, obrátil se zpátkem a uvedl tudy druhé v nesnáze. Tu se strašlivě splnily výstrahy dávané králi před bitvou, a byli to nejvíce páni čeští a moravští sami, které postihla záhuba, ježto jim byl připadl boj v místě nejnebezpečnějším. Pražané a jich spojenci, vyskočivše za nimi ze svých příkopů, zatiskli je dolů k rybníčkům a močidlům, které jim překážely v útěku, a tu mnoho jich pobili. Strašně řádily proti nim zvláště cepy sedlské, totiž lidu Orebského, Žateckého a Lounského, který žádného neživil, nýbrž vše vraždil napořád, nedbaje ani volání těch,

kteří se podávali do zajetí a slibovali navždy se přídržeti zá- 1420
kona božího. Jen páni, kteří stáli s Pražany, chovali se mírněji, zajímajíce koho mohli, ano i s vlastním nebezpečenstvím některé uchraňovali od cepovníků.

Padlo toho dne 24 pánů korouhevných, mezi nimiž byl heitman moravský pan Jindřich z Plumlova, jenž smrtelně raněn a zajat, přinesen byl na hřbitov kostela sv. Pankrací, a tam zpovídav se a pod obojí spůsobou přijímati žádaje, vypustil ducha; též pan Jindřich Lefl z Lažan, někdy hostitel Husův na Krakovci, který vnesen do stanu a rovněž vykonav zpověd a přijav svátost pod obojí, tudíž zemřel; z ouhlavních pronásledovníků strany pod obojí jeden, pan Petr Konopištský ze Šternberka, někdejší vítěz nad Oustskými u Živhoště; dále pan Jaroslav ze Šternberka a z Veselé na Moravě, pan Vok z Holšteina, Hynek Samvalský z Malenovic, Albrecht z Chotěnova, Mikuláš Zajíc z Hasenburka, Vilém Zajíc ze Židlochovic na Moravě, Racek Švihovský z Risenberka, Jindřich z Krumlova, Václav z Klučova, Aleš řečený Krtek, Janek z Kostelce řečený Sekretář, Dobeš Černohorský z Boskovic, mladý pán Markvart Michalec,[72]) Srbín rytíř udatný jinak Soběšín a mnoho jiného lidu rytířského. Největší seč stala se na jedné malé oulehli na svahu od kostela sv. Pankrací k rybníčkům výše zmíněným, na které ležela těla zabitých pánů a rytířů jako prý snopové o žni. Ostrý, bezpochyby půlnoční vítr, který vál toho dne, škodil pánům, majícím na sobě těžké odění železné, více než městskému a sedlskému lidu v lehkém šatstvu, a činil bezpochyby obdržené rány nebezpečnější. Méně než Čechové a Moravané utrpěli Uhři a Němci ve vojště Sigmundově; nicméně však ztratili též některé lidi znamenité. Byli mezi nimi ze Slezska šlechtici Stošové z Schellendorfa Jindřich a dva strýci jeho, Reinhart z Rybenic, Petr Schirmer; Polák Ondřej Balický, též kníže ruský Jiří ze Smolenska, jenž zbaven byv svého panství, přebýval při dvoře Sigmundově. Celkem počítalo se, že padlo 400 mužů z vojska králova, kterých těla se spatřovala

[72]) *Markvartem* nazývá jej Windek pag. 1140.

1420 na bojišti, i asi do pátého sta bylo jich, když se připočtli těžce ranění, kteří byli odvezeni z bojiště, ale zemřeli buď na útěku nebo v krátce potom. Mezi zajatými byli moravští páni Hašek z Waldšteina, Jan Tovačovský z Cimburka a Jan z Bítova. Vojsko Pražské neztratilo více než asi třidcet zabitých. Ze znamenitějších byl Ješek syn Ješka zlatníka, souseda tuším Staroměstského.

Král Sigmund, zůstav mezi bitvou pozadu na výšině prvé zmíněné, patřil s úžasem na porážku svého vojska. Ve hněvu a lítosti vylily se mu slzy z očí. V prvním okamžení přičítal vinu pánům českým, těm bezpochyby, kteří se první byli obrátili na útěk, jakož Mikšovi Divůčkovi z Jemnišť, dávaje jim prý zrádců a kacířů; když pak rozhořčili se z toho proti němu a přišlo také k nevoli mezi nimi a Uhry ve vojště, musil zase krotiti a udobřovati obojí;[73]) konečně pak, když porážka byla rozhodná, musil se s vojskem svým dáti na útěk. Pominuv Novýhrad, zaměřil k Českému Brodu, raněné na mnoha vozích s sebou pojav.

Mezi bitvou učinila posádka hradu Pražského výpad a útok na dům Saský vedlé mostu; ale neprospěla, a musila se obrátiti zpět, zapálivši toliko ještě zase několik domů na Malé straně, které zůstaly po tolika spoustách předešlých.

Bojiště okolo sv. Pankrací poskytovalo smutného pohledu, kterého litovali i ze strany vítězné mnozí. Tu ležela po polích a po vinnicích těla silná udatných mužů českých a moravských, mnohých také mladých, krásných, kadeřavých, svlečená z odění a z rouch, až do modré košile obnažena. Byl jich žel mnohým,

[73]) *Windek* (pag. 1140 o tom vypravuje: Do das geschach, do was ein romischer konig sere zornig, das er von zorn mittin under die Beheim rait, und sprach zu in: Ir Beheim! Ir seit allesamt kezer und vorreter; weret ir pei uns bliben, so weren die fromen herren und lewte nit erslagen und were Prag auf diesen tag unser. Do trungen die Beheim zu, und wolten den konig erslagen han; do drungen zu die Ungarn mit iren huffen, und drungen den konig von den Beheim. Also besorgeten sich die Beheim, und dorften dem konig nichts tun. Also wolten die Ungern an die Beheim sein; do hatte der konig grosse not, und tet pete an die Ungern, das sie fride hilten mit den Beheim. — Kolik toho doslovně pravda, jest ovšem při zvláštní povaze tohoto spisovatele těžko rozhodnouti.

kteří pro strannické záští nezapominali na společnou vlast a 1420
na přirozenou lásku ku krajanům. Jen kněží vášniví neznali toho citu, nařizujíce, aby se nepochovávala těla padlých, než aby se zanechávala psům, vlkům a ptákům ku pokrmu a vidoucím ke strachu. Našli se však milosrdní lidé, kteří je času nočního pohřbili ve příkopích.

Mezitím hned po bitvě a po útěku vojska králova, již v poledne 1 Listopadu, zachovala se posádka královská na Vyšehradě dle smlouvy své, a postoupila hradu Pražanům. Vítězi učinili jim díky za věrné zdržení slova, jímž oni počestnost staročeskou osvědčili v okolnostech ke zlomení víry tak velice lákajících. Půjčeny jim vozy k odvezení věcí svých, a dán ochotně průvod jedněm na Novýhrad, druhým až do Kouřimě, kamž se odebrali za vojskem královým. Někteří však z nich také opustili službu posavadní, a přidali se ku Pražanům.

Po vítězství slavně dobytém pohříchu následovala přede vším zase ohavná spousta. Hned odpoledne po vzdání Vyšehradu vyrojil se obecný lid z Prahy, a vešed do zámku konečně dobytého, obořil se na kostely, a jal se v nich dle své chuti bořiti a kaziti obrazy, oltáře, varhany, lavice a všeliké jiné nářadí. Nazejtří pak, v sobotu, přišlo ještě více lidu, chudých a bohatých, a dali se také v boření domů kněžských, jmenovitě kanovníků Vyšehradských, i také dílem kostelů; zvláště pak pobořili zdi hradské na straně od města i s věžemi, aby tudy hrad napotom nemohl městu býti nebezpečný; konečně udeřili na staroslavný palác knížat a králů českých, a rozbořili jej, tak že z pokojů a síní zůstaly státi jen smutné ssutiny. V domích a kostelích bral přitom každý co mohl, a odnášel do města; i trvalo tak celý den, že chodili lidé jedni sem, druzí zpátky, kořistí hledíce. Pamětníci připomínali sobě, že bylo takové chodění jako někdy za milostivého léta na Vyšehradě roku 1393, arci v opačném úmysle.

V neděli potom, dne 3 Listopadu, vykonali Pražané slavné processí na bojiště k děkování bohu za obdržené vítězství. Skoro všecko obyvatelstvo účastnilo se ho, mužští zvlášť a ženské zvláště. V mužském sboru nesl kněz tělo boží pod ne-

1420 besy, vzatými na Vyšehradě, které tam byly přichystány k uvedení krále Sigmunda, v ženském sboru jiný pod nebesy, které měly býti neseny nad královnou při slavném uvítání do hradu. Přišedše na bojiště, zapěli hlučně Tě boha chválíme.

6.

Nesnáze s Mikulášem z Husi. Rozepře o ornáty. Další válčení se Sigmundem až do vzdálení jeho ze země.

Král Sigmund nezastavil se na svém útěku od Vyšehradu prvé než v Českém Brodě, kamž dorazil ještě v den bitvy. Tam se zdržel s některým průvodem svým jen asi den, a pochoval jednoho ze znamenitějších pánů uherských, který mu zemřel na cestě. Potom se odebral do Kutnéhory, kdež se marně pokoušel utajiti před obyvatelstvem svou porážku. Předstíral totiž, že mnohem více lidu ztratili Pražané než jeho vojsko, a dával na jevo radost svou z toho, vsázeje sobě po dva dni zelený věnec do hlavy, jakož také manželka jeho královna Barbora.

Aby se pomstil dle možnosti svým nepřátelům, dal již 5 Listopadu hubiti statky pánů z Poděbrad, netoliko pana Viktorina, spojence Pražanů, nýbrž také mladšího bratra jeho Hynka, který dotud držel s králem a byl nepřítelem jeho protivníků, i strýce jich obou pana Jana Pušky z Kunštatu, protože nejspíš drželi tehdáž statky ještě s Viktorinem nedílně. Jezdci jeho uherští, kterým blízké královské město Nimburk poskytovalo pevného stanoviště, pálili vesnice napořád, obírali lid, a páchali násilí a ukrutnosti na pohlaví ženském. Následek toho byl, že pan Hynek čili Boček mladší z Poděbrad vypověděl králi službu svou a spojil se proti němu s Pražany, což i několik jiných pánů učinilo asi téhož času. Pražané vydali téhož dne, 5 Listopadu, *veřejný list* ku panstvu i jiným obyvatelům země, kterým je ke spolku proti Sigmundovi vyzývali, vyhlašujíce jej za ouhlavního nepřítele, ano zhoubce jazyka českého. K dovedení toho ukazovali na jeho chování v bitvě před Vyšehradem, kterak pány české vydal na předním místě v nebez-

pečenství, šetře Němců a Uhrů; i jevili žal svůj nad zahynutím 1420
jich tolika jakožto rodných Čechů, ježto je prý k umdlení jazyka českého připravil o život. Pakli by kteří jemu i napotom chtěli nadržovati, oznamovali zároveň, že by se proti nim musili opatřiti jakožto rovněž o shlazení jazyka českého stojícím.

Pleny provozované Sigmundem měly jinak také za účel zjednání zásob potravních pro posádku hradu Pražského, aby nebyla týmž spůsobem jako Vyšehradská přinucena brzy vzdáti se pro hlad. Sigmund k tomu cíli pobral velké množství obilí a jiných potravních věcí z vesnic a městeček, a vpravil je spůsobem blíže neznámým do hradu, přitáhnuv bezpochyby z krajin na Labi s vojskem svým osobně až ku Praze, odkudž potom ucouvnul zpět ve směru půlnočním k Velvarům. Ve městě tomto byl již 9 Listopadu; v druhé polovici tohoto měsíce však zase přebýval dílem v Kutnéhoře, dílem v Čáslavi. Praze bylo v okolnostech těch vítězstvím před Vyšehradem uvolněno sice, ale jen částečně. Levá strana Vltavy při městě zůstávala nadále ohrožena žoldnéři Sigmundovými. Menší město Pražské musilo nadále zůstávati spáleništěm opuštěným od svého obyvatelstva. Přes most nechodilo se, a přístup k němu z Malé strany musil stále býti střežen posádkou Saského domu a obou věží nad branou vedlé něho. A však i přívoz potrav do města na pravé straně Vltavy byl ještě také po dobytí Vyšehradu částečně stěžován posádkou královskou, která zůstávala při silnici od jihu na Novémhradě u Kunratic, jakož i několika jinými v místech odtamtud dále až ku poříčí Sázavy, která se nacházela v rukou nepřátelských. Také všecka nejbližší města asi na tři neb čtyry míle od Prahy, jakož Brod český, Mělník, Slaný, Beroun, byla v moci královė, a kladla tudy Pražanům úzké meze volného obcování. Naproti tomu ve vzdálí větším na jižní straně za řekou Sázavou stala se brzy po bitvě Vyšehradské změna Pražanům velice prospěšná, ježto po smrti velkého nepřítele strany pod obojí v té krajině, pana Petra Konopištského ze Šternberka, který v bitvě té padl, vdova jeho paní *Perchta* přistoupila ke čtyrem artikulům Pražským a zavřela o to smlouvu s Pražany. Zavázalať se, v hájení čtyr kusů státi s nimi za jedno s hrady

1420 svými *Konopištěm* a *Šternberkem* i s městy *Benešovem* a Divišovem a se všemi úředníky svými i lidem poddaným; a naproti tomu slíbili jí Pražané pokoj a ochranu, kladouce přitom za zvláštní výminku, aby vypudila mnichy řádu menších bratří z Benešova.[74])

Pražané a páni s nimi tehdáž meškající v Praze, zejména pan Hynek Krušina, Viktorin z Poděbrad a Hynek z Kolšteina, nespouštěli zatím z očí záměru svého, aby na místě Sigmunda zjednali Čechám nového krále podáním koruny Vladislavovi králi polskému. Ve čtvrtek dne 14 Listopadu držána jest společná schůze obcí Pražských a jejich spojenců, ve které uzavřeno na předním místě, aby bylo z té příčiny vypraveno slavnější než prvé poselství do Polska k žádání krále, aby korunu českou přijal a stal se ochráncem zákona božího. Uzavření tomu stavěl se na odpor *Mikuláš z Husi,* který v čas první umluvy o tom po bitvě na Žižkově nebyl v Praze. Jalť se tvrditi, že nikdy nebylo v úmyslu Táborů, aby byl jiný zvolen za krále než obyvatel této země. Téměř se zdá, že se ctižádost jeho povznesla až k naději, žeby on sám mohl se pokusiti o dosažení království, jak se toho někdy král Václav o něm domníval. Ale pan Hynek z Kolšteina, jakožto předešlý posel do Polska, přesvědčil jej o jiném, ukázav pečeť, kterou byl Žižka ve jménu Táborů přitiskl k listu umluvy o ono poselství vedlé pečetí Pražanů a jich obcí. Musil se tedy dáti na pokoj s utajeným reptáním.

V témž shromáždění obcí Pražských stalo se také dvojí usnešení týkající se náboženství, předně aby nikdo nerozséval žádné novoty v lidu, leč by ji prvé předložil k uvážení čtyřem mistrům od obce k tomu ustanoveným a bylo od nich k tomu svoleno; za druhé aby všickni kněží Pražští zachovávali starodávný řád při mši svaté užíváním ornátů a kalichů, zanechajíce

[74]. Viz listiny tři o tom v *Archivu českem* I. 149, 150 a v Palackého *Urkd.* I. 77. Listiny tyto nedatované kladu do tohoto času, poněvadž v jedné z nich paní Perchta výslovně praví, „že jsem *ihned po smrti* svého pána svrchupsaného svobodně a dobrovolně přistúpila a přistupuji moci tohoto listu ku pravdám božím“ atd.

toliko vší zbytečné nádhery. Byl to odpor proti novotám Táborským, které se patrně velké části obyvatelstva Pražského znechutily. I tyto nálezy byly Mikulášovi z Husi velice proti mysli a rovněž Táborům, kteří s ním byli vypraveni Praze ku pomoci. Tito však krátce předtím byli vytáhli z Prahy k obléhání zámku *v Popovicích* u Štiřína, jednoho z míst oněch, která Pražanům překážela v jich okolí. Rozhněván odjel Mikuláš z Husi v neděli dne 17 Listopadu rovněž do ležení u Popovic. Po brzkém pak dobytí místa tohoto odebralo se vojsko odtamtud dále ke hradu *Leštnu* za řekou Sázavou, který náležel panu Václavovi z Dubé, a jalo se ho dobývati. 1420

Již dva dni po odjezdu Mikuláše z Husi, v outerý den sv. Alžběty (19 Listop.), shromáždila se obec Staroměstská k volení *nových konšelů;* při čemž odňat jest úřad konšelům teprv před čtvrt rokem k libosti Táborů zvoleným a dosazeni jsou jiní jim méně milí, mezi nimiž bylo několik z předešlé raddy, k vůli Táborům svržené. Ačkoliv po straně proti tomu reptali někteří přívrženci Táborů ve městě, nabyl příklad Staroměstských následování také na Novém městě, tak že ještě téhož dne svolána veliká obec a zvoleni jsou od ní též noví konšelé. Prvním purkmistrem mezi nimi byl Mikeš Kozíhlava, někdy úředník při dvoře krále Václava,[75]) vedlé něhož z raddy prvé ssazené byli znova povoláni tři, někdejší první purkmistr Jan Plzenský, Mařík soukenník a Beneš pasíř.

Proměna tato byla Mikulášovi z Husi a druhům jeho ještě více protimyslná, i jali se hledati prostředků, jak by ji zvrátili. Jak medle přišla zpráva o tom do ležení u Leštna, Mikuláš z Husi zavřel příměří s posádkou tamější, a dal se na cestu v jinou stranu něco blíže Prahy k obléhání *Říčan*, odkudž bylo

[75]) V listinách z let 1414 až 1419 nazývá se Mikeš Kozíhlava hofmistrem královým, magister curiae regiae, také hofmistrem království českého. Poněvadž to však ovšem nebyl nejvyšší hofmistr, nedá se určiti na jisto, jaký to úřad byl od něho zastáván. Z listin oněch vysvítá, že měl podobně jako hofrychtéř měst královských nějakou službu vedlé podkomořího při soudech nad měšťany. Jinde však takového úředníka nikde nenacházíme, tak že se zdá, jako by úřad ten jen tehdáž teprv byl býval zřízen, ale potom zase pominul.

1420 Pražanům netoliko též překáženo na silnicích, nýbrž konány i loupeže. Protož žádal po poslích do Prahy, aby Pražané rovněž vytáhli do pole a byli mu k dobytí městečka a hradu toho pomocni. Naděje jeho byla, že přitáhnou z Prahy jeho stoupenci, a že se s nimi tudy bude moci dorozuměti, jak by strana jejich byla zase navrácena ku předešlé moci. Krátce předtím byl pan Hynek Krušina složil heitmanství své v Praze, a odjel z města zrovna v den sv. Alžběty, oznámiv za příčinu, že se mu bylo obávati útoku od strany královské na jeho statky; myslilo se však také, že mu nepříjemné bylo v okolnostech tehdejších, vytáhnouti na společnou výpravu s Tábory, a že se tomu chtěl vyhnouti. Také pan Viktorin z Poděbrad byl ještě snad o něco dříve opustil Prahu za podobnou potřebou.

Pražané, nemohouce jinak, vytáhli do pole proti Říčanům v neděli dne 24 Listopadu, s lidem jízdným a pěším i s vozy, dílem sousedé dílem žoldnéři, majíce s sebou také dle obyčeje již přijatého několik kněží nesoucích svátost těla božího. Když tito v ležení u Říčan počali konati služby boží dle svého obyčeje, obořili se hned prvního dne muži a ženy Táborské na kněze, který ustrojen v roucha kněžská chtěl počíti mši svatou, a s hrozbami, že s něho ornát strhnou, nutili jej, aby jej složil a prý srovnal se s řádem Krista a apoštolů. Náčelníci vojska obou stran musili se vložiti v to a zjednati pokoj, s uložením, aby strana straně nepřekážela, nýbrž aby Pražané i Táboři konali služby boží dle svého řádu, sebe netupíce, však až se vrátí z této výpravy, aby bylo mezi nimi jednáno, jak by se v té věci mohli srovnati. Hned však potom Mikuláš z Husi, maje dorozumění s některými ze ssazených konšelů Pražských, odjel od vojska do Prahy s několika kněžími Táborskými, a dal se tam v jednání s novými konšely, žádaje na nich, aby prý drželi Táborům někdejší smlouvu, zavřenou před obležením města od krále Sigmunda, dle které měly brány a věže i také radnice hlídány býti společně od Pražanů a od Táborů; neb žeby sice Táboři dle toho také se jinak zachovali a snad prý s pole odtáhli od nich. Konšelé však, spatřujíce v tom patrné úklady proti sobě, odbyli ho chladnou řečí, dávajíce jemu na uváženou,

žeť na ten čas není žádné blízké nebezpečenství od nepřátel, 1420
pro které by jim bylo zapotřebí užívati pomoci bratří Táborů ke hlídání svých zdí a věží, a že k tomu také zápis někdejší neukazuje, který ovšem nestanovil žádného závazku na věčné časy. Mikuláš z Husi musil se tedy na tu chvíli s nepořízenou vrátiti zase k vojsku.

Dá se mysliti, že Mikuláš z Husi, jenž byl prvotně toliko s 30 neb 40 jezdci přitáhl Pražanům ku pomoci k obležení Vyšehradu, byl od té doby dostal větší posily z Tábora, ježto by sice s tak malou mocí nebyl mohl samoten o sobě vytáhnouti do pole k dobývání tvrzí a hradů vzdálených více mil od Prahy. Hlavní však vojenská moc bratrstva Táborského byla do této doby vedením Žižky zaneprázdněna válčením v jižních krajinách země české, čímž velice prospívala k rozdělení moci krále Sigmunda, tak že jí nemohl ve větší síle obrátiti proti Praze.

Žižka, odtáhnuv z Prahy po slavné obraně proti křižákům dne 22 Srpna, byl již šestý den potom (28 Srp.) v Písku, městě, které se již pevně přidrželo jednoty s bratrstvem. Odtamtud dobyl nejprvé *Vodňan,* města královského, které bylo poručeno ochraně pana Oldřicha z Rosenberka. Potom se obrátil na statky pána tohoto samého a Lipolta Krajíře, tehdejšího hajitele Budějovic, dobyl *Lomnice* blíž Třeboně, a vložil do tvrze tamější posádku s panem Janem Roháčem z Dubé v čele; dobyl a rozbořil panu Krajířovi hrad a město jeho *Bystřici* východněji odtud, a udeřiv konečně panu Oldřichovi Rosenberskému na městečko *Sviny* nedaleko sveho vlastního rodiště Trocnova, rovněž opanoval je i s tvrzí při něm, všudež konaje velké škody a záhuby. Krom pana Roháče z Dubé byl také mladší pan Oldřich z Hradce řečený Vavák účastníkem tohoto tažení Žižkova, vykonaného nejspíš v měsíci Září toho roku.

V měsíci Říjnu, když Pražané obléhali Vyšehrad, odvážil se Žižka dále od Tábora do krajin západních, kdež oblehl *Bor panský* u Horažďějovic. Tvrz vzdala se, nepochybně pro nedostatek potrav, a Žižka ji vypálil. V tom proti nadání přitáhli

1420 proti němu spolčení mocní nepřátelé s dvou stran zároveň; od východní strany pan Oldřich z Rosenberka i Lipolt Krajíř s četným lidem svým, od západu pan Bohuslav ze Švamberka s jinými z kraje Plzenského, mezi nimiž byl také probošt Chotěšovský. Žižka spořádal však vojsko své na hoře u kostelíka, a svedl boj tuhý dne 12 Října, ve kterém s nerovnou silou dobyl úplného vítězství, tak že nepřátelé se škodou musili se dáti na útěk. Brzy po bitvě před Vyšehradem vytáhl přes Písek proti *Prachaticům,* ve kterémž městě po prvním ouraze utrpeném od něho byli se usadili znova protivníci kalicha a provozovali velké pronásledování přijímajících pod obojí uhrožováním, vyháněním z města ano i upálením některých. Žižka přitáhl dne 12 Listopadu, a vyzvav město ke vzdání se slibem šetření životů, které však bylo zamítnuto ousměšně, dal hnáti útokem, a když bojovníci jeho zlezli zdi na více stranách zároveň, učiněno krveprolití strašlivé. Jen den potom (13 List.) dobyli Táboři z hlavního sídla svého hradu *Příbenic* proti panu Oldřichovi z Rosenberka lstí podařenou, kdež zajavše mezi jinými někdejšího biskupa světicího *Heřmana,* tehdáž faráře v Miličíně, utopili jej v řece Lužnici. K odvrácení ztrát větších jednal Oldřich o *příměří,* kteréž konečně zavřeno dne 18 Listopadu s Janem Žižkou z Trocnova, Chvalem z Machovic, Zbyňkem z Buchova, Pavlíkem z Mužic, který nejspíš zastával místo čtvrtého heitmana Táborů Mikuláše z Husi jakožto nepřítomného, a s rychtářem, purkmistrem, konšely a vší obcí města Písku v ten spůsob, že se pan Oldřich z Rosenberka zavázal na všech statcích svých zachovávati čtyry artikule Pražské. K ukázání dobré vůle své, ač nejspíš toliko tvářené, vypravil pan Oldřich kaplana svého kněze Jana do Prahy k mistru Křišťanovi z Prachatic, jakožto muži přední vážnosti v duchovenstvu strany pod obojí, žádaje na něm zprávy, jak by provozování čtyr artikulů bylo míněno, i obdržel od něho naučení (5 Pros.), žeť nemíní se, aby artikule tyto byly vedeny podlé „výkladu a rozumu každého kněžka kterakžkoli pozdě učeného“, nýbrž vedlé rozumu starých svatých, jichžto výkladům má se věřiti, a že se o to, až by země přišla k upokojení,

má státi zralé uvážení a usnešení od lidí světských i duchovních.[76]) 1420

Brzy po zavření tohoto příměří odebral se Žižka k vojsku Táborskému, které leželo před *Říčany*, a jak se podobá, konali tuto cestu s ním společně pan Oldřich Vavák z Hradce, pomocník jeho v bojích právě minulých, dále páni Petr a Purkart z Janovic a Petr Zmrzlík ze Svojšína seděním na Orlíce, někdejší mincmistr královský, kteřížto však obrátili se do Prahy a přijeli tam dne 29 Listopadu, aby se umluvili s Pražany, chtíce držeti s nimi spolek proti králi Sigmundovi. Petr Zmrzlík byl někdy upřímným a stálým přítelem mistra Jana Husi, a byl proto od krále Sigmunda zbaven svého úřadu. Páni tito, uslyševše v Praze o škodlivých různicích mezi duchovenstvem Pražským a Táborským, vynasnažili se horlivě o srovnání jich; a poněvadž se dalo předvídati brzké dobytí Říčan, ustanoveno jest, aby bylo veřejné hádání o sporné věci mezi oběma stranama po navrácení vojsk do Prahy z ležení tamějšího.

Říčany vzdaly se dne 4 Prosince smluvou, jak se zdá, nedosti jasně znějící. Od Pražanů bylo držiteli hradu, panu Divišovi z Říčan, slíbeno šetřiti životů všech osob v obležení se nacházejících a dopustiti ženám, aby směly také odnésti lehčejší věci, jmenovitě šatstvo své. Po této smlouvě byl hrad otevřen, a vešlo do něho několik osob k tomu ustanovených, aby jej přejali; ale s nimi vedralo se hned také něco Táborů, nemajících k tomu žádného ustanovení; a když z povolení zřízenců ženy Říčanské oblekly na sebe všecky své šaty a vyšly s nimi z hradu, obořily se na ně ihned ženy Táborů, a jaly se trhati s nich lepší sukně a prohledávati na nich všecko spůsobem neslušným; i odňaly jim vše, co měly od zlata i od stříbra, jakož i věnce s hlav a pásy stříbrné, toliko jednoduchého oděvu jednekaždé zanechavše. Nad to pak proti slovu danému od Pražanů kázal Žižka, nejisto z jaké příčiny, chopiti devět kněží, kteří byli ve hradě, a odevzdal je pračatům k upálení spolu s dvěma jinými, jatými již prvé, z nichž jeden byl farář

[76]) *Archiv český* III. 4.

1420 Maletický od Zásmuk, řečený Prorok. Táboři zavřeli všech jedenáct v jedné jizbě sedlské blíž hradu, a učinili jim smrt ohněm, nedbajíce na žalostivé jich slibování, žeby se s nimi srovnali ve víře. Diviš z Říčan jest s manželkou svou a synem i dcerou, též s padesáti čtyřmi lidmi svými odveden v zajetí do Prahy, kamž se vojsko Pražské i Táborské po osazení dobytého hradu navrátilo dne 6 Prosince.

Druhý den po příchodu vojska, v neděli dne 8 Prosince, svolány jsou *obce* Starého a Nového města Pražského spolu s Tábory odpoledne ke shromáždění v místnostech kláštera sv. Ambrože, tuším ve prostranném nějakém dvoře tamějším, kdež měli páni v Praze se nacházející slyšeti předně, oč byla různice mezi Pražany a Tábory. Mikuláš z Husi, jak se mělo za to, doufal přitom se svými přívrženci Pražskými spůsobiti nějaké pobouření lidu k svržení tehdejších konšelů, protivných Táborům. Ale konšelé dovedli učiniti taková opatření k zachování pořádku při této schůzi, jimiž záměry jeho překazili. Jmenovitě nedopustili žádné nezřízené směsice lidí, při které by se nevědělo, kdo za koho mluvil. Každá obec dostala totiž svého vykázaného místa, tak že stáli obzvlášť Staroměstští, obzvlášť Novoměstští i tak též Táboři, každí se svými staršími čili předními v čele, a nesměl nikdo přecházeti z jednoho sboru ke druhému. Zadruhé bylo pod pokutou zakázáno a také nedopuštěno jednak kněžím kterékoli strany, jednak ženským, přidružiti se k tomuto shromáždění, aby různice mezi stranami, jak se bezpochyby předtím častěji stávalo, nebyly více podpalovány naváděním od kněží a křiky ženskými. Táborům jednalo se nejspíš o zrušení předešlých nálezů obecních proti náboženským řádům jejich v Praze; ale opatrným řízením jednání nepodařilo se jim spůsobiti roztrž mezi Pražany, tak že bezpochyby nedosáhli většiny k straně své ani v Staroměstské ani v Novoměstské obci, a shromáždění se pokojně odbylo. V příčině sloužení mše bez ornátů, o které se Táboři tak náramně zasazovali, uzavřely obce nejspíš, přestati na tom, oč by se kněží Pražští a Táborští srovnali u veřejném slyšení, které mělo býti držáno před pány výše zmíněnými co prostředníky.

Pikle Mikuláše z Husi nemohly se dařiti také z té příčiny, 1420
že již nebyl sám jediný v čele Táborů v Praze, nýbrž přibyl zatím také Žižka, muž jiného rázu a jiných zásad, který jej válečnými zásluhami svými již byl daleko předstihl v obecné vážnosti. *Jan Žižka z Trocnova,* z něhož nepřátelská vášeň a nevědomost pozdějších věků utvořily příšeru svrchované krvežíznivosti a přepiatosti, byl jak se nám jeví ve skutcích svých a ze svědectví současníků, kteří jej skutečně znali, muž ovšem tvrdé a tuhé povahy; válečník, který konal právo války bez slitování, kdež toho vyžadovaly účely válečné, ale ne ze zalíbení v krveprolití. Jsou příklady, že kde mohl, hleděl ušetřiti životů lidských; ale často toho nemohl pro divokost lidí, kterým velel, ježto je vášniví kněží pobádali k ukrutnosti, učíce, že se tak sluší na boží bojovníky. Válka však nebyla mu ani pouhým zalíbením ani žádnou živností, nýbrž povoláním z poznané povinnosti k vlasti a k zásadám náboženským, které byly ohroženy nepřítelem neméně ukrutným než bratří Táborští, ano který svým pravidlem o pálení kacířů byl sám rozňal ukrutnost strany druhé. Zásady náboženské, kterých se přidržel Žižka, byly ty, dle nichž od času Husa usilovalo se v Čechách o vyplenění všelikých svatokupeckých neřestí a o povznešení křesťanských mravů. V tom smyslu byl „horlitelem pro zákon Kristův obzvláštním“,[77]) jak jej nazývá muž v tom směru nepředpojatý, mistr Vavřinec z Březové; a o opravdovém nábožném smýšlení jeho svědčí také jiné staré hlasy.[78]) Ale novoty Táborů v učení a řádech kostelních a hašteření se o ně mezi kněžími Táborskými nebyly dle přání jeho. Již z vojenských ohledů musilo se mu protiviti vášnivé zasazování se o ně, protože plodilo rozezlení mezi stranami a překáželo svornému obracení sil proti společnému nepříteli.

[77]) Legis Christi zelator praecipuus (Höfler I. 356).

[78]) Ve Starých letopisech českých praví se o něm: „že jest s ním buoh byl tu i jinde, neb jest věrný jeho sluha byl“ (p. 34); a opět: „on se mužsky bránil, doufánie vždy v pánu bohu maje“ (p. 47); též kterak před smrtí „poručenstvie učinil svým milým věrným bratřím, aby se milého boha bojiece, stále a věrně bránili pravdy boží pro věčnú odplatu“ atd. (p. 64).

1420 Z ustanovení pana Oldřicha z Hradce, který se pokládal za předního mezi pány tehdáž meškajícími v Praze, a dle usnešení mezi ním a konšely Pražskými mělo *veřejné slyšení* mistrů a kněží Pražských s jedné a duchovních Táborských s druhé strany držáno býti v outerý dne 10 Prosince odpoledne v kolleji Karlově. Pro dobrou vůli učinili konšelé toho dne oběd na radnici Staroměstské, ku kterému pozvali Mikuláše z Husi, Jana Žižku a několik jiných přednějších z Táborů. *Mikuláš z Husi* odepřel však k hostině přijíti, předstíraje obávání, že by jej prý na radnici mohli zabíti; ano potom ještě téhož dne uzavřel opustiti Prahu, s úmysly ovšem nepřátelskými a přísahaje, že jak živ nemíní více město toto spatřiti. S ním také někteří jiní Táboři, ježto byli jeho smýšlení, dali se na cestu, jedouce koňmo. Když však přijeli k můstku přes Botíč mezi Novým městem a Vyšehradem, poplašil se kůň Mikulášův při potkání s několika vozy, a smekl se do jámy vedlé cesty, při čemž Mikuláš z Husi padl tak nešťastně, že si zlámal nohu ve půly a také na prsou se poranil. Proti zařeknutí svému musil býti donesen zpět do domu pana Oldřicha Rosenberského na Starém městě Pražském, jehož se byl zmocnil pro sebe pod jakousi záminkou,[79]) a odevzdal se péči lékařské.

Žižka a druzí hosté Táborští, mezi nimiž nepochybně pan Roháč z Dubé a Chval z Machovic, druhý heitman bratrstva, přijali bez rozpaků vlídné pozvání purkmistra a konšelů Staroměstských, a hodovali s nimi přátelsky na radnici; po obědě pak účastnili se spolu s pány v slyšení stran kněžských. Mistři a kněži Pražští s rektorem university v čele, tehdáž mistrem Prokopem z Plzně, dali se v ustanovenou hodinu nalézti v síni kolleje Karlovy, očekávajíce příchodu kněží Táborských. Tito však teprv nyní zpěčovali se jíti do kolleje, vznesše na konšely, aby bylo jakékoli jiné místo určeno ke schůzi. Aby se věc nezmařila, učiněno jim po vůli, a dle uradění mezi panem Oldři-

[79]) Quam sibi ratione Przibenicz usurpaverat, praví Vavřinec z Březové. Přibenice, hrad páně Oldřichův, byly dobyty od Táborů dne 13 Listopadu. S tím to nejspíš souvisí, ale jakým spůsobem, nelze vyrozuměti.

chem z Hradce a Žižkou i ostatními umluvci uzavřeno, aby 1420
se sešli v domě pana Petra Zmrzlíka za svatým Jakubem (č. 649, 650); k čemuž svolili. Shromáždění bylo velmi četné, tak že veliká jizba neboli síně v domě byla naplněna přítomnými stavu duchovního i světského. Pan Oldřich Vavák byl ředitelem schůze, jakožto přední z umluvců stavu panského. Krom druhých pánů výše jmenovaných, totiž Petra a Purkarta z Janovic a Petra Zmrzlíka, byl přítomen také pan Jan Lacembok, snad syn Jindřicha Lacemboka, jenž byl Husa provodil do Kostnice; z Táborské strany Žižka, Chval z Machovic, Jan Roháč z Dubé a snad více jiných. Z kněží Táborských dostavili se někteří nejpřednější, jakož Martin Loquis, Markolt ze Zbraslavic a *Mikuláš z Pelhřimova,* volený biskup jejich. Zavrhujíce totiž stupňový rozdíl mezi důstojenstvím kněžským a biskupským i potřebu apoštolské posloupnosti k dosažení úřadu biskupského, byli sobě Táboři brzy po odtažení vojska jejich z Prahy po bitvě na Žižkově, v měsíci Září toho roku, pouhým volením od kněžstva dosadili biskupa, a dokonali tím i zevnější vytržení své ze svazku církve Římské. [89])

Vyřčeným úkolem schůze bylo srovnání se o řád při mši svaté a zvláště o otázku, má-li se užívati *ornátů.* Když se však jednání o to mělo počíti, předložil rektor učení Pražského, mistr Prokop z Plzně, sepsání jistých artikulů, jak pravil celému království velice škodlivých, žádaje, aby ty byly prvé toliko slyšány. Z rozkazu jeho četl je mistr Petr z Mladenovic, každý předně latinsky, potom česky. Bylo jich celkem 72, a obsahovaly všecka rozličná učení šířená tehdáž v zemi, jež mistři učení Pražského pokládali buď za bludná a pohoršlivá buď zrovna za kacířská, všecky totiž uchylky kněží Táborských od učení a řádů církve a zvláště všecko blouznivé učení o brzkém skonání věku, o napravení církve hubením všech nepřátel Kristových a nebezpečné z toho důsledky pro společnost církevní i státní. Petr z Mladenovic po přečtení artikulů osvědčil, že

[89]) Mikuláš z Pelhřimova byl bakalářem svobodných nauk od roku 1409, a tedy tohoto času muž asi něco víc než 30letý.

1420 mistři nemíní nikoho jimi viniti, žeby je držel, ale že chtějí vystříhati před těmi, kdož by je rozšiřovali. Nicméně přečtením tím způsobeno velké rozhorlení ve straně Táborské. Pan Roháč z Dubé vyslovil nelibost svou nad tím, že prý v Kostnici uvrhli na nás 40 článků kacířských, tuto pak vrháte jich více než osmdesát. Naproti tomu Chval z Machovic[81]) řekl bez obalu, že on drží všecky tyto články; a slov jeho potvrdili v podstatě Martin Loquis, kněz Markolt i biskup Mikuláš Pelhřimovský, znajíce se ke všem artikulům, kromě prý co jest do nich vloženo jedovatého. K tomu mistři odpověděli, že jsou hotovi dokázati křivost všechněch jich veřejně ve školách každému, kdož by se o ně chtěl hádati; a když Martin Loquis ve jménu Táborů žádal přepisu těch artikulů, slíbili dáti každému, kdož by se jich chtěl zastávati. K zevrubné rozpravě o nich však nepřišlo. Mikuláš z Pelhřimova ve jménu Táborů pověděl, že oni přišli k tomuto roku za jedinou příčinou otázky o řádu mše, zdali lépe jest sloužiti s ornáty čili bez ornátů, a vyžádav sobě slyšení o tom, přednesl pojednání psané, jímž zastával, že Táborští kněží lépe činí působíce svátost večeře páně a podávajíce ji lidu bez ornátů, než Pražští činíce to v ornátech. Zakládal se hlavně na tom, že Kristus sám a po něm apoštolové konali večeři svatou v obyčejném oděvu svém, nynější však řád mše a zvláštní roucha při ní užívaná že prý jsou zavedeny teprv mnoho set let později. Proti tomu chopil se slova mistr Jakoubek ze Stříbra, vystoupiv na stolici rovněž s delším pojednáním psaným, ve kterém vzal sobě za základ, že jsou v církvi boží jiné věci podstatné a jiné nahodilé; ku poslednějším že náleží sloužení mše v ornátech. Oněch nemá a nemůže žádný člověk měniti; tyto mohou z nevyhnutedlné příčiny dle času a místa býti opominuty, ale nemají se opomíjeti, když jest možno

[81]) Vavřinec z Březové píše toliko: frater Chval clicus. Že však byl to Chval z Machovic, jeden ze čtyr heitmanů Táborských, dá se souditi z toho, že jiného Chvala, na kterého by se to vztahovalo, neznáme, předtím pak i potom mluví se o *heitmanech* Táborů (nobiles et Taboritarum *capitanei*), přítomných v tomto shromáždění, z čehož vychází, že krom Žižky byl aspoň ještě jeden ze čtyr heitmanů v Praze, což hodí se na Chvala z Machovic.

zachovati jich, poněvadž zákonu božímu nejsou na překážku, 1420
nýbrž ku prospěchu. Mistr Jakoubek odevzdal potom písemné pojednání své panu Oldřichovi z Hradce jakožto předsedovi, a žádal, aby kněží Táborští též tak učinili do jistého času, aby z jich obapolných spisů mohla poznána býti pravda. Návrh ten byl také schválen od pánů i od heitmanů Táborských, a položena lhůta k složení spisu do jednoho měsíce, tak aby odevzdán byl, jak také spis mistrů Pražských, do rukou purkmistra Starého města Pražského a několika jiných osob, od jedné a druhé strany k tomu jmenovaných. Tím se jednání na ten čas odročilo.

Páni rozjeli se bezpochyby v prvních dnech potom zase z Prahy, a rovněž odjel Žižka, a odvedl pomocné vojsko Táborské zpět na Tábor, kdež konal přípravy k novým předsevzetím válečným.[82]) Pražané byli zatím žádáni o pomoc od pana Hynka z Poděbrad proti vojenské moci krále Sigmunda, která nepřestávala jemu a příbuznému jeho, panu Puškovi z Kunštatu, činiti škody pálením a loupením na statcích. Aby se mohli s vojskem Sigmundovým měřiti v poli, umluvili se Pražané s *Orebskými* v kraji Hradeckém o společné tažení, k němuž měli se s dvou stran sejíti někde v krajině u *Poděbrad*. Dne 17 Prosince vytáhlo vojsko jejich pěší a jízdné i na vozích do pole přes *Brandýs*, kteréhož místa zmocnili se i s několika tvrzemi v tom okolí. V tom však uhodily veliké mrazy, které jak jim tak Orebským učinily bojování nemožné, pročež předsevzetí toho zanechali. Pražané vrátili se sedmého dne po svém výjezdu zase k domovům (23 Pros.); pan *Hynek z Poděbrad* pak utrpěl v den sv. Štěpána o vánocích (26 Pros.) citelnou porážku od německých žoldnéřů Sigmundových, kteří proti němu vytáhli do pole z *Nimburka*.

[82]) Dne 23 Prosince zavřena jest smlouva mezi heitmany bratrstva Táborského (Žižka jmenován mezi nimi) s Matějem Višní z Větřní, Vítem ze Rzavé a Petrem Malovcem z Pacova, při níž nejspíš byl Žižka přítomen buď v Táboře samém buď nedaleko odtamtud. *Archiv český* III. 494.

1420 Mezitím dne 24 Prosince, na štědrý večír, *zemřel* v Praze *Mikuláš z Husi*. Noha zlámaná byla mu jakž takž napravena; ale dušnost, která mu sklíčila prsa od pádu jeho, zmáhala se vždy více, až učinila konec jeho životu.[83]) Pražané slyšeli zprávu o tom s pocity rozdílnými. Stoupenci Táborů ve městě želeli velice jeho ztráty; druzí pokládali se tím za sproštěny velkých nebezpečenství, jichž se od něho obávali.

Nazejtří potom, v hod boží vánoční, vyjelo z Prahy času nočního *poselstvo ku králi polskému,* jak bylo umluveno mezi Pražany, pány a bratrstvem Táborským brzy po bitvě Vyšehradské a snad určitěji stanoveno za posledního sejití jich v Praze. V čele poselstva stál opět pan Hynek z Kolšteina; k němu pak byli přidáni rytíř Jan Hlas z Kamenice, konšel Staroměstský Šimon od bílého lva z ovocného trhu čili nynějšího malého náměstí (č. 143), řečený jinak ze Chrasti, s dvěma sousedy téhož města, Mikšem Tkaničkou řezníkem a Prokopem Žateckým, jinak Závadou, z domu proti rychtě Staroměstské (č. 383), z Novoměstských konšelů Mikeš Hrdoňka řezník z ulice kovářské čili nynější Spálené (č. 91), nejspíš rovněž s dvěma sousedy, a neznámo kolik jiných osob stavu světského, k tomu pak dva z přednějších mistrů učení Pražského, Jan Kardinal a Petr Engliš. Poslove Pražští měli v průvodu svém sluhu radního Jakuba Doubka. Na cestě přes Hradec Králové připojil se k poselství nejspíš teprv také tamější heitman pan Aleš Vřešťovský z Risenburka.[84])

[83]) Ve smlouvě v předcházejícím poznamenání zmíněné uvodí se jméno Mikuláše z Husi ještě na předním místě mezi heitmany Táborskými, ač ovšem nebyl ji přítomností svou účasten.

[84]) Vavřinec z Březové uvodí krom dvou mistrů jen tři posly zejména, totiž Hynka z Kolšteina, Hlasa a Šimona konšela Staroměstského, dokládaje však: „et ceteri cum eisdem saeculares“. Dle Dlugoše (jehož udání co do času jsou ovšem matná) náleželi k poselstvu tomuto Hynek de Valschten, Halesca de Wrzesczow, item duo consules Pragenses, Simon et Thaniczka, item Johannes dictus Cardinalis et Petrus Anglicus sacerdotes (II. 432); jinde (II. 436) pak nazývá je: Hinek de Valschten, Halesch de Wrzesczow, Petrus Anglicus, Joannes dictus Cardinalis, item consules Pragenses Simon, Mikesch et Tkaniczka. Že byl pan Aleš Vřešťovský účasten posel-

Vojsko Pražské, ze Starého i z Nového města, vypraveno 1420
jest nedlouho potom, dne 30 Prosince, proti *Nocemuhradu* u Kunratic, aby učinilo konec překážkám, které se odtamtud posavad dály dovozům potrav do Prahy po silnici. Vojsko toto, pěší i jízdné, též vozy opatřené, opanovalo především hřeben hory, na jejímž výstupku o něco níže položeném stál hrad, hájený příkopem, udělaným přes šířku ostrohu. Na hoře té položili se Pražané v budkách a stanech k tomu vyzdvižených, a sami se všech stran dobře se okopavše, začali prudkou střelbu z pušek a ze tří velkých praků, kterými házeli kameny na hrad. Den jak den v tom pokračujíce, porouchali předně všecky střechy ve hradě; potom pak přiblíživše se čím dál tím více ku příkopu hradskému, postavili menší prak docela blízko, z něhož pračata jali se bořiti také bašty, sloužící bojovníkům posádky k ochraně. Asi po čtyřech nedělích heitman Novohradský, rytíř Herbort z Fulšteina, vida nezbytí, zavřel s obléhajícími smlouvu o vzdání hradu dne 25 Ledna roku 1421 1421
v ten spůsob, že posádce povolen svobodný odchod, každému i s věcmi vlastními, ne však s věcmi náležejícími králi, tak aby se pod bezpečným průvodem Pražanů a na vozích od nich

ství tohoto, podobá se k víře tím, že jej krátce sic před odjezdem poslů z Prahy (18 Prosince neb o některý den později před 22 Prosincem) nacházíme v čele Hradeckých při útoku na klášter Opatovický, později však v měsíci Březnu 1421 zastával tam jiný heitman jeho místo, jménem Lukáš, a nenacházíme o něm také žádné zmínky v Čechách při válečných událostech roku 1421. O Mikšovi Tkaníčkovi máme zprávu v listině od 1 Června 1422 (vytištěné ze Staroměstské knihy ve *Výboru z literatury české* II. 350), že „v tom poselství k kněži velikému litevskému bíž póldruhého léta (tedy od konce roku 1420), své všecko opustiv, s jinými bratří trval pilně a ustavičně“. Jiná pak zpráva jest z roku 1424, kdež konšelé obojího města, Starého a Nového, darují dům v nynějším židovském městě (č. 81, 77) „Dubconi nuncio dominorum in 15 sxg. retenti pretii in servitio suo, quando equitavit Lithwaniam cum Simone ab albo leone, Procopio de Zacz et Nicolao Tkaniczka“. Zde tedy jmenuje se také Prokop Žatecký jedním z poslů. O Mikšovi Hrdoňkovi z Nového města děje se zmínka u *Beneše minority* (Dobner. Mon. IV. 71), když se dne 10 Června 1421 vrátil z tohoto poselství do Prahy. Jeho ostatně míní nejspíš Dlugoš Mikšem na str. 436 vedle Šimona a Tkaníčky uvedeným.

1420 k tomu poskytnutých odebrali až do Kouřimě. Dle umluvy vešlo nazejtří potom, dne 26 Ledna, dvadcet osob z vojska Pražského k tomu ustanovených do hradu; a v pondělí dne 27 Ledna dodány jsou od Pražanů vozy, na kterých se měla posádka stěhovati. Tu když se spozorovalo, že Fulštein sám dal sobě nakládati na vůz mnoho kněh a jiných věcí královských z hradu, obořil se obecný lid z ležení na vůz ten, a rozebral vše, co se na něm nacházelo; hned pak drali se také do hradu k loupení. Vchod branou byl jim sice zamezen; oni však probořivše zeď, vnikli přes ni dovnitř, a dostali se předně do knihovny královské, potom pak do jiných pokojů, a brali vše napořád. Knihy a jiná kořist byla potom v Praze prodávána za ceny nepatrné. Druheho dne (28 Led.) Pražané hrad zapálili, a dali jej najatými lidmi pobořiti až na základy, aby jim napotom učiněn byl neškodný.

Ačkoli dobytím hradu tohoto Praha byla zbavena velkého nepohodlí ve svém nejbližším okolí, předce posud neodevzdávalo se obyvatelstvo přílišné důvěře v bezpečnost svou před mocí krále Sigmunda. Toť nepochybně byla pohnútka, pro kterou konšelé právě tuto dobu dali kopati širší příkopy před branami Nového města. Dne 30 Ledna počalo se pracovati o díle tomto, ve kterém se potom pokračovalo aspoň po několik měsíců.[85])

V čase obležení Novéhohradu Kunratického válčilo se prudce v západních krajinách země, kamž vytáhl *Žižka* hned na začátku roku 1421 z Tábora. Maje vojsko několika tisíc mužů,

[85]) Jediná velmi krátká zpráva o tom nachází se u Beneše minority (Dobner IV. 70): Feria v. ante purificationem S. Mariae Pragenses inceperunt fodere fossatum ante valvas. V knize městské (Liber miscellaneus) připomíná se však po 1 Dubnu 1421 Mathias magister operis in fossatis, jemuž obec darovala toho času dům Mikuláše Egenburgera, kožišníka v uličce blíž sv. Haštala (č. 732) na Starém městě. A k témuž vztahuje se zápisek v též knize z roku 1422, kdež konšelé darují zahradu jistou, ležící před městem vedlé Špitálského pole, jisté vdově Kateřině „loco orti et casae suae ipsius hereditariorum, quae infra effossionem fossati magni sunt sibi destructa et annichilata“. Z toho právě viděti jest, že dílo to záleželo hlavně v rozšíření příkopů, a to Novoměstských.

v němž nacházel se mimo bojovníky Táborské také Petr Zmrzlík 1421
ze Svojšína i snad některý jiný z pánů, kteří byli se Žižkou nedávno předtím v Praze, vtrhnul nenadále do kraje Plzenského, a zmocniv se pevných dvou klášterů v *Chotěšově* a v *Kladrubích,* táhl na *Stříbro.* Zvěděv však, že hlavní jeho protivník ve krajině Plzenské, pan *Bohuslav ze Švamberka,* přišel tu chvíli na zámek svůj *Krasikov* čili Švamberk, asi dvě míle odtud ve stranu půlnoční, ihned nechal Stříbra, táhl ku Krasikovu a oblehl na něm Bohuslava. Jedním dnem opanovali Táboři horu hradskou, a druhého dne dobyli věže i mostu ke hradu vedoucího. Pan Bohuslav ze Švamberka, vida, že mu nebylo pomoci, vyžádal sobě, aby bylo posláno pro pana Petra Zmrzlíka, kterému byl Žižka zatím poručil posádku Kladrubskou, a jemu se vzdal pod umluvou ne jinou, nežli že lidé jeho propuštěni jsou pod rukojemstvím, Bohuslav sám však musil zůstati v zajetí na hradě. Odtud se obrátil Žižka k *Tachovu,* a zmocniv se předměstí, jal se města dobývati (před 14 Led.). Strach se rozšířil z toho až i v sousední zemi bavorské, tak že se obávali tam vpádu českého přes hranice.[86])

Ty doby nacházel se král *Sigmund* v *Litoměřicích,* kamž se krátce před vánocí odebral z Kutnéhory, hlavně za příčinou jednání s markrabími míšenskými, s nimiž dne 30 Prosince v Mostě a dne 6 Ledna v Oustí zavřel smlouvy o vojenské pomoci proti Husitům. Na zprávu o výbojích Žižkových ve kraji Plzenském dal se z Litoměřic spěšně na cestu do *Plzně,* a sbíral odevšad lid k vybavení Tachova; vyzýval též vévody bavorské, aby mu přitáhli ku pomoci. Dne 15 Ledna psal již z Plzně vévodovi Jindřichovi Landshutskému v té příčině. Vojsko Žižkovo brzy bylo příliš malé proti moci, kterou král sebral do pole, a Tachov šťastně se bránil. Protož Žižka vložil na ten čas toliko posádky do Kladrub, do Chotěšova a do Krasikova v několika tisících mužů; sám pak odebral se spěšně do Tábora, aby odtamtud přivedl posilu. V *Kladrubích* byl

[86]) Viz psaní Normberských k Ulmským v Palackého *Urkundl. Beiträge* I, 58.

1421 představeným druhý heitman Táborský, *Chval Řepický* z Machovic, na Krasikově nejspíš pan Zmrzlík.

Král Sigmund po odtažení Žižky již asi dne 21 Ledna vytáhl z Plzně, a jal se s vojskem svým asi 12.000 mužů obléhati klášter Kladrubský. Ale Chval Řepický se svými tak se bránil, že obléhajícímu vojsku činil více škody než dovedlo ono spůsobiti jemu. Zatím Žižka, prohlížeje k cele důležitosti věci, sebral netoliko jak nejvíce možná lidu Táborského, nýbrž vyzýval také Pražany, aby se s ním spojili k rozhodnému boji, jímž doufal vojenskou moc Sigmundovu celkem potříti. Pražané ochotně uposlechli jeho žádosti, a málo dní po dobytí Novéhohradu, dne 6 Února, vypravili opět vojsko své pěší i jízdné do pole s 320 vozy. O dva dni později (8 Un.) vydali list, psaný ke všem *„ctitelům víry křesťanské na celém světě“*, jímž ospravedlňovali chování své v těchto bězích křivdami sobě učiněnými od koncilia Kostnického, od papeže i od krále Sigmunda a nezdarem posavadních snah svých o pokojné narovnání.

Dle umluvy spojila se obě vojska, Pražské a Táborské, u *Dobříšc* za lesy Podbrdskými, čímž bylo lze Pražanům vyhnouti se na cestě posádkám královským v Berouně a na Karlšteině. Odtamtud táhli pospolu rychle přes Žebrák a přes Hořovice k Rokycanům, městu arcibiskupovu, do něhož jsou vpuštěni bez odporu. Aby se vyhnuli mocné Plzni, dali se odtud stranou v levo, kdež zmocnili se pevného hradu *Wildšteina*, náležejícího matce pana Oldřicha z Rosenberka. Purkrabí, jménem Cikán, dal se uhroziti, a do hradu vložena posádka, nad níž postaven pan Vilém Kostka z Postupic, spojenec Pražanů. Ačkoli však odtud měli ještě pět mil ku Kladrubům, které král Sigmund po tři neděle darmo obléhal; přišla jim zpráva nenadálá, že král, nedůvěřuje si podstoupiti boj s nimi, obléhání místa toho zanechal a rozpustiv vojsko své, z pole se vzdálil (po 10 Un.). Následkem toho obrátili se Táboři a Pražané proti *Plzni*, a jali se město toto obléhati (14 Un.), k čemuž dostaly se vojsku jejich posily také od spřátelených obcí Žatce s jedné strany a Klatov s druhé. Hned prvním udeřením zmocnili se předměstí a také mlýnů u města. Zdi městské byly však mužsky

hájeny od měšťanů i od četných šlechticů a vojenské čeledi 1421
jejich, kteří se zavřeli ve městě. Teprv po čtyrech nedělích, když byly zdi silně porouchány střelbou, tak že se bylo báti zlezení jich útokem, dali se Plzenští u vyjednávání, až zavřeno příměří mezi Pražany a Tábory i pány s nimi spolčenými se strany jedné, a Plzní i celým landfridem kraje Plzenského a zejména s městy Stříbrem, Tachovem a Domažlici se strany druhé do počátku nového roku 1422 v ten spůsob, že se Plzenští a jednotníci jejich zavázali, propustiti ve městech a krajinách svých svobodu čtyrem artikulům Pražským, tak jmenovitě aby kněží přídržící se strany pod obojí směli tudíž svobodně kázati a rozdávati svátost pod obojí spůsobou.

Král *Sigmund* po rozpuštění vojska svého u Kladrub byl se odebral zpátky do Litoměřic, kdež pomeškal asi 8 neb 10 dní (14 Un. 19 Un.); odtamtud pak vrátil se dne 26 Unora do Kutnéhory s oběma královnama, Barborou i Žofií, které za jeho tažení do Plzenska bezpochyby byly v Litoměřicích zůstaly. Vojenská moc, kterou ještě měl v Čechách, patrně nepostačovala, aby na ten čas mohl dovésti něčeho v poli, ano jak se zdá, nedůvěřoval si ani na dlouho odolati útoku strany odbojné. Protož zdržev se v Kutnéhoře jen asi dva dni, odjel odtamtud nejprv do Čáslavě, potom asi po osmi dnech opustil i toto město, a odebral se na Moravu. Prvé ještě, než Pražané a Táboři zavřeli umluvu s Plzní, nacházel se již ve Znojmě (9 Břez.) a o něco později v Brně.

Vojsko Pražské a Táborské dalo se po této umluvě vedením Žižky na pochod do kraje Žateckého proti městu *Chomoutovu.* Stalo se to beze vší pochybnosti na žádost věrných spojenců, měšťanů Žateckých, kteří měli protivenství ve svém okolí od landfridu toho kraje vedením Mikuláše z Lobkovic na Hasišteině a byli před nedávnem utrpěli porážku od pána tohoto v boji, ve kterém zvláště němečtí měšťané Chomoutovští a Mostští jemu byli pomocníky. V pátek před Květnou nedělí, dne 14 Března, přitáhlo vojsko před Chomoutov, a oblehlo město. I tu, jako v Plzni, bylo se zavřelo mnoho šlechticů z okolí, a pomáhali měšťanům v obraně. Chomoutovští pojali

1421 tudy ducha smělého, a činili si se zdí městských ousměšky s vojskem obléhajícím; také pak nazejtří, dne 15 Března, podařilo se jim první útok šťastně odraziti. Ale již den potom, na Květnou neděli (16 Břez.), učiněn byl útok druhý na město i na hrad rytířů německých při něm odevšad najednou. Chomoutovští srdnatě odpírali, lijíce také rozpuštěnou smůlu a horkou vodu na útočníky. Nicméně zlezli Pražané s jedné a Táboři s druhé strany zdi městské zároveň, a dobyli města i hradu, kdež nyní v prudkém zápase přišlo k strašlivému krveprolití v ulicích. Vítězi zabíjeli všecko, co bylo odrostlého mužského pohlaví, napořád, zemany, měšťany, kněze, nečiníce žádného rozdílu, tak že se počítalo přes dva tisíce a pět set zabitých kromě jiných mnoha, kteří uhořeli. Také na Židy přišla pohroma; kteříž dostavše na vůli, aby zachovali život přijmutím křtu, raději s ženami a dětmi vrhali se do ohně. Hanebného zločinu dopustily se přitom ženy Táborské; neb vyvedše mnoho žen a panen, plačících pro muže a pro otce své, z města se slibem zachránění jich, venku za městem strhaly s nich oděvy, pobraly jim peníze a jiné věci, a upálily je zavřené v chyši jisté na vinnici. Mužských zůstaveno bylo jen asi třidcet na životě, aby pochovali zabité. Vítězům dostala se do rukou také velmi hojná kořist.

Dobytí Chomoutova spůsobilo náramné zastrašení v té krajině; zvláště pak sousední dvě města, Most na jedné straně a Kadaň na druhé, báli se nejprvnějšího útoku. *Kadaň* dostala se také v moc Pražanů, buď hned tehdáž nebo něco později, spůsobem nám neznámým. Pražané a Táboři neměli však úmyslu dlouho se zdržeti v té krajině, nýbrž dali se na zpátečné tažení ku Praze. Na cestě vzdalo se jim mnoho zámků a tvrzí ze strachu beze všeho boje, mezi nimi jmenovitě i hrad *Maštov,* ležící asi dvě míle stranou od cesty jejich přes Žatec. Když vojsko krátce pomeškalo v Žatci, poslali tam měšťané *Lounští* posly své naproti, a vzdali se pod moc Pražanů, z jichž rozkazu navráceni jsou sousedé strany pod obojí, kteří byli prvé vypuzeni, zase do města. Přes Louny táhlo vojsko k *Slanému.* Jak se hotovilo k útoku, vzdali se i Slanští, a otevřeli brány

dobrovolně, i přijali posádku od Pražanů. Na další cestě ku 1421
Praze obdrželi Pražané a Táboři také dobrou tvrz v *Makotřasích,* která náležela Petrovi Meziříčskému, a hrad *Okoř*, jenž byl posledně pana Jindřicha Lažanského z Bechyně. Dne 22 Března, na Bílou sobotu toho roku, navrátili se vítězně do Prahy.

Zde čekaly Žižku zprávy nemilé o stavu náboženství na Táboře, které tu chvíli také v Praze působily velké pohnutí myslí. Dle uzavření sjezdu předešlého v domě Zmrzlíkově byli kněží Táborští dosti brzy složili spis k odpovědění na spis mistrů Pražských, jímž hájili své předešlé stanoviště v rozepři o ornáty. K odevzdání jeho do rukou purkmistra Staroměstského byl od nich poslán *Václav Koranda;* kterýžto však, přišed do Prahy dne 3 Ledna 1421, chtěl poselství své vyříditi před celou obcí, a žádal k tomu veřejného slyšení. Konšelé mu toho nepovolili, přesvědčeni jsouce bezpochyby o jeho úmyslu, aby obec proti nim nějak pobouřil. Koranda oznámil tedy, že bude kázati u Matky boží Sněžné a tam že mínění bratří Táborů oznámí. Když však do kostela přišel, stál již na kazatelnici mistr Martin z Volyně, zalíbený někdy mladší přítel Husův; pročež musil dočkati konce jeho kázání. Teprv potom vystoupil na kazatelnici, a stěžovav na překážky, které prý se mu dály, ohlásil na podruhé výklad svůj o mínění bratří v příčině ornátů. K tomu sešlo se potom velké množství lidu v řečeném kostele, a Václav Koranda vyložil obšírně mínění své ornátům protivné s mnohým dotýkáním mistrů Pražských jakožto svých v tom odpůrců; potom pak teprv odevzdav spis svůj, kdež náleželo, odjel zase z Prahy.[87]) Koranda měl mezi Pražany mnoho ctitelů, a zvláště některé bekyně tupily mistry proto, že prý dělali mu překážky v kázání; jinak však pořízení jeho v Praze bylo sotva tak velké, jak sám očekával. Z mistrů učení Praž-

[87]) Spis tento nachází se vytištěn ve *Chronicon Taboritarum* u Höflera II. 488. Že jest to týž, který Koranda v Praze odevzdal, dá se souditi i z času, kdy se to stalo, i z řeči Korandovy u Matky boží Sněžné, z níž výtahu podává Vavřinec z Březové, ježto v ní všecky hlavní důvody Táborů jsou obsaženy jako v onom spise, sem tam i doslovně.

1421 ského byl se dostavil Petr z Mladenovic k jeho řeči v kostele Matky boží, a hned tam na ni odpověděl. Potom pak sbor mistrů Pražských složil obšírnou odpověd písemnou na spis kněží Táborských, v níž pilným sestavením dokladů zvláště dokazovalo se vysoké stáří užívání zvláštních oděvů mešných a řádu mše svaté dotud obyčejného a nedůvodnost tvrzení Táborů, žeby obé bylo nalezeno a zavedeno teprv mnoho století po Kristu. Odpověd tato byla veřejně předříkána v učení Pražském a tudy rozšířena ve mnohých přepisech.[88])

Kněží Táborští neb aspoň mnozí z nich nedbali však již mnoho na důvody, nýbrž prováděli vůli svou raději násilím. Bylo nepochybně z návodu jejich, že dne 20 Ledna 1421 učiněno ve jménu bratrstva Táborského provolání veřejné v *Soběslavi,* městě pana Oldřicha z Rosenberka, kdež pod příměřím měly průchod čtyry artikule Pražské,[89]) že Táboři každého kněze, jejž by zastihli při mši svaté v ornátě, míní i s ornátem tím upáliti. Nepochybně se to stalo bez přivolení Žižky, který zrovna asi toho času byl přijel na Tábor od Tachova a jednal s Pražany o společné tažení proti Sigmundovi. Vášnivci nedbali, že chování jich mohlo býti překážkou svornosti v boji se společným nepřítelem, a jali se skutečně provozovati násilí proti všem kněžím s nimi se nesrovnávajícím, tak že přepadávali jednotlivá místa, s kněží sloužících mši strhávali ornáty v kostelích, a při nejmenším odváželi je v zajetí na Tábor. Ve strachu utíkali duchovní strany pod jednou i pod obojí spůsobou ze sousedních krajin, jak daleko moc Táborů sáhala, od kostelů i od far svých, tak že některý čas na mnoho mil okolo Tábora nebylo kněze usedlého a lid nucen byl v duchovních potřebách svých utíkati se ku kněžím Táborským, kteří tékali sem a tam, zavrhujíce stálá nadání i stálé přebývání kněží při farách. Duchovní strany pod obojí utíkali se přitom nejvíce do Prahy; protivní kalichu zase do měst Pražanům a Táborům nepřátelských, jakož do Litoměřic, do Kouřimě, do Nimburka, Kolína,

[88]) Viz *Chronicon Tab* tamže pag. 501.

[89]) Viz Václava Březana kroniku Rosenberskou v Časop. česk. Musea 1828 IV. *56.*

Českého Brodu, zvláště pak do Budějovic, kdež se toho času 1421
stěsnalo spůsobem tím přes 1200 kněží a mnichů.

Mezi kněžími Táborskými byly se však téhož času počaly také velké *různice u víře*. Strana krvolačná mezi nimi hloubala pořád dál a dále v písmě svatém, až se dostala na cesty, na kterých jí střízlivější muži v bratrstvu následovati nemohli. Hlavním původem toho byl mistr Martin *Houska* čili *Loquis*, výše zmíněný, který jmenovitě v badání svém o svátosti oltářní zabředl do zapírání skutečné přítomnosti těla a krve Kristovy, a nechtěje v ní spatřovati ničeho než chleb a víno co znamení, navodil k tomu, aby nepodával svátosti kněz, nýbrž aby ji lidé brali do rukou a sobě podávali jeden druhému; zamítaje pak poklekávání před svátostí, vystavování a schovávání jí co modloslužbu, povzbuzoval stoupence své s velkou zarytostí k zahazování hostií z monstrancí a pušek, šlapání jich nohama a jinému ohavnému zlehčování. V rozhorlení z toho dal tehdejší spojenec Táborů, pan Oldřich Vavák z Hradce, Martina Loquisa zajmouti dne 29 Ledna, tedy málo dní po onom prohlášení Soběslavském, a uvrhnul jej do tuhé vazby ve věži. Nejspíš učinil to v dorozumění se Žižkou, jenž teprv některý den potom odjel z Tábora na společnou výpravu s Pražany. Loquis psal z vězení toho druhým kněžím Táborským, žádaje, aby byl prvé slyšán, než by byl odsouzen, a k žádosti jich propustil jej pan Oldřich z vězení, bezpochyby pod výminkou, aby jej sami pokárali; Martin Loquis musil tedy před nimi státi v Táboře a zastávati své učení v hádání k tomu nařízeném; jehož konec byl, že musil veřejně v kostele na kazatelnici učiniti odvolání.

Učení jeho vedlo však zatím k rozdělení obyvatelů Tábora na dvě strany, mezi nimiž přišlo k velkým nepokojům ve městě. Střízlivější kněží Táborští a v čele jejich jmenovitě Mikuláš Pelhřimovský co volený biskup, i také mistr Jan z Jičína, prvé Loquisův přítel, naříkali na to listem poslaným do Prahy, který tam přinesen dne 28 Února za času obležení Plzně od Žižky a od Pražanů, žádajíce v tom rady zvláště od mistra Jakoubka ze Stříbra a od Jana z Příbramě, i vystříhajíce jich, aby byli

1421 v Praze bedlivi, by se nový ten blud nerozšířil i tam také v lidu. Z té příčiny hned první neděli potom, dne 2 Března, z rozkazu mistrů a konšelů kázali kněží ve všech kostelích Pražských proti učení tomuto (jak je na Táboře byli nazvali) Pikartskému, a ohlašovali nařízení konšelské, aby takoví, kdož by se ho přidrželi, nebyli ve městě trpeni a žádný hospodář aby jich nepřechovával, nýbrž hned udal je konšelům. Na Táboře, kdež se přívrženců Loquisových počítalo asi 400, jest jich brzy potom asi polovice, kteří v mínění svém setrvali, vypuzeno z města. Nejprvé nalezli útočiště v Přibenicích na hradě i v podhradí; potom však musivše i odtamtud se vystěhovati, potulovali se v lesích na půlnoční straně řeky Lužnice v krajině mezi Přibenici a Táborem, kdež oddali se bludům docela nesmyslným, a někteří z nich, mužští i ženské, shodili se sebe oděv, *chodili nazí,* a míníce nápodobiti nevinnost ráje, páchali hanebné smilství.

Když se Žižka vrátil s vojskem od Chomoutova do Prahy, musil hned tu zkusiti, že svornosti mezi Tábory byla na škodu netoliko různice tato s Pikarty, nýbrž také vášnivost, s kterou se mnozí kněží Táborští zasazovali o svůj obyčej sloužení mše svaté. Spojené vojsko Pražanů a Táborů mělo dle obapolné umluvy vytáhnouti z Prahy po krátkém odpočinku ještě proti Berounu, městu dobře osazenému od strany krále Sigmunda. Tu však v den ustanovený k výpravě, totiž ve středu po velikonocích (26 Břez.), jal se kněz Táborský *Antoch* kázati bojovníkům Táborským na rynku Staroměstském, pravě jim, že dva jsou rohy šelmy, o které píše zjevení svatého Jana; jedním že jsou konšelé Staroměstští, a druhým mistři Pražští, ježto překážejí pravdě svaté, nechtíce dopustiti konání služeb božích bez ornátů, což kacířství jest. Pročež napomínal bratří, aby v Praze nezůstávali a Pražanům nepomáhali. Skutečně pak řeč ta pošetilá spůsobila roztržení mezi Tábory nacházejícími se tehdáž v Praze, tak že část jich odepřela Žižkovi poslušnost a odešla s Antochem a několika jinými kněžími jeho druhu z Prahy v celém zástupu, před nímž kněží dle obyčeje nesli tělo boží. Žižka, o tom zvěděv, šel za nimi, a pokoušel se nej-

spíš přemluviti je, aby se vrátili; když to však neprospělo, 1421
natloukl ve hněvu kněžím těm pádnou rukou svou.

Ostatní Táboři a vojsko Pražské vytáhli potom ještě téhož dne (26 Břez.) vedením Žižkovým k *Berounu*, a oblehli toto město. Velitelem posádky tamější byl, jak se zdá, polní heitman vlaský ve službě Sigmundově, Rudolf Bece, který mu byl prvé sloužil ve Furlanech ve válce s Benátčany. Mimo něj účastnili se v obraně města dva rytíři čeští, Jan Koblih a Bohuslav Doupovec, kteří byli konali vojenskou službu již králi Václavovi, i více jiných rytířů a panoší. Byli pak v Berouně také mnozí měšťané Pražští, kteří byli z Prahy utekli, jakož i někteří kněží a mistři učení Pražského. Šestý den po obklíčení města, dne 1 Dubna, přikročili Pražané a Táboři k útoku na zdi městské, a dobyli se přes ně dovnitř, kdež pokračovalo se v boji krvavém. Tu padl Vlach Rudolf Bece buď při hájení zdí buď při zápase v ulicích. Jan Koblih s jinými utekl se na věž kostelní; ale bojovníci nepřátelští vedrali se za nimi, a chopivše je, sházeli s věže na náměstí, kdež cepníci bez slitování je dotloukli. Mnoho jiných zjímáno, jakož Bohuslav Doupovec s otcem svým, někteří z uteklých měšťanů Pražských, farář se 37 kněžími a mnichy, dílem bezpochyby odjinud přišlými, i také tři mistři učení Pražského, kteří se byli od strany pod obojí časem oddělili, totiž mistr Vavřinec z Nimburka, mistr Brikcí ze Žatce a Šimon z Rokycan. [90]) Ty všecky dali vítězové vyvésti ven před město a v jedné jizbě pojednou upáliti, nic nedbajíce, že někteří a jmenovitě Bohuslav Doupovec prosebně volali, slibujíce přistoupiti k jich víře.

[96]) Jména jejich uvodí letopisec kollegiat (u Höflera I. 83), pravě: Laurentium de Nimburga, magistrum Brictium, Simonem oc. O Vavřinci z Nimburka viz výše na str. 93. Brikcí byli dva mezi mistry svobodných umění, jeden ze Žatce, druhý z Búdy. Onen byl v universitě do roku 1413, tento do r. 1415. Myslím zde spíše na Brikcího ze Žatce, jakožto proslulejšího, ač mohl to také býti druhý. Šimonové byli rovněž dva pověstní, Šimon z Tišnova a Šimon z Rokycan, z nichžto však prvé jmenovaný byl ještě později živ, pročež musí se zde mysliti na druhého, který se posledně připomíná mezi mistry učícími v Unoru r. 1419.

7.

Velké tažení Pražanů a Táborů do východních Čech. Sněm Čáslavský.

1421 Hrozné krveprolití učiněné v Chomoutově a opět v Berouně spůsobilo strach před mocí Pražanů a Táborů daleko široko v zemi, a pohnulo přede vším měšťany věnného města královny Žofie, *Mělníka*, že k uchránění se osudu podobného, vypravili pod bezpečenstvím posly své do Prahy a poddali se Pražanům smluvou, kterou se zavázali zachovávati čtyry artikule Pražské, nemíti Sigmunda za krále českého aniž pouštěti královnu Žofii do města svého bez povolení Pražanů a spravovati se ve všem obcemi Pražskými a úředníky, kteří by jim od nich byli sazeni. Mnohem však důležitější byl účinek posavadních vítězství Pražanů, že také nejvyšší důstojník církevní v zemi, arcibiskup Pražský Konrad, tehož času počal jednati s nimi o smíření na základě zásad jejich náboženských.

Arcibiskup Konrad nebyl muž lepší ani horší než většina osob vyššího stupně v tehdejším duchovenstvu českém. Jemu jako jiným jednalo se nade všecko o světské zboží. Druzí skládali však naděje své v moc zbraně, kterou měli protivníci jejich býti potřeni; arcibiskup Konrad nedůvěřoval tomu cele, a neměl tolik odvahy, aby na čas opustil co měl, v naději, že toho nabude zase, nýbrž hleděl podržeti, co se držeti dalo, a neodmítal prostředků povolných, kdež násilné nepostačovaly. Jak hověl někdy králi Václavovi dle možnosti své, pokud on přál straně Husově, aby se uvaroval svízelů,[*]) tak také nyní ve zlých běsích počal se záhy ohlížeti v právo i v levo, a bezpochyby neprokazoval takové horlivosti proti odpůrcům moci církevní s krále Sigmunda, jaká se od něho očekávala. Tudy spůsobil si nelibosti s králem a s legátem papežským Fernandem, kteříž

*) „Cupere esse non curavit, sed confessus", praví o něm král Sigmund ku konci roku 1416 v odpovědi své poslům koncilia Kostnického. Palackého Documenta M. Joh. Hus str. 658.

jej brali v podezření, že se smlouvá se stranou protivnou, ano 1421
nedávajíce místa výmluvám jeho, obžalovali jej u dvoru papežova a chovali se k němu konečně i nepřátelsky. V outerý před velikonocí, dne 18 Března, krátce před dobytím Berouna od Pražanů, přepadl pan Hanuš z Kolovrat, horlivý přívrženec krále Sigmunda, městečko Příbram, náležející k arcibiskupství, a dobyv se do něho, pobral mnoho obilí, sladů a jiných zásob z něho. Nejspíš stalo se od královských i více podobných útoků na jiná zboží arcibiskupova. [92]) Protivenstvím tím byl dopuzen, učiniti skutečně to, z čeho jej vinili, a vstoupil ve vyjednávání s Pražany. Po jistém předběžném dorozumění vypravil svého podkomořího Jiřího a jiného nějakého panoše jménem Kašpara s poselstvím do Prahy pod bezpečným průvodem, aby v jeho jméně smlouvu zavřeli s Pražany i se všemi jich spojenci. [93])

Zdá se, že poslové tito přišli do Prahy hned některý z prvních dní po navrácení vojska Pražského od Berouna, [94]) kteréž se stalo dne 3 Dubna, a že té chvíle také Žižka meškal v Praze, ač jen na krátko, protože rozbroje zmáhající se v bratrstvu Táborském toho času nutně vyžadovaly, aby osobně zajel na Tábor. Nelzeť pochybovati, že po dobytí Berouna byla mezi ním a Pražany vzata porada, dle které brzy potom předsevzato jest velké tažení do východní polovice země české ku podvrácení tamější moci krále Sigmunda.

Pokud tu král zůstával s vojskem svým, maje hlavní sídlo své v Kutnéhoře, držela v celé té části země strana jeho roz-

[92]) Viz o tom dopis Konradův k Sigmundovi v Palackého *Urkundl. Beiträge* I. 83 a *Appendix chronici Bartossii* u Dobnera I. 215.

[93]) Bezpečný list daný k tomu od purkmistra a konšelů Pražských nachází se v rukop. českého musea č. 981 fol. 2 bez datum. — Dominus Georgius subcamerarius domini archiepiscopi jmenuje se dne 14 Srpna r. 1421, kdež mu konšelé Staroměstští darují dům na trhu Svatohavelském. Viz v *Základech* při č. 577 III. 220.

[94]) Vavřinec z Březové praví: Item eodem tempore (totiž když se vzdali Mělničtí) Conradus archiepiscopus sub salvo conductu Pragensium Pragam veniens, se cum eisdem pro defensa quatuor articulorum proscripsit; což doslovně není pravé, protože smlouva arcibiskupova s Pražany byla konečně zavřena teprv dne 21 Dubna; ale ovšem poslání plnomocníků jeho do Prahy musilo se státi dříve.

1421 [illegible] [illegible] páni, kteří od po-
[illegible] Sigmundovi se přidali, [illegible] bylo tu mnoho
měst [illegible] jenž [illegible] ve kterých posud
panovali měšťané němečtí, [illegible] odpornictvu českému
[illegible] Kutnáhora
[illegible] pronásledovníci všech
[illegible] za podporu jediné
[illegible] Hradec Králové, s nímž ve přátelském svazku
[illegible] Orebu, [illegible] panem Hynkem Krušinou
z Lichtenburka a Diviškem Bořkem z Miletínka. Oboji společně
[illegible] před Vyšehradem ku konci měsíce
Listopadu roku 1420 dobyli kláštera Cisterciénského na *Svatém poli*, as dvě míle od Hradce v krajině mezi Třebechovici (pod Orebem) a Opočnem, a vypálili jej, mnichy do ohně vmetavše.[95]
Ale šťastnější byl proti nim [illegible] klášter řádu sv. Benedikta v Opatovicích, ležící v [illegible] na Labi asi míli cesty od Hradce, jejž osadili dva páni strany Sigmundovy lidem svým, pan Jan Městecký z Opočna, týž který byl klášter tento nepřátelsky přepadl roku 1415, a pan Hynek Červenohorský z Náchoda a na Abersbachu.[96] Onen byl toho času heitmanem ve Chrudimi, tento v Jaroměři, městech královských, z nichž jmenovitě poslední řečené nacházelo se v moci měšťanů německých smýšlení rozhodně nepřátelského proti Čechům. Měšťané Hradečtí, vytáhše proti klášteru krátce před vánoci (okolo [illegible] Prosince 1420), vedením pana Aleše Vřešťovského z Risenburka, jakožto svého heitmana, byli při útoku poraženi, a mnoho lidí jim pobito. Když pak podruhé v měsíci Březnu, teprv krátce po dobytí Chomotova od Pražanů a Žižky, vytáhli do pole vedením jiného heitmana Lukáše, když se pan Aleš nacházel v poselství v Polsku, vytrhla posádka Opatovická proti nim,

[95] Viz zprávy o tom v Časop. česk. musea r. 1845 I. 65, kdež toliko poopraviti jest, že to nebyl klášter panenský, nýbrž mužský. Vysvítá to z Registr desátků papežských, nověji teprv vydaných na str. 61.

[96] Windek 1155, jenž toliko mylně klade to na rok 1422. Páni ti se u něho nazývají her Johann von Oposina, her Eberspach.

a porazila je, nejspíš náhlým přepadením přes les, na drahách 1421
blízké vesnice Podolšan, kdež Lukáš padl a půl třetího sta lidu jeho odvedeno jest v zajetí na klášter (22 Břez.).

Na začátku roku 1421, když král Sigmund s cizím vojskem svým byl odtáhl z Kutnéhory do Litoměřic, staly se ve východních Čechách dva pokusy od Táborů o zaujetí pevných stanovišť pro jich stranu. *Hromádka* z Jistebnice, výše zmíněný, který se byl dobytím Oustí nad Lužnicí a osazením Hradiště hory Tábor stal jedním z nejprvnějších původců bratrstva Táborského, shromáždil spolu s několika kněžími Táborskými něco lidu sedlského v kraji Čáslavském, a dobyl hrazeného města *Chotěboře,* v němž usadil se s nemalým nátiskem na obyvatelstvo. Asi pak téhož času zmocnili se jiní nějací Táboři města *Přelouče.* Ale hned sebrali stoupenci krále Sigmunda moc svou ku přetržení toho. Již asi dne 14 Ledna vytáhl mincmistr Mikeš Divůček s Horníky a zemany některými i lidem branným z některých měst, k nimž přidal se také pan Jan Městecký jakožto Chrudimský heitman, proti Přelouči, kdež dobyvše kostela bezpochyby za ohradu užitého, některé zbili, jiných 125 zajali s knězem jistým Valentinem a odvedli na Horu. Kteří ze zajatých byli raněni a nemohli postačiti v chůzi, ty na cestě pobili, a nechali jich ležeti. Asi o tři neděle později vytáhli s větší mocí proti Chotěboři; v čele vojska opět mincmistr a s ním Jan Městecký (totiž z Heřmanova Městce), však také pan Arnošt Flaška z Pardubic, pan Půta z Častolovic, pan Čeněk ze Příbislavě, Horníci a jiná města i zemané Když přitáhli ke Chotěboři v den Hromnic (2 Un.), byl se Hromádka právě oslabil vypravením některé části lidí svých z města na špižování; ve městě pak obyvatelé nedrželi s Tábory, kteříž jim byli spůsobili mnoho škody. Tudy Hromádka, nedůvěřuje silám svým, vzdal se již po dvou dnech (4 Un.) pánům na milost; ti však nezdrževše slova daného, zjímali všecky, a nahnavše jich tři sta do tří stodol před městem, upálili je. Ostatní vedli do Hory; ale na cestě k Čáslavi upálili jich 40 ve vsi Horkách v jedné chalupě a opět více jiných mezi Čáslaví a Horou; druhé pak všecky vmetali potom do šachet, tak že

jedním neb druhým spůsobem utraceno celkem na 700 osob. Hromádku samého odvedl Jan Městecký do Chrudimě, a dal jej samého pátého, jmenovitě také s dvěma kněžími, upáliti veřejně na náměstí.

Po odtažení krále Sigmunda ze země přišla Pražanům a Táborům doba ku pokárání a ku pokoření nepřátel svých za tyto skutky. Poněvadž se Žižka, jak řečeno, musil na čas odebrati do Tábora, vytáhli Pražané prozatím sami s mocí svou do pole dne 13 Dubna ve směru k Brandýsu, jejž byli předešle již osadili při sklonku minulého roku. Kdo vedl tu chvíli vojsko jejich, není nám povědomo: ale nacházel se při vojště mezi jinými přednějšími kněz *Jan ze Želiva*, často zmíněný, který si byl získaním náklonnosti obecného lidu zjednal takovou moc ve městě, že i na této výpravě slovo jeho platilo více snad než ostatních vůdců.[97] Vojsko oblehlo předně tvrz *Toušeň* na Labi nad Brandýsem, náležející pánu z Michalovic, kterážto vzdala se po dvou dnech (15 Dubna) umluvou. Posádce propuštěn jest svobodný odchod: Pražané pak osadivše tvrz lidem svým, táhli odtud ke *Brodu českému*, nepochybně přes Čelákovice a Mochov, na kterežto cestě nebo před Brodem samým přirazili k nim spojenci jejich od východu, *Orebští* a *Hradečtí*, vedením Hynka Krušiny a Diviše Bořka z Miletínka, spolu s pány Bočky čili Poděbradskými, přes jichž statky v krajině u Poděbrad a u Kostomlat vedla jejich cesta. Vojsko tím spůsobem sesílené přilehlo dne 16 Dubna ke Brodu, a obklíčilo město, ohražené dobrými zdmi a příkopy, kteréž náleželo sice k arcibiskupství, ale bylo hájeno posádkou vloženou do něho od krále, větším dílem žoldnéřů německých. Již nazejtří, dne 17 Dubna, učinili Pražané a spojenci jejich útok, a po tuhém boji, který trval několik hodin, opanovali příkopy a zlezli zdi, při čemž mnoho lidu jejich bylo zraněno a něco také zbito. Tu přišlo, jako prvé v Berouně, k boji dalšímu v ulicích, ve kterém mnoho Brodských, jak žoldnéřů tak sousedů i panošů, přišlo o život. Němečtí žoldnéři utekli se dílem do kostela, stojícího na náměstí,

[97] [illegible] nazývá jej Vavřinec z Březové (u Höflera) I. 458.

a vylezli na zvonice při něm, a v nich se bránili. Pražané však 1421
zapálili kostel, a usmrtili 200 mužů dílem ohněm, dílem mečem. Ač krovy padaly nad kostelem i nad věžemi, zachránilo se ve větší zvonici vždy něco v ní zavřených; i ti však jsou potom chopeni, vyvedeni za město, a tam dílem od cepníků ubiti cepy, dílem upáleni. Také osmnáct kněží i s farářem městským zahynulo v krutém vraždění ohněm i mečem. Mezi jinými dostal se do rukou vítězů rozhořčených také někdejší písař čili kathedrál krále Václava, Mikuláš Návara, jinak Čber, z domu u Džberů na Novém městě Pražském (č. 611), jejž zabednili do sudu a upálili.

Dobytí Českého Brodu spůsobilo týž účinek jako dobytí Berouna. Ve strachu z toho vypravili měšťané nejbližšího města královského *Kouřimě* posly své do Broda, poddávajíce se „Bohu a Pražanům“ a slibujíce sloužiti s nimi zákonu božímu životem i statky. Následkem toho dalo se vojsko v neděli dne 20 Dubna na cestu ku Kouřimi, a Pražané uvázali se v město. Odtud v outerý (22 Dubna) táhli ku *Kolínu,* vypálivše blízký klášter Cistercienských ve *Skalici*. Měšťané Kolinští, nemajíce pomoci odnikud, otevřeli jim brány dobrovolně, a slíbili rovněž spravovati se spolu s nimi zákonem božím. Nicméně někteří z vojska Pražského pobořili klášter Dominikanů ve městě, a upálili šest kněží s farářem. Osazení Kolína zase naplnilo strachem blízká dvě města královská, *Nimburk* s jedné strany a *Čáslav* s druhé, tak že měšťané jich obou po poslích do Kolína poddali se Pražanům, slibujíce opustiti poslušenství krále Sigmunda, přistoupiti k zákonu božímu a přijmouti k sobě kněží a kazatele jej hlásající. Také vzdala se tvrz ve *Klučově* u Českého Broda, náležející rodině zemanské příbuzné s Olbramovici Škvoreckými. Ano již bál se také pan *Čeněk z Wartenberka* o své statky v krajině od Bydžova k Jičínu, k nimž blížilo se nebezpečenství, pamatuje na zlé oklamání Pražanů, kterého se byl dopustil vydáním hradu Pražského v moc krále Sigmunda. Hned nazejtří po jich příchodu do Kolína (23 Dub.) rokoval s nimi tudíž, přijev nejspíš pod bezpečným průvodem. Z návodu bezpochyby kněze Jana Želivského žádali na něm, aby se napřed

1421 pokořil pro svou těžkou vinu proti nim, aby se zapsal býti s nimi do hrdla i statků a nemíti více Sigmunda za krále. Toho se mu nechtělo učiniti, a k umluvě na ten čas nepřišlo. Věrností měst, která se vzdala, ujistili se Pražané prozatím pobořením některé částky zdí jednohokaždého.[98])

Větší srdce než jiná města chtěli z počátku prokázati mocní měšťané *Kutnohoršti*, i vytáhli s četným lidem branným vedením mincmistra Mikše do pole proti Kolínu, aby podstoupili boj s Pražany (23 Dub.). Ale když spatřili na své oči sílu jejich, odstrašili se od svého úmyslu, a vrátili se spěšně; již pak nazejtří, dne 24 Dubna, vypravili i oni posly své ku Pražanům do Kolína, aby s nimi učinili smlouvu. Představujíce jim důležitost města svého pro celé království, ježto stříbrné doly jejich byly jedním z nejbohatších zřídel důchodů korunních, prosili, aby klenotu toho nekazili, nýbrž milostivě naložili s obyvateli, tak aby ti, kdož by nechtěli s nimi se znáti k zákonu božímu, měli na vůli, vystěhovati se s hrdly i statky svými. K tomu Pražané svolili, tak aby byla lhůta k zůstání nebo stěhování se do Matky boží nanebevzetí (15 Srp.), ale jako panu Čeňkovi, uložili i Kutnohorským za výminku, aby se pokořili, vyjdouce všichni v processí z města, muži i ženy a panny i mladí, s velebnou svátostí, i aby prosili odpuštění za ukrutné postínání a do šachet vmetání tolika lidí nevinných, které byli spáchali. Bohatí a pyšní Horníci musili se podrobiti tomuto pokání; a hned druhého dne, 25 Dubna, když vojsko Pražanů a jich spojenců k Hoře se přiblížilo, vyšli jim obyvatelé obojího pohlaví vstříc až ku klášteru Sedleckému s kněžími a se svátostí těla božího; tu pak klekli všichni na kolena, a jeden, bezpochyby z konšelů, ve jménu všechněch prosil za odpuštění „od Boha a od Pražanů“. Tu k nim učinil řeč kněz Jan Želivský; vyčetl jim všecky viny jejich po pořádku, napomínal, aby se jich více nedopouštěli, a oznámil jim pokoj a milost „od Boha a od Pražanů“, jak bylo umluveno. Obě strany prý se rozplakaly

[98]) Rozumím tak místu u Vavřince z Březové (Höfler I. 456, kdež praví o Hornících: videntes civitatum circumjacentium subjectionem nec non murorum in parte rupturam.

přitom, a zpívaly potom Tě boha chválíme, vždy jeden verš 1421
Horníci, jeden Pražané. Konečně odebrali se jen někteří z Pražanů k tomu ustanovení do Hory, provázeni jsouce radostně vším obyvatelstvem, aby se ve město uvázali a ustanovili v něm řád nový.

Podrobením Kutnéhory ustrašil se více než předtím pan Čeněk z Wartenberka. Nyní již bez meškání vypravil několik zemanů v poselství ku Pražanům, a podával se ke všem jejich předešlým žádostem; dostal však za odpověď, že jemu toho nechtí tak na pouhé slovo věřiti, než aby to ukázal skutkem a vytáhl s nimi do pole. Strach ze vzdání Hory, od které strana Sigmundova bezpochyby doufala silnějšího odporu, rozšířil se však hned po krajinách mnohem vzdálenějších. Již opustila posádka *Opatovická* klášter onen, dotud udatně bráněný, a Diviš Bořek Miletinský vypálil jej, odděliv se nejspíš s lidem svým na krátko od ostatního vojska u Kutnéhory. *Jaroměřští* Němci, majíce zprávu o vzdání Kutnéhory již zejtřejšího dne (25 Dub.), rozeslali dne téhož ouzkostlivý list na všecky strany, zvláště pak k sousedům Němcům ve Slezsku, v němž líčili ukrutnost kacířů, volali o pomoc a napomínali k rychlému společnému sebrání sil, dávajíce zvláště návěští, že nepřátelé po přemožení jich míní vtrhnouti do Slezska a napadnouti podobně všecka tamější města.

U Kutnéhory byl zatím po vzdání města vypálen krásný klášter *Sedlecký,* a zabiti prý přitom také mniši, co se jich nezachránilo prvé útěkem.[99]) Vojsko Pražanů a jich spojenců obrátilo se odtud bez meškání přes Čáslav do krajiny pod horami Železnými, nad níž mocně se povznášeli dva hradové královští, Žleby a Lichtenburk; posledně jmenovaný náležel k věnu

[99]) O tom dává zprávu jen kronika Magdeburská (p. 356): Wat se von monniken dar inne vunden, de doden se alle. Zpráva ta nezdá se však býti hodnověrná, jakož dokonce nepravda jest, co se po ní hned dále praví o rozboření kostela sv. Barbory v Hoře: Ok breken se uppe dem Berge de schonen parkerken to sante Barbaren, de de dudeschen berchlude hadden utermate kostliken laten buwen, der gelik men nergen an kostliker zirunge vinden mochte.

1421 královny Žofie. Pražané opanovali v krajině té kláštery v *Drobovicích* řádu rytířů německých a ve *Vilemově* Benediktinů; asi pak téhož času dostal se v moc jejich také klášter *Sázavský*, nepíše se jakým spůsobem. Vojsko přilehlo nejprv ke *Žlebům*, jak se zdá již 25 Dubna. Purkrabí však toho hradu i také Petr ze Chlumu purkrabí Lichtenburský neučinili žádného pokusu obrany, nýbrž zavřeli oba, a to bezpochyby ještě téhož dne, smlouvy asi podobné jako někdy posádka Vyšehradská, totiž o vzdání hradů do jisté lhůty, kdyby snad nepřišla jim do té doby pomoc od krále. *Lichtenburku* jmenovitě byla lhůta ustanovena asi do 4 neděl, totiž do 25 Května. Hned po umluvách těch táhlo vojsko přes hory Železné nejkratší cestou na *Chrudim;* kdež položilo se v lukách, jak se zdá, 26 Dubna, a ještě téhož dne přitáhl tam také *Žižka*.

O pořízení jeho na Táboře, kamž se byl odebral po dobytí Berouna, nezachovaly se žádné jiné zprávy, nežli že vytáhl odtamtud proti *Pikartům* pobíhajícím v nejbližším okolí a zjímav některé, dal jich 24 [100]) upáliti u vsi Klokot, kamž byvše přivedeni, po dlouhém napomínání a poučování nechtěli upustiti od bludů svých. Byli mezi nimi také dva kněží, z nichž jeden Petr Kániš. Žižka musil však míti více jiného jednání na Táboře, aby přemohl odpor strany, která se protivila společnému bojování s Pražany. Na každý spůsob přemohl jej aspoň částečně a dosti brzo, protože jen snad asi deset dní po vytažení Pražanů do pole i on vytáhl s vojskem Táborským, aby se k nim znovu připojil. Na cestě pálili Táboři napořád všecky kostely, a vůdce bezpochyby nesměl se jim v tom protiviti, aby si nepokazil dobré vůle. — Mezitím také v Praze se udála příhoda, která vyzývala přísnost úřadu městského proti Pikartství. V neděli dne 20 Dubna člověk jeden v čas obědů vešel do kostela sv. Havla, a popad monstrancí se svátostí těla Kristova, na zem ji mrštil, hostii pošlapal a víno posvěcené vylil z kalicha. Postižen při samém skutku, jest jat a zmučen a hned vyveden z města a v sudě upálen.

[100]) Vavřinec z Březové praví dokonce 50.

Nazejtří po příchodu Žižky ke Chrudimi, dne 27 Dubna, 1421
jednalo se s panem Janem Městeckým, jakožto heitmanem, aby se s městem vzdal bez krveprolití; avšak nedocílilo se umluvy. Tedy obstoupili město Pražané a Táboři hned nazejtří potom (28 Dub.) se všech stran, a přitáhli až k samým příkopům, hotovíce se k útoku. Tu teprv Jan Městecký pozbyl smělosti, a vešel v umluvu, jíž město vzdal, sám pak pokořil se před velebnou svátostí a prosil, aby mu bylo odpuštěno, že se protivil pravdě. Na důkaz svého obrácení musil bezpochyby slíbit připojiti se k dalšímu tažení Pražanů a Táborů.

Než se vojsko hnulo dále, přijel do Chrudimě pan Petr *Zmrzlík* ze Svojšína, sezením na Orlíce, požádán jsa od Pražanů. Bylť sobě co mincmistr krále Václava na Horách Kutnách správností a znalostí svou v tom úřadě zjednal takovou vážnost, že nyní, ač byl horlivý milovník učení Husova, Horníci snažně o něj žádali, aby byl k úřadu tomu navrácen, ježto Mikeš Divůček jakožto rozhodný přívrženec Sigmundův musil Horu opustiti. Pražané svolili k jich žádosti, a Petr Zmrzlík, od nich povolán, přijel ihned do Chrudimě, kdež smluviv se s nimi o přijmutí úřadu, odebral se do Kutnéhory, a uvázal se v ni.

V okolí Chrudimě vypálilo vojsko a dílem pobořilo kláštery menších bratří v *Pardubicích,* panenský řádu Cisterciensкého v *Sezemicích* a mužský Benediktinský v *Podlažicích;*[1]) Tábořі pak provozovali i tu také boření jiných kostelů dle návodu vášnivějších kněží svých. Potom rozdělilo se vojsko na krátký čas na dvě strany. Pražané táhli k *Mýtu,* Žižka s Tábory k *Poličce.* Obě města se vzdala, a vojska, jak se zdá, od obou stran zároveň zaměřila na *Litomyšl.* Pražané byli k tomu u Mýta sesíleni panem Oldřichem *Vavákem* z Hradce, který tam přitáhl k jejich vojsku. I Litomyšl poddala se; biskup tamější Aleš z Březí zachránil se však útěkem. Také pak v nejbližším sousedství moravském nepochybně tuto chvíli dali se pod moc

[1]) Místo Podlažic jmenuje Vavřinec z Březové Chotěšice, název v té krajině neznámý.

[illegible] Pražanů město *Svitavy* a *Hrádek* u Jevíčka, i přijali heitmany od nich, aby odvrátili od sebe útok, jehož se obávali. [2])

Vojsko české však na ten čas jen se dotklo hranic moravských, a obrátilo se hned zase od nich zpět, i zaměřilo do kraje Hradeckého. Tam byla prvním cílem nepřátelská *Jaroměř*, město dobře opevněné a s jedné strany řekou Labem obejmuté, opatřené také silnou posádkou, nejspíš hned jak král Sigmund byl tudy před rokem táhl ze Slezska do Čech. Heitmanem nad ní byl, jak řečeno, pan *Hynek Červenohorský* z Náchoda, úsilný nepřítel strany pod obojí. Spojené vojsko mělo volnou cestu přes Hradec Králové, odkudž bezpochyby přitáhlo k Jaroměři po levé straně Labe, a hned město obklíčilo. Zde se dostavil v ležení Pražanů a Táborů pan Jan Městecký od Chrudimě; s jiné pak strany přijel konečně pan *Čeněk z Wartenberka* s několika sty lidu jízdného i pěšího, aby učinil smlouvu svou s Pražany a dotvrdil ji pokořením se i společným válčením, jak oni žádali. V místě k tomu zvoleném v lukách před městem vystavena byla velebná svátost, před níž pan Čeněk nejprvé poklekl a pokorně se pomodlil, což spolu s ním učinili páni druzí ve vojště se nacházející, Hynek Krušina, Bočkové a Jan Městecký, nejspíš co rukojmi jeho, po obou stranách poklekše. Když pak vstali, promluvil kněz Jan Želivský ku panu Čeňkovi: Znáš-li se v tom, pane Čeňku, že jsi hřešil proti Bohu a proti této obci Pražské, když jsi odstoupil od hradu Pražského a vydal jej v moc královu? Znám se, odpověděl Čeněk. A opět kněz Jan: Prosíš-li, aby ti Bůh a obec tato odpustili? „Prosím.“ Poté prohlásil Jan Želivský smíření mezi Čeňkem i druhými pány s ním stojícími a obcí Pražskou, ač s vyhražením vůle obce, tak aby Čeněk osobně přijel do Prahy a tam o konec uhodil.

Dne 6 Května, v outerý před Letnicemi, učinili potom Pražané a Táboři i páni útok na Jaroměř, a opanovali hned toho dne příkopy až k samým zdem městským, ač se ztrátou svých lidí znamenitou. Tu sklesla mysl Jaroměřským, i vidouce,

[2]) Viz Palackého *Urkundl. Beitr.* I. 91.

že neodolají, dali se ve smlouvání, žádajíce, aby jim dovoleno 1421
bylo odejíti, byť jen se životy. To jim propůjčeno, ač sotva bez výminek, a v pátek potom, dne 9 Května, vpuštěno jest vojsko obléhajících do města. Tu jsou obyvatelé všichni, muži i ženy, zbaveni všeho, i šatstva až do košil, a tak vyvedeni z města, ano dravá chasa vojenská chopila některé venku před městem, a topila je neb upalovala. Kněží a mniši, kterých bylo 24 postiženo, jsou zjímáni, a druhého dne (10 Kv.) 21 jich upáleno, kteří se nechtěli přiznati ke čtyrem artikulům Pražským; tři toliko, kteří k nim přistoupili, zachránili tím sobě život. Také pan Hynek Červenohorský byl zajat a odvezen do Prahy, kdež jej vsadili do vězení na radnici.

Mezi Pražany a Tábory bylo prvé umluveno, po opanování Hradecka vtrhnouti do *Moravy,* aby i tam podvrátili moc krále Sigmunda. Ale stavové moravští, z nichž mnoho tak jako v Čechách bylo příchylno k učením Husovým a ku přijímání pod obojí spůsobou, majíce výstrahu od přátel svých ve vojště českém, odvrátili nebezpečenství toto od země své nejspíš hned, když se Čechové byli přiblížili ku pomezí moravskému, nějakým vyjednáváním, davše na jevo svou ochotnost ku přídržení se čtyr artikulů Pražských. Jak se pak podobá, vedlo vyjednávání toto také k uzavření, aby byl co nejdříve možná držán společný sněm v Čáslavi, na němž by se stalo usnešení o budoucím řádu v zemích ku koruně české náležejících. V ležení u Jaroměře, kdež konečně i Čeněk z Wartenberka, pán tak velké váhy mezi šlechtou strany pod obojí, přistoupil ke straně nepřátel krále Sigmunda, nejspíš se o to dojednalo. Protož také páni a Pražané po dobytí Jaroměře učinili konec svému válečnému tažení. Ještě vzdalo se jim město *Dvůr Králové,* nejspíš po poslích vypravených do Jaroměře. Vojsko Pražské navrátilo se potom bez dalších bojů do Prahy; a toliko Žižka s Tábory zůstal v poli dále.

V Praze za času, co se vojsko nacházelo na této velké výpravě, byly předně dokonány umluvy s *arcibiskupem Konradem.* Arcibiskup, jenž od počátku válek v zemi přebýval s úředníky konsistoře své nejstáleji v pevném sídle svém ve městě Roud-

1421 nici,[3]) přijel odtud osobně do Prahy, kdež sepsána jest smlouva mezi ním a purkmistry, konšely i vší obcí Starého a Nového měst Pražských dne 21 Dubna. Smluvou tou zavázal se arcibiskup předně, zachovávati a ve skutek uváděti čtyry artikule Pražské, netrpěti protivníků jich na svých statcích a hájiti je proti králi Sigmundovi i každému jinému, buď jakéhokoli povýšení a stavu, duchovního nebo světského; za druhé nemíti Sigmunda za krále ani ho přijímati bez vůle Pražanů, pánů, zemanů, vojsk a obcí přídržících se oněch čtyr artikulů; za třetí přijmouti k sobě za rádce mistry učení Pražského, kteří by mu od Pražanů byli k tomu zvláště jmenováni. Artikul o svobodě kázání slova božího jest přitom vytčen v ten spůsob, aby směl arcibiskup kněžím provinilým zapověděti kázání, když by k tomu od mistrů oněch zřízených bylo jednosvorně svoleno; artikul o nadáních kněžských, aby duchovním a mnichům, vládnoucím velkými statky řádem světským, panství takové bylo odňato, ale ne aby statky ty byly rozebrány od kohokoli, kdo by lakomě po nich dychtil, nýbrž aby byly obráceny ke cti a chvále boží, ku prospěchu pravdy božské a k dobrému země věrně dle rady pánů a Pražanů i druhých obcí čtyr artikulů se přídržících i v dorozumění s arcibiskupem. Pražané od sebe svolili k těmto výminkám, a zavázali se hájiti arcibiskupa proti všelikému protivenství, které by ho pro hájení zákona božího mohlo postihnouti. Týž den pak, když byla smlouva zavřena, zaslal arcibiskup Konrad list králi Sigmundovi, kterým vyčetl jemu křivdy od něho utrpené, vypověděl mu poslušenství a odvolal všeliké přísahy učiněné jemu z příčiny svého úřadu. Skutek tento pro stranu pod obojí nad míru důležitý slaven jest v Praze zvoněním po všech kostelích a zpíváním Tě Boha chválíme. Toliko Táboři, a zvláště kněží jejich, reptali proti tomu, pravíce, že Pražané hojí zase šelmu Antikristskou.

Arcibiskup Konrad, zdržev se po této umluvě několik dní v Praze, vydal odtud dne 24 Dubna nařízení ke všemu ducho-

[3]) Vicarii in spiritualibus domini archiepiscopi Pragensis datují na příklad dne 11 Září 1420 v Roudnici v knize své úřední chované v archivu kapituly Pražské pod číslem U XIX fol. 20

venstvu dioecezí své, jímž svolával je k synodě do města svého 1421
Roudnice na středu po sv. Duchu (14 Kv.), aby tam bylo šíře jednáno o čtyrech artikulích. Všem, kdož by se artikulů těchto chtěli přídržeti, dával arcibiskup a vedlé něho purkmistři a konšelé Starého a Nového měst Pražských bezpečný průvod na cestu k synodě této i zpátky (26 Dub.); kdož by se však rozkazu protivili, hrozil jim arcibiskup klatbou a jinými tresty i užitím k tomu ramene světského. Navrátiv se potom do Roudnice, rozdával sám svátost pod obojí spůsobou, a dosadil také úředníky konsistoře své z duchovních strany pod obojí.[4])

Jak se jináč nebylo nadíti, potkalo se předsevzetí arcibiskupa Konrada s tuhým odporem duchovenstva strany protivné, a zvláště samé *kapituly* kostela Pražského, kteráž po rozutíkání duchovenstva z Prahy přebývala vesměs v místech od sídla arcibiskupova vzdálených. Největší část meškala v *Olomouci* pod ochranou biskupa Jana Železného, mezi nimi jmenovitě scholastikus Vácslav Kouřimský, někdejší generalný vikář, doktor Kuneš ze Zvole, někdejší plnomocník Konradův při koncilii Konstanském, Jan řečený Šindel a Chvalek ze Smilkova. Jiní byli se uchýlili do *Žitavy,* zejména *Jan z Královic* děkan, Mikuláš Henslův (Jindřichův) z Prahy, arcijahen Pražský, Jakeš Jinoch z Plzně, Vácslav Domšík syn sťatého někdy konšela Pražského Jana Ortlova, Johánek z Dubé, mistr Štěpán ze Stankova děkan Všech Svatých na hradě Pražském, Mikuláš Dětřichovic ze Znojma, Matěj z Bíliny probošt sv. Jiljí, Zdeněk ze Chrasti a Racek z Běřova, arcijahen Litoměřický, který předešlého roku co sakrista hlídal poklady kostela na hradě Pražském za vlády pana Čeňka z Wartenberka, potom však hrad opustil.[5]) Na jeho místě byl nejspíš potom po odtažení krále Sigmunda po bitvě na Žižkově zůstaven ve hradě mistr a kanovník Ondřej z Brodu co sakrista.[6]) Dva z tehdejších

[4]) Praetensi officiales ejus připomínají se již v listině kanovníků Pražských dané dne 6 Května, vytištěné u Pešiny ve *Phosphorus septicornis* pag. 208.
[5]) Viz výše na str 41. v pozn. 15.
[6]) Palackého *Urkd.* I. 104.

1421 kanovníků Pražských přebývali při dvoře krále Sigmunda na všech tehdejších cestách jeho, totiž František z Jevíčka probošt Boleslavský, někdejší nejvyšší písař kanceláře královské, který nyní podobnou službu konal při novém králi, a Michal z Přestanova (? — de Priest, Prziest), který již za života krále Václava od několika let sloužil v kanceláři Sigmundově. Jeden ze znamenitějších kanovníků Pražských, *Jan Náz,* Pražský rodič, byl za přebývání svého na koncilii Kostnickém zvolen za biskupa Churského v krajině Graubündské (1417), kdež odtud sídlil. O jiných, kde se zdržovali, není nám s jistotou povědomo, než toliko, že jich právě nejvíce bylo v Olomouci.

Hned jak se rozhlásilo přistoupení arcibiskupa Konrada ke straně přijímajících pod obojí, uzavřel biskup Olomoucký Jan s kapitulou svého kostela i s kanovníky Pražskými, kteří v Olomouci přebývali, s přivolením i z rozkazu krále Sigmunda, zůstávajícího tehdáž v Brně, vypověditi jemu poslušenství jakožto upadlému v kacířství a tudy v klatbu dle nálezů koncilia Konstanského (28 Dub.).[7] Příkladu toho následovali o málo dní později Jan z Královic děkan a druzí kanovníci meškající v Žitavě; kteřížto zvolili ze svého sboru také hned *administratory* arcibiskupství jako za uprázdnění stolice a učinili napomenutí ke všemu duchovenstvu, aby se napotom nespravovali Konradem ani officialy jeho a neodváděli jim žádných platů obyčejných, než aby ve všech věcech soudních i mimosoudních měli zření k administratorům zvoleným, kteří by sídlili v Žitavě, pokud by se nemohli dostati do místa bezpečnějšího a příhodnějšího (6 Května). Proti nařízení Konradovu o synodě, kterou svolal do Roudnice, složili ještě některý den předtím odvolání ku papeži ve jménu probošta, děkana i celé kapituly a duchovenstva jich se přídržícího, a zaslali také ku papeži písemnou žádost, aby Konrada zbavil arcibiskupství a buď jmenoval sám nového arcibiskupa, muže k tomu schopného, známého domácích mravů a knížatům příjemného, nebo aby kapitule samé propustil svobodné volení (10 Kv.).

[7]) Den tento udává Pešina ve *Phosphoru* p. 207, ač nedává k tomu dokladu.

Chování toto kanovníků přebývajících v Žitavě došlo také 1421
pochvalného přízvuku od duchovenstva z bližších krajin v půlnočních částech země. Již dne 6 Května sešlo se asi 60 kněží ve městě *Bělé* pod Bezdězem, v jichžto čele byli Matěj opat kláštera sv. Karla v Praze, zdržující se na tamějších statcích kláštera tohoto, Jan z Liblic kanovník a místoděkan Staroboleslavský ve jménu kapituly a žákovstva svého kostela, a Vácslav farář Katusický a děkan Kamenecký s mnohými jinými faráři děkanství Kameneckého; kteřížto všichni uzavřeli přistoupiti k řečenému odvolání kanovníků a oznámiti jim to do Žitavy. O několik dní později sešlo se asi 200 kněží v *Litoměřicích*, kteří, slyševše, že jest Jan biskup Olomoucký již jmenován administratorem arcibiskupství, odřekli se rovněž Konrada a sepsali žádost k Janovi biskupu, aby jim pro vzdálenost jich od jeho sídla i pro nebezpečnost cest ustanovil na svém místě jistého soudce k slyšení a rozhodování pří o beneficie a o desátky, který by také měl právo stvrzování k beneficiím, hlavně nad třemi arcijahenstvími, Litoměřickým, Bílinským a Žateckým. Navrhovali k tomu zejména Jindřicha Falkenauera, děkana kostela sv. Jiljí v Praze, meškajícího mezi nimi u vyhnanství (12 Kv.). Když však nazejtří potom (13 Kv.) z uložení děkana a kanovníků ze Žitavy Jan Zoul advokat konsistoře ohlásil odvolání jejich proti Konradovi v kostelích Litoměřických, sešlo nejspíš s oné žádosti k biskupu Olomouckému, kněžstvo pak svolané od Zoula v klášteře sv. Jakuba tamže, v počtu více než 80 osob, oznámilo své přistoupení k této appellací. Jen jeden kněz Litoměřický, jménem Kuklík, odepřel k tomu přistoupiti, ano na kázání, které držel téhož dne, vyslovil se nevrle o tom, že prý každý kazatel, který kárá lid pro hříchy jeho, bývá hned pokládán za Viklefa, ano prý Viklefové, kdyby jen byli nechali bludů svých, dobře a řádně činili, hříchy kárajíce.

Jaký v těchto okolnostech měla účinek *synoda Roudnická*, není povědomo. Tolik jen jisté jest, že byla skutečně držána

1421 u přítomnosti velkého shonu lidstva, a že na ní čtyry artikule Pražské byly veřejně vyhlášeny.[8])

Po umluvách zavřených s arcibiskupem Konradem, osobně přítomným v Praze, byly bezpochyby rovněž tak v Praze samé dokonávány smlouvy s městy, která se vzdala vojsku Pražskému, na základě umluv oustních od správců vojska ujednaných. Purkmistři a konšelé jednotlivých měst vypravili nepochybně plnomocné posly své za tou příčinou do Prahy. První byli nejspíš *Kouřimští* a po nich brzy *Kolinští,* kteřížto vydali od sebe zápis Pražanům dne 7 Května, potom *Horníci* dne 10 Května, v čase, když vojsko Pražské a Táborské nacházelo se někde na cestě od hranic moravských k Jaroměři; o 10 dní později teprv *Čáslavští* (20 Kv.), asi v čas, když se vojsko již navrátilo od Jaroměře do Prahy. Zápisy měst Kouřimě, Kolína, Čáslavě a Nimburka byly znění jednostejného. Města zavazovala se jimi podobně jako předtím Mělník, přídržeti se čtyr artikulů Pražských a dopomáhati Pražanům jich i jiných věcí poctivých a užitečných obecnému dobrému, o které by oni se zasadili, nemíti Sigmunda za krále aniž přijímati jiného krále, leč koho by přijali Pražané a jich pomocníci, spravovati se úředníky, které by Pražané u nich dosadili, a odváděti jim požitky, které jindy slušely na krále a úředníky jeho, to pak vše na tak dlouho, až by měla země a koruna krále řádně korunovaného. Proti tomu dali jim Pražané zápisy, rovněž znění stejného, kterými jim odpouštěli všeliké škody a protivenství způsobené předtím straně pod obojí, slibovali je hájiti proti každému, kdož by na ně pro artikule Pražské sáhl, jakož i zachovati jich při všech jejich právích a svobodách, leč by které byly proti artikuli o stavování smrtelných hříchů, konečně pak všem obyvatelům jich,

[8]) Jiné zprávy ovšem nemáme o tom, než ze žádosti kněžstva v Litoměřicích k Janovi biskupu Olomouckému výše zmíněné, kdež praví se o arcibiskupu Konradovi: Et ut haec mala effectualiter compleat, procurat jam per quosdam latrunculos, sibi haereticos similes, in Rudnicz oppido dictos articulos et haereses eructuare publice, multitudine populi tunc et semper praesentialiter consistente.

kteří by nechtěli přistoupiti ke čtyrem artikulům, dávali lhůtu 1421
14 dní, aby se svobodně vystěhovali se vším statkem svým.

Zápis rychtáře, purkmistra a konšelů i vší obce Kutnohorské byl netoliko ujednán nýbrž i dán a psán v Praze, a zněl netoliko purkmistrům, konšelům a obci „velebného města Pražského a hlavního koruny království českého", nýbrž také čelným pánům čili „heitmanům obcí příchylných zákonu božímu", zejména panu Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka seděním na Kumburce, panu Janovi Puškovi z Kunštatu seděním na Kostomlatech, panu Viktorinovi z Kunštatu odjinud z Litic, panu Janovi z Lichtenburka seděním na Hostinném, Hynkovi z Kunštatu seděním na Poděbradech a slovutnému Petrovi ze Svojšína seděním na Orlíce; od nichž také spolu s Pražany byl zase vydán zápis Horníkům. Kutnohorští podrobili se všechněm oněm výminkám jako druhá města, a přijali tatáž zaslíbení od Pražanů i od pánů; toliko vymiňovali se z odpuštění jim daného měšťané uteklí z Prahy, kteří se u nich zdržovali; místo pak lhůty čtrnáctidenní povolovalo se obyvatelům Hory, kteří by nechtěli ke čtyrem artikulům přistoupiti, čtvrt léta, tak aby do toho času nikterak nebyli obtěžováni z příčiny víry, potom pak aby se svobodně vystěhovali se statky movitými, z nemovitých pak aby se vyprodali. Lhůta tato o svobodné odstěhování propůjčovala se také uteklým měšťanům Pražským, tak že vyjmutím jich z odpuštění rozumělo se vlastně, že se jim nedovolovalo navrácení se do Prahy a k tamějším jich statkům.

Po skončení válečné výpravy u Jaroměře přijel také pan *Čeněk z Wartenberka* do Prahy, jak se byl zavázal, a učinil své plné smíření s obcí (22 Kv.), následkem čehož korouhev jeho sňata jest konečně s pranéře, na kterém do té doby zůstávala pověšena.

V čase, když vojenská moc Pražanů vítězně kráčela zemí českou od jednoho konce země k druhému, nebyla Praha sama posavad prosta nejbližšího nebezpečenství, které obyvatelům jejím hrozilo od posádky hradské nad samým městem. Posádka tato, jíž stálo v čele několik pánů českých strany pod jednou, jak se zdá, právě za vzdálení hlavní moci vojska Pražského

1421 od města počínala si směleji než předtím, činíc rozličné výpady z hradu. Jednoho dne přepadli žoldnéři hradští vedením Albrechta z Běškovic a Jana Švába z Jíkve ves Stodůlky za Motolem, a dobyvše kostela, do kterého se utekli někteří přátelé Pražan, zajali v něm 16 lidí rytířských i s koni. Jiného času pobrali 30 vozů na přívoze Malostranském, přes který se nejspíš častěji přepravovaly věci do města, pokud brána přes most zůstávala zavřena nebo spíše zatarasena, zjímavše vozotaje i branný lid přidaný jim k ochraně v počtu asi 50 mužů s více než 30 koni.[9])

Bezpochyby aby učinili přítrž pychům takovým, předsevzali Pražané konečně dne 11 Května, v hod Letniční, opětné obležení *hradu Pražského,* k čemuž obdrželi pomoc lidem arcibiskupa Konrada i také pana Mikuláše Zajíce na Budyni, který se nejspíš toho času dle příkladu jiných pánů přidal k jejich straně. Polním heitmanem Pražanů byl přitom zeman Vácslav *Carda* z Petrovic. Hrad byl bezpochyby toliko obstoupen, protože dobyt ho útokem nebylo snadno možné, ač tak, že se Pražané nicméně zmocnili některých venkovských částí ohrazení jeho. Posádka však nyní na dlouho nedůvěřovala síle své. Když se brzy potom vrátilo vojsko Pražské od Jaroměře, bylo tím méně naděje na odolání. Protož konečně dne 24 Května zavřena smlouva o vzdání v ten spůsob, aby bylo příměří od zejtřka, dne 25 Května, do čtrnácti dní, tak aby jedni druhým neškodili; z Pražanů aby nikdo nevcházel do hradu bez povolení; ale také nikdo ze strany krále Sigmunda aby nebyl od posádky vpouštěn, leč by přišlo lidu králova aspoň 3000 mužů k vybavení hradu a Pražané nedovedli jim cestu zabrániti. Pakli by taková pomoc od krále nepřišla do čtrnácti dní, tehdy posádka měla hrad vzdáti a odejíti svobodně s věcmi svými, však beze zbroje náležející králi. Části hradeb osazené od Pra-

[9]) Dobner. *Monum.* I. 215 ve přídavcích k Bartoškovi z Drahonic. Přepadení Stodůlek jest tam sice tak vypravováno, jako by Albert z Běškovic a Šváb byli od hradských zajati mezi jinými; ale zdá se to býti jen neobratností slohu skladatelova; neb Jan Šváb z Jíkve sloužil králi Sigmundovi, jak svědčí listina Sigmundova dne 28 Října roku 1420 v Palackého *Archivu českém* I. 541.

žanů měly býti na ten čas hradským zase postoupeny. Vedlé 1421
Pražanů účastnil se těchto umluv také pan Čeněk z Wartenberka, tehdáž ještě v Praze přítomný, snad co přátelský prostředník. [10])

V den zejtřejší po zavření této smlouvy (25 Kv.) vzdán byl hrad Lichtenburk, kterému jeho smlouva již došla, od pana Petra z Chlumu, purkrabí královny Žofie, do rukou pana Hynka Krušiny, i asi téhož času také *Žleby*, kterýžto hrad Pražané poručili ke správě panu Petru Zmrzlíkovi, mincmistru úřadujícímu na Horách Kutnách.

Mezitím pokračoval *Žižka* ještě ve válečné výpravě proti nepřátelům strany pod obojí. Po dobytí Jaroměře a po vzdání Dvoru Králové táhl s Tábory dále k *Trutnovu;* kterážto město od něho jest dobyto a vypáleno. Odtamtud pak dal se rychle na pochod směrem západním do krajiny, kdež se ho tu chvíli bezpochyby nenadál nikdo. Cílem jeho byly *Litoměřice,* jedno z hlavních posavadních sídel odporu strany protivné, kdež jak ukázáno, před málo dni mělo duchovenstvo protivící se arcibiskupu Konradovi hlučné sjezdy. Žižka táhl přes Boleslav a přes Mělník; s ním pak účastnili se výpravy té také Hradečtí a pan Jan Smiřický; kteřížto někde u Boleslavě oddělili se a vzali jinou cestu přes Bělou. Asi 20 neb 21 Května byl Žižka již u Litoměřic, a oblehnuv město, dobyl mezitím asi dvě míle odtud ve směru k Lipé jakés tvrze dřevěné na vysokém kuželovitém vrchu, kterou nazval *Kalich,* a odtud za svou ji pokládal. Litoměřičtí, ustrašeni, netušili sobě dobře, a uzavřeli toliko, nevzdávati se Táborům, ale Pražanům, i vypravili k tomu posly do Prahy pod bezpečným průvodem. Dle žádosti jejich oznámili to Pražané Žižkovi; on však buď sám to těžce nesl, buď spíše nemohl ukrotiti Táborů, kteří se nechtěli odříci výboje již připraveného. Učiněn tedy útok na město, ale byl odražen se ztrátou obléhajících, kteříž nyní teprv dle žádosti Pražanů od města odstoupili. Litoměřice pak poddaly se Pra-

[10]) Palackého *Urkd.* I. 105.

1421 žanům dne 29 Května zcela pod týmiž výminkami jako druhá města, která učinila s Prahou smlouvy.

Žižka táhl potom zpět přes Hoštku a přes *Roudnici,* kdež arcibiskup Konrad lidu jeho ochotně poskytl všech potřeb; nicméně však Táboři dle divokého zvyku svého pobořili klášter kanovníků řeholných ve městě, a zapudili mnichy odtud, vypálili dům proboštův, potloukli obrazy, a pobrali kalichy a ornáty. Žižka odtud nepochybně táhl ku Praze, a propustiv tam vojsko od sebe, aby se navrátilo na Tábor, sám odebral se na *sněm* do *Čáslavě.*

Dle usnešení, které se stalo mezi vůdci na výpravě, byli učinili Pražané pozvání k sněmu tomuto hned po navrácení se vojska do Prahy, a to jmenovitě též ke stavům druhých zemí koruny české,[11]) oznamujíce začátek na den 1 Června. Účelem shromáždění mělo býti stavení škod a záhub ve království českém a uvedení jeho v mír a svornost se zeměni druhými, náležejícími ku koruně. Pražané sami, totiž poslové vypravení k sněmu od obcí Starého a Nového města, dali se na cestu dne 31 Května, jedouce přes Kouřim.[12]) Byl to sněm zvláštní ve svém složení a dotud nikdy nebývalý. Nebo účastnili se ho netoliko páni a zemané, nýbrž spolu s nimi ve sboru nerozdílném také Pražané a jiná města královská a rovněž bratrstvo čili obec Táborská, zastoupená jmenovitě všemi čtyrmi heitmany svými, mezi nimiž byl na místo zemřelého Mikuláše z Husi nastoupil pan Jan Roháč z Dubé. Z panstva českého dali se k němu nalézti mnozí z předních posavadních stoupenců krále Sigmunda, jakož byli pan Oldřich z Rosenberka, Jindřich Berka z Dubé seděním na Housce, pan Aleš Škopek z Dubé, Jan Chudoba z Ralska, Arnošt Flaška z Richemburka a více jiných. Vedlé pana Čeňka z Wartenberka, Hynka Krušiny, Oldřicha z Hradce, Viktorina a Jindřicha z Kunštatu čili z Poděbrad a jiných proslulých stoupenců strany pod obojí byl mezi účastníky sněmu také pan Jan z Chlumu, věrný někdy

[11]) Viz pozvání k Šestiměstům čili horní Lužici dané dne 19 Května v Palackého *Urkd.* I. 96.

[12]) *Beneš mim* u Dobnera IV. 71.

pomocník Husův v Kostnici, který jinak, jak se zdá, asi od 1421
posledních časů krále Vácslava spravoval se dle rady mistrovy a přebýval v soukromnosti na tvrzi své v Pihli v kraji Litoměřickém. Také arcibiskup Konrad přijel osobně. Prohlédaje pak k důležitosti valného tohoto shromáždění, vypravil sám král Sigmund, meškající tehdáž ve Trenčíně v Uhřích (27 Kv.), posly své do Čáslavě k vyjednávání, pana Alše Holického ze Šternberka a pana Půtu z Častolovic.

Začátek sněmu stal se dne 3 Června shromážděním ve farním kostele Čáslavském, kdež k napomenutí od kněží všichni předně poklekli k modlení se, prosíce za dar ducha svatého. Poněvadž však nebyli tu ještě páni moravští, kteří příchod svůj byli slíbili, jednalo se zatím o některých menších věcech. Dne 5 Června přijeli Moravané, v jichžto čele nacházeli se heitman zemský pan Petr z Kravař odjinud ze Strážnice a pan Jan z Lomnice, opatření, jak se zdá, plnomocenstvím od více jiných, kteří osobně nepřišli. Stavové slezští a lužičtí nedbali na pozvání k sněmu, ano dali se právě ten čas v nepřátelské útoky na pomezní krajiny země české; pročež ovšem přikročilo se k jednání bez nich neprodleně.

Řídící stranou na sněmě tomto byli dle tehdejšího stavu věcí přirozeně Pražané, Tábořì a páni, kteří se byli spolu s nimi postavili do popředí v boji proti králi Sigmundovi. Návrhy jejich směřovaly k tomu, aby všecky země koruny české, a pokud se toho nedalo dosáhnouti, aspoň království české a markrabství moravské, přiznaly se ke snahám o opravu ve věcech církevních na základě čtyr artikulů Pražských, i aby vypověděly poslušenství králi Sigmundovi jakožto protivníku a pronásledovníku směru tohoto. První část návrhů nepotkala se se žádným zjevným odporem, ačkoliv bylo ve shromáždění mnoho pánů českých, kterým čtyry artikule Pražské se vším, co z nich plynulo, byly v srdci protivné. Ale k článku o vypovědění poslušnosti králi Sigmundovi váhali se zjevně přistoupiti páni a zemané moravští, protože v zemi jejich byla moc Sigmundova mnohem větší nežli v Čechách a tudy strana tamějších podobojí nedůvěřovala proti němu silám svým; žá-

1421 dali tedy jistého odkladu. Mezi pány českými zase byli mnozí, a snad netoliko z posavadních stoupenců královых, nýbrž nejspíš také i z přijímajících pod obojí (jako asi pan Čeněk z Wartenberka), kteří se rozpakovali odříci se Sigmunda na vždy a pod každou výminkou. Neshody tyto urovnaly se, pokud bylo možná, po pilném uvažování zavřením sněmovním, kteréž bylo obsaženo ve dvou rozdílných zápisích daných dne 7 Června. Jeden byl od stavů českých, druhý od stavů moravských. [13])

Stavové čeští zapsali se předně hájiti čtyry artikule Pražské proti každému, kdož by jim v nich překážel neb je chtěl mocí od nich tisknouti, a zachovávati je sami osobně i s poddanými svými, leč by byli lépe zpraveni písmem takovým, kterému by mistři Pražští nemohli rovněž písmem svatým odolati; za druhé, nemíti Sigmunda za krále a nepřijímati jeho, leč by bůh to chtěl a byla k tomu vůle jednosvorná všechněch přidržících se čtyr artikulů, zejména města Pražského, pánů českých, obce Táborské, rytířů, panoší, měst i jiných obcí českých. Za třetí zvolili ze svého prostředka *dvadcet vládařů* k řízení věcí zemských, pokud by nebylo krále v zemi, s plnou mocí k rovnání všelikých rozepří mezi stavy neb obcemi a k nařizování všeho potřebného k obraně země. Pět jich bylo ze stavu panského, Oldřich z Rosenberka, Čeněk z Wartenberka a z Veselé, Oldřich Vavák z Hradce, Hynek Krušina z Lichtenburka a Jindřich Berka z Dubé; čtyři z Pražanů, po dvou ze Starého a z Nového města, z nichž byl z každého města jeden konšel a jeden obecní, ze Starého města totiž konšel Jan z Kněževsi a soused Lideř z Radkovic, z Nového města Pavlík, někdy špižír králův, řečený jinak Pavel z domu rychtářova (totiž z domu řečeného nyní u Myslíků č. 171), konšel, a Jan Charvát ze sousedstva; dále sedm ze zemanů, mezi nimiž byli dva přední heitmanové Táborští, Jan Žižka z Trocnova a Zbyněk z Buchova, vedlé nich Janek ze Smilkova, Mikuláš z Barchova, Milota z Chře-

[13]) Zápis stavů moravských zachoval se sic jen nedatovaný. Viz Palackého *Archiv český* VI. 398. Ale dle vypravování Vavřince z Březové a z porovnání obsahu této listiny se zápisem českým musí se souditi, že byl dán též 7 Června.

novic, Oneš z Měkovic a Jindřich z Boharyně; čtyři pak z měst 1421
jiných krom Prahy, z nichž na předním místě jmenoval se Franc z Rosentala čili z Rožmitála, města arcibiskupova, tři ostatní z měst královských, Vacek ze Žatce, Matěj Pražák z Hradce nad Labem a Petr Hostic z Kouřimě. Kdyby nebyl nový král zjednán dříve, měla moc vládařů těchto trvati až do sv. Václava tehdejšího roku, a nic déle, leč by se stalo nové svolení. Kdyby pak některý z nich před tím časem zemřel, bylo zůstaveno stavu neb obci, z které byl, zvoliti jiného na to místo. V těžších věcech, týkajících se náboženství, měli vládaři povolati k sobě dvou osob duchovních a slyšeti jejich radu. Ustanoven k tomu Jan z Příbramě, jakožto jeden z předních mistrů Pražských, a kněz Jan kazatel ze Želiva, jakožto muž požívající velké moci u lidu Pražského. Mimo to uzavřeno, aby byla uložena společná synoda duchovenstva v království českém, na které by arcibiskupem, mistry a kněžími ustanoven byl řád kostelní, a pod ten aby uvedeno bylo všecko duchovenstvo v zemi bez rozdílu. Pak-li by se některý kněz ze řádu toho vytrhnul, aby ho páni ani obce netrpěli, nýbrž odevzdali ku kázni úředníkům arcibiskupovým.

Zápis pánů a zemanů moravských obsahoval smlouvu se stavy českými, kterou se zavázali týmž spůsobem jako oni zachovávati a hájiti čtyři artikule Pražské; co se pak týkalo krále Sigmunda, slibovali do šesti neděl poslati ku králi řádné poselství, po němž by proti němu svou čest ohradili, vezmouce od něho odpuštění; potom však měli bez další výmluvy přistoupiti k uzavření stavů českých o vypovědění jemu poslušenství a s nimi i v tom vejíti ve spolek.

Stavové čeští ustanovili se mezi sebou také na tom, aby to, co se na sněmě tomto ujednalo, žádným spůsobem nebylo na ujmu předešlému již pokročilému jednání s králem polským Vladislavem a s velikým knížetem Vitoldem litevským po poslích k nim vypravených. Dle nálezu sněmovního ohlásil také arcibiskup Konrad hned ze Čáslavě svolání synody v Praze ke dni sv. Prokopa čili ke 4 dni měsíce Července; ku kterémužto zval duchovenstvo obou stran, pod jednou i pod obojí bez roz-

1421 dílu; a Pražané slibovali všechněm, kdož by přišli, svobodný průvod.

Mezi jednáním tímto a nejspíš hned brzy po zahájení sněmu přijeli do Čáslavě poslové Sigmundovi, pan Aleš Holický a Půta z Častolovic. Obdrževše jen stěží slyšení od stavů shromážděných, přečtli list králův, kterým je napomínal, aby pečovali o pokoj v zemi a o vyvedení jí ze zlého nařčení, zvláště prý proti těm, kteří by jej chtěli tisknouti od jeho dědictví. Osvědčuje svůj žel ze záhub, které se staly, a odvolávaje se na péči, kterou prý měl o dobré země již za života bratra svého, krále Václava, vyslovoval ochotnost svou k tomu, aby stavové dostali řádného slyšení o čtyrech kusích, o něž se zasazovali, a do té doby aby obě strany náboženské byly v pokoji spolu, netisknouce jedna druhé. Pak zdálo-li by se prý komu, že by jim byly nějaké vady, jakož jemu se nezdá, že jest hotov je napraviti. Jestliže by však stavové toho, čeho podával, přijmouti nechtěli, hrozil, že by musil všechny přátely své a všecky země okolní na pomoc vzíti, byť přišla z toho konečná záhuba té země.

Stavové odpověděli králi k listu tomuto pouze vyčtením vad, o kterých se tázal, byly-li by jaké od něho: že dopustil proti svému bezpečnému listu upálení Husa a potom též Jeronýma, že dopustil odsouzení Čechů od koncilia Kostnického za [illegible] že křížem tím a kacéřováním [illegible] země [illegible] a [illegible] proti jazyku českému [illegible] také že odtrhnul [illegible] kterou císař Karel zjednal [illegible] korunu ze země [illegible] a listy zemské, že kle- [illegible] peníze sirotků a vdov [illegible] jeho. Chtěl-li by [illegible] zase králov- [illegible] a poznamení: aby [illegible] koruně, aby korunu a [illegible] a listy vztahující se [illegible] aby okolní země

a zvláště ty, které sluší pod korunu českou, upokojil, aby království a markrabství nebylo více hubeno a krev věrných křesťanů nebyla déle prolévána. Přitom oznámili mu také svůj úmysl, že se míní držeti čtyr artikulů Pražských do zprávy lepší písmem svatým. 1421

Sněm Čáslavský uvedl stížnosti tyto proti Sigmundovi ve známost také knížatům a stavům *slezským* dopisem dne 7 Června, kterým napomínal je pro záhuby a ukrutnosti činěné od nich tehdáž ve pomezních končinách země české, a když by jich nepřestali, hrozil nastoupiti proti nim na přísné prostředky jakožto proti zpronevěřilým manům koruny; také pak bezpochyby ještě téhož dne nařídil sněm částečnou veřejnou hotovost proti nim v celém kraji Hradeckém. Nazejtří potom rozešli se stavové neb aspoň větší část jich ze Čáslavě. Pražané jmenovitě navrátili se již dne 9 Června do Prahy.

Zde se dva dni předtím, totiž dne 7 Června, vzdala *posádka hradská* dle umluvy předtím učiněné, ježto lhůta čtrnáctidenní povolená k očekávání pomoci od krále Sigmunda toho dne došla. Bojovníci královi odešli svobodně s věcmi svými, a odebrali se na jiné královské hrady, někteří jmenovitě na Karlštein; Pražané pak uvázali se ve hrad vložením do něho posádky své, sto mužů ze Starého a sto z Nového města. Ve hradě našly se dvě velké pušky a více menších krom jiného vojenského náčiní, což vše dle umluvy musilo od královských býti zanecháno. Radostná událost ta slavila se zejtřejšího dne, v neděli 8 Června, zvoněním na hradě a ve městě všemi zvony a zpíváním Tě boha chválíme. Hned však potom strojila se zdivočelá chátra Pražská ke spáchání podobných ohav a spoust jako předtím na dobytém Vyšehradě, pobádána jsouc k tomu zalíbeným kazatelem svým, knězem Janem ze Želiva. V outerý, dne 10 Června, vedralo se bezpochyby něco lidu proti vůli konšelů do zámku, a jali se páliti krásné obrazy a vzácné desky oltářů kostela Pražského. Rouhavě vzali sochu Krista sedícího na oslátku, a postavivše ji na cimbuří kostela obrácenou na stranu půlnoční, jako ku pomezí míšenskému, pravili: Jsi-li Kristus, požehnej Míšni; potom pak srazivše ji dolů

1421 s cimbuří, roztloukli na kusy. Úmysl jejich byl, rozbořiti hrad a v něm zvláště také kostel hlavní, nejnádhernější pomník stavitelského umění doby předešlé. Však vážnější měšťanstvo a mocní páni nacházející se v Praze zamezili to velkým úsilím.

Zároveň s posádkou královskou opustil hrad nepochybně také poslední kanovník Pražský, mistr Ondřej z Brodu, který tu posud hlídal věci kostela s některým jiným žákovstvem, a odebral se ke druhým kanovníkům do Žitavy.[14]) Ve hradě přebývaly však také ještě jeptišky sv. Jiří ve svém klášteře. Těm dána jest jistá lhůta na rozmyšlenou, aby buď přistoupily ke čtyrem artikulům Pražským, buď svobodně odešly. Větší díl i s abatyší odhodlaly se přistoupiti k artikulům, i odvedeny jsou dne 21 Června k ostatním jeptiškám Pražským, aby s nimi společně obývaly v klášteře sv. Anny na Starém městě. Abatyše však po některém čase s několika jinými odstoupila zase, a odstěhovala se z Prahy k svým příbuzným.

8.

Stav obcí Pražských po sněmě Čáslavském. Synoda Pražská. Tažení k Bílině a k Mostu. Sněm v Hoře.

Vzdáním hradu Pražského byla Praha teprv sproštěna nebezpečenství, které ji od počátku bouří těchto stále ohrožovalo z nejbližšího blízka, a následkem vítězství dobytých nad vzdálenějšími nepřátely neměla ty doby také na mnoho mil ve svém okolí žádného protivníka nebezpečného kromě královské posádky na Karlšteině. Teprv po vzdání hradu otevřelo se zase volné spojení mezi Malou a větší stranou Pražskou přes most, a nebylo více potřebí osazení domu Saského a věží mostských branným lidem. Bylo však smutné podívání, které se otvíralo před očima přicházejících tehdáž ze Starého města na Malou stranu. Celé *Menší město* Pražské, jak se zavíralo starou zdí městskou, bylo černým spáleništěm, na kterém nezůstávalo

[14]) Viz psaní jeho dané předtím dne 26 Května v Palackého *Urkd.* 104.

v celosti ani jednoho stavení, kromě snad několika malých domků v pořadí přistaveném ke zdi dvoru arcibiskupova v ulici mostské; a o mnoho jinak nebylo také na Újezdě, na Písku a na jiných místech na předměstí obejmutém novou zdí Karlovou, kdež leda v některých ukrytějších koutech mohlo se zachovati sem tam několik chyší.[15]) Také městečko *Hradčany*, které se spolu s hradem dostalo v moc Pražanů, a předměstí jeho na Pohořelci, na Úvoze a na Dláždění, byly aspoň s větší polovici vypáleny a pobořeny při prvnějším obležení hradu. I na rynku Hradčanském zůstala jen asi polovice domů zachráněna od zkázy. Obyvatelstvo bezpochyby větším dílem se rozprchlo, aby ušlo svízelům války. 1421

Podobného pohledu jako Malá strana poskytovalo na Novém městě Pražském *Podskalí* a *Podvyšehradí*, kdež od vypálení posádkou Vyšehradskou všecko po více let zůstávalo pusté, jak domy tak farní kostely tamější. Však i ostatní Nové a Staré město bylo zneškařeno sutinami čtyr pobořených klášterů, sv. Kateřiny, Zderazského, sv. Ambrože a sv. Klimenta; mimo to pak zůstávaly také delší čas některé stopy záhub spůsobených střelbou křižáků v čas obležení Prahy a potom z hradu na půlnočním kraji Starého i Nového města blíž břehu Vltavy.

Větší změna však než v zevnějším pohledu na tato dvě města Pražská stala se v jejich obyvatelstvu útěkem skoro asi čtrnácti set sousedů, větším dílem zámožných a národnosti německé, kteří byli co nepřátelé města i s rodinami svými vypověděni na vždy a odsouzeni statků svých. Obec opětovala nález svůj o nich znovu dne 5 Dubna, krátce před tažením do východních krajin země, aby nikoli nebyli přijímáni zase ani jich dědicové navracováni ku kterému jich zboží, než aby byli „držáni věčně za bezectné a za přísežníky křivé i za ztracence vší obce toho města“; a přitom mělo se zvláště na paměti, aby se budoucně nedopustilo znova rozmnožení a zmohutnění Němců ve městě; neb učiněn zároveň nález, aby napotom žádný

[15]) Dokladů na to poskytují *Základy starého místopisu Pražského* v Díle III, kdež větší počet domů Malostranských ještě po kolika desítiletích připomínají se co poustky.

1421 rodilý Němec nesměl děditi v Praze, to jest býti tu sousedem a držeti majetek nemovitý, vyjma toliko ty Němce sousedy, kteří byli ve městě zůstali a srovnali se s obyvateli českými ve víře; jiný každý rodilý Němec měl požívati toliko práva hostinského, pokud by se obci zachoval. Jak k měšťanům těmto, tak zachovala se obec také k jednotlivým pánům a zemanům strany protivné, kteří měli domy své v Praze, a rovněž k osobám a sborům duchovním, zabavujíc všecko jmění jejich ve městě i v jeho okolí.

Obce Starého a Nového města dostaly se tím tu chvíli v držení velkého jmění, ku kterému náleželo jmenovitě několik set domů v jednom i druhém městě.[16]) S velkou část byly to domy v nejživějších tehdáž ulicích Pražských, ve kterých přebývalo nejzámožnější sousedstvo. Dá se jich napočítati jen ku příkladu na Staroměstském rynku 19; 12 v malé, ale bohaté uličce za radnicí Staroměstskou, kdež měli kramáři své nejdražší sklady, 27 v ulici Celetné spolu s malou uličkou Plaierovou, vedoucí z ní ku kolleji Karlově, šest z jedenácti domů v krátké ulici Zlatnické (nynější malé Jesuitské), 18 v ulici

[16]) Vavřinec z Březové praví, že se vystěhovalo skoro 700 obyvatelů neb hospodářů (incolae seu hospites) ze Starého a tolikéž z Nového města; čímž však nesmějí se mysliti sami majitelé domů, nýbrž také jiní sousedé. O počtu zabavených domů máme známost hlavně ze zápisů v knihách městských z prvních asi desíti let potom, kterými obec domy takové odprodávala; ale prodeje ty nejsou všecky v knihách zaznamenány. Ze sestavení všechněch pamětí sem náležejících v *Základech starého místopisu Pražského* dá se s jistotou ukázati na Starém městě všeho všudy o 317 domích, že byly zabaveny: o 535 pak zase s jistotou, že zabaveny nebyly; o ostatních asi 323 domích zůstává pochybno, zdali byly či nebyly zabaveny. Všechněch domů Staroměstských bylo totiž (mimo Židovskou část města) asi 1175. Kdybychom k oněm 317 zabaveným domům připočetli i všech 323 domů pochybných, nebylo by jich ještě 700, než toliko 640. Že však zmíněných všech 323 domů pochybných nebylo zabaveno, dá se s velkou ku pravdě podobností tvrditi. Kdybychom jich polovici připočetli k zabaveným, bylo by těchto celkem 478, což možná že jest nejblíže pravdy. O domích Novoměstských nedá se ani takovýto počet provésti, protože zápisy v knihách Novoměstských jsou patrně ještě méně ouplné. Určitě uvodí se v nich jen 107 domů zabavených a od obce prodaných.

Platnéřské, odkudž vystěhovalo se mnoho řemeslníků pracujících v železe, 10 v uzké ulici za Týnem, ve které bývalo celkem 13 domů, a tak podobně v jiných některých. Jak domy ve městě, tak byly také zabaveny zahrady a vinnice uteklých měšťanů a duchovních osob v nejbližším okolí města, kterých se s jistotou dá napočítati více než půl druhého sta, však neúplně. Poněvadž Menší město Pražské delší čas zůstávalo skoro liduprázdno, tak že obce Malostranské tu chvíli nebylo, sáhli Staroměstští a Novoměstští také na vinnice a zahrady na té straně města, a naložili s nimi dle svého prospěchu. Ještě však mnohem většího jmění zmocnili se pobráním venkovských statků protivníků svých v daleké široké krajině okolo města, jak daleko sáhala tehdáž moc zbraní jejich. Bylo to nejskrovněji počítajíc aspoň 160 rozličných dvorů a tvrzí s vesnicemi, s poli, lukami, lesy, lidmi poplatnými a všelikým jiným příslušenstvím. Největší počet jich rozkládal se na východní straně v krajině od Prahy až ke Brodu českému, k Brandýsu a ku Kostelci na Labi, na půlnoční straně k Velvarům a k Slanému i za Slaný, na západě k Unhošti i asi na míli cesty od Karlšteina, kdež dále překážela posádka hradu tohoto, na jihu až za Zbraslav a k Jílovému. Ale jednotlivých statků zmocnili se Pražané také ve vzdálenějších krajinách v okolí měst Žatce, Loun, Litoměřic, Mělníka, Kolína a Kouřimě i také za Berounem následkem dobytí těchto měst, která odtud stála pod jich mocí. 1421

Statků tohoto druhu byla jen menší část, které byly pobrány rodinám měšťanským neb jiným osobám stavu světského; nejvíce bylo jich, které náležely duchovenstvu. Pokud se týče statků znamenitějších osob z tehdejšího měšťanstva Pražského, o kterých se zachovaly paměti, náležely k tomu: tvrz v *Roztokách*, vzatá Reinhartovi Remešskému; dvůr v *Klecanech* Mikulášův z Jevíčka; dvůr v *Krči* bohatého kupce Antonina z Munheima z ulice Celetné, který dodával síru a sanitr k vojsku krále Sigmunda; [17]) v dolních *Počernicích* dvůr někdejšího rychtáře Staro- i Novoměstského Jiřího Síněte; v *Běchovicích* dvůr

[17]) Viz Palackého *Archiv český* I. 513.

1421 Václava kanovníka a Johánka, synů sťatého někdy konšela Jana Domšíka; v *Košířích* dvůr Názovský, který měl tehdáž biskup Churský Jan Náz co podíl po otci; tvrz *Hradištko* u Hostivic Mikuláše Zárovského a blízko odtud *Brzve* Jana syna Františka Rokycanského; *Makotřasy* tvrz vzatá Petrovi Meziříčskému s vesnicemi blízkými Řebcemi, Středokluky, Běloky, s jedním člověkem v Lidicích a jiným v Zájezdě; nedaleko odtud ve *Přílepích* dvůr Mikuláše Domažlického od žáby na Starém městě s příslušenstvím v Hospřidech a v Ouněticích; v *Lobči* u Velvar zboží písaře někdy městského a potom královského doktora Jana z Weilburka s vinnicí, s řekou, s lesy a lidmi poddanými; též u Mělníka v *Okrouhlíku* dvůr Jana Ochsa od vola na trhu ovocném (čili nynějším malém rynku Staroměstském, č. 142). Osobám méně známým stavu městského byly vzaty dvory a jiné statky v *Klukovicích* nad potokem Dalejským, v *Hostivicích*, v *Jenči*, v *Křeslicích* za Hostivaří (Šimonka suken kraječe) a v *Bynicích* tamže, v *Zlatě* u Škvorce a dvůr s půltřetím lánem v *Jílovém;* k tomu majetníkům městského stavu, jichž neumíme s jistotou udati, ves *Dobroviz* u Hostouně, *Chýnov* u Libčic, *Brázdim* nedaleko Brandýsa, dvůr s tvrzí v *Ctěnicích* u Vinoře, dvůr s tvrzí v *Měšicích* v též krajině, dvůr *Podvinský* u Libně, dvory v *Malešicích, Záběhlicích, Pračích* a rychta v *Hostivaři*. Jměním šlechtických osob, kterého se Pražané zmocnili, byly tvrze *Okoř*, někdy pana Jindřicha Leřia z Lažan, který byl padl v bitvě před Vyšehradem, a *Redhošť* za Slaným jistého pana Humprechta, tuším z Tasnovic seděním na Zvoleněvsi, který měl do roku 1408 dům v Praze na Starém městě blíž kláštera sv. Anny (č. 186).

Zabraného jmění duchovenstva bylo nejvíce statků klášterů a kapitulních kostelů Pražských; na něž přišla dvojí rána *zároveň*. Co měli blíž Prahy neb jak daleko moc Pražanů sáhala, bylo zabaveno od nich; co leželo ve větším vzdálí, bylo s největší část od krále Sigmunda zapsáno pánům českým a jiným pomocníkům jeho za vojenské služby jemu prokázané.

Nejblíž Prahy při Malé straně stály v sutinách bohaté předtím kláštery Benediktinů Břevnovských a Praemonstratů na

Strahově. Ze zboží *Břevnovského* vzali Pražané v moc svou 1421
rozsáhlé zahrady okolo samého stavení klášterního s dvorem *Týnem* rovněž při samém klášteře a blízké dvory v *Liboci*, v *Ruzyni* a v *Mirešicích*, též v *Michli* i bezpochyby všecko jiné, co leželo v okolí města; ve větším pak vzdálí dvory a vesnice *Břístev* a *Vesce* u Mochova, městečko *Chlumín* a nedaleko něho vesnice *Libiš* a *Slatinu*, též ves řečenou *Holy* blíž Okoře; od kláštera *Strahovského* rovněž dvůr poplužní při samém klášteře s příslušenstvím jeho a jmenovitě rozsáhlými vinnicemi okolo kláštera i na Brusce, dvory v *Nebušicích*, v *Horoměřicích*, v *Chýni* a v *Ouhonicích* na západní straně od Prahy a v *Tryskovicích* na východní, též dvůr v *Křevicích* u Velvar i zboží *Pátecké* na Ohři. Rovněž vypálenému klášteru *Kartouskému* vzali mlýny jeho Pražské na obou stranách řeky Vltavy, zahrady a vinnice v místech u kláštera, dvůr ve *Zléchově* s vinnicí proti němu, obadva dvory v *Butovicích* s vinnicí k jednomu z nich náležející a s hájem i lukami v Daleji u Klukovic, pak *Dřínov* u Veltrus se vším příslušenstvím; klášteru *Zderazskému* pole u Buben, vinnici na Smíchově proti klášteru Kartouskému a dvůr v *Chodově* u Kunratic; klášteru sv. *Ambrože* dvůr v *Olšanech;* křížovníkům *Svatomařským* zahrady klášterské na Malé straně, půl dvoru jim náležící v *Motole* a dvory v *Hovorčevsi*, v *Týnci* u Mladé Boleslavě, v *Huhách* a v *Chržíně* u Velvar a v *Lešťanech* u Loun; nejspíš také *Uhřiněves;* kommendě rytířů německých u *sv. Benedikta* háj u *Dvořec* za Podolím a některé jiné zboží; jeptiškám *Svatojirským* vinnici jejich za klášterem na Brusce a druhou v *Týnci* u Třešovic, zahradu v *Ovenci*, půl dvoru *Motolského*, dvory v *Hořelicích*, v *Kamýce*, v *Neutomicích*, v *Lichocevsi*, a na pravé straně řeky Vltavy v *Bohnici*, v *Střížkově* a v *Břežanech panenských*, vzdáleněji pak dvůr v *Zálezlicích* u Chlumína a vesnice *Třeboutice*, *Brnou* a *Újezdec* v Litoměřicku s velkou vinnicí, kterou poddaní lidé tří těchto vsí vzdělávali; klášteru sv. *Anny* na Starém městě dvůr v *Kopanině;* klášteru sv. *Ducha* dvůr v *Řisutech* u Slaného; klášteru sv. *Maří Magdaleny* dvůr v *Chánicích* a zahradu při klášteře

1421 na Malé straně v Nebovidech, též klášteru sv. *Anny* na Malé straně zahradu tamže.

Jako jiní řeholníci, byli také bratří řádu *křižovnického* s červenou hvězdou opustili Prahu, ale jak se zdá nevšichni. Zůstalť ve špitále jejich hlavním u mostu na Starém městě provisor kláštera, bratr Zbyněk, a vedl péči o chudé a nemocné dále v jistém dorozumění s purkmistrem a konšely Staroměstskými, nejspíš spolu s některými jinými bratry.[18]) Pražané vzali však nicméně správu statků špitála do rukou svých prostředkem zvláštních úředníků z měšťanstva, které k tomu dosazovali, ovšem toliko statků ležících ve krajině, jak daleko se vztahovala moc jejich. K tomu náležely jmenovitě dvory a vesnice *Hloupětín, Davlice, Tursko* a něco vzdáleněji *Dobřichovice* na Mži mezi Karlšteinem a Zbraslaví.

Ze zboží pobraného světskému duchovenstvu bylo zvláště mnoho statků duchovenstva *kostela Pražského;* od proboštství jmenovitě dvory ve *Stodůlkách*, v *Dehnicích*, v *Ovenci*, v *Šárce*, v *Hostouni*, v *Čimicích* a vzdálenější zboží v *Rudči* u Kostelce na Labi, tvrz v *Nelahozevsi* s *Dědibaby* a *Dušníky* u Veltrus a luka u *Ješína* a *Hobšovic* blíž Velvar; od děkanství dvory v *Poliradech* a *Zárybech* u Labského Kostelce a luka v *Kuchárkách* ve krajině ku Karlšteinu; od praebend a obediencí kanovnických dvory s příslušenstvím v *Kobylisích, Chabřích, Třeboradicích, Kbelích, Nehvízdkách, Oujezdci, Mratíně, Líbeznicích, Odolené vodě*, v *Lysolajích, Nebušicích, Kněževsi, Holubicích* a vzdálenější v *Korycanech* a *Bukole* u Chlumína a u Veltrus; od jiného žákovstva dvory v *Hrnčířích* za Kunratici, ve *Veltěžích* u Zdib, ve *Ptíči* u Ounhoště a v *Libkovicích* pod Řípem; krom toho také velká vinnice kapituly na Petříně, více vinnic jednotlivých kanovníků a nepochybně více jiného jmění, o němž se nezachovaly zprávy.

Od proboštství *Vyšehradského*, jehož statky byly větším dílem od Prahy vzdálenější, vzali Pražané, pokud známo, toliko

[18]) Viz listinu k tomu se vztahující od 30 Srpna 1420 v pamětní knize Staroměstské od roku 1417 fol. 78, která se nachází co formulář také v rukop. českého musea 981 č. 119.

tvrz a ves *Tatce* za Českým Brodem a mlýn ve *Vojkovicích* 1421
u Veltrus s loukou a jiným příslušenstvím, mimo to však také tvrz ve *Chřenicích* za Uhřiněvsí se zbožím k ní příslušným, kterou byl sobě koupil tehdejší probošt Albik, někdejší arcibiskup, k soukromému jmění; ze statků kapituly dvory ve *Vršovicích*, v *Nůslích*, v *Hodkovičkách*, v *Cholči* a bezpochyby také všeliké zboží v *Podolí* a *Bránice* za Vyšehradem, ve *Hlubočerpích*, v *Jinonicích*, ve *Kněževsi*, v *Korycanech*; od proboštství sv. *Apollinaříše* dvůr v *Ouněticích* se chmelnicí při něm a s jiným příslušenstvím.

Ačkoliv se arcibiskup Konrad smluvil s Pražany, nezůstaly tím nicméně ani statky *arcibiskupství* Pražského od nich docela ušetřeny. Pražané podrželi, snad se svolením jeho, všecko to, čeho se byli před umluvou s ním již zmocnili. K tomu náležela tvrz ve *Břežanech* stranou k Jílovému, dvůr v *Kyjích* s blízkou vsí *Hostavici* a v Praze samé velká zahrada při zbořeném dvoře arcibiskupově, zpustošená pokácením stromů v čas obležení Prahy, též vinnice arcibiskupská nad Košíři a nejspíš všecko jiné, co náleželo k arcibiskupství v Praze. Po dobytí Brodu českého vládli však Pražané také zbožím, které náleželo k arcibiskupskému *purkrabství Brodskému*;[19]) snad dle nějaké umluvy s arcibiskupem a k jeho ruce.

Jak duchovenstvu Pražskému, tak pobrali Pražané také některým osobám a sborům duchovním mimo Prahu sídlícím statky jejich, které ležely v nejbližším okolí Pražském, i dílem některé v krajinách vzdálenějších. Tak zejména *proboštovi Mělnickému* ovocnou zahradu jeho na Újezdě Malostranském a dvůr jeho v *Srbči* u Kornhauzu; klášteru *Plaskému* dvůr jeho na svahu Petřína s lidmi poplatnými a s rozsáhlými vinnicemi na Petříně a pod Petřínem i s jiným příslušenstvím; klášteru *Zbraslavskému* dvory v *Lahovicích* a v *Lipanech* v nejbližším

[19]) Svědčí o tom zápisek v seznamu zabavených dvorů v *Lib. miscellaneus majoris civitatis Pragensis* fol. 1110 ac., kdež Pražané dávají dvůr ve Přistůpimi, in villa Przestupim, quae pertinet ad burggraviatum Brodensem, Witkoni Chytri de Broda Boemicali, de qua tenetur fovere tres equos. Viz u Höflera II. 293.

1421 okolí jeho při řece Mži, v *Klínci* a ve *Slapích* za vrchy na polední straně od kláštera a v *Neumětelích* za Berounem; sousednímu klášteru *Ostrovskému* čili sv. Kiliana chmelnici při něm samém, dvůr se dvěma poplužími v *Dobříči* u Tachlovic a více zboží jiného; klášteru sv. *Prokopa* na Sázavě dvůr ve *Chotouchově* za Zásmuky, městečko *Mnichovice* a několik vesnic na blízku; klášteru *Skalickému* u Kouřimě dvůr v *Dolánkách*, vesnici *Myškovice* a jiné zboží; proboštovi *Roudnickému* zboží jeho ve vsech *Záboří* a *Míkově* u Mělníka, zejména vinnici a louku, a dvůr v *Pohořicích* u Budyně; konečně ještě vzdálenějšímu klášteru panenskému v *Doksanech* dvory v *Lužci* u Mělníka, v *Ledčicích* pod Řipem, v *Novévsi* blíž Doksan a v *Nučnicích* nedaleko Litoměřic. Připomínají se též dvory zabavené farářům v *Líbeznicích*, v *Čachovicích*, ve *Chroustoklatech* u Českého Brodu, v malé *Chuchli*, v *Hořelicích*, též ve *Hřivčicích* u Loun dvůr faráře *Vrbenského*.[20])

Zabavené domy a statky protivníků strany pod obojí měly sloužiti obcím Pražským k nahražení škod a útrat ve válce s nimi; ku kterémuž cíli nemínily obce podržeti jich všechněch pod správou svou, nýbrž největší díl prodati a speněžiti, v čemž se dílem již ve druhé polovici roku 1420 stal některý začátek.[21]) Aby *odběhlí měšťané* nemohli prodeje takové mařiti v dorozumění se soukromými přátely předstíráním dluhů na domích neb na jiném zboží, nalezla obec již dne 30 Ledna 1421, aby nižádní dluhové takoví nebyli placeni, leč by již před odběžením majitelů byli řádem práva dokázáni. Potom dne 13 Března

[20]) Známost o zabavených statcích venkovských máme hlavně ze seznamu právě zmíněného v *Liber miscellaneus maj. civit. Pragensis*, jejž dle přepisu ode mne zhotoveného vydal Höfler ve II. díle svých *Geschichtschreiber der husitischen Bewegung in Böhmen*. Seznam tento obsahuje však jen statky asi během let 1421 a 1422 od obce zas prodané, a jest tudy neúplný. K doplnění jeho jest zde užito také jiných některých zpráv.

[21]) Dne 26 Července 1421 stvrdili konšelé Starého i Nového města [illegible]ho domu u *beránka* blíž sv. Jiljí (č. 243) Matěji [illegible]avíce, že mu dům ten byl od dvojích kon[illegible] Darování toto muslio se dle toho státi

uzavřela obec, aby se domy a statky takové prodávaly „domácím spoluměšťanům a sousedům věrným vedlé milosti“, bohatému i chudému, jak by kdo postačil, a zvláště aby se slevovalo těm, kteří statečně bojovali neb jinak pracovali k obecnému dobrému. Obce tedy částečně odměňovaly se také darováním statků mužům zasloužilým. Těm, kteří domy neb statky koupili, povolovalo se obyčejně splácení na mnohé lhůty, tak že se nestali hned plnými majetníky, obec pak měla z prodejů těch po více let znamenité důchody. Mnoho domů a venkovských statků bylo však, jak se zdá, také jen nájmem postoupeno. 1421

Jiným zdrojem důchodů bylo Pražanům panství nad královskými a jinými městy, jež do té chvíle připravili pod moc svou. Bylo jich, pokud známo, jeden a dvadcet, totiž *Beroun, Slaný, Louny, Kadaň, Chomoutov, Litoměřice, Bělá,*[22] *Mělník, Kostelec na Labi,*[23] *Brod český, Kouřim, Nimburk, Kolín, Kutnáhora, Čáslav, Chrudim, Mýto, Polička, Litomyšl, Jaroměř* a *Dvůr Králové.* Pražané uvázali se v nich ve všecky příjmy, které jindy náležely králi a jeho podkomořímu, tedy v nájmy rycht, v šosy a ungelty, platy z masných krámů, z lavic chlebných a jiné všelijaké. Rovněž vykonávali nad nimi všeliká královská práva. Na místě podkomořího královského bývaly k tomu cíli vysílány osoby z raddy neb z jiného sousedstva, kteří sázeli a ssazovali konšely, drželi vyšší soudy a nařizovali vše jiné, k čemu obyčejně moc konšelů místních nepostačovala. Nad některými městy byli také dosazeni *heitmanové* co vojenští velitelové a dílem co vyšší dozorci nad správou obecní. Bývali to osoby stavu panského neb zemanského, kteří přijímali službu tuto od obcí Pražských. Tak byl nad Mělníkem dosazen *Jan Smiřický* ze Smiřic, nejspíš brzy po dobývání Litoměřic, ve kterém se byl účastnil, nad Chrudimí pan *Diviš Bořek* z Mile-

[22]) Srovnej na str. 159.

[23]) V ruk. českého musea 981 č. 124 praví konšelé Pražští: quia gravibus dampnis et jacturis judici, juratis, consulibus et communitati civitatis in Costelecz super Albea, per nos bellicose acquisitae, volentes providere ɔc. Tamže č. 132 připomínají konšelé Pražští famosum Johannem de S. capitaneum nostrum in Costelecz. Kdy však Kostelec byl dobyt, není známo.

1421 tínka, nad Nimburkem pan *Jan Puška* z Kunštatu. V *Kutnéhoře* zastával úřad ten *mincmistr* čili správce urbury, kterýžto úřad, jindy královský, byl přijal od Pražanů pan Petr *Zmrzlík* z Orlíka. Jemu bylo i dosazování a ssazování konšelů jakož i vyšší konání spravedlivosti zůstaveno, jak tam bylo v obyčeji od starodávna.

Již však nejspíš před dobytím Kutnéhory byla od Pražanů v jich městě vlastním zřízena zvláštní *mince,* od úřadu mincmistra Horského nezávislá, která i potom jest zachována. Pohnútkou ke zřízení tomu bylo snadnější zapravení útrat válečných a jmenovitě vyplácení žoldnéřů četných, které chovaly obce. Pražané dali totiž kovati minci zlatou a stříbrnou, groše a peníze čili haléře zvláštního rázu Pražského, z počátku nejvíce z pobraných kalichů, monstrancí a jiných klenotů církevních, k čemuž dosadili zvláštní úředníky a dělníky. Ražení mince dálo se některý čas ve zrušených dvou klášteřích sv. Jakuba a sv. Františka; později ustanoven byl k tomu dům Hankův na Starém městě (č. 587) proti dvoru královu a dům někdy mistra Albika arcibiskupa na Novém městě na příkopě (č. 116) čili v nynější Ferdinandově třídě. Onde bylo vykázáno místo Jakubovi *Všerubovi,* měšťanu Pražskému, co ustanovenému nejvyššímu vládaři mince této čili mincmistrovi, v domě pak Albikově Martinovi ze *Srbče* jakožto prvnímu jemu podřízenému úředníku, jimžto dvěma bylo řízení díla poručeno. Spojená obec Starého a Nového města zavřela s nimi později smlouvu (1421 16 Pros.), kterou jim úřadové jejich svěřeni byli spůsobem nájmu, tak aby Jakub Všerub odváděl obci každý týden sto kop a Martin ze Srbče padesát kop grošů čistého užitku.

Následkem dobytí Vyšehradu a hradu Pražského zmocnili se Pražané také všech statků a platů, které patřily od starodávna k purkrabstvím obou hradů těchto, a spravovali je *purkrabími* na *Vyšehradě* a místopurkrabími na *hradě Pražském,* jež sami dosazovali. K purkrabství Pražskému náležely krom některých statků v blízkem okolí Prahy také města *Hradčany*

nad Malou stranou a *Velvary*, kteréž tudy rovněž připadly pod moc obcí Pražských. Ve zvláštní poměr k městu vstupovali dobrovolně okolní zemané a jiní držitelé svobodných statků zemských, vyžadujíce sobě se statky takovými ochrany obce v časích těch nebezpečných, začež nepochybně byli povinni pomocmi vojenskými. V poměru takovém připomínají se na příklad Jan z Chab za Stodůlkami, slovutný Václav Křížovic seděním na Chvalách, syn někdy Kříže kramáře, horlivý stoupenec strany pod obojí,[24]) mistr Jeronym z Vojkovic s tvrzí svou ve Vojkovicích u Veltrus a více jiných.[25]) 1421

Praha sama, to jest Staré a Nové město, neměla tehdáž, co se týkalo správy veřejné, žádného pána nad sebou. *Vládaři zemští* zvolení na sněmě Čáslavském, v jichž počtu Pražané byli zastoupeni čtyrmi osobami mezi dvadceti, byli řídícím výborem dobrovolně zavřeného spolku mezi Pražany, pány a zemany strany pod obojí, bratrstvem Táborským a několika jinými městy královskými, celkem ovšem většiny národu českého, k obraně země; neměli však vládní moci toho spůsobu, jakou byla moc královská.[26]) Práva královská nad Prahou byla skutkem vykonávána obcemi samými. Ve shromážděních *veliké obce* volili se konšelé, a veliká obec ukládala jim meze a pravidla jejich moci. Na místo vlády královské nastala lidovláda, ovšem velice nezřízená, protože se město octlo pod ní pouhou mocí příběhů bez úmyslu, aby na základě tom bylo zřízeno něco stálého. Mělť to býti jen prozatímný stav věcí, a měl pominouti zase povoláním nového krále do země, o kteréž usilovalo se

[24]) Quem ad legis dominicae ordinationem, per eum dudum promotam, inclinatum agnovimus, praví o něm purkmistr a konšelé, přijímajíce jej v tuto ochranu.

[25]) Listiny k tomu se vztahující nacházejí se v rukopise musea českého 981 č. 105, 107, 108, 109. — Jeronym z Vojkovic připomíná se v matrice fakulty artistské, stav se r. 1407 bakalářem 1412 mistrem; působil pak ve fakultě v Praze, pokud známo, do roku 1416.

[26]) Vavřinec z Březové praví sice o vládařích zvolených sněmem Čáslavským výslovně: qui sede vacante regni regia negotia prout rex potestatem habeant pertractare. Ale sám zápis sněmu Čáslavského nemá takového smyslu, a skutečný stav věcí se s tím dokonce nesrovnával.

1421 vyjednáváním s dvorem polským. Protož buď nemyslilo se na ten čas na ustanovení pevného řádu, kterým by se veliká obec řídila ve svých jednáních, jmenovitě při volbách konšelů, buď nedalo se toho při rozdílných míněních v obci docíliti; a tudy stávaly se volby i jiná uzavření na překot, jak se kdy podařilo většinu obce nachýliti ke hlučnému přizvukování k návrhům dle měnícího se smýšlení lidu. Tak se ukázalo již při volení konšelů dne 18 Srpna roku 1420, které dovedl kněz Jan kazatel Želivský říditi dle vůle své. Novým konšelům, kteří se potom dle přání rozvážlivější části sousedstva dostali k ouřadu dne 17 Listopadu onoho roku, podařilo se v jednáních obce veliké zavésti poněkud větší klid vymožením nálezu obecního dne 5 Dubna 1421, jímž se zakazovalo, aby ve shromážděních obce nesměl nikdo přednášeti žádných věcí sám od sebe, leč by je napřed ohlásil konšelům, a to pod trestem, který by konšelé sami na přestupitele toho uložili. Ku pojištění stálého pořádku a pokoje ve městě to však nepostačovalo; naděje pak na brzké obdržení nového krále dlouho se nesplňovala, ježto král polský *Vladislav* pro rozličné ohledy jak domácí tak zevnější politiky své dlouho se váhal ve svých úmyslích. K tomu přicházelo ještě, že jak ve bratrstvu Táborském, tak v obyvatelstvu Pražském byla některá strana, ježto dílem z blouznění náboženského o brzkém příchodu království božího na zemi, dílem ze zalíbení sobě v nepořádku a zmatcích nemyslila opravdově na přijmutí nového krále do země, ač ještě pravé úmysly své tajila, protože se s přáním obyvatelstva celé země nesrovnavaly.[27]) Panstvíchtivý mnich *Želivský, kněz Jan* kazatel na Novém městě Pražském, byl jedním z předních těchto tajných protivníků obnovení vlády královské.

První den po navrácení plnomocníků Pražských ze sněmu Čáslavského, totiž dne 10 Června 1421, přijel pan *Hynek Kolštejnský* s Mikšem Hrdoňkou, konšelem Novoměstským, z poselství polského zpátky do Prahy a s nimi spolu šlechtic polský

[27]) Viz o tom důvěrné psaní nejmenovaného z měsíce Dubna 1421 v *Archivu českém* III. 300.

pan Vyšek Račinský co posel velikého knížete *Vitolda* čili Alexandra litevského. Poslové čeští, když byli asi při začátku roku 1421 přijeli do Polska, měli první slyšení u krále *Vladislava* ve *Volboři* v Mazovsku; kdež král na žádost jich, aby přijal království české, dal jim za odpověď, že ve věci tak veliké míní prvé vzíti radu s bratrancem svým velikým knížetem litevským. Z té příčiny vydal se pan Hynek z Kolšteina s Šimonem od bílého lva na cestu do Litvy, aby i s velikým knížetem o záležitosti poselství svého pojednali; ostatním pak poslům českým bylo zatím vykázáno místo k meškání v *Nepolomicích,* venkovském sídle královu na řece Visle pod Krakovem, ležícím o samotě při velkých lesích. Tam přijel i král po některé chvíli, a bylo opět jednáno mezi ním a posly, ale opět nedostalo se jim odpovědi konečné. Bylo nejspíš jen ujednáno, aby celé poselstvo české zajelo do Litvy, kamž se Vladislav brzy potom odebral s dvorem svým. Poslové čeští měli následkem toho dne 2 Unora 1421 slyšení u Vladislava i Vitolda ve *Voranech,* venkovském sídle Vitoldově v zemi litevské. Oba panovníci měli příčinu k nepřátelství s králem Sigmundem pro rozepře mezi nimi a řádem rytířů německých ve Prusku, ve kterých Sigmund rytířům proti nim nadržoval co král německý. Spolek s Čechy proti němu musil jim tudy býti žádoucí; ale na pomyšlenou bylo jim, vzbuditi proti sobě nepřátelství papeže, když by se ujali kacířů odsouzených. Bázlivější byl v tom směru král Vladislav; pročež dal konečně poslům českým odpověd zápornou, ale neprotivil se tomu, když oni nyní podávali království českého velikému knížeti litevskému. Vitold, ač si škodlivých následků z roztržky s papežem rovněž netajil, vyslovil hned aspoň náklonnost svou ku přijmutí koruny české na příkoř Sigmundovi, a vyžádal si toliko času na rozmyšlenou. Poslové čeští odjeli po tomto aspoň poněkud nadějnějším pořízení dne 7 Unora spolu s králem Vladislavem a dvorem jeho zpátky do Polska, kdež opět uhoštěni jsou v Nepolomicích, aby tam čekali na určitou odpověd Vitoldovu. Veliký kníže váhal se ještě delší čas; konečně však dal odpověd takovou, že oznámil ochotnost k uvázání se v království české, nepo- 1421

1421 chybně pro případ, když by řádně byl požádán od stavů českých, ježto poslové posavadní, jak se zdá, neměli řádného plnomocenství k jednání s ním, než toliko s králem polským. S oznámením takovým vypravil pak hned také posla výše řečeného přímo do Prahy. Poselství toto spůsobilo velkou radost ve straně tehdáž panující v Praze, kterouž konšelé vyslovili hned děkujícím dopisem k velikému knížeti. Zároveň prokázali vděčnost svou panu Hynkovi z Kolšteina, jakožto náčelníku poselstva do Polska, dosazením jeho za svého heitmana v *Litoměřicích,* při čemž odevzdali mu ke správě a požívání statky proboštství kostela sv. Štěpána v Litoměřicích a proboštství jeptišek Doksanských ve Brozanech. Povolání velikého knížete Vitolda na trůn český bylo potom bezpochyby pilným předmětem vyjednávání mezi Pražany a druhými protivníky krále Sigmunda v Čechách, zvláště snad prostředkem sboru dvadceti vládařů zvolených na sněmě Čáslavském.

Teprv po rozejití se sněmu tohoto dal král *Sigmund* písemnou odpověd na stížnosti od něho jemu oznámené. Omlouval v ní chování své na koncilii Kostnickém v příčině Husa a nařčení Čechů velmi povrchním spůsobem, odmítal některé výtky sobě činěné, a pomíjel jiných mlčením, na které bylo mu těžko co říci; vytýkal naproti tomu stavům boření klášterů a kostelů, kažení obrazů a jiná rouhání, vraždění a upalování osob duchovních a jiných i hubení země, dávaje jim vinu, že prý tím vzbudili na sebe okolní knížata a jiné země i celé křesťanstvo. Z žádostí, které jemu stavové předkládali, dotekl se jen čtyr artikulů Pražských, osvědčuje týmž spůsobem obojetným jak častěji předtím, že byl vždy hotov dáti jim slyšení o nich. Zmínil se konečně o nedávném kažení obrazů v kostele Pražském a o pověsti, žeby mínili hrad a kostel Pražský dokonce obořiti, jak učinili prvé s Vyšehradem, a napomínal jich velice, aby toho nečinili, „žeť jest to hlava koruny české a že tu leží svatý Václav i jiní dědicové svatí i císař dobré a svaté paměti otec jeho Karel s jinými králi a knížaty té koruny“. Co se týkalo poslední této zmínky, byli Pražané a páni s nimi spojení již sami zabránili spoustu takovou. Ostatní obsah dopisu

králova nebyl však nikterak takový, aby byl mohl spůsobiti 1421
nějakou změnu v tehdejším jejich smýšlení.

Již od delšího času připravovaly se zatím nové válečné útoky na Čechy z ciziny. Papež Martin V poslal v měsíci Dubnu nového legata do Němec, kardinala *Brandu* Piacenckého, ke hlásání odpustků a křížové války proti Husitům; téhož pak měsíce, v čas velikeho tažení Pražanů a Táborů ve východních Čechách, držán byl sněm říšský v *Normberce* k uradění se o opětné zdvižení války od celé říše německé. Sněm ten se sice rozešel bez účinku, když se ho král Sigmund nemohl účastniti osobně pro zaneprázdnění v Uhřích z příčiny války posud trvající s Benátčany a stálého nebezpečenství od Turků. Již však v měsíci Květnu potom drželi knížata němečtí sjezdy rozličné, a umluvili se zvláště ve městě *Weselu* na Rýně (25 Kv.) o velké společné tažení do Čech, ku kterému měly se voje jejich sejíti u Chebu v den před sv. Bartolomějem čili 23 Srpna toho roku.

Mnohem dříve přišlo ke skutečným útokům na hranice české s jiné strany. K žádosti krále Sigmunda byli sebrali knížata *slezští* již v měsíci Květnu vojsko v krajině Svídnické a Javorské, které mělo vtrhnouti do Čech a spojiti se tam s vojskem jiným, v jehož čele král sám sliboval přitáhnouti od Moravy. Bylo to jen málo dní po odtažení Pražanů od Jaroměře a Žižky od Trutnova z krajin při pomezí slezském. Dne 27 Května, v čas obléhání Litoměřic od Žižky, učinilo vojsko toto slezské vpád přes hranice, a vypálilo městečko *Polici*, náležející opatu Břevnovskému, jehož čeští poddaní tamější přilnuli k straně pod obojí. Obyvatelé městečka i snad okolních vesnic utekli se na vysokou, příkrou a lesem pokrytou horu *Ostaš;* Slezáci však udeřili tam na né, povraždili muže, ženy a děti bez rozdílu, a spáchali hanebné ukrutnosti. Z té příčiny zaslali stavové čeští a moravští ze sněmu Čáslavského, který se brzy potom začal, jak výše zmíněno, stížný dopis knížatům, pánům a městům slezským (7 Čv.), a nařídili proti nim veřejnou hotovost, ku které měli se sebrati páni a zemané z bliž-

... Hradec, na pomezí slez-

... opět s jiné strany.
... potom pak
... Konrad
... německého města
... sídlo své po
... hotovost česká.
... ustanovený čas u Ná-
... a Hynka Krušiny
... hradeckými u vojště
... Krom pánů a zemanů
... mnoho selského lidu
... byli to dílem již
... V outerý dne
... neb odpoledne
... Broumova v počtu 22.000
... město. Před Brou-
... kteří se byli opo-
... opatřeny k obraně:
... vojska českého, dali se
... stala se s nimi
... nepřátelských
... však srozumén kníž
... hradeckých, a pobouřil z te
... při nichž úmluva byla
... z Wartenberka a Hynek
... rozsekáni nebo umláceni
... ujednáno, zanechalo
... června, obléhání Broumova.

... Broumovské, dle které počet
... Popis dne 29 Června 1421
... udává veškeren počet vojska
... dobře srovnává, pročež
... za přehnané.

Příhoda tato měla za následek nenadálý škodlivý převrat 1421
ve hlavním městě českém. Kněz Ambrož totiž hned po rozejití vojska pospíšil sobě do Prahy, tak že tam byl již třetí den po odtažení od Broumova (23 Června); tu pak úsilně vedl stížnost na pana Čeňka z Wartenberka, vině jej z nevěry a udávaje, že mohlo celé Slezsko býti opanováno, kdyby byl předčasně neustoupil z pole. Ačkoli hned potom přijel do Prahy pan Hynek Krušina, který měl výtečné zásluhy pro věc strany pod obojí, a vyložil vlastní stav věci, ukazuje nevinu Čeňkovu, stalo se nicméně roztržení v sousedstvu Pražském, tak že jedni více věřili jemu, druzí více knězi Ambrožovi. Z toho chopil se opět příležitosti kněz *Jan Želivský* k upravení sobě obcí Pražských tak, jak se hodilo k panstvíchtivým záměrům jeho. Maje vždy při své straně lehčí část lidu Pražského, která si libovala v nepořádcích a výtržnostech, smluvil se tajně s některými svými důvěrníky o pobouření jí proti tehdejším konšelům Starého i Nového města. V pondělí dne 30 Června počalo se z návodu jeho zvoniti na veliký zvon kostela panny Marie Sněžné, při kterém konal úřad kazatelský. K znamení tomu sebrala se chátra z Nového města, a hrnula se hřmotně na Staré město; tam vedrali se do radnice, s hlukem velikým láli konšelům obojího města, nazývajíce je nevěrnými, a žádali, aby byli ssazeni. Konšelé musili odevzdati pečeti městské, a shluklý lid zvolil *čtyry heitmany* ze svého prostředka, kteří měli spravovati Staré i Nové město jako jednu obec prozatímně až do zvolení nových konšelů.

Již o dva dni později (2 Července) svolány jsou obce obojího města na radnici Staroměstskou, kdež dle záměrů původců této bouře zůstáno předně na tom, aby obědvě obce byly spojeny v jednu pod *společnými konšely;* a hned jal se kněz Jan konati úřad podkomořího, jmenuje konšely nové, k čemuž stoupenci jeho ochotně přizvukovali. Poněvadž konšelů obojího města bývalo dohromady třidcet, osmnáct totiž na Starém a dvanáct na Novém městě, zůstalo se při tomto počtu třidceti, který však rozdělen na obě města stejným dílem, tak že zvoleno 15 ze Starého a 15 z Nového města. Konšelé tito měli

1421 míti společné úřední sídlo své na radnici Staroměstské a tam jmenovitě jednati všecky věci důležitější; k vyřizování pak menších pří měli dle potřeby vysílati vždy několik ze svého sboru na radnici Novoměstskou. Vážnější a zámožnější měšťané nebyli s tímto spůsobem volení konšelů a s převrácením tímto starodávného řádu ve městech Pražských srozuměni; ano jeden z nich, mečíř, jména nám neznámého, odmítl přijmutí konšelství, byv k tomu též jmenován knězem Janem; ale odpor jejich byl slabý ze strachu před vášní pobouřené chátry.

Mezi konšely nově zvolenými bylo několik, kteří byli v pověsti co přívrženci bludů pikartských, a pohnútkou stoupenců kněze Jana ku provedení této změny ve správě města byla dílem náchylnost k novotám Táborů, kterým předešlí konšelé nedopouštěli vzniku v Praze; ano Jan Želivský sám puzen byl ku předsevzetí svému částečně také zalíbením svým v novotách neschvalovaných mistry Pražskými, a užil hned první příležitosti k popuzení záští proti odpůrcům svého mínění a chování, mezi nimi zvláště proti mistru *Křišťanovi* z Prachatic, který co farář sv. Michala na Starém městě protivil se všem i sebe menším uchylkám od starého řádu služeb božích krom přijímání pod obojí spůsobou, zachovával vždy ještě obřady od jiných kněží Pražských opomíjené a zpěčoval se i podávání svátosti oltářní dítkám. Hned jak bylo zvolení konšelů dokonáno, promluvil kněz Jan k lidu shromážděnému na radnici: „Hle, již vy světští jste nyní srovnáni a za jeden člověk; chcete-li, abychom byli i my, duchovní, sjednoceni a nedělili lidu, potřebí jest, abyste vypověděli mistra Křištana a kněží jeho z kostela sv. Michala, poněvadž se nechce srovnati s námi v řádech, nýbrž pořád ještě zachovává ony šalby. Chcete-li, aby ku kostelu tomu byli dosazeni jiní kněží?“ „Tak, tak!“ volali hned všichni tovaryši jeho, i uloženo jemu a mistru Jakoubkovi, aby jiné kněží dosadili k tomu kostelu. Vedlé mistra Křištana byl někdejší mladý přítel Husův v Kostnici, mistr *Petr z Mladenovic* u sv. Michala kazatelem, a měl tedy spolu s ním býti zapuzen od toho kostela. Usedlejší měšťané hleděli

i na toto výtržné jednání s nechutí a zármutkem, ale neodvá- 1421
žili se mluviti proti tomu, aby prý nebyli sházeni s radnice.

Proměna tato v obcích Pražských stala se v dobu velmi nepříležitou pro nastávající *synodu* duchovenstva českého, která byla dle uzavření sněmu Čáslavského položena na den 4 Července. Úkolem jejím bylo ustanovení řádu ve věcech duchovních na základě čtyr artikulů Pražských. Jednalo se přitom nejen o sjednocení ve víře a v řádech kostelních, nýbrž také o kázeň a pořádek ve správě církevní, které byly na ten čas rozpuštěny následkem vytržení se duchovenstva strany pod obojí z poslušenství k vyšším představeným církevním. Co se zvláště týkalo Prahy, byl se tu stal ouplný převrat ve stavu osob duchovních. Skoro všecko duchovenstvo, které mělo v čas úmrtí krále Václava vlastní duchovní správu v rukou svých, bylo se vystěhovalo. Ze všech tehdejších farářů, kteří byli dosáhli úřadů svých řádem do onoho času platným, totiž podáním od opravců kostelů a stvrzením od arcibiskupa, byl mistr Křištan z Prachatic jediný, který ve městě zůstal; ze všeho vyššího duchovenstva rovněž jediný kanovník Petr u sv. Apollinaříše, tuším rodilý z Kroměříře na Moravě, který bezpochyby přistoupil ke straně pod obojí. Všechny jiné kostely farní, kromě sv. Michala na Starém městě, byly následkem toho spravovány kněžími, kteří k tomu neměli řádného stvrzení, nýbrž byli ku kostelům těm dosazeni toliko světskými lidmi, tuším nejvíce osadníky jednotlivých okršků farních, a neměli přitom nad sebou řádně zřízeného vrchního úřadu. Byli to větším dílem kněží odjinud do Prahy přišlí, nejvíce z krajin, kde byli pronásledováni buď od stoupenců strany pod jednou buď od Táborů. Jen na dobré vůli jejich, na osobní jejich horlivosti pro věc strany pod obojí záleželo, jak svědomitě zastávali duchovní úřad sobě svěřený, v jehož držení zase s druhé strany neměli žádné jistoty. V tom a v jiných směrech bylo potřeba ustanoviti se zase na pevném pořádku.

Ssazení konšelů, s kterými byl *arcibiskup Konrad* zavřel umluvu svou, a dosazení na jich místa jiných, kterým nemohl v té míře důvěřovati o osobní bezpečnosti své v Praze, bylo

1421 příčinou, pro kterou nechtěl sám přijeti do Prahy, aby synodě předsedal, nýbrž vymlouvaje se nezdravím, dal plnou moc na svém místě mistrům *Prokopovi z Plzně* a *Janovi z Příbramě*, ač byli obadva svěcením svým toliko podjahní, jakožto svým vikářům, však tak aby sobě v řízení synody vzali ku pomoci jiné dva muže, které by uznali k tomu za schopné. Od nich povoláni jsou k tomu mistr *Jakoubek ze Stříbra*, kazatel kaple Betlemské, a kněz *Jan Želivský*. Zvolení posledně jmenovaného vzbudilo nechuť velké části duchovenstva, protože jej pokládali za bludaře a výtržníka, a mínění to měli o něm bezpochyby plnomocníci arcibiskupovi sami, ale báli se pominouti jeho, jakožto muže, který tehdáž vládl Prahou [29]) a mohl jim činiti veliké překážky.

Synoda počala se v ustanovený den (4 Čvce.), jen dva dni po zvolení nových konšelů Pražských, v kolleji Karlově; a sjelo se k ní velké množství duchovenstva strany pod obojí skoro ze všech krajin země české i moravské. Ředitelové čtyři právě jmenovaní rozdělili všecky účastníky schůze na čtvero oddělení dle čtyr krajin země české, kteréž nazvali Pražskou, Hradeckou, Žateckou a Táborskou, a předložili každé krajině několik artikulů k uvažení, vykázavše jednekaždé zvláštní místo k poradám. Když pak za tři dni bylo o všem pojednáno v poradách těchto obzvláštních a docíleno srozumění ne sice všechněch, ale většiny, držána jest dne 7 Července hlavní schůze společná ve veliké síni kolleje Karlovy k vyhlášení nalezů. Krom duchovenstva byli slavné schůzi této přítomni dva z nejpřednějších panů českých, pan Oldřich z Rosenberka a Viktorin Boček z Poděbrad, několik tehdejších konšelů Pražských a znamenitý počet zemanů.

[illegible] synody stalo se [illegible] ve smyslu zásad hájených [illegible] Pražské. Synoda uznala předně za [illegible] i starého zákona, [illegible] Nicejského, vyznání [illegible] církve prvotní,

[29]) [illegible] Vavřince z Březové.

jakož i všeliká ustanovení apoštolů a prvotní církve, na základě 1421
tom pak vyslovila se zvláště o věcech, které byly předmětem sporů s kněžími Táborskými; o svátosti oltářní jmenovitě, aby byla věřena skutečná přítomnost celého Krista jak pod způsobou chleba tak pod způsobou vína, aby svátost ta byla podávána pod obojí způsobou všechněm věřícím buď každodenně (však nic víc než jednou), buď v delších občasích, rovněž pak dítkám jak lidem dospělým, též aby byla užívána při posluhování každé jiné ze šesti svátostí jakožto řádné dotvrzení jich; o svátosti pokání, že nemá zamítáno býti zpovídání hříchů, nemá popírána býti moc klíčů k odpouštění ani zabraňováno ukládání skutků kajících k zadostučinění; o křtu svatém, aby byl při něm zachováván starý řád tázání a zaklínání, aby správci kostelů užívali křestné vody svěcené a rovněž oleje i křížma, dítkám pak aby hned po křtu dávali svátost těla a krve Kristovy, však když by byly k tomu spůsobilé; rovněž o mši svaté, aby při ní zachováván byl všechen řád starodávný i aby sloužena byla krom překážky nevyhnutedlné v obyčejných rouchách čili ornátech, však beze vší zbytečné nádhery; toliko pak o obřadech, které prý z jistých rozumných příčin a pro uchránění se některých nebezpečenství byly opominuty v obcích Pražských, schvalovala synoda, aby zůstalo při opomíjení jich, leč by se budoucně naskytla příčina rozumnější neb užitečnější, aby byly zase přijaty.

Ve smyslu artikulů Pražských ukládala synoda kněžím za hlavní povinnosti, aby stále a horlivě kázali slovo boží, aby z té příčiny každý kněz měl celé písmo svaté neb aspoň písmo nového zákona a v něm pilně čítal a jemu se učil; aby každý dle vší síly své se snažil, všecky zjevné hříchy smrtelné na sobě i na všech jiných lidech rušiti a vykořeňovati, nedbaje přitom na žádné osobní nebezpečenství; i aby žádný kněz nevládl právem světským žádnými statky, domy, platy neb jakýmikoli majetky, než dle pravidla evangelické chudoby a života apoštolského aby přestával na skrovné výživě; při čemž však neschvalovala synoda, aby kdo z pánů světských nadání kostelních se zmocňoval a sobě je přivlastňoval. Pravidlo toto bylo

1421 ovšem již od pánů obou stran náboženských i také od obcí přestoupeno, a moc událostí nepřipouštěla naděje, žeby mohlo zase přivedeno býti celkem k své platnosti.

Dále ustanovil sbor některá pravidla kázně kněžské čelící proti lakomství a nemravnosti, které jindy panovaly. Kněžím zakazovalo se naskrze, bráti peníze za posluhování kteroukoli ze sedmi svátostí neb což by koli s tím souviselo, jakož i za jakékoli modlitby. Zbraňovalo se zacházení se ženským pohlavím krom povinnosti úřadu duchovního, a nařizovalo se nošení plešů a oděvu i obuvi rozdílných od světského lidu. Kněz, který by se prohřešil smilstvím, aby byl trestán vězením na jeden rok; kdoby se provinil častěji, aby byl zbaven kněžství a na vždy ssazen s duchovního úřadu. Podobně ukládaly se přísné pokuty na opilství, na chodění do krčem, na hraní v kostky i na jiné lehkosti.

K dohledu na zachovávání všechněch těchto nařízení a k vykonávání vší jiné vrchní moci nad duchovenstvem zvolila synoda se svolením arcibiskupa Konrada čtyry ředitele tohoto shromáždění, totiž na předním místě mistra Jakoubka ze Stříbra, dále druhé dva mistry, Prokopa z Plzně a Jana Příbrama, i konečně kněze Jana Želivského, za *správce duchovenstva* čili za *administratory* ve věcech duchovních, jichž měli všichni ve všem slušném a poctivém poslouchati, tak aby měli moc, provinilé trestati, duchovní ku kostelům dosazovati, přesazovati nebo ssazovati a jiné vše nařizovati, čeho bylo ve správě církevní zapotřebí. Zvláště zakazovalo se, aby nižádný kněz nezačínal a neučil žádné novoty, leč by ji prvé oznámil čtyřem správcům těmto nebo synodě provincialní a dovedl z písem svatých; jmenovitě pak, aby nikdo nehlásal artikulů o svátosti oltářní předtím již zakázaných obcí učení Pražského i duchovenstvem Pražským, které synoda rovněž zakazovala. Také zavazovali se lidé světští, kdyžby který kněz odsouzen byl soudem biskupovým neb jiných k tomu zvolených pro vinu kteroukoli, aby ho nikdo nebránil, nýbrž spravedlivému soudu církevnímu se podrobil.

Nálezy tyto byly ve shromáždění závěrečném dne 7 Čer- 1421
vence čteny mistrem Janem Příbramským se stolice mistrské, artikul po artikuli, a po přečtení jednohokaždého byly od něho tázány všechny čtyry oddíly duchovenstva dle krajin, zdali jej schvalují. Tři krajiny přisvědčovaly ke všem nálezům, čtvrtá však *Táborská* odporovala jim, zvláště v kusích, které se týkaly řádů kostelních; a tudy synoda nepostačila k uvedení země celé v jednotu církevní, nicméně však posloužila aspoň straně Pražské pod obojí k zavedení v ní pevnějšího než dotud pořádku. Ovšem nebylo to ani v Praze samé bez výjimky následkem nového povzbuzení, které se bylo dostalo přívržencům učení Táborského ve městě změnou v úřadě obecním provedenou zrovna před synodou. Kněží Táborští, kteří k synodě přijeli, užili své přítomnosti v Praze ještě více k osmělení svých zdejších přátel. Dle příkladu, který byl dal kněz Jan Želivský vyzýváním obce proti mistru Křištanovi, zdvihli se toho času opět v osadě *sv. Petra* na Poříčí někteří sousede proti knězi, který spravoval ten kostel, že nechtěl upustiti od užívání ornátů při mši, a proti vůli většiny osadníků vytiskli jej odtamtud, a dosadili dva kněží Táborské, *Prokopa* a *Filippa*, zběhlé mnichy a lidi nechvalné pověsti, na jeho místo. Podobně stal se pokus v osadě *sv. Mikuláše* na Starém městě, jejž spravoval kněz pobožný jménem Jaroslav, o zapuzení jeho odtud. Mistr *Křištan* zatím ještě nebyl zbaven svého kostela, snad že mistr Jakoubek ze Stříbra, který měl společně s Janem Želivským dosaditi jiného na jeho místo, nechtěl se účastniti skutku toho nezákonného. Toliko někteří lidé světští chtěli mocí uvésti na jeho místo jistého *kněze Viléma,* který byl v podezření Pikartství; ale vstup do fary byl jim zabráněn, nejspíš od většího počtu osadníků, kteří měli faráře svého ve vážnosti. Naproti tomu vymohli sobě kněží Táborští, za příčinou synody v Praze meškající, mezi nimiž jmenovitě kněz Jan *Čapek,* od konšelů volný vstup do kostela Týnského, kdež kázali potupně proti kněžím Pražským ano prý i proti celé obci a působili v kostele velké pohoršení. Několik konšelů Pražských bylo přitom, ale ničím tomu nebránili; ano šesti neb sedmi kněžím

1421 Táborským dána i podpora půl čtvrté kopy grošů z obecních peněz, kdežto prý jiným potřebným kněžím ji odepřeli.

K synodě Pražské bylo arcibiskupem Konradem pozváno všecko duchovenstvo, strany pod jednou i pod obojí bez rozdílu; ale z protivníků kalicha bezpochyby nikdo se nedostavil. Duchovenstvo této strany, které bylo arcibiskupu již předtím vypovědělo poslušenství, setrvalo dále v odporu proti němu. Kanovníci Pražští, kteří tehdáž meškali v Olomouci, zvolili tam zatím již *Jana* biskupa *Olomouckého* za *administratora* arcibiskupství až do dalšího rozhodnutí stolice papežské; a k uzavření tomuto přistoupili později dne 21 Července také druzí, kteří přebývali v Žitavě, jichž bylo sedm, v čele jejich děkan Jan z Královic.

Hned po skončení synody Pražské vypravili Pražané vojsko své pěší i jízdné do pole do půlnočních krajin země české k žádosti Žateckých a Lounských, kterým se v těch stranách dálo rozličné příkoří od četných stoupenců krále Sigmunda. Opět jako na předešlé výpravě veliké vyjel kněz Jan ze Želiva s vojskem, a byl hlavním ředitelem všech jeho předsevzetí. Také několik pánů neb zemanů strany pod obojí účastnilo se výpravy. Někde v krajině za Roudnicí přidali se k vojsku Žatečtí a Lounští; i vypálen od vojska předně klášter panenský v *Doksanech* (před 11 Čvcem.). Odtud táhli mimo Litoměřice k *Teplici,* kdež byl rovněž panenský klášter, řádu sv. Benedikta. Abatyše a jeptišky přijaly vojsko, jak bylo možná, vlídně, a poskytly mu potřeb všelikých; nicméně vyvedeny jsou z kláštera, a vojsko jej osadilo; také pak někteří loupeže dychtiví pobrali pannám šatstvo. Potom táhli dále k *Oseku,* a vypálili klášter pod hradem stojící, z něhož mnichové Cisterciensti před nimi utekli. Též blízké městečko *Duchcov* jest opanováno, a dne 12 Července dobyli Pražané také města *Bíliny,* náležejícího panu Albrechtovi z Koldic. Posádka německá utekla se na hrad, který se pokládal za nedobytný; Pražané však udeřili na něj hned nazejtří (13 Čvce.), a dobyli ho v krátké chvíli; kdež pak mnoho lidí, rytířů, panoší i duchovních, jest upáleno. Na zprávu však, že se markrabí míšenští strojili ke vpádu do

Čech straně Sigmundově v těch stranách ku pomoci, zastavilo vojsko další pochod svůj, žádajíc z Prahy většího sesílení. 1421

Vzdálení kněze Jana z Prahy užili k svému prospěchu měšťané, kteří nebyli spokojeni s novými konšely Pražskými jak z náboženských tak z jiných příčin. K útoku na vnucenou tuto vládu městskou postavilo se tentokrát ženské pohlaví do popředí. Některé zbožné panny, vdovy i ženy, které toho času vždy se zvláštní horlivostí se ujímaly všeho, co se dálo ve věcech náboženství, sebraly velký počet věrných družek, a všedše v zástupu do radnice, vyžádaly sobě slyšení od konšelů. Tu čtla jedna panna list ve jménu všech sepsaný, kterým stěžovaly na příkoří činěné věrným kněžím u sv. Michala, u sv. Mikuláše a u sv. Petra na Poříčí, připomínaly konšelům nařízení obce ohlášené předtím v měsíci Březnu, aby se netrpěli ve městě rozsévači bludů, vytýkaly jim, že o zachovávání vůle obce v tom se nestarají a přestupovatelům nadržují, ano také že se stranně chovají ve správě obecní, povolávajíce do schůzí obce neb starších jen těch, kteří s nimi drží, a žádaly na nich, aby se ve všem tom napravili. Konšelé, tím nelibě dotčeni, stavili nejprv všecky tyto své protivnice, a kázali jim rozděliti se, aby vdané zvlášť a druhé rovněž zvlášť odstoupily na vykázaná jim místa. Ženské neuposlechly, a nedaly se od sebe rozděliti. Opět žádali konšelé, aby jim odevzdaly list právě čtený; ale i toho jim odepřely. Tu se zdvihli konšelé ve hněvu, a odešli z radnice, kázavše celý ženský zástup zavříti v síni obecní, odkud však již po dvou hodinách propustili je svobodné.

Mužné toto chování ženských povzbudilo vážnější sousedy, kteří se předtím byli dali ustrašiti pobouřenou chátrou, tak že i sami počali se zasazovati o obnovení předešlého řádu ve městě. Ve shromáždění obce brzy potom svolaném vymohli, že byl list ženských ještě jednou čten veřejně od jedné panny, a obec ho nepotupila, nýbrž uznala za nezávadný. Nyní stal se úplný převrat ve smýšlení panujícím ve městě. Kněží Táborští *Prokop* a *Filipp* jsou dle žádosti obsažené v listě ženském vzdáleni od kostela sv. Petra ano pro nějakou příčinu vzati do vězení, z něhož brzy zase jsou propuštěni. Když však ujímali

1421 se jich někteří sousedé a jak se zdá přišlo z toho k nějakým výtržnostem, kázala veliká obec shromážděná dne 21 Července, aby byli opět staveni a s nimi též pomocníci jejich ze sousedstva i nepropouštěni do vůle obce. Zároveň pak vydány jsou přísné nálezy obce k zachování jednoty u víře a v řádech kostelních dle uzavření synody minulé. Žádnému knězi, který by do Prahy přišel a nesrovnával se s mistry a kněžími Pražskými ve víře a v obyčejích svatých, nemělo se dopustiti sloužení mše ani kázání. Žádný kněz aby bez potřeby nevyhnutedlné nesloužil jinde nežli v kostele; kněží aby neměli žádných schůzí kromě radnic městských; žádný kněz aby se nevytrhoval z poslušenství čtyr správců duchovenstva řádně zvolených, a žádný jiný člověk aby správcům těmto nesáhal v jich úřad. Kdož by ve které z těchto věcí kněží výtržných se přídržel a jim nakládal, takovému aby hleděno bylo k hrdlu a k statku. Pod vyhnáním z města a vyvržením z obce zakazovalo se také přestupování postu v pátek a v jiné dni k tomu uložené. Též pak uzavřeno, aby bylo zvoleno padesát mužů ze Starého a tolikéž z Nového města, kteří by pilně pátrali po *Pikartech* a po jiných přestupitelích těchto nálezů, majíce moc dávati takové do vazby. Nazejtří potom, dne 23 Července, upálen jest z rozkazu konšelů Václav švec, soused Staroměstský, pro zatvrzelé přídržení se učení Pikartského, ježto zapíral přítomnost Kristovu ve spůsobách chleba i vína, a před svátostí oltářní, když nesena byla, neuctivě obrátil záda. Naproti tomu ve shromáždění obce v den druhý (24 Čvce.) zakázáno, aby nikdo nedůvodně nehaněl jiného Pikartstvím, pod pokutou touž, kterou by zhaněný podstoupiti měl, když by naň bylo dovedeno.

Již před shromážděním obce dne 21 Července bylo ustanoveno, která část sousedů měla se vypraviti do pole k sesílení vojska u *Bíliny* stojícího. Ve shromáždění tom uzavřela obec, aby také všichni lidé přespolní v Praze se zdržující byli vyjednáni, to jest nejspíš najati, k této výpravě, a všichni, kdož by byli nákladni staveným kněžím a sousedům, aby z trestu musili též vytáhnouti, při čemž hroženo ztrátou hrdla, kdož by koli ve vojště chtěl učiniti roztržku.

Již nazejtří potom, dne 22 Července, vytáhlo nové vojsko toto do pole, v němž byli opět jízdní i pěší; když pak se připojili k druhým u Bíliny, táhlo vojsko celé odtud k *Mostu*. Nad královským městem tímto stával hrad na vysokém homolovitém vrchu. Pražané pokusili se předně o dobytí jeho. Bez meškání zlezli horu, a na prostranném temeni jejím postavili dva praky a dvě velké pušky, z nichž činili škody značné na zdech hradských. Nedávným teprv dobytím Bíliny a nešťastným osudem hajitelů blízkého toho místa byla posádka hradu Mostského ustrašena, a dala se brzy u vyjednávání; ale dohodnutí se nedocílilo. Do rukou Pražanů dostali se zatím, neznámo jak, dva synové purkrabí Mostského. Suroví bojovníci hrozili je přivázati ku kládám čili tarasům, kterými mínili hnáti k boření zdí; čímž pohnuli je k úpěnlivému žádání na otci vyvolaném na promluvenou, aby se vzdal se zámkem. V posádce bylo to však zabráněno odevzdáním velitelství na hradě jiné osobě; což otec se slzami synům oznámil.[30]) Když však potom část vojska Pražského učinila útok, při kterém předně spálen jest most před branou hradskou, chopil se posádky opět strach, tak že s hradeb volali, že se chtějí vzdáti, když jim toliko dovoleno bude, s holými životy odejíti. S tím byli skoro všichni ve vojště srozuměni, a zvláště šlechtici, kteří se účastnili této výpravy; ale kněz *Jan Želivský* vyslovil se proti tomu, pravě, že nač by to bylo, nechati jich odejíti a potom na jiném hradě opět jich dobývati. Nebo pokládal brzké dobytí hradu za jisté.[31])

1421

[30]) Hoc facere non possum nec michi licet, *quia uni alio* castrum in defensam est commissum. Tak zní odpověd otcova u Vavřince z Březové. Ve vydání Höflerově (I. 490) stojí chybně: nec mihi licet, *quod nulli alii* castrum in defensam est commissum.

[31]) Vavřinec z Březové praví sice, že takto mluvil *quidam* dominus Johannes praedicator, což na pohled zdá se jako by se vztahovalo k jiné osobě; ale toto *quidam* má zde patrně jen jakýsi význam satyrický. Neb jisté jest, že Jan ze Želiva, jejž Vavřinec obyčejně nazývá dominus Johannes praedicator, u vojště před Mostem byl; tu pak nedá se mysliti, že by vedlé něho jiný kněz Jan byl měl tolik moci, žeby slovem svým byl rozhodl proti mínění skoro všech jiných znamenitějších ve vojště.

1421 Při obležení tomto jevila se velká zdivočelost vojska Pražského, kteréž přízní válečného štěstí ve předešlých bojích zavyklé, přes příliš spoléhalo na svou nepřemoženost a přitom konalo loupeže, násilí na pohlaví ženském a nelidské ukrutnosti. Jako předtím syny purkrabí Mostského, tak chtěli někteří prostopášníci jednoho zajatého Němce přivázati k tarasu a jím udeřiti do hradby; což někteří rozumnější zabránili. Jiný zajatý jest však od jiných hoděn do ohně k upálení. Nejsa spoután, vyskočil sedmkrát z ohně, a prosil o milosrdenství; pokaždé vhodili jej znova, ukrutný žert s ním provozujíce, a konečně jej cepy utloukli. To jim spláceli měšťané Mostští, kteří zase, jak se jim podařilo chytiti některého Čecha, s troubením jej vyvedli před město a upálili.

Naděje na dobytí hradu Mostského jest však konečně zklamána zlou nehodou. Když vojsko Pražské leželo již asi dvanáct dní při dobývání jeho, přitáhl dne 5 Srpna *markrabí míšenský* k vybavení s vojskem jízdným i pěším mnoha tisíc lidu jak německého tak českého. Spojiliť se s ním nepřátelští páni čeští z těch krajin, pan Hlaváč z Dubé, pan Sigmund Děčinský z Wartenberka a lid pana Mikuláše Chudého z Lobkovic seděním na Hasišteině. Bojovníci Pražští hleděli s hory zámecké na vojsko toto rovinou přicházející s myslí lehkou a neohroženou. Někteří ukazovali si toho neb onoho značnějšího muže mezi nepřátely, zamlouvajíce si jeho zbraň, že musí býti jejich kořistí. Když pak Míšňané v šiku spořádaném přitáhli až k hoře, vytáhli Pražané chutě vstříc, a svedli boj, při kterém na Míšňany, pokoušející se o zlezení hory, mistři puškáři ostře pálili z děl, tak že mnoho jich padlo. Seč byla však krutá pro obě strany. Pražané ztratili asi 400 zabitých, Míšňané asi 600. Vítězství v boji, jejž jak se zdá přetrhla konečně tma noční, zůstalo při straně Čechů: ale ztráta lidí neobyčejně veliká zděsila jednu i druhou stranu: v noci pak strhnul se z příčiny i souvěkým neznamé zmatek podivný v ležení českém, tak že ti, kteří stáli v prvním šiku, dali se najednou na útěk; zadnější potrženi jsou tím spolu, a utíkali všichni, opustivše vozy, praky a pušky, každý na jinou stranu beze všeho pořádku.

Jedni běželi bez zastavení až do Chomoutova neb Žatce, jiní 1421
až do Loun neb do Slaného. Na štěstí nevěděli Němci hned, co se to dálo, jsouce sami ustrašeni, a nestihali utíkajících; ale ovšem zmocnili se druhého dne ráno vozů a pušek zůstavených, mezi nimiž jmenovitě byla také puška velká, kterou měli Pražané z Hory Kutné od nich přemožené.[32])

Někdy krátce předtím, snad teprv mezi obležením hradu Mostského, stihla nešťastná příhoda *Žižku,* který se po skončení sněmu Čáslavského nepochybně byl vrátil do Tábora a odtamtud bojoval znova s nepřátelskou stranou v jižních částech země. Když obléhal podruhé hrad *Rabí* u Horaždějovic, jejž byl po dobytí prvním roku předešlého vypálený zase opustil, vletěla mu při útoku střela od hajitelů zdí do jediného oka, na které dotud viděl. Z té příčiny odebral se po dobytí hradu do Prahy, aby hledal pomoci lékařské, která však již nic nemohla prospěti, tak že zůstal slep na obě oči. Za přítomnosti jeho přišla do Prahy zpráva o velkém poražení u Mosta. Bylo velké polekání v celém městě; vdovy a sirotci mnohých sousedů, kteří tam padli v boji, plakali a hořekovali; vážnější mužové vytýkali vojsku nepořádné chování jeho; zbožní kazatelové kárali jeho nekázanost, připomínajíce, jak všecko dobře šlo, pokud se bojovalo upřímně pro pravdu boží, nyní však že Bůh je tresce pro jich loupeživost, nemilosrdenství a ukrutnost; i napomínali k polepšení. Přitom nemeškalo se však také s uchopením prostředků k napravení štěstí válečného. Brzy vytáhly tři čtvrti městské do pole, aby rozběhlé vojsko k sobě zase sebraly v jedno a na Míšňany udeřily. Mužný vojevůdce Táborský, nedbaje na slepotu svou, jel s vojskem, aby mu dodal více důvěry a nepřátely zastrašil již jménem svým. U Loun sbírali se k nim rozprchlí zástupové předešlého vojska. Míšňané však, když zvěděli o přiblížení se nové větší síly Čechů, odtáhli

[32]) Vypravování Vavřince z Březové o tomto boji jest velmi nejasné. Nejpochopitedlněji, ač velmi krátce, vypravuje letopis Třeboňský u Höflera (I. 52), s nímž se letopis kollegiatův tamže (I. 84) velmi dobře srovnává. K boji témuž lze ostatně potahovati také vypravování Bartoška z Drahonic k roku 1426 (však mylně) na stránce 153.

1421 bez boje přes hranice, a následkem toho také vojsko Pražské brzy se navrátilo k domovu.

Již prvé, když ještě vojsko Pražské leželo u Bíliny nebo před Mostem, stalo se usnešení dvadceti vládařů zvolených sněmem Čáslavským nebo větší částí jich, zejména z návodu pana *Oldřicha Rosenberského* a *Čeňka z Wartenberka,* aby byl svolán *sněm* celé strany, která se v Čáslavi byla sjednotila. v Českém Brodě ke dni 17 Srpna toho roku, na němž by se jednalo o zavedení dobrého řádu v zemi a o jednosvorné hájení pravdy boží. Zamýšlelo se nejspíš trvalejší zřízení prozatímné vlády zemské na čas, pokud nebylo krále, tak aby nadána byla větší mocí, než požívali vládaři tehdejší. Pražané byli z té příčiny žádáni, aby jakož i jiná města královská vypravili posly s plnou mocí ke shromáždění tomuto. Obec Pražská bez rozpaků k tomu svolila, a písemně slíbila tak učiniti. Ale kněz *Jan Želivský*, když ho došla zpráva o tom v ležení před Mostem, psal do Prahy, a zrazoval poslání ke sněmu, nepochybně proto, že se mu zřízení pravidelné správy zemské vidělo býti na ujmu moci, které on dosud užíval v Praze a jinde v zemi, jak daleko velká tehdejší moc Pražanů sáhala. Po navrácení svém do Prahy, nevíme jistě, zdali zároveň s vojskem od Loun se vracejícím čili spíše ještě o něco dříve, zasazoval se o to tím pilněji, aby do Brodu posláno nebylo, nazývaje pany výše zmíněné zrádci a nevěrnými, kteří by se pravdy upřímně nepřidrželi. Z toho se stalo nové roztržení v obci, ježto jedni nepokládali za slušné, aby se slovo již dané bralo nazpět, druzí zase křičeli proti tomu, nechtíce, aby se prý se zrádci rokovalo. Konečně stalo se usnešení takové, aby byli dva konšele a dva z obce posláni, ne do Brodu, než do Kolína, když by páni chtěli sejíti se v Kutnéhoře, a poslové tito aby neměli plné moci, než aby toliko vyslechli, oč by se chtělo jednati.

Zrovna toho času zemřel v Praze jeden z nejhorlivějších a nejvážnějších mužů ze šlechty strany pod obojí, pan Petr Zmrzlík ze Svojšína, sedením na Orlice. Jsa mincmistrem na Horách Kutnách, přijel odtamtud na čas do Prahy z příčiny

nákažlivé nemoci povstalé tehdy v Hoře, a přebýval bezpochyby 1421
ve známém domě svém za sv. Jakubem na Starém městě. Zde však roznemohl se na bouli čili apostemu v krku, kteráž dne 16 Srpna učinila konec jeho životu. Pohřben jest v kostele sv. Michala, jehož farář tehdejší mistr Křištan byl beze vší pochybnosti oddaným jeho přítelem a ctitelem.

Nazejtří po jeho smrti připadl den ustanovený k začetí sněmu, ku kterémuž páni a zemané dali se dle přání Pražanů nalézti v *Kutnéhoře* na místě Brodu českého; poslové pak Pražští za to, jak se zdá, nezůstali v Kolíně, nýbrž zajeli též do Kutnéhory k osobnímu domluvení se. Když se však shledalo, že Pražané neměli žádného plnomocenství, zpěčovalo se shromáždění jednati s nimi, a uzavřelo poslati do Prahy některé osoby z prostředka svého, aby jednaly s obcí o vydání plné moci. Poselství toto podstoupili dva z přednějších pánů strany pod obojí, Oldřich řečený Vavák z Hradce a Jan Sádlo z Kostelce, někdy důvěrný tajemník krále Václava, s několika zemany k nim přidanými. Pražané jsou od nich snažně napomínáni, aby zpěčováním svým sněmu toho nemařili; zvláště pak domlouvali oba řečení páni důtklivě knězi Janovi Želivskému, žeť se nesluší duchovnímu vkládati se do světských věcí, připomínajíce jemu, že jindy tak kázal. Skutečně pak obdrželi to na konec, že s nimi zároveň vypraveni jsou noví poslové Pražští do Kutnéhory se zmocněním nejisto jak rozsáhlým, a k nim přidáni jsou také dva z tehdejších čtyr správců duchovenstva, mistr Jan Příbram a mistr Prokop z Plzně, poněvadž se nejspíš také mělo jednati o věcech náboženských.

Může býti, že ku přemožení odporu kněze Jana a jeho stoupenců proti tomuto poslání nemálo přispěla přítomnost Žižkova ve městě, když i on s vojskem od Loun se navrátil a některý čas ještě se zdržel v Praze. Od něho spůsobeno tehdáž aspoň velké zastrašení Pikartům, k jichž učením se mnozí stoupenci kněze Jana více neb méně klonili. Již v měsíci Červnu, jak se zdá asi v čas zasedání sněmu Čáslavského, byl hlavní původ učení těchto, mistr Martin *Loquis* ještě s jiným soudruhem, knězem Prokopem jednookým, zajat ve Chru-

1421 dimi, když oba spolu nacházeli se na cestě, chtíce odejíti z Čech na Moravu, aby ušli stihání od Žižky a od pravověrnější strany Táborů. Chrudimský heitman tehdejší, Diviš Bořek z Miletínka, před nímž Loquis tázán jsa o velebné svátosti vedl rouhavé řeči, chtěl jej hned i s tovaryšem jeho dáti upáliti; ale zdržel jej z toho kněz Ambrož farář Hradecký, jenž tehdáž ve Chrudimi byl, snad na cestě od sněmu Čáslavského do Hradce. K žádosti jeho odevzdal mu Diviš oba zajaté, aby je odvezl spoutané s sebou do Hradce a pokusil se, zdali by je obrátil od bludů jejich. Kněz Ambrož měl je 14 dní u vazbě, ale ničeho s nimi nepořídil; a když se potom vrátil z výpravy k Náchodu a Broumovu a jel do Prahy žalovat na pana Čeňka z Wartenberka, vzal vězně s sebou opět spoutané, a odevzdal je dne 22 Června do Roudnice k arcibiskupu Konradovi, i vydal je v moc jeho. Tam chováni byli osm neděl ve tmavém žaláři, a ničímž nedali se odvésti od mínění svých, kterážto zatím od jiných jsouce rozpřádána dále, nesla velmi ohyzdné ovoce. Vzniklať z toho mezi rozkolníky prvé z Tábora vyhnanými také příšerná zběř *naháčů*, kteří dospěli až k zapření boha a odevzdali se zvířetství, svlekše oděvy se sebe a páchajíce mezi sebou smilství, proti všem pak jinak smýšlejícím vraždění a loupení.

Neřest tato musila býti hubena mečem a ohněm; přísný pak vojevůdce Táborský mínil zahubiti i kořen její, a naléhal za svého pobytu v Praze na konšely, aby učinili konec s Martinem Loquisem co všeho toho zlého počátkem. Žádalť na nich, aby jeho i Prokopa dali přivézti z Roudnice a upáliti je veřejně na rynku Staroměstském pro strach jiným. Konšelé báli se spůsobiti tím nepokoj ve městě, protože věděli, že měl Loquis mnoho přívrženců v Praze; ale poslali jednoho ze sebe s katem do Roudnice, jenž požádav od arcibiskupa vydání Loquisa a jeho druha, dal je nejprv ukrutně zmučiti, vyptal se jich na jména vyznavačů učení jejich mezi obyvateli Pražskými, a konečně dal je upáliti v Roudnici, zabedněné v sudy, dne 21 Srpna. Následkem vyznání jejich jest potom v Praze zajato několik osob podezřelých z Pikartství, zejména soused Novo-

městský Kašek a tři kněží Táborští v Praze meškající, Prokop 1421
Holý, Jíra z Klatov a Abraham. Posledně jmenovaný dával znáti svou náchylnost k zapírání přítomnosti těla a krve Kristovy, netrpě hořících svící před svátostí.

Mezitím jednalo se na *sněmě Kutnohorském* pilně o záležitosti zemské něco déle než čtrnáct dní skoro v každodenních schůzích; ale hlavní věci, o kterou stáli původci jeho, nedosáhlo se. Nestalo se totiž žádné opatření, aby země měla nějakou spořádanější prozatímnou správu než doposud, i jak se zdá, ani neustanoveno nic o prodloužení moci posavadních dvadceti vládařů, která měla dle uzavření sněmu Čáslavského již brzy dojíti, totiž o sv. Václavě toho roku. Sněm úzavřel toliko, aby bylo vypraveno poselstvo k velikému knížeti litevskému *Vitoldovi* s podáním jemu království a se žádostí, aby se brzy v ně uvázal. Zadruhé uzavřena veřejná hotovost u Brodu českého, aby se tam dali páni, zemané, Pražané a jiná města nalézti s brannou mocí svou ke dni 18 Září, odtamtud pak aby táhli, ve kterou stranu by se Pražanům vidělo nejlépe. Zatřetí zvolen jest z příčiny smrti Petra Zmrzlíka pan *Oldřich Vavák* z Hradce za *mincmistra* na Horách Kutnách, s ustanovením, aby důchody ze stříbrných dolů, které by se k úřadu tomu sešly, byly od něho obracovány na obecné dobré země. Toto byla jediná poněkud důležitá změna v posavadním stavu prozatímné správy zemské, ježto tudy úřad mincmistra, který předešle od Pražanů byl osazen, přivlastněn jest zase zemi neboli vlastně jednotě celé strany přijímajících pod obojí. Zápis, obsahující tyto nálezy, kterým se sněm skončil, vydán byl dne 4 Září.

Vyjednávání s velikým knížetem litevským o přijmutí koruny české bylo mezitím vzalo obrat méně potěšitelný, než se bylo dle nedávného poselství jeho do Prahy nadíti. Vitold měl, jak se zdá, teprv nyní nesnáze s králem Vladislavem a raddami jeho, kteří se v záležitosti té znova rozpakovali a nemínili s Čechy upřímně. V druhé polovici měsíce Srpna měli následkem toho oba panovníci, Vladislav a Vitold, sjezd v *Lublíně*, ku kterému povoláni jsou poslové čeští, do té chvíle v Polsku

1421 meškající, z Nepolomic a oznámeno jim ve jménu krále i velikého knížete, že jsou obadva ochotni, záležitostí jejich se ujmouti; k tomu cíli však že chtí jednati se stolicí papežskou o smíření jich s církví, zároveň pak že vypraví hned z Lublína poselství ku králi Sigmundovi, kterým by jej přiměli, aby Čechy propustil ze svého panství, tak aby si mohli zvoliti nového krále; ve kterémžto případu jeden z nich, buď Vladislav buď Vitold, mohl by se v království české uvázati; ale i proti vůli Sigmunda že to učiní, dosáhnou-li svolení papežova. Odpověď tato nebyla snad sněmu Kutnohorskému ještě známa; nebo snad měli stavové zprávy jiné od svých poslů z Polska, dle kterých směli doufati nicméně, že Vitold předešlý slib svůj splní. Protož vydali se poslové noví, ustanovení od sněmu, nepochybně brzy po skončení sněmu tohoto, na cestu svou do Litvy. Nejpřednější z nich byl pan Vaněk z Vlašimě, odjinud z Jenšteina, syn Pavla čili Pavlíka bratra někdy Olbramova arcibiskupova, druhové pak jeho byli tři jiní mužové stavu rytířského, Jan Hlas z Kamenice, jenž byl již při poselstvu předešlém do Polska, Vilem Kostka z Postupic a Vaněk řečený Pivo.

Zatím asi téhož času, v měsíci Září, vypravil král polský posly ku králi Sigmundovi do Trnavy, kteří s ním jednali o království české, však spůsobem, který se se sliby dávanými poslům českým v Lublíně naskrze nesrovnával. Podávalť Sigmundovi spolek s králem polským, kterýžto chtěl na sebe vzíti úkol připravení Čechů ku pokoji s ním buď po dobrém buď užitím zbraně, když by za to Sigmund poskytl jemu a Vitoldovi pomoci ku pokoření rytířů německých. Ačkoli král Sigmund podání toho v tom spůsobu nepřijal, počalo se tím nicméně vyjednávání delší o smíření a spřátelení mezi ním a králem polským, které musilo českému vyjednávání s Vladislavem a Vitoldem býti závadou. Dá se ovšem mysliti, že se vyjednávání one před Čechy jak nejvíce možná tajilo.

Prvé než minuly tři neděle od skončení sněmu Kutnohorského, zemřel mezi tím nový mincmistr, pan *Oldřich z Hradce* tudíž ve Kutnéhoře na mor 22 září, který právě v čas sněmu

onoho vznikl, jímž také více jiných sněmovníků bylo nakaženo 1421
a uchváceno smrtí, dílem teprv po navrácení k svým domovům. Následkem toho uvázali se Pražané znova zase sami v důchody z mince a urbory Kutnohorské. Dosadiliť ze své moci nového mincmistra jménem Mikuláše, jinak nám neznámého, jak se zdá jednoho ze svých spoluměšťanů, s mocí k dosazování konšelů a jiných úředníků městských v Hoře, jak v tom byl obyčej od starodávna,[33]) vedlé něhož byl „svrchným písařem na Horách Kutnách" Diviš ze Srbče, jak se zdá bratr Martina ze Srbče, tehdejšího druhého správce mince Pražské. Později, dne 16 Prosince, byl Diviš ze Srbče ustanoven za nejvyššího správce urbory a „dolejšího weksle čili měny" na Horách Kutnách, s nařízením, aby ji k rukoum Pražanů spravoval týmž způsobem, jak posledně před válkou Mikuláš z Lobkovic co nejvyšší písař urbory.

9.

Tažení knížat německých k Žatci a krále Sigmunda k Hoře. Brojení kněze Jana Želivského.

Uložení veřejné hotovosti u Českého Brodu bez určení, ve kterou stranu by měla býti obrácena, mělo příčinu svou v tom, že hrozily útoky na zemi českou s více stran a jednotníci na sněmě Horském musili se připravovati na rozličné nepřátely. Kromě knížat německých, kteří se byli usnesli o novou křížovou výpravu do Čech o sv. Bartoloměji, chystal se také král Sigmund k válce, konaje velké zbrojení v Uhřích, a jemu ku pomoci připravovali se znova také knížata a stavové slezští a lužičtí.

Den sv. Bartoloměje (24 Srp.) byl však již minul, a křížácké tažení od západu počalo se skutečně, dřív ještě než byl sněm Kutnohorský ukončen. Vojsko neobyčejně veliké, v počtu asi 125 ne-li 200.000 mužů, bylo se k tomu sebralo při samých

[33]) Vztahuji totiž k tomuto času listinu bez datum v Palackého *Urkd. Beiträge* I. 124 c.

1421 hranicích českých u Chebu, v němž nacházeli se všichni tři duchovní kurfirstové od Rýna, Ludvík falckrabí Rýnský a množství jiných knížat a hrabat německých, též kardinal Branda, legat papežský. Dne 28 Srpna dali se od Chebu na pochod dvěma cestama, jeden oddíl dle řeky Ohře přes Loket, druhý v pravo od onoho přes Kynžvart, s umluvou, aby se čtvrtý den potom, dne 31 Srpna, spojili zase v jedno za horami, přes které jim bylo přejíti. Hned v Chebu naznačili knížata spůsob svého válčení, jakož bylo účelem jeho vyhlazení kacířů, veřejným provoláním na trhu, aby se v Čechách všecko napořád zabíjelo, vyjma toliko dítky, nemající rozumu. Bezpochyby mínilo se jen obyvatelstvo kacířské; ale vojsko knížat chovalo se dle tohoto rozkazu ještě horlivěji, než se mnohým z nich vidělo býti slušné, jímajíc, zabíjejíc a upalujíc každého, kdo neuměl německy aneb jen podobal se k Čechu.

První město přidržící se strany pod obojí, které opanovali, byly *Žlutice*, přepadené nejspíše oddílem vojska táhnoucím v pravo. Po dobytí města tohoto oblehlo spojené vojsko dne 2 Září hrad *Maštov*, osazený od Pražanů brzy po dobytí Chomoutova v měsíci Březnu toho roku. Nazejtří, dne 3 Září, postaveny jsou pušky k střilení na hrad. Když však druhý den ráno (4 Září) měla střelba počíti, volali hradští o pokoj, a jednali o vzdání. Tu darovali knížata život toliko heitmanovi posádky a osmi jiným; ostatních jest 84 svázáno jedním provazem, a všichni ukrutně povražděni a upáleni: kněze jednoho a tři jiné lidi našli potom schované v zámku, i shodili je přes zeď, a rovněž je upalili. Potom obrátili se ku *Kadani*, městu hájenému rovněž posadkou Pražskou. Němci dobyli ho, jak se zdá, útokem, a zapálili město, při čemž udatný muž Ojíř, nejspíš heitman posádky, uhořel s věží, na kterou se byl utekl, nechtěje se vzdáti.[54] Příběhy těmi dala se ustrašiti posádka Pražanů v [illegible], a opustila město toto spolu s heitmanem svým, dřív než se nepřítel přiblížil, ten týden po 8 Září,

[54] Dobytí Kadaně musilo se státi teprv po 7 Září, ježto toho dne knížata teprv se u Maštova radili kam dále táhnouti. Viz Palackého [illegible] 1 [illegible]

zapálivši prvé domy a pobořivši část zdí městských. Knížata 1421
následkem toho osadili Chomoutov bez všeliké překážky.

Mezitím vtrhli znova zase *Míšňané* do země, a spojivše se s pány českými v té krajině, kteří drželi s králem Sigmundem, oblehli *Bílinu;* jeden pak z domácích spojenců jejich, pan Sigmund Wartenberský na Děčíně pokusil se o dobytí hradu *Kalicha* za Litoměřici, vystaveného nově od Žižky. Vojsko míšenské řádilo přitom tak ukrutně jako křižáci ze západního Německa, pálíce a bořice okolní vesnice a tvrze a zabíjejíce muže i ženy bez rozdílu. Zároveň asi téhož času pokusil se také pan Jan Michalec z Michalovic seděním na Bezdězi v samém vnitru země o dobytí Staré Boleslavě proti Pražanům. Na zprávu o dvojnásobném onom vtrhnutí nepřátel do země vypravili Pražané dne 13 Září opět vojsko své do pole na stranu půlnoční, v němž nacházeli se sousedé dvou čtvrtí městských, žoldnéři placení a četný lid pěší sedlský, ozbrojený nepochybně dle obyčeje Táborského, menší pak vojenská moc vytáhla proti panu Michalci. Sotva přitáhli Pražané k Slanému, Míšňané zvěděvše o tom, nechali obléhání hradu Bílinského, a tak též Sigmund Děčinský se svými společníky od Kalicha odstoupil. Naproti tomu knížata němečtí s vojskem křižáckým táhli bez překážky dále, a oblehli *Žatec,* kdež k většímu rozmnožení velké vojenské moci jejich brzy také Míšňané k nim se připojili.

Město dobře opevněné bylo srdnatě proti nim háјeno. Krom statečného měšťanstva bylo se uchýlilo do Žatce mnoho obyvatelů okolní krajiny, hledajících útočiště proti ukrutnostem nepřátel, a rovněž odebrala se tam posádka Pražská z Chomoutova po opuštění tohoto města. Čítalo se tudy bez mála 6000 bojovníků ve městě, z nichž bylo 400 jízdných, vesměs lid udatný a na vše odhodlaný. Málo dní po svém příchodu, dne 19 Září, učinili knížata útok na město, jejž opětovali šestkrát po sobě. Ale pokaždé jsou s hanbou a škodou odraženi, tak že nedovedli dobyti ani předměstí, ohraženého jen skrovným příkopem a nízkým plotem. Přitom utrpěli ztrátu na lidech tou měrou, že asi 60 zabitých zůstavili na bojišti, mnohem

1421 více pak jiných odnesli polomrtvých, nadto pak 60 zajatých odvedeno jest do města. Lépe dařilo se jim pálení okolních vesnic, městeček a tvrzí, vraždění bezbraného lidu venkovského a shánění jakéž takéž kořisti.

Vojsko Pražské přitáhši zatím ke *Slanému,* když zvědělo o velkém počtu vojska německého, neodvážilo se táhnouti hned dále proti němu, nýbrž zůstalo u Slaného, aby dočkalo posily. Pražané poslali ku pánům s nimi spolčeným i k Žižkovi a k bratrstvu Táborskému, žádajíce jich snažně, aby se silou jak největší možná k nim se u Slaného připojili a odtamtud společně s nimi vytáhli k vybavení obleženého Žatce. Nejisto, jak velký byl účinek tohoto vyzvání. Ale v ležení knížat zmohlo se po nešťastném útoku na město dne 19 Září podobné rozmrzení jako někdy před Prahou, když se zatím král Sigmund s tažením svým do Čech opozdíval, ježto se byli mínili opět jako před rokem s ním spojiti. Mezi nimi samými strhly se různice, a nebylo také žádného sjednocení v předsevzetích válečných, ježto žádný z nich nebyl vrchním vůdcem nad ostatními. Neodváživše se žádného opětného útoku na město, pokoušeli se toliko zapáliti je, dávajíce chytati holuby, vlaštovice a jiné domácí ptáky a přivazovati jim syrné svíčky; což však také zůstalo bez žádaného účinku.

Dne 30 Září učinili Žatečtí výpad z města, a porazili stráž obléhajících; a již o dva dni později přišla do ležení zvěst, jak se zdá mylná, že vojsko české od Slaného táhne ku předu. Na zprávu tuto zanechali knížata dalšího obléhání Žatce, a dali se téhož dne (2 Října) na zpátečné tažení, kteréž se stalo ve zmatku velikém. Buď úmyslně ve spěchu, buď náhodou zapáleny jsou stany v ležení Němců na mnoha místech, tak že mnoho [illegible] střelby a mnoho věcí v nich přišlo tím na zmar. [illegible] Žatce přitom nelenili, nýbrž v několika tisících vyskočili z města, a stíhali nepřátele. Několik set utíkajících jest [illegible], a mnoho opět chyceno do zajetí. Na zprávu o tomto útěku nepřátel dalo se vojsko Pražské bez boje na zpáteční cestu a přitáhlo již dne 4 Října do Prahy se chvalo-

zpěvy k Bohu a vítáno jsouc zvoněním.[35]) Také pak téhož dne vrátilo se druhé vojsko od *Staré Boleslavě,* obhájivši město toto proti pánu z Michalovic. 1421

Mezitím potkala zlá příhoda *posly české* na cestě k velikému knížeti *litevskému.* Jedouce horním Slezskem do Polska krajinou náležející knížeti Hanušovi Opavskému a Ratibořskému, který měl jisté přátelské umluvy s velikým knížetem, pročež jemu nepochybně důvěřovali, jsou na cestě této ve městě jeho Ratiboři z nenadání zjímáni a zadrženi od měšťanů a úředníka tamějšího, jak sami tak také čeleď jich a s nimi také dva poslové krále polského, celkem asi 40 osob. Stalo se to zrovna asi v čas, když byli knížata němečtí přitáhli k Žatci, některý den před 13 měsíce Září.

Téhož času strojilo se také z krajin *slezských* nové nepřátelské předsevzetí proti Čechám, jímž knížata tamější i také Lužičané měli podporovati krále Sigmunda při opětném útoku, ku kterému se připravoval z Uher. Dne 18 Září drželi knížata slezští sjezd ve Krotkově, kdež se usnesli o osazení všech pevných míst při hranici české k obraně země své společnými silami. Také dvě města ležící v Čechách, kterých se Slezáci prvé byli zmocnili, *Broumov* a *Zacléř,* potažena jsou od nich do této obranné čáry. Již nazejtří potom, dne 19 Září, v týž den když kurfirstové a druzí knížata němečtí učinili velký ale marný útok svůj na Žatec, přišlo i k bitce krvavé na půdě české nedaleko pomezí slezského, kdež jak se zdá voj knížat a biskupa Vratislavského, který držel Broumov, učinil vpád odtud někde přes Polici ke Hronovu. Brzy vytáhli proti Slezákům bojovníci čeští, kteří hranice hlídali, bezpochyby od Ná-

[35]) Dle kroniky Třeboňské (u Höflera I. 64) utekli knížata němečtí od Žatce před Žižkou (turpiter ante Žižkam cum magnis dampnis evaserunt); ale žádný jiný spisovatel, jmenovitě ani Vavřinec z Březové, který obšírněji vypravuje, nezmiňuje se o Žižkovi, žeby byl býval při vojště českém u Slaného. Letopisec onen mýlil se nepochybně Míšňany, kteří byli prvé v měsíci Srpnu utekli před Žižkou po obležení Mostu.

1421 choda. Slezáci dali se však s přetvářením na útěk, a vyloudivše Čechy za sebou do uzkého oudolí řeky Medhuje za Hronovem, obrátili se proti nim nenadále pode vsí *Petrovici*, a svedli boj, ve kterém padlo na půl třetího sta Čechů. Slezáci nikoho neživili.

Účinek vítězství tohoto nebyl asi jiný, než že učinili nepřátelé něco škody v krajině nejbližší. Ale brzy potom přitáhlo vojsko horních Lužičanů, vedené Rampoldem knížetem Hlohovským do Slezska a odtud přes Svídnici do hrabství Kladského (4 Října), s nímž spojili se dle umluvy s králem Sigmundem někteří knížata slezští i také biskup Vratislavský v ležení jejich blíž města Kladska, a odtud dne 11 Října dali se společně na pochod přes Mittenwalde a potom dále (13 Října) přes hory k většímu útoku na Čechy. Mělit jej předsevzíti ve spojení s jiným vojskem krále Sigmunda, které od něho v tu chvíli vypraveno bylo z Uher napřed do Moravy vedením proslulého vojevůdce vlaského Pipa Spana z Ozory. K němu se měl připojiti také biskup Jan Olomoucký s vojenskou mocí svou, což počítalo se na 24.000 mužů. Ujednáno bylo, aby obě tato vojska vtrhla do Čech, jedno od druhého ve vzdálí asi čtyr mil, vzájemně se podporujíce. Slezáci a Lužičané, sehnavše stráže postavené proti nim na horách pomezních, vtrhli předně do nejvýchodnější části kraje Chrudimského, a jali se páliti a loupiti městečka a vsi na statcích pana Viktorina Poděbradského na *Liticích* a Jana z *Žampacha* v okolí dvou těchto hradů. K tomu spojili se s nimi páni čeští Půta z Častolovic, heitman Kladský, Janek z Chotěmic, někdy heitman Svídnický, a také Jan Městecký, který byl před pěti měsíci při vzdání Chrudimě přistoupil ke straně pod obojí. Když však zatím Pipa s vojskem svým déle meškal na Moravě, stihaje tamější pány pod obojí podobnými záhubami, a zatím nepochybně také přišla zpráva o zpátečném odtažení knížat německých od Žatce; neodvážili se Slezáci vtrhnouti hloub do země české, nýbrž uchýlili se brzy zpátkem do Moravy, aby se tam spojili s Pipem a s větší mocí vojenskou, kterou již také král Sigmund sám vedl do pole z Uher. Pro zradu pana Jana Městeckého Pražané toho

asi času pověsili korouhev jeho se znakem řebříků na pranéř na rynku Staroměstském.[36]) 1421

Útoky, které hrozily východním Čechám ze Slezska a z Moravy, byly bezpochyby příčinou, pro kterou panstvo české z těchto stran země přes uzavření sněmu Kutnohorského nedalo se se svou hotovostí najíti u Slaného tak četně, jak si asi Pražané přáli; musiliť býti na pozoru proti bližšímu nepříteli. Také *Žižka*, jak se zdá, myslil tehdáž víc na obranu proti moci krále Sigmunda než proti knížatům u Žatce. Zůstávalť v okolí Čáslavském, účastniv se nejspíš prvé sněmu Kutnohorského jakožto jeden z dvadceti vládařů zemských. V tom došla ho zpráva o jiných nepřátelích, kteří se tu chvíli odvážili útoku na Tábory. Lipolt *Krajíř*, heitman krále Sigmunda v Budějovicích, udeřil totiž na *Lomnici* u Třeboně, osazenou před rokem od Žižky, pokoušeje se dobyti města a tvrze tamější zase. Nadto pak poskytl mu k tomu pomoci své také pan *Oldřich z Rosenberka*, a zrušil tudy své posavadní spojení se stranou pod obojí.[37]) Někteří jiní páni také počali se toho času viklati ve svých úmyslích, hledíce k tomu, kterak král Sigmund znova sbíral velkou vojenskou moc proti Čechům.[38]) Z té příčiny Žižka, zdvihnuv se s vojenskou mocí, kterou měl při ruce, spěchal k vybavení Lomnice. Pan Krajíř zvěděv o tom, nedočkal jeho, nýbrž vypálil toliko městečko a odtáhl z pole. Žižka pak zámek dobře opatřil, a udeřil dále na statky Oldřicha Rosenberského v krajině mezi Hlubokou a Netolicí. Tam dobyl zámku jeho Poděhús (u vsi Padeřiště), a vypálil jej. Odtamtud obrátil se k Soběslavi, městu náležícímu rovněž panu Oldřichovi, a dal pobořiti zdi městské i věž kostela.[39])

[36]) *Staré letop. č.* 27, 28.

[37]) Viz pojednání Millauerovo o Žižkovi pag. 35.

[38]) Již 12 Října psali heitmanové Zhořelečtí z ležení Lužičanů u Kladska k purkmistru a raddě svého města: Etzliche aus den behmischen herren weldin wol wedir keren, welde man sy uffnemen.

[39]) Václav Březan v kronice Rosenberské (v Časop. mus. 1828 IV. 56) klade pobořeni zdí Soběslavských od Žižky na rok 1420; ale patrně omylem. Vavřinec z Březové, jenž věc vypravuje v časové souvis-

1421 Do krajiny nedaleko odtud byli se mezitím uchýlili šílenci pomatení učením Martina Loquisa, kteří vytrhše se ze všech řádů církve i společnosti lidské vůbec, oddali se životu v nahotě a neřestech. Útočištěm jejich byly se totiž staly šíré lesy Valovské, na obou stranách řeky Nežárky ode vsi Valu nedaleko Veselí až k městečku Stráži se vztahující, kdež zvláště jistý ostrov blíž Stráže byl jejich oblíbeným bydlem. Odtud konali loupeže a vraždy, přepadávajíce v noci okolní vsi a městečka, jakož Veselí, Stráž, Plesy, Řečici Kardašovu, a ve dne páchali smilstvo ve schůzích obojího pohlaví. Žižka, když se nacházel na blízku, mínil neřesti této učiniti konec, i vypravil od Lomnice čtyry sta mužů dobře oděných, zejména lidu pánů ze Stráže a z Hradce, kteří mu nejspíš byli také proti Krajířovi pomocni, vedením Bořka Klatovského, a dal ostrov *naháčů* z nenadání obehnati, v outerý po sv. Lukáši čili 21 měsíce Října.[40]) Muži i ženy bránili se srdnatě; Bořek sám padl v boji s nimi. Konečně jsou však přemoženi a někteří zbiti, jiní zjímáni a upáleni, v počtu asi čtyřidceti.

Mezitím měli Pražané ještě jednou zaneprázdnění válečné s panem Janem *Michalcem,* kterýž brzy po zmaření pokusu svého o Starou Boleslav udeřil na jiné město jejich, *Bělou* pod Bezdězem, a osadil je lidem svým. Pražané vypravili ihned vojsko své v tu stranu, kteréž vytáhlo do pole v den sv. Havla

losti, zejména s tažením Žižky od Čáslavě k Lomnici a s potomním vyhubením naháčů u Stráže, musil býti lépe zpraven.

[40]) Letopis kollegiata Pražského (u Höflera I. 85) klade toto vyhubení naháčů na den sv. Rufa t. j. 27 Srpna; což však není k víře podobné. Nebo v měsíci Srpnu nacházel se Žižka předně s Pražany na jejich tažení k Lounům naproti Míšňanům, a potom zdržoval se déle v Praze, naléhaje mezi jiným na upálení Loquisa, kteréž se stalo v Roudnici dne 21 Srpna. Kdyby byl dne 27 Srpna zhubil naháče, byl by musil schvalně a velmi kvapně vytáhnouti k tomu z Prahy; což však nesrovnává se se zevrubnějším vypravováním Vavřince z Březové, dle něhož vytáhl Žižka z okolí Čáslavského (de confinio Czaslaviensi), kdež se již předtím některý čas zdržoval (ubi pro tunc fuerat), nejprvé k Poděhůsům, potom k Soběslavi, potom k Lomnici, a teprv po vybavení a opatření tohoto města proti ostrovu u Stráže. To vše by se v krátkém čase od odjezdu Žižkova z Prahy (nejspíš teprv po 21 Srpnu) do 27 Srpna nebylo mohlo zběhnouti.

(16 Říj.). Posádka však páně Michalcova, jak viděla přicházeti 1421
vojsko Pražské, opustila Bělou, a Pražané uvázali se ve město znova dne 18 Října, i zůstavili v něm svou posádku.

Již druhého dne potom (19 Říj.) stal se v Praze opět násilný převrat, kterým se strana výtržná zmocnila panství ve městě. Opět dal kněz *Jan ze Želiva* zvoniti na velký zvon u matky boží Sněžné, a svolal znamením tím obec obojího města ku kostelu sv. Štěpána na Rybníčku. Tam jal se s povýšeného místa mluviti k lidu a tupiti pány české, vině je z nevěrnosti, i učinil konečně návrh, aby Pražané nedbajíce jich, zvolili sobě plnomocného *heitmana,* muže statečného a věrného, jehož velení by poslouchali. Ihned pozdvihli hlasů svých někteří nádhončí kněze Jana, a žádali, aby byl zvolen Jan *Hvězda* z Vícemilic, řečený jinak *Bzdinka,* muž dotud málo známý, o kterém pravili, že byl obci vždy nejvěrnější, dobře zasloužilý a pravdy evangelické hajitel obzvláštní. K tomu všichni stranníci jejich hlasitě přisvědčovali, volajíce: Tak! tak! a hned kněz Jan prohlásil Jana Bzdinku za heitmana od celé obce zvoleného. Moc jeho měla býti, trestati všecky neposlušné vězením neb i stětím, vypověděním z města neb jakýmkoli jiným spůsobem; a také měl míti právo nad konšely a jinými úředníky obce, aby je dle uznání svého směl ssazovati a jiné dosazovati na jich místa. Vedlé něho zvoleni jsou čtyři *podheitmani,* dva ze Starého a dva z Nového města, kteří jemu měli býti pomocni, a dle návrhu jejich svolila obec zvláště, když by se vytáhlo do pole, aby bez vědomí heitmanů těchto nikdo neodcházel od vojska aniž se vzdaloval od boje pod ztracením hrdla i statků.

Všecko to bylo usedlejšímu měšťanstvu velice proti mysli; ale nikdo se neodvážil ve shromáždění tomto samém lidu rozníceném zjevně odporovati. Teprv když se po uzavřeních těch shromáždění rozešlo, sešli se sousedé starší v *Betlemě,* a vzavše radu mezi sebou, odebrali se odtud na radnici, a vznesli na konšely od sebe žádost, aby heitman zvolený nesměl moci sobě odevzdané užívati bez vědomí konšelů a obce. Konšelé k tomu přisvědčili, ale nezachovali se dle toho. Krom toho pak zapo-

1421 čala nově zřízená vláda městská vykonávání moci své skutkem krvavým, který se smýšlení většiny obyvatelstva Pražského dokonce protivil.

Stoupenci kněze Jana Želivského, kterých on předešle již pobádal proti pánům strany pod obojí, brojili proti panstvu tím více z příčiny, že se nedostavilo v plném počtu k vojsku u Slaného, když bylo vyzvání k tomu učiněno od Pražanů: konšelé pak někteří, totiž nepochybně kteří drželi stranu kněze Jana, dávali v tom zvláště vinu panu Janovi *Sádlovi* z Kostelce, který byl předešle co posel do Prahy od panstva shromážděného v Kutnehoře důtklivě domluvil knězi Janovi pro jeho vměšování se do věcí světských. Pan Sádlo, zvěděv o tom, že jej viní ze zrady, mínil se ospravedlniti, a poslal do Prahy ku konšelům, žádaje, aby mu dali zabezpečení ku příjezdu do města. Konšelé odepsali mu, aby bezpečně přijel; neb že udáním proti němu učiněným víry nedávají. Tak nejspíš bylo uzavřeno od většiny, prvé ještě, než zvolením heitmana strana kněze Jana dostala znova vrch jak v obci tak také v raddě. Pan Sádlo přijel však do Prahy právě nazejtří po této změně, dne 20 října, provázen jsa dvěma pány z Janovic Petrem a Burkartem bratřími. Odpoledne asi v hodinu nešporní vešel s pány těmito i s čeledí svou do radnice Staroměstské a mezi konšely do shromážděné raddy. Tu však jest v samé světnici radní zajat, a průvodčím jeho kázáno, aby se bez něho vzdálili do své hospody. Konšelé dočekali se času nočního: ve druhou pak hodinu noční dali zajatého pana tudíž v domě radním stíti. Jsa hotový pohibeli, žádal býti před smrtí opatřen svátostí; ani toho však mu nedopustili. Tělo jeho pochováno jest nazejtří v nejbližším kostele sv. Mikuláše beze vší pohřební slavnosti.

Když se pověst o tomto činu rozhlásila po Praze, bylo z toho veliké užasnutí většiny obyvatelstva, která pána usmrceného velice želela. Vzpomínalo se na zásluhy jeho, které měl hned i za živobytí krále Václava, uměje odvraceti hněv jeho od mnohých osob, mistrů, kněží i měšťanů, a ujímaje se snah náboženských strany pod obojí všelikým spůsobem. Zbožní ka-

zatelové kárali konšely soukromí i veřejné z těžkého hříchu, 1421
kterého se smrtí jeho dopustili. Strana právě panující nedala se tím však odstrašiti. Jest té chvíle také více osob jiných ve městě zatčeno a uvězněno na radnici pod obviněním ze zrady;[41]) a v krátce potom vyloučili konšelé dle vůle heitmana pět spoluradních, a dosadili jiné na jich místa, o svolení obce k tomu se netázavše.

Tu právě chvíli, dne 23 Října, přijelo poselstvo od velikého knížete Vitolda do Prahy. Veliký kníže nesnášel se zcela s tehdejším jednáním mezi králem polským Vladislavem a Sigmundem, a nespouštěl se záměru svého o přijmutí koruny české, až by k tomu přišla vhodnější chvíle. Protož těžce nesl zajetí poslů českých, kteří byli k němu posláni, a zasazoval se pilně o vybavení jich, napomínaje předně Hanuše knížete Opavského, aby je propustil, když pak to nic neprospělo, hroze jemu pomstou od sebe i také od krále polského. V úmyslu tom vyzývali poslové jeho Pražany, aby vypravili vojsko jak největší možná do pole, kteréž by se spojilo s příbuzným jeho, knížetem *Sigmundem* synem *Korybuta* bratra krále polského, a udeřilo spolu s ním na zemi Opavskou, aby hubením jí vynutilo propuštění zajatých. Nevíme, jak horlivými se prokázali tehdejší vládci Pražští k vykonání tohoto úmyslu, ježto zajisté účel poselstva zajatého, totiž povolání nového krále odjinud do země, nebyl dle jejich přání. Zatím však kníže Opavský zmařil zámysl vydáním poslů českých v moc krále Sigmunda do Moravy. Tam chováni jsou předně na Špilberce u Brna; brzy však z rozkazu krále postínána jest všechna jejich čeleď v Brně; poslové pak sami odvedeni do vězení na Trenčín v Uhřích. Buď zároveň s posly velikého knížete buď něco málo později navrátili se někteří ze starších poslů českých z Polska; z nichž jmenovitě obadva mistry toho poselství účastné, Petra *Engliše* a Jana *Kardinala*, nacházíme v krátce potom v Praze. Někteří však

[41]) Vztahují se k tomu slova důtklivého spisu kněze Viléma proti mistrům a kněžím Pražským r. 1422 v *Archivu českém* III. 238: „kterak jsú tu chvíli ústa otevřeli, když jsú nevěrného zrádci Sádlo stěli, aneb když jsú nevěrné zrádce na rathúz vsázeli."

1421 zůstávali i potom ještě v Litvě, jakž víme jmenovitě o sousedu Staroměstském Mikšovi *Tkaničkovi,* a nepřestali pracovati i dále o dokonání svého úkolu.[42])

Král *Sigmund* byl tehdá již přijel z Uher do Moravy, kdež se asi 11 dní (16 až 26 Října) zdržoval ve Brumově při samých hranicích uherských. Zatím sbíralo se za ním více vojska jeho z Uher, a přešel zeť jeho *Albrecht* vévoda rakouský s vojskem svým přes hranice moravské, kdež dobyl předně hradu a městečka *Jevišovic.* Pan Sezima z Kunštatu, jemuž hrad tento náležel, měl, jak se zdá, nějaké zvláštní závazky s Pražany co jich spojenec;[43]) když se však ani od nich ani od jiných pánů moravských nemohl dočkati žádné pomoci, vzdal se i s rodinou svou do zajetí. Mezitím pokračoval *Pipo,* vlaský heitman Sigmundův, tím ukrutněji v pálení a hubení krajin v jihovýchodní části země moravské, a spůsobil tudy obecné ustrašení. Tu se odebral Sigmund s vojenskou mocí svou do Brna, a položil tam sněm pánům moravským ke dni 1 Listopadu. Všichni dostavili se, ač teprv okolo 11 Listopadu, z bázně před jeho mocí, vyjma jen dva, pana *Haška Ostrovského* z Waldšteina a Václava syna páně Petrova Strážnického z Kravař, kteří se jediní odvážili podstoupiti boj s některou částí vojska králova. V plném spoléhání na vojenskou sílu svou žádal Sigmund na panstvu shromážděném, aby se odřekli a odpřisáhli čtyr artikulů Pražských a všelikých jiných bludů odsouzených od církve, zejmena pak učení Viklefova a Husova, aby se podrobili nálezům koncilia Kostnického učiněním pokání a přijmutím rozhřešení z kacířství, i aby slíbili napotom tupiti a hubiti ty, kdož by se bludů déle chtěli přidržeti. Obstoupeni byvše v Brně uherským vojskem Sigmundovým, podrobili se všichni vůli králově po rozmyšlení několikadenním, a zavázali se k tomu zápisem sněmovním (17 List.).

Nyní bylo potřeba i v Čechách sbírati všecky síly k obraně země proti útoku od Moravy hrozícímu, a péče o to připadala

42) Viz o Tkaničkovi na str. 128 v pozn. 84.
43) Pragensibus . . . fideliter pro tunc servierat, praví Vavřinec z Březové.

na prvním místě Pražanům, kteří tehdáž vládli největší sjednocenou mocí v zemi. Z příčiny té vytáhlo vojsko Pražské v málo dnech po příjezdu poselstva litevského do pole k *Hoře Kutné*, kamž přitáhlo posledního dne měsíce Října před polednem. Vůdcem byl nejspíš nově zvolený heitman Jan Hvězda z Vícemilic, k němuž bylo přidáno několik heitmanů podřízených. Ku prosbě Horníků, aby se městu jejich nedála od vojska žádná škoda, kázali heitmanové pěchotě a vozům, aby se položily venku mimo město na straně k Čáslavi. Nekázeň ve vojště, prokázaná již nejednou předtím, objevila se však i tentokrát. Když táhlo vojsko branou ven z města, strhnul se pokřik jedněch na druhé, aby šli a žádali na městu nějakého občerstvení. Proti vůli heitmanů obrátili se tedy k městu, a nejprvé, ještě před obědem, udeřili na domy židovské, a pobrali v nich vše, co našli. Odpoledne pak asi o nešporách vběhli do kostela velikého, a roztloukli obrazy, varhany, rohy oltářů, a rozházeli ostatky svatých z monstrancí, ve kterých se chovaly, k velkému pohoršení a žalosti obyvatelů. Vojenská činnost jejich naproti tomu nebyla velká. Nepomýšleloť se ani na tažení proti knížeti Opavskému dle přání velkého knížete litevského, ani na poskytnutí pomoci Moravanům, nýbrž jak se zdá leželo vojsko bez zaneprázdnění 14 dní u Kutnéhory. Teprv 14 Listopadu předsevzalo obležení tvrze *Malešova*, vzdálené jen asi míli cesty od Hory, kteráž v pěti dnech již se vzdala pod umluvou (19 List.). O jiných předsevzetích vojska Pražského potom opět není nic povědomo, kromě že od Kutnéhory pokročilo něco ku předu až k *Čáslavi*. 1421

Bezpochyby nebyla také vojenská moc poslaná od Pražanů do Kutnéhory k větším předsevzetím dostatečná; nebo značná část branného mužstva podržena byla v Praze pro jiné příhody. Na zprávu, která došla od *Karlšteina*, že posádka tamější měla zásoby potrav uložené v chalupách pod hradem, vypraveno bylo dne 11 Listopadu v první hodinu na noc několik tisíc jízdných i pěších z Prahy, aby se zásob těchto zmocnili nenadálým přepadením. Hradčané Karlšteinští obdrželi však zprávu o této výpravě, prvé než Pražané přitáhli, i odnesli aspoň, co bylo

1421 lepšího, spěšně na zámek, čímž předsevzetí bylo zmařeno. Pražané spálili toliko chyše sedlské pod hradem i s lázní tudíž, a někteří z vojska pustili také uzdu svým vášním pikartským proti kostelu sv. Palmacia nedaleko Karlšteina, jenž stojí na vršku malém při břehu řeky Mže. Dobyli se totiž do něho, a pohodili svěcenou hostii z pušky stříbrné, ve které byla chována, pušku samu pak s sebou vzali. Vojsko se již nazejtří (12 Listopadu) navrátilo do Prahy s nepořízením.

Jak jest viděti již z výtržností vojenských proti posvátným věcem, zmohla se v Praze následkem změny ve správě města, kterou spůsobil kněz Jan Želivský, znova strana výtržných novotářů; i vzbudilo to znova prudčejší různice o náboženství ve městě; neb strana přídržící se řádů kostelních dle podání církve nemínila výtržností oněch mlčky snášeti. Mistr *Křištan* z Prachatic stál vždy v popředí mezi hajiteli starého církevního obyčeje. Od něho byly podány konšelům jisté artikule stížností proti Janovi Želivskému, který novotářům všelijak nadržoval. Konšelé sročili obadva protivníky osobně před sebou dne 8 Listopadu; kdež purkmistr hleděl je smířiti pěknou řečí, přimlouvaje jim, aby se navzájem milovali a sobě byli pomocni. Domnělého smíření se však ukázal opak, sotva den minul. Hned totiž nazejtří, v neděli dne 9 Listopadu, srotili se stoupenci kněze Jana odpoledne po kázání k násilnému útoku na mistra Křištana a jiné jeho kněží při kostele sv. Michala; kterýžto úmysl svůj Janovi Želivskému napřed oznámili, aniž on jim toho zbraňoval. Ihned obstoupilo několik set lidí faru a kostel sv. Michala, volajíce, aby byl mistr Křištan utopen a kostel jeho rozbořen. Splnění této hrozby bylo překaženo, nevíme zdali vkročením konšelů čili jinými lidmi, kteří se proti tomu postavili. Zůřivci musili se rozejíti, vypustivše toliko slovy všelikou hanu a potupu na mistra. Ale z návodu kněze Jana Želivského dosadili konšelé mistru Křištanovi na příkoř nového kazatele ku kostelu sv. Michala, kněze *Viléma*, podezřelého z pikartství, který počal kázáním svým činiti zmatky v té osadě.

Poněvadž bylo i více jiných kněží ve městě, kteří kázáním svým plodili různice ve víře, a čím dál tím více popouzelo se

tím záští mezi stranami v lidu, uznali konšelé a starší obecní 1421
za dobré, vyzvati mistry a kněží, aby se společně sešli a pojednali o věcech, kterých se různice týkaly, tak aby srovnajíce se mezi sebou, rozmíškám v lidu zjednali konec. K rozkazu konšelů stal se sjezd kněží a mistrů k tomu cíli dne 12 Listopadu v kolleji Karlově. Shromáždění tomu předložen jest návrh sepsaný od mistra *Jakoubka* ze Stříbra a mistra Petra Engliše, který především ukazoval na potřebu, aby zachovávána byla statuta obecná posledně synodou provincialní uzavřená. Na základě tom navrhovali mistři řečení, aby všichni ve shromáždění přítomní slíbili sobě znova, nálezy ty zachovávati; aby každý kněz, jenž by chtěl v Praze přebývati, slíbil poslušnost správcům duchovenstva na synodě řečené jednosvorně zvoleným; aby nikdo správcům duchovenstva nečinil překážek, když by nastupovali mocí úřadu svého proti neposlušným nebo bludným, tak aby takoví z města byli vypovědéni; aby žádný kněz nezačínal žádných novot aniž nerušil žádných obyčejů v církvi od starodávna rozumně zachovávaných, leč by se v tom prvé opověděl správcům duchovenstva, jichž konečným výrokem má se spraviti; též aby nebyl žádný kněz dosazen k žádnému kostelu ve městech Pražských od kohokolivěk, pokud by ho správci duchovenstva po pilném přesvědčení neuznali dle mravů i umění za schopného k duchovní správě a o tom osadníkům toho kostela známost neučinili; konečně, aby požádána byla obec Pražská, by nikomu nedala ujímati se neposlušných proti správcům duchovenstva pod zvláštní pokutou, kterou by obec ustanovila.

Když články tyto byly ve shromáždění přečteny, přisvědčovalo k nim všechno ostatní přítomné kněžstvo; jen kněz Jan Želivský, když to spatřoval, ozval se, řka ousměšně: Kusové tito jsou proti mně a proti knězi Vilémovi. Ovšemť byli oni obadva výtržní. Když pak potom byla ještě přivedena řeč na učení o očistci, prohlásil se: Chci o tom viděti písma jasná a jimi se spraviti.

Dle uzavření sboru odebralo se o dva dni později (14 Listop.) několik mistrů a kněží k tomu ustanovených na radnici, aby přijaté návrhy jakožto usnešení veškerého duchovenstva

1421 obci přednesli. Tu se strhnul prudký odpor od stoupenců kněze Jana, zaměřený hlavně proti osobám čtyr správců duchovenstva, zvolených synodou. Ne ti, než kněz Jan samoten aby byl správcem a ředitelem všeho duchovenstva, tak žádali s křikem velikým, a on ať prý, když bude potřeba, přijme k sobě z mistrů, koho bude chtíti. K řeči té zdvihl se kněz Jan, a pokynutím ruky zjednav sobě ticho, tvářil se pokorným, řka, žeby jeho nebylo s to, aby sám jeden spravoval tak velké duchovenstvo, než aby prý mistr Jakoubek a mistr Jan Kardinal byli správci, on pak žeby volil jako žák jejich po jich boku sedati a břímě na sebe uložené, jakkoli těžké, tím spůsobem snášeti. Když potom byl předložen artikul o očistci, nevíme v jakém znění navržený, přišlo ke mnohým řečem rouhavým a posměšným. Jeden z předních následovníků kněze Jana, *Jíra rukavičník* z Nového města, pravil: My nevíme, jestli jaký očistec čili nic, a s tím buď jméno boží pochváleno. Ale jiný soused, povstav, rozkládal ousměšně: Jindy prý kněží tím očistcem svým naplňovali si měšce, a poněvadž měšce jejich jsou již prázdny, nedostávajíce ofěr, chtěli by si je znova naplniti tím očistcem; ale neoklamou nás jím, jak nás jindy klamávali. Konečné usnešení se o tom nestalo žádné; ale navržení, aby byl Jan Želivský jediným správcem duchovenstva, jest schváleno, a mimo to uzavřeno, aby se zrušilo zvonění za zemřelé a všeliký zpěv žákovstva při pohřbích, aby prý každý pochovával sám svého zesnulého bez všelikých obřadů kostelních. Potom hned posláno jest k vojsku, které ty dni po dobytí Malešova, jak pověděno, bylo se položilo u Čáslavě, i oznámena jsou mu uzavření obcí, aby k nim též přisvědčilo, zejména ku prohlášení kněze Jana Želivského za jediného správce duchovenstva. U vojště, to jest mezi sousedy polem ležícími, nebylo však o tom smýšlení jednostejné, i ujednáno konečně, aby správa duchovenstva byla poručena spolu s knězem Janem třem mistrům, *Jakoubkovi*, Janu *Kardinalovi* a Petru *Englišovi*. Mistr Jan *Příbram*, jenž byl smířlivým chováním svým ku pánům na sněmě Kutnohorském popudil nechuť panující strany v Praze proti sobě, a soudruh jeho k témuž sněmu vyslaný,

mistr Prokop z Plzně, byli uzavřením tím z počtu čtyr správců 1421
duchovenstva vyloučeni. Ustanovení tedy, které se bylo stalo synodou obecnou ve srozumění s arcibiskupem Konradem a mělo míti platnost pro celou zemi, jest tímto spůsobem jednostranně od pouhé obce hlavního města zvráceno a změněno.

Mezitím, co se Pražané pod tlakem nerozvážné lidovlády pilněji zanášeli spory náboženskými než péčí o obranu země, byl *Žižka* brzy po přemožení naháčů přinucen, od hranic rakouských, při kterých se tehdáž nacházel, obrátiti se s některou částí vojenské moci Táborů do západních krajin země české, kdež se znova zdvihali domácí nepřátelé strany pod obojí. Ačkoli příměří zavřené v měsíci Unoru s Plzní a mírem zemským toho kraje ještě zadlouho nedošlo, učinili Plzňané a šlechtici okolní s nimi spojení již dne 26 Října útok na tvrz *Stěňovice*, něco víc než míli cesty od Plzně ležící na jižní straně při řece Ouhlavě, kterou byl Žižka osadil lidem svým, a dobyvše jí mocí, zbili více než šedesát osob obojího pohlaví, kteří se tam dostali do jich rukou. Nad to pak v krátce potom vytáhli do pole v stranu půlnoční, a oblehli hrad *Krasikov* čili Švamberk. Na zprávu o tom dal se Žižka na rychlý pochod do těchto krajin, a přitáhnuv na blízko Krasikova, sebral zásoby potrav z okolních vesnic a městeček, a mocně je vpravil do obleženého hradu. Vojsko Plzenských, které okolo leželo, přinuceno jest k útěku, na kterém Žižka je stihal. V tom přitáhl Plzenským ku pomoci s několika sty jízdných pan Henrich z Plavna, který nedbav smlouvy zavřené s Pražany při svém propuštění z vazby na radnici Staroměstské, byl mezitím přistoupil ke straně krále Sigmunda a odtud byl stále jedním z předních jeho přívrženců v zemi. Není známo, zdali vyplatil Staroměstským summu dvou tisíc kop jim slíbenou; ale místo prachu puškového, jejž jim byl slíbil, poslal prý jim prach lípový, svrchu posuv prachem dobrým. Pražané pověsili za to korouhev jeho se znakem lvice na pranéř, vedlé znaku pana Jana Městeckého, kdež visel potom víc než dvě léta.[44]) Žižka

[44]) *Staré letop.* č. 27.

1421 musil před Henrichem Plavenským ustoupiti nazpět, a dal se na cestu k Žatci, na kteréž nyní Plavenský s Plzňany a jinými táhl za ním. Po mnohých šarvátkách svedených na cestě hledal Žižka útočiště na vysoké a prostranné hoře řečené *Vládař*, nedaleko Žlutic, kdež ohradiv se vozy a rozestaviv pušky, bránil se obratně ustavičným útokům nepřátel, tak že nikterak nedovedli dobyti se nahoru. Zlé počasí při mrazivém prudkém větru stěžovalo mu obranu velice. Po třech dnech pak došla mu potrava pro lidi i pro koňstvo. Tím přinucen horu opustiti, probil se mocným útokem skrze nepřátely, a táhl dále až k *Žatci,* kdež jemu měšťané vyjeli vojensky vstříc k uvítání a přijali jej radostně do města.

Toho času vypravil již král Sigmund část vojska svého od Brna do Čech přes *Poličku,* kteréž město dobyto jest zradou a v něm asi 1300 lidí obojího pohlaví ukrutně zbito. Sigmund sám s hlavním vojskem svým, v počtu více než 60.000 mužů, obrátil se z Brna do Jihlavy, a strojil se odtamtud rovněž do Čech, kdež mínil předně zaměřiti k Hoře Kutné. Velké přesile této nemohlo vojsko Pražanů odolati; ale také ani neodvážilo se zůstati v tehdejších svých stanovištích pevných, nýbrž zůstavivši posádky v Čáslavi a v Kutnéhoře, obrátilo se odtud ke Hradci Králové, snad aby zastavilo další pochod menšího vojska Sigmundova od Poličky, potom však dokonce se navrátilo do Prahy, kamž přitáhlo dne 25 Listopadu. Teprv nyní konšelé Pražští přestali důvěřovati samotným silám svým, na které je jak se zdá strana kněze Jana Želivského odkazovala v nenávisti své proti panstvu, i vypravili posly a listy na všechny strany, k Žižkovi i bratřím Táborům, k pánům a městům i k sedlským sborům, kde kteří stávali, vyzývajíce všechny, aby pospíšili shromážditi se v Praze k boji pro obranu zákona božího.

Tu se ukázala při panstvu dílem neochotnost předešlá k napomáhání snahám strany pod obojí, která při některých jen vítěznými zbraněmi Pražanů a Táborů byla na čas přemožena, dílem objevily se škodlivé následky brojení kněze Jana

Želivského a stranníků jeho v Praze, kterým i opravdoví mi- 1421
lovníci kalicha mezi pány byli uraženi a popuzeni, tak že netoliko Oldřich Rosenberský, Jan Chudoba Wartenberský na Ralsku, Jan Městecký a jiní jejich smýšlení, nýbrž i pan *Čeněk z Wartenberka* a z Veselé ouplně se odvrátil od Pražanů, ano konečně spolu s jinými odebral se pod bezpečenstvím k Sigmundovi do Jihlavy a slíbil mu znova věrnost co králi. Zrádné zavraždění pana Sádla v Praze přispělo, jak se zdá, nejvíce k tomuto neblahému předsevzetí. Chátra Pražská ulehčovala si při zprávách těchto protivných tím větším ukřikováním všech starších a rozvážnějších sousedů, zvláště pak soptěním proti mistrům Pražským, kteří se stavěli proti škodlivým novotám náboženským. Ve dne v noci dály se výstupy proti nim, a lálo se na ně, aby prý nejlépe byli zbiti neb utopeni jakožto svůdci a pronásledovatelé pravých kněží, nebo prý aby byli psy vyštváni z města a vyvedeni pod korouhví páně Čeňkovou, aby se víckrát do Prahy nevrátili.

Této chvíle osvědčil se opět *bratr Žižka* jakožto nejstatečnější vůdce v obraně vlasti a v odporu proti Sigmundovi co ouhlavnímu nepříteli strany pod obojí. Dle žádosti Pražanů zdvihl se s vojskem svým ze Žatce, a přitáhl v pondělí dne 1 Prosince do Prahy s pěšími a jízdnými, bratry i sestrami i s vozy válečnými jak obyčejně, též s kněžími, kteří nesli svátost těla božího před vojskem. Pražané uvítali jej radostně a se všemožnou slávou, vyšedše jemu vstříc muži i ženské, s duchovenstvem, rovněž velebnou svátost nesoucím. Při vjezdu vojevůdce, nyní na obě oči slepého, zvonilo se na velké zvony na radnici Staroměstské a po všech kostelích, a prokazovala se mu všeliká jiná čest, jak bylo jindy v obyčeji při vjezdu knížete zemského do města. Žižka pobyl týden v Praze, jednaje s řediteli obce o všeliké potřebné věci a sbíraje snad také mezi tím časem více vojenského lidu k sobě. Pražané přijali jej nepochybně určitými umluvami za nejvyššího ředitele svých věcí vojenských společně s Tábory, odkudž nazýval se v prvním čase potom „správcem obcí české země příchylných a plnících

1421 zákona božího". [45]) Ve svátek početí panny Marie, dne 8 Prosince, vytáhl se svými se všemi od Prahy k *Hoře Kutné*. Nazejtří potom táhli Pražané za ním se svým lidem.

Ačkoli čtvrtletní lhůta daná Kutnéhoře smlouvou s Pražany v měsíci Květnu, do které se měli odtamtud vystěhovati všichni, kdož nechtěli se přiznati ku kalichu, již dávno byla prošla; nacházelo se ve městě tomto posavad mnoho zarytých protivníků strany pod obojí. Mnozí Horníci a havíři byli dle smlouvy one opustili město s věcmi svými; ale na cestách byli na mnohých místech přepadeni, pobrány jim věci, které vezli s sebou na vozích, ano některým uřezány nosy; tak zohaveni, vrátili se zase do Hory. Byla to nepochybně zlá známka, kterou se Horníci poskvrnili metáním kacířů do šachet, což nedalo mstychtivosti lidu obecného, aby šetřil smlouvy s nimi zavřené. Přirozeně popuzovalo se tudy zas tím více záští Horníků proti svým přemožitelům. Kromě vystěhovalých bylo nejspíš ještě více takových, kteří, aby nemusili zanechati svých statků a své posavadní činnosti, jen na oko přiznali se ku kalichu, v srdcích svých však chovali ke ctitelům jeho vždy stejnou nenávist a toužili po chvíli příhodné, v kterou by se pomstili a se vysvobodili. Již v měsíci Říjnu, když se vojsko slezské a lužické sbíralo ve hrabství Kladském k výpravě do Čech, dostali knížata slezští tajný dopis z Kutnéhory, kterým se jim osvědčovali skrytí tamější protivníci strany pod obojí, že drží s nimi, a když by jen přitáhli k městu jejich, že chtí pobiti kacíře ve městě bydlící a knížata k sobě přijmouti. [46]) Příběhy pozdější ukázaly, že nabídnutí toto bylo opravdově míněno a že Horníci opět, když se strojil Sigmund k tažení do Čech z Moravy, pilně osnovali úklady k zahubení všech stoupenců strany pod obojí ve svém městě. Nekázeň vojska Pražského a zneuctění od něho posvátných předmětů v kostelích Kutnohorských musilo je podrážditi tím více.

[45]) Názvu tohoto užívá v listě daném dne 10 Ledna 1422 „u Německého Brodu na poli". Viz *Archiv český* III. 301.

[46]) Palackého *Urkd.* I. 161.

Když přitáhl Žižka k Hoře, vyjeli jemu Horníci ku poctě 1421
vstříc jezdecky, a jevili na oko radost z jeho příchodu. Zdá se pak také, že Žižka nedopustil vojsku svému žádných podobných výtržností jako předtím Pražané. Nicméně, když kněží Táborští nazejtří po přitažení k Hoře vešli do kostela sv. Jana ve městě a jali se v něm konati služby boží a rozdávati svátost svým obyčejným sprostým spůsobem, bylo z toho nové pohoršení obyvatelů, kteří ze zvědavosti přišli do kostela na podívanou.

V Praze zatím po odchodu Žižky nepřestali novotáři ještě i nyní pobuřovati obecný lid proti starým řádům kostelním a jich hajitelům. Ve shromáždění obce svolaném na radnici, ve kterém opět nikdo ze starších a mírnějších neodvážil se odmlouvati, učiněn nález, aby žádný kněz napotom nezasazoval se o věci, bez kterých prý pokolení lidské může býti spaseno, i aby všechno, čeho prý Kristus a jeho apoštolové neučili, bylo opuštěno a dokonce vymýtěno, poněvadž prý Kristus ve svém novém zákoně položil dostatečně to, co náleží k spasení. Dále zaměřili původcové toho k rozhodné ráně na mistry učení Pražského, kteří jim byli největší překážkou. Uzavřeno totiž rozkázati mistrům, aby privilegia a statuta svá vydali na radnici, aby byla přehlídnuta, a což by prý v nich nalezeno bylo odporného zákonu božímu, aby bylo zrušeno neb opraveno. Běh potomních událostí válečných však konečně odvrátil mysli od těchto chtíčů, tak že k vykonání nálezů těch na ten čas nepřišlo.

Mezitím překročil již král Sigmund s hlavním vojskem svým přes hranice české, a táhl přes *Humpolec* a *Ledeč* se směrem k Hoře Kutné, které se mínil zmocniti, pomíjeje obyčejné cesty přes Čáslav. Vojenská moc jeho byla k tomu znamenitě sesílena branným lidem pánů českých, kteří se k němu byli dostavili v Jihlavě, pana Čeňka z Wartenberka, Oldřicha Rosenberského, Viléma Zajíce, Jana Městeckého, Půty z Častolovic a více jiných. Také mnozí Horníci, kteří byli prvé město své opustili, účastnili se této výpravy, doufajíce brzy se navrátiti zase k domům a statkům svým. Vojsko královo uherské

1421 a německé páchalo na cestě všelikou ukrutnost pálením vesnic. městeček a tvrzí, zadavováním ženského pohlaví, vražděním dětí a jinými ohavnostmi, urážejícími pouhým vypravováním všechen cit lidský. Na zprávu o tomto tažení nepřítele vytáhl Žižka s vojskem Táborským i Pražským z Hory ven do pole za hořejší stranou města, odkud bylo nepřítele očekávati, a položil se u hutě řečené Tábor, nově vystavené od krále Sigmunda za jeho předešlého pobytu v Hoře Kutné. Huť tato stála nejspíš u pověstné šachty, kterou Horníci posměšně byli nazvali Tábor, když do ní vházeli nešťastné oběti svého záští. Když se však Sigmund v Ledči s vojskem svým poněkud zdržel, vytáhl Žižka se svými k Čáslavi, aby usnadnil připojení k sobě některé posily, kterou jemu přivedli tři páni moravští, ti kteří se nepoddali králi Sigmundovi, pan *Hašek z Waldšteina*, Václav syn Petrův ze Strážnice a pan Boček z Kunštatu. Po spojení tom dobře osadil *Čáslav*, a navrátil se do *Hory;* odtud pak v neděli ráno den sv. Tomáše (21 Prosince) opět konal přípravy k vytažení do pole ve směru témž jako předešle. Po ranních službách božích učiněno jest vyzvání a napomenutí k obyvatelům Kutnéhory na kázáních od kněží a na ulicích voláním biřicovým ve jménu Žižky, Pražanů i pánů právě řečených, aby byli všichni hotovi postaviti se proti králi a zachovati víru, kterou slíbili pomáhati k hájení pravdy evangelicke, i aby se nedali pohnouti strachem před králem se blížícím; neb že když zachovají věrnost k heitmanům, páni a rytířští lidé i Pražané míní raději hrdla svá s nimi složiti než je opustiti. Potom po malém pojedení dáno znamení zvonem, a vojsko vytáhlo před město branou Kouřimskou čili západní. K opatrování města zůstaven jest v něm mincmistr, nepochybně Mikuláš výše připomenutý.[47])

Sotva bylo vojsko asi na dva hony od města vzdáleno, tož počalo se blížiti vojsko Sigmundovo v jednotlivých zástupích od strany, odkud ho Žižka byl očekával. V jednom zástupě větším jízdném bylo vřaděno uvnitř mnoho set volů a

[47]) Magister montium, praví Vavřinec z Březové, neudávaje jména.

krav, aby se zdál ještě větší vidoucím ku postrachu.[48]) Vojsko Žižkovo však hned se postavilo v šik, a obklopilo se se všech stran vozy; při čemž také někteří z měšťanů Kutnohorských, kteří se k vojsku připojili, a jiní, kteří vyšli toliko dívat se, pojati jsou do vozové ohrady, majíce na sobě odění a v rukou cepy. Na vozích postavena jsou četná děla připravená ke střelbě. Před nastávajícím bojem učinili kněží krátké napomenutí k vojsku, a všichni padli na kolena, a pomodlili se. Potom pasováno jest mnoho bojovníků na rytířství k většímu povzbuzení udatnosti. Brzy počaly jednotlivé zástupy vojska králova najížděti na vozový šik, pokoušejíce se úprkem jej rozraziti; ale pokaždé jsou střelbou z děl odraženi se ztrátami. Částečné takové boje trvaly toho dne až do noci. 1421

Mezitím povedla se však Horníkům, kteří tajně drželi se Sigmundem, zrada, s velkou odvahou i opatrností osnovaná. V dorozumění s vystěhovanými spolusousedy, kteří se nacházeli ve vojště, mínili vykonati zahubení nenáviděných kacířů ve městě svém, po kterém nepřestali toužiti. Podtají byli k tomu povolali mnoho havířů ze šachet do města, kteří se do očekávané chvíle ukrývali po sklepích. Ustanoveno bylo jisté znamení a heslo, dle kterého by se poznali stejně smýšlející; kdo ho neznal, měl každý býti usmrcen. Když tedy vojsko české, jak pověděno, blízko města venku za branou Kouřimskou bylo zaneprázdněno šarvátkami s nepřítelem, otevřena jest od spiklých najednou brána Kolinská, a jí vpuštěni jsou Horníci odběhlí a několik set mužů z vojska Sigmundova do města. Ihned přidali se k nim všichni spojenci jejich ve městě; ozbrojení havíři vylezli ze sklepů, a nyní počalo se vraždění všech obyvatelů, kteří drželi se stranou pod obojí. Vrahové dobývali se do všech domů, a zvláště ti, kteří se vrátili z vyhnanství, běželi každý do svého někdejšího příbytku, a konali mstu nad

[48]) Tak vykládá úmysl přitom Vavřinec z Březové. Ve *Starých letopisech českých* na str. 49 čte se o tom, ač teprv při událostech druhého dne: „a ženú před sebú woly *pro pušky*", jako by byli měli Táboři a Pražané vystříleti se ze svých pušek na tento dobytek; což však méně se podobá.

1421 nynějšími držiteli. Proti duchovenstvu zuřeno zvláště. Do fary přiběhl nějaký žák zběsilý, a ptal se po faráři, mistru Petrovi; když pak mu řečeno, že byl venku při vojště, pojedl a napil se; za chvíli však přivedl s sebou dráby, kteří mečem usmrtili jiné kněží na faře meškající i s šafářem farářovým. Starý jeden kněz ctihodný a šedý, který nalezen byl v kostele před oltářem kleče, tudíž jest chopen a ubit mnohými ranami. Někteří lidé utekli se na věž; jsou však tam stiháni, zbiti a s věže smetáni, mezi nimi kněz jistý Matěj Slovák. Lidé, kteří nevěděli o spiknutí a chtěli dáti znáti, že se nesrovnávají s Pražany u víře, vystrkovali rozličné obrazy Krista a svatých ze svých domů, zvláště které předtím byly odstraněny z kostelů, když je kazili žoldnéři Pražští; a obrazy tyto jsou potom s velkou radostí postavovány zase na oltářích. Naproti tomu neznali horlitelé proti kacířství žádné úcty k posvátným předmětům ctěným od druhé strany, nýbrž nakládali s nimi rouhavě jako jinde Táboři. Archu krásného díla, nedávno v kostele postavenou, vynesli ven a rozsekali na kusy, nedbajíce o tělo a krev Kristovu v ní chovanou; a v kapli ve dvoře mincmistrově nalezše hostii posvěcenou v monstrancí, nohami prý ji šlapali. Kutnáhora dostala se takovýmto spůsobem nenadálým v moc krále Sigmunda. Co se přitom stalo s mincmistrem v Hoře zůstaveným, neudává se nikdež; ale také neděje se později o něm nikde žádná zmínka.

Dobytím Kutnéhory dosáhl Sigmund důležité výhody, že mohl zásob potrav, jak se zdá velmi hojných, které se chovaly v tomto městě, užiti pro své vojsko, ježto naproti tomu vojsko Žižkovo, špižírny této zbaveno, trpělo nedostatek. Sigmund za tou příčinou ještě téhož dne, asi když se již stmívalo, zaujal s vojskem svým postavení docela blízko města a nedaleko od vojska Žižkova. V noci však Žižka vytrhnul s bojovníky svými ze své vozové ohrady, a učiniv útok na vojsko královo silnou střelbou z pušek, přinutil je z postavení toho zase ustoupiti. Nicméně druhého dne ráno (22 Pros.) ustoupil, jak se zdá, sám také dále od Hory v opačném směru na stranu půlnoční pod horou *Kankem*, a zaujal postavení nepochybně výhodnější, ve kterém mínil očekávati útok, hotov jsa k bitvě rozhodné.

Vojsko Sigmundovo, na počet třikrát tak silné jako Žižkovo, 1421
obstoupilo jej nyní se všech stran, ale boje nezačalo, nýbrž jak se zdá doufalo nepřítele přetržením dovozu potrav připraviti ke vzdání. Takéť trpělo vojsko české silně hladem i zimou. Ale Žižka, jehož síly nestačily, aby byl mohl sám přistoupiti k útoku a dobyti vítězství, poznav úmysl nepřítele, vyčkal toliko ten den; když pak přišla noc, dal se s vojskem svým mocně na pochod, a prorazil sobě cestu brannou mocí skrz nepřátely, kteříž mu musili ustoupiti. Tím spůsobem odtáhl dále od Hory až ku Kolínu.

Sigmund, jak se zdá, teprv nyní osobně vjel do Kutnéhory, kdež milostivě mluvil s měšťany, kteří se přiznali k jeho straně, a těšil je dobrou nadějí v budoucnost.[49]) Maje za to, že před ním Čechové utekli ze strachu, pokládal se tu chvíli za vítěze, ale neužil domnělého vítězství svého k ničemu jinému než ku pálení a hubení krajiny okolo Hory a Čáslavě. Mnoho vsí, dvorů, tvrzí a městeček otevřených jest obráceno v popel, a činěny v nich všeliké zádavy, při čemž vojsko Sigmundovo rozjelo a rozběhlo se na všecky strany v různých zástupích, nezachovávajíc žádného potřebného pořádku. Hlavní ležení nacházelo se v *Nebovidech,* vesnici asi na půl cesty mezi Horou a Kolínem ležící. Zatím u Kolína zůstalo státi vojsko Pražanů; ale Žižka dal se na jízdu do okolních krajin odtud až k Jičínu, a jal se sbírati nový lid odevšad, bezpochyby větším dílem lid sedlský, který k vyzvání oblíbeného vůdce všudež lehce se dal pohnouti ke chápání cepů a palic. Jednalo se o to, aby se vojsko české v počtu lidu mohlo měřiti s lidem královým.

Za nepřítomnosti Žižkovy vypravil se ku Pražanům do Kolína šlechtic polský Záviše Černý z Garbova s pěti průvodčími od vojska Sigmundova, při kterém meškal na výpravě této co posel krále polského Vladislava v jednání doposud

[49]) *Windek* p. 1148 praví: Also zoch der könig auf den Berg zu dem Kutten, und nam den wider ein an dem weinacht obende. Toto udání dne nesrovnává se s pravějším udáním Vavřince z Březové, pokud se týče dobyti Hory, ale jest dosti podobné, týká-li se toliko vjezdu Sigmundova do města již prvé dobytého.

1421 trvajícím o přátelství mezi oběma králi. Bezpochyby užil jeho král Sigmund co posla k vyjednávání s Pražany, chtěje s nimi obzvláště docíliti nějaké umluvy a odtrhnouti je tudy od Táborů: k čemuž však tehdáž sotva byla jaká náklonnost buď ve vojště Pražském buď při tehdejších vládařích Pražské obce.

Mezi těmito příběhy v krajině u Kutnéhory vzchopili se znova někteří páni čeští protivní straně pod obojí v půlnočních krajinách země, jmenovitě pan Sigmund Děčinský z Wartenberka a pan Hynek Hlaváč z Dubé, a jali se proti Pražanům obléhati Litoměřice. Heitman Litoměřický však, pan Hynek z Kolšteina,
1422 udeřil na ně v neděli dne 4 Ledna roku 1422, a porazil je na hlavu, tak že musili od města upustiti a pobráno jest jim 70 vozů se špiží a s vínem, jehož bylo 38 sudů třívěderních.

Již dva dni po odražení nepřátel na této straně přišlo k opětnému sražení vojsk u Kutnéhory. Žižka, navrátiv se ze své jízdy s četným lidem nově sebraným do Kolína, vytrhnul odtud z nenadání ku předu v den božího křtění čili tří králů (6 Ledna), a postavil se s celým vojskem svým uspořádaným k bitvě proti vojsku královu u *Nebovid*. Lid jeho hořel žádostí pomsty za ohavné skutky spáchané od vojska Sigmundova. Násilí učiněné v Nebovidech od Uhrů nešťastné dívce, která se před nimi byla skryla v jedné stodole, až jest umořena, vzbudilo tehdáž zvláště živé roznícení ve vojště českém. S velkým křikem válečným udeřili na nepřátely, kteří stáli v popředí po vrších hustě, jak by prý na les hleděl, a brzy rozštěpili je a porazili na útěk, čímž hned také všecko ostatní vojsko Sigmundovo, na bitvu nepřipravené a beze všeho pořádku sem tam roztroušené, uvedeno jest ve zmatek.

Sigmund tím překvapen, nepokládal se za bezpečného v Kutnéhoře, a uzavřel hned odtud ustoupiti. Chtěl, aby někteří páni čeští vložili se posádkou a vzali obranu města na sebe; ale nepřišlo k tomu, protože nejspíš nikdo se toho nechtěl odvážiti. Protož král, nechtěje města tak důležitého dopřáti svým nepřátelům, mínil je zkaziti, a dal oznámiti obyvatelům, kdož by chtěli se zachrániti, aby s ním zároveň se odstěhovali, vezmouce s sebou lepšího statku svého, kolikž by

mohli. Horníci, kteří se straně pod obojí tak nevěrně zachovali povražděním stoupenců jejich ve svém městě, nesměli doufati v žádné milosrdenství, když by se podruhé musili poddati Pražanům a Táborům; protož dali se u velkém počtu na útěk s ženami i dětmi pod ochranou vojska králova. Některé přednější měšťany, kterým král nejspíš nevěřil, dal zjímati a naložiti na vozy, k nimž jsou přivázáni provazy a tak odvezeni. Potom dal *Horu zapáliti* ještě téhož dne v třetí hodinu na noc, to jest asi v osm hodin večír, a odjel z města. Uhři jeho dali se přitom hned také v drancování domů, které ještě nehořely. V tom však přitrhlo s druhé strany vojsko české, a jalo se oheň hasiti; což aspoň dílem se podařilo, tak že jen velká část města skutečně jest ohněm strávena. 1422

V noci potom a druhého dne, 7 Ledna, utíkalo vojsko Sigmundovo bez zastavení a ve velkém zmatku jinou cestou, než kudy bylo přišlo, se směrem k Německému Brodu, městu, které se přídrželo krále. Žižka táhl však spěšně za nimi, a dohonil jich ve čtvrtek dne 8 Ledna u *Habru*. Zde mínil Sigmund svésti bitvu, a kázal vojsku svému postaviti se do šiku na jistém pohoří; ale vojsko jeho uherské zpěčovalo se již bojovati, a dávala se vina této nechuti i Pipovi, co vůdci jízdy uherské. Když Žižka ihned také sšikoval své vojsko a s hlasným troubením dal hnáti útokem na postavení královo, obrátili záda Uhři první, opustili korouhve, a pobodli koně k rychlému útěku, v nějž po krátkém boji bylo také ostatní vojsko i s králem samým strženo. Mnozí udatní mužové, zvláště šlechtici, kteří nechtěli hanebně utíkati, padli buď mečem, buď jsou zajati. Nyní stihal Žižka poražené nepřátely až k *Německému Brodu*, něco přes dvě míle od Habru vzdálenému. U města tohoto opět jen některá část vojska Sigmundova postavila se v šik, a pokusila se zastaviti nepřítele; ale darmo; opět jsou všichni zbiti nebo zjímáni. Sigmund sám, chtěl-li zdráv ujíti, nesměl se zdržeti ani v Německém Brodě, nýbrž odjel v noci po témž dni nešťastného boje u Habru, a vojsko jeho skoro všecko za ním následovalo. Most přes řeku *Sázavu*, jehož užil král, nestačil pro všecky. Jízda uherská, čítající 15.000 mužů,

1422 s vůdcem svým Pipem jela přes řeku tehdáž zamrzlou. Pod velkou tíží tolika koňstva prolomil se však led, a utonulo, což mohlo býti nalezeno, 548 jezdců. Na strašlivém tomto útěku zanechalo vojsko tudíž před městem velké části svých zavazadel, která upadla do rukou vojska Žižkova. Počítalo se více než 500 vozů plných natlačených a prý vrchovatých s rozličnými věcmi, také s klenoty, penězi, rouchy, též i s truhlami plnými knih, prý židovských i křesťanských, jichžto samých bylo prý, žeby jich na tři nákladní vozy nevzebral.

Vítězství Čechů bylo úplné a rozhodné. Králi Sigmundovi záleželo jen ještě na zachování Německého Brodu, dílem snad aby byl Čechům překážkou v stihání dalším jeho vojska. Několik šlechticů českých, německých a polských, mezi nimiž také *Záviše Černý* výše zmíněný, zůstali za tou příčinou v Brodě. Záviše uvázal se dobrovolně co heitman v řízení obrany. Žižka však, zůstav přes noc v poli před městem, dal hned nazejtří, dne 9 Ledna, ráno po mších vykonaných v jeho ležení přikročiti k útoku při silné střelbě z pušek, kterou věže a zdi městské jsou silně porouchány. Hajitelé města udatně odporovali, a stříleli rovněž prudce z pušek i praků; celý den trval boj, až večír obléhající musili od úsilí svého upustiti. V sobotu dne 10 Ledna rovněž hned ráno po mších počalo se vyjednávati o umluvu; ale mezi rokováním na jednom místě dobyli se na jiné straně bojovníci Žižkovi do města, když z města vyšli někteří obyvatelé, chtíce se snad zachrániti útěkem nějakou postranní fortnou. Tu nastala divá seč v dobytém městě; zbito více než 1500 lidí, dílem z vojska Sigmundova dílem z obyvatelů; dobyta radnice, ve které se mnozí zavřeli, a všichni smetáni jsou z oken na meče, na oštípy a na sudlice bojovníků dole dorážejících. Pan Záviše Černý musil se vzdáti do zajetí a s ním několik jiných šlechticů a něco vojínů, zejmena rytíř jistý Mrvice, polský rytíř Vavřinec Borovský a jiný šlechtic polský jménem Petr Wengiel.[50]) Když bylo dokonáno

[50]) Krom *Starych letopisů českých* na str. 48 udávají se jména zajatých částečně ve formuláři v rukopise musejním 23 B. 2 č. 144: strenui

krvavé dílo, vyvedeny jsou ženy a panny, jichž životů se šetřilo, 1422
ven z města,[51]) a vložen oheň, kterým Brod německý celkem jest spuštěn, tak že potom po sedm let zůstal bez obyvatelů. Na rynku ležela mrtvá těla, jež po delší čas hlodali psi a vlci; jen něco jich bylo časem pochováno od sedláků v okolí. Množství lidu branneho i jiného, co přišlo o život na celé nešťastné cestě Sigmundově od Kutnéhory až ke Brodu, počítalo se na 12.000.

Vítězné vojsko Pražanů a Táborů slavilo nazejtří po dobytí Brodu, v neděli dne 11 Ledna, konec šťastné této výpravy pasováním vrchního heitmana svého Žižky na rytířství. V pondělí pak potom poctěni jsou také jiní zasloužilí z vojska udělením téhož důstojenství. Obřad vykonán jest pod korouhvemi vzatými nepřátelům v bitvě u Habru, kterých bylo asi šest neb sedm.

10.

Usmrcení kněze Jana Želivského. Vládařství Sigmunda Korybutova.

Král Sigmund odtáhl od Německého Brodu do Moravy, kdež propustil vojsko své uherské i slezské k domovům, sám však zůstal v této zemi, a zanášel se novými záměry válečnými proti Čechům k letu příštímu. Vojsko české učinilo rovněž konec válečné výpravě protažené až do tuhé zimy, a vrátilo se do Prahy. Již dne 14 Ledna byl slaven vjezd jeho s rytíři nově pasovanými, mezi nimiž přijel také Žižka v čele vojska Táborského neb aspoň velkého oddílu jeho a pobyl tu pokud známo déle než tři neděle. Vojskem přivedeni byli také šlech-

ac famosi Lorencz Borowsky, Petrus Vngel et Johannes, captivi nostri ɔc.

[51]) Sed mulieres et virgines eduxerunt de civitate, praví Beneš minorita (u Dobnera IV. 72); naproti tomu *Windek:* und slugen sie do innen zu tote, manne und weiber, jung und alt. Částečně mohou míti pravdu obadva vypravovatelé.

1422 tici zajatí v Německém Brodě, mezi nimiž byl pan Záviše Černý nejznamenitější, a chováni jsou na radnici Staroměstské ve společném vězení s panem Hynkem Červenohorským, zajatým ondy při dobytí Jaroměře.[52])

V Praze nevzaly posud konce různice mezi stranami, rozněcované nejvíc panstvíchtivostí *Jana Želivského*. Z příchodu však vojska a zvláště Žižky zdá se že strana mistrů Pražských a usedlejších měšťanů vzala posilu proti straně výtržné a pokoušela se o vybavení z nátisků sobě dotud činěných. Jí přidržela se valná většina obyvatelstva *Starého města* a někteří Novoměštští; se stranou Jana Želivského stálo *Nové město* s větší část a někteří na Starém městě. Co se mezi oběma stranama dálo, nemáme o tom zpráv dostatečných; tolik však se spatřuje, že v čelo protivníků Jana Želivského stavěl se mistr *Jakoubek* ze Stříbra, kazatel kaple Betlemské, jakkoli byl z jeho ponavržení jedním ze správců duchovenstva; a činí se zvláště zmínka o hlučném sebrání lidu čili processí od něho spůsobené, kterou vedl k radnici Staroměstské, aby podobným asi spůsobem jako předtím Jan Želivský vymohl dosazení nových konšelů.[53])

Přítomnost mnohých pánů strany pod obojí a heitmanů Táborských v Praze po navrácení od Německého Brodu vedla nepochybně k tomu, že se jednalo o smíření mezi stranami těmito, až se obě podaly na výrok přátelských *rozsudí*, totiž devatenácti z pánů a zemanů českých tehdáž v Praze přítomných. Mezi nimi byli nejpřednější z panstva strany pod obojí pan Jan Puška z Kunštatu, Viktorin z Kunštatu, Hynek z Kolšteina i také dva páni moravští, kteří se byli před násilím krále Sigmunda obrátili do Čech, Hašek Ostrovský z Waldšteina a Václav z Kravař; z heitmanů Táborských Jan Žižka z Kalicha, Jan Roháč z Dubé a Zbyněk z Buchova; mezi ostat-

[52]) Tak vypravuje kronika Kollegiatova (u Höflera I. 86). *Staré letopisy české* (pag. 8) uvodí Hynka Červenohorského mezi zajatými v Německém Brodě, ale patrně omylem.

[53]) Jal se v processí mocně rathúzu a pečeti dobývati. Tak o něm protivník jeho kněz Vilém v *Archivu českém* III. 238.

nimi pak nacházel se také tehdejší heitman Pražský Jan Hvězda 1422
z Vícemilic.

Nevíme, stalo-li se spůsobením umluvců těchto čili jiným původem, že než od nich učiněn výrok, dosazeni byli na Starém městě na místo konšelů někteří jiní měšťané ku prozatímnému pečování o potřeby obecní. Úřadování jejich trvalo do 5 Unora, kteréhožto dne umluvci přikročili k *výpovědi*. Z rozkazu jejich sešly se obce obou měst ke společnému shromáždění, z něhož však purkmistři, konšelé, heitmani a jiní úředníci obojího města musili vystoupiti a odebrati se na vykázané sobě místo na radnici Staroměstské, aby tam tak dlouho zůstali, až by obce bez nich a tudy bez všelikého vměšování jich zvolily nové konšely. Prozatímným správcům výše zmíněným nařízeno, aby úřad složili a do obce vstoupili jako všichni jiní sousedé. Potom dali umluvci voliti nové konšely obzvlášť od obce Staroměstské a obzvlášť od Novoměstské, v každé obci jistým počtem po čtvrtech městských. Žádný však z konšelů, kteří byli zvoleni dne 18 Srpna roku 1420 z návodu Jana Želivského k vůli Táborům tehdáž v Praze přebývajícím, ani z těch, kteří proti jeho smyslu byli zvoleni dne 19 Listopadu téhož roku, aniž z třetích, kteří opět řízením Jana Želivského byli naposledy voleni dne 2 Července 1421, nesměl býti volen do nové raddy. Když se volení tímto spůsobem vykonalo, odebrali se noví konšelé z obojího města společně ku konšelům starým na radnici, a přejali od nich pečeti a úřady. Dle výpovědi umluvců měla tehdejší jednota obcí býti zachována, tak aby polovice konšelů ze Starého a z Nového města zasedali na radnici Staroměstské a druhá polovice z každého města na radnici Novoměstské, i aby spravovali důchody a soudy i jiné všecky záležitosti společně.

Výpovědí umluvců, prohlášenou dále ve shromáždění obou obcí, ustanovovalo se, aby konšelé nyní zvolení nesměli býti měněni aspoň do roka, ani vesměs ani částečně; přikazovalo se konšelům, aby nedali napotom žádnému mistru ani knězi vcházeti do raddy, leč by ho povolali pro zprávu ze zákona božího; stvrzovali se čtyři správci duchovenstva ti, kteří byli posledně

1422 ustanoveni, totiž Jakoubek, Engliš, Jan Kardinal a kněz Jan Želivský, k nimž mělo přidáno býti několik osob světských z konšelů a z obce; kdožbykoli a zvláště mistr nebo kněz nechtěl jich poslušen býti, vedl novoty které proti jich zákazu nebo bouřil obce, aby byl od heitmanů, purkmistrů a konšelů trestán a vyhnán z města, a kdo by v bludech zůstával neustupně, aby popraveno bylo i nad jeho životem; zakazovaly se také nepořádné zvláštní schůze a srocování na ulicích. Konečně oznamovali umluvci, že kdyby která z obou obcí čili stran výpovědi této nepřijala neb jí nedržela, budou ji pokládati za zbavenou cti a víry, a budou straně druhé pomáhati proti ní vší mocí svou.

Po uvedení měst Pražských v tento nový řád rozjeli se umluvci a jiní hosté, jak se zdá, bez dalšího meškání. Žižka a druzí heitmani Táborští odebrali se bezpochyby na Tábor a odtamtud do *Píska,* kdež bylo dne 24 Unora shromáždění kněží Táborských k zavedení lepší kázně mezi nimi i v bratrstvu; potom pak počala se válka s domácími protivníky Táborů v jižních stranách země české, zvláště s panem Oldřichem Rosenberským. S Tábory účastnil se jí pan *Bohuslav ze Švamberka,* jenž v zajetí u nich změnil mysl a z někdejšího hlavního protivníka stal se jedním z nejhorlivějších vyznavačů učení jejich. Dne 28 Unora zaslal z Hradiště hory Tábor svůj odpovědný list Oldřichovi s oznámením, že chce jeho nepřítelem býti, dokud se bude protiviti zákonu božímu a těm, ježto se o něj postavili. Táboři vyžadovali také pomoci od Pražanů, kteréž jim tím více bylo zapotřebí, když naproti tomu téhož času Plzenští, z města i z kraje, jali se opět obléhati *Krasikov.* Na jiné straně, z kraje Hradeckého, dály se tehdáž nějaké přípravy ke vtrhnutí do Slezska neb do Lužice, z čehož však, pokud nám známo, nevypadlo více, než že vypálen jest od Čechů klášter *Křesoborský* ve Slezsku nějakým snad nenadálým přepadnutím přes hranice zemské v krajině za Abersbachem.[54]) V Praze

[54]) Viz Palackého *Urkundl. Beiträge* I. 185.

mluvilo se toho času také o záměru válečného vtrhnutí do 1422
Moravy.

Více však než záležitostmi válečnými byly mysli obyvatelstva Pražského pořád ještě zabaveny záštím stran proti sobě. Volení nových konšelů, řádně a svobodně vykonané od obcí, vypadlo ku prospěchu strany usedlejšího měšťanstva a mistrů Pražských, kteříž hleděli sobě nyní všelikým spůsobem napraviti, co se jim prvé návodem Jana Želivského stalo na příkoř. Již čtvrtý den po výpovědi umluvců (9 Un.) odňaly obce Starého i Nového města ze společného usnesení heitmanství Janovi Hvězdovi, a zvolily sobě za heitmana pána moravského *Haška z Waldšteina* již častěji zmíněného. Mimořádná moc daná Janovi Hvězdovi při jeho zvolení, kterou i konšelé byli jemu v jisté míře podrobeni, jest přitom nepochybně zrušena, nesrovnávajíc se s trestí výpovědi umluvců, tak že nový heitman nemohl býti než velitelem vojenství Pražského. Takovýmto propuštěním Jana Hvězdy z úřadu popudili se stoupenci Jana Želivského i on sám velice, a vzali z něho nový podnět k lání na „zrádné pány", s nimiž dle jejich smyslu neměli Pražané míti žádných svazků dalších. Pro nějaké výtržnosti z toho pošlé zjímáni jsou někteří sousedé, ale brzy zase propuštěni. Jinou příčinou nevole bylo, když konšelé odňali některým měšťanům domy, vinnice i jiné statky odběhlých sousedů, které jim byly za předešlé vlády stoupenců Jana Želivského dány od obce, snad nedosti správným spůsobem. Vedlé toho trvaly dále různice mezi kněžími o náboženství. Přes zákaz umluvců vytrhovali se někteří z poslušenství čtyr správců duchovenstva, a mezi těmito samými nebyla srovnalost; Jan Želivský stavěl se proti všem třem ostatním, Jakoubkovi, Englišovi a Kardinalovi, tak že přicházelo k prudkým hádkám mezi nimi. Mistr Jakoubek řekl Janovi Želivskému do očí, že on jest původem všech těch bouří i krveprolití, že zavedl zemi českou i moravskou. V sobotu dne 7 Března odebral se Jakoubek také na radnici se žalobou na kněží Novoměstské, kteří se Janem Želivským spravovali, že činili rozdíly v lidu a k bouřím kázali, i domlouval konšelům, že jsou příliš vlažní a nedbanliví, aby výtržnosti tyto

142[illegible] stavili, jak jim výpovědí umluvců bylo [illegible] novotaři na jedné straně, tak [illegible] vždy také některou nesnázi s mistrem [illegible] co farářem u sv. Michala, který se zpěčoval [illegible] některých obřadů méně podstatných, [illegible] ských opomíjela ze shovívavosti k Táborům. [illegible] nejspíš od správců duchovenstva napomínán, [illegible] Popeleční, dne 25 Února, zanechal obyčej [illegible] popele. On však nechtěl od toho upustiti, [illegible] mocněn od arcibiskupa Konrada; za kterou [illegible] konšelé arcibiskupovi do Roudnice, ale nevíme [illegible] stalo to hodnutí [illegible]

[illegible] dní, když mistr Jakoubek pobádal konšely [illegible] proti novotařům, zanášeli se již oni [illegible] jak by se pojednou sprostili všelikých překážek [illegible] jich to učiniti skutkem lstivým a krvavým, [illegible] světa kněze Jana Želivského a předních [illegible] měšťanstva. Již nazejtří po žalobě Jakoubkově [illegible] dne [illegible] na, přišli odpoledne po kázání dva konšelé [illegible] kněze Jana u Matky boží Sněžné, jeden ze [illegible] Nového města, aby ho pod záminkou pilné [illegible] k druhým konšelům na radnici Staroměstskou. Jan [illegible] nebyl však doma, a také několik poslů potom [illegible] po [illegible] nenalezli ho, pročež když bylo již večer [illegible] hodin [illegible] dle nynějšího počtu asi po půl sedmé, kon[illegible] se rozešli, a vzkázali mu, aby dnes již neob[illegible] ráno po kázání. V pondělí ráno tedy, dne 9 Února [illegible] Jan Želivský hned po kázání na radnici, vzav s sebou [illegible] kněze [illegible] co průvodčího. Na cestě potkali již zase [illegible] kteří jim šli vstříc a žádali kněze Jana, aby po[illegible] konšelé již čekají. Na radnici uvedeni jsou oba, [illegible] průvodčí jeho, ač tento chtěl venku zůstati, do [illegible] V [illegible] shromáždění konšelé Staroměstští kněze

[illegible] se, ač bez datum, mezi formuláři v rukopise [illegible] 23 B. 2 p. pod číslem 75.

Jana velmi ochotně vítali, povstavše s lavic, a dali mu potom 1422
spolu s sebou zasednouti, kdež jeden z nich, Petr Věžecký, počal se ho ve jménu druhých tázati, jak by radil o válce, kam by spíše měli vyjeti na pole, zdali do Moravy čili k bratřím Táborům čili k vybavení Krasikova. Kněz Jan, nic zlého netuše, vyslovil své mínění, aby obeslali bratří Táborské, by se sebrali s obcemi k nim příchylnými, Klatovy, Sušicí, Domažlici, Pískem, Pražané pak aby vytáhli k obležení Křivoklátu, kdež posud tak jako na Karlšteině nacházela se královská posádka, odtamtud pak aby poslali něco lidu pěšího i jízdného Táborům ku pomoci, aby se spolu s nimi o vybavení Krasikova pokusili. Petr Věžecký i purkmistr tehdejší chválili radu tuto, pravíce, že i oni rovněž tak myslili.

Po té řeči poslal purkmistr k heitmanovi, panu Haškovi Ostrovskému, aby přišel na radnici, že jest kněz Jan již tu, a jiné posly pro purkmistra a konšely Novoměstské. Bylo pak mezitím také obesláno jedenáct sousedů, kteří se pokládali za přední stoupence Janovy, doručením listků, jak byl obyčej. Když po malé chvíli přišel pan Hašek, oznamoval i jemu Petr Věžecký jako s radostí, že se kněz Jan s nimi úmyslem srovnal o pole. Potom zavolal purkmistr posla čili sluhu radního, a tázal se ho, zdali již přišli všichni, pro které byly rozeslány listky; když pak posel odpověděl, že již, kázal je zavolati do světnice. Scházeli však dva, Jeronym Šrol a Jíra rukavičník. *Jeronym Šrol* byl syn kožišníka Ludvíka Šrola z Uhelného trhu, ten, jehož jsme již roku 1414 co studujícího poznali jakožto horlivého stoupence Husova.[56]) Otec jeho byl, dle jména soudíc, Němec, a roku 1420 opustil Prahu, pročež dům jeho (č. 423) zabaven byl od obce, ale darován synu tomuto, který měl již prvé dům u tří studní (č. 46) za sv. Mikulášem a také potom dostal od obce něco zabaveného zboží kněžského, jakož polovici dvoru v Tryskovicích kláštera Strahovského, dvůr faráře v Čachovicích a zahradu jeptišek sv. Maří Magdaleny na Újezdě na Malé straně Pražské. O *Jírovi rukavičníku,* sousedu

[56]) Viz v díle III. str. 556.

1422 Novoměstském, učinili jsme zmínku výše co následovníku Jana Želivského a pochybného ve víře.[87]) Spozorovav nepřítomnost těchto dvou, hněval se purkmistr na sluhu, a poslal pro ně ještě jednou; ostatním pak kázal zase odstoupiti. Potom oznámil knězi Janovi, že sousedé tito jsou povoláni, aby se s nimi stalo nějaké smíření, než se vytáhne do pole, a žádal ho, aby on k tomu byl pomocen, poněvadž by jeho byli poslušni. Byli z nich někteří, ježto před nedávnem byli zjímáni.

K tomu Jan Želivský, vyňav jakési deštičky čili zápisky své, jal se vyčítati konšelům pobrání domů a vinnic některým, jimž veliká obec byla dala, jakož i propuštění Bzdinky z heitmanství i jiných prý zkušených a věrných služebníků, tázaje pana Haška, zdali by jemu bylo libo, kdyby on této obci věrně sloužil a potom jej nepoctivě odstrčili. Pan Hašek přisvědčil mu, žeť ovšem ne, a také purkmistr hověl mu, pravě, aby toho nechal, žeť se stane podlé jeho rady: hned pak potom, zazvoniv purkmistr na sluhu, opět tázal se, zdali již přišli všichni obeslaní, a když posud nebyli tu Šrol a Jíra rukavičník, kázal vejíti těm, kteří přišli, a napomínal jich ke smíření. K tomu odpovídal vzdorně *Petr Řezek*, jeden z těch, kteří byli ondy zjímáni, a zaříkal se, že on do smrti nemíní se zapisovati se zrádnými pány a s jinými protivníky, dokud by neuzřel, ani skutečně plní zákon boží. Mezi tou řečí odešel pan Hašek z Waldšteina, a po malé chvíli vskočil rychtář s biřicem a pacholky do svétnice, a vzkřikl: Stůjte, zjímáni jste. Hned pak pacholci, od rychtáře palcátem poháněni, začali obeslané sousedy vazati a svláčeti na popravu. Dva přistoupili také ku knězi Janovi, a zdvihli ho s lavice, na které seděl. Kterýmž on pokynuv, aby ho nechali, pravil: jižť vám dobře rozumím, a když jej pustili, pokleknuv nejprvé u dveří, kterými se chodí ze světnice radní do síně obecních, a krátce se pomodliv, přikročil ještě jednou ku konšelům do lavic, i přimlouval jim pošeptmu i potom na hlas, aby si rozmyslili následky, žeť on neumře sám: k čemuž však purkmistr Staroměstský jemu odpověděl:

[87]) Viz výše na str. 214.

Jižť kněže Jene jinak býti nelze. Tedy počal se připravovati 1422
k smrti, zpovídaje se knězi, který jej byl provodil na radnici; oznámil témuž svou poslední vůli, zvláště o knihách svých, a uložil mu napomenouti kněží s ním držících, aby pracovali s lidem dále dle jeho smyslu. Kněz průvodčí vyslechl také druhé zajaté, a tázal se jich zvláště, zdali pravé jest domnění o nich, žeby co pochybovali o těle a krvi Kristově; k čemuž však žádný z nich neznal se. Když Jan Želivský potom, co druhé vázali, přecházel v myšlénkách volně po světnici, myslili druhové jeho, že se jemu nic nemá státi, a Petr Rezek žádal ho, aby se za ně přimluvil; on však vyvedl je z mýlky, a choval se hotově k smrti. Takéť kázali mu konšelé, když bylo vše připraveno, jíti s druhými; čemuž on poddal se bez odmluvy, a šel před ostatními první ze světnice s rukama sepiatýma. Tak vedeni jsou zajatí dolů na dvůr v radním domě, kdež teprv kat svázal Janovi Želivskému ruce do zadu, když byl klekl, a sťal hlavu napřed jemu, potom všem ostatním devíti.[58])

Mezi popravou takto vykonanou okolo poledne byla radnice dobře zavřena, a byla také osazena některým počtem branných. O bezpečnost konšelů a zachování pokoje ve městě od lidu, jehož rozjitření bylo se nadíti, měl pak mimo to pečovati pan Hašek z Waldšteina, který jakožto heitman držel žoldnéře městské pohotově a byl k tomu dni jmenovitě také obeslal do města všecky panoše z okolí Pražského, kteří drželi zabavené statky kněžské i světské od obce za povinnost ke službám vojenským. Krvavý skutek nedal se nikterak na dlouho zatajiti; projevil pak se mimo nadání brzo, když pacholci katovi smyli krev sťatých na dvoře spuštěním vody ze studnice tudíž stojící a voda s krví smíšená vytekla ven na rynk struhou otevřenou. Jak medle lid vzal podezření z toho, strhla se hned velká bouře ve městě. Počalo se zvoniti na poplach na Novém městě u Matky boží Sněžné, a hned sbíhala se chudina Novoměstská se zbraní vedením jakéhos Vítka od červených zvonů, jak se

[58]) Tento počet sťatých udávají srovnale Aeneas Sylvius i Kollegiat (u Höflera II. 86); *Staré letopisy české* mluví o dvanácti sťatých krom Jana Želivského (str. 50).

[illegible]

142 [illegible] města
[illegible] a [illegible] se k rynku
[illegible] několik
[illegible] a jezdě
[illegible] nestalo.
[illegible] a [illegible]
[illegible] a [illegible] že jim
[illegible] z Wald-
[illegible] na
[illegible]
[illegible] ne-
[illegible] a kdyż
[illegible] ulice.
[illegible] pořádil.
[illegible] s palic
[illegible] stála
[illegible]
[illegible] se k nimu
[illegible] zelenė
[illegible] na popiach.
[illegible] obořil
[illegible] vrata a
[illegible] a střechami.
[illegible] těla sta-
[illegible] Jeden ji vzal
[illegible] na
[illegible] dal v křik a
[illegible] lítosti nad
[illegible] proti usmrti-
[illegible] kazatele, vzal ji
[illegible] odňal ji po
[illegible] jinak Gau-
[illegible] lid ku po-

[illegible] který byl Jana Želi[illegible] [illegible] v *Starým letopisům* [illegible] svědčí tamtéž na str. 5[illegible]

mstě, ač pro velké kvílení lidu a zvláště žen a dětí i také 1422
prý pro velké dojmutí hořem nad smrtí svého soudruha nemohl nikdež právě promluviti. Tím více zmohlo se roznícení lidu, který v usmrceném spatřoval mučedlníka, a rozvázala se zuřivost proti všem jeho protivníkům. Když se konšelé zachránili z radnice útěkem, jaly se tlupy lidu hledati je po domích a vybíjeti je; několik, jež nalezli, zabili, jiné zajali, berouce přitom v domích vše napořád, i hospodářům i také podruhům. Na Novém městě jsou hned toho dne dva starší obecní sťati, jistý Mikuláš mincíř a Bohuněk krejčí. Hned také obrátil se hněv stoupenců sťatého kněze Jana proti mistrům učení Pražského a jiným kněžím, kteří s ním byli ve sporu. Obořiliť se na všecky kolleje a na domy kněžské, i zloupili je; při čemž také knihy jednotlivých mistrů i některé z knihovny obecné v kolleji Karlově zkazili a ztrhali, ovšem na obsah jich nedbajíce. Jednomu z mistrů [60]) byl přitom mezi jiným vzat traktat Husův o přijímání pod obojí spůsobou, vlastní rukou jeho psaný ve vězení Kostnickém, a přišel nepochybně tudy k zmaření. Mistři, kteří se v čas nezachránili útěkem z města, jsou zjímáni a vsazeni na radnici, kteráž zatím od lidu byla osazena stráží. Chuť k loupení vzbuzená v chudině obrátila se potom také proti Židům, jichž domy vesměs jsou vybity a zdrancovány. Starý jeden svědek praví, že toho dne stala se v Praze větší škoda než předešle za čas, co král Sigmund ležel okolo Prahy s velkým vojskem svým. Ve strachu před chátrou nevázanou utíkalo mnoho sousedů a jiných obyvatelů z města.

Mezi touto bouří bylo tělo Jana Želivského v radním domě položeno na máry a neseno do kostela jeho, kdež byl kazatelem, u Matky boží Sněžné, u velkém shonu a křiku lidu, kterýž se nerozešel, než když konečně pro přetržení shluku tělo zamčeno v jedné kapli. Nazejtří potom, dne 10 Března, shromáždily se obce, a zvolily sobě *nové konšely*, ovšem ze stoupenců kněze

nosil hlavu kněz Gaudentius. Zdá se, že obě jména naznačují touž osobu.

[60]) Skladateli kroniky vytištěné u Höflera II. 78 pod názvem *Chronicon veteris collegiati Pragensis*.

1422 Jana; z nichž nejznamenitější byli na Starém městě *Jeronym Šrol* výše zmíněný, na Novém městě dva bratří *Charvátové*, synové Jakuba Charváta, někdejšího zakladatele uličky Charvátovy dosud tak zvané (proti Plataizu), Jan a Vaněk, z nichž starší Jan byl předešlého roku jedním ze dvadceti vládařů zemských, zvolených na sněmě Čáslavském. Ráno téhož dne držel kněz Jakub, druhý kazatel u Matky boží Sněžné, v kostele tomto kázání k lidu, při kterém ukazoval hlavu sťatého, napomínaje posluchačů, aby pomněli a skutečně plnili, což dobrého z té hlavy slýchali; odpoledne pak potom k večeru slaven jest pohřeb. Tělo usmrceného kněze, oblečené v albu a položené v koryto, neseno jest předně k velikému oltáři, na němž vystavena byla svátost. Kněz Jakub držel nad ním opět kázání, vzav písmo ze Skutků apoštolských o umučení Štěpána. Potom nesli tělo ke hrobu připravenému v kostele pod stolicí čili kazatelnou, s níž byl usmrcený kázával, zpívajíce píseň tehdáž zalíbenou: Veselýť nám den nastal. Dav lidu byl přitom nesmírný a opět hlasité kvílení při kázání i při kladení do hrobu. Ještě vystoupil jeden kněz na kazatelnici, vzav hlavu kněze Jana, maje ji opět ukazovati s napomínáním; ale pro příliš hlučné jevení zármutku od lidu nad hrobem se tlačícího nebylo mu lze slova promluviti.[61])

Po odbytí pohřbu pokračovalo se hned zas dále v pomstě nad protivníky. Již nazejtří, ve středu dne 11 Března, *sťato* jest pět předešlých *konšelů*, vesměs ze Starého města: Prokop řečený Jidášek z Uhelného trhu (č. 419), Jan kramář Mandin muž, řečený jinak Zmrzlík, rytíř, totiž nepochybně jeden z pasovaných na rytířství pro udatnost buď po dobytí Německého Brodu buď prvé již; Jakub helméř z Platnéřské ulice (č. 110), soused pro moudrost ctěný, Johánek od vola peřestého na Ovocném trhu čili nynějším Malém náměstí (č. 142), a Antoniš knihař, hospodář z domu proti sv. Klimentu (č. 187) v nynější

[61]) Kněz, jenž byl průvodčím kněze Jana na radnici, vypravuje ve své zprávě, výše zmíněné: Neb tak weliké zarmúcenie bylo w lidu, že některé jako napoly mrtwé wláčili z kostela, a někteří jsú se zblázniili a w ložiech leželi, nemocni jsúce.

ulici Jesuitské, muž prý velmi nábožný a šlechetný. Později, 1422
totiž nejspíš některý den hned brzy potom, sťat jest také rychtář, jenž byl nařizoval při popravě Jana Želivského a jeho stoupenců, jménem tuším Aleš, a krom něho ještě několik sousedů.[62]) Rodiny odpravených utrpěly nejspíš všecky také nátisky od loupežné chudiny. Známo aspoň o Mandě kramářce, vdově Jana Zmrzlíka, že jí po smrti muže pobráno bylo zboží kramářského, náčiní zlatého a stříbrného i také litého zlata a stříbra i jiných věcí v ceně více než tří set kop grošů.[63])

V neděli potom, dne 15 Března, byla svolána obec Staroměstská, aby se usnesla, co by se mělo státi s *mistry* a kněžími zajatými, kteří byli zavřeni na radnici. Ve shromáždění tom četl kněz *Vilém,* zvláštní následovník Jana Želivského, jenž byl ondy z návodu jeho vnucen mistru Křištanovi za kazatele v kostele jeho, žalobní spis složený proti mistrům, v němž připomínal všecko, co se v předešlém čase přihodilo mezi nimi a knězem Janem, popouzeje tím obec proti nim, a zvláště jizlivým spůsobem dorážel na mistra Jakoubka ze Stříbra, snaže se vyložiti chování jeho za posledních sporů tak, jako by se byl jím stal spoluvinen zavraždění kněze Jana. Mimo Jakoubka jmenoval co hlavní vinníky dva jeho soudruhy v nejvyšší správě duchovenstva, Petra Engliše a Jana Kardinala, jakož i předešlé dva správce zvolené synodou, totiž Jana z Příbramě a Prokopa Plzenského, mistra Martina z Volyně, někdejšího pomocníka Husova ve správě kaple Betlemské, mistra Martina Kunšovic z Prahy a mladého ještě tehdáž kněze *Jana z Rokycan,* bakaláře svobodných umění (od r. 1415), kterému zastavení promocí v učení Pražském z někdejšího zákazu koncilia Konstanského bylo překážkou, že nedosáhl posud mistrovství. Nejpřednější druhové a následovníci mistra Jana Husi ve snahách o opravu v církvi a nejhorlivější i nejučenější duchovní

[62]) Dle Aeneáše Sylvia bylo všech sťatých pro smrt Jana Želivského 11; kromě osmi osob zejména známých schází do počtu tohoto tři, které nepochybně myslil Kollegiat v kronice své, když píše: et post (decollatus est) judex cum *aliquot* personis. Viz u Höflera I. 86.

[63]) Viz v *Základech st. místopisu* P. I. 148 č. 646.

1422 vůdcové celé strany pod obojí octli se tím spůsobem co obžalovaní před soudem nevzdělané chátry, ač nevšichni jmenovaní nacházeli se v moci svých soudců; neb někteří, jakož zejména kněz Jan z Rokycan, byli utekli z Prahy. Ač žaloba kněze Viléma neobjevovala dokonce žádných skutků, kterými by buď Jakoubek, od něho nejvíce nařčený, nebo kdokoli z druhých byl býval rádcem neb spoluvinníkem při úkladném zavraždění Jana Želivského, dělilo se shromáždění předce dlouho v mínění o nich; konečně však zůstalo na tom, aby zajatí mistři byli z Prahy odvezeni do *Hradce Králové,* aby se prý tam hříchů káli.

Zdá se, že nová vláda městská v Praze, skládající se ze stoupenců někdy Jana Želivského, mínila se zachovati dle poslední rady jeho dané v záležitostech vojenských a zříditi výpravu proti Hrádku čili *Křivoklátu,* jehož posádka nepřátelská činila bezpochyby ustavičně škody jaké mohla městům některým blíže ležícím, s Pražany spojeným nebo pod mocí jich tehdáž stojícím, zejména Berounu, Lounům, Slanému a Žatci. [64]) Hrad tento však zrovna toho času vyhořel z neopatrnosti obyvatelů ohněm vyšlým z konnice, a jest následkem toho od posádky opuštěn. Mnozí roku 1420 uteklí měšťané Pražští, kteří v něm dotud přebývali s ženami a dětmi, odstěhovali se nyní do Plzně. Z pozdějších příběhů vysvítá, že Pražané bez meškání opuštěný hrad osadili. Stalo se to bezpochyby vojskem vypraveným do pole, které brzy potom, v neděli velkonoční dne 12 Dubna, dobylo také vzdálenějšího města *Žlutic,* ale neosadilo ho.

Méně se podobá, zdali Pražané dle též rady Jana Želivského vytáhli z výpravy této na pomoc hradu *Krasikovu* čili Švamberku, který posud obléhali Plzenští. Dle pověsti rozšířené tehdáž v cizině nacházel se Žižka sám na hradě tomto, a nepřátelé Čechů těšili se silně nadějí, že tam bude dobyt s pomocníky svými a upálen. [65]) Zdá se však, že to byla pověst mylná, ale dosti se podobá, že tentokrát dobyt jest Krasikov

[64]) Srov. *Archiv český* I. 151.
[65]) List Sifrida děkana Lehnického psaný z Břehu ve Slezsku dne 25 Dubna 1422 v Palackého *Urkundl. Beiträge* I. 191.

od Plzenských a pánů s nimi spojených; neb jej později nacházíme v jich moci. Nedlouho potom válčilo se v krajinách za Plzní, kdež Táboři, vedeni jsouce Žižkou, a podporováni jak se podobá Klatovskými, Domažlickými, Sušickými a jinými obcemi své strany, obléhali nejprvé hrad *Gutštein* jižně od Teplé, a od něho, nevíme jistě, zdali ho dobyli, přitáhli k *Stříbru*, konečně pak jali se obléhati *Týn Horšův*, město náležející k arcibiskupství, ale opanované od strany krále Sigmunda. K vybavení města tohoto strojili se vévodové bavorští Jan a Otto vtrhnouti přes hranice české, a vyzývali jiné sousedy své, jmenovitě Normberčany, aby se s nimi k tomu spojili (před 4 Kv.). Město toto bylo však udatně hájeno Hanušem z Kolovrat a jinými; útok, jehož se i ženy Táborské účastnily, a při němž s druhé strany i kněží postavili se vedlé jiných k obraně, jest odražen; a na zprávu o úmyslu vévod bavorských odstoupili Čechové od města první týden měsíce Května toho roku (před 8 Kv.). Několika jiných hradů byli však zatím dobyli, jichž jména nejsou nám známa.[66] 1422

Mezitím byl se stal konečně obrat k lepšímu pro Čechy ve vyjednávání s *Vitoldem* velikým knížetem litevským. Vítězství Čechů nad králem Sigmundem u Hory a u Německého Brodu přispělo bezpochyby nejvíce k tomu, že se vyjednávání o přátelství mezi ním a králem polským přetrhlo. Král Vladislav osmělil se těmito porážkami jeho, a pomýšlel raději zase jako i bratranec jeho Vitold na přemožení rytířů německých mocí brannou; k usnadnění toho hodilo se pak oběma, rozmnožiti nesnáze Sigmundovy v Čechách podporováním strany pod obojí jemu protivné. K tomu cíli odhodlal se tedy Vitold

[66]) Palackého *Urkundl. Beitr.* I. 197, 198 s *Appendix chronici Bartossii* u Dobnera I. 215. — *Kronika o Janu Žižkovi* (vydání Gollovo pag. 49) vypravuje: Potom jest táhl Žižka do Plzenska. i dobyl jest Žlutic šturmem na Welikúnoc. Odtud Kukštýna dobyl. A odtud jest táhl k Taynu k městu; šturmowali a dobyli jsú jeho, a mnoho statečných lidí zbili u šturmu. Zpráva o dobytí Týna jest však v odporu se zprávami souvěkými, a tudy se i zpráva o dobytí Gutšteina (Kukštýna) stává pochybnou.

1422 znova, přijmouti korunu českou, a Vladislav dal k tomu své svolení, ač před veřejností snažil se to zakrýti. Vitold učinil již dne 5 Března roku 1422 úřední oznámení o tom papeži Martinovi v ten spůsob, že představoval mu, kterak války dotud vedené proti Čechům neměly žádného účinku, leč že popudily jich ještě více k zatvrzelosti; poněvadž prý však jeho po poslích svých mnohokrát žádali, aby se jich ujal, pravíce, žeby chtěli k jednotě církve navrátiti se, když by byli přijati, žeť míní vzíti je pod svou ochranu a za tou příčinou vypraviti do Čech strýčence svého Sigmunda Korybutova, rovněž pak přičiniti se o smíření jich se stolicí papežskou; pročež žádal na papeži, aby zdvihl na čas rozkazy své proti Čechům, tak aby mohli svobodně vypraviti k němu ku papeži své poselství a jednati s ním o své navrácení.

Skutečně byl kníže Sigmund, syn Korybuta, vlastního bratra krále polského Vladislava, muž ještě mladého věku, po brzké smrti otce svého († 1399) při dvoře královë vychovaný, od Vitolda ustanoven za správce země české na jeho místě jakožto krále od Čechů požádaného. Na útraty velikého knížete sebráno jest pro něj malé vojsko, větším dílem polské, v Krakově, s nímž měl se do Čech odebrati. Čítalo dle jisté zprávy jen 2500 jezdců; což by však mohlo býti, že ze začátku; později udává se počet jeho na 5000 i až na 7000. Ve druhém týdni po velkonocích vyjel Sigmund z Krakova, a táhl bez překážky Slezskem mimo Osvětim (21 Dub.) a Těšín do Moravy. Ačkoli král Sigmund posud meškal v této zemi, nedbali po porážce jeho v Čechách mnozí páni a zemané moravští na předešlé odvolání kalicha, které byl na nich vynutil, nýbrž znali se znova k straně pod obojí. Sigmund vytáhl v měsíci Dubnu proti některým do pole, a oblehl hrad a město *Ostrov* na Moravě v jižních končinách země blíž hranic uherských, potom pak něco západněji odtud hrad *Ždánice*, před kterým ležel bez konečného účinku ještě dne 18 Dubna. Když však došla ho zpráva o vtrhnutí Sigmunda Korybutoviče do půlnoční části země moravské, spálil bašty a jiné polní hradby proti obleženým dvěma hradům vystavené, a upustiv od obléhání, odjel do Uher, aby nebyl od knížice

polského přepaden, jehož válečnou moc představoval si snad 1422
větší než byla.

Sigmund Korybutovič zaměřil nejprvé k *Olomouci,* a vyzýval město, aby se mu vzdalo; měšťané však němečtí vypadli proti němu ze bran, a učinili naň útok střelbou i jinou zbraní, tak že musil se ztrátou asi 500 koní ustoupiti. Odtud obrátil se v stranu půlnoční k městu *Uničovu,* dosti pevnému, a když ani tu nechtěli se vzdáti dobrovolně, učinil útok, a dobyl města, kteréž potom od bojovníků jeho jest vyloupeno. Sigmund Korybutovič ve městě tomto přijal ponejprv svátost pod obojí spůsobou, jakž byl hned napřed slíbil poslům českým, že přistoupí k jich náboženství. Potom táhl dále do Čech, kdež položil stavům *sněm v Čáslavi.* Dle tehdejšího postavení stran v Čechách musili sobě zvláště páni strany pod obojí přáti opravdové uvázání se nového krále ve správu zemskou, aby jím byl jak nejvíce možná obnoven starý pořádek v zemi; pročež dali se nepochybně jakož i zemané též strany náboženské najíti ke sněmu u valném počtu. Krom nich očekávali však ještě toužebněji sousedé Pražští strany, která se spravovala mistry Pražskými, osvobození od tehdejší vlády následovníků Jana Želivského. Těmto naopak bylo nastávající zavedení nového řádu v zemi proti mysli; ale nemajíce na ten čas podpory odjinud, neodvážili se odporu proti povolání velikého knížete litevského ku panství v Čechách, které se bylo stalo se svolením obce Pražské. I od Pražanů jsou tudy vypraveni poslové k sněmu Čáslavskému, na kterémž nyní Sigmund Korybutův jednosvorně přijat jest za náměstka *požádaného krále Vitolda,* a naproti tomu od sebe slíbil veřejně, přídržeti se a hájiti čtyr artikulů Pražských. Z Čáslavě dal se potom hned na cestu další ku Praze, a vjel slavně do města v neděli dne 17 Května. Konšelé odevzdali mu dle obyčeje klíče od bran jako náměstku nového krále, a většina obyvatelů města uvítala jej s největší radostí.

Kníže Sigmund prokázal hned při prvních začátcích vlády své v Praze velkou opravdovost a obratnost. S vládařstvím jeho nemohla se snésti tehdejší správa obce Pražské, nacházející se v rukou důvěrníků chátry, které se nechtělo vůbec obvyknouti

1422 pevnému pořádku, zvláště pak srovnati se se stavem panským, bez čehož nedala se žádná jednota země mysliti. Sigmund musil hledati podpory při straně usedlejšího sousedstva, kteréž příchodem jeho osměleno, počalo se hned domáhati zase pozbytého panství ve městě, spoléhajíc se na smýšlení skutečné většiny obyvatelstva. Sigmund, jak se zdá, jednal nejprv po přátelsku s tehdejšími konšely o nějaké nove uspořádání obecní správy, ale poznal neochotnost jak při nich tak při kněžích jejich strany, kteří panovali ve městě po vzdálení mistrů učení Pražského. Sigmund však dovedl proti nim obce samy obrátiti k straně své. V neděli dne 24 Května, osmý den po svém příjezdu do Prahy, vyjel odpoledne z příbytku svého na Nové město, kdež jak se zdá byl svolal obec. Tu se sběhlo k němu velké množství lidu jemu oddaného; kteříž ujavše koně pod ním za uzdu, slavně jej vedli do Starého města na radnici, kdež byli konšelé shromážděni. Ti, spatřivše, že se lidé proti nim bouří, ihned odevzdali kníželi pečeti a klíče na znamení, že se vzdávají svého úřadu; Sigmund pak nazejtří (25 Kv.) svolal obec na radnici, a dal od ní zvoliti *nové konšely*, kteří jemu ochotně učinili slib věrnosti. Konšelů dosazeno tentokrát 36, osmnáct ze Starého a osmnáct z Nového města, jednota však ve správě obou měst zachována týmž způsobem jako předešle. Na Novém městě byl nejpřednější v úřadě purkmistrském František *Šilink* z ulice u sv. Ambrože dle něho nazývané (č. 1039), a mezi ostatními konšely nacházeli se Mikuláš *Hrdoňka* z někdejšího poselstva ku králi polskému a *Pavel z domu rychtářova* z vládařů ustanovených lonským sněmem Čáslavským. Z konšelů Staroměstských vynikali Prokop *Závada* Žatecký, jenž byl též ve poselství prvním do Polska, Václav *Litochleb*, jeden z konšelů, kteří byli poslední z času krále Václava, a *Hedvika krejčí*.

Kníže Sigmund snažil se potom pilně o upokojení myslí, o smíření stran v obyvatelstvu Pražském a o zavedení dobrého pořádku ve městě. Již třetí den po obnově úřadu městského, ve čtvrtek dne 28 Května, svolána jest opět veliká obec a učiněny nálezy dle přání knížete, jimiž předně ohlášeno obecné

odpuštění neboli „milostivé léto"; tak aby přestaly všeliké nechuti, které prý vzrostly „pro smrt dobré paměti kněze Jana a jiných lidí v tu dobu stínaných", i aby všichni mistři, páni, panoše a měšťané, kteří proto odběhli z města, zase se vrátili a vinní aby se knížeti i obci pokořili a odprosili. V příčině náboženství uzavřeno, aby hned příští neděli (31 Května) arcibiskup a mistři i kněží k zákonu božímu příchylní drželi sněm čili *synodu* a učinili potřebná ustanovení. Poněvadž pak nejspíš chování polských a jiných žoldnéřů knížete Sigmunda nebylo takové, jakého vyžadoval jeden ze čtyr artikulů Pražských, o stavování hříchů smrtelných, a působilo tudy pohoršení, vyhlásil kníže zápověd všem hostem, buďte Poláci neb Čechové, aby se chránili všelikého lání, hraní v kostky, svárů a oplzlostí pod přísnými pokutami; hospodáři, který by choval prázdných žen oplzlých, hroženo ztrátou hrdla. Zakázány též všeliké pokoutní rady neb schůze. Nařízeno všem domácím a přespolním bráti při koupích groše a peníze dělané v Pražských mincích. Konečně pak obdržel kníže Sigmund, že mu Pražané postoupili *hradu Pražského,* který dosud drželi ve vlastní moci své. Hrad tento však nesloužil Sigmundovi za příbytek, nýbrž jak aspoň nacházíme později, byl mu bezpochyby hned od začátku zřízen ku přebývání dům někdy markrabí Jošta a potom královny Žofie na rynku Staroměstském (č. 930). 1422

Srovnale s nálezem o svobodném navrácení všech odběhlých do města poslali noví konšelé také pro *mistry* vypověděné do Hradce Králové, kteříž se tudy navrátili zase do Prahy ku kostelům i kollejím svým. Bezpochyby byla po navrácení jich držána synoda dle uzavření obce; nemáme však o ní žádné zprávy výslovné. Dle vší podobnosti byl synodou touto změněn posavadní řád ve správě duchovenstva Pražského, tak že sešlo s předešlých čtyr správců duchovenstva, zřízených dle nálezů synody roku 1421, a na místo jich nastoupil jiný duchovní úřad, který nacházíme v létech potomních, v jehož čele stál generálný vikář neb officiál arcibiskupský. Úřad tento soudil pře ve věcech manželských, dosazoval duchovní ku kostelům, a konal jiná práva vyšší vrchnosti duchovní ve jménu arci-

1422 biskupa [illegible] arcibiskupstva Pražského, a od [illegible]: sídlo pak jeho zůstalo [illegible] stále v Roudnici.

[illegible] smluvil se kníže Sigmund [illegible] které mělo sloužiti [illegible] zavázali se vypláceti každý [illegible] ve čtvrtek. V téměž [illegible] dva z konšelů Pražských [illegible] a vydal zákaz, aby [illegible] ani ve městech [illegible] v Praze a v Hoře Kutné. [illegible] dělání peněz [illegible] kdokolivěk nejen po [illegible] po zahradách a po [illegible] přicházeli jimi lidé [illegible] Zákazem tímto, který [illegible] učinil se první prostředek [illegible] jest odstraněno.[67])

[illegible] s králem Sigmundem. [illegible] se do města, vyřčeno jest [illegible] propuštění svobody [illegible] si obec moc nad [illegible] odběhlých, aby jich [illegible] panoše, nevyprošoval [illegible] obec prokázala se však [illegible] měšťeninu, který byl [illegible] ku králi polskému [illegible] dvorn a vsi Dobrovize [illegible]

[illegible] Korybuta v Praze [illegible] a zemané strany pod [illegible] bratrstvo Táborské a ze[illegible] příčině toho nejsme

[67]) [illegible] praví letopisec Kollegiat [illegible]

dostatečné zpraveni, ale jest se jí domysliti. Ačkoli Žižka od prvního počátku byl srozuměn s poselstvím ku králi polskému i k velikému knížeti litevskému, však později chování obou panovníků, obojetné a neupřímné, nejspíše vzbudilo v něm nedůvěru, tak že se s uznáním Vitolda za krále nemínil ukvapiti. Sigmund Korybutovič psal Žižkovi hned z Moravy do vojska, s kterým on jak se zdá stál tehdáž někde v západních Čechách, spůsobem pro něj urážlivým, aby prý země nehubil a neplenil. Sotva bylo to bez návodu něčího. Nejspíš hleděli někteří z pánů, kteří se nejpilněji zasazovali o uvedení kněžice polského do země, hned záhy zaujmouti jej proti bratrstvu Táborskému, a nečinili přitom rozdílu mezi bratrstvem a Žižkou, ač zřejmé bylo, že Žižka všeho, co Táboři myslili a činili, neschvaloval. Žižka odpověděl knížeti rovněž příkře, vytýkaje prý jemu samému vražednictví a paličství, k čemuž vydrancování Uničova, ne-li jiné podobné skutky vojska Korybutova na Moravě snad mu poskytovaly dokladu. Nelze pochybovati, že se Žižka v takových okolnostech sněmu Čáslavského neúčastnil. Ale po příchodu knížete Sigmunda do Prahy musili on i Žižka býti o sobě lépe zpraveni. Žižkova nedůvěra nejspíš minula, když viděl rozhodné přihlášení se Sigmunda ke straně pod obojí a opravdové snažení jeho o zavedení pořádku v zemi; Sigmund pak dovedl uvážiti nejen důležitost velikého vojevůdce, nýbrž poznal bezpochyby též i jinak lépe pravou jeho povahu. Tudy přišlo již asi ve třech nedělích k ouplnému dorozumění mezi nimi, tak že Žižka a spůsobením jeho bratrstvo Táborské buď celkem buď aspoň s největší část přistoupilo ku knížeti Sigmundovi co vládaři zemskému. 1422

Žižka učinil písemné oznámení o tom Pražanům dne 11 Června roku 1422 ve jménu svém a Chvala z Machovic, Zbyňka z Buchova, „i jiných správců lidu Táborského", dávaje věděti, „že oni s bratřími Táborskými, Domažlice, Klatovy, Sušice, Písek a jiní páni, rytíři, panoše i jiné obce, Prachatice a Horaždějovice, kteréžto dobrovolně k nim hledí a jim se svěřili, totiž Žižkovi, Chvalovi a Buchovcovi, kníže Sigmunda přijali jsou za pomocníka a za správce nejvyššího této země a chtí

[illegible] poslušni býti ve všech řádných věcech"; přitom pak napomínali [illegible] patrně nejvíc výtržnou stranu následovníků Jana z Želiva za mysli, aby konečně zanechali všech svárů a nechuti, které mezi sebou od roka měli; pakli toho neučiní a budou-li chtíti dále dělati bouře a rotiti se mezi obcemi, že míní oni se k tomu přičiniti a mstíti s knížetem, konšely, pány, rytíři, panošemi i se všemi věrnými obcemi, žádného nevyjímajíc. Zdá se že Žižka po některém čase přijel ku knížeti do Prahy. Osobní pak seznámení se učinilo poměr jich k sobě velmi srdečný: [illegible] Žižkovi otče a Žižka jemu: pane synu.

[illegible] po svém příjezdu do Prahy (21 Kv.) vypsal [illegible] Sigmund Korybutovič také *Oldřicha Rosenberského* a [illegible] i jiné pány straně pod obojí protivné, aby se k němu [illegible] a buď osobně přijeli do Prahy nebo poslali k tomu své plnomocníky. Oldřich z Rosenberka však zůstal [illegible] krále Sigmunda, a setrval se stranou pod [illegible].

[illegible] konšelů Pražských, kteří byli před stětím [illegible] Jana Želivského, a za heitmanství pana Haška z Waldšteina, [illegible] vyjednávání o zajaté posly české [illegible] roku do Polska, aby byli ze zajetí toho [illegible] za šlechtice polské zajaté ve službě krále [illegible] Německého Brodu. Hned tehdy byli z Prahy propuštěni [illegible] Borovský, Petr Wengiel a třetí šlechtic jménem Jan s [illegible] svým,[68] neznámo pod jakými výminkami. [illegible] dne 28 Května výše zmíněné dosáhl [illegible] Korybutovič také svolení Pražanů, aby byl propuštěn [illegible] polských, pan *Záviše Černý* z Garbova, [illegible] aby se postavil zase od sv. Bartoloměje toho roku, kdy by k tomu byl vyzván. Jest z toho viděti, že tehdáž [illegible] o výměnu nebyla ještě na čisto ujednána, než spíše [illegible] pan [illegible] osobně o dokonání jí přičiniti u krále [illegible]munda. Jisto však jest, že se výměna zajatých potom skutečně [illegible] ještě dříve než uplynula lhůta do sv. Barto-

[68] [illegible] dány jim na cestu v rukopise českého musea 23 B. 2.

loměje; zdá se pak, že k žádosti krále Sigmunda byl krom 1422
zajatých u Německého Brodu výměnou tou propuštěn také prvější vězeň Pražanů pan *Hynek Červenohorský*. Pražané odvděčili se bezpochyby všechněm poslům českým, když se navrátili ze svého zajetí, za služby jejich a za škody přitom utrpené. Zejména obdržel pan *Vilém Kostka* z Postupic od obce dle přání knížete Sigmunda městečko Mnichovice, někdy kláštera Sázavského, se vsí blízkou Zvanovici a se vsemi Oplany, Komořici, Vežerci, Nučici a Prusci nedaleko Černeho Kostelce.

Zdá se, že již za panování Šrolova a Charvátova v Praze bylo uzavřeno předsevzetí válečné výpravy proti hradu *Karlšteinu*, který byl pořád ještě Pražanům k velkému nepohodlí na cestách v nevelkém vzdálení od jich města; neb již 20 Května, teprv tři dni po příchodu knížete Sigmunda do Prahy, byl učiněn začátek obležení hradu tohoto, ač zdá se, že toho dne jen některá část vojska Pražského i také Poláků byla k tomu vypravena.[69] Kníže Sigmund sám s ostatní mocí vytáhl do pole teprv později, dne 2 Června, aby řídil obležení osobně. Vojsko Pražské a polské, bezpochyby dosti četné, položilo se ve třech oddílech na vysokých vrších okolo hradu, a vystavilo dle obyčeje tehdejšího sruby čili tvrze rozličné s příkopy k ohražení svého ležení i nejspíš ku přehražení cest ke hradu vedoucích. K boření zdí přivezli Pražané čtyry velké pušky s sebou, z nichž tři měly názvy Pražka, Jaroměřka a Rychlice, a pět praků k házení ohromných kamenů. Střelba nebyla rychlá dle ponětí našeho času. Z Pražky a Jaroměřky střílelo se z každé toliko sedmkrát za den, z Rychlice, která měla jméno od rychlosti,[70] každý den třidcetkrát, jedna pak puška praskla hned po šestéráně.[71] Nicméně při prodloužilém obléhání čítalo se

[69]) Začátek obležení Karlšteina klade na ten den tak zvaný Bartošek, kterýž byl sám v posádce hradské, pročež nelze upříti váhy jeho svědectví.

[70]) Děkan Karlšteinský (u Dobnera I. 146) nazývá ji po německu Snell.

[71]) Dle zprávy děkana Karlšteinského právě zmíněné byla to Pražka, což však nesrovnává se s udáním *Starých letopisů českých* (str. 53); že však byly čtyry pušky, udává *Andreas Ratisbonensis* dle dopisu téhož děkana (viz u Höflera II. 429).

1422 9032 ran, kterými byly vrhány kameny na hrad, a mimo to pokoušeli se oblehatelé také hrad zapáliti hořlavými látkami v soudcích, kterých hozeno jest celkem dvaadvadcet. Pevnost zdí Karlšteinských a ostražitost hajitelů zachránily však hrad, tak že neutrpěl jedním ani druhým spůsobem škod znamenitých.

Posádka Karlšteinská čítala prý 400 mužů,[72]) mezi nimiž bylo však mnoho rytířské čeledi, zvláště manů příslušných ke hradu tomuto, kteří měli výsluhy v nejbližším jeho okolí. Purkrabím na Karlšteině byl pan Zdeslav *Tluksa z Buřenic,* vrchním však heitmanem při hájení hradu pan *Jan z Lestkova* seděním na Waldece, někdy podkomoří království českého (1415—1417), jenž získal sobě velkou chválu neunavnou bedlivostí svou. Z jiných přednějších byli na hradě Jan Študent z Tachlovic, Hynek z Waldeka a Jan z Waldeka seděním na blízké Litni, Jan Šváb z Jíkve, ten jenž předešlého roku konal výpady z hradu Pražského, též Ondřej z Hořovic a Buzek ze Tmaně. Několikeré útoky, předsevzaté od obléhajících brzy ve dne brzy v noci, jsou pokaždé odraženy s některou ztrátou lidu Pražského i Poláků. Velké výhody poskytli obleženým tajní vyzvědači jejich v ležení nepřátelském, kteří jim obyčejně dali napřed věděti, co se proti nim chystalo. Delší neprospěch všelikého dobývání přivedl nejspíš obléhatele na zkušení divného prostředku, nikdy jindy neslýchaného, totiž aby posádku smradem přinutili hrad opustiti. K tomu cíli přiváženy jsou z Prahy soudky naplněné mrchami a nečistotami ze záchodů, a metány jsou z praků do zámku. Sečteno jich neméně než 1822. Účinek prý byl, že z přílišného smradu obleženým některým zuby vypadaly, jiným se hýbaly; později však prý zjednali sobě podtají lék proti tomu z Prahy. Obléhající snažili se zvláště také pobořiti dolejší věž při hradě, ve které jest studně hluboká, a zkaziti posádce vodu; což se jim však rovněž nezdařilo. Přitom svedli obležení ukrutný žert s jedním sousedem Pražským z vojska, který se náhodou dostal k nim v zajetí. Přivázali jej totiž k makovici věže této, a dali mu oháňku do

[72]) Dle Aeneáše Sylvia.

rukou, aby prý kameny střílené na věž odháněl, chtíce zkusiti, 1422
zdali by Pražané ze slitování nad ním od střelby upustili. Když se však tím nedali pohnouti a přivázanému nicméně celý den nic se nestalo, odvázali jej zase.

Když uplynuly již asi dva měsíce v marném obléhání a zatím dálo se nové zbrojení knížat *slezských,* z čehož se bylo obávati opětného nějakého vpádu od nich, zanechal kníže Sigmund jen některého počtu vojska svého před Karlšteinem, sám pak obrátil se na čas do východní části země české. Tam přijat byv ve městě *Hradci Králové,* spůsobil v obci města toho nějakou podobnou proměnu jako předtím v Praze. Zjímal totiž konšely tehdejší, a dal je zavézti na Třebechovice, i dosadil nepochybně jiné sobě oddanější a nad nimi nejspíš zároveň hned také heitmana sveho pana Diviše Bořka z Miletínka z bratrstva Orebského, v jehož moc odevzdán přitom hrad královen českých při tomto městě. Potom vytáhl dále do podkrají hor na hranici slezské, a oblehl dne 10 Srpna *Opočen,* hrad Jana Městeckého, který se byl zpronevěřil straně pod obojí. Ani však tohoto hradu dobytí nezdařilo se mu. Již po jedenácti dnech rozšířila se pověst, že mínil obležení jeho zanechati pro strach před Slezáky a pány moravskými strany Sigmundovy; i obával se pan Michalec na Bezdězi, že míní kníže od Opočna obrátiti se proti němu k Michalovicům a přes Bělou na Bezděz. Zdá se však, že se Sigmund brzy potom navrátil přímo do Prahy.

Za jeho vzdálení ztratili Pražané hrad *Křivoklát,* na nějž právě v den obležení Opočna od knížete Sigmunda udeřil z Plzenska pan Hanuš Kolovrat a dobyl ho útokem (10 Srp.). Heitman posádky, Absolon ze Chřiče, zeman z krajiny za Rakovníkem, upadl v zajetí a s ním spolu několik jiných panoší, mezi nimiž také Jan syn Bedřichův z Valče, jakož i 50 žoldnéřů. Dobytí bylo bezpochyby snadné, poněvadž po nedávném vyhoření nebyl hrad dostatečně opraven. Protož po odtažení pana Hanuše také zase hned zmocnil se hradu Absolonův bratr Zibřid, a osadil jej. Hanuš z Kolovrat přitáhl však bez meškání zase a s ním také pan Aleš Holický ze Šternberka, držitel blízkého zámku

1422 Týřova, aby Křivoklát oblehli. Zibřid, nedůvěřuje silám svým, když viděl nepřátely od jedné strany táhnouti, utekl druhou stranou z hradu, a odebral se do *Rakovníka*. Tudy osazen jest Křivoklát opět proti Pražanům, a uvázal se v něj jak se zdá pan *Aleš ze Šternberka*. Hanuš z Kolovrat stihal potom s lidmi svými i Alšovými Zibřida až k Rakovníku, a dobyl města tohoto, i vypálil je, po některém pak odporu delším zmocnil se také kostela tamějšího, který byl ohražen na spůsob pevné tvrze. Zibřid utekl dále do Žatce.

Již předtím byl Hanuš z Kolovrat třikrát po sobě dobýval *Příbramě,* kterou byl, jak se zdá, arcibiskup Konrad poručil k ochraně panu *Janovi Zmrzlíkovi* seděním na blízkém Orlíce, synu chvalně známého mincmistra Petra Zmrzlíka. Zrovna jako roku předešlého byl přepadl městečko toliko plankami ohražené v outerý před velikonocí, tedy dne 7 Dubna, a zajal asi dvadcet branných, mezi nimi panoše jakéhos jménem Chlevce a jiného Štěpánka z Myšlína, i pobral 42 koní jezdeckých. Později přitáhl podruhé, opanoval městečko, a dobyl i tvrze nad ním po 14denním obležení. Musil však brzy býti zase sehnán odtud; nebo po některém čase učinil ještě jednou útok na Příbram, při kterém padli tři jeho panoši, Parcifál, Václav přítel Bohuslávkův a Surovec; předsevzetí pak toto nepochybně se nezdařilo.[73]) Neb některý čas po dobytí Křivoklátu výše zmíněném, v den narození panny Marie (8 Září) potýkal se Hanuš z Kolovrat s měšťany Příbramskými a s lidmi pana Zmrzlíka v otevřeném poli u *Hluboše* mezi Příbramí a Hořovici, a zvítězil nad nimi. Asi 300 prý padlo jich v boji, a 16 lidí rytířských i 115 měšťanů Příbramských jest zajato; ostatní rozutíkali se po okolních lesích. Odtud počal Hanuš z Kolovrat pozdáleči škoditi a překážeti také vojsku, které obléhalo Karlštein. Jednoho dne přepadli lidé jeho a pana Alše Holického ze Šternberka malý oddíl vojska polského, který nejspíš vyšel něco dále na špíži, u vsi *Borka* blíž Tmaně, a svedli boj, v němž

[73]) Skladatel přídavků k Bartoškovi (u Dobnera I. 216) užívá sice slova *expugnavit* při tomto čtvrtém útoku na Příbram, ale jak se zdá nesprávně.

zajali jednoho rytíře, dva panoše a 12 jiných Poláků. Jiné 1422
chvíle byl jiný zástup Poláků přepaden od lidí Hanušových vedením panoší jeho Bohuslávka a Bartoška při doprovázení některých osob do ležení před Karlšteinem, při čemž 24 Poláků jest zajato, a pobráno jim 22 samostřílů.[74])

Mezitím válčili Táboři v jižních Čechách s panem Oldřichem z Rosenberka, na jehož panstvích již dne 24 Května dobyli, snad vedením Žižkovým, kláštera *Vyšebrodu* a vypálili jej; potom též spálili městečko *Přídolí* blíž samého hlavního sídla Oldřichova, Krumlova.[75]) Pohříchu nám o pozdějších příbězích tamějších není nic více známo, než že se v měsíci Červenci Táboři znova velmi silně sbírali v poli a pan Oldřich Rosenberský ve velké se nacházel ouzkosti, ježto pro nedostatek peněz rozpakovali se žoldnéři v posádkách na hradech jeho, chystajíce se je opustiti.[76]) On i jiní páni strany Sigmundovy hleděli vždy více s obáváním v budoucnost, nedůvěřovali na dlouho silám svým, a skládali naději jen v brzkém obdržení cizí pomoci.

Zjednání sobě pomoci takové ku přemožení Čechů bylo stálým snažením krále Sigmunda. Již dne 8 Března 1422 byl položil knížatům německým sněm říšský v Řezně, který se měl sejíti dne 31 Května, na němž mínil jednati s nimi o novou výpravu válečnou do Čech. Pro zaneprázdnění v Uhřích nemohl tak brzy odebrati se do Němec, a odložil sněm (1 Kv.) do 1 Července; když však ani k tomu času nepřijel, uradili se kurfirstové sami o zahájení sněmu na 15 Července v místě jim příležitějším, *Normberce*. Sigmund přijel teprv dne 20 Července do Řezna, a po některé nevoli s kurfirsty pro přeložení sněmu do jiného místa podvolil se jejich přání, a odebral se s dvorem svým též do Normberka, kdež konečně sněm se započal. Dle přání králova přijeli tam přední páni čeští jeho strany za ním, zejména Oldřich z Rosenberka, pan Michalec, pan Aleš Šternberský, pan Hynek Krušina ze Švamberka a

[74]) Viz u Dobnera I. 147, 216, 217.
[75]) Březan v Časopise česk. musea 1828 IV. 57.
[76]) Viz *Archiv český* I. 16, III. 6, 7.

1422 jiných více, aby spolu s ním pobádali knížat ke splnění jeho žádosti. Neméně byl mu ku pomoci přitom legat papežský Branda, který ještě dříve než Sigmund byl přijel do Řezna a s ním potom též do Normberka se odebral. Asi po čtyřech nedělích uzavřel sněm, sebrati četné vojsko, ku kterému všichni knížata, města a jiní příslušníci říše měli postaviti určitý počet oděnců a střelců dle jistého rozvrhu. Vojsko toto mělo býti zachováno ve službě na celý rok ke stálé čili *„každodenní" válce* s Čechy, a přede vším mělo býti vypraveno k vybavení *Karlšteina*. Smluvou zvláštní zavázali se Sigmundovi knížata míšenští Fridrich, Vilém a Fridrich mladší za summu peněz, v níž zapsal jim léna česká ve Voigtlandu, poskytnouti vojenské pomoci nejen k výpravě ku Karlšteinu, nýbrž také k hájení měst *Kadaně, Mostu* a *Ousti*, do nichž král toho času vložil své posádky; a prvé již slíbili knížata slezští a stavové ze Šestiměst čili horní Lužice pomoc svou ku každodenní válce s kacíři. Již dne 1 Září vyšla nařízení od kurfirstů ke všem jednotlivým knížatům a stavům říše o rozvrženém počtu lidu, jejž měl každý postaviti, tak aby se vojsko sešlo na sv. Michala (29 Září) u Normberka nebo blíž hranic českých u Chebu. Dne 4 Září odevzdal kardinal Branda slavným spůsobem v kostele sv. Sebalda v Normberce korouhev s křížem do rukou krále Sigmunda, a Sigmund odevzdal ji do rukou *Fridricha* kurfirsta *brandenburského* a purkrabí Normberského, jejž jmenoval nejvyšším heitmanem nad celým vojskem k vedení této výpravy. S Alšem ze Šternberka, s Krušinou ze Švamberka a jinými pány českými zavřel Sigmund tudíž v Normberce smlouvy, kterými je nově najal k vojenské službě své, a zapsal jim za to summy peněz na rozličném korunním jmění v Čechách. Pan *Aleš ze Šternberka* jmenovitě obdržel zápis na Hrádek *Křivoklát* (6 Září), jenž se tehdáž nepochybně již nacházel v jeho moci.

Právě když se chystal tímto spůsobem nový útok zvenčí na Čechy, stal se v Praze pokus o podvrácení panství Sigmunda Korybutoviče. Stoupenci někdejší kněze Jana Želivského nedali se posud na pokoj v nechuti své proti novému pořádku v Praze

jak ve věcech světských tak duchovních, a brojili všelijak dílem 1422
veřejně dílem podtají proti vládařství knížete Sigmunda i proti povolání Vitolda na království. Konšelé musili záhy mysliti na prostředky ku přetržení toho. K návrhu jich stal se nález obce veliké a ohlášen jak ve městě tak také ve vojsku Pražském v ležení u Karlšteina, jímž hrozilo se skutečným trestáním všem, kdož by knížeti utrhali neb jej haněli, buďtež světští nebo duchovní, a nařízeno, aby každé řemeslo obzvlášť učinilo slib před knížetem a konšely o zachování pokoje a pořádku, i aby v každém řemesle ustanoveni byli čtyři mistři k dohlížení na to; kdož by se dal v nějaké bouření, aby byl z řemesla i z obce vyloučen. Opět dne 23 Července uzavřela obec dohled na přespolní lidi v hospodách, aby každý, kdo do města přijde, od hospodáře ukázán byl, je-li duchovní, před úředníky duchovními, pakli světský, před konšely. Po obakrát také hroženo ztracením hrdla i statku každému, kdoby překážel právu v trestání provinilých, což nepochybně někdy se přiházelo. Přísné nálezy ty a takové nicméně neodstrašily strany nespokojené od stálého brojení, a také káravý dopis Žižkův výše zmíněný minul se s účinkem. Naopak, dostalo se nespokojeným v Praze po některém čase posily z bratrstva Táborského. Neb byla také mezi bratřími strana divoká a nevázaná, jíž se nově nastávající pořádek nelíbil, a která nepochybně zvláště tím popuzovala se, že se šíření novot jejích náboženských v Praze, kterým Jan Želivský předtím nadržoval, nyní dála přítrž. V bratrstvu Táborském stala se z toho roztržka, v níž některá část bratří jak se zdá vytrhla se z poslušenství Žižky a druhých heitmanů v dopise ku Pražanům jmenovaných. V čelo této strany postavil se pan *Bohuslav ze Šwamberka,* nedávno teprv do bratrstva přijatý, a vedlé něho někdejší heitman Pražský *Jan Bzdinka.* Mezi nimi a stoupenci jejich v Praze stalo se tajné spiknutí, jímž mělo pomocí Táborů obnoveno býti zase panství strany výtržné ve hlavním městě nějakým podobným způsobem jako za kněze Jana.

Ve středu dne 30 Září, když kníže Sigmund opět se nacházel při vojště před Karlšteinem, přiblížil se z nenadání zá-

[illegible] Kunše. Konšelé nezvěděli o něm [illegible] Bohuslavem [illegible] konšelé [illegible] napřed s některými [illegible] svého příchodu [illegible] knížete Sigmunda [illegible] jak se zdá [illegible] aby se jich [illegible] odpověď [illegible] táhli dále [illegible] na Koňském [illegible] se k nim klidně, a [illegible]

[illegible] na radnici Staroměstské [illegible] Konšelé [illegible] sami na obec [illegible] nesvolají-li obce, že [illegible] se ke svým na Nové [illegible] města. svátost dle [illegible] bylo, že se obecný [illegible] Pražští s nimi [illegible] shodili v dobré [illegible] celý rynk Staroměstský [illegible] se neodvážil [illegible] třídy ven ze Starého [illegible] Sněžné vedlé [illegible] a vrhli podruhé do Starého [illegible] Mezitím však již [illegible] pod korouhví vedením Václava [illegible] proti Táborům. Setkali se [illegible] Širkové, kdež Táboři [illegible] odolati, obsadili některé [illegible] č. 473) v rohu [illegible] Od Kunše z Bělovic [illegible] v domích těchto odpíral [illegible] nové jméno ulice Kun-

šovic. Staroměštští však i odtud je vytiskli, mnohé zajali, a 1422
ostatní zahnali potom ze svého města na Koňský trh. Tam vložil se za prostředníka pan Vilém Kostka ze soukromého přátelství, které měl s Bohuslavem Švamberským, a jednaje s jednou i druhou stranou, smluvil příměří mezi nimi jen do konce toho dne, „dokudž slunce za horu nezajde". Táboři, spatřivše předsevzetí své zmařeno, musili tedy ještě téhož dne večír Prahu zase opustiti. Mnozí měšťané, kteří byli s nimi srozuměni, ale ničeho neučinili k jich podpoře, utekli zároveň s nimi z města ze strachu pokuty.

Na zprávu o této bouři přijel kníže Sigmund hned druhého dne (2 Říj.) od Karlšteina do Prahy, aby společně s konšely učinil potřebná opatření. Již nazejtří dne 3 Října svolána jest veliká obec, a učiněny nálezy ku přetržení podobných předsevzetí pro budoucnost. Když by se strhla jaká bouře buď na Starém buď na Novém městě, aby bylo zvoněno na radnicích, a k znamení tomu aby všichni hospodáři v odění svém hotovi byli a dostavili se na rynku, každý také s podruhy svými, bylo-li by potřeba. Obnoven opět zákaz tajných schůzí, a uzavřeno, aby měšťané, kteří nyní utekli, nesměli se zase vrátiti, a statky jejich aby byly zabaveny od obce; kdož by pak potom pomlouval velikého knížete litevského neb náměstka jeho, knížete Sigmunda, nebo předešlá poselství k nim, aby byl rovněž každý vypověděn z města. Též pod vyhnáním z města zakázáno všeliké scestné a bludné mluvení proti svátosti těla a krve Kristovy. Poněvadž pak strana výtržná a k Táborům příchylná vždy měla více přívrženců na Novém a jen málo na Starém městě, uzavřeno také, opravovati zdi a brány Starého města, kdež byly za předešlých časů zanedbány, aby prý sloužily k zachování věrné obce jak Staroměstské tak Novoměstské.

Zdá se, že nálezy tyto a přísnější prostředky, kterých užívali konšelé a kníže Sigmund, popudily teprv nespokojené strany ve městě, že začala chovati se nepoddajně. Když o některý den později v jeden svátek konšelé nařídili na odpoledne opět shromáždění obce veliké, sešlo se mnoho lidí k tomu, ale zůstali státi na rynku Staroměstském. Konšelé dali na ně volati biřici,

1422 aby šli do radnice, kdež měla schůze býti. Oni však volali: nechcem, nechcem! a v tom někteří udeřili na šatlavu, vedle vlastního domu radního stojící, vytepali ji, a vypustili vězně Táborské, kteří byli předešle v ní zavřeni, i s nimi také některé zajaté z Křivoklátu.[77] Kníže Sigmund, který posud meškal v Praze, jak o tom uslyšel, vyjel s lidem svým jízdným na rynk, a dal jímati ty, kteří se útoku toho účastnili, a vsázeti je do šatlavy. Když pak již bylo k večeru, kázal konšelům poslati pro kata, a dal zajaté po jednom voditi ze šatlavy a stínati je. S tím nebyli srozuměni konšelé a jiní jeho rádci, a když pátý stat byl, prosili knížete, aby již přestal toho. Vilém Kostka z Postupic, vida, že kníže nechtěl hned povoliti, obrátil se od něho nevrle s čeledí svou, a jeda pryč, řekl: Tedy nakatujž se s nimi, dokudž chceš. Na to kníže upustil od dalšího.

Když se tyto věci dály v Praze, sbíralo se již vojsko německé k českému pomezí, ač nikoli s horlivostí, jakou nálezy sněmu Normberského projevovaly. Již sice několik dní před sv. Michalem, jmenovitě již 27 Září ne-li něco dříve, položil se markrabí Fridrich brandenburský, nejvyšší heitman polní, s vlastním lidem svým u *Tiršenreuta*, jižně od Chebu, aby zde ostatní vojsko k němu se připojilo. Ale skoro nikdo jiný posud nepřicházel. Kteří chtěli nálezu sněmu říšského učiniti zadost, ohlíželi se na množství jiných knížat a měst, při kterých nenacházeli k tomu žádné chuti. Jeden z prvních, který sebral pole, byl biskup Würzburský: vida však, že jiní zůstávali nečinni, rozpakoval se ještě na cestě, a nemínil na žádný spůsob přejíti přes hranice české, pokud by se nesebrala větší síla. Podobně markrabí míšenští, kteří měli zvláštní závazky ku králi Sigmundovi v příčině teto výpravy, sebrali sice brannou moc, ale když viděli, že jiní knížata z jich sousedství nečinili žádných příprav, váhali se vytáhnouti do pole, a dotazovali se Fridricha brandenburského, zdali z výpravy vůbec co bude.

77) Při jaké příležitosti byli tito zajati, nevíme. Jest z toho souditi, že se předtím zběhlo více bojů o Křivoklát, než o kterých se zachovaly krátké zprávy.

Král Sigmund, který byl po skončení sněmu říšského 1422
z Normberka odjel, vraceje se do Uher, ale na cestě té od 21 Září až do 5 Října se zdržel v Řezně a potom opět některý čas ve Passově, napomínal po poslích jak Fridricha brandenburského tak markrabí míšenských, aby žádným spůsobem neustávali, nýbrž táhli předse, a pokud by nemohli dále, aby osadili prozatím města jemu věrná v Čechách blíž pomezí a z nich vedli každodenní válku dle smyslu nálezů sněmovních, až by k nim přibylo vojsko ostatní. Ku pobádání tomu přešel *Vilém* markrabí *míšenský* s lidem svým a bratra svého Fridricha i synovce téhož jména přes pomezí české na straně půlnoční dne 7 Října, a položil se u vsi *Kopist* u Mosta. Tam připojili se k němu brzy pomocné voje z dolní Lužice vedením Hanuše z Biberšteina a ze Slezska i ze Šestiměst čili z Horní Lužice vedením Jindřicha jinak Rampolda knížete Hlohovského, ale v síle mnohem menší, než se očekávalo, celkem asi 4000 mužů. K vojsku Fridricha brandenburského u Tiršenreuta dostavil se potom předce konečně biskup Würzburský, též lid biskupů Bamberského a Řezenského jakož i z Chebu a z několika měst říšských. Takž dal se konečně dne 14 Října na pochod přes pomezní les český ve směru k *Tachovu,* dav prvé věděti Vilémovi míšenskému, žeby mínil spojiti se s ním u hradu Petersburka v krajině za Rakovníkem, aby odtamtud společně táhli dále k vybavení Karlšteina. Oddíl vojska svého vedením rytíře Jana z Parsberka vypravil z Tachova napřed do Plzně, se vzkázáním, aby Plzenští, když by uznali potřebu, vzkázali Alšovi ze Šternberka, bratřím Hanušovi a Fridrichovi z Kolovrat i jiným pánům českým ve službě Sigmundově, by se k nim připojili k provozování každodenní války.

Vilém markrabí míšenský osadil zatím z ležení svého u Mosta také *Chomoutov,* nejspíš bez všelikého odporu; ale pokládaje sílu svou i Fridricha brandenburského za nedostatečnou, nechtěl se pustiti hloub do země, i oznámil Fridrichovi, že se s lidem svým pochodu k Petersburku odvážiti nemůže; bálť se nejspíš moci Žateckých, okolo jejichž města byl by musil táhnouti. Na zprávu tuto, která došla Fridricha branden-

1422 burského hned v Tachově, dal se markrabí spěšně na cestu k Vilémovi toliko s 300 jízdnými, aby s ním osobně promluvil. V sobotu dne 17 Října přijel na noc do *Kadaně,* a uslyšev mezitím, že se markrabí Vilém strojil k odtažení zpět přes hranice, vzkázal mu v noci po poslu, aby jej vyčkal; časně pak ráno jel dále k němu (18 Října); ale na cestě obdržel k velkému uleknutí svému zprávu, že byl Vilém lid svůj již skutečně poslal zpět a tak též Hanuš z Biberšteina a kníže Rampold s Lužičany a Slezáky byli již odtáhli přes hranice. Fridrich se vrátil následkem toho do Kadaně, a psal odtud za markrabím Vilémem, kterýžto nejspíš k dopisu tomu aspoň sám se vrátil, tak že měli o dva dni později (20 Října) osobní sjezd s Fridrichem v poli mezi Mostem a *Risenburkem* čili Osekem. Vilém omlouval odtažení své nedostatkem píce a jiných potřeb i velkým mřením svého lidu v ležení u Mosta; k domluvám pak Fridrichovým svolil, aby obadva spolu ještě téhož dne psali Biberšteinskému a Rampoldovi, by se s lidem svým vrátili; což když by se stalo, slíbil Vilém též učiniti. S tím vrátil se Fridrich ještě téhož dne z Mostu do Kadaně; ale odpověď, která ho došla od knížete Rampolda (daná v Budišíně dne 22 Října), zpravovala jej pouze, že se vojsko jeho i Biberšteinovo již rozešlo, s litováním, proč prý jim nevzkázal dříve.

O obležení *Karlšteina,* jakým spůsobem se v něm pokračovalo po předešlém odtažení knížete Sigmunda Korybutoviče ke hranicům slezským, nemáme za delší čas jiné zprávy, leč že dne 22 Srpna praskla obléhajícím také puška Jaroměřka: z čehož se dá souditi, že se toho času pořád ještě pilně střílelo na hrad. Zdali potomní nepokoje v Praze spůsobily nějakou ujmu nebo zmatek ve vojště obléhajícím, nedá se s jistotou tvrditi, ač ovšem z příčiny jich kníže Sigmund podruhé opustil vojsko, odebrav se do Prahy. Později však bylo vojsko Pražanů a Poláků před Karlšteinem značně zmenšeno v počtu, nepochybně když bylo potřeba obrátiti část vojenské moci proti útoku nepřátel na hranice české, tak že zůstalo v ležení všeho všudy jen asi 4 nebo 5000 lidí asi s dvěma sty koní; také pak velké pušky jsou od hradu odvezeny. Velitelové posádky

Karlšteinské dali o tom zprávu markrabí brandenburskému 1422
hned po jeho přitažení přes hranice, poslavše k němu s plnomocenstvím pana Hynka Zajíce z Waldeka (12 Října), který však ho dojel teprv dne 17 Října v Kadani, téhož dne když i markrabí tam přijel z Tachova. Fridrich brandenburský byl tím ještě více pobádán k úsilí o vybavení Karlšteina; ale záměr jeho, aby se k tomu spojil s vojskem míšenským u Petersburka, byl odtažením markrabí Viléma a jeho spojenců zmařen.

Poněvadž byli Míšňané dříve než Fridrich brandenburský překročili přes hranice české, zdá se, že byla proti nim zřízena výprava k obraně země, nejspíš osobním vedením knížete Sigmunda, a podobá se poněkud, že Míšňané ze strachu před vojskem českým byli ustoupili. Kníže Sigmund však mínil se právě tu chvíli pokusiti o mírné vyjednávání. Téhož dne, když Fridrich brandenburský a Vilém míšenský byli pospolu v krajině mezi Mostem a Risenburkem (20 Říj.), však teprv po odjezdu Fridricha odtamtud do Kadaně, došlo markrabí Viléma poselství od knížete Sigmunda, kterým podával bezpečného průvodu, když by poslal své plnomocné k rokování do Loun, kdež jak se zdá Sigmund tu chvíli se zdržoval. Markrabí Vilém přijal toto podání, a poslal druhého dne (21 Říj.) svého posla do Loun na přeptání, chtěje čekati odpovědi do příštího dne na Risenburce. Dohodnutí stalo se skutečně v ten spůsob, že netoliko Vilém, nýbrž i bratr jeho Fridrich a strýc jejich Fridrich poslali první dni potom raddy své k *roku Lounskému*, aby jednali s plnomocníky knížete Sigmunda a pánů českých strany pod obojí. Kdo však od knížete Sigmunda a pánů byl k tomu zmocněn, není známo, ani co se vyjednalo. Jen tolik je jisté, že markrabí míšenští brali věc v další uvážení a zvali markrabí Fridricha brandenburského dopisem z Rochlic dne 29 Října k osobnímu sjezdu s nimi do Plavna ke dni 16 Listopadu, aby se tam o další zachování své v té věci uradili.

Mezi vyjednáváním tímto učinilo vojsko před *Karlšteinem* ještě jeden, ač i tentokrát marný pokus o dobytí hradu mocí. Dne 22 Října hnalo čtyrykrát po sobě útokem; ale pokaždé bylo odraženo; a když konečně ustalo, učinila posádka Karl-

1422 šteinská sama výpad, při kterém mnoho lidí z vojska obléhajících jest zbito, ano v ležení spůsoben prý velký postrach, tak že zvláště Poláci zpěčovali se déle v obléhání setrvati. Osměleni tímto vítězstvím, vypravili velitelové posádky opět tajné poselství k Fridrichovi brandenburskému, žádajíce, aby jim poslal jen 400 jízdných ku pomoci, žeby mínili tím úplně se vyprostiti. Poselství toto došlo Fridricha dne 25 Října v Tachově, kamž se byl o dva dni dříve (23 Říj.) vrátil z Kadaně. Nepořízení jeho, s kterým se odtamtud vrátil, když totiž Míšňané zatím odtáhli zpět, mělo za následek, že se i malé vojsko jeho u Tachova, čítající jen asi 4000 mužů, dílem rozešlo. Biskupové totiž Würzburský i Bamberský, když o odtažení Míšňanů uslyšeli, nedali se rovněž udržeti déle v poli, nýbrž vrátili se zpět přes hranice právě dne 25 Října, prvé než přišlo Karlšteinské poselství. Fridrich chtěl nicméně žádost posádky Karlšteinské splniti, a nařídil pánům českým, kteří byli v žoldu krále Sigmunda, aby k tomu byli pohotově s lidem svým, jehož počet byl značně větší, než Karlšteinští žádali. Dne 28 Října vyjel z Tachova k Plzni, kdež se mínil s nimi sejíti. Sotva však byl půl míle cesty od Tachova, přijel k němu posel se psaním od pana Viléma Zajíce z Hasenburka, kterýž oznamoval mu, že smluvil rok mezi markrabím a knížetem Sigmundem samým v Kadani, k němuž měli od strany pod obojí přijíti poslové s plnou mocí.

Fridrich brandenburský vrátil se po obdržení zprávy této zase do Tachova, a potázav se s několika pány českými, kteří tam u něho byli, jmenovitě s panem Jindřichem z Elsterberka, svolil k novému tomuto sjezdu, i uzavřel opět, odebrati se sám osobně do *Kadaně*. Nemínil však proto vybavení Karlšteina pustiti z mysli, nýbrž jmenoval na čas svého vzdálení pana Jindřicha *Plavenského* a pana *Aleše Holického* ze Šternberka nejvyššími heitmany polními na svém místě jak nad vojskem německým tak nad lidem pánů českých (28 Říj.), aby se jich vedením pokročilo dále v poli. Již nazejtří potom, dne 29 Října, vydal se na cestu; a zároveň vytáhlo vojsko téhož dne vedením Jindřicha Plavenského opět ku Plzni, kdež mělo se spojiti s lidem

pánů českých a s nimi v počtu asi půltřetího tisíce jízdných 1422
táhnouti dále ku Karlšteinu. Tam měli na vojsko obléhajících, které tehdáž, jak se zdá, zaujímalo již jen dvoje stanoviště, s jedné strany udeřiti opravdově a s druhé strany jen učiniti pokřik, aby jedni druhým nešli ku pomoci, a tím spůsobem pokusiti se o vpravení asi tří set jízdných a některé zásoby potrav a nápojů do obleženého hradu.

Kurfirst Fridrich myslil, že k němu do Kadaně kníže Sigmund Korybutovič přijede osobně; což se však nestalo. Kníže Sigmund vypravil toliko slavné poselstvo do *Žatce,* v jehož čele stál Konrad arcibiskup Pražský; s ním byli páni Hašek z Waldšteina jinak z Ostroha, Jan Puška z Kunštatu a Vilém z Chlumu seděním na Košenberce, rytíř Hlas z Kamenice a neznámý jinak Herušek z Koutů. Poselstvo toto odepřelo také přijíti k Fridrichovi do Kadaně, a oznámilo mu návrh svůj dne 4 Listopadu toliko písemně, kterýž byl, aby se zavřelo příměří do roka hlavně k tomu účelu, aby mezi tím časem Čechové mohli obdržeti řádné slyšení a vyvésti se z nařčení pro své náboženství. Fridrich odpověděl po panu Vilémovi z Hasenburka, podávaje příměří toliko do letnic roku příštího s výslovnou zmínkou o Karlšteině, aby se i o něm stala nějaká umluva. Lhůta do letnic viděla se poslům českým býti příliš krátká, aby v ní cíle svého veřejným slyšením mohli dosáhnouti; žádali, aby bylo příměří zavřeno až do sv. Martina roku příštího. O Karlšteině pravili, že hajitelé jeho nechtí se smlouvati žádným prostředníkem, než toliko s nimi přímo; kdyby však toho nebylo, že jsou hotovi zavříti s markrabím smlouvu na ten spůsob, aby byl hrad na čas celoročního příměří postoupen střední osobě a zůstaven bez opravování v tom stavu, ve kterém byl, tak pak rovněž také jejich ležení před hradem; a kdyby se míru konečného nedocílilo, aby posádka ve svém nynějším počtu zase se zavřela na hradě, obléhající pak aby svobodně zaujali svá předešlá stanoviště. Za třetí však jmenovali poslové čeští určitě osoby neb země, s kterými by mínili příměří toto zavříti, totiž se všemi kurfirsty říše německé, s vévodami bavorskými, s markrabími míšenskými a s knížaty

1422 rakouskými, v Čechách pak s landfridem Plzenským a se 24 jinými pány strany pod jednou. Mezi těmito byli uvedeni z přednějších Sigmund Děčinský, Michalec, Hlaváč z Lipé, Půta z Častolovic, Jindřich z Elsterberka, Mikuláš Hasišteinský, Oldřich z Rosenberka. Král Sigmund nebyl jmenován v tomto popise; on s druhými zeměmi koruny české neměl tedy pojat býti do příměří, a tím méně bylo řeči o nějakém navrácení se Čechů pod jeho panství. Tím se vyjednávání toto rozrazilo; neb na vyloučení Sigmunda ze smlouvy nebylo pomyšlení u kurfirsta Fridricha, který v jednání tomto spatřoval konečně jen umysl Čechů, aby jej zdrželi ve válečných jeho předsevzetích.[78]

Co on v této záležitosti meškal asi osm dní v Kadani, přitáhl Jindřich Plavenský s malým vojskem svým německým a českým na čtyry míle od Karlšteina, asi snad nedaleko k Hořovicům; tam však došla ho zpráva od pánů z Kolovrat, že posádka Karlšteinská zavřela smlouvu o *příměří*. Stalo se to velmi rychle po přetržení roku Kadaňského, poněvadž hajitelé Karlšteina ve zdaření pokusu o vybavení své nedůvěřovali. Poslem hlavním k tomu od knížete Sigmunda byl jak se zdá pan Haše[illegible] Walšteina, jeden z poslů vypravených prvé do [illegible] zavřeno bylo na rok až do sv. Martina r. 1423. [illegible] upustilo se; ale výminka [illegible] střech, byla přijata. [illegible] bez porušení. Do [illegible] hrad Waldek a Ho[illegible] všecky statky lidí [illegible] tak i zápisné, co totiž [illegible] neb klášterského [illegible] Walšteina a purkrabí Karl-

[78] [illegible] bedingen anhielt, das sich [illegible] machen wolt, wann sy [illegible] herrn haben ... [illegible] anders, dann das man uns [illegible] dem Karlstein nicht [illegible] z Tachova dne 26 Listo- [illegible]

šteinský Zdeslav Tluksa z Buřenic ustanoveni jsou za opravce 1422
čili rozsudí k trestání a k ustanovení náhrady, kdy by se od koho co stalo proti tomuto příměří. Hned po zavření smlouvy odtáhlo vojsko Pražské i polské ze svých stanovišť před hradem dne 8 Listopadu.[79])

Zdá se, že Jindřich Plavenský s vojem svým, který měl Karlšteinu přinésti posilu, na zprávu o příměří tomto ihned se dal zase na zpátečné tažení do kraje Plzenského, kamž asi téhož času kurfirst brandenburský po marném vyjednávání Kadaňském navrátil se do Tachova. Bylť tam zase již zpět dne 12 Listopadu. Vojsko Pražské i polské, které dotud leželo před Karlšteinem, obrátilo se odtamtud nejspíš ke hlavnímu vojsku knížete Sigmunda do půlnočních částí země, kteréž potom ve druhé polovici měsíce Listopadu silně se sebralo u hradu *Košťála* za Lovosici, co zatím válčení s nepatrnou mocí Fridricha brandenburského a s pány landfridu Plzenského bylo nejspíš zůstaveno Táborům.

Již v měsíci Září Žižka, meškaje tehdáž na Orlíce u synů zemřelého přítele svého pana Petra Zmrzlíka, sbíral lid ze všech stran k obraně země proti nově nastávajícímu útoku z Němec. Dne 11 Září dával o tom zprávu Domažlickým, a oznamoval jim, že k nim brzy přitáhne, domnívaje se nejspíš, žeby se útok měl státi s té strany.[80]) Zbrojení toto však bylo nejspíš přerušeno potomním rozdvojením ve bratrstvu Táborském, jehož jedna část vedením Bohuslava ze Švamberka předsevzala pokus o vyvrácení panství Sigmunda Korybutoviče útokem

[79]) Ondřej Řezenský praví, že v zavření tohoto příměří účastnilo se s Karlšteinskými také vojsko Jindřicha Plavenského (viz u Höflera I. 572, II. 429). Odporuje tomu však psaní Fridricha brandenburského dané 26 Listop. v Palackého *Urkd.* II. 502. O výminkách příměří byl však Fridrich mylně zpraven, jak vysvítá z dopisů jeho dne 12 i 26 Listopadu (*Urkd.* I. 267, II. 502) v porovnání s listinou samou o příměří v Palackého *Archivu českém* VI. 407.

[80]) Viz psaní Žižkovo vytištěné v *Abhandlungen der kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften* 1791 na str. 375 (též ve Výboru z literatury české II. 279), jehož datum zní: Scriptum in Orlik feria VI. Nativitatis S. Mariae. Obsahem svým nehodí se do jiného roku než 1422

1422 na Prahu dne 30 Září. Zdá se, že se Žižkovi teprv po některém čase podařilo, obnoviti zase jednotu v bratrstvu ku prospěchu obrany proti cizímu nepříteli, tak že teprv po zavření příměří s Karlšteinem vojsko Táborské, vedeno jsouc jím a Bohuslavem ze Švamberka, vytáhlo do pole. Dne 18 Listopadu stáli u Nepomuka, a hnuli odtud některý den potom ku Klatovům. Páni landfridu Plzenského, očekávajíce vtrhnutí jich do svého kraje, položili sobě hotovost proti nim ke dni 22 Listopadu u Stříbra.

Od vojska u Košťála obával se kurfirst Fridrich útoku na Most neb na jiné některé důležité místo při půlnočním pomezí českém, a žádal proto písemně Viléma markrabí míšenského opět, aby s mocí svou přitáhl tam ku pomoci. Vilém mu však odepsal (23 List.), že jest k tomu ochoten, zachovají-li se také druzí knížata němečtí dle nálezů Normberských; jeho samotného moc že k tomu nestačí. Fridrich brandenburský sám zůstával zatím asi až do konce měsíce Listopadu v Tachově. co zatím páni čeští, kteří sloužili králi Sigmundovi, zejmena Aleš Holický ze Šternberka a bratří Kolovratové Fridrich a Hanuš, ještě jednou se pokoušeli zjednati sjezd k umluvám o mír, kterýž měl držán býti na Žebráce. Kurfirst Fridrich byl i tentokrát hotov odebrati se ke sjezdu takovému osobně. Ale ač jednalo se o to, pokud známo, aspoň 10 dní (12—22 List.), nepřišlo k roku tomu skutečně; ale také nepřišlo již k žádným větším bojům v poli. Vojsko Táborské bylo již 29 Listopadu odtáhlo z krajiny Klatovské zpět až ke hradu Rabí v Prachensku. Páni landfridu Plzenského ustanovili sobě, dne 8 Prosince vytáhnouti tam proti němu. Bezpochyby však se to nestalo.[81]

[81] Zprávy tyto o vojsku Táborském čerpány jsou ze dvou dopisů archivu městského v Chebě, z nichž Bezold klade jeden toliko do roku 1422, druhý do roku 1421, Palacký pak (*Urkd.* I. 51, 271) onen do roku 1420, tento do roku 1422. Dle mého zdání náležejí obadva do roku 1422. Z námitek Bezoldových proti druhému (König Sigmund und die Reichskriege ɔc. I. 138 ɔc.) byla by jediná podstatná. žeby Žižka byl musil dle tohoto druhého dopisu býti 18 Listopadu téhož roku v Nepomuce, kdežto dle dopisu u Windeka cap. 100 nacházel se 20 Listopadu v Prachaticích, a dle prvního onoho dopisu Chebského již před 29 Listopadem u Klatov, čemuž poloha míst těchto . Námitka tato spočívá na pouhém předpokládání, že dopis

Zimní počasí snad brzy potom učinilo konec válečným předsevzetím jedné i druhé strany. Mezitím pak kurfirst Fridrich opustil Čechy, zůstaviv toliko něco málo německého vojska v posádkách v několika místech při samém pomezí. 1422

Mezi těmito běhy válečnými utvrzoval kníže *Sigmund Korybutovič* moc svou vždy více v Praze a jinde v zemi, jak daleko sáhal objem tehdejší moci Pražanů. Měšťané Pražští byli mu tím povolnější v postupování nebo sdílení s ním práv a důchodů, jež na sebe byli potáhli na vítězných taženích svých v zemi během roku 1421, čím více strana tehdáž vládnoucí Prahou cítila potřebu a platnost pomoci jeho k udržení výtržných živlů ve městě svém na uzdě. Již dne 23 Července uzavřela veliká obec, aby bylo knížeti postoupeno všech *mincí*, tak aby bral z nich důchody, které jindy náležely králi.[82]) Následkem toho propustila obec dne 7 Září svého prvního mincmistra Pražského Jakuba Všeruba po náležitém zončtování ze služby své, aby úřad ten vedl dále ve službě knížete Sigmunda; a toho snad asi též času jmenoval kníže pana *Haška Ostrovského* z Waldšteina svým *mincmistrem* na Horách Kutnách. Podobně svolili Pražané, aby byl od knížete a od nich dosazen pan *Vilém Kostka* z Postupic za *podkomořího*, ač jen s tou mocí, aby spravoval všeliká zboží klášterská a jiná odňatá duchovním, v jichž držení Pražané tehdáž byli. Mělť v úřadě tom snažiti se, aby statky takové, odevzdané k užívání

Žižkův z Prachatic u Windeka jest z roku 1422. Windecke, jehož letopočet jest všude nad míru nespolehlivý, klade dopis ten bez udání roku, po vypravování sice o porážce krále Sigmunda u Německého Brodu na začátku roku 1422, ale beze všeho vztahu k tomu, ano tak že po tomto dopise následuje bezpostředně jiný, který patrně pocházel z roku 1420. Obsah jeho není v žádném vztahu k událostem roku 1422 (jest to jen nedůvodný výklad několika slov — „also wir von dem lantherren vernemen, das wir ewer veint sullen sein" — z něhož se takový vztah odvozuje); ano bylo by velmi těžko právě do stavu věcí v Listopadu 1422 jej vřaditi; naproti tomu docela dobře se hodí ke 22 Listopadu roku 1420.

[82]) V náleze onom praví se: Kromě dwů mincí, jakož obec weliká nalezla (v. *Archiv český* I. 215); nevysvítá však, které tyto vyjmuté mince byly.

1422 jednotlivým osobám, přivedeny byly k lepšímu užitku pro obecné dobré než posavad, tak totiž aby dle svého uznání žádal za né větší ceny nebo platy, kdež posud byly příliš nízké. Kdyžby posavadní držitel nechtěl se tomu podvoliti, měl jemu vyplatiti náklady učiněné na zvelebení statků a odevzdati statek jinému měšťanu nebo panoši.

Pochybnější byla vládařská moc knížete Sigmunda, pokud se vztahovala k Táborům. Při vší dobré vůli, kterou jevil Žižka ve jménu celého bratrstva dopisem svým ku Pražanům v měsíci Červnu, nebylo mu o čtvrt léta později možná, zdržeti vášnivější stranu v bratrstvu od pokusu o podvrácení tehdejšího pořádku v Praze, a zmaření pokusu toho nejspíš popudilo stranu tuto ještě více proti snahám knížete Sigmunda. S druhé strany jest jisté, že při některých pánech strany pod obojí a také mezi Pražany bylo mnoho nechuti proti Táborům vůbec, a zdá se, že někteří rádi by byli té moci, která byla sestředěna v rukou knížete Sigmunda, užili k vyhlazení Táborů. Nemáme o tom výslovných zpráv z toho času, ale dá se tak souditi z příběhů, které za nedlouho potom přišly. Jisté jest, že se různice mezi stranou Pražskou a Táborskou vůbec již tehdáž zmáhaly, ale byly zase urovnány. Svědčí o tom dopis kurfirsta brandenburského Fridricha k vévodám bavorským, učiněný ještě za posledního přebývání jeho v Tachově dne 26 Listopadu 1422, v němž oznamoval jim, že jsou Pražané a Táboři ve velkém rozbroji spolu, ano že Pražané jednali proti Táborům o pomoc, tuším od pánů strany pod jednou, chtíce za to žold platiti. Kurfirst doufal toho užiti k svému prospěchu, a mínil dle možnosti přičiniti se, aby rozdvojení toto více vzrostlo. Však ještě před odesláním tohoto dopisu obdržel zprávu od pana Alše ze Šternberka, dle které vyjednávalo se již zase mezi Pražany a Tábory, aby se smířili. Lze se domýšleti, že na straně pánů a Pražanů Sigmund Korybutovič, na straně Táborů Žižka byli ti, kteří se nejvíce snažili o umírnění sporů. Na velkou ujmu snah těchto smířlivých byl však kníže Sigmund zrovna tu chvíli vytržen z dráhy své v Čechách opětnou změnou v politice strýců svých, krále polského a velikého knížete litevského.

11.

Války mezi Pražany a Tábory až do smrti Žižky.

Dopis knížete Vitolda ku papeži Martinovi V v příčině 1422
Čechů učiněný v měsíci Březnu roku 1422 byl od papeže přijat velmi nelibě. Papež Martin nechtěl nic slyšeti o volném vyjednávání s Čechy po poslích, které dle žádosti Vitoldovy měli vypraviti přímo k němu do Říma, nýbrž dle nálezů koncilia Kostnického odkazoval je na svého legata v Němcích, aby se podrobili jeho kázni a učinili pokání, které by jim uložil; knížete pak napomínal úsilně, aby jich nechránil, i hrozil mu tresty církevními jako obhájci kacířů (20 Kv.). Vitold i Vladislav král polský obdrželi potom dopisy ode všech kurfirstů říše německé, kterými rovněž jsou jim činěny důtky pro podporování Čechů a žádáni jsou ostře, aby Sigmunda Korybutoviče z Čech zase odvolali. Kníže Vitold odpověděl jim (10 Čvce.), že není nikterak úmysl jeho podporovati kacíře, nýbrž dobrotivým spůsobem zjednati navrácení Čechů ku poslušenství církve, tak jak prý učinili jemu sliby, že by se navrátiti mínili; také však že on strýce svého Sigmunda vypravil do Čech ovšem k nelibosti králi Sigmundovi pro křivdy od něho sobě učiněné; až by se přesvědčil, že Čechové nechtí nikterak odstoupiti od bludů, tehdy že hotov jest, nejen kníže Sigmunda odvolati zpět, nýbrž i proti nim se postaviti s jinými knížaty křesťanskými; aby prý však také oni se přičinili, by se jemu stala spravedlivost a nebyly mu odjímány země jeho dědičné. On i král Vladislav leželi tehdá již v poli, sbírajíce vojsko k společnému tažení proti rytířům pruským, na kterém potom učinili jim některé škody a připravili je k zavření míru dne 27 Září toho roku. Když se však rytířům dostaly teprv potom některé pomoci z Němec, nechtěli výminek smlouvy o mír zdržeti, a stvrzováni jsou v tom od krále Sigmunda, který navrátiv se nedlouho potom z Němec do Uher, sliboval rytířům pomoci také z tohoto svého království a ze Slezska. Tu změnili obadva

1422 panovníci najednou zase své chování ku králi Sigmundovi, uzavřevše vyhledávati znovu přátelství s ním, aby sobě tudy výhody dobyté proti řádu rytířskému pojistili. V měsíci Listopadu vypravili za tou příčinou poselstvo do Uher ke sjezdu s posly uherskými v *Lubici* blíž hranic polských ve stolici Spišské. Tam staly se jisté námluvy míru, které však měly býti teprv osobním sjezdem obou panovníků s králem Sigmundem dokonány.

Smíření s králem Sigmundem nemohlo ovšem býti, leč že kníže Vitold upustil zase od království českého a odvolal Sigmunda Korybutoviče od správy naň vložené. Bezpochyby dostal hned tehdáž kníže Sigmund nějakého pokynutí o tom, následkem kterého dne 24 Prosince čili na štědrý den před vánoci opustil i s vojskem svým polským Prahu. Ale dokonání umluv mezi panovníky stalo se brzy zase pochybné. Z nových nějakých podnětů pokoušel se král Sigmund brzy po sjezdu Lubickém o zavření spolku mezi Uhry, knížaty a stavy slezskými a lužickými i řádem rytířů německých proti Polsku a Litvě, kterýž
1423 konečně i zavřen jest někdy v měsíci Lednu roku 1423. Toť bezpochyby bylo příčinou, pro kterou kníže Sigmund Korybutovič zůstal zase v Čechách, totiž ve východních částech země, kdež mohl asi Hradec Králové býti na ten čas jeho sídlem; ano Pražané a páni pod obojí zaslali později dopis ku knížeti Vitoldovi, kterým ho žádali, aby konečně dle slibu jim učiněného osobně se odebral k nim do Čech.

Později obrátily se však věci opět, tak že v měsíci Březnu roku 1423 přišlo předce k osobnímu sjezdu krále polského Vladislava s králem Sigmundem v poli u *Šramovic* v Uhřích ve stolici Spišské při samém pomezí polském (21 Břez.); tam pak dohodše se o všecky spory mezi sebou, odebrali se spolu do *Kežmarka*, a podepsali přátelskou smlouvu dne 25 Března, která se vztahovala jednostejně také na kníže Vitolda. Král polský a veliký kníže litevský dosáhli smluvou touto splnění výminek míru s řádem německým, a zavázali se za to Sigmundovi k stálému přátelství, ano i ku poskytnutí jemu pomoci

proti Čechům. Kníže *Sigmund Korybutovič* dostal nyní určitého rozkazu jak od krále Vladislava tak od Vitolda, aby Čechy opustil, k čemuž dán mu od krále Sigmunda bezpečný list (31 Břez.), aby mohl bez překážky odtáhnouti skrz Moravu. Kníže Vitold odpověděl nyní na žádost, aby osobně přijel do Čech, dopisem, jímž popíral, žeby byl kdy slíbil sám se do Čech odebrati, tvrdil, že mu Čechové slíbili, navrátiti se ku poslušenství církve, když by jim dal strýce svého Sigmunda za náměstka, vytýkal jim, že toho neučinili, a oznamoval, že nyní vešel ve přátelství s králem Sigmundem a že proto odvolal kníže Sigmunda zpět od nich, podávaje jim toliko svého přičinění, když by chtěli prostřednictvím jeho a krále Vladislava býti smluveni s králem Sigmundem, aby se navrátili pod jeho panství. 1423

V čase po odjezdu knížete Sigmunda Korybutoviče z Prahy, však pokud ještě se zdržoval v zemi, udály se v Čechách věci, o jejichž příčinách a souvislosti nejsme dokonce zpraveni, a lze se jich jen poněkud domysliti. Předně stalo se opět nějaké rozdvojení mezi Žižkou a některou částí bratrstva Táborského; což nejspíš pocházelo z nějaké opětné roztržky mezi Pražany a Tábory, kterou Žižka darmo se snažil ukrotiti. Potom však vypuklo nepřátelství zjevné mezi stranou Pražskou a Táborskou vůbec, k čemuž, jak se zdá, právě nastávající odchod knížete Sigmunda litevského zavdal nejbližší podnět. Když se pokus o uvedení země české v nový řád povoláním velikého knížete Vitolda na trůn chýlil k svému zmaření, počali někteří páni strany pod obojí nejspíš mysliti na jiné prostředky k tomu, ku kterým svolení Táborů nadíti se nemohli; pročež mínili se pokusiti o vyvrácení moci jejich. Oč předtím jen podtají se jednalo s kurfirstem brandenburským Fridrichem, spolčení totiž se stranou krále Sigmunda v zemi proti Táborům, k tomu nyní přišlo skutečně. Poslední konec toho nemohl býti jiný než směřování ku přijmutí Sigmunda uherského na království české pod výminkou nějakého narovnání o náboženství s papežem, jakkoli k narovnání takovému posud neukazovala se nikdež ani nejmenší naděje. Jedním z předních osnovatelů spolku mezi

1423 pány pod jednou a pod obojí k tomuto cíli byl nepochybně pan *Čeněk z Wartenberka* a z Veselé, který byv někdy zvláštním milovníkem přijímání pod obojí spůsobou, zároveň s přiznáním se ku poslušenství krále Sigmunda při sklonku roku 1421 byl se odřekl kalicha.[83]) Již v měsíci Březnu 1423 počala se válka v kraji Hradeckém mezi ním a některými jeho spojenci s jedné strany a přívrženci Táborů v jeho sousedství se strany druhé. Mezi těmito byli jmenovitě bratří Bartoš a Bernart na *Valečově* u Mnichového Hradiště z bratrstva Orebského čili z menšího Tábora, s nimi pak spolu nejspíš také zemané a jiní příslušníci bratrstva téhož z krajiny blíž Hradce Králové. Možná, že kníže Sigmund Korybutovič, který tehdáž ještě přebýval někde v též krajině, nezůstal bez účastenství v této válce, ježto přední vůdci bratrstva Orebského, jakož jmenovitě heitman Hradecký Diviš Bořek z Miletínka, stáli tehdáž nepochybně ještě vždy v jeho poslušenství.

Jak medle poznal *Žižka* nepřátelské záměry, které čelily proti celé straně Táborské, ano nesly v sobě nebezpečenství zmaření všeho, oč se národ český zasazoval dotud ve věcech náboženství, byl tím samým konec posavadní jeho smířlivosti. I on strojil se k válce, a smluvil se se stranou v bratrstvu Táborském, která se byla vytrhla z jeho poslušenství. Slíbilić všichni, poddati se jeho rozkazům jako kdy předtím; Žižka pak kázal jim sbírati pole, a sám dle svého spůsobu jal se svolávati lid branný, s nímž mínil táhnouti bez meškání tam, kde se již válčilo. Dne 26 Března byl ve *Vilemově* v kraji Čáslavském. Tam došla ho zvěst o konečném odtažení Sigmunda Korybutoviče ze země, kteréž se musilo státi jen některý den předtím, ač vždy ještě o něco dříve, než byla přátelská smlouva mezi králem Sigmundem a panovníky Polska a Litvy dokonale

[83]) Čeněk z Wartenberka uvodí se mezi pány strany pod jednou výslovně v zápise sněmu Svatohavelského roku 1428; viz *Archiv český* III. 240, 242. Z roku 1424 (7 Unora) jest traktat kaplana jeho kněze Petra Cendata proti podávání svátosti dítkám, psaný ve smyslu straně pod obojí protivném. (V rukopise universitní bibliotheky Pražské IV. H. 17.)

upsána. Žižka dal o tom zprávu bratřím Valečovským, a žádal, 1423
aby některý z nich osobně k němu přijel na poradu, jak by své skutky měli dále zříditi. Zároveň poslal do všech měst ve kraji Hradeckém a jinde, vyzývaje, aby všichni věrní bojovníci odtamtud dali se u něho nalézti u Brodu německého ve středu neb na nejdéle ve čtvrtek po veliké noci (tedy 7 neb 8 Dubna), „abychom prý se pokáli tu, kdež jsme zhřešili", a zůstali za jeden člověk „proti nevěrným pokrytcům domácím i cizozemcům". Tehdáž jednalo se nejspíš o příměří mezi Čeňkem a těmi, kteří s ním bojovali. Žižka psal bratřím Valečovským, aby s ním příměří nezavírali, leč by bylo také se všemi jinými sousedy jejich.

Zbrojení šlo rychle předse, tak že Žižka nepochybně v ustanovený den byl hotov se svými přípravami a dal se na cestu do kraje Hradeckého. Tam přidali se k němu Královéhradečtí s heitmanem svým *Divišem,* též *Hertvik z Rušinova,* rovněž jeden z někdejších předních původců bratrstva Orebského. Žižka táhl nepochybně přes Hradec, a vytrhnul odtud výbojně, ač s vojskem nečetným, do krajiny mezi Bydžovem a Jičínem, kdež se nacházely hlavní statky pana Čeňka z Wartenberka a z Veselé. Brzy sebrali se páni s Čeňkem spolčení, mezi nimiž výslovně připomíná se pan Arnošt Flaška z Pardubic, přívrženec krále Sigmunda přijímající pod jednou spůsobou, v síle větší, než měl Žižka; pročež musil před nimi ustoupiti k *Hořicům.* Zde položil se dne 20 Dubna na vrchu hory u kostela *sv. Gotharda,* ohradiv se vozy, jichž měl dva řady. Páni odvážili se útoku naň, a svedli bitvu. Majíce však vojsko vesměs jízdné, musili dáti ssednouti s koní, když jim bylo vzhůru hnáti. Přitom se jezdci, na pěší boj nepřipravení, v těžkém odění svém unavili, dřív než se přiblížili k šiku Žižkovu; on zatím dal do nich silně z děl bíti, tak že jich mnoho hned tím přišlo o život. Když konečně udeřili na vozy jeho, jsou od nich odraženi, a nyní Žižka svůj lid čerstvý vypustil na ně z vozů, a porazil je na útěk. Pan Čeněk ztratil největší část lidu svého i s vozy a puškami, jakož i s koni, jichž při sestoupení jezdců nebylo k čemu uvázati. Žižka oblehl potom tvrz Kozojedy mezi Smidary

1423 u Kopidlnem, a dobyl jí, při čemž na šedesát lidí přišlo o život spálením.

Mezitím vytáhli Pražané do pole proti *Táborům* k jižním stranám země české, majíce pomoc vojenskou rovněž od pánů strany pod jednou, bezpochyby hlavně od oněch, kteří předešlého roku stáli proti nim v západních Čechách ve spolku s kurfirstem brandenburským. Po odjezdu knížete Sigmunda Korybutoviče z Prahy i později ze země zůstali dva úředníci od něho ustanovení, pan Vilém *Kostka* z Postupic co podkomoří a *Hašek* Ostrovský z Waldšteina co mincmistr na Horách Kutnách, v úřadech těchto tím spůsobem, že je drželi dále od obce Pražské. Možná, že některý z nich byl také vůdcem této výpravy. Vojsko, pěší i jízdné, v počtu prý silné, táhnouc nepochybně přes Benešov, jalo se předně obléhati tvrz *Křížence* v krajině mezi Vožicí a Načeracem, která byla asi nejkrajnějším pevným místem Táborů nejblíže krajin tehdáž pod panstvím Pražanů stojících. Dobývání úsilné, při němž pilně bylo užíváno praků a jiných střelných nástrojů, nevedlo však po více neděl k cíli; posadka Táborská udatně odpírala, a činila obléhajícím i značné škody spůsobem rozličným. Tu přitáhl k vybavení místa pan Bohuslav ze Šwamberka v čele vojska Táborského, ve kterém se nacházelo i několik jiných heitmanů bratrstva; a Pražané neodvážili se boje, nýbrž dali se ve smlouvání. Bezpochyby bylo to již po bitvě u Hořic, která nezůstala bez [illegible] stranách. Úmluva stala se v ten spůsob, že [illegible] od obléhání Křížence upustiti a po[illegible] k [illegible] několik dní později v místě [illegible]. Tam přitáhly obě strany v ustanovený čas [illegible] počtu pěších a jízdných i také [illegible] se tak proti sobě rozpálily, nej-

[illegible] zakládá se na ne- [illegible] praví že přitahli cum [illegible] et contra se invicem [illegible] quaerebat proster [illegible] sic by se také acies [illegible] partibus [illegible] konstrukci. Čte se

více prý obnovením sporu o ornáty mezi mistry Pražskými a 1423
kněžími Táborskými, že již proti sobě začaly se šikovati k boji. Nicméně zabráněno jest to některými prostředníky jedné a druhé strany, kteří zjednavše nejprv rozpravu mezi mistry a kněžími o sporné kusy, způsobili, že zvoleni jsou jistí umluvci, a ti učinili o ornátech výrok prozatímný, že užívání jich při mši neděje se z přikázání božského než z ustanovení a z obyčeje církve, a nařídili, aby na znamení svornosti mezi stranami pro tentokrát kněží Táborští sloužili mši v ornátech, kněží Pražští pak bez ornátů; což hned od Táborů splněno jest, tak že z jich prostředka kněz Prokop příjmím Holý sloužil hned tudíž v ornátě; kněží Pražští však neučinili tomu zouplna zadost dle mínění Táborů, ježto předce podrželi aspoň bílé komžičky.[85]) Přitom však vyhradili umluvci, aby se konečně rozhodnutí stalo o tom na jiném roce, který položen ke dni sv. Jana Křtitele (24 Čv.) na hradě Konopišti. Tam mělo býti opětné hádání mezi mistry Pražskými a kněžími Táborskými, a kdyžby přitom mistři Pražští ze zákona božského a z doktorů svatých dokázali, že se má sloužiti v ornátech, měli se kněží Táborští tomu podrobiti.

Jaké byly jiné výminky umluv tudíž učiněných, o tom nezachovaly se žádné zprávy; tolik však vysvítá z potomního běhu věcí, že se smíření stalo mezi celou stranou Pražskou a celou stranou Taborskou, že se však na pány pod jednou nevztahovalo, nýbrž Pražané a páni pod obojí s nimi za jedno jsoucí spolku s těmito se zase odřekli. Protož pokračoval Žižka i po této smlouvě ve válce s pány pod jednou, kteráž se ze statků pana Čeňka z Wartenberka zatáhla dále na západ do krajin mezi Jizerou a dolejším Labem. Již dne 2 Května dával

hned o několik řádků níže: concordiae inter partes contra se accensas factae; kdež *accensas* vzato jest v těmž smyslu.

[85]) *Superpellicia.* Ten smysl zdá se míti vypravování kroniky Táborské o tom, kdež praví se na str. 575: Procopius enim Rasus ex parte ipsorum (Thaboriensium) statim ibidem facta concordia et pronunciatione missavit in *ornatu*; ex parte autem magistrorum Pragensium non est factum, ut videlicet ministrassent sacramenta sine *superpelliciis*, secundum quod erat pronunciatum.

1423 pan Jan mladší z Michalovic z hradu Bezděze výstrahu do Lipé heitmanu tamějšímu Vilémovi z Ronova o vojsku, které se tehdáž sbíralo u *Mělníka,* že zamýšlí vtrhnouti do tamější krajiny. Bylo to nejspíš vojsko Žižkovo nebo nějaký oddíl jeho. Pohříchu nemáme o tom žádné určitější zprávy, a s jistotou dovídáme se o Žižkovi teprv o čtyry neděle později, že totiž dne 3 Června na noc přitáhl do *Hoštky* na Labi mezi Mělníkem a Litoměřici. S ním byli tu již také jiní heitmanové Táborští a mezi nimi zejména pan *Bohuslav ze Šwamberka,* [86]) z čehož viděti jest, že po smíření Konopištském hlavní vojsko Táborské, které dotud bylo válčilo s Pražany, dalo se bez překážky od nich ano nepochybně dle umluvy s nimi na pochod do půlnočních krajin země a se Žižkou se spojilo. Již nazejtří po příchodu do Hoštky táhl Žižka odtud dále, a oblehl toho dne k večeru (4 Čv.) *Nový zámek*, hrad pana Sigmunda Děčinskeho z Wartenberka. Zdali ho dobyl, nepraví se; o týden později však stál s vojskem svým u *Litoměřic* (11 Čv.), a s ním byl již spojen pan Hynek z *Kolšteina*, heitman Pražanů v Litoměřicích; jiné pak vojsko s část Pražské a s část Táborské vedením Jana Smiřického a bratří z Valečova výše zmíněných sbíralo se jen asi míli odtud východněji u *Soběnic.* [87]) Všechno zášti mezi Pražany a Tábory musilo se tehdáž zdáti zase zapomenuto. Velký strach přišel na společné nepřátely jejich, stoupence krale Sigmunda v těchto krajinách, ano očekávalo se vtrhnutí Čechů přes hranice zemské do horní Lužice čili do Šestiměst, kdež proto konaly připravy k obraně. [88])

[86]) V dopise p. Hynka Berky z Dubé o tom v Palackého *Urkundl. Beitr.* I, 161 stojí: der von Swanberg: nelze na jiného přitom mysliti než na p. Swamberka. Že on tu dobu v Litoměřicku byl, stvrzuje se aspoň zápisky k 27 Červenci ve Starých letop. českých na str. 56.

[87]) Tak [illegible] psanému Czasnik (čili snad Czobnic) v dopise v Palackého [illegible] I. 115.

[88]) Zprávy [illegible] na [illegible] 102, 103, 104 a 116 v Palackého [illegible] Čtyry posledně uvedené [illegible] se [illegible] pochybnosti (?) na rok [illegible] že Žižka toho roku v první [illegible] Června nemohl [illegible] krajině, nacházeje se tehdáž na [illegible]

Pro Čechy bylo velkým prospěchem, že co mezi sebou 1423
válčili, neměli toho roku žádného protivenství od cizích nepřátel. Vojenské posádky, které byl kurfirst Fridrich brandenburský na zimu vložil do pomezních míst v západních Čechách k vedení tak zvané každodenní války, ani nezůstaly přes celou zimu, nýbrž jedna po druhé odtáhly v prvních nedělích roku 1423. Nejposlednější byl lid biskupa Řezenského, který se vrátil k svému domovu dne 21 Unora. Na sjezdě v Šramovicích a v Kežmarku byly potom umluveny velké válečné přípravy proti Čechům. S králem polským bylo ujednáno, že buď on buď bratranec jeho Vitold vytáhne osobně do pole asi prý s 30.000 muži. Též slíbil účastniti se předsevzetí toho král danský. Zvláštními smluvami obdržel král Sigmund sliby pomoci od zetě svého Albrechta vévody rakouského a od Fridricha staršího míšenského, jemuž byl krátce předtím dal uprázdněné vévodství saské. Fridrich zavázal se, postaviti do pole 2000 kopinníků a 2000 střelců, a Sigmund zapsal mu za to hrad Mostský a města *Most* a *Ousti* v půlnočních Čechách blíž hranic míšenských (15 Dub.), ano také daroval mu (3 Květ.) dům někdy vévod saských čili Názův na Starém městě Pražském (č. 356 na nynějším Peršteině), ovšem na licho; neb dům ten mezi množstvím jiných byla zabavila obec Pražská, a od ní držel jej tehdáž neb aspoň málo později jinde zmíněný vojenský heitman Pražanů Václav Carda z Petrovic. Král Sigmund sám ohlašoval, že vytáhne vedlé spojenců svých do pole s mocí svého království uherského a s knížaty a stavy slezskými, i pobádal tudy knížat německých, aby rovněž opět předsevzali křižáckou výpravu k vyplenění kacířství českého. Legat papežský kardinal Branda, jmenován byv od papeže ku konci roku předešlého (1422 17 Pros.) také visitatorem v celých Čechách a na Moravě, pomáhal napomínati knížat a hlásati také veřejně kříž proti Čechům a odpustky s ním spojené. Již nejspíš na osobním sjezdě Sigmundově s králem Vladislavem byl ustanoven den

Čáslavském. Také pak pan Hynek z Kolšteina nebyl tehdáž v Čechách, nýbrž ve poselství v Polsku a v Litvě.

1423 sv. Jana křtitele (24 Červ.) k velikému tomuto sebrání a udeření na Čechy takořka se všech stran najednou.

Ale čím více bylo velikého očekávání, tím méně tentokrát se splnilo. V říši německé byla obecná omrzelost po zmařených předsevzetích let předešlých. Poněvadž se tam nikdo nehýbal, uznala se proto nejspíš potřeba nekvapiti příliš. Lhůta ustanovená na sv. Jana byla již v měsíci Dubnu (22 Dub.) odložena k sv. Jakubu (25 Čvce.); ale ani do té doby se nic nestalo. Knížata němečtí chtěli prý předně věděti, co Sigmund sám učiní; Sigmund, jehož prostředky byly silně vyčerpány, bezpochyby od počátku nemínil opravdově nic sám učiniti. Velkou horlivost proti Čechům prokazoval tentokrát král polský *Vladislav,* chtěje jak pravil smýti se sebe hanbu, v kterou byl upadl podezřením, že předešle záležitost jejich podporoval. Ale v národě jeho, polském i ruském, nejevila se žádná chuť k bojování s Čechy, tak že ani za žold nemohl dostati bojovníků v krajinách, odkud roku předešlého ochotně byli se sešli dobrovolníci pod korouhev Sigmunda Korybutoviče. Již dne 27 Května vytýkal to král Vladislav opravdově šlechtě v někdejším ruském knížetství Haličském, vyzývaje ji znova k službám vojenským s oznámením nové lhůty do sv. Jakuba, ku které dle jeho přání mělo vojsko jeho již státi v Čechách u Hradce Králové neb u Jaroměře. Ale ani tehdy z toho nic nebylo a také na žádné jiné straně. Král danský byl se s vojskem již přepravil přes moře, ale vrátil se zase, když neviděl žádné opravdovosti při jiných. Vévoda rakouský Albrecht vytáhl již o sv. Janě do pole, a zaměřil do Moravy; ale vrátil se zase, jak se myslilo v dorozumění s králem Sigmundem samým, aby snad šetřil svých sil k lepšímu času; a dle toho asi zachoval se také Fridrich saský čili míšenský.

V tom stavu věcí odvážili se Čechové ponejprv, překročiti hranice vlastní země své k útoku na své nepřátely v *Moravě* a přispěti ku pomoci milovníkům kalicha, kteří tam jen stěží se bránili proti přesile. Stalo se nejspíš z umluvy mezi stranou Pražskou a Táborskou po smíření u Konopiště, že tak jak část vojenské moci obou stran vedením Žižky válčila s pány strany

Sigmundovy v Litoměřicku, o něco málo později, nejpodobněji 1423
okolo polovice měsíce Června jiná část vojska Pražského a Táborského společně obrátila se do země moravské. Hlavním vůdcem výpravy této zdá se že byl *Diviš Bořek* z Miletínka. S ním však táhli dva páni z Kunštatu čili z Poděbrad, bratří Viktorin a Hynek, kteří se dotud vždy neméně přátelsky chovali k Žižkovi jak ku Pražanům, a pan Hašek Ostrovský z Waldšteina mincmistr i Hynek z Kolšteina heitman Litoměřický, kteřížto nepochybně vedli voje Pražské.[89]) Přešedše přes hranice zemské nepochybně za Litomyšlí, vnikli směle až do středu Moravy za Olomoucí, kdež předně dobyli města *Přerova* a zaměřili odtamtud ku *Kroměříři*. Tam postavilo se proti nim vojsko silné, dílem německé, snad některou pomocí od vévody Albrechta rakouského sesílené, vedením Jana biskupa Olomouckého a Přemka knížete Opavského, a svedlo s nimi bitvu krvavou. Obě strany utrpěly ztráty značné na lidu; Čechové však zvítězili, a hned nazejtří dobyli Kroměžíře. Někteří páni moravští, kteří se ve městě tomto zavřeli, upadli v zajetí, zejména pan Jiří Šternberský z Loukova a Jan Bítovský z Coršteina s několika jinými. Potom táhlo vojsko české dále, a dobylo také *Kvasic* nedaleko od Kroměžíře v stranu polední mimo jiné některé zámky a tvrze.

Šťastné tyto pokroky zastavily se však brzy potom opětným vypuknutím různic mezi stranami v Čechách. Dle předešlé umluvy bylo dne 24 Června zahájeno slyšení mistrů Pražských a kněží Táborských na *Konopišti*, kterýmžto hradem vládla pod ochranou Pražanů posavad paní Perchta Šternberská, vdova někdy Petra Konopištského ze Šternberka. S obou stran daly se k tomu nalézti nejpřednější osoby z duchovenstva; z kněží a mistrů Pražských jmenovitě Jakoubek ze Stříbra, Jan Kardinál, Petr Engliš, Jan z Příbramě, Jan z Rokycan; z kněží Táborských Mikuláš z Pelhřimova, volený jejich biskup, mistr Jičín a jiných více. Od každé strany zvoleni byli dva

[89]) Pana Hynka z Kolšteina našli jsme ještě dne 11 Června v Litoměřicku zároveň se Žižkou; z toho právě se dá souditi, že se tažení do Moravy začalo teprv po tomto dni.

1423 posluchači (auditores) stavu světského, kteří měli vynésti soud o obapolných důvodech, od Pražanů totiž pan Smil Holický ze Šternberka a soused Staroměstský Šimon od bílého lva, od Táborů Chval z Machovic heitman a Matěj Lauda z Chlumčan. Prvním předmětem hádání byla opět jako někdy v domě Zmrzlíkově otázka, má-li mše sloužena býti v ornátech čili bez ornátů, a což jiného s tím dle mínění tehdejších souviselo. Rozpravami několikadenními nedošlo se sjednocení o tom žádného. Kněží Táborští osvědčili se konečně, že poněvadž prý mistři Pražští nedokázali jim nutnosti ze zákona božského, aby se v ornátech sloužiti musilo, nemíní toho napotom činiti, jakž prý bylo předešlými umluvami vymíněno. Rozhodně také zamítali učení o očistci, na které přišla řeč mimochodem. Toliko o podstatě svátosti večeře páně stalo se jisté dorozumění, které duchovní obou stran podepsali, ač ne bez všelikých ohrad se strany Táborů. Mimo jiné vedli přitom Táboři stížnost na jistý spis mistra Jana Příbrama, a mistři Pražští na jiný Mikuláše z Pelhřimova, které se týkaly téhož předmětu, vytýkajíce na vzájem bludy v nich. Posluchači poručili obadva spisy jistým posuzovatelům k opravení, spis totiž Mikuláše Pelhřimovského Janovi z Příbramě a knězi Táborskému Havlíkovi faráři v Sušici, spis pak Příbramův mistru Jakoubkovi z Pražanů a jinému knězi Táborskému jménem Václavovi. Prvnější dva opravili spis hned tudíž na sjezdě, a kněží Táborští, přestavše na tom, vyžádali si od posluchačů schválení spisu s opravami těmi. Posouzení spisu Příbramova však protáhlo se odkládáním, kteréž Táboři za zlé pokládali mistru Jakoubkovi.

Ač se tímto spůsobem nedosáhlo sjednocení ve víře, předce se sjezd tento patrně rozešel dosti v dobrotě, a nevzešla z něho žádná příčina k okamžitému obnovení nepřátelství mezi Pražany a Tábory. Musily se tedy nahoditi později teprv příčiny jiného spůsobu, kterých snad více bylo, nám však jen o jedné zachována jest zpráva. Ve městě *Hradci* nad Labem, jehož obec česká záhy se byla postavila na stranu nepřátel krále Sigmunda a vstoupila proti němu v přátelský dobrovolný spolek s Pražany, bylo se obyvatelstvo rozdělilo na dvě strany za

vlády Sigmunda Korybutoviče, který, jak na svém místě ukázáno, potlačením jedné z nich ujistil se panstvím nad tímto městem. Od něho nepochybně byl Diviš Bořek z Miletínka dosazen tam za heitmana, a poručena mu buď tehdáž hned nebo něco později také některá jiná města blízká pod správu, jmenovitě jak se zdá Jaroměř a Dvůr Králové, města od roku 1421 poddaná Pražanům. Když nebyl Sigmund Korybutovič více vládařem v zemi, pokládali Hradečtí bezpochyby také heitmanství Divišovo za zašlé, a hleděli se z moci jeho vybaviti, kterou on patrně osoboval si dále proti jejich vůli. Po odtažení svém do Moravy zůstavil Diviš Bořek v Hradci bratra svého Dětřicha za svého náměstka. Proti němu obrátili se Hradečtí podtají o pomoc k Žižkovi kdysi v druhé polovici měsíce Července. 1423

Žižka nacházel se i tehdáž ještě spolu s Bohuslavem Śwamberkem a tudy nepochybně s hlavní mocí Táborů v krajině za Litoměřici, aniž máme jaké zprávy o skutcích jeho tamějších během téměř šesti neděl. K žádosti Hradeckých uzavřel jim pomoci, čehož by jistě byl neučinil, kdyby se zatím nebyla stala změna mezi ním a Divišem z Miletínka. Nelze jinak si mysliti, nežli že Diviš, jenž byl v bitvě u Hořic bojoval ve vojště Žižkově, od té doby, snad teprv na výpravě do Moravy, proti němu se dorozuměl s Pražany a že tito z podnětů nám neznámých již se zase strojili k nepřátelství s Tábory. Žižka najednou s mocí svou opustil Litoměřickou krajinu. Část vojska jeho, vedená *Bohuslavem ze Śwamberka,* nepochybně z jeho rozkazu vrátila se zpět na Tábor. Dne 27 Července táhl pan Bohuslav na cestě této okolo Prahy právě v čas velkého krupobití, ovšem pokojně, poněvadž válka nebyla vyhlášena. Žižka pak s druhým dílem dal se rychle na cestu ke Hradci. Měšťané vpustili jej do města. *Dětřich z Miletínka,* nejspíš na útok nepřipraven, přinucen jest k útěku, a lid dal se hned v boření hradu královského při městě, na kterém byl heitman sídlil, patrně v rozhořčení proti svržené této vládě.

Na zprávu o tom navrátil se *Diviš Bořek* ihned z Moravy s celým vojskem, které se tam bylo vypravilo, a vyžádav sobě pomoci od Pražanů, táhl přímo ke Hradci, aby se města toho

1423 zmocnil zase. V čele pomocného vojska Pražského stál pan *Hašek* z Waldšteina; také však pan *Krušina* (nejisto zdali Hynek čili Jan) a pan Jan Puška z Kunštatu nacházeli se ve vojště. Když se však přiblížili ke Hradci, někde od jižní neb od západní strany, vytáhl Žižka proti nim z města spolu s Hradečany, a svedl bitvu dne 4 Srpna v poli otevřeném u *dvoru Strachova,* nazvaného tak dle majetníka Stracha. Stála „archa proti arše“, totiž obě strany šly do boje s kněžími nesoucími velebnou svátost dle svého tehdejšího obyčeje. Tu porazil Žižka protivníky své opět na hlavu; drahně jich bylo zbito a na dvě stě zajato. Kněze, který nesl archu ze strany Pražské, zabil slepý Žižka sám palcátem. Jiný mistr Pražský, který nám zůstavil pamět o tomto boji, sotva zachránil život útěkem. Vojsko poražené i s vůdcem svým Divišem nestanulo na útěku než v Hoře Kutné.

Vítězstvím tímto Žižka netoliko pojistil vybavení Hradce Králové z moci Divišovy, nýbrž, jak viděti jest ze příběhů dalších, vytrhnul hned potom také *Jaroměř* a *Dvůr Králové* z moci Pražanů. Všecka tato tři města stála odtud ve spolku s Tábory, a spravovala se Žižkou co vrchním heitmanem polním. Hradečtí zvolili si bezpochyby svobodně za heitmana nad brannou mocí svého města Matěje Lupáka čili Lupáčka, nejspíš kněze jména tohoto, o kterém jsme se jinde zmínili co o jednom z prvních původců bratrstva Orebského. Žižka sám bezpochyby nemeškal dlouho v Hradci, nýbrž vytáhl do pole za svými nepřátely, a osadil proti nim *Čáslav.* Stalo se to nejspíš i tam s vůlí obce tohoto města, která se přijmutím jeho vybavila z posavadního panství Pražanů. Tu sebrali Pražané a páni s nimi spojení znova svou moc, a přitáhše k Čáslavi oblehli Žižku v tomto městě. Heitman Hradecký *Lupák* sebral dobrovolníky z Hradce a z Jaroměře, a vydal se s nimi na cestu Žižkovi ku pomoci; ale u *Labského Týnce,* kdež jak se zdá přešel již přes Labe, udeřil naň nad přívozem lid pana Haška z Waldšteina, který ležel posádkou v Kolíně, a přinutil jej k boji, jak se zdá, nerovnému dne 22 měsíce Srpna. Vojsko Lupákovo jest přemoženo, jedni zbiti, druzí zjímáni v počtu

obře tří set; Matěje Lupáka samého zabil rytíř *Jan z Černína* 1423
z Mlazovic (z krajiny Hořické) na jakéms konopišti. Nedlouho potom utrpěli Hradečtí jinou ztrátu od východních sousedů svých, pánů strany Sigmundovy. Dne 3 Září přitáhli ke Hradci pan *Jan Městecký* z Opočna a pan *Půta z Častolovic*, a vskočili do předměstí při řece Labi nad městem, kdež vypálili ulici řečenou křížovničí, a vrazivše do blízkého kostela při špitále sv. Anny, zabili v něm kněze jménem Jana, rozsypali svěcené hostie z archy i pošlapali je.[90])

Mezitím skončilo se obležení Čáslavě spůsobem nám neznámým, ale tak, že město proti Žižkovi dobyto nebylo. Zdá se, že bylo mezi ním a pány a Pražany zavřeno nějaké příměří, pod kterým nyní Žižka se svou mocí měl bez překážky od nich táhnouti do Moravy proti moci krále Sigmunda. Asi ty doby, snad dříve než na výpravu tu nastoupil, spůsobil Žižka usnešení o jistý *řád vojenský* se všemi přednějšími osobami z bratrstva Táborského, kteří se tehdáž nacházeli při něm, jehož směr byl, zachovati bojovníky Táborské při snahách náboženských dle smyslu čtyr artikulů Pražských jakožto vlastním základu bratrstva a přitužiti pravidla kázně vojenské, která trpěla přiměšováním se lidí k vojsku, jimž záleželo hlavně na kořisti a nevázanosti. Vedlé bratra Žižky, jakožto nejvyššího heitmana, přiznali se k řádu tomuto písemně páni Jan Roháč z Dubé, Aleš z Risenburka a Vřešťova, Jan z Potštaina na Žampachu, Boček z Kunštatu jinak z Jevišovic, purkmistři a konšelé ve jménu obcí čtyr měst nově k bratrstvu přibylých, Hradce nad Labem, Čáslavě, Jaroměře a Dvoru, a 38 jiných osob stavu rytířského neb zemanského, mezi nimiž zejména byli výše vzpomenutí bratří Bartoš a Bernart z Valečova, Beneš z Mokrovous a Jaroslav z Kalicha, Žižkův bratr. Druzí Táboři, ve starých sídlech bratrstva na Táboře a v jiných městech v jižních a jihozápadních částech země české, k řádu tomuto

[90]) *Staré letopisy* kladou příběh ten na 27 Srpna čili na pátek po sv. Bartoloměji; hodnověrnější však bývá vypravování kollegiata Pražského, který udává den 3 Září t. j. pátek před narozením p. Marie, což byl tehdá druhý pátek po sv. Bartoloměji.

1423 bezpochyby nepřistoupili. Ač tu chvíli stáli s Žižkou za jedno proti společným nepřátelům, nicméně zavrhováním největší části náboženských novot kněží Táborských od Žižky šířilo se vždy více rozdvojení mezi stoupenci jeho a starým Táborem.[91])

O válečném tažení Žižkově do *Moravy*, na které se potom vydal, máme zase zprávy velmi nedostatečné. Dovídáme se z nich tolik, že táhl do Moravy přes *Jihlavu*, tedy nepochybně od Čáslavě po obyčejné cestě přes Německý Brod, pustý tehdáž ještě po velké pohromě roku předešlého. Jihlavané vytáhli proti němu polem; ale bojovníci Žižkovi vrazili do nich útokem, a zbili jich mnoho, ženouce je k městu zpět až do příkopu. Žižka protáhl potom rozličnými krajinami země moravské, a některý čas tam válčil; nevíme však o tom nic určitého. Nepřestav pak na tom, vtrhnul potom z Moravy přes hory do *Uher*, kdež tehdáž přebýval nenáviděný od něho král Sigmund větším dílem v Budíně. Žižka projel zemí při řece Váhu nepochybně v pálení a hubení až daleko za Trnavu i snad až k Dunaji neb aspoň nedaleko od něho ve směru k Ostřihomu; a teprv když se proti němu sebrala veliká vojenská síla Uhrů, jíž by byl odolati nemohl, dal se na zpáteční tažení, na kterém stále objížděn od nepřátel, umělým užíváním vozů k ochraně svého vojska a střelbou z děl k odrážení útoků šťastně vytočil se z nástrah, tak že za čtyry dni dostal se zpět do okolí Trnavy a odtud za další dva dni přes hranice uherské.[92])

[91]) A již jsú Táboři Žižku dobře v nenávisti měli, najviece proto, že Žižkovi kněží řádně mše slúžili v ornátě a s pleší a v komži, božie tělo nosili v monstranci. Protož jsú Žižkovým kněžím řiekali plátenníci, a Žižka Táborským ševci. *Kronika o Janovi Žižkovi* vydaním dokt. Golia pag. 51.

[92]) Aen. Sylvius (cap. 44) vypravuje k témuž času o tažení Žižkovu do Rakous, na kterém přitáhl až k Dunaji proti jistému ostrovu. S tím, co nám na jisto známo o tažení Žižky z Moravy do Uher a zpět, dá se zpráva tato těžko srovnati. Možná, že co o tom Aeneáš Sylvius slyše, pokládá mylně na Dunaj v Rakousích místo v Uhřích. [illegible] že Žižka přitáhl až nevelmi daleko od Ostřihoma, vysvítá ze zmínky o [illegible] vodě, která teče k Narhidu* při zpátečném tažení jeho. N[illegible], ves arcibiskupa Ostřihomského, připomíná se v listině z roku [illegible] na cestě od Trnavy k Ostřihomu co třetí se

Z vypravování o těchto příbězích nedá se dost určitě souditi, jak dlouho Žižka za tímto předsevzetím meškal na Moravě a v Uhřích. Tolik jen podobá se jako na jisto, že nastoupil na jízdu svou již během měsíce Září, a že se výprava tato protáhla daleko do měsíce Října, ne-li až do Listopadu. Za nepřítomnosti jeho v Čechách připravovaly se zde hned opět věci jemu protivné. Již v letě předtím, tedy v čase, když se po smíření Konopištském již podruhé bojovalo mezi stranou Pražskou a Táborskou, dali se bezpochyby Pražané a páni pod obojí v nějaké vyjednávání s dvorem polským, následkem kterého král polský *Vladislav* propůjčil se jim za prostředníka při králi Sigmundovi, žádaje na něm, aby svolil jemu k jednání s Čechy o navrácení jich k církvi. V měsíci Září (14 Září) byli za tou příčinou poslové krále polského u Sigmunda v Budíně, a obdrželi snadno svolení jeho k tomu; asi pak téhož času přijel v záležitosti té jistý Bartoloměj tajemník velikého knížete litevského do Prahy. V Čechách jednalo se ve směru témž mezi Pražany i pány pod obojí a pány strany Sigmundovy, z počátku bezpochyby jen soukromně. Nicméně odebrali se již někdy ku konci Září dva z předních stoupenců Sigmundových, pan *Jan Městecký* a *Půta z Častolovic*, ti kteří byli posledně vskočili do předměstí Hradeckého, v poselství do Uher, aby také ve jménu své strany jednali s králem Sigmundem o veřejné slyšení dle přání stavů pod obojí. Dle mínění jich mělo k takovému slyšení přijíti asi o sv. Martině neb sv. Ondřeji toho roku. 1423

Po těchto předběžných umluvách přišlo k vyjednávání veřejnému mezi stranami v Čechách, které šlo rychle předse a směřovalo k obratu velikému. Zdá se, že o sv. Václavě roku 1423 byl držán předně sjezd neboli sněm strany pod obojí v *Nimburce*, jejž svolali co tehdejší hlavní ředitelé strany Pražské pan *Hašek* z Waldšteina mincmistr na Horách Kutnách, purkmistři Starého a Nového měst Pražských, Vilém *Kostka* z Po-

čtyr celních stanic od onoho města k tomuto. Viz Jirečkovo krátké pojednání v *Památkách archaeologických* V. 330.

1423 stupic podkomoří království českého a tehdejší purkrabí Vyšehradský jména nám neznámého. Dle oznámení jich mělo se jednati o zvelebení zákona božího a o prostředky, jak by se stavily rozličné nesnáze a zádavy i loupeže a bezpraví, které prý běží v tomto království. Vedlé pánů a zemanů měla jako roku 1421 na sněmě Čáslavském zastoupena býti ovšem také města, každé posláním dvou konšelů a dvou z obce s plnou mocí.[93]) Dá se mysliti, že měli také páni a města strany pod jednou nějaký sjezd podobný, na kterém se o věci zamýšlené předně sami mezi sebou dohodli. Již však v málo dnech potom, někdy při začátku měsíce Října byl držán sjezd obou stran. pod jednou i pod obojí, v *Kolíně*, městě pod mocí Pražanů stojícím. Tam se smluvili, aby slyšení ve věcech víry, o které se zasazovala strana pod obojí, svobodné a bezpečné, bylo držáno v *Brně*, a to tím spůsobem, aby každá strana vydala na to mistry a kněží, kteří by hájili její mínění, a s každé strany aby přiseděli páni, měšťané, rytíři a panoši, kteří by k tomu byli ustanoveni, ti pak aby pronesli úsudek, která strana by měla stálejší důvody z písma svatého, a co by tím spůsobem bylo schváleno, toho aby potom obě strany jednostejně se přidržely a to hájily a bránily.

Když byl tímto spůsobem nalezen prostředek, kterým měly strany srovnány býti ve víře, položen jest hned druhý sněm společný k času sv. Havla, který měl držán býti v Praze, k jednání všech jiných věcí, kterými by země mohla uvedena býti v řád a pokoj. Pražané dali k tomu bezpečné listy všem svým posavadním protivníkům, aby mohli beze strachu přijeti do jich města a v něm po čtyry neděle dlíti, mezi nimi zejména také pánům landfridu Plzenskeho, jakož Jindřichovi z Plavna, Fridrichovi z Kolovrat a druhým, též městům toho kraje, Plzni, Stříbru, Tachovu a Týnu Horšovskému. Vymíněno přitom, aby nepřiváděli s sebou žádných vyběhlých neb vypověděných měšťanů Pražských, na něž se bezpečenství vztahovati nemělo.

[93]) Viz *Archiv český* VI. 410.

Takž sešel se *sněm* valný *v Praze*, jehož se skoro všichni čel- 1423
nější mužové obou stran účastnili osobně. Přední místo v důstojenství držel mezi nimi Konrad arcibiskup Pražský a papežské stolice legat, jakž nepřestal se nazývati bez ohledu na roztrž, která byla mezi ním a hlavou církve Římské. Ze stoupenců krále Sigmunda nám známějších byli tu páni Jan z Michalovic starší i mladší, Čeněk z Wartenberka, Aleš ze Šternberka, Jan z Opočna, Půta z Častolovic, Fridrich z Kolovrat; z pánů strany pod obojí, kteří drželi s Pražany, Jan Puška z Kunštatu seděním na Kostomlatech, Hašek z Waldšteina, Hynek z Waldšteina čili z Kolšteina, Hynek Krušina z Lichtenburka a více jiných. Po stavu panském kladli se v zápise sněmovním na předním místě plnomocníci Pražanů, po nich teprv zemané a jiná města. Ze stavu zemanského byli tu čelnější pomocníci strany Pražské, jakož Diviš z Miletínka, Vilém Kostka, Jan ze Smiřic, Hlas z Kamenice. Toliko obce Táborské nebyly nikým zastoupeny na sněmě tomto, a bezpochyby nebyly k němu ani zvány; nýbrž proti nim právě zaměřeny byly jeho nálezy. Musí se as rozuměti samo sebou, že tehdy sňaty byly korouhve pana Henricha z Plavna a Jana Městeckého s pranéře na rynku, když páni tito osobně přijeli pod bezpečenstvím.[94])

Zápisem, kterým sněm byl dokonán dne 1 Listopadu, stvrzeny jsou předně umluvy sněmu Kolínského o svobodném slyšení v Brně, kteréž mělo býti buď o novém roce neb o středopostí roku příštího, ovšem tedy později, než se myslilo prve. Páni strany Sigmundovy zavázali se k tomu straně druhé zjednati bezpečnost, tak aby na požádání jich položili netoliko bezpečné listy pro ně na radnici Starého města v Praze, nýbrž aby také provodili osoby k tomu od nich vyslané z Kolína až do Brna a zase zpět odtud do Kolína. Zadruhé však uzavřel sněm zříditi prozatímnou vládu zemskou, jíž by všichni byli poslušni ve všem, co by bylo potřebno neb užitečno k upokojení země a k uvedení řádu v ní. Zvoleno k tomu dvanáct

[94]) Srovnává se s tím, co praví *Staré letopisy české* pag. 27, že tam korouhev pana Plavenského visela „viece než dvě létě“.

1423 správců čili *heitmanů zemských,* z každé strany šest, kteřiž byli ze strany jedné Jan starší z Michalovic, Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka (ač v Praze nepřítomný), Aleš ze Šternberka, Hynek Hlaváč z Lipého a Fridrich z Kolovrat; ze strany druhé Hašek z Waldšteina, Heřman z Borotína, Hynek z Kolšteina, Hynek Krušina z Lichtenburka, Diviš Bořek z Miletínka a Jan ze Smiřic, skoro vesměs tedy osoby stavu panského a nikdo z měšťanstva, ani Pražanů nevyjímajíc. Správců těchto měli všichni býti poslušni zvláště tehdy, když by od nich ode všech neb aspoň dvou, ale z každé strany jednoho, obesláni byli „ku pomoci a k obraně země, kdož by kolivěk ji hubiti, neřády vésti a v ní bouřiti chtěl", tak aby všichni sami osobně i se vší svou mocí vzhůru byli na ty *zhoubce,* kamž by jim od heitmanů bylo ukázáno. Zhoubci a buřiči těmi mínili se bratří Táboři. Heitmanové zemští měli volati k obraně zejména, když by se stal útok na kterýkoli hrad, tvrz nebo město té neb oné ze stran sjednocených, ale zvláště vytčeno bylo, kdyby přišla potřeba městu Pražskému proti kterým „ukladačům", aby všeho nechajíce všichni Pražanům šli ku pomoci se vší mocí svou, „aby to město hlavní v celosti a ve své moci bylo zachováno a při svém řádu zůstaveno". Sněmovníci měli patrně na paměti předešlý pokus Táborů pod Bohuslavem ze Šwamberka o opanování Prahy. Všem pánům, zemanům a obcím, kdož by nebyli na sněmě tomto přítomni, vyhražovalo se přistoupení k těmto umluvám, ano pokládala se jim lhůta k tomu, do tří neděl těm, kteří by byli v zemi, a do tří měsíců, kdož by byli ze země. Kdo by nechtěl „k umluvě proti zhoubcům zemským" přistoupiti, aby byl k tomu připuzen a jmín za nepřítele. Stavům moravským jedné a druhé strany mělo býti dopuštěno přidružení se k této umluvě, když by si ji týmž spůsobem oblíbili.

Krom některých jiných ustanovení týkajících se bezpečnosti v zemi a soukromých právních poměrů mezi příslušníky jedné a druhé strany učinil sněm také nařízení o *minci,* aby nebyla nikde jinde než na Hoře, i aby ražen byl groš a peníz dobrý stříbrný rázu Pražského s touž přísadou jako za krále Václava.

Z toho vyplývalo ovšem, že i mince zvláštní v Praze měly pominouti. 1423

Zároveň s těmito nálezy sněmovními zavřely obě strany *příměří* spolu na rok od sv. Martina nejprv příštího až do téhož dne roku 1424, jehož opravci jmenováni jsou ze strany pod jednou pan Oldřich z Rosenberka, ze strany pod obojí pan Smil ze Šternberka, bratr pana Alše Holického. Všecko, co na sněmě bylo umluveno, mělo míti rovněž platnost na čas tohoto příměří.

Roztoužení pánů a Pražanů po starém pořádku v zemi, ze kterého pocházely tyto jejich umluvy, vzbudilo při nich, jak se zdá, památku na časy *krále Václava*, a vedlo k tomu, že uzavřeli nyní po čtyrech létech vykonati jemu *slavnost pohřební*, ku které dotud nebylo příhodné chvíle. Od spuštění kláštera Zbraslavského roku 1420 nevědělo se ani o těle zemřelého krále, kde leželo; i musilo po něm teprv býti pátráno. Páni slíbili veliké dary tomu, kdo by o něm zjevil. Tu přišlo na jevo, že je byl po zneuctění od Táborů tajně pochoval rybář jeden jménem Moucha pod jakous prý škřídlou čili opukou na své vinnici. Tělo tím spůsobem nalezené jest tedy přineseno na Vyšehrad, a odtud ve slavném průvodu pohřebním, jehož se jmenovitě účastnili všichni cechové Pražští, neseno přes celé město až na hrad Pražský a tam pochováno v kostele ve hrobce královské, vedlé císaře Karla.[95])

Ačkoli v umluvách sněmu Svatohavelského nebylo žádné zmínky o králi Sigmundovi, předce směřovalo se jimi patrně k tomu, aby po srovnání mezi stranami ve věcech náboženství bylo dále jednáno s ním o přijmutí jeho za krále. Ten úmysl nepochybně měli aspoň jeho stoupenci mezi stavy českými, a druhá strana dávala náchylnost svou k tomu na jevo aspoň

[95]) Zprávu o pohřbu tom dávají *Staré letop. české* p. 26, dle nichž ležel král Václav ve schránce Mouchově „jednak za tři léta“, též *Kronika o Janu Žižkovi*, kdež se praví, že se stal pohřeb tento, „když bylo plné čtyři léta po krále Václavově smrti“, což se s oním udáním Starých letopisů úplně srovnává. Dle toho připadá slavný pohřeb vykonaný „od pánů českých“ na druhou polovici roku 1423. Tuť pak nelze mysliti na jinou příhodnou dobu, v kterou se to mohlo státi, než o valném sněmě Svatohavelském toho roku.

1423 tím, že se nezpěčovala vyjednávání se Sigmundem o slyšení v Brně, aby se stalo s jeho svolením. Sigmund sám však neukazoval žádného zalíbení z umluv těch, protože neskládal žádné naděje v základě jich, totiž ve spůsobu, kterým se mělo předně docíliti srovnání ve víře. Od sněmu Svatohavelského byli k němu do Uher posláni opět pan Jan Městecký a Půta z Častolovic, aby od něho vyjednali bezpečný průvod do Brna pro Pražany a pány jejich strany. Ale dřív ještě než oni k němu přijeli, měl Sigmund zprávu o všem, co se na sněmě vyjednalo, od pana *Oldřicha z Rosenberka,* který ač sám jednání toho se nezúčastnil, byl zvolen za jednoho z heitmanů zemských, ano i za opravce příměří. Král žádal ho dopisem z Bělehradu stoličného dne 24 Listopadu, aby k umluvám těm na žádný spůsob nepřistupoval a k nim nedával sve pečeti, jak by byl měl dle nálezu sněmovního učiniti do tří neděl, nýbrž aby počkal na další nařízení, až by král posly vyslyšel.

Tito přijeli, totiž pan Jan Městecký a Půta z Častolovic, některý den potom do Bělehradu; ale hned naskytly se velké překážky v jejich úkole. Poslové předložili králi, jak jim bylo od sněmu uloženo, znění bezpečného listu pro stranu přijímajících pod obojí k slyšení Brněnskému, ve kterém výslovně bylo položeno, že mají posluchači stavu světského učiniti rozsudek ve sporných věcech víry po slyšení obou stran, kterému jedna i druhá strana měly by se podrobiti. To byla věc, ku které Sigmund nemohl nikterak svoliti pro odpor legata papežského *Brandy,* který tehdáž meškal v Budíně; neb rozhodovati ve věcech víry náleželo auktoritám církevním a tudy na předním místě papeži. Král dal tedy zhotoviti jiný návrh bezpečného listu dle porady s Janem Městeckým a Půtou i jinými pány českými přítomnými tehdáž při jeho dvoře, kterým dával osobní bezpečnost všelikou, ale pominul ustanovení o rozsudcích. K tomu žádal odpovědi od stavů českých do nového léta, a když by podání jeho přijali, aby bylo slyšení o hromnicích roku 1424. Již dne 30 Listopadu dal o tom písemnou zprávu Oldřichovi z Rosenberka, napomínaje ho přitom opět, aby ať slyšení to jde předse nebo nejde, nedal se od něho a

od víry křesťanské děliti. Slyšení však, při kterém nemělo býti 1423 rozsudí ani závazku jim se podrobiti, nevidělo se Pražanům a pánům strany pod obojí na ten čas míti žádného účelu; pročež bezpečného listu toho znění, jakého podával král Sigmund, přijmouti nechtěli, a poselství pánů Jana Městeckého a Půty z Častolovic tudy k cíli nevedlo.

Umluvy sněmu Svatohavelského, jakož obsahovaly jednotu mezi stavy pod obojí a pod jednou spůsobou proti Táborům co zhoubcům zemským, vedly mezitím již zase k vypuknutí domácí války v Čechách. Když pan Jan z Opočna a Půta z Častolovic byli ještě na cestě v poselství svém do Uher, jali Hradečtí „jednoho Opočenských strany“, to jest jednoho ze strany blízkých svých nepřátel v kraji Hradeckém, vězně prý dosti znamenitého, od něhož zpraveni jsou, že byl poslán najatý vrah do vojska Žižkova a již ve vojště se nacházel, který měl *Žižku* úkladně zabíti. Purkmistr a konšelé spolu s Ambrožem farářem Hradeckým dali o tom Žižkovi věděti dopisem dne 24 Listopadu po poslu Pavlovi „s černou hlavou kadeřavou“, který vraha toho znal a měl jej Žižkovi ukázati a úplněji jemu pověděti, kdo jej zjednal a jak měl skutek býti vykonán. Z dopisu nevysvítá, ani z jiných pamětí, kde se tehdáž Žižka s vojskem svým nacházel. Dá se toliko mysliti, že se byl z tažení svého z Uher a z Moravy navrátil a že za nedlouho potom přitáhl do Hradce Králové, kterééžto město bylo mu toho času jako hlavním jeho sídlem. Také pak pan Půta z Častolovic a pan Jan Městecký čili z Opočna navrátili se brzy potom z Uher, a sebrali v kraji Hradeckém lid svůj a přátely své k boji se Žižkou a Hradečany. Dne 6 Ledna roku 1424 setkali 1424 se v bitvě u *Skalice* mezi Jaroměří a Náchodem, kdež vedlé pana Půty a Jana Městeckého bojovali zvláště také dva páni z blízkého tamějšího okolí, Jan Červenohorský a Arnošt z Černčic z rodu, z kterého pocházel někdejší probošt sv. Jiljí v Praze Vítek z Černčic. Žižka a Hradečtí porazili pány na hlavu, a mnoho lidí jim zbili a zjímali.

Po vítězství tomto obrátil se Žižka s lidem svým k *Hostinnému*, městu pana Jana Krušiny z Lichtenburka, bratra

1424 Hynkova. Zde se mu nezdařil útok; mnoho lidu jeho bylo pobito a raněno. Naproti tomu dobyl brzy potom tvrze *Mlazovické* v krajině mezi Jičínem a Hořici, sídla *Jana z Černína,* který byl onehdy porazil Lupáka heitmana Hradeckého u Labského Týnce. Smrt Lupákova byla pomstěna bezživotím Černína; neb zabit jest přitom. Odtud táhl Žižka k *Smidarům* nedaleko Bydžova, tvrzi zemana Jana Ohništka, snad ze služebníků čili panoší Čeňka z Wartenberka, a dobyv spálil ji. Bezpochyby nezůstaly přitom statky pana Čeňka samého v té krajině ušetřeny od plenů a záhub. Nemoha se nejspíš mnoho zdržovati dobýváním pevných míst, činil Žižka protivníkům svým škody pálením mnohých vsí a městeček. Také však město *Turnov* jest od něho dobyto, a v klášteře tamějším spáleni mniši. Odtamtud asi přešel Žižka někdy v měsíci Březnu přes hory za Jablonným, a navštívil krajinu Žitavskou, kdež útokem dobyt Novýzámek Žitavským náležející a mnoho lidí přitom zbito a zjímáno, zámek pobořen a měšťanům Žitavským i okolí učiněny velké škody.[96]

Pokud se dá ze zpráv těchto souditi, válčil Žižka v kraji Hradeckém jen s pány strany pod jednou a některými strany pod obojí, kteří oněm pomáhali; zdá se pak, že touž chvíli nelenili take Táboři v jižních krajinách země v boji se stoupenci krále Sigmunda, zvláště s Oldřichem Rosenberským, ač

[96]) O tomto dobytí svědčí dopis krále Sigmunda z Krakova dne 18 Břez. (v Palackého *Urkd.* I. 323), kdež sice Žižka nejmenuje se; praví se toliko, „wie die Hussen . . . das Newehaus abgeloffen, gewunnen und do fil fromer leute gefangen, getotet haben, und wie sy teglich unserr stat Czittaw und dem lande daselbst grosse scheden czuziehen“. Že však tu dobu žádné jiné české vojsko než Žižkovo nemohlo býti přitom míněno, jest na bíledni. Zříceniny tohoto Novéhozámku (Neuhaus) nacházejí se asi půl hodiny cesty východně od vsi Luckendorfa, která jest na silnici od Žitavy k Jablonnému v hájemství Hartském, které posud náleží obci Žitavské. Že zámek náležel tehdáž Žitavským jest viděti ze slov dopisu Sigmundova výše uvedeného, kdež žádá druhých Šestiměstských, „das ir den Czittawern helfet, dasselbe Newehaws wider zu bawen, das zu besetzen, zu behalden ꝛc.“

nemáme o tom zpráv jistých.[97]) Dle umluv sněmu Svatohavel- 1424
ského byli by měli Pražané a všecka strana pod obojí pánům strany pod jednou pomáhati; což se však na ten čas nestávalo. Poněvadž vyjednávání s králem Sigmundem nešlo ku předu takovým způsobem, jak bylo na sněmě umluveno, zpěčovali se jmenovitě Pražané, zdržeti pánům pod jednou ony umluvy,[98]) a počali opět vyhledávati jiných cest ke spravení svých věcí.

Král Sigmund oddával se některý čas naději, že Pražané a páni pod obojí přijmou bezpečný list, jakého jim podával, a přijedou k slyšení v Brně. I když již zpraven byl od Oldřicha Rosenberského, že přijmouti nechtějí, ukládal mu v té příčině jisté poselství ku Pražanům; k žádosti pak královĕ hotov byl kardinal Branda sám osobně odebrati se k ustanovenému dni do Brna, a s ním měli tam býti mistři učení Vídenského, kteří se již na hádání s Čechy docela připravili; ale Pražané a páni strany pod obojí setrvali při svém odepření, a se slyšení Brněnského tudy sešlo. Tím více pomýšlel proto Sigmund zase na válečná předsevzetí proti Čechům; ve kterémžto směru obracel toho času zření své zvláště ku pomocem slíbeným sobě od krále polského. Na znamení přátelství s ním odebral se na začátku měsíce Března roku 1424 s velkým a slavným průvodem do *Krakova* ku korunování mladé manželky jeho Žofie (5 Břez.), a pobyl tam 15 dní; mezi kterýmž časem jednalo se tam opět o tažení proti Husitům na leto toho roku. Král *Vladislav* slíbil k tomu poskytnouti pomoci 5000 jezdci. V Krakově obdržel Sigmund zprávu o tehdejším dobytí Novéhozámku u Žitavy, a nařizoval z té příčiny ostatním Šestiměstským, aby Žitavanům poskytli pomoci k odpuzení nepřátel a ke znovuvystavení zbořeného zámku (18 Března).

[97]) V dopise z Ostřihoma dne 14 Dubna k Oldřichovi z Rosenberka praví král Sigmund, že jest mu „nehody jeho velmi žel“. Zdá se, že se míní nějaká nehoda od Táborů utrpená. Viz *Archiv český* I. 18.

[98]) Tak psal výslovně Oldřich Rosenberský Sigmundovi již v Lednu 1424: „žeby Pražané toho slyšenie (jak Sigmund podával) nechtěli přijieti a *také toho nedržeti, což jest mezi pány a jinými umluveno. Archiv český* I. 17.

1424 Nejistota, ve které bylo postaveno splnění umluv Svatohavelských mezi stavy pod jednou a pod obojí, byla asi příčinou, kterou se toho času jeden z nejpřednějších pánů strany pod jednou, pan *Aleš Holický* ze Šternberka, dal pohnouti ku přestoupení ke straně pod obojí. Zavřelť o to smlouvu s Pražany okolo Hromnic roku 1424, kterou se zavázal držeti čtyry artikule Pražské a pomocen býti pánům zemským, Pražanům, rytířům a městům jich se přídržícím proti každému, kdo by je od nich chtěl tisknouti, i proti každému, „kdožby tuto zemi chtěl hubiti“, to jest tedy proti králi Sigmundovi i proti Táborům, „žádnými umluvami panskými se nevymlouvaje, jděte před se nebo nejděte“, to jest bez ohledu na to, budou-li umluvy Svatohavelské od strany pod obojí zachovány neb nebudou-li. Aleš Holický zjednal si smluvou touto pokojné držení *Křivoklátu,* v nějž se byl předešlého času proti Pražanům uvázal. Pražané totiž postoupili mu ho smluvou touto (jak rozumíme slovem, ne skutkem, protože se nepochybně již prvé v držení jeho nacházel), začež se Aleš Holický zavázal slibem, nedati škoditi nebo překážeti z něho jakož i ze všech jiných zámků svých Pražanům ani městům jejich okolním, Berounu, Lounům a Slanému, rovněž Žateckým neb komukolivěk jinému z jich strany. Jinou pak smluvou zároveň vyrovnal se s bratřími Zibřidem a Absolonem ze Chříče, s kterými byl o Křivoklát bojoval, upsáním jim 150 kop grošů, nepochybně co náhrady za škody jim učiněné, na kteroužto summu vyplatil jim brzy potom skutečně 100 kop co lhůtu ustanovenou na Hromnice. Bratr Alšův pan Smil Holický ze Šternberka, pan Hašek z Waldšteina, tehdejší mincmistr, Diviš Bořek z Miletínka a Jan ze Smiřic byli zaň rukojmi obou smluv těchto.[99])

[99]) Obě smlouvy tyto zachovaly se nedatované Smlouva s Pražany jest vytištěna v Palackého *Archivu českém* I. 151; smlouva s bratřími z Chříče nachází se co formulář v rukopise musea českého 981 pod číslem 361. Poněvadž byl p. Hašek z Waldšteina mincmistrem jen asi od měsíce Září 1422 až do Června roku 1424, musí obě smlouvy náležeti do tohoto času. O sněmě Svatohavelském roku 1423 uvodí se však Aleš Holický ještě mezi pány strany pod jednou; přestoupení jeho stalo se tedy teprv po tomto sněmě; a

Nedlouho potom stalo se nicméně nové dorozumění mezi stavy pod obojí a pod jednou, ač nevíme, na jakém snad sjezdě neb jakým jiným spůsobem jednání. Při pokuse o sjednocení ve víře veřejným slyšením mělo se setrvati; aby se pak slyšení spíše docílilo, upustila strana pod obojí od rozsudí, kterých výroku by se obě strany měly podrobiti, žádajíc toliko slyšení svobodného svých mistrů a jiných učených mužů, a slibujíc, když by z písma svatého byli překázáni bludem jakým, v tom se napraviti. Slyšení nemělo však býti v Brně ani v jiném místě stojícím pod mocí Sigmundovou, nýbrž v některém pod mocí jejich. Jmenovány k tomu za nejpříhodnější Uničov neb Kroměžíř na Moravě, kamž slibovali každému, kdož by chtěl k tomu přijíti, dáti všemožné bezpečenství. O spůsobení pak, aby k slyšení takovému přišlo, neměl již na předním místě žádán býti Sigmund, nýbrž *Vladislav* král polský. 1424

V málo dnech po odjezdu krále Sigmunda z Krakova od slavného korunování královny Žofie přijeli poslové čeští, dle jmen nám neznámí, vypravení ve jménu sjednocených stavů českých,[199]) ku králi Vladislavovi do *Vislice,* kamž se byl z Krakova odebral dne 25 Března, a přednesli mu žádost svou. Při vší obojetnosti, s kterou se předešle k Čechům choval král Vladislav, zdá se, že lichotilo jemu osobně, býti prostředníkem při pokuse o navrácení Čechů ku poslušenství církve a zjednati sobě tudy zásluhu pro křesťanstvo; pročež bez meškání zpravil krále Sigmunda o žádostech Čechů, a žádal, aby mu oznámil své mínění. Ačkoli v raddě Sigmundově nové návrhy Čechů nenalezly schválení, ježto každé slyšení, při kterém by se hned napřed nepoddali rozhodnutí církve, pokládalo se za zbytečné, ano vysloveno bylo i mínění, že se protivníkům krále Sigmunda

ještě blíže naznačuje se čas slovy uvedenými, kterými se vyslovuje pochybnost, půjdou-li umluvy ony předse čili nic, nad to pak lhůtou Hromničnou zaplacenou Zibřidovi a Absolonovi; neb smlouva jejich s hlavní smluvou patrně jak věcí tak časem souvisela.

[199]) Dominorum baronum, nobilium et clientum, civitatum et communitatum munitarum (čti: unitarum) regni Bohemiae, ex parte quorum ipsi nuncii dicunt se missos. Palackého *Urkd.* I. 328.

[illegible]

obrátil se *Žižka* s vojskem svým do západních Čech, a zaměřil na *Plzeň*, tuším teprv někdy ku polovici měsíce Května.[1] 1424
Zdá se, že tam k němu přirazila některá posila z Tábora vedením Jana *Bzdinky* čili Hvězdy z Vícemilic, kterého potom nacházíme s ním spojena. Bezpochyby však hned sbíralo se mocné panstvo strany pod jednou z okolních krajin Plzenským ku pomoci. Z posádky *Karlšteinské* vyjelo k tomu dne 17 Května 36 jízdných vedením Viléma v Doupova a Jana Švába z Jíkve. V tom sebrali pole proti Žižkovi také Pražané a páni pod obojí s nimi spolčení, jak se zdá k vyzvání od heitmanů zemských zvolených na sněmě Svatohavelském[2]) a vedením Viléma Kostky co podkomořího a Haška z Waldšteina mincmistra. Žižka byl nepochybně tím přinucen tažení svého proti Plzenským zanechati. Dalť se asi 25 Května na zpátečnou cestu do východních Čech, na které však obstoupen jest brzy přesilou spojených nepřátel, tak že se s nimi v poli otevřeném měřiti

[1]) Pamět o tomto tažení Žižky do Plzenska, dotud neznámém, nachází se v knize počtů posádky Karlšteinské v rukopise kapituly Pražské X. 1, která se začíná rokem 1423 a jde až do r. 1439. Na listě 40 čte se při roce 1424: Feria IIII post Zophiae (17 Kv.) dominus Wilhelmus et dominus Sswab, habentes xxxvi equos, equitaverunt in subsidium Piznensibus contra Zizkam. Expenderunt in viii diebus xii sexag. xxiii gr. — Následují potom další zápisky, kterými se určuje lépe než posud čas příběhů u Kostelce: Item feria sexta post Ascensionem domini (2 Čv.) Przedboroni equitanti ante Costelecz in congregatione dominorum contra Zizkam super expensis xx gr. — Item dominico die post Ascensionem domini (4 Čv.) domino Wilhelmo cum sociis habentibus xlvi equos, equitantibus in adjutorium Pragensibus contra Zizkam super expensis xi sxg. xxx gr. — Feria quinta post Marcelli (8 Čv. tedy již den po bitvě u Malešova) Jessconi Pragam equitanti pro novitatibus de bello Zizkonis et Pragensium super expensis iiii gr.

[2]) K tomu zdají se ukazovati slova v krátké kronice Třeboňské (u Höflera I. 53): „Pragensibus cum landfridone", protože landfridem tímto nemohlo se tehdáž rozuměti nic jiného než jednota stavů zřízená na sněmě Svatohavelském, která se právě heitmany zemskými spravovala. „Hauptmanové země české na sněmu Pražském o sv. Havle minulém vydaní" připomínají se co posud při moci své zůstávající ještě po bitvě u Malešova (1424, 7 Června) v listě Haška z Waldšteina v rukopise musejním 981 pod číslem 337

1424 [illegible] města K[illegible] na Labi pod panstvím Pra-
[illegible] některý den před 9 Červnem. [illegible] se bratří [illegible] pan Jan Roháč z Dubé a Jan B[illegible].

[illegible] před Kostelcem, jak se zdá, den ode dne se [illegible]. Z Karlšteina vyjel ještě dne 4 Června pan Vilém z [illegible] šesti Pražanům ku po-[illegible] že [illegible] vojevůdce mají. Zpráva [illegible] až ke dvoru krále Sigmunda v Budině. a [illegible] meškali, zvláště pan [illegible] Rosenberský, sázel se s králem o koně mimochodníka, [illegible] Žižka [illegible] Nicméně král, jenž nevěřil, ob-[illegible] Žižka [illegible] sousedství oddané spo-[illegible] Hynka [illegible] Viktorina bratří z *Poděbrad*, kteří až [illegible] vojenského řádu [illegible] pevně přilnuli k jeho [illegible] Jan Roháč přispěl mu v čas ku pomoci, a Žižka tudy z Kostelce [illegible] s vojskem svým po pravé straně Labe [illegible]. Vojsko Pražské nestihalo [illegible] se z Kostelce nebo někde jinde na [illegible] stranu řeky, [illegible]lo po té straně po Labi [illegible] přechodu. Žižka však, odtáhnuv až [illegible] pana Hynkova, kde přešel přes vodu bez [illegible] již také na Žižku, a tu přišlo k něja-[illegible] prvé a jak, pan Hynek [illegible] s Pražany a odnesen nejprv do N[illegible] na Mělník v moc Jana Smiřického, tamějšího [illegible] Žižka však s vojskem svým, sesílen lidem obou pánů [illegible] Kolín a Kutnouhoru, tak že [illegible] utíkajícího a táhli za ním. [illegible] učinili mu i některou [illegible] jeho. Ale Žižka spěchal toliko, [illegible] které jemu, jak se zdá, [illegible] dobře bylo povědomo.[3])

[3]) [illegible] explicare hostes suas [illegible] Aeneas Sylvius cap. 44.

U *Malešova* na polední straně za Horou stanul na jednom vrchu, 1424
před kterým byl úzký důl, v němž Pražané nikterak nemohli dostatečně rozvinouti moc svou. Na vrchu zavřel se nejprv za svými vozy; potom však spořádal zástupy jízdné i pěší do šiku, a dav naplniti kamením některý počet vozů pícovních, postavil vozy tyto do prostřed mezi jízdu, ustanoviv k nim některé pěší, kteří je měli říditi.

Pražané a páni, když spatřili, an jim Žižka stojí, hned se též hotovili k bitvě, a táhli přes důl k vrchu, ani se napřed všichni právě nesčekavše. Žižka čekal, až jich asi polovice přešla přes důl. Tu kázal svým jízdným hnáti na ně; Pražané rovněž proti nim hnali. V tom, když se již jako potkati měli, rozstoupily se zástupy jízdných Žižkových, a za nimi spuštěny jsou vozy kamením obtížené s vrchu dolů do šiků Pražan, které se nenadálým tímto vražením roztrhly a pomátly. Do překvapených nepřátel dal Žižka předně z děl bíti, potom nařídil útok s celou silou. Rozražené zástupy Pražan daly se brzy na útěk, a potáhly do něho i ostatní vojsko, které bylo ještě do boje nepřišlo. Tu nastala strašlivá porážka. Páni a Pražané ztratili na 1200 lidí zabitých na bojišti, mezi nimiž čítalo se 326 usedlých měšťanů Pražských. Z osob znamenitějších přišli o život Petr Turkovec rytíř, který korouhev Pražskou držel, Čeněk syn Vikéře z Myšlína, někdejšího místopurkrabí hradu Pražského, Jan Hlas z Kamenice rytíř, seděním na Strašnicích, známý z poselství do Litvy, a zeman jistý Hlaváč z Deštnice. Na útěku pobralo vojsko Žižkovo poraženým vozy a koně, pušky a jiné všeliké nástroje válečné. Žižkovi padl v této bitvě zeť, jménem Ondřej z Dubé, mimo něj pak na nejvýš 200 lidí.[4])

[4]) Počet 1200 padlých na straně Pražanů udává letopisec kollegiat (u Höflera I. 87) a také Eberhard Windek (p. 1184). Bartošek z Drahonic (u Dobnera I. 147) praví, že s obou stran padlo 1400 mužů, a s tím srovnávají se také *Staré letop. české* (p. 63) a letopis Třeboňský (u Höflera I. 53). Mezi padlými uvodí se Ondřej z Dubé jen ve *Starých letopisech českých;* Bartoš, jenž udává znamenitější osoby, které padly, výslovně jen „ex parte Pragensium", pomíjí jeho jména; pročež nezdá se, žeby byl stál na straně Pražanů, nýbrž ovšem na straně tchána svého Žižky.

1424 Po tomto vítězství udeřil **Žižka ještě téhož dne, 7 Června**, na K[illegible], **kteráž přitom opět větším dílem jest vypálena.** M[illegible] i pražského lidu, **kteří se při vtrhnutí Táborů do města** [illegible] v kostele, jest i s ním **spáleno a učiněna ve městě** veliká škoda. **Kutnáhora byla tedy vytržena z moci Pražanů** [illegible] mincmistra **pana Haška z Waldšteina. Z dopuštění** [illegible] Hornická **sama v požitky mince tamější** a [illegible] tak jako **Hradec Králové neb Čáslav** v přátelský spolek s Tábory. **Odtamtud obrátil se Žižka ku** [illegible] kteréž se jemu vzdal **dobrovolně, a opanoval proti** [illegible] Brod a Nymburk.

[illegible] **na** [illegible] **Pra**-[illegible] **opět na pochod do** [illegible] **kteří se nej**-[illegible] **ku po**-[illegible] **Českého Brodu** [illegible] **v okolí** [illegible] **vpadl** [illegible] **a vsi** [illegible] **opět Jan** [illegible] z **Machovic** a [illegible] **ze Šternberka** [illegible] **na zapadě** [illegible] **však po**-[illegible] **Kolovrat** [illegible] **pan Hynek Kr**-[illegible] **pan** [illegible] **z Kamene**-[illegible] **z kraje** [illegible]

bezpochyby přesilu proti sobě, vrátili se do Plzně, a odtud nazejtří vytáhli proti *Klatovským*, jimž pomstili se za pomoc poskytnutou Žižkovi vypálením předměstí a několika vesnic i také mlýnů na půl míle okolo města. Zatím Žižka s vojskem svým odtáhl až do *Žatce*.[5]) 1424

Brzy potom stala se opět proměna v postavení tehdejších stran v Čechách. Král polský Vladislav, ačkoli vzal ochotně na sebe jednání s Čechy o navrácení jich k církvi, tím se nikterak nedal odvrátiti od přátelství nově zavřeného s králem Sigmundem a od skutků nepřátelských proti Čechům, jakých závazky jeho k Sigmundovi vyžadovaly. Poněvadž předešlého roku (1423) koncilium držané v *Sieně* (na místě v Pavii, kamž bylo prvotně zamýšleno dle nálezů koncilia Konstanského), bylo vydalo nové přísné rozkazy proti všemu podporování neb nadržování kacířům, zakazujíc veliký obchod s nimi, jmenovitě všeliké dovážení k nim potrav, koření, soli, suken, tím více pak prachu, olova neb zbraní; vydal i král Vladislav již dne 9 Dubna roku 1424 přísné rozkazy ve svém království, aby nálezy tyto byly pilně zachovávány; zvláště pak nařídil z pří-

[5]) Bartošek z Drahonic klade vypálení předměstí Klatovského na outerý po sv. Duše, t. j. na 13 Června roku 1424. Dle toho bylo by musilo připadnouti navrácení vojska panského od Kralovic do Plzně na 12 nebo podobněji na 11 Června a stíhání Žižky od Plzně ku Kralovicům na 11 nebo podobněji na 10 Června; což naprosto není možné. Nebo když připadá bitva u Malešova na 7 Června a dobytí Kouřimě i dejme tomu třebas i vzdání Českého Brodu a Nimburka na 8 Června, byl by musil Žižka tažení od Brodu až do krajiny Plzenské a pálení tamějších městeček a vsí vykonati ouhrnkem za jeden neb dva dni. Musí tedy v udání času toho býti mýlka. Proto však není příčiny, aby se události tyto kladly do času o mnoho pozdějšího. Na každý způsob zběhly se před 13 Červencem, protože toho dne nacházíme Bzdinku, který u Plzně byl se Žižkou, již při obležení Ostromeče. Krom toho však jest velice podobno, že Žižka od Kouřimě neb od Českého Brodu hned se obrátil do západních Čech; neb by sice letopisci, kteří o opanování těchto měst mluví, byli měli bezpochyby něco více k vypravování o dalších válečných skutcích jeho proti Pražanům v krajině blíž Prahy. Možná, že celý omyl záležel asi v jednom témdni, tak že Bartošek (který co jeden z posádky Karlšteinské byl těch věcí dobře povědom) měl snad psáti: v outerý po sv. Trojici (20 Čv.) místo: v outerý po sv. Duchu.

1424 činy některých bojovníků polských z někdejšího vojska Sigmundova Korybutova, kteří i po odchodu jeho z Čech zůstali v Praze neb jinde ve vojenské službě české, aby každý, kdoby se z Čech vrátil do Polska, byl postaven před biskupem neb inquisitorem ke zkoumání z víry, ti pak, kteří by se nevrátili do 1 Června toho roku, aby byli pokládáni za kacíře překázané a trestáni zabavením statků svých i jinými pokutami. Též mínil král Vladislav zdržeti slib svůj o poskytnutí vojenské pomoci Sigmundovi toho roku, a jal se najímati vojsko k tomu cíli do služby své. Mělo býti pohotově do sv. Jana křtitele (24 Čv.), ku kterémuž času Sigmund vyzýval také stavy říše německé k opětné výpravě proti Čechům, oznamuje, že míní také sám se zetěm svým Albrechtem vévodou rakouským vytáhnouti do pole na Moravě. Při tak nepřátelském chování krále polského k Čechům bylo dojití cíle v jednání jeho s nimi o navrácení se k poslušenství církve ovšem věcí nesnadnou. Jednalo se předně o čas a místo k novému slyšení, které jim měl král Vladislav spůsobiti. Ale žádné z míst, která král k tomu naznačoval, nebylo od Čechů přijato, a tím se jednání rozpadlo. Král *Vladislav* vzal sobě z toho příčinu ke zjevnému vyhlášení jim války *listem odpovědným* daným v Jinovraclavi ve Velkopolsku dne 17 Června.

Naproti tomu zdařilo se Čechům strany pod obojí tím lépe vyjednávání tajně vedené se *Sigmundem Korybutovičem*, jemuž samému podávali nyní království, když se strýcové jeho, Vladislav ani Vitold, uvázati v ně nechtěli. Kníže Sigmund přijal toto podání, a co král Vladislav meškal daleko od Krakova v nejzázších končinách Velkopolska, zaneprázdněn svými přípravami válečnými proti Čechům, sebral bez jeho vědomí a proti jeho vůli některý zástup branných lidí, a vydal se s ním na cestu do Čech. Mnozí z najatých do služby královy nedbali na mzdu, kterou již některý čas za to brali, a vstoupili do vojska Sigmundova. Vytáhnuv od Krakova někdy v polovici měsíce Června,[6]) a vzav cestu hořejším Slezskem přes *Osoblahu,*

[6]) Dlugoš praví, že vyjel v den Letnic, tedy 11 Června; což se však, doslovně vzato, nepodobá; nebo král Vladislav polský ponejprvé

přijel dne 29 Června, ve svátek Petra a Pavla apoštolů, se 1424
čtyrmi sty jízdnými do Prahy, jen málo dní po ustoupení Žižky před landfridem Plzenským do Žatce. Zdá se, že čím větší bylo tehdáž sklíčení Pražanů po velké porážce u Malešova, tím radostněji jej přijali a tím ochotněji se poddávali pod jeho panství, vznášejíce naň větší moc než za předešlého jeho vládařství. Postoupiliť jemu hned z počátku všechněch statků klášterských a jiného duchovenstva, kterými byli dotud vládli, v celém království českém, a propustili z moci své všecka jiná města královská, tak aby napotom všeliká práva nad nimi vykonával kníže.[7])

Ačkoliv se tentokrát odjezd knížete Sigmunda Korybutoviče stal docela proti mysli krále Vladislava, neminul se král nicméně docela s nařčením, jako by byl býval s ním srozuměn; i hleděl se očistiti z toho jednak zabavením statků Sigmundových i těch, kteří se byli s ním vydali na cestu do Čech, jednak tím pilnějším vykonáváním slibu, který byl učinil králi Sigmundovi. Vypraviltʼ v měsíci Červenci dle přípovědi své vojsko 5000 mužů do *Moravy,* aby se tam spojilo s vévodou rakouským *Albrechtem,* který byl k ustanovenému času s vojskem svým i také uherským vyslaným od krále Sigmunda vtrhnul do této země a větším dílem připravil ji pod své poslušenství, ježto již v měsíci Unoru toho roku byl mu jí král Sigmund docela postoupil, aby si tudy tím více pojistil jeho pomoc proti Čechům. Vojsko toto přitáhlo vedením Petra Miedzwiedzkého a Jindřicha z Rogova do Moravy, a položilo se u *Olomouce,* kdež vévoda Albrecht tu dobu meškal osobně; ale i vévoda nedůvěřoval Polákům, a dílem obával se také různic mezi nimi a lidem svým německým a uherským, i nedopustil jim proto vejíti do Olomouce; čímž vůdcové polští nemile dojati, poleževše 15 dní na blízku Olomouce, bez všeli-

v dopise dne 28 Června vede stížnost na toto oklamání sebe od Sigmunda Korybutoviče jako na věc, která se teprv krátce předtím zběhla.

[7]) Propuštění Litoměřic z moci Pražanů stalo se 19 Července. Viz *Archiv český* I. 219.

1424 kého účastenství ve skutcích válečných zase do vlasti své se navrátili.

Přetržením vyjednávání Čechů s králem polským o slyšení ve věcech víry byl opět zmařen základ, na kterém spočívaly umluvy mezi stranami pod jednou a pod obojí v Čechách; a opětným uvedením Sigmunda Korybutoviče do země musily umluvy tyto dokonce býti otřeseny, poněvadž páni pod jednou směřovali jimi k navrácení krále Sigmunda ku panství v Čechách, nikoli k dosazení jiného na jeho místo. Po přijmutí Sigmunda Korybutoviče za vládaře nemohla strana pod obojí uznávati více moc heitmanů zemských zvolených na lonském sněmě Svatohavelském, a také strana pod jednou musila se ohlížeti zase po jiných prostředcích ke své ochraně. Dne 26 Července zval vévoda rakouský Albrecht z ležení svého u Otaslavic na Moravě pány české psaním k Oldřichovi z Rosenberka na sjezd do *Jihlavy*, aby se s ním uradili o spůsob, kterým by různice mezi nimi mohly býti urovnány a království v pokoj uvedeno; Oldřich Rosenberský pak brzy oznámil jemu ochotnost k tomu od pana *Čeňka z Wartenberka* a jiných v Zálabí i od pánů kraje Plzenskeho. Zdali páni pod obojí dali k tomu jakou odpověd, není známo: ale jisté jest, že se touto cestou ničeho nedocílilo.

Odcizením se Pražanů a pánů obou stran od sebe nepřestalo na ten čas nepřátelství jich obou s Tábory, jen že nejspíš jedna strana druhé v boji s nimi nepomáhala. V jižních částech země válčilo se vždy mezi hlavní mocí Táborů a panem *Oldřichem z Rosenberka*, jemuž pomáhalo několik pánů z jeho sousedstva jakož i purkrabí neb heitmani na *Hluboké*, na *Bechyni* a na *Zvíkově*, zámcích královských. S Tábory, jichž pevnými místy v těch stranách byla města Tábor čili Hradiště, Písek a Prachatice, stali pan Heřman z Landšteina na Borotíně, Petr Zmrzlík ze Svojšína na Orlice a více zemanů okolních. O vlastních událostech válečných nezachovaly se však žádné zprávy a zvláště tak o skutcích Žižkových za přebývání jeho v Žatecku, kdež on dle vší podobnosti zůstal déle než dva měsíce. Nelze pochybovati, že tam nedlel na zahálce, nýbrž

bojoval ve spojení se Žatečany s nepřátely v jich sousedství, a netoliko s pány a městy strany pod jednou, nýbrž dílem také s Pražany a jich stranou. Svědčí o tom spolek, ve kterém jej brzy potom nacházíme s *Lounskými*, jež musil toho času vytrhnouti z moci Pražanů. Od něho oddělil se některý čas po příchodu jeho do Žatce Jan *Bzdinka* s částí vojska, nepochybně vypraven od něho, a zmocnil se dne 13 Července hradu *Ostroměče* na pravém břehu řeky Vltavy něco přes čtyry míle nad Prahou, čímž nabyli Tábořі důležitého stanoviště na škodu Pražanů a jich přátel. 1424

Žižka sám zdvihl se konečně asi na konci měsíce Srpna od Žatce, a zaměřil na *Prahu* samu. S ním táhli Žatečtí, Lounští, Klatovští, kteří byli při něm již od Plzně, a prý mnohá jiná města, což snad má se rozuměti o Hradeckých a jiných z východní polovice Čech, kteří se však k němu nepochybně teprv na další jeho cestě připojili. Dne 1 Září byl v *Libochovicích* na Ohři mezi Louny a Litoměřici, kdež dal veřejně upáliti čtyry kněží pro zločiny spáchané násilím na ženském pohlaví.[8]) Kudy táhl dále, nepraví se; ale nejspíš přešel přes Vltavu někde u Veltrus, a v několika dnech potom (před 10 Září)[9]) položil se u vsi *Libně* nedaleko špitálského pole na východní straně od Prahy. Zde konal přípravy k obležení hlavního města. Jednotlivé zástupy vojska jeho přibližovaly se až ke zdem Novoměstským, dráždíce hajitele jejich k boji; tito zase činili menší výpady z bran, čímž přicházelo k půtkám před městem; pokaždé byli Pražané zahnáni nazpět. Ale v Praze i u vojště Žižkově byli mužové, kteří se strachovali osudného rozhodnutí, když se mělo státi krvavým zápasem, snad se zemdlením obou stran ku prospěchu společných nepřátel, i hleděli nebezpečenství toto odvrátiti. Beze vší pochybnosti náležel mezi ně v Praze

[8]) Veleslavín v *Kalendáři historickém* nazývá je: kněze Pavla Rybku, Jiříka Tabištu, Tobiáše Vlčka z Litoměřic a Václava Passera střídníka z Vraniho (nedaleko Peruce).

[9]) V počtech Karlšteinských (rkp. kapit. Pr. X. 1. fol. 55) čte se: Respice 11ª (t. j. 10 Září). Wssenerowsky equitanti Pragam pro novitatibus inter Zizkam et Pragenses; z čehož viděti jest, že toho dne Žižka již musil ležeti před Prahou.

1424 zvláště také nový vladař kníže Sigmund Korybutovič. Přišlo tudy k vyjednavání, při kterém prý zvláště knězi *Janovi Rokycanovi* jakožto poslu od knížete a od Pražanů podařilo se Žižku nakloniti ke smíření. Dne 14 Září zavřena jest smlouva mezi knížetem Sigmundem a Pražany s jedné a Žižkou s druhé strany na sjezdě v *poli špitálském* pod pokutou 14.000 kop grošů na tu stranu, která by mír zrušila. Snesena také na stvrzení smlouvy této veliká hromada kamení tudíž na poli špitalském, aby prý ti, kdož mír zruší, byli kamením tímto ukamenováni. Nicméně nedůvěřoval Žižka stálosti v umluvě, pravě prý: Toho míru bude tak dlouho jako po smíření u Konopiště.

Čtyry dni předtím (10 Září) byli zavřeli také heitmani Táboršti v jižní části země příměří s panem *Oldřichem Rosenberským* a jeho pomocníky, ač jen asi na pět neděl, totiž do sv. Havla nejprve příštího (16 Října), kteréž se nicméně výslovně vztahovalo také na Žižku. Táboři za příměří tohoto jednali prostředkem Oldřicha Rosenberského i s králem Sigmundem o slyšení, žádajíce však, aby je až do slyšení takového zůstavil v pokoji při jejich náboženství. K tomu odpověděl Sigmund dopisem k Oldřichovi z Taty v Uhřích již dne 10 Října, že k takovému ostavení nemá moci on, než toliko papež a legat jeho Branda, který byl tu chvíli ve Vídni, vyslovuje jinak na oko všelikou ochotnost. Tudy ovšem jednání toto nemohlo vésti k žádnému cíli.

Jaké byly výminky úmluvy o mír mezi Pražany a Žižkou, není známo ze zpráv výslovných; ale z toho, co potom přišlo, vysvítá dosti jasně, že se jimi strana pod obojí musila odříci svých zvláštních spolků s pány pod jednou, však tak, že se mělo jednati o úmluvy nové s touto stranou, do kterých by spolu s Pražany a pány také Táboři byli pojati; a zdá se, že zároveň svolili páni a Pražané ke společnému *tažení* s Tábory do *Moravy* proti tamější moci Sigmunda a vévody rakouského. K tažení takovému jsou hned po úmluvě konány přípravy, mezi kterými možná že Žižka přebýval v Praze. Již pak po sv. Václavě, tedy asi po 14 dnech, vytáhli společně do pole

Žižka s vojskem svým, ku kterému se připojil opět Jan Bzdinka, 1424
kníže Sigmund s Pražany, Hynek z Kolšteina, Diviš Bořek z Miletínka a více jiných pánů strany pod obojí. Diviš z Miletínka byl vůdcem předního oddílu vojska, který před ostatními překročil přes hranice moravské. Ostatní oblehli prve město a hrad *Přibislav* nedaleko hranic za Brodem německým. Při obležení tomto roznemohl se však Žižka od hliz, a v krátce ulehl k smrti. Pan Viktorin z Poděbrad, Jan Bzdinka a Kuneš z Bělovic připomínají se mezi „věrnými bratřími“, s kterými se rozloučil na smrtelném loži, poroučeje duši bohu a napomínaje jich, „aby se milého boha bojíce stále a věrně bránili pravdy boží pro věčnou odplatu“. Ve středu před sv. Havlem, dne 11 Října, vypustil ducha.

12.

Rozepře mezi stranou Pražskou a Tábory i Sirotky až do míru Vožického.

Po nenadálé smrti Žižkově vojsko jeho předně učinilo útok na obležený hrad *Přibislav,* a dobylo ho mocí. Asi šedesát mužů branných z posádky, která jej hájila, jest upáleno, a také hrad vypálen a zbořen. Potom teprv vezeno jest odtud *tělo Žižkovo* ku pohřbu do Hradce Králové, provázeno jsouc farářem tamějším knězem Ambrožem, který se nacházel při vojsku, a jiným knězem Prokůpkem, který později proslul co vojevůdce. V Hradci pochovali slavného válečníka ve hlavním kostele sv. Ducha před velkým oltářem; a na pamět jeho dali sobě Hradečtí namalovati obraz jeho na korouhev, představující jej na bílém koni ve zbroji rytířské v odění a s palcátem v ruce, jak za živa jezdíval. Když prý se Hradečtí pod tou korouhví bili, nikdy jsou boje neztratili. [10])

Spojené vojsko Pražanů a pánů pod obojí i Táborů dalo se zatím hned po dobytí Přibislavě na další pochod přes hranice moravské. Vrchním velitelem byl následkem úmrtí Žižky

[10]) *Kronika o Janovi Žižkovi* 52.

[illegible] vlastně [illegible] z Lam- [illegible] Jan [illegible] života [illegible] jevil [illegible] a stoupen- [illegible] za [illegible] jméno [illegible] znamenali [illegible] bratrstvo [illegible] nepřá- [illegible] ra- [illegible] oběma [illegible] se [illegible] se ke čtyřem [illegible] způsobem [illegible] Sigmundovi [illegible]

[illegible] se [illegible] Vojský [illegible] prý [illegible] a [illegible] na [illegible] rovněž [illegible] jeho odve- [illegible] Čechové [illegible] se potom [illegible] a [illegible] mužské

[illegible] I. 455 [illegible] auch die [illegible] Žižka [illegible] na str. 272 [illegible] do [illegible] v [illegible] Sigmund Korybutovič

všecko zahubeno jest mečem a ohněm. Vítězstvími Čechů osmělili 1424
se hned opět mnozí páni moravští, kteří předtím byli přinuceni k odpřisáhnutí kalicha, a přidali se k nim, i potom sami též pokračovali ve válce se stranou protivnou v zemi, plenice města, vesnice a kláštery. Zjednavši tudy straně pod obojí na Moravě znamenitou posilu, vrátilo se vojsko české od Mohelnice zpět do Čech, jak se zdá, někdy v měsíci Listopadu. [14])

Mezi válčením tímto na Moravě rokovalo se v Čechách hned po míru na špitálském poli o nové umluvy míru se stranou přijímajících pod jednou. Byl k tomu již za živobytí Žižky ujednán sněm obecní „na středokraty ve *Zdicích* mezi Berounem a Žebrákem“; rozumíme tak, že nejprvé strana Pražanů a Táborů měla sjezd obzvlášť v Berouně, a strana pod jednou zároveň sjezd obzvláštní v Žebráce asi ode dne 23 Září, a teprv když se stalo dorozumění o hlavní věci na obou sjezdech, držáno společné shromáždění ve Zdicích. Páni pod jednou byli velikou nouzí dohnáni k rokování tomuto; nebo po smíření mezi Pražany a Tábory nemohli nikterak doufati, žeby jim odolali, nemajíce na ten čas odnikud cizí pomoci, [15]) a z též příčiny poddali se všemu, co na nich s druhé strany bylo žádáno. Tudy docílilo se již asi dne 1 Října zavření sněmu Zdického umluvami, na které jedna strana druhé vydala zápisy, asi stejně znějící. [16]) Zápisy těmi bylo za účel sněmu vytknuto

[14]) Dne 28 Října píše král Sigmund Oldřichovi Rosenberskému z Taty v Uhřích o vojsku českém jako ještě na Moravě bojujícím. Viz *Archiv český* I. 20. O knížeti Korybutovi víme s jistotou teprv ze psaní konšelů Olomouckých dne 7 Února 1425, že byl tehdáž v Praze. Viz Palackého *Urkundl. Beiträge* I. 372.

[15]) „Jakož nám píšeš, že jste ty umluvy proto učinili, že vám velmi těžko jest a že Wiklefóm nemóžete odolati,“ tak píše se vztahem k tomu král Sigmund Oldřichovi z Rosenberka dne 28 Října 1424. Viz *Archiv český* I. 21.

[16]) Zápis strany pod jednou jest vytištěn v *Archivu českém* III. 248 dle formule nedatované. Avšak již 16 Října poslali konšelé Loketští Chebským přípis umluv Zdických, který jim odjinud byl propůjčen. Viz Palackého *Urkd.* I. 365. Vítanou pak pamět o čase, kdy sjezdy byly držány, obsahují počty Karlšteinské (rkp. kap. Pražské X. 1 fol. 55), kdež čte se: Miserere (t. j. 1 Října). Item dominus Zdeslaus (t. j. purkrabí Karlšteinský Zdeslav Tluksa z Buřenic) tunc, quando

[illegible]

[illegible] svobodné [illegible]

[illegible] pod [illegible] strany [illegible]

[illegible]

jednou dopuštěno jest toliko knížatům míšenským vstoupiti též 1424
ve příměří toto, však když by se zavázali žádným spůsobem nepomáhati jiným nepřátelům, buď cizím buď domácím.

Od nálezů předešlého sněmu Svatohavelského rozeznávaly se umluvy Zdické také tím, že jimi nebyla zřízena žádná prozatímná správa zemská prostředkem volených heitmanů. Příčina patrně záležela v tom, že Pražané a páni pod obojí měli již kníže Sigmunda Korybutoviče za správce země, k němužto však aby také strana pod jednou se přiznala, nebylo lze na ten čas žádati.

Když mělo býti jednáno o srovnání ve víře mezi stranami pod jednou a pod obojí, zahrnujíc v to také stranu Táborskou, naskytovala se tím samým potřeba, aby se napřed docílilo nějakého dorozumění mezi Pražany a Tábory. Z té příčiny položen jest hned po skončení sněmu Zdického mistrům Pražským a kněžím Táborským *sjezd na hradě Pražském* o sv. Havle (16 Října) roku 1424, kdež opět jako na sjezdě Konopištském měla každá strana vyložiti své mínění před posluchači od obcí obou stran k tomu zvolenými. K slyšení tomuto vzaty jsou za základ jisté artikule složené od mistrů Pražských, které obsahovaly v krátkosti tvrzení jejich o všech sporných věcech týkajících se víry a řádů kostelních, mimo to pak dotýkaly se káravě krutého a zhoubného spůsobu vedení války, který se pokládal za zlé Táborům a zvláště kněžím jejich. Mistři Pražští hájili obecné učení církve o sedmeru svátostí a obřady při nich obyčejné. Při svátosti večeře páně uvodili v pamět, oč se na Konopišti bylo stalo dohodnutí s kněžími Táborskými, držíce se toho; zastávali pošeptmou zpověd a ukládání kajicích skutků při svátosti pokání, a vyhražovali biskupům samotným biřmování a svěcení na kněžství. Dále setrvávali při svém mínění o řádu při mši svaté a o rouchách mešných, o přímluvách svatých, o očistci a modlení i konání dobrých skutků za mrtvé, zavrhujíce přitom všeliké lakomství a svatokupectví, a vyslovili se o základě učení křesťanského, že nemá písmo svaté býti vykládáno dle hlavy jednohokaždého, nýbrž dle pravdy od předků podané, totiž od svatých otců a církve obecné.

1424 Artikule směřující proti neslušnému a ukrutnému spůsobu válčení vyslovovaly se předně o trestu hrdelném, že nemá býti vykonáván než z nevyhnutedlné potřeby jen na těch, kdož žádným jiným spůsobem nemohou býti napraveni, a nikdy ne ze msty a ve vlastní při, než od mocí k tomu zákonně zřízených. Války křesťanské že nemají býti než pro spravedlivou příčinu a nutnost, proti utiskovatelům nevinných, proti škůdcům země a jiným zlostným, kteří jinak skroceni býti nemohou; že nemá při nich býti žádost škody a msty ani panstvíchtivost ani dychtivost loupeží. Ani ve válkách spravedlivých že nemá býti bráno cizí jmění, nemá utiskován býti nevinný lid. Svatokrádež a nepravost že jest páliti a bořiti kostely bez potřeby nevyhnutedlné neb je jinak kaziti a przniti, oltáře rušiti, kostelní věci, ornáty, nádoby posvátné bráti a obraceti k jiným potřebám lidským. Dále že knězi žádnému svěcenému dovoleno není, kohokoli, třeba nevěřícího, zabiti, raniti, ani jen uhoditi, rovněž válčiti, šiky válečné říditi neb k bojování a zabíjení vyzývati a světské lidi k ukrutnostem navoditi neb je z nich vymlouvati.

O věcech těchto bylo dlouhé učené hádání mezi stranama, při kterém se kněží Táborští uráželi na důtklivých řečech mistra *Jana Příbrama*, vedených proti nim při opětném vykládání smyslů o velebné svátosti oltářní, o které se bylo stalo dohodnutí na sjezdě Konopištském. Konec jednání tohoto byl však, že položen stranám další rok k opětnému sjezdu v témž místě po několika nedělích, nejspíše že si kněží Táborští tu přítomní přáli vzíti potaz s jinými, prvé než by se dále jednalo. Bylť nedlouho potom o sv. Martině (11 Listop.) držán sjezd kněží Táborských ve *Klatovích*, na kterém se mezi nimi samými jednalo o věci na sjezdě Pražském přemítané. I mezi kněžími Táborskými byla většina těch, kteří zbytečných ukrutností a záhub válečných neschvalovali. Sjezd Klatovský přijal tedy mínění mistrů Pražských o trestu smrti, o nespravedlivých válkách, o loupežích a útiscích ve válce, též o nepříslušnosti, aby kněží spůsoby svrchu zmíněnými ve válkách se účastnili, skoro ve všech částech doslovně; ano vyřkl se o některých neřestech v tehdejším spůsobu války ještě obzvláště. Zavrhoval

jmenovitě tak zvané *holdování,* to jest vymáhání úroků od lidí na statcích strany protivné, kterým se nemohlo pomoci, aby nemusili platiti úroky nicméně také pánům svým, utiskování žen, zvláště šlechtických, kterých mužové se přídrželi protivné strany, byť jim nebyly ničím nápomocny, zvláště pak výpravy na pouhou loupež, konané od mnohých, kteří se přídrželi Táborů, aby se mohli živiti bez práce na cizí škodu. Sjezd kněží uzavřel, výprav takovýchto aspoň neprovázeti dle tehdejšího obyčeje s velebnou svátostí, pokud by obce samy čili bratrstva nenalezly mocnějšího prostředku k jich zamezení. Toliko článek proti boření kostelů a rušení věcí kostelních nebyl přijat; proti němu vzpouzela se zarytost většiny kněží Táborských v nenávisti proti všemu, co sloužilo k zevnější ozdobě služby boží. Kostely sloužící k poctě bohu, zněl o tom nález jejich, páliti neb bořiti zakazujeme, ale s pelešemi lotrovskými, poskvrněnými svatokupectvím, ve kterých se zákon boží nezachovává, naložiti co s takovými nezbraňujeme. O věcech kostelních vypověděli, že nemají býti brány zlodějsky neb svatokrádeží, ale ku potřebě chudých nebo prý k jiným dobrým účelům že smějí býti obracovány. Tím méně povolili v čem, co se týkalo víry a učení, nýbrž setrvali při zamítání některých svátostí, jakož biřmování a posledního pomazání, a při zvláštních smyslech svých o druhých svátostech, opětovali znova své výhrady o svátosti oltářní podobně jako na sjezdě Konopištském, a zamítali učení o očistci i ctění svatých. O základě víry přisvědčovali doslovně článku mistrů Pražských toho se týkajícímu, že nemá vykládati zákon boží každý dle hlavy své, ale nepřipouštěli platnosti podání církve, než toliko že má písmo uvažováno býti pilně, aby se výklad nepotýkal se žádnou jinou částí písma, a vždy ve srovnalosti s životem a učením Krista i jeho apoštolů. 1424

V ustanovený čas daly se potom obě strany opět nalézti ke sjezdu na hradě Pražském, kterýžto však z uložení posluchačů vydaných od obcí a se svolením obapolným přeložen jest odtud na Staré město do *kolleje Karlovy.* Zde konáno bylo slyšení veřejně netoliko před posluchači zvolenými, nýbrž také

1424 u přítomnosti velkého počtu lidí světských i duchovních. Ale poněvadž kněží Táborští byli již napřed vázáni nálezy sjezdu Klatovského, mistři Pražští pak dle zásad svých, dotud vždy důsledně hájených, k míněním jejich přistoupiti nemohli, skončilo se i toto jednání bez dosažení cíle. Jedna i druhá strana zůstala při svém, a posluchači bezpochyby se neodvážili učiniti mezi nimi platnou výpověď. V rokování samém počínal si opět prudce mistr *Jan Příbram*. Vinilť kněží Táborské před celým shromážděním, že z nich, kteří tu sedí, vzalo počátek nejhorší kacířství pikartské; čehož prý však dovésti nemohl, a vlastní jeho strana jej za to pokárala. Tím popuzen, obořil se na kněze *Markolda*, a vinil jej z učení, že kněží zlí nepůsobí svátosti. Posluchači dali Markoldovi čas do zejtřejšího dne, aby se z toho ospravedlnil; což on učinil částečným zastáváním učení toho, někdy Viklefova, však takovým spůsobem, že posluchače a ostatní shromáždění uspokojil. [17])

Jako předtím Žižka, tak nesrovnávali se také stoupenci jeho, nyní *Sirotci*, s kněžími Táborskými ve všech novotách jejich náboženských. Svědectvími souvěkými jsme zpraveni zvláště, že kněží jejich sloužili mši svatou starým řádem a v ornátech, a jisté jest, že i ve mnohých jiných věcech klonili se míněním svým více k straně Pražské než Táborské. Tudy beze vší pochybnosti nesouhlasili se vším, co kněží Táborští zastávali na sjezdech právě vzpomenutých, a není nepodobné, že i to dílem přičinilo k většímu rozdělení dvou bratrstev od sebe, kteréž se stalo hned po navrácení jejich z výpravy moravské. Sirotci zvolili sobě předně zvláštního vrchního heitmana nad vojskem svým, *Kunše z Bělovic*, čímž nepochybně vznikla otázka, která místa náležela pod moc jich aneb pod moc Táborů. Jedni proti druhým jali se tedy osazovati města, z čehož přišlo k rozepřím mezi nimi. Sirotci, jak se zdá, počítali k své

[17]) Zprávy o sjezdě na hradě Pražském nacházejí se ve *Chronicon Taboritarum* u Höflera II. 589 a v rukopise bibliotheky university Pražské XVII. A. 16 fol. 9; o sjezdě Klatovském ve *Chron. Tab.* 482 a v Příbramově spise v rukopise kapituly Pražské D. 49; o sjezdě v kolleji Karlově ve *Chron. Tab.* 490.

straně všecka místa, která byla za předešlé války s pány a Pražany buď dobrovolně přijala Žižku za vůdce buď od něho byla dobyta; Tábořі pak chtěli i v tom míti podíl, snad poněvadž se dobytí některých měst těch stalo s jich pomocí. Jan *Bzdinka,* kterého Tábořі toho času zvolili za svého vrchního heitmana polního, zmocnil se jmenovitě *Nimburka,* kdež kázal spáliti dva kněží, Jiřího a Klimenta, proto prý, že udělovali svátosti svatého oleje čili posledního pomazání; a také *Čáslav* vzali Tábořі Sirotkům nepochybně téhož času.[18]) Rozepře tyto však brzy se uklidily, bezpochyby tím spíše, když se zase změnily poměry obou bratrstev ke druhým stranám v zemi. 1424

Byla-li nesrovnalost ve víře mezi Pražany a Tábory velikou překážkou sjednání se stran pod jednou a pod obojí vůbec ve věcech náboženství; však ještě více činilo se upokojení země na tomto základě nemožným oddaností strany pod jednou ku *králi Sigmundovi* a k auktoritám církevním. Když zvěděl král Sigmund o umluvách Zdických, kterých přepis jemu poslal do Uher Oldřich Rosenberský, vyslovil se hned proti nim ještě mnohem přísněji než proti předešlým nálezům sněmu Svatohavelského. Dopisem k Oldřichovi dne 28 Října vytýkal jemu a druhým pánům, kterak že se tak mladě dali druhé straně podtrhnouti a oklamati, ježto uvésti se dali v také věci, které jsou proti jejich duši, proti cti, proti všemu křesťanství i proti němu; neb že vyznávají umluvami těmi nevinu kacířů, chtí se za soudce stavěti ve víře, což nepřísluší laikům, slibují jim pomáhati ku potlačení věrných jeho a usnadňují jim válčení s ním samým, tak že v bezpečnosti od nich směli jemu a jeho zeti vpadnouti do Moravy. Přikazoval jim proto, aby pro žádnou věc umluv těchto neplnili. Podobným spůsobem káral je kardinal legat *Branda* dopisem z Vídně (8 Listop.), hroze božím soudem a nepochybně i tresty církevními.

Domluvy takové jistě hned z počátku nezůstaly bez účinku. Většina pánů strany pod jednou bezpochyby nemínila umluveného prostředku k sjednocení se ve víře opravdově, a někteří

[18]) Jmenujeť se r. 1427 Jan Roháč z Dubé heitmanem na Čáslavi.

1424 ani k umluvě Zdické nepřistoupili. Toť asi byla příčina, pro kterou brzy po navrácení vojsk českých z Moravy, v měsíci Prosinci roku 1424, zřízena byla výprava válečná do severních krajin země české, jak se zdá, proti některým tamějším pánům, kteří se umluvám protivili. Účastnili se jí Pražané a jiní jich se přídržící, tedy strana, která se znala k Sigmundovi Korybutovici, ale jak se zdá také Táboři a Sirotci. Již dne 4 Prosince očekávalo se sebrání všeho vojska u *Roudnice,* odkudž bál se útoku na sebe jmenovitě pan Jan z Ralska jinak z Wartenberka. Vojsko se však obrátilo k městu *Ousti* za Litoměřici, které od minulého roku držel v zástavě od krále Sigmunda Fridrich markrabí míšenský. Dne 11 Prosince leželo vojsko již před městem tímto, a mělo při sobě 14 praků a pušek, rozděleno jsouc na čtvero vojů. Markrabí míšenští, jak z toho viděti, nepřistoupili ku příměří s Čechy, jak jim bylo umluvami Zdickými dopuštěno. Pohříchu nemáme zprávy, jak se výprava tato skončila;[19]) jistě však neměla znamenitého účinku; Oustí jmenovitě zůstalo i dále v moci Míšňanů.

Nedlouho potom stal se patrně obrat ve smýšlení o umluvách Zdických také při pánech pod obojí a Pražanech, tak že pokládali dokonání jich v tehdejších okolnostech za nemožné a myslili zase na jiné cesty. Sněm Kouřimský a slyšení k srovnání u víře puštěny jsou z mysli, a jednáno, jak se zdá, podtají přímo s *králem Sigmundem.* Již někdy v měsíci Listopadu roku 1424 odpadl pan *Aleš Holický* ze Šternberka zase od strany pod obojí, a vstoupil do služby krále Sigmunda, čímž stal se znova hrad *Křivoklát* nebezpečným Pražanům a městům okolním, stojícím pod jich mocí; ano pokoušel se pan Aleš dostati také v moc svou hradů Konopiště a Šternberka v krajině za Sázavou zavřením jisté smlouvy se svakou svou, paní Perchtou ze Šternberka (21 Listop.);[20]) což se mu však

[19]) Svědčí o ní toliko dva dopisy Jana z Ralska a Fridricha vévody saského i markrabí Míšenského v Palackého *Urkd.* I. 369, II. 507.

[20]) Viz smlouvu tuto v *Archivu českem* I. 152. Že paní Perchta skutečně Konopiště nepostoupila, jest viděti z listiny tamže (154) dané dne 10 Dubna 1428.

nepodařilo. Podobně odpadl později také pan *Hašek Ostrovský* 1424
z Waldšteina od strany pod obojí z pohnútek nám neznámých, nejspíše osobních, a s úmyslem zrádným. V měsíci Unoru
roku 1425 obrátil se tajným poslem ku konšelům města Olo- 1425
mouce se žádostí, aby mu byli prostředníky ke smíření s vévodou Albrechtem a králem Sigmundem, slibuje za přijmutí na milost prokázati oběma panovníkům věrné služby, Olomučanům pak zvláště dopomoci, aby blízká od nich města Šumberk a Jevíčko byla vytržena z moci nepřátel a osvobozeny tudy silnice pro ně.[21]) Vévoda Albrecht bez meškání svolil, a prostřednictvím jeho přijat jest Hašek ještě téhož měsíce od Sigmunda na milost.[22]) Za nedlouho pak učinil jej Albrecht svým vládařem čili heitmanem zemským na Moravě. Hašek z Waldšteina dal Sigmundovi mnohá pro něj důležitá návěští o stavu věcí v Čechách; z nichž král pojal naději o mnohých jiných pánech českých, že budou ochotni poddati se jemu v milost, a v mínění tom svolil k roku, který měli všichni „páni, panoši, města a obce království českého strany protivné“ v *Brně* o sv. Jiří čili 23 Dubna roku 1425. Také legat papežský, kardinal Branda, dal k tomu své svolení.

Jednání toto s králem Sigmundem dálo se beze vší pochybnosti s přivolením *Sigmunda Korybutoviče,* který seznav nesnadný stav věcí v Čechách při tak různém smýšlení stran, jak se zdá brzy netušil dobře svému předsevzetí, aby dosáhl koruny české a hleděl sám přičiniti se o nějaké narovnání s králem Sigmundem, aby sobě co smiřitel zjednal zásluhu obecnou a tudy čestné navrácení do své vlasti. Ale v umluvy s králem Sigmundem nevěřili *Táboři* a *Sirotci;* jejich svolení jistě k nim nebylo dáno, ani snad na nich žádáno. Tudy se octly věci, jak Žižka předpovídal, zase v tom stavu jako před mírem na poli špitálském; mezi panstvem a Pražany s jedné strany a bratrstvy se strany druhé vypuklo znova nepřátelství.

[21]) Olomoučtí psali následkem toho vévodovi Albrechtovi dne 12 Unora 1425. Viz Palackého *Urkd.* I. 378.

[22]) Sigmund píše o tom králi polskému již okolo 2 Března. Viz tamže I. 382.

1425 Válka se počala již někdy v měsíci Unoru (v masopustě, tedy okolo 20 Un.) útokem Táborů, kteří jak výše ukázáno, drželi Nimburk, na tvrz *Chlumec* nad Cidlinou, která náležela pánu strany pod jednou, Ottovi z Bergova seděním na Troskách. S nimi společně účastnil se té výpravy soused jejich v té krajině pan *Hynek Boček* z Poděbrad. Tvrz dobytá odevzdána jest, jak se zdá, panu Bočkovi, a vojsko Táborské dobylo potom také blízké tvrze Zachrašťan na cestě od Chlumce k Bydžovu, náležející zemanu Petrovi odtudž,[23]) potom pak jiných dvou sídel zemanských *Hořiněvsi* a *Holohlav* nedaleko Smiřic.[24]) V Hořiněvsi byl kněz jménem Sova vržen z praku. Z krajiny té obrátilo se vojsko, snad zatím také od Sirotků sesílené, k *Mýtu* a *Litomyšli,* kterážto města držel tehdy od Pražanů co heitman pan Diviš Bořek z Miletínka. Obě města jsou dobyta a spustošena v měsíci Březnu, po nich pak nejspíš brzy také hrad *Richenburk* nedaleko Skutče v krajině mezi Litomyšlí a Chrudimí, pana Arnošta Flašky z Pardubic.[25])

Válčení toto na blízku hranic moravských vzbudilo tehdáž na Moravě strach věrným krále Sigmunda, aby vojsko české nevtrhlo do této země. Táboři a Sirotci se však obrátili v stranu opačnou, chtíce se pokusiti o samu *Prahu.* Již dne 31 Března,

[23]) Petr ze Zachrašťan připomíná se v *Archivu českém* r. 1415 (III. 487) a 1436 (II. 178), kdež jemu král Sigmund zapisuje blízkou ves Nepolisy kláštera sv. Jiří.

[24]) Pavlík z Hořiněvsi připomíná se v *Archivu českém* r. 1421 (III. 227), Beneš z Holohlav r. 1440 (I. 257). — *Staré letopisy české* (64) a letopisec kollegiat (88) kladou vypočtení hradů dobytých toho roku každý v jiném pořádku; z čehož viděti, že nehleděli k pořádku dle času. Že se však dobytím Chlumce válka začala, udává *Chronicon Treboniense* (u Höflera I. 54); praviť přitom: Et sic illa antescripta reconciliatio (t. j. mír na špitálském poli) est violata. *Staré letopisy* pak praví: v masopustě dobývali Zachrašťan, Chlumce, Hořiněvsi, Holohlav atd.

[25]) Dobytí Litomyšle klade Pešina (*Mars Moravicus* 511) na 14 Unora; což se však potýká s letopisem Třeboňským (viz pozn. předešlé), poněvadž by pak bylo se musilo státi dřív než dobytí Chlumce. Dle dopisu Olomouckých k vévodovi Albrechtovi dne 23 Března 1425 nacházelo se vojsko české právě tehdáž v krajině mezi Chrudimí a Litomyšlí, tedy nejspíš při dobývání Richenburka.

v sobotu před Květnou nedělí, přitáhli k městu. Vůdcem byl 1425 vrchní heitman Táborů *Jan Bzdinka,* vedlé něhož také pan Jan Roháč z Dubé a Bohuslav ze Šwamberka se nacházeli ve vojště Táborském, ze Sirotků pak *Hertvik z Rušinova* s měšťany Hradeckými[26]) i snad jiným lidem. V noci strojili se ztéci Nové město, a již přistavovali žebříky ke zdem. Ale Praha byla mocně hájena; nepřátelé odehnáni jsou od zdí i dílem od žebříků svých, že jich musili zanechati, a mnoho jich zbito. Tu se dali na cestu k *Slanému* jakožto městu stojícímu pod panstvím Pražanů a knížete Sigmunda, ve kterém však jak téměř ve všech městech strany pod obojí nacházela se některá část obyvatelů náchylná k novotám Táborským. Na Zelený čtvrtek, dne 5 Dubna, přitáhli Táboři a Sirotci k městu, a oblehli je. Vojsko jejich sesílilo se k tomu také *Žateckými* a *Lounskými,* kteří jim s druhé strany přitáhli ku pomoci. K obraně města byli vloženi někteří panoši pana Hynka z Kolšteina, který však sám nebyl ve Slaném, nýbrž jak se zdá heitmanil tehdáž v Praze samé.[27]) Dvanáct dní odpírali obléhajícím statečně spolu s měšťany; konečně však dne 17 Dubna usnadněno jest Táborům vítězství lstí a zradou některých měšťanů, tak že dobyvše se do města učinili v něm krveprolití náramné. Mnoho lidu zabito jest v boji na ulicích; někteří z panošů utekli se na zvonici, ale Táboři věž zapálili, a zahubili je tudy ohněm; rychtář, konšelé a mnozí měšťané spáleni jsou v masných krámích; asi 200 panoší a zemanů zajato; pobrána velká loupež, a konečně město vypáleno z kořen. Mezi zabitými litován jest farář kněz Křištan, proslulý kazatel, jejž byli v minulém čase konšelé Pražští a správci duchovenstva v Praze dosadili ve Slaném, aby tam zavedl lepší řád v náboženství a vyplel

[26]) Hertvik a Hradečtí uvodí se sice teprv později při obležení Švihova, ale není podobné, žeby se byli teprv tehdy k vojsku přidali; bezpochyby táhli spolu již ku Praze a snad již prvé k Mýtu a Litomyšli.

[27]) V paměti vydané Besoldem (*König Sigmund und die Reichskriege gegen die Husiten* II. 163), ovšem teprv z roku 1427, udává se: „zu Prage herr Hynko von Golsteyn ist gewest hauptman“.

1425 bludy hlásané od kněží výtržných;[28]) též střídník jeho kněz Vácslav ze Zvíkovce; z panoší Jan Srsa jednooký, Petr Kamenec, Zdeněk Haramule a více jiných. Od Slaného táhli Táboři a Sirotci ihned k *Roudnici,* sídlu arcibiskupa Konrada, a učinili útok na hrad, který však jest odražen. Toliko město vypálili.

Snad že již mezitím po dobytí Slaného byl od vojska vypraven malý zástup k osazení pustého tehdáž zámku *Nižmburka* čili Nižbora nad řekou Mží mezi Berounem a Křivoklátem, kterýž by se byl mohl hoditi k činění škod panu Alšovi Holickému; možná však také, že to byl lid, který se v tom úmyslu o své ujmě sebral z okolí. Bylo jich asi sto dvadcet, z nichž přednější jmenují se Otík Laut z Hlazovic, Slavomír, Jindřišek a Myslinský. Dne 28 Dubna usadili se na hradišti, a jali se bezpochyby je opravovati. Ale již nazejtří přitáhli pan *Aleš Holický* a *Hanuš Kolovrat* Krašovský, a dobyli hradiště útokem, při čemž dvadcet z posádky jest zabito a někteří zjímáni. Druzí obrátili se k Plzensku, a vypálili mnoho vsí v krajině mezi Krašovem páně Hanušovým a Libšteinem Fridrichovým z Kolovrat, o dobytí dvou hradů těchto samých se nepokoušejíce. Byl to jako malý přední voj hlavního vojska Táborského a Sirotčího, kteréž hned potom samo se obrátilo od Roudnice do těchto stran a přešedši bezpochyby někde v krajině mezi Berounem a Křivoklátem, snad právě pod Nižborem, přes řeku Mži, již dne 2 Května přilehlo ke hradům někdy královským *Žebráku* a *Točníku* v počtu sedmi tisíc pěších a 900 jezdců. Oba hrady držel toho času týž pan Hanuš Kolovrat Krašovský. Dobývavše jich však po tři dni marně, spálili Táboři a Sirotci toliko města *Žebrák* a *Hořovice,* a dali se odtud v další tažení až za Plzeň, kdež předsevzali obležení pevné tvrze *Svihova* pana Viléma ze Skály, která byla nepochybně škodliva blízkému Táborskému městu Klatovům. Krom vojska, které bylo přitáhlo na této výpravě ku Praze a potom k Slanému, táhli až sem spolu s ním také Žatečtí, u Švihova pak přidružily se také posily z Klatov, z Domažlic, ze Sušice a z Píska, tak že se

[28]) Rukopis musea českého 23 B. 2 č. 319.

čítalo již 8000 pěších a více než 1000 jízdných s třemi praky 1425
a s velkými puškami. Po patnácti dnech, když se obléhajícím podařilo odvésti vodu, kterou byly příkopy okolo Švihova naplněny,[29]) musila se posádka vzdáti pod omluvou. Sto třidcet mužů, co jich bylo na tvrzi, propuštěno jest beze zbraně, pouze v kabátcích, pod slibem, staviti se k vyzvání zase do vazby.

Mnohem hůře vedlo se brzy potom tvrzi *Obořišti* za Dobříší v kraji Podbrdském, kamž se obrátilo vojsko od Švihova. Tvrz tato náležela Jindřichovi Kolmanovi z Křikavy čili z Dornšteina, někdejšímu mistru kuchyně krále Václava IV, který musil nějak zvláštně spůsobiti sobě záští Táborů. K vojsku vedenému vždy Janem Bzdinkou a Bohuslavem ze Šwamberka připojili se zde z bližšího sousedstva také páni Zmrzlíci Jan a Petr z Orlíka a Buzek ze Smolotel. Dne 3 Června oblehli tvrz, a stříleli na ni z pušek kameny jako hlava velikými. Již po třech dnech musil Kolman zavříti umluvu, kterou se se všemi svými poddal úplně na milost. Vítězi dali jeho a tři panoše i jiných lidí sedm svázati a tak všech jedenáct upáliti; ostatní, počtem 45, podrželi v zajetí, a tvrz potom vypálili dne 6 Června.

Mezitím v čas obležení Švihova válčili Tábořі také z hlavního sídla svého Tábora v jižních končinách země české s panem *Oldřichem Rosenberským*. Dne 13 Května přitáhli k *Třeboni*, a jali se dobývati města a hradu. Silnou střelbou se zdí a bašt, kterou jim bylo odpíráno, jsou odehnáni. Odtud však táhli k *Novýmhradům*, zdělali velké škody v celé krajině, a hradu toho dobyli, a jej zapálili. Pan Oldřich utrpěl přitom velkou ztrátu zkažením mnoha písemností a jiných znamenitých věcí.[30])

Co činila zatím vojenská moc Pražanů a celé ostatní strany knížete Sigmunda litevského, aby tomuto zmáhání se Táborů a Sirotků spůsobila přítrž, o tom nemáme naprosto zpráv dostatečných. Tolik jen se vypravuje, že při čase Letnic (27 Května), tedy asi když se vzdal Táborům Švihov, Pražané

[29]) Fossata detraxerunt, praví Bartošek, což se mi zdá míti ten smysl.
[30]) Václav Březan. Viz v Časop. česk. Mus. 1828 IV. 57.

[illegible] od svého města na
[illegible] na zemanovi jakems
[illegible] přidržel strany
[illegible] dále proti pana
[illegible] spojenci Táborů a že [illegible]
[illegible] pohnut přestoupiti
[illegible] knížeti Sigmundovi co vla-
[illegible] s panem Chlumem
[illegible] a maršálkem knížete
[illegible] po posliech vyprave-
[illegible] napotom s nim
[illegible]

[illegible] v nepřátelstvi
[illegible] pokud nam
[illegible] trpěli mnoho
[illegible] nepřátel, kteří se
[illegible] pevného kláštera
[illegible] půlnoční a konali
[illegible] silnicích. Z panstva
[illegible] a ze Sternberka
[illegible] chovali se obojetně.
[illegible] a Albrechtových ne-
[illegible] osobně do Mo-
[illegible] Dne 24 Března
[illegible] krále Sigmunda, do
[illegible] nepořídil, a jak se
[illegible] po jeho odjezdu zpátky
[illegible] Čechy strany
[illegible] na ten půlnoc
[illegible] se tentokrát
[illegible] pani a Praž-
[illegible] posláno několik
[illegible] Günther arcibiskup
[illegible] z Rosenberka

[illegible] se na to odvolává.

a Jan řečený Krk ze Švihova. O spůsobu a základu jednání mezi 1425
oběma poselstvími nezachovala se však žádná paměť, kromě že se nedocílilo konce žádného. Čechové byli nejspíš hotovi, smířiti se se Sigmundem, když by byli zůstaveni při svém náboženství, Sigmund však bezpochyby jako vždy předtím nechtěl se v nic dáti bez svolení papežského.

Vyjednáváním s Čechy nedal se ostatně Sigmund zdržeti od příprav k dalšímu válčení s nimi. Již na podzim roku předešlého svolával sněm říšský do Vídně k sv. Kateřině (25 List.), aby žádal na knížatech a stavích říše německé opět pomoci k vyplenění kacířství českého; když pak pro odepření kurfirstů nepřišlo k sněmu tomuto v tom spůsobu, jak bylo potřeba, pobádal aspoň měst říšských a jiných stavů, aby mu učinili pomoc každý dle své možnosti, oznamuje, že míní v letě společné se zetěm svým mocně sebrati pole proti kacířům a na stálou válku s nimi nastoupiti (1425 29 Led.); oznamoval týž úmysl králi polskému Vladislavovi a velkému knížeti litevskému, žádaje rovněž jich pomoci. Také pak papež Martin ničeho neopominul ve vyzývání knížat německých a jiných panovníků, za kterouž příčinou na začátku roku 1425 poslal do Němec nového legata, kardinala *Jordana de Ursinis*, na místě předešlého, Brandy. Ale ani nyní nedosáhli král ani papež svého úmyslu při knížatech německých, a také král polský omluvil se ze splnění žádosti Sigmundovy, když se duchovenstvo polské na synodě v Lančici (27 Květ.) zpěčovalo odvésti jemu daň 20.000 zlatých, které papež Martin povoloval králi ku pomoci, když by osobně vytáhl do pole proti Husitům. Odkázán tudy hlavně jen na své síly a zetě svého Albrechta, docílil Sigmund krom toho zvláštní přátelské smlouvy s *Fridrichem* markrabím *míšenským* a již také vévodou saským, zavřené ve Vácově dne 25 Července 1425. Kníže tento, jemuž byl Sigmund prokázal velké milosti zvláště udělením vévodství saského, zavázal se za to ve případu, když by Čechové činili útok na Moravu neb na Rakousy, zdvihnouti válku na ně od pomezí míšenského, a naopak zase Albrecht měl udeřiti na Čechy z Moravy a z Rakous, kdyby Čechové vtrhli do Míšně.

[illegible] [illegible] králi Sigmundovi předsevzíti za-myšlené [illegible] válečné proti Čechům, vypravili se v letě toho roku Slezané na [illegible] vpád do země české. Vedením biskupa [illegible] vyšli asi snad v měsíci Srpnu do krajiny u Ná-[illegible] v kraji Hradeckém a pálili všecky vesnice v tamějším [illegible] [illegible] v krajině okolo hradu Wissmburka blíž [illegible] a potom až ku Trutnovu.[32]) Vpád tento byl snad pří-činou, [illegible] hned potom od Čechů, nejpodobněji od Si-[illegible] s [illegible] pomocí Táborů, předsevzata jest vý-prava [illegible] slezským, na které již před 7 Zářím dobyli hradu *Richenberka* za Rychnovem, náležejícího panu Půtovi z [illegible] hejtmanu Kladskému a tudy stálému spojenci Slezáků, potom pak asi také hradu *Landšperka* u Oustí nad [illegible].[33]) Neznámo kterého času během téhož roku dobyli Táboři na panu Janovi Michalovickém hradu jeho *Michalovic*, a následkem toho zmocnili se také města *Mladé Boleslavě.*[34]) Nejspíš vyrazila na výboj tento posádka jejich Nimburská. Pan Michalec naproti tomu zmocnil se toho času nebo již dříve [illegible] města *Bělé* proti Pražanům.[35]) V měsíci Září sveden byl také boj s Míšňany při půlnočním pomezí zemském. Vojsko české asi 4000 mužů oblehlo mocně město *Duchcov*, ve kterém byla posádka míšenská 500 mužů. Byli to nejspíš

32) Staré letop. české (pag. 65) praví: až do Turnova, což se zdá býti omyl.

33) Že dobytí Richenberka připadá do tohoto času, svědčí psaní Olomouckých k Haškovi z Waldšteina dne 7 Září, kdež vyslovují své obávání, „wie die Thaborn. den Richenberg nu zu henden gegeben ist, sich meinen in disen kreis zu versuchen". O Landšperku zmiňují se jen *Staré letop. české* (p. 64) bez udání doby.

34) O dobytí Michalovic dávají zprávu kusou *Staré letopisy české* na str. 65 a *Chronicon Treboniense* u Höflera I. 55. O Mladé Boleslavi vysvítá ze zmínek r. 1426, že se tehdáž nacházela v rukou Husitů (viz Palackého *Urkd.* I. 466, 467); roku pak 1427 nazývá se Kunat z Počapel (odjinud z Bilkovic) heitmanem na Michalovicích i ve Mladé Boleslavi, z čehož se dá souditi o nějaké souvislosti dobytí obou těchto míst.

35) Dokladu na to není; ale že se Bělá, která předtím stála pod mocí Pražanů, aspoň roku 1426 v jejich držení nenacházela, vysvítá z příběhů toho roku doleji vypravovaných.

Žatečtí, kteří výpravu tuto předsevzali, a to snad vedením *Jakoubka z Vřesovic,* šlechtice moravského, jenž pokud víme roku 1426, ale bezpochyby již dříve byl heitmanem ve blízké *Bílině.* Markrabí míšenský čili vévoda saský Fridrich vypravil 6000 mužů městu ku pomoci, kteří se nedaleko Duchcova na dvou místech položili v zálohách. Heitman posádky však, když se Čechové s jedné strany města strojili k útoku, vyšel s žoldnéři míšenskými branou na straně opačné podtají ven z města, pravě, že se míní s vojskem v zálohách spojiti. Zradou jednoho měšťana dověděli se o tom Čechové, a učinili hned útok na město, dobyli se lehce do něho, a povraždili prý veškeré obyvatelstvo, nešetříce starých ani mladých, ani dítek ani ženského pohlaví. Někteří obyvatelé utekli se do kostela, chtíce se v něm brániti; ale vítězi zatarasili kostel, a zapálili jej, tak že všichni v něm zavření zhynuli ohněm; potom vypálili také město i hrad, pobořili zdi, a dali se na zpátečné tažení. Teprv nyní vyskočili na ně Míšňané ze záloh, a učinili prý jim škodu velikou.[36]) 1425

Hlavní moc Táborů obrácena jest bez mála téhož času ve blízkém sousedství Tábora samého k obležení hradu *Vožice,* kterýž po přepadení městečka při něm ležícího od Žižky v roce 1420 nicméně byl dotud zachován v moci královských a držel jej mocí zápisu od krále Václava z roku 1412 zeman Materna z Ronova, tuším s Vilémem a Krištoforem bratry svými.[37]) Podnět k výpravě proti němu zavdala válka vedená předtím s Tábory s hradu tohoto i z blízké Vlašimě, ve které několik panoší z toho okolí, jenž drželi s Tábory, zajato bylo a oběšeno v Sedlčanech, městečku pana Oldřicha Rosenberského, a jinde dílem; odkudž nazváno to *válkou šibeničnou.* Asi v polovici Září přilehli Táboři ke hradu vedením vrchního heitmana

[36]) Že se to stalo v Září roku 1425, svědčí psaní Normberských k vévodovi Fridrichovi saskému dané dne 24 toho měsíce v Palackého *Urkd.* I. 408. Zprávu o příběhu samém dává k témuž roku Gorner a Eckarda (*Corpus historicum medii aevi*) II. 1267. Žeby však 6000 Míšňanů bylo pobilo 3000 ze 4000 Čechů, nepodobá se nikterak ku pravdě. Snad by sic také v řečeném psaní Normberských byla o tom nějaká zmínka.

[37]) Viz *Archiv český* I. 532.

1425 Jana *Bzdinky*, a buď hned z počátku buď něco později přitáhl do ležení také heitman Sirotčí *Kuneš z Běloric*. Na hrad stříleno z velkých praků a pušek, ale delší čas bez účinku; Materna z Ronova řídil obranu jak se zdá zmužile i obratně. Toho času měl král Sigmund sjezd se zetěm svým Albrechtem rakouským v Heimburce, jak se zdá, k uradění se o společnou jich obou výpravu do Moravy; i ač byl jiný úmysl Sigmunda samého, uzavřel Albrecht oblehnouti předně klášter *Třebíč*, osazený od Čechů, z něhož činili velké škody daleko široko. K žádosti Albrechtově slíbil mu Sigmund k tomu své pomoci, a nedlouho potom obadva táhli s některou vojenskou mocí na Moravu. Dne 9 Října ležel Sigmund na poli blíž Pohořelic, kdež došla ho zpráva, že chtí Táboři vytáhnouti k vybavení Třebíče. Psal proto Oldřichovi z Rosenberka, přimlouvaje mu, aby, jestli bude tak, vpadl Táborům do zad s jinými, zejména s Mikulášem z Lobkovic co purkrabím královským na Hluboké, i aby na žádný spůsob nezavíral příměří s nimi. Dne 12 Října přitáhl do Dalešic na další cestě k Třebíči, a sjel se tu s Albrechtem a jeho mocí. V naději, že dle oněch zpráv Táboři, aby Třebíči pomohli, budou musiti upustiti od Vožice, oznamoval to písemně Maternovi, pobádaje ho i jeho lid k vytrvání.

Očekávaní jeho se však nesplnilo. Táboři neměli s Třebíčí na spěch; ano mezi dalším obléháním Vožice vytáhl oddíl vojska Táborského i Sirotčího vedením *Bohuslava ze Švamberka* ku *Praze*. Položivše se u *Úřenic*, konali přípravy k obležení města. Tu však přišlo k rokování mezi nimi a Pražany, a dne 18 Října umluveno jest v ležení před Vožicí, nepochybně po poslích vypravených tam z Prahy, smíření mezi Tábory a Sirotky čili Orebskými a všemi (k zákonu božímu a k nim přichylnými) s jedné strany a Pražany i pány, zemany a jinými místy a obcemi (k zákonu božímu a k nim přichylnými) se strany druhé. Po úmluvě této bezpochyby pozbyli hajitelé Vožice brzy vší naděje v konečné ubránění se, a vzdali hrad po pěti nedělích a třech dnech od počátku obležení smlouvou, dle které odevzdali se toliko dva heitmani, nepochybně Materna a snad některý z jeho bratří, do rytířského zajetí, ostatní lid

byl svobodně propuštěn, hrad pak od vítězů zbořen. Teprv 1425
snad brzy před tímto koncem obležení byl Táborům smrtelně raněn heitman jejich Jan Bzdinka čili Hvězda z Vícemilic.

Smluvou Vožickou podaly se obě strany, od nichž byla zavřena, na výpověd dvanácti přátelských rozsudí tudíž zvolených, z nichž byli čtyři z bratrstva Táborského, Bohuslav ze Šwamberka, Zbyněk z Buchova, Matiáš Lauda z Chlumčan, heitman Písecký, a Mikuláš z Padařova, čtyři měšťané Pražští, totiž Mikeš Kozíhlava z Pnětluk, Šimon od bílého lva, Jíra knihař z Nového města a Jan Reček, dva šlechtici strany pod obojí, Vilém Kostka z Postupic a Jan Smiřický, a dva sousedé z měst s Tábory spřízněných, Vácslav Temlík ze Žatce a Křištan z Loun. Coby jednohlasně rozsoudili, tomu slíbily obě strany podrobiti se, a postavily za sebe jisté rukojmě. Od Táborů ručilo 22 pánů a zemanů. znajících se k jejich straně a mimo to obce měst Čáslavě a Kouřimě. Za opravce smlouvy čili seznavače zvoleni jsou od Táborů pan Heřman z Landšteina odjinud z Borotína, od Pražanů pan Smil Holický ze Šternberka, bratr Alše Holického, a místo, kdežby se opravci měli v čas potřeby sejíti, položeno na hradě Konopišti, jejž posud držela paní Perchta, svaka Smilova i Alšova.

Výpověd, kterou učinili umluvci, není nám ve svém znění zachována; ale z věcí, které potom hned přišly, dá se souditi, že byla podobná předešlému smíření na poli špitálském. Hned totiž ve prvních dnech po opětném tomto smíření zavřena jest jako tehdáž také smlouva mezi stranou Pražskou a Táborskou jakožto již sjednocenou a některým počtem pánů a zemanů strany pod jednou, těmi nepochybně, kteří i dotud se stranou pod obojí zůstávali v pokoji od umluv Zdických. Čelnější mezi těmito byli bratří Hanuš a Fridrich z Kolovrat s hrady Žebrákem, Točníkem, Krašovem a Libšteinem, Jan Hanovec ze Šwamberka seděním na Třebli, Jan z Lestkova seděním na Waldece, Zdeněk z Rožmitála seděním na Zbiroze, Zdeslav Tluksa z Buřenic purkrabí Karlšteinský s hradem tímto a many jeho v okolí, celkem 22 pánů a zemanů s 13 znamenitými hrady a několika menšími tvrzemi, větším dílem z krajů Pod-

1425 hradského a Plzenského. Mezi hrady těmito nacházel se také Hrádek čili Křivoklát a Týřov, ač ne tehdejší držitel obou těchto, pan Aleš Holický, než toliko purkrabí jeho, na Hrádku Záviše z Jimlína a Rous ze Sviní, na Týřově pak Petr Kapoun ze Smiřic. V čele strany druhé jmenovali se ve smlouvě Sigmund kníže litevský a Konrad arcibiskup, s nimi pak obce měst Pražských a obce Táborské i Orebské se všemi městy, pány, rytíři a panošemi k zákonu božímu a k nim příchylnými. Obsahem smlouvy nebyl tentokrát žádný nový pokus o sjednocení obou stran ve víře, ale *příměří* na jeden rok od sv. Havla právě minulého až do sv. Havla roku příštího s osminedělní výpovědí, mezi kterýmžto příměřím zavázali se páni strany pod jednou na všem zboží svém propustiti svobodu artikulů Pražských, tak aby kněží ze strany Pražské i Táborské a Orebské směli svobodně přicházeti na jich panství, kázati slovo boží, podávati svátost pod obojí spůsobou a vésti „jiné věci spasitelné a užitečné všemi obyčeji z písma svatého“ (čímž patrně rozuměly se i novoty Táborské); a též zavázali se, netrpěti žádných smrtelných hříchů zjevných, jakož cizoložství, smilství, kostkářství, na posádkách a na zboží svém, s takovým svolením, kdeby se hříchy takové nicméně shledaly, aby směla strana druhá sama je stavovati a vezmouc vinníky v moc svou je trestati. Jak předešle smluvou Zdickou tak ostatně i pod tímto příměřím zavázala se strana pod jednou nebrániti svým vlastním poddaným jezditi na vojnu proti cizozemcům, totiž vstupovati do vojsk strany druhé proti králi Sigmundovi a jeho spojencům. Proti obyčeji, dle kterého opravci smluv mírných, totiž ti, kteří rozhodovali, zdali která strana smlouvu porušila a tudy vinna jest náhradou aneb pokutou, jmenováni bývali z obou stran rovným počtem, byli smluvou touto ustanoveni oprávci jen z jedné strany, totiž z Pražanů a Táborů, pan Smil ze Šternberka a Heřman z Borotína, titíž kteří byli oprávci smlouvy Vožické. Patrně přiměla řečené pány strany pod jednou jen velká nouze k zavření smlouvy pod výminkami jí tak protivnými.

Jako po smíření na špitálském poli, následovala také po míru Vožickem společná výprava strany Pražské i bratrské.

do *Moravy*. Táboři i Sirotci, vytáhše od Vožice, oblehli však 1425 prve na cestě ke hranicům moravským hrad *Kamenici*, někdy páně Prokopův z Oustí, nyní však *Menharta z Hradce*, pána strany pod obojí, který nejspíš pro zvláštní příčiny zášti s Tábory nebyl pojat do míru Vožického. Bylať na Kamenici chována panna z rodu pánů z Oustí, snad dcera nebo sestra pana Prokopa, jenž byl s Tábory držel, jak se zdá v zajetí u pana Menharta, a Táboři nejspíš uzavřeli ji odtud vybaviti. Menhart z Hradce přitáhl posádce obležené ku pomoci, a svedl boj před hradem dne 31 Října, ve kterém však jest poražen, lidu jeho něco zbito, něco zjímáno; ostatní utekli se na hrad. Táboři a Sirotci pokračovali však v obléhání, a stříleli na hrad z praků a pušek, až posádku po 14denním obležení přinutili se vzdáti pod smluvou. Čtyřidcet mužů z obležených podstoupilo rytířské zajetí, hrad pak jest pobořen. V ležení před Kamenicí zemřel Jan *Bzdinka* na ránu obdrženou u Vožice, a na jeho místě zvolen jest pan *Bohuslav ze Šwamberka* za polního heitmana Táborů.

Mezitím vytáhl kníže *Sigmund Korybutovič* s Pražany a četnými pány strany pod obojí do pole od Prahy, a překročil přes pomezí moravské u *Jihlavy*, kdež pozdržel se šest dní, očekávaje bezpochyby, až by se Táboři a Sirotci k němu připojili. Prvním cílem výpravy bylo beze vší pochybnosti vybavení *Třebíče*, která byla zatím od Sigmunda i Albrechta již obležena. Ale král Sigmund, který jak zmíněno, obležení tohoto hned z počátku neschvaloval, byl již prve s vojskem svým od zetě svého se oddělil, a pálil raději vesnice pánů sobě protivných ve krajině k Brnu. Již dne 28 Října ležel na této výpravě v poli u vsi Drásova nedaleko Tišňova. Když se blížila vojska z Čech, nedůvěřoval si Albrecht jim odolati, a odtáhl též od Třebíče. I jeho vojsko dalo se nyní jen v pálení a pustošení vesnic a městeček i zabíjení bezbraných lidí, zvláště na statcích pana Petra Strážnického z Kravař v jižních končinách země při hranicích uherských. Následkem toho táhl kníže Sigmund s vojskem českým od Jihlavy bez překážky mimo Třebíč k moravským *Budějovicům*. Tam, jak se zdá, přirazili

1425 k němu Táboři a Sirotci s vojskem v počtu silně rozmnoženým; neb mezi obležením Kamenice byli shááněli čerstvý lid z okolí, zvláště i ze statků pana Oldřicha Rosenberského, kterému těžko bylo jim toho brániti.[38]) Spojené pak vojsko, nedbajíc na válečnou moc Sigmundovu a Albrechtovu, která se před ním vzdálila k straně východní, táhlo předně ke Znojmu, dobylo kláštera *Louky* nedaleko města tohoto (12 Listop.), pobořilo jej. a upálilo některé mnichy (14 Listop.), odtud pak překročilo přes hranice rakouské, a oblehlo město a hrad *Reteč*, provozujíc velké škody v jeho okolí.

Držitelem Retče byl hrabě Jan z Hardeka purkrabí Magdeburský. Město bylo háјeno více dní; při útoku byl zánovný heitman Táborů, pan Bohuslav ze Šwamberka, se zdí městských smrtelně raněn šípem ve tvář; dne 24 Listopadu však podkopali se Čechové pod zdi, a vnikli tudy času nočního do města. Tu přišlo k boji krutému v ulicích, ve kterém na 1000 lidí z posádky a z obyvatelstva jest zbito; mnozí uhořeli, když město zapáleno; jiní a mezi nimi hrabě z Hardeka s manželkou a se synem i s mnohými panoši svými musili se vzdáti do zajetí. Vévoda Albrecht stál s vojskem svým pohotově, ustoupiv jak se zdá již také z Moravy do Rakous, ale neodvážil se přitáhnouti obleženému městu ku pomoci. Čechové však také netáhli dále proti němu, nýbrž dobytím Retče ukončili svou výpravu. Mezitím zemřel *Bohuslav ze Šwamberka* v několika dnech po svém zranění, a pochován jest na zpátečném tažení v moravském Krumlově. Vítězné vojsko přivedlo s sebou hrabě Jana z *Hardeka*, muže starého, obtloustlého, krásné podoby a s bradou šedivou, v zajetí do Prahy, kdež chován jest u věži na hradě. Bylť dán panu Hynkovi z Kolšteina, který nejspíš vedl vojsko Pražské na této výpravě, aby si od něho vyjednal náležité výkupné.

Dřív než mohlo hlavní vojsko české býti zpátky z tohoto tažení, předsevzala část Sirotků, zejména měšťané Hradečtí s farářem svým *Ambrožem*, vpád do hrabství Kladského, kdež

[38]) Viz psaní jeho v *Archivu českém* III. 7.

dne 1 Prosince, táhnouce jak se zdá mimo Broumov osazený 1425
od Slezáků, přitrhli k městu *Radkovu* čili Wünschelburku, a nazejtří, dne 2 Prosince dobyli ho. Obyvatelé, zapálivše město sami, utekli se do kamenného domu foitova nedaleko brány Broumovské, ale musili se vzdáti umluvou, dle které ženy a děti volně jsou propuštěny, muži musili podstoupiti zajetí, farář však jménem Mikuláš Megerlein jest upálen a jiní dva kněží jiným spůsobem usmrceni. Odtud táhlo vojsko pominutím pevného města Kladska k Brdu čili k *Vartě,* a vypálivše kostel tamější (3 Prosince), přešli přes pomezní hory do Slezska, a zloupili některou část blízkého kláštera Cisterciensкého v *Kamenci.*[39]) Potom vrátili se, snad jinou cestou (nejspíš přes Dušníky a Náchod), do Čech, a dobyli i vybořili ještě při sklonku toho roku hrad *Opočen,* pevné sídlo úhlavního nepřítele svého pana Jana z Opočna čili Městeckého.

13.

Spůsob a konec druhého vládařství Sigmunda Korybutoviče. (Bitva u Ousti.)

Ačkoli po smíření na poli špitálském i opět po Vožickém míru byla knížeti Sigmundovi Korybutovu dávána přední čest od Táborů jak od strany Pražské při společných předsevzetích válečných, tak že pokládán byl za společného nejvyššího vojevůdce; nicméně jinak Táboři ani Sirotci nehleděli k němu co ke správci zemskému, a tím méně mohl toho očekávati od strany pod jednou. Z té příčiny velmi brzy přestal také zevně užívati názvu voleného krále českého, jejž byl z počátku přijal. Jak se zdá, odložil jej hned po umluvách Zdických, a strana jeho vlastní nazývala jej odtud toliko pánem svým aneb *knížetem Sigmundem litevským.* K straně této náleželi předně Pražané a města pod jich mocí stojící, zadruhé všichni páni a zemané strany přijímajících pod obojí krom těch, kteří byli sdruženi s Tábory a se Sirotky. Zdá se, že za poslednějšího

[39]) Srov. Grünhagen, *die Hussitenkämpfe der Schlesier* 100—103.

1425 času přiznal se ku knížeti Sigmundovi také pán *Čeněk z Wartenberka* a navrátil se tím samým také ku přijímání pod obojí spůsobou, nejspíš hned po nezdařilém vyjednávání s králem Sigmundem v Brně v měsíci Květnu roku 1425. Bylo to však již při sklonku života páně Čeňkova; neb zemřel dne 17 Září téhož roku. Svědčí o poslední nějaké změně v chování jeho list krále Sigmunda, kterým roku potomního 1426 udělil statků po něm pozůstalých, zejména hradů Veliše, Brady, Lipnice a měst Jičína, Bydžova a Veselé, panu Oldřichovi z Rosenberka, jakož prý pro zradu Čeňkovu na krále spadly.[40]) Darování to ovšem zůstalo jalové; neb se ve statky uvázal syn páně Čeňkův *Jindřich z Wartenberka* a z Veselé, který se znal rozhodně k straně pod obojí.

Vládní moc, kterou Pražané a páni pod obojí vznesli na kníže Sigmunda, měla dle jich oumyslu bezpochyby býti plná moc královská, a kníže Sigmund uvázal se v ni tou měrou, jak toho stav věcí českých toho času dopouštěl. Při rozdělení panstva i zemanstva na strany sobě nepřátelské nebylo Sigmundovi Korybutovi tak jako ani Sigmundovi králi korunovanému možné zříditi soudy a osaditi úřady zemské a krajské spůsobem v zemi obyčejným, zvláště když se ani dsky zemské nenacházely v jeho moci, poněvadž je král Sigmund byl odvezl ze země. Ale páni a zemané strany pod obojí sloužili mu vojenskou mocí svou tak jako jindy králi, přicházeli na sněmy od něho svolané, a vznášeli nejspíš také soukromé právní pře mezi sebou na něj jakožto na mimořádného soudce. Tím větší pak byla moc jeho nad Prahou a jinými městy královskými, [illegible] po jeho opětném příjezdu do země roku 142[illegible] [illegible] všecko, co jindy ná[illegible] [illegible] od nich ujato, totiž [illegible] a nad zaba[illegible] [illegible] které z toho [illegible] mnohem menší, než [illegible] nejvíce válkou mezi

[illegible]

stranami Pražskou a Táborskou dílem již za Žižky, dílem po jeho smrti, mnoho jich bylo z moci Pražanů vytrženo. Zůstávalot jich, pokud dosti na jisto známo, již jen šest, totiž Beroun, Litoměřice, Mělník, Kolín, Chrudim a Polička; však i Beroun dostal se něco později, neznámo jakým spůsobem, pod moc Táborů. 1425

Jak byli Pražané za krále Václava IV zvykli, že dvůr královský přebýval mezi nimi dole ve městě, ubytoval se také kníže Sigmund na Starém městě v domě někdy markrabí Jošta na rynku (č. 930), kde nejspíše již za prvního vládařství svého měl obyčejné sídlo. Hrad Pražský a Vyšehrad nacházely se však ovšem též v jeho moci, a kníže měl na nich své purkrabí; na hradě Pražském byla ne-li hned z počátku aspoň pokud známo roku 1427 polská posádka. K vykonávání práv svých nad městy a nad statky duchovenstva dosadil kníže Sigmund opět, jako již za první své vlády, *podkomořího*. Byl tím neznámo od kterého času zeman jménem *Svojše ze Zahrádky*, usedlý v Praze, kdež byl asi od polovice roku 1424 do začátku roku 1425 konšelem na Starém městě.[41]) Jak byl však jinak zřízen dvůr knížete Sigmunda, není nám známo. Ze zpráv pořídku zachovaných vysvítá toliko, že opět pan *Vilém Kostka* z Postupic, pan *Hynek z Kolšteina*, také však jiný dotud méně známý zeman, *Jan Rozvoda ze Stakor*, bývali předními jeho rádci. Pan Hynek z Kolšteina byl přitom také heitmanem v Praze, to jest, jako někdy Jan Hvězda nebo Hašek z Waldšteina, velitelem vojenské moci Pražanů. Z Polska přijel buď zároveň s knížetem Sigmundem buď za nedlouho po něm ruský kníže *Fridrich z Ostroha*, a přebýval při jeho dvoře. Též připomíná se z dvořanstva Sigmundova šlechtic polský Jan z Górky, a bylo jich nejspíš více jiných.

Jedna z prvních změn, kterou zdá se že učinil kníže Sigmund ve správě obcí Pražských, byla, že rozdělil zase od sebe *Staré* a *Nové město*, tak že přestalo společné úřadování konšelů obojích zavedené někdy mnichem Janem ze Želiva a dotud

[41]) Viz Dobner Mon. III. 60.

1425 zachovávané. Potřeba jednoty ve správě oboudvou měst bezpochyby méně se cítila, když vyšší moc nad oběma byla spojena v rukou knížete. Toliko rovný počet konšelů, 18 na Starém a 18 na Novém městě, zůstal i potom zachován. Kníže Sigmund pečoval, jak se zdá, i nyní s dobrým zdarem o pokoj ve městě, tak že nebyl veřejný pořádek rušen záštím stran proti sobě, a konšelé obou měst mohli s větším poklidem než za předešlých let obraceti pilnost svou k vlastním záležitostem obecním. Hned po zavření míru na poli špitálském jeví se to v pravidelném vedení *knih městských* v každém městě obzvlášť, které bylo velkými převraty minulé doby již od roku 1420 přetrženo. Učiněn v tom začátek dne 23 Září roku 1424 vložením nálezu jedné i druhé obce o zabavení statků měšťanů odběhlých, jenž se byl stal dne 26 Července roku 1420, a dle nálezu toho nyní teprv počalo se řádné vkládání do kněh všelikých domů, vinnic a jiných statků takových, ježto byly od oné doby komu prodány neb darovány od obcí. Ku prodávání zabavených domů a statků a přijímání peněz za ně dle ustanovených lhůt byl již předešle zřízen zvláštní úřad obecní, kterýž se nyní též rozdělil na dva, jeden na Starém a jeden na Novém městě, ne bez jistého dohledu, jejž sobě kníže Sigmund vymínil nad oběma.[42]) Jiný nový úřad byl zřízen k trestání zjevných hříchů čili nemravností dle smyslu artikulů Pražských, o němžto však

[42]) První zmínka o úřadě tom na Starém městě jest hned od 23 Září 1424 v knize městské fol. 233, kdež se praví: cum officialibus nostris, pro curiis domorum et vinearum ad nos ex causis praemissis devolutis per nos (consules) et communitatem nostram cum omnimoda et totali potestate electis et deputatis. Na Novém městě teprv roku 1426 v knize městské fol. 28: erga officiales *domini ducis* et communitatis. Zmínka o někdejším společném úřadě jest v knize Staroměstské při roce 1427 fol. 271, kdež mluví se o vinnici koupené „erga officiales communitatis antiquae et novae civitatum Pragensium“. — O právu, které bylo knížeti vyhraženo nad tímto úřadem, svědčí již onen název ve knize Novoměstské *officiales domini ducis et communitatis*; ještě jasněji však na př. v knize Staroměstské fol. 235 k r. 1424, kdež slevuje se něco písaři městskému Mikulášovi Humpolcovi na domě u Velbloudů (čís. 471), jejž sobě koupil, cum consensu et voluntate domini ducis.

nevíme, zdali se skládal pouze z osob světských čili také duchovních.[43]) 1425

Vedlé obcí Starého a Nového města vzkřísila se za druhého vládařství Sigmunda Korybutova konečně také obec *Menšího města* Pražského ze smutného spuštění, ve kterém se město toto nacházelo od bouří roku 1420. Možnost navrácení se obyvatelstva Malostranského k vypáleným příbytkům svým a k vystavení jich opètnému byla zjednána sice již v měsíci Červnu 1421, když vzdáním se posádky hradu Pražského odstraněno bylo nebezpečenství odtamtud hrozivší. Ale nové osazování města dálo se v potomních třech létech nicméně jen velmi pozvolnu, pročež ve všech bězích toho času neděje se ani nejmenší zmínka o obci Malostranské; neb jí skutečně nebylo. V právních záležitostech svých spravovali se obyvatelé na ten čas soudem Staroměstským.[44]) Teprv někdy ku konci roku 1424 dosadil, jak se podobá, kníže Sigmund zase zvláštní konšely na Malé straně, a od nich učiněna jest prozatím malá knížka čili registřík, do které se zapisovaly koupě domů nebo městišť Malostranských až do roku 1429, toho pak roku teprv počaly se přenášeti řádně do staré knihy městské, která byla při spálení radnice roku 1419 od žoldnéřů královských s jinými věcmi odnesena na hrad Pražský a pokládána po delší čas za ztracenou neb zmařenou. Určitá zmínka o purkmistru a konšelích Menšího města Pražského děje se pak ponejprv ve smlouvě Vožické dne 18 Října 1425, ježto zavřena byla smlouva tato od obcí Starého, Nového i Menšího měst Pražských. Ale i tehdy a ještě delší čas potom byla obec Malostranská jen chatrnou upomínkou na své starší časy. Jak se dá poznati ze zápisů v knihách městských, bylo v celém městě na nejvýš 52 domů, které byly znova vystaveny dříve než roku 1430. Krom domu Saského, který náležel obci Staroměstské (č. 55) a byl stálou posádkou do něho vloženou zachován od ohně v létech 1419

[43]) První zmínka o něm r. 1427 v *Archivu českém* III. 263.

[44]) Doklad na to viz v *Základech místopisu Pr.* III. 31, kdež Jan Novák bečvář kupuje městiště spálené na rynku Malostranském (čís. 36 b), a koupě ta vložena jest do knihy Staroměstské ještě dne 23 Září 1424.

1425 i 1420, stály do onoho roku již zase obě strany ulice mostské bez mála celé, tak též východní strana rynku a dolejší části strany půlnoční a jižní asi s polovice, prostřed pak rynku čtyry malé domky; na západní straně bylo všecko ještě spáleništěm. Mimo to bylo asi 10 domů v ulici Strahovské, nyní Ostruhové, a jen sem tam pod hradem některá chyška; jinak všecko ostatní město zůstávalo pusté.[45])

Hned po skončení vojenské výpravy vedené knížetem Sigmundem do Moravy a do Rakous v měsíci Listopadu roku 1425 počalo se opět a to spůsobením jeho vlastním jednati o prostředky k obnovení stálého pokoje a řádu v zemi české. Kníže

[45]) V staré Malostranské knize městské čte se o nových počátcích města na listě 101: Nota, quod in praesenti libro non sunt scripti aliqui actus civiles propter combustionem et desolationem hujus civitatis. Postquam autem coepit reformari ipsa civitas, tunc ab anno dni. Millesimo quadringentesimo xxiiii habitus fuit specialis libellus sive registrum, in quo tales actus civiles scripti fuerunt usque ad annum praesentem, videlicet xxix. De quo quidem libello sive registro hujusmodi scripturae translatae sunt ad praesentem librum, prius tamen civili ordine observato, videlicet judiciali proclamatione. — V novější knize založené roku 1419 na začátku měsíce Prosince, asi 4 neděle po prvním ohni, kterým byla strávena radnice, děje se o oné starší knize zmínka od konšelů, kteří vysvědčují o jistém zápise, „quod ita actum fuit, ut praedictum est, et scriptum in antiquo libro, qui impetuoso ignis incensu praetorii de ibidem est ablatus aut extinctus in eodem igne et concrematus, et eandem proscriptionem ad hunc librum innovare mandaverunt“. (A 1.) — O jednotlivých domích Malostranských svědčí zápisy v knihách městských, jak dlouho zůstávaly poustkami čili spáleništi, aneb kdy asi byly znova vystaveny; o čemž viz *Základy st. místopisu Pražského* III. — Dřív než ve smlouvě Vožické činí se zmínka o měšťanech Malostranských v odpovědném listě krále polského Vladislava roku 1424 dne 17 Června, kterýž zní mezi jiným „civibus et incolis majoris, minoris et novae civitatum Pragensium“ (v Palackého *Urkd.* I. 348), ale z toho nenásleduje, že již tehdáž měli Malostranští svou obec s konšely; neb sice nebyli by ještě dne 23 Září toho roku zapisovali u Staroměstských (viz pozn. právě předcházející). List ten ve vzdálené cizině složený měl nejspíš nějaký starší formulář za základ bez ohledu na skutečný tehdejší stav věcí. Ukazuje k tomu poněkud již to, že se v něm menší město klade před novým, což v listině míru Vožického i jinde všude toho času kladlo se opačně.

Sigmund uzavřel držeti v Praze *sněm* obecný, k němuž zval 1425
všecky strany v zemi, aby se stalo mezi nimi srovnání o zřízení vlády zemské i o společný řád správy církevní.[46]) Jakkoli nedostatečné jsou zprávy o úmyslích jeho přitom, jest z nich předce viděti, že měl předně na mysli zjednati nějaké narovnání s králem Sigmundem, aby byl od Čechů přijat za krále, a že i strana Pražská pod obojí i Táboři pod jistými výminkami chtěli na to nastoupiti. Byltě jmenovitě Oldřich z Rosenberka zván k tomu sněmu od Pražanů i od Táborů (rozumí se samo sebou, že s vědomím Sigmunda Korybutoviče), s oznámením, že se má na něm jednati o „pána našeho čestné, této země i nás všech dobré“, při čemž prý pánem rozuměli krále Sigmunda. Nějaké předběžné umluvy o to mezi knížetem Sigmundem a Pražany i Tábory staly se nejspíš na sjezdě v *Kouřimi,* držaném ve druhé polovici měsíce Prosince.[47]) Přijmutí Sigmunda za krále musilo však dle přání jedněch i druhých předcházeti nějaké narovnání o jich víru; a protož pokoušeli se Pražané, dřív než ke sněmu přišlo, ještě jednou o slyšení ve smyslu sněmu Svatohavelského (1423) neb umluv Zdických. Jednak byl od nich požádán Oldřich Rosenberský, aby oznámil přání jejich králi Sigmundovi, jednak měl se o to odebrati do Brna Vilém Kostka z Postupic, zvláštní důvěrník knížete Sigmunda, vyžádav sobě bezpečného průvodu k tomuto poselství, nejspíš aby vyjednával se zetěm královým, Albrechtem vévodou rakouským. Ale Sigmund nechtěl se v tom tak jako vždy dotud děliti od papeže, a dal po Oldřichovi oznámiti ještě z ležení svého u Skalice v Uhřích, že slyšení takové, jakého Pražané žádají, nezáleží na něm, že však chce o to poslati ku papeži a přičiniti se, aby bylo ve Vídni, podávaje ostatně své ochotnosti a bezpečného průvodu, chtěli-li by přestati na slyšení

[46]) „Moci zřiezené světské i jiných řádóv křesťanských“, jakž se to nazývá a také šíře vykládá v zápise pozdějšího sjezdu Táborského v Písku. Viz *Archiv český* III. 257, 258.

[47]) Jediná zminka o tomto sjezdě nachází se v dopise Olomouckých k vévodovi Albrechtovi dne 21 Prosince (Palackého *Urkd.* I. 418), kdež se praví: „noch der sampnung, die die veinde gemeincklich nu zu Gureyn thun „und *ein hawbt derwellen* sollen“.

1425 „přátelském“, tak aby mistři obou stran toliko přátelsky promluvili spolu o své při, což žeby mohlo býti buď ve Vídni buď ve Korneuburce, a tu žeby buď on buď zeť jeho Albrecht mohli býti přátelskými smluvci.

1426 Na slyšení takovém však Pražanům nebylo dosti, a protož ani toto jednání nemohlo vésti k cíli; tím samým pak také sněm nemohl dostáti svému úkolu. Dle přání knížete Sigmunda dostavili se k němu při začátku měsíce Ledna 1426 v hojném počtu páni strany pod obojí vedlé Pražanů a druhých měst jejich strany, heitmani a jiní přednější mužové z bratrstva Táborského a Sirotčího s posly měst k nim příslušných a také někteří páni strany pod jednou, mezi nimiž byl jmenovitě Zdeslav Tluksa z Buřenic purkrabí Karlšteinský a mnozí z Plzenska; nejsme-li mylně zpraveni,[48] též poslové města Plzně a jiných měst toho kraje, spíše však toliko ti páni, kteří byli po míru Vožickém zavřeli příměří na rok výše zmíněné. S jistotou ví se, že nebyl přítomen Oldřich z Rosenberka a že odepřel toho času také zavření příměří s Tábory, zavázav se prvé již slibem králi Sigmundovi, nečiniti toho bez jeho svolení; byly pak také téhož času zavřeny jisté umluvy o vzájemnou pomoc mezi ním a těmi z Plzenska, kteří nebyli vstoupili ve příměří s Pražany a Tábory, v jichž čele stál Henrich z Plavna; z čehož se s jistotou může souditi, že tito na sněm Pražský rovněž nepřijeli.

O jednání na sněmě tomto máme zprávy nedostatečné. Jisté jest, že trvalo dosti dlouho, aspoň 14 dní, ale že se ani zřízení vládní moci ani společného řádu ve věcech církevních nedocílilo. Obému vyhýbali se předně páni pod jednou z Tluksou z Buřenic v čele, kteří hned z počátku podali písemně čtvero kusů, dávajíce předně na jevo, že se necítili v Praze dosti volnými, že by sice chtěli dokázati, že jest strana pod obojí v křivdě proti celému křesťanstvu, a žádajíce proto, aby k umluvení stálého míru byl položen sněm v jiném místě, zatím pak aby byl stvrzen mír zemský dle předešlé smlouvy o příměří

[48]) Totiž Theobaldovým *Hussitenkrieg* cap. 59.

a rušitelové jeho aby byli společnou silou trestáni. Podobně 1426
dali se v odklady také Táboři na sněmě přítomní, nechtíce k ničemu konečně svoliti, leč držeti prvé zvláštní sjezd své strany o sobě. Možná, že Pražané a páni pod obojí směřovali k tomu, aby byl Sigmund Korybutovič uznán sněmem za správce zemského,[49]) když dohodnutí se s králem Sigmundem na ten čas nebylo možné; ale nenáchylností k tomu Táborů i pánů pod jednou musil úmysl ten opět býti zmařen. Ještě s většími překážkami potkalo se pak bezpochyby srovnání o společný řád ve věcech církevních, ve kterémžto směru kníže Sigmund měl asi na mysli uvedení stran všech pod poslušenství arcibiskupa Konrada. Stalo se však konečně aspoň narovnání o některé různice, které byly mezi arcibiskupem a duchovenstvem Pražským, na základě takovém, že všichni duchovní Pražští slíbili arcibiskupovi plné poslušenství, arcibiskup Konrad pak zavázal se znova zachovávati a hájiti spolu s nimi čtyry artikule Pražské.[50]) Shromážděným na sněmě nemohlo ještě býti známo,

[49]) Srov. co v pozn. předcházejícím se praví o *volení* společné hlavy.

[50]) V tak zvaném *Liber miscellaneus civitatis Pragensis*, který obsahuje zápisy rozličné od r. 1400 až do r. 1454, nachází se fol. 1114 a násl. tato pamět od 22 Listopadu roku 1425: Senior communitas majoris et novae civitatum Pragensium decrevit, ut legatio fiat ad archiepiscopum super consecratione sacerdotum et confirmatione nec non cassatione appellationis ab officialibus suis ad eundem. Item ut dicti legati proponant coram archiepiscopo intentionem dominorum et communitatis, quia nolunt sufferre in causis matrimonialibus seu causis officium eundem (sic) tangentibus, nisi hoc modo, quod in civitate eligantur quatuor magistri, qui in casu hoc praesideant praedictis officialibus, si et in quantum quis appellaverit ab eisdem, ut mutuo tractent sententiam, si juste foret lata. Dle paměti této zdá se, že tehdáž nestávali již čtyři správci duchovenstva v Praze dle ustanovení synody roku 1421, nýbrž že arcibiskup konal úřad svůj nad stranou pod obojí pomocí úředníků čili konsistoře, kterou ustanovoval sám dle své vůle. Změna ta stala se snad synodou držanou roku 1422 (viz na str. 245), o níž nemáme žádné zprávy. Nyní, jak viděti, jednalo se znova o dosazení čtyr mistrů v Praze, kterými měla moc arcibiskupova a úředníků jeho býti obmezena při odvoláních ve přích manželských a jiných k úřadu arcibiskupovu náležejících. Různice mezi arcibiskupem a duchovenstvem Pražským, o kterých se jednalo na sněmě roku 1426, zdá se, že s tím souvisely.

1426 kterak teprv dne 2 Ledna předtím papež Martin byl vyřkl opět klatbu nejtěžší na arcibiskupa Konrada pro jeho vykročení z poslušenství; což však i sice nebylo by působilo na jejich uzavření.

Mezi trváním sněmu, kterýž držán byl na hradě Pražském, sepřeli se spolu dne 12 Ledna dva zemané, Prokop *Trčka* ze strany Táborské, jemuž byli Pražané předešlého roku dobyli tvrze jeho v Květnici, a Jan *Ohništko* ze Smidar, jehož tvrz Smidary byla Žižkou dobyta roku 1424. Z hádky přišlo k tasení zbraně, a v souboji tom Prokop Trčka přišel o život. Sněm však přísně pomstil porušení pokoje v místě zahájeném; odsoudilť zabijce hrdla, i sťat jest Jan Ohništko tudíž dne 21 Ledna, a téhož dne sněm se rozešel.

Již dne 6 Unora potom drželi Táboři zvláštní svůj sněm čili *sjezd v Písku,* jehož předsedou byl nejstarší z heitmanů Táborských Chval z Machovic jakožto správce jejich „kraje“. Ze šlechticů znajících se k bratrstvu byli přítomni Aleš z Žeberka, bratří Petr a Jan ze Svojšína řečení Zmrzlíci, Jan řečený Smil z Křemže, Přibík z Klenového, Matiáš Lauda z Chlumčan a jiní, z měst Písek, Klatovy, Sušice, Domažlice a Prachatice. Nálezy, o které se usnesli, byly spůsobu velmi povšechného. Vyslovovala se jimi na oko povolnost ve všem, oč se asi jednalo na sněmě obecném v Praze, ale ve všem s vyhražením zvláštního stanoviště Táborů slovy skrovnými sice, ale přitom dosti srozumitedlnými. Pravilo se jimi, že chtí Táboři hájiti čtyry artikule Pražské „i všecky jiné boží pravdy k lidskému spasení potřebné“ (rozumějíce tím ovšem zvláštní své novoty od mistrů Pražských neschvalované), a že chtí rádi míti o né slyšení na základě písma svatého a doktorů svatých beze všech bojů tělesných, „jestliže je kdy v této zemi české to bude moci potkati“. K těm, kdož se ku pravdám těmto neznají, že se chtí chovati pokojně a snášelivě, když přestanou je utiskovati, když pustí svobodu pravdám těm na svém zboží a při svých poddaných, když přestanou je tupiti a kaceřovati, když budou pomáhati hájiti zemi a budou spolu s nimi o řádné slyšení se zasazovati. (Toť byly v podstatě výminky příměří

zavřeného s pány pod jednou.) Válčiti že budou ne z vůle ale 1426
z nouze proti těm, kdož by je od toho poznaného dobrého chtěli tisknouti a nemohli od toho jiným spůsobem býti odvráceni. Moci zřízené světské že jsou hotovi poddáni býti „vedlé zákona božího, kteráž by byla řádně vyzdvižena a k níž by svou vůli přidali". Také kteřížby kolivěk řádové křesťanští (totiž ve správě církve) byli vyzdviženi v zemi české vedlé boha, ty že chtí držeti a zachovati, však prvních řádů poctivých křesťanských (to jest prvotní církve Kristovy) že nemíní rušiti. Země české hájiti a brániti proti cizozemcům a jiným násilníkům a zhoubcům že jsou hotovi do svých statků i životů ztracení, a protož že se zavazují se svým krajem všem jiným pomáhati, kdož mají týž úmysl.

O nálezích těchto učinili ze sjezdu samého oznámení písemná knížeti Sigmundovi, mistrům Pražským i purkmistrům, konšelům a obcem velikého, nového i menšího měst Pražských, žádajíce věděti jejich o tom mínění; přičemž slovy smířlivými podotýkali, že ač „na tom znamenitém a slavném sněmě v Praze" pán bůh pro hříchy lidí nedopustil „moci zřízené světské a jiných řádů křesťanských" vyzdvihnouti, „nesluší proto jinými časy o dobré přestati pracovati do božího smilování". Pražané Staroměstští z usnešení obce veliké dali zapsati oznámení toto do kněh svých jakožto věc vždy památnou a důležitou (17 Un.).

Dá se mysliti, že za sněmu Pražského rozmlouvali náčelníci stran také o budoucích předsevzetích válečných, a že snad již tehdy schylovalo se mínění k tomu, aby se jako posledně ku konci roku 1424 zřídila výprava válečná proti domácím nepřátelům strany pod obojí při půlnočním pomezí zemském. Zdali se však dohodnutí o to stalo hned v Praze čili později teprv, není povědomo. Kurfirst saský a markrabí míšenský *Fridrich Bojovný* nadál se takového úmyslu již před sejitím sněmu Pražského, a sesílil proto již na začátku měsíce Ledna posádky své v *Mostě* a v *Oustí* na Labi, uživ k tomu i pomoci odjinud, jakož zejména od měšťanů Normberských.[31]) Ale také

[31]) Palackého *Urkd.* I. 425, 431.

1426 Plzňané a páni jejich kraje, kteří se spravovali Jindřichem z Plavna co svým heitmanem krajským, báli se udeření na sebe, a obdrželi ke zvláštnímu požádání krále Sigmunda též některou pomoc od Normberčanů. V měsíci Březnu potom učinili Táboři z nenadání vpád od Domažlic přes les do *Bavor* v krajině měst Kouby a *Mnichova nad lesy* (Geissmünchen), i oblehli Mnichov (12 Břez.), a dobývali ho silně se střelbou z pušek; ale když se první útok nezdařil, vrátili se již nazejtří (13 Bř.) zase přes les.

Strojilo se mezitím také proti Čechům k válce z ciziny, o kterou nepřestal usilovati král Sigmund pobádáním knížat německých, ale pořád ještě s nekvapným účinkem. Již dne 8 Prosince 1425 ohlašoval Sigmund všem stavům říšským opět sněm, jejž položil do Vídně ke dni 10 Unora. Ale ač k tomu měl tentokrát již napřed svolení kurfirstů, sešli se knížata k tomu času v počtu nedostatečném; pročež dle usnesení s nimi odložen sněm tento opět až do 1 Května, a ustanoveno místo k němu v Normberce. Mělo se na něm jednati, jako před čtyrmi léty, o zdvižení války s Čechy dle jistého rozvrhu na všecky členy říše. Král Sigmund, aby se stavové tím ochotněji dali najíti, slíbil sám též osobně přijeti do Normberka; potom však teprv 15 Května omlouval se dopisem z hradu Taty v Uhřích, že pro nemoc přijíti nemůže. Již tím se začátek opravdoveho jednání sněmu říšskeho znamenitě opozdil. Tu pak brzy byl sněm překvapen nemilými sobě zprávami o příbězích válečných v Čechách.

Poněvadž se musilo předvídati, že se domácím protivníkům strany pod obojí v severních končinách země dostane pomoc z Míšně, předsevzata jest výprava proti nim spojenými silami Pražanů a pánů pod obojí i Táborů a Sirotků dle jednosvorného usnešení všechněch. První však byli v poli Táboři vedením Jana *Roháče* z Dubé, totiž jak se zdá, oddíl vojenské moci jejich, který vytáhnuv asi od Nimburka přes Mladou Boleslav, někdy již ve první polovici měsíce Května dobyl města *Bělé* pod Bezdězem proti pánu z Michalovic, zbil dílem a dílem zjímal mužské obyvatelstvo, přičemž prý i něco žen a dětí

přišlo o život.[52]) Heitmany posádky dal Roháč zvěšeti za nohy, a vykonal prý i jiné ukrutnosti. Odtud táhlo vojsko k *Mimoni,* vypálilo a spustošilo město toto, a ještě téhož dne k večeru pokusilo se útokem o hrad *Ralsko* pana Jana z Wartenberka, stojící na vysokém kuželovitém vrchu nad městem Wartenberkem, bylo však od lidu páně Janova odraženo se škodou. Již nazejtří potom přitáhli k *Lipému,* a oblehli město i hrad, pálíce daleko široko v okolí. 1426

Zatím se strojili Pražané vedením knížete Sigmunda spolu s mnohými pány své strany, zejména panem Hynkem Bočkem Poděbradským, k vytažení do pole, očekávajíce příchodu hlavní moci Táborské, která se měla s nimi spojiti; a jiné vojsko sbírali Sirotci neboli Orebští z východních krajin země české, zvláště z Hradecka, v poli u *Bydžova.* Tam dostavili se z panstva s branným lidem svým pan Viktorin Boček z Kunštatu, pan Smil Holický ze Šternberka, pan Jindřich z Wartenberka a z Veselé Čeňkův syn,[53]) Diviš Bořek z Miletínka, Hertvik Rušinovský, Aleš z Vřeštova, Jiřík z Wismburka, Jiřík ze Chvalkovic, též Jeník z Mečkova heitman Táborský v Litomyšli. Jak se zdá, spojilo se toto vojsko východní krátce přede dnem 20 Května s Tábory u Lipého,[54]) a nyní dobyto jest město

[52]) O příběhu tom vypravuje Theobald (pag. 322), patrně dle starších zřídel nyní neznámých, a zprávu jeho doplňuje starší Windek (1189), ač jak se Palacký právem domnívá, zmátl jméno města s jménem pana Michalce, nazývaje je Michelperk. Dle něho přišla zpráva o dobytí „Michelperka“ i také Lipého do Normberka dne 1 Června.

[53]) V písni o bitvě u Ousti (ve *Výboru z lit. české* II. 308) jmenuje se mezi pány, kteří tam bojovali, také pan Čeněk z Wartmberka. Poněvadž pan Čeněk byl již předešlého roku zemřel, myslí se tu patrně syn jeho, co mladý pan Čeněk (dominus Czenko juvenis de Wartmberk nazývá jej Bartošek ještě roku 1434 pag. 190); dá se pak souditi, že stál ve vojště tomto Sirotčím, ježto se scházelo právě na jeho statcích, a možná že on se má rozuměti v dopise sluhy pana Jana z Wartenberka (v Palackého *Urkd* I. 454), kdež mezi pány v ležení u Bydžova patrně omylem uvodí se také „ayner von Rosenbergk“ (snad místo Wartenberk).

[54]) V dopise dne 20 Kv. (Palackého *Urkd.* I. 455) praví totiž pan Hanuš z Koldic „das sich die kätzer, die man nennet den grossen Thabor *und auch die Weisen* mit andern iren helfern . . . haben . . . geleget vor die stat Leipe ꝛc.

[illegible] přátelský pro-
[illegible] ve Vídni bud
[illegible] Albrecht mohl
[illegible]

[illegible] dosti, a protož
[illegible] samym pak také
[illegible] knížete Sigmunda
[illegible] 1426 v hojnem
[illegible] Pražanů a druhých měst
[illegible] z Bratrstva Tá-
[illegible] příslušných a také
[illegible] jmenovitě Zde-
[illegible] Karlštejnský a mnozí z Plzen-
[illegible] též poslove města Plzně a
[illegible] páni, kteří byli p
[illegible] výše zmíněné. S jistotou
[illegible] Rosenberka a že odepřel
[illegible] s Tábory, zavázav se prvé již
[illegible] bez jeho svolem: byly
[illegible] o vzájemnou pomoc
[illegible] vstoupili ve příměří
[illegible] Henrich z Plavna: z čehož
[illegible] na sněm Pražský rovněž
[illegible]

[illegible] máme zprávy nedostatečné.
[illegible] aspoň 14 dní, ale že se ani
[illegible] řada ve věcech církevních
[illegible] páni pod jednou z Tlukson
[illegible] počátku podali písemně čtvero
[illegible] se necítili v Praze dosti vol-
[illegible] že jest strana pod obojí
[illegible] a žadajíce proto, aby k umlu-
[illegible] v jinem místě, zatím pak
[illegible] předešlé smlouvy o příměří

[illegible] cap. 59.

a rušitelové jeho aby byli společnou silou trestáni. Podobně 1426
dali se v odklady také Táboři na sněmě přítomní, nechtíce k ničemu konečně svoliti, leč držeti prvé zvláštní sjezd své strany o sobě. Možná, že Pražané a páni pod obojí směřovali k tomu, aby byl Sigmund Korybutovič uznán sněmem za správce zemského,[49]) když dohodnutí se s králem Sigmundem na ten čas nebylo možné; ale nenáchylností k tomu Táborů i pánů pod jednou musil úmysl ten opět býti zmařen. Ještě s většími překážkami potkalo se pak bezpochyby srovnání o společný řád ve věcech církevních, ve kterémžto směru kníže Sigmund měl asi na mysli uvedení stran všech pod poslušenství arcibiskupa Konrada. Stalo se však konečně aspoň narovnání o některé různice, které byly mezi arcibiskupem a duchovenstvem Pražským, na základě takovém, že všichni duchovní Pražští slíbili arcibiskupovi plné poslušenství, arcibiskup Konrad pak zavázal se znova zachovávati a hájiti spolu s nimi čtyry artikule Pražské.[50]) Shromážděným na sněmě nemohlo ještě býti známo,

[49]) Srov. co v pozn. předcházejícím se praví o *volení* společné hlavy.

[50]) V tak zvaném *Liber miscellaneus civitatis Pragensis*, který obsahuje zápisy rozličné od r. 1400 až do r. 1454, nachází se fol. 1114 a násl. tato pamět od 22 Listopadu roku 1425: Senior communitas majoris et novae civitatum Pragensium decrevit, ut legatio fiat ad archiepiscopum super consecratione sacerdotum et confirmatione nec non cassatione appellationis ab officialibus suis ad eundem. Item ut dicti legati proponant coram archiepiscopo intentionem dominorum et communitatis, quia nolunt sufferre in causis matrimonialibus seu causis officium eundem (sic) tangentibus, nisi hoc modo, quod in civitate eligantur quatuor magistri, qui in casu hoc praesideant praedictis officialibus, si et in quantum quis appellaverit ab eisdem, ut mutuo tractent sententiam, si juste foret lata. Dle paměti této zdá se, že tehdáž nestávali již čtyři správci duchovenstva v Praze dle ustanovení synody roku 1421, nýbrž že arcibiskup konal úřad svůj nad stranou pod obojí pomocí úředníků čili konsistoře, kterou ustanovoval sám dle své vůle. Změna ta stala se snad synodou držanou roku 1422 (viz na str. 245), o níž nemáme žádné zprávy. Nyní, jak viděti, jednalo se znova o dosazení čtyr mistrů v Praze, kterými měla moc arcibiskupova a úředníků jeho býti obmezena při odvoláních ve přích manželských a jiných k úřadu arcibiskupovu náležejících. Různice mezi arcibiskupem a duchovenstvem Pražským, o kterých se jednalo na sněmě roku 1426, zdá se, že s tím souvisely.

1426 jenž zůstával v Normberce, řídila srdnatá manželka jeho Kateřina válečné přípravy v jeho zemích. Místem k sebrání pole bylo okolí města Freiberka. Tam dostavily se pomoci od rozličných říšských měst a jiných stavů říše, a buď na témž hlavním stanovišti nebo později na cestě připojili se k vojsku míšenskému také Lužičané ze Šestiměst, když byli prosti strachu před udeřením Čechů na jich vlastní krajiny. Všeho vojska čítalo se asi 70 neb 80.000 mužů, mezi nimiž při nejmenším bylo 10.000 jezdců, s 3000 vozy a 180 děly. Po přehlídce, při které markrabina Kateřina osobně vojsko oslovila, dali se na cestu do Čech po třech silnicích vedoucích přes vysočinu na horách Krušných, totiž přes Janov za Mostem, přes Osek a přes Krupku. Nejvyšším vůdcem byl Boso z Fictum, vedlé něhož jmenují se přednější hrabata z Waidova a ze Schwarzburka. Bylo však ve vojště více jiných knížat, hrabat a množství panstva a rytířstva. Ač bylo obyvatelstvo krajin pomezních, kudy táhli, větším dílem německé a ovšem strany pod jednou, konalo vojsko velké útisky, a zvláště zkusil zuřivost Míšňanů *klášter Teplický* pro své příměří s Čechy. Nakládaliť zle a neuctivě s jeptiškami, a porouchali obrazy svatých, i pošlapali svatou hostii, pokládajíce vše to za nacichlé kacířstvím.

Přechod vojska přes hory stal se snad již asi 12 neb 13 Června; ale nejspíš potřebovaly různé zástupy některého času, než se spořádali v šik, aby na Čechy před Oustím mohli udeřiti. Čechové, kteří při obléhání města stáli ve třech tábořích, od sebe něco vzdálených, totiž asi Pražané zvlášť, Táboři zvlášť a rovněž Sirotci, zdvihli se hned od města, a zaujali postavení k bitvě na západní straně od něho na návrší nevysokém, kdež se říkalo *na Běhání.* Pod návrším tím na straně obrácené k půlnoci teče potok od Chabařovic skrz vesnice Hrbovice a Předlici, a vpadá do řeky Bělé, která něco níželi u Oustí vplývá do Labe. Němci nepřekáželi Čechům v tomto seřadění se v jeden šik, ač někteří radili udeřiti na jednotlivé oddíly. Spoléhajíce na velký počet svůj, doufali pojednou je potříti. Již v pátek ráno dne 14 Června stáli Čechové na onom novém stanovišti svém, hotovíce se k bitvě, ale tak aby jsouce

slabší počtem, vyčkali útok od nepřítele. Dle obyčeje svého 1426
slyšeli v čas ranní kázání kněží svých, a přijali svátost. I kníže Sigmund učinil to s vroucností; napomínal potom k boji, a dodával mysli srdnaté. Němci hleděli na to, ale toho dne boje nezačali, nýbrž vyzývali Čechy ke vzdání a k odřeknutí se bludů svých. S české strany ovšem na nic takového nepomýšlelo se; ale vznešeno písemně na vůdce německého vojska, když by jim připadlo vítězství, aby jímali ty, kteří by se dali za přemožené, slibujíce rovněž tak činiti. Němci však odmítli toto podání, a odpověděli, že budou napořád všecko zabíjeti, pokládajíce sobě za povinnost dle bullí papežských, hubiti kacíře. Protož také Čechové zase zavázali se mezi sebou, rovněž nikoho neživiti.

V sobotu dne 15 Června počaly se teprv pod večer prudké šarvátky mezi některými oddíly obojího vojska, když se již docela přiblížili k sobě. Nazejtří, v neděli dne 16 Června, přišlo k bitvě. Němci nechtěli ji odložiti na den všední, protože prý se obávali, aby Čechové ze strachu před velkým množstvím jejich neustoupili z místa. Čechové však byli k boji připraveni. Šik jejich byl dle vojenské nauky Žižkovy ohražen vozy válečnými, kterých měli asi 500. Řady vozů byly protaženy a spojeny dlouhými řetězy, aby nemohly snadno býti rozptýleny od sebe. Na nich rozestavena byla četná děla, a za nimi stáli bojovníci, chráněni dílem velikými štíty čili pavézami, zaraženými pomocí hrotů na dolejších koncích do země. V třetí hodinu denní, to jest dle nynějšího počtu asi v sedm hodin ráno, přikročili Němci k útoku. Valem řítilo se vojsko jejich pěší i jízdné s oudolí ode vsí Hrbovic a Předlice do vrchu proti vozové hradbě české; i ač hned počali Čechové stříleti do nich s vozů z houfnic a z tarasnic, přilnuli zmužile až k vozům samým, přetínali řetězy sekyrkami dlouhých oštípů, až i převrátili jeden řád jich, vnikli tudy mezi bojovníky české, a poráželi jejich pavézy. Ale rovněž udatně bránili se Čechové. Střelba jejich ustavičná činila velké mezery v zástupích nepřátel. Proti náběhu jezdectva německého užívali dlouhých kopí, opatřených háky, kterými strhovali rytíře těžko oděné s koní a pobíjeli je.

1426 Vojsko německé přitom prudkým během do vrchu a klopotnou prací při udeření na vozovou hradbu bylo brzy unaveno, zvláště při náramném horku, které toho dne uhodilo. Čechové bojovali s čerstvější silou, až jim Němci po dlouhém krutém zápase odolati nemohli. S pokřikem při rozhodných obratech v boji obyčejným: „Běží Němci, běží!" přešli konečně z obrany k útoku.

První vyskočili ven z vozů Táboři, vedeni knězem Prokopem Holým, který nejvíce řídil bitvu radou svou, a vrazili do řad nepřátel; ale dlouho nemeškali po nich Sirotci s heitmany svými dvěma, Kunšem z Bělovic a Janem Královcem, a rovněž udatně udeřili na nepřátely Pražané a páni s nimi spojení. Kníže Sigmund neunavně přihlížel a rozkazoval brzy zde brzy onde, kdež bylo čeho potřeba; při něm držel hlavní jeho korouhev rytíř Vácha z Říčan odjinud z Popovic, udatně jí hýbaje, tak že všude ji bylo viděti, kde potřeba bitvy kázala. Pan Hynek Kolšteinský, Hynek Krušina, bratří z Kunštatu Hynek i Viktorin a jiní čelnější páni strany pod obojí, též Fridrich kníže ruský a Jan z Górky s Poláky knížete Sigmunda, všichni konali skutky udatné; zvláštní pak smělost a hbitost prokázal pan Burian Trčka z Lipnice, vehnav se do prostředka nepřátel. Již drželi jej za ztraceného, on však se šťastně vytepal, a přinesl uchopenou nepřátelskou korouhev. Na všech místech byli konečně Němci poraženi a hnáni zpátkem dolů s vrchu ku potoku, za kterým vyšší a příkřejší hora musila jim silně překážeti v útěku. Tu přišlo k seči strašlivé. Potok tekoucí dolů k Oustí byl od zabitých lidí i koní do něho upadlých zbarven krví. Dle uzavření obapolného, aby nikdo nebyl živen, zabíjeli Čechové všecko napořád. Nedaleko Hrbovic 24 hrabat a jiných pánů korouhevných, když viděli nezbytí, prosili o milost. Sesedše s koní, poklekli pod korouhví, a vstrkali meče své do země, vzdávajíce se do zajetí. Vítězi však jedni pro druhé nesměli jich ušetřiti dle předešlých umluv mezi sebou, a porubali je všecky. Někteří, jimž útěk byl zavřen, uchýlili se do dvou vesnic výše zmíněných, do Předlice a Hrbovic. Čechové však zapálili vsi, a obstoupili je, že žádný nemohl ujíti; všichni zahynuli v nich buď ohněm buď mečem.

Jednomu pánu německému, Waldenberkovi z Wolkenšteina, 1426 chtěl Jakoubek z Bíliny zachrániti život, a vzal jej za sebe na kůň jako zajatého; ale bojovníci Táborští nedopustili toho, nýbrž prostřelili zajatého za jeho zády; kterýž pad s koně mrtev, byl by Jakoubka málem strhnul s sebou.

Roztříštěnému vojsku německému byla jen na pravém jeho křídle otevřena cesta k útěku, totiž přes Chabařovice k horám pomezním. Ale vítězné vojsko české stihalo je na více než dvě míle cesty až pod hory za Supíhorou a Krupkou, a pohubilo jich ještě množství na tomto útěku, tak že mrtvá těla po celé té krajině ležela jako prý snopové o žních. Na jednom místě bylo na 300 mužů pohromadě obstoupeno a zbito. Někteří na útěku v těžkém odění svém také horkem a prachem i žízní zadchli se, a zůstali mrtvi ležeti na cestách. Při pronásledování nepřítele však již upouštělo se od neuprositedlné krutosti, tak že dosti mnozí z dostižených jsou pouze zjímáni.[58]) Jmenovitě ušetřili Čechové pacholat rytířských, kteří v helmách provázeli vojsko, ale boje se neúčastnili, postaveni byvše stranou. Počet padlých byl mírně počítán na 20.000 mužů (u některých letopisců až na 50.000). Dle jisté zprávy přišlo jen z Míšně a z Durynska více než 18.000 lidí o život, mezi nimiž bylo 23 pánů korouhevných a sedm hrabat. Padli jmenovitě dva hrabí z Gleichen, hrabata z Beichlingen, z Hohenšteina, z Querfurta, purkrabí Míšenský a Jitrobocký. Tito s mnohými jinými hrabaty a pány pohřbeni byli pod hruškou vedlé cesty do Teplice, v místě dlouho později pamatovaném; jiných mnoho těl zůstalo dlouho nezakopáno, a ukazovaly se hromady kostí po nich zůstalé v polích. Honění, zabíjení a jímání poražených nepřátel trvalo až do noci neb aspoň přes západ slunce. Vítězům dostaly se v moc také vozy, pušky, stany a jiná zavazadla Němců, ježto Čechové počítali na kopy; byloť prý vozů pobraných 37 kop, pušek tři kopy, stanů šestašedesát. Ztráta

[58]) O zajatých Míšňanech a Duryncích má určitou zprávu letopisec kollegiat (u Höflera I. 89); o Normberských a Zhořeleckých svědčí dopisy v Palackého *Urkd.* I. 466, 467, 476, dle nichž někteří z nich byli do vyvadění chováni v Lipém, někteři v Mladé Boleslavi.

1426 Čechů v krvavé této bitvě udává se k neuvěření malá. Přišlo prý všeho všudy o život 30 mužů, mezi nimiž byl jediný znamenitý, měšťan Pražský *Jan Bradatý,* bývalý konsel a purkmistr za prvních nepokojů v Praze po smrti krále Václava.

Strašlivá porážka vojska německého, která se tímto spůsobem zběhla téměř před očima posádky *Oustské,* rozhodla také nad osudem města tohoto. Hajitelé jeho, ulekše se hrozné té příhody, dali se dílem na útěk z města; tu pak Čechové hned v noci po bitvě neboli zejtřejšího dne přikročili opět k útoku. a dobyli města pojednou; žoldnéři němečtí, kteří ještě zůstali, jsou zbiti a spolu s nimi také mnoho obyvatelů obojího pohlaví. Pan Jakoubek z Bíliny pečoval v dobytém městě předně o vybavení zajatých českých, co se jich mezi obležením dostalo v moc Míšňanů, z vězení, ve kterém byli chováni. Potom pobrali vítězi všecko, co mělo jakou cenu, a učinivše to, vypálili a pobořili Oustí z kořen, tak že stálo pusté tři léta. Nedaleko Oustí byl také hrad *Blankštein* osazen od Míšňanů. Nedůvěřujíce sobě jej držeti, postoupili ho po bitvě svému spojenci českému, panu *Sigmundovi z Wartenberka* na blízkém Děčíně; on však, aby se zachránil, srovnal se s Pražany a Tábory, a přistoupil ke straně jejich.

Po dobytí Oustí míníl kníže Sigmund pokusiti se dále o dobytí *Mosta* proti Míšňanům, a chtěl bezpochyby s celou spojenou mocí českou táhnouti hned proti tomuto městu; ale potkal se přitom s neochotností Táborů a Sirotků. Bylať se již mezi obležením Oustí strhla nějaká sváda mezi heitmany jejich a panem *Hynkem Bočkem* z Poděbrad pro přestoupení pána tohoto od strany Táborské k straně Pražanů a knížete Sigmunda, kteréž Táboři těžce nesli z nějaké zvláštní nám neznámé příčiny, snad proto, že byl pan Boček pomocí jich nabyl Chlumce a nezůstal jim za to vděčným. Táboři prý by byli pana Boćka málem zabili, a pro tuto svou soukromou rozepři s ním nechtěli s knížetem Sigmundem dele zůstati v poli, ano po třech asi nebo po čtyrech nedělích vytáhla obě polní vojska jejich vedenim Prokopa Holého a Kunše i Královce proti *Po-*

děbradům, a oblehli pana Bočka na tomto jeho zámku.[59]) 1426
V této roztržce zdá se že se kníže Sigmund sám od Oustí navrátil do Prahy, a jen část vojska Pražského vedením pana Hynka z Kolšteina vypravil k Mostu. O obležení města tohoto nemáme však žádných dalších zpráv spolehlivých. Jisté jest toliko, že dobyto nebylo; a snad upustil od něho pan Hynek z Kolšteina právě následkem obležení Poděbrad od Táborů.[60])

[59]) Žeby byli Táboři po bitvě u Oustí chtěli, aby se táhlo do Míšně, a žeby odporování tomu od knížete Sigmunda a od pana Bočka bylo příčinou bývalo tohoto rozezlení, nezakládá se na žádném výslovném svědectví. Bartošek (u Dobnera I. 152) praví: Deinde presbyter Procopius capitaneus Taboriensium et Kunsso et Kralowecz capitanei Orphanorum . . . cum . . . . duce Sigismundo Lituaniae et cum domino Boczkone de Podiebrad in displicentiam inierunt pro eo, qui (sic) ulterius cum ipsis in campo jacere noluerunt. Poslední tato věta jest však v tomto čtení nesrozumitedlná. Místo *pro eo qui*, což nedává smyslu, mohlo by se čísti: *pro eo quia* (nebo *quod*), což by znamenalo, že kníže Sigmund a pan Boček nechtěli s Tábory ležeti déle v poli, totiž pokračovati v tehdejší výpravě, ale také *pro eoque*, což by znamenalo, že Táboři nechtěli ležeti s nimi. Ze souvislosti příběhů vychází však na jevo dosti zřetelně, že poslednější rozum jest pravý. Nebo strana knížete Sigmunda setrvala ve výpravě proti Míšňanům; dobývalať proti nim Mosta; ale Tábořì a Sirotci nesetrvali, nýbrž počali soukromou válku s p. Bočkem. Sváda však, při které by prý byl pan Boček málem zabit od Táborů, stala se již dříve, a musila tudy míti jinou příčinu. Zprávu o tom dává dopis biskupa Vratislavského Konrada z Olmochova dne 7 Července (v Palackého *Urkd.* I. 465), kterému byl vypravoval posel od pana Půty z Častolovic a pana Jana Městeckého, das her Boteczke den Thaborern kawme enkangen ist, wenn sie wolden in tot haben geslagen. Tehdáž však biskup Vratislavský ještě ani nevěděl o porážce Němců u Oustí; zprávy, které měl o vtrhnutí Míšňanů do země, byly z času, když se ještě doufalo jejich vítězství; protož nemohlo to, co se stalo mezi panem Bočkem a Tábory, býti ze času po bitvě. Theobald (pag. 325) myslí, že nepřátelství toto pocházelo odtud, co byl pan Boček roku 1425 učinil strýci svému panu Janovi Puškovi na Kostomlatech (viz *Staré letopisy české* 66); ale o tom nelze souditi, protože neznáme poměru, v jakém byl pan Puška k Táborům.

[60]) Bartošek z Drahonic (pag. 152) vypravuje sice, že se obležení toto skončilo bitvou mezi Čechy a Míšňany, kteřížto přitáhli Mostu ku pomoci, dne 5 Srpna. Ale zde jest mylně položena k roku 1426 bitva, která se stala před Mostem dne 5 Srpna 1421, jak dobře

1426 Dřív ještě než se rozhlásila zpráva o velké porážce Němců u Oustí, ale když se již vědělo na sněmě říšském v *Normberce* o dobytí Bělé a Lipého, usnesli se tam stavové říšští o obecné zbrojení proti Čechům k válce, jak se říkalo každodenní, kteráž poručena čtyřem vrchním heitmanům dle čtyr krajin, z nichž se mělo na Čechy udeřiti. Heitmanové tito měli býti od západu Jan vévoda bavorský, od jihu vévoda rakouský Albrecht, od půlnoci Fridrich vévoda saský a markrabí míšenský, od východu král polský Vladislav, jemuž měli pomáhati rytíři němečtí z Pruska. Uzavření toto o rytířích a o králi polském zůstalo však celkem jalové, a nejmocnější ze čtyr heitmanů, Fridrich saský, byl poražen u Oustí, dřív než se z Normberka vrátil k domovu. V zemích jeho a jeho sousedů byl rozšířen strach před Čechy, aby nevtrhli do nich; všude opravovaly se zdi městské, v Erfurtě, v Jeně, v Magdeburce, v Brunšviku, v Lüneburce. Toliko druzí dva heitmani, Jan bavorský a Albrecht rakouský, měli se poněkud k dílu, ale s účinkem malým, ano i nešťastným. Vévoda bavorský svolával stavy říšské, kteří měli státi pod jeho velením, do pole ku 15 Srpnu. Bezpochyby sešli se jen v malém počtu. Okolo ustanoveného času (před 23 Srp.) přešel vévoda přes les do Čech, ale nevykonal nic jiného, nežli že vypálil několik vsí. Později odevzdal lid svůj vojenský Erazimovi Sattelpognerovi heitmanovi měšťanů Řezenských, kterýž vyžádav to sobě od něho, vtrhnul opět do Čech a zvítězil dne 11 Září odpoledne ve tři hodiny v nějak půtce blíž *Klatov*. Naproti tomu dobyli o málo později, v den

ukázali Hallwich v *Mittheilungen des Vereines für Geschichte de Deutschen in Böhmen* IV. S. 34 a Schlesinger *Stadtbuch von Brüx* 209. Z toho však, že nebylo bitvy před Mostem dne 5 Srpna 1426, nenásleduje, žeby nebylo také bývalo žádného obležení Mosta toboto roku. Významná jest v tom ohledu okolnost, že Bartošek uvodí Hynka z Kolšteina co vůdce při tomto obležení, ježto se pán tento při obležení roku 1421 neuvodí. Takéť se obležení Mosta od Čechů očekávalo již na začátku toho roku, jak ukazuje dopis Normberských k Fridrichovi Míšenskému dne 4 Ledna 1426, kdež praví se: als die Prager und Thaboriten ewer gnaden stat Prüx zu belegern und zu nötigen meynen (Palackého *Urkd* I 425).

sv. Václava (28 Září), Táboři vedením *Přibíka z Klenového* 1426
města *Stříbra* nenadálým přepadením na úsvitě toho dne. Byli přitom také lidé pánů Zmrzlíků, a zlezení zdí a opanování města stalo se tak snadno, že neztratili přitom ani jednoho muže. S větší mocí než Bavoři vytáhl do pole vévoda rakouský Albrecht, maje 40.000 mužů. Vtrhnul s vojskem tímto do Moravy, oblehl okolo dne 24 Srpna město a hrad *Břeclav*, jehož se byli zmocnili protivníci jeho, tuším moravští, zradou. Tito se však bránili s velkým úsilím.

Mezitím Táboři a Sirotci, nic se neohlížejíce po málomocných předsevzetích nepřátel cizích, setrvávali s hlavní svou mocí třináct neděl v obléhání *Poděbrad*, ale konečně darmo. Pan Boček bránil se s velkou vytrvalostí a smělostí. Na střelbu z ohromných praků a pušek odpovídal i on střelbou prudkou, a činil také výpady z hradu. Jedním i druhým způsobem učinil obléhajícím mnoho škody, tak že ztratili několik set lidí. Jednoho dne, když seděli Táboři na kázání v poli dle obyčeje svého, padla mezi ně rána z pušky, která jich zabila jedenáct pojednou. Po marném namáhání všelikém musili Táboři a Sirotci od obležení upustiti, a odtáhli s hanbou asi okolo 10 dne měsíce Října. Pan *Boček* po jich odtažení jen za několik dní, totiž o sv. Havle (16 Října), pokusil se o dobytí blízkého města *Nimburka*, od nich osazeného. Chtěje bezpochyby z nenadání přepadnouti město, přiblížil se k němu od Poděbrad po pravé straně řeky Labe. Když však sám první před svými panoši, toliko s písařem svým, vjel na koni do předměstí před branou Velelibskou, která byla na půlnoční straně města, a ostatní jeho lid ještě byl vzdálen od něho v polích, jsou za ním zavřeny mříže před městem, o kterých nejspíš nevěděl, a hned jest raněn střelou smrtelně, tak že v málo dnech potom zemřel, nepochybně v moci svých nepřátel. Panoši jeho, nemohše za ním, dali se na útěk.

Prokop Holý zatím po nezdařilém obležení Poděbrad dal se s vojskem Táborským na cestu do Moravy, aby přispěl ku pomoci obleženým ve *Břeclavi*. V měsíci Listopadu, některý den po sv. Alžbětě (19 Listop.), přitáhl k městu již skoro tři

1426 měsíce obleženému, a udeřiv na vojsko vévody rakouského Albrechta, připravil je na útěk, a opatřil posádku Břeclavskou čerstvými zásobami potrav.[61]) Na jiné straně byl ještě o něco dříve, nejspíš od Sirotků, učiněn malý vpád do Slezska, při kterém dne 26 Října vypáleno město *Landshut;* a o něco později jiným nájezdem v též krajině učiněny škody klášteru *Křesovskému.* V Čechách samých pro nedobytí Poděbrad neubylo strachu před vojenskou mocí bratrstev. Jakkoli král Sigmund při úsilí svém, aby po nešťastné bitvě u Oustí nedal utuchnouti boji s Čechy, pobádal znova zvláště *Oldřicha z Rosenberka* dopisem z Uher (23 Října), aby déle nesetrvával ve příměří s jeho nepřátely, zavřel Oldřich nicméně v krátce potom (11 Listop.) novou smlouvu se správci bratrstva Táborského o prodloužení příměří tohoto, ku kteréžto smlouvě krom Tábora samého spolu s Pískem přistoupili zvláštními listy Prachatičtí (12 Listop.), Sušičtí (25 List.), páni Zmrzlíci (25 List.) a Přibík z Klenového (8 Pros.).

Mezitím kníže *Sigmund Korybutovič,* hledě k nezdaření pokusu předešlého o smíření Čechů s králem Sigmundem, nastoupil opět na jinou cestu k uvedení země české v řád a pokoj. Mělo se to státi přímým dorozuměním se Čechů s papežem *Martinem V* pominutím Sigmunda krále, a měli k tomu pomocni býti buď král Vladislav polský, buď veliký kníže litevský Vitold, podobně asi jak se za předešlých let sami k tomu byli podávali. Jak se dá souditi, učinil kníže Sigmund začátek ve předsevzetí tom brzy po bitvě u Oustí dopisem nevíme ku komu psaným, jehož přepis dostal se dle úmyslu jeho do rukou papežových; kterýmžto dopisem projevil přání, aby prostřednictvím krále Vladislava bylo zjednáno Čechům slyšení u papeže. Veliká porážka Němců u Oustí a málo naděje další v krále

[61]) Co vypravuje Windek (p. 1191) o vyjednávání Pražanů s králem Sigmundem skrze Oldřicha Rosenberského roku 1426, nemusí se nevyhnutedlně rozuměti k času obležení Břeclavě (viz u Palackého III. 2, 266), ano bezpochyby nenáleží to ani k tomuto roku, nýbrž vztahuje se k vyjednávání v roce předešlém 1425. Viz výše na str. 341.

Sigmunda, žeby silami svými připravil Čechy ku poslušenství 1426
církve, zaneprázdněn jsa tehdáž čím dál tím více potřebami svého království uherského, byly nejspíš příčiny, pro které papež Martin dopis tento přijal mnohem vlídněji než někdejší psaní velikého knížete Vitolda, kterým na něm podobně bylo žádáno přijmutí poselství Čechů a slyšení jich. Uzavřelť tentokrát, slyšení takového neodepříti a přijmouti prostřednictví krále polského neb velikého knížete litevského, ač jestli žeby poslové Čechů přišli opatřeni plnou mocí, aby slíbili ve jménu všech poddati se rozhodnutí papežovu a napotom od poslušenství jeho a církve se neuchylovati; při čemž sliboval, že rozhodnutí to učiní s radou četných praelatů a doktorů i výtečných mistrů svatého písma, „aby se mysli všechněch upokojily v jasném světle pravdy“. Uzavření toto oznámil králi Vladislavovi listem daným v Římě dne 4 Října 1426, kterým ho žádal, aby se ujal té věci spůsobem, jenž by se mu viděl nejpříhodnější, a list podobného znění zaslal také knížeti Vitoldovi.

Jaké byly záměry knížete Sigmunda o zřízení světské vlády v Čechách, když by se mu dohodnutí s papežem podařilo, o tom nemáme žádných zpráv výslovných. Tolik však se dá souditi, že na smluvení krále Sigmunda s Čechy, aby jej přijali za panovníka, tehdáž více nemyslil. Tak aspoň hleděl na to král Sigmund sám, když o vyjednávání jeho s papežem později zvěděl; nebo pokládal to papeži za zlé, že se v to dával bez jeho vědomí. Zdá se tedy, že myslil Sigmund Korybutovič buď opět na uvedení krále polského nebo velikého knížete litevského ku panství v Čechách, nebo že doufal předce zase dosáhnouti koruny české pro sebe samého v odměnu za své přičinění. Co se však týče spůsobu dohodnutí s papežem, patrno jest ze všeho posavadního běhu věcí, že kníže nesměl doufati připraviti Tábory k nastoupení na tuto cestu k ukončení pře o náboženství, nýbrž musil pomýšleti na provedení záměru svého proti jich vůli a tudy na podstoupení nové války s nimi v zemi. K té bylo nových podnětů dosti již z rozepře mezi Tábory a panem Bočkem, která nemohla býti pánům strany Pražské lhostejná a snad jen opatrností knížete Sigmunda byla

1426 na onen čas zadržána v uzkých mezích co pouhé soukromé záští. Ale také při straně Pražské pod obojí, celkem vzaté, nemohl se kníže Sigmund spoléhati na ochotnost k jednání s papežem, jaké toto mělo býti dle listu papeže Martina. Nebo podati se na pouhý výrok papežův ve při, o kterou se strana pod obojí zasadila, bylo by bývalo jako odřeknutí se této pře a zapření všech snah ve věcech náboženství hájených dotud s tolikým nasazením nejlepších sil jejích. Ovšem byla však část duchovenstva i světských stavů strany pod obojí, která byla ochotna mnoho povoliti pro navrácení se k jednotě církve, kdyby se byla mohla nadíti aspoň částečné povolnosti také od papeže.

Ačkoli byla hlavní tresť žádostí strany pod obojí obsažena ve čtyřech artikulích Pražských, k jichžto znění jednostejně se znali všichni mistři a kněží Pražští, jakož neméně i strana Táborská, předce byly stále některé věci, o které se duchovenstvo Pražské netoliko s Tábory, nýbrž také samo mezi sebou nesnadilo; jakož ukázáno jest o některých oněch obřadech neb obyčejích kostelních, které byly v bouřlivých časích při začetí války v zemi opominuty z jakési povolnosti k Táborům; neb ač opominutí to schválila na ten čas i synoda roku 1421, předce byli někteří duchovní, kteří obyčeje tyto i potom zachovávali, zejména ctihodný mistr *Křišťan z Prachatic* s *Petrem z Mladenovic* a s druhými kněžími u sv. Michala na Starém městě, nechtíce krom přijímání pod obojí spůsobou v ničem nejmenším rozdělovati se od církve obecné. Týž rozdíl byl o čtení neb zpívání epištol a evangelií při mši svaté, ježto někteří kněží Pražští uznali za dobré činiti je srozumitedlny lidu čtením a zpíváním jich v jazyku českém, jiní toho neschvalovali. Rozdílné smýšlení ozývalo se časem také v příčině statků odňatých duchovenstvu; neb ačkoli artikuli Pražskými zavrhovalo se světské panování kněží, nalezli se časem mnozí, kterým se spůsob naložení se statky těmito neviděl býti ve všem chvalitebný, čímž pohnuti prohlašovali každého světského, kdo zboží duchovenstvu odňatá držel, za svatokrádce. Také proti úřadu ustanovenemu k trestání zjevných hříchů činily se všelijaké námitky

K rozmnožení těchto rozdílů přičinilo časem mnoho há- 1426
dání o víru mezi mistry Pražskými a kněžími Táborskými na rozličných sjezdech o to držaných, ježto při vší sjednocenosti mezi sebou ve věcech, o které byl spor s Tábory, mistři Pražští nevšichni stejnou měrou horlili proti nim, aniž užívali stejných důvodů. Nejpříkřejší v hádkách s nimi na Konopišti a jinde býval mistr *Jan Příbram,* muž přísných zásad ve věcech víry a mravů, ale jak se zdá od přirozenosti popudlivý a v řeči i v písmu prudký a náruživý. Hádání s Tábory o podstatě svátosti večeře páně a o jiných svátostech obrátilo, jak se zdá, pozornost jeho ve větší míře než předtím ku *knihám Viklefovým,* poněvadž se Táboři na ně odvolávali. Zvláště za krátké nemoci kdysi roku 1426 pohřížil se ve zkoumání jich, a usoudil, že jsou ve množství věcech bludné; tvrdilť, že nalezl v nich dvě stě a více výpovědí kacířských neb jiným spůsobem závadných, a touž měrou jal se odsuzovati četné traktaty soudruha svého v učení Pražském mistra Petra Payna čili *Engliše,* ve kterých on dílem zastával a výkladem krátkým i lehčeji srozumitedlným rozšiřoval některé zásady Viklefovy, dílem ujímal se jich proti těm, kteří jim dle jeho mínění přičítali nepravý smysl. Spor mezi těmito dvěma vynikajícími členy učení Pražského obrátil na sebe pozornost nejen všeho ostatního duchovenstva, nýbrž i světských stavů; přirozeně pak ti, kteří byli ouzkostlivější v jiných věcech zdajících se býti na ujmu jednoty církve, klonili se v této při k mínění Jana Příbrama, druzí zase ujímali se Petra Engliše.

Stoupenci mistra Křištana Prachatického a Jana Příbrama mezi mistry a kněžími Pražskými obrátili k straně své arcibiskupa Konrada, a hleděli užiti moci jeho, aby mínění svá přivedli k platnosti. Již ku konci měsíce Srpna 1426 byla držána synoda při sídle arcibiskupově v Roudnici, z níž arcibiskup Konrad vydal nálezy dne 29 Srpna, kterými se částečně rušily nálezy velké synody Pražské roku 1421 dle smyslu strany Příbramovy. Nařízovalo se jimi, aby obyčeje kostelní dotud opomíjené byly opatrným spůsobem zase zaváděny a zachovávány a lid navodín, by k nim měl úctu; aby mše celá byla

1426 čítána jazykem latinským, evangelium pak neb epištola aby byly dle potřeby vykládány lidu jazykem českým v čase k tomu obvyklém; zakazovalo pak se, aby žádní lidé světští, byť se nazývali jakýmikoli úředníky, neosobovali sobě moci k trestání neb souzení osob duchovních, leč by byli arcibiskupem neb jeho officialy žádáni ku pomoci. Týkalo se toto patrně úřadu městského ustanoveného k trestání hříchů smrtelných. Krom toho arcibiskup hájil sobě svou řádnou moc nad duchovenstvem, aby se nikdo neuvazoval ve správu duchovní bez ustanovení od něho neb jeho generalných vikářů. Dával všem, kteří dotud jednali proti tomu, lhůtu čtrnácti dní, aby se před ním nebo před vikáři dostavili a ustanovení k duchovní správě sobě vyžádali. Také pak vyzýval všecky faráře neb jiné správce duchovní, kteří se od kostelů svých v Praze neb jinde vzdálili, aby se k nim navrátili, chtí-li se spravovati „zákonem božím“, to jest zásadami strany pod obojí. Za příčinu k obnovení kostelních obyčejů prvé opomenutých uvodilo se krom jednoty v duchovenstvu samém a sjednocení se s církví obecnou, aby tím usnadněno bylo pro budoucnost slyšení vyžadované k ospravedlnění českého duchovenstva. Zdá se, že arcibiskup měl přitom na mysli vyjednávání s papežem, jehož Sigmund Korybutovič toho času byl počal vyhledávati.[62])

Nálezy tyto měly bezpochyby za následek roztržku mezi arcibiskupem Konradem a velkou částí duchovenstva Pražského, kteréž jak ukazují příběhy brzké potom, v příčině řádů kostelních jich neuposlechlo.

Při sklonku roku 1426 zavdal spor Příbrama a Engliše příčinu k několika veřejným hádáním mezi nimi, z nichž jedno bylo držáno v domě nebožtíka Jana Bradatého, jenž byl padl u Oustí, totiž v nynějším Plataize (č. 416) na Starém městě; jiné na radnici Staroměstské; nejslavnější však o božím narození (25 Pros.) v *kolleji Karlově,* kdež krom rektora a mistrů učení Pražského přítomen byl také kníže Sigmund a s ním

[62]) Nálezy synody této, dotud neznámé, objeveny jsou doktorem Rezkem z rukopisu musea českého XXIII. E 10, a jsou ode mne vydány ve Zprávách o zasedáních král. české společnosti nauk 1878.

bezpochyby mnoho přednějších mužů ze šlechty i z měšťanstva 1426
Pražského. Při tomto hádání namítali někteří, ježto se ho účastnili na straně Engliše, proti Příbramovi, žeby podkládal kusům vytaženým z knih Viklefových nepravý rozum; čemuž on odpíral tím, žeť i Engliš, nejlepší prý znatel spisů Viklefových, zastával se jich v témž smyslu. Jiní zase horšili se nad Příbramem, že tuto při začal, vytýkajíce jemu, že odsuzováním knih Viklefových tupí mistra Jana Husa a jiné muže ctihodné, kteří prý knihy tyto skoro ve všem schvalovali a následovali. Proti tomu bránil se Příbram dokazováním, že Hus žádného bludu Viklefova se nepřídržel, odvolávaje se zejména také na shromáždění národu českého v učení Pražském roku 1408, ve kterém artikule Viklefovy byly zapověděny ve smyslích svých kacířských, bludných nebo pohoršlivých se svolením Husa jako všech jiných tehdáž přítomných. K většímu dotvrzení toho dovolával se mistra *Jakoubka ze Stříbra,* při hádání v kolleji Karlově rovněž přítomného, žádaje ho, aby vysvědčil, zdali on ve shromáždění národu roku 1408 také byl přítomen, a zdali co proti odsouzení artikulů namítal. Jakoubek neodepřel mu toho vyznání, že byl shromáždění onoho účasten, a že žádným slovem neodporoval.

Tímto odvoláváním se na Husa s jedné i s druhé strany ztrpčila se rozepře mezi Příbramem a Englišem jen tím více, a spůsobila velké znepokojení myslí v lidu, protože nebylo snadno hned rozsouditi, kdo činil dovoláváním svým Husovi křivdu, uvozováním však pravověrnosti Husovy v pochybnost ohrožovaly se základy celého náboženského snažení strany pod obojí. Duchovenstvo i lid Pražský rozstupovali se tudy vždy více na dvě strany sobě protivné, z nichž jedna tím ouzkostlivěji se protivila všemu novému, čím nebezpečnější se jí zdálo býti počínání strany druhé. V tomto však rozdělení stran spatřoval kníže Sigmund Korybutovič výhodu jistou pro své předsevzetí, aby Čechy smířil s papežem. Ovšemť bylo k navrácení se ku poslušenství papeže méně překážek při straně Jana Příbrama a mistra Křištana než při jejich odpůrcích; protož nadržoval jim, aby v dorozumění s nimi mohl snad docíliti onoho záměru.

1427 Krom nesvornosti mezi stranou Pražskou a Táborskou bylo knížeti Sigmundovi bezpochyby vyjednávání jeho s dvorem papežským pohnútkou, pro kterou od nezdařilého dobývání Mosta ničeho nebral předse proti zahraničným nepřátelům Čechů, zanechávaje válčení s nimi na ten čas Táborům a Sirotkům samotným. Od nich stal se již o novém roce léta 1427 malý vpád do *Rakous,* při kterém vypálili klášter Světelský a více míst jiných. V měsíci Březnu potom obrátili se Táboři a Sirotci s větší mocí, v počtu asi 16.000 mužů, do též země sousední, nepochybně vedením Prokopa Holého, a jali se dne 12 Března obléhati město Světlou. Učinivše útok na zdi městské, setrvali prý v něm bez přestání dvě noci a jeden den (13 Břez.), až přitáhlo vojsko vévody rakouského městu ku pomoci, vedeno pánem rakouským Reimprechtem z Walsee. Tu přišlo k veliké *bitvě u Světlé* (14 Břez.), která trvala čtyry hodiny. Z počátku kolísalo se štěstí v boji, tak že Čechové utrpěli některou ztrátu a vzato jim i něco vozů jejich. Konečně však dobyli skvělého vítězství. Hlavní korouhev Reimprechtova z Walsee upadla do jejich rukou; 9000 zabitých z vojska rakouského krylo pole, a v opuštěném ležení poražených dostala se hojná kořist vítězům. Město Světlá jest potom vypáleno.

V Čechách přišlo toho času k nepřátelským skutkům mezi Pražany a Tábory, které však bezpochyby nedosáhly velkých rozměrů. Víme o tom jen, že Pražané dobyli proti Táborům několika tvrzí a zvěšeli některý počet zajatých na nich. Nejspíš bylo to jen stihání pro loupeže, které se ve mnohých krajinách dály tehdáž od zběře všelijaké, počítající se k Táborům, aniž bratrstvu samému na ní mnoho záleželo.[63]) Naproti tomu

[63]) Pan Jan z Wartenberka vypravoval o tom v Žitavě, kamž byl přijel dne 9 Dubna 1427: daz dy Preger sich geczweyget haben mit den ketzern den Thaboryten unde haben den veste höffe angewunnen und der vil gehangen. Viz Palackého *Urkd. Beitr.* I. 497. — Theobald (pag. 329) vypravuje, že dne 24 Března Táboři a Sirotci přitáhli před Prahu nejdřív k Modřanům, potom k Záběhlicům a žádali odtud vpuštěni býti do města; což jim odepřeno, a dovoleno toliko Prokopovi Holému Roháčovi, Janu Valkounovi z Adlar a Prokopovi menšímu, aby vešli, s nimiž jednáno o smíření; k tomu že také

v Praze samé kyselost mezi stranama povstalýma z nových oněch různic v duchovenstvu čím dál tím více se zmáhala, až najednou přišlo k novému násilnému převratu v tehdejším pořádku. 1427

Jak daleko dospělo vyjednávání Sigmunda Korybutoviče s papežem prostřednictvím krále polského neboli knížete litevského, není nám pohříchu povědomo; a také o tom, co činil v Praze neb jinde v Čechách, aby si věci přispůsobil k snadnějšímu dosažení umluv s papežem, máme zprávy velmi nedostatečné a nejasné. Tolik však dosvědčeno jest, že již mnozí ze strany, na kterou se kníže Sigmund opíral, navodili veřejně na kázáních i také skrytě prý k plnému poslušenství papežovu;[64]) že v Praze při mnohých byla náklonnost k navrácení se k řádu bývalému, ač by prý byl kdo, jenž by prostředkoval;[65]) také že kníže Sigmund již nechtěl přijímati pod obojí spůsobou, ovšem aby se spíše zachoval papeži.[66]) Rovněž pak vysvítá, že kníže, když znamenal, že se nicméně potká s velkým odporem duchovenstva i obyvatelstva straně Příbramově protivného, zamýšlel provésti nějaké úklady proti náčelníkům strany této méně poddajné, mezi nimiž z osob duchovních byli vedlé Engliše nejváženější Jakoubek ze Stříbra a Jan z Rokycan. V čem však tyto úklady záležely, nevíme.

Ve středu v týden velikonoční, dne 16 Dubna, vzal kníže Sigmund radu při obědě s dvěma panoši, kteří požívali jeho důvěry, *Svojšem ze Zahrádky*, tehdáž jeho podkomořím, a *Janem Rozvodou* jinak Ramšem ze Stakor, i uložil jim, co měli učiniti,

Žatečtí, Lounští a Slanští co prostředníci vypravili posly do Prahy; ale jednání to že se přetrhlo pro lstivé jednání Roháče, který se pokoušel o úklady. Vypravování jeho jest však tak matné v letopočtu, že nelze na ně spoléhati.

[64]) *Archiv český* III. 263.

[65]) Palackého *Urkd.* I. 497, kdež praví pan Jan z Wartenberka o Pražanech: und welden sich gerne wedir umme thun, wen ymant were, der dor czwischen in teydingen welde, deme sy getruwen mochten, nue in der koning (totiž Sigmund) alzo verre ist.

[66]) *Staré letop.* č. 71.

1427 zůstavuje mnoho na jich obezřetnosti, jak by věc nejlépe mohla býti zařízena. Měli vykonati něco mimo Prahu, snad vyjednati příchod nějaké branné moci k snadnějšímu opanování města, i vyjeli tedy s večera z Prahy. Kníže Sigmund se však oklamal zvolením těchto nástrojů. Svojše a Rozvoda, zvěděvše jeho tajemství, oznámili je nepochybně hned předním jeho protivníkům, a obrátili úklady proti němu. Ráno druhého dne, na Zelený čtvrtek (17 Dubna), vrátili se do Prahy, vedouce prý s sebou jeho vrahy; přivedli totiž nejspíš z venkova pomocníky některé proti němu. Ihned zvoněno jest na poplach, a když se lid obecný počal sbíhati, vyšel kněz *Jan z Rokycan* s jinými kněžími kostela Týnského s velebnou svátostí na rynk, a volal na lid, oznamuje, že se ukládá o něj a o jiné jeho druhy, že jsou zrádné listy přejaty. Také někdejší stoupenec Jana Želivského *Jeronym Šrol,* jsa tehdáž konšelem Staroměstským, pobádal lid ku povstání, a mezi jinými také *Vyšek Polák,* šlechtic jeden polský, k témuž pomáhal.[67]) Tudy se strhlo velké vzbouření, kterým Sigmund Korybutovič, jak se zdá, byl úplně překvapen. Lid se dobyl do dvoru jeho na rynku (č. 930), a kníže vzat jest do zajetí, aniž přišlo k jakému boji nebo krveprolití. Bylo asi šest hodin z rána dle nynějšího počtu, když se to zběhlo. Popuzený lid obrátil potom zlobu svou proti kněžím a mistrům, na jichž podporu byl se kníže spoléhal. Mistr *Křišťan* a kazatel jeho *Petr z Mladenovic* od sv. Michala, mistr *Jan Příbram* a mistr *Prokop z Plzně* i někteří jiní jsou zjímáni a vsazeni do vězení na Staroměstské radnici, při čemž volala chátra, aby byli utopeni. Kníže samého chovali náčelníci jen přes den v jeho příbytku; v noci pak dopravili jej zakukleného na hrad Pražský, a odtamtud odvezli jej v krátce potom ve vší tajnosti na hrad *Waldštein* v Boleslavsku, kdež chován jest od jednoho z bratří Valečovských, někdejších přátel Žižkových, aniž na ten čas věrným jeho bylo známo, kde se nacházel. Zajatí kněží a mistři

[67]) Mám za to, že to byl týž, který se v knihách městských v létech 1430 až 1433 nazývá *dominus Wyssko* co držitel domu někdy Mikuláše Zárovského na rynku Staroměstském (č. 607), který jemu bezpochyby darován byl od obce.

chováni jsou na radnici, jak se podobá, u vazbě slušné; neb 1427
bylo aspoň přátelům jejich volno je navštěvovati.

Poněvadž jsou zprávy o tomto příběhu velmi nedostatečné, nelze nám říci, proč asi nejpřednější z věrných knížete Sigmunda, jakož Hynek z Kolšteina neb Vilém Kostka, ničeho nedovedli k obraně jeho. Jisté jest toliko, že pádem knížete také moc jejich ve městech Pražských vzala konec. Na místě pana Hynka z Kolšteina stali se veliteli vojenské moci Pražské Svojše a Rozvoda, onen snad co heitman na Starém, druhý na Novém městě.[68]) Také nejspíš přišlo hned k dosazení nových konšelů v obou městech od obcí, při kterém ti, kteří byli knížeti oddáni, jsou vzdáleni a strana v měšťanstvu jemu protivná pozdvižena ke vládě. Nacházímeť mezi novými konšely na Starém městě v brzkém čase potom zvláště tři muže, kteří stáli rozhodně proti Sigmundovi Korybutoviči, *Matěje Smolaře* od Mouřenínů na Ovocném trhu čili nynějším Malém rynku (č. 459), *Václava Hedviku* krejčího, jeho souseda (též č. 459), a *Zdenka svíeníka,* držitele někdejšího domu Lazara Žida za sv. Mikulášem (žid č. 61, 51 oc.). Na Novém městě byl mezi předními konšely, jak se zdá, *František Šilink,* rovněž protivník knížete Sigmunda.[69]) Též zdá se, že učiněna jest hned také změna ve správě duchovní, tak že v dorozumění s obcí zvolilo sobě duchovenstvo Pražské správce čili úředníka nad sebou ze svého

[68]) V popise heitmanů měst českých asi z měsíce Června 1427 u Besolda (*König Sigmund und die Reichskriege* gegen die Husiten) II. 163 stoji: zu Prage herr Hynko von Goltsteyn *ist gewest* hauptman; že pak po zajetí knížete Sigmunda heitmany byli Rozvoda a Svojše, zpravuje nás bezejmený letopisec vydaný ve *Script. rer. Boh.* II. 472. Svojše ze Zahrádky připomíná se také co „někdy heitman velikého města Pražského“ v knize Staroměstské roku 1429. Viz Palackého *Archiv český* IV. 383.

[69]) Co protivníci Sigmunda Korybutoviče uvodí se tito čtyři sousedé v hanlivé písni o „Pražské příhodě“, vydané ve *Výboru z literatury české* II. 314, krom nich také Štráboch a mistr Vavřinec z Březové. Pohříchu nejsou nám jména všech konšelů z roku po zajetí Sigmunda Korybutoviče známa; podobá se, že byl i Štráboch mezi nimi. Z konšelů Novoměstských [illegible] st nám znám jen jeden.

1427 prostředka, kněze *Jana z Rokycan*, s přidanou jemu raddou. Jak vysvítá z potomního stavu věcí, stalo se to pominutím arcibiskupa Konrada, jakožto pomocníka Sigmunda Korybutoviče, tak že se duchovenstvo Pražské a s ním bezpochyby velká část jiného duchovenstva strany pod obojí na ten čas z moci arcibiskupovy vytrhla.

Jedna z prvních péčí nové vlády městské byla, učiniti konec předešlým různicím o náboženství v Praze. Z uzavření purkmistrů, konšelů, heitmanů a starších obou měst zřízeny jsou některé osoby duchovní i světské, aby k tomu učinily návrhy. Jimi ovšem zavrženo jest mínění a snažení kněží strany Příbramovy, jakož i nálezy lonské synody Roudnické skoro ve všech sporných věcech, a schváleno mínění protivníků jejich. Dle návrhů těch vydány jsou totiž nálezy ve jménu obce, aby obyčeje kostelní v předešlém čase opuštěné obnovovány nebyly leč s jednosvorným svolením všech kněží a vší obce městské; aby nikdo netupil úřadu „užitečně a řádně v tomto městě ustaveného k trestání zjevných hříchů“; aby nikdo nehanil čtení nebo zpívání epištol a evangelií na mši „v našem přirozeném jazyku českém“; zakázáno též tupení světských lidí, kteří by drželi statky někdy kněžské, a nařikání jich proto svatokrádeží, „ačkoli kdož lakomě aneb jinak neřádně k svému aneb pro svůj zisk je drží, nemají v tom vymlouvání býti“; a rovněž zapověděno navodění lidí k „plnému poslušenství papežovu“ na úkor všeho toho, oč se obce Pražské vedlé jiných zasazovaly dotud dle smyslů čtyr artikulů papežem zamítaných.

O knihách Viklefových nečinila se zmínka v nálezích těchto; ale pokud se pře o ně mezi Příbramem a Englišem týkala svátosti večeře páně a otázky, zdali v ní zůstává chleb přirozený, nedáno plně za pravdu žádné straně, než tak uznáno věřiti, „že v svátosti oltářní vidomé, kteroužto sám Kristus, jeho učedlníci a jiní svatí v pravdě chlebem nazývají, jest divným před smysla i rozumu našeho očima skrytým obyčejem pravé tělo pána našeho Ježíše Krista, kteréžto přijato jest z panny Marie, umřelo na kříži, z mrtvých vzkříšeno a sedí na pravici

boha otce všemohoucího", a mimo toto vyznání pravé a do- 1427
statečné aby nikdo nebyl puzen ani tištěn k žádnému jinému jakžkoli širšímu neb vyššímu nebo vtipnějšímu. Původcem tohoto ustanovení byl nejvíce mistr *Jakoubek ze Stříbra,* kterému šlo velice k srdci, aby se velebné svátosti zachovala vážnost v lidu; nebo z učení, že podstata chleba i po posvěcení zůstává, obával se zlehčení.[70]) Také pak se zřením k učení Táborů ustanoveno, aby všichni kněží svorně a jednostejně vyznávali víru obecnou křesťanskou o sedmeře svátostí i o jiných kusích křesťanských, „v nichžto druzí pochybují neb nedokonale věří".

Zachování všech těchto nálezů nařízeno jest všem obyvatelům města pod trestem vypovědění; a zvláště o kněžích, kteří by chtěli ve městě býti, ustanoveno, aby se jim podrobili, i aby poslušni byli „*úředníka,* kterého jsou nad se vyvolili kněží" města Pražského, ve všech věcech počestných a spasitelných. Kněží zajatí, mistr Křištan, Jan z Příbramě, Prokop Plzenský, Petr z Mladenovic a jiní byli bezpochyby hned po vydání nálezů těchto vyzváni obzvláště, aby se k nim podvolili; když pak odepřeli toho, jsou vypověděni z Prahy.[71]) Teprv patnáctý den po zajetí knížete Sigmunda (2 Kv.) vyvedeni jsou také polští průvodci a žoldnéři jeho z hradu Pražského, ve kterém, jak se dle toho zdá, aspoň někteří z nich do té chvíle zůstávali při Pražanech.

[70]) Dle svědectví Rokycany mluvil mistr Jakoubek ještě na smrtelné posteli ku kněžím, kteří při něm byli: Et de sacramenti panis remanentia cautos vos habete, ne honorem a sacramento ramoveatis in populo; videtis enim, quam proni homines ad contemptum. *Acta concilii Basileensis* I. 298.

[71]) *Staří letop. čeští* (71) praví, že jsou z Prahy „vyhnáni pro vieru křesťanskú o božiem těle a velebné krvi jeho a o velebné sedmeře svátosti cierkve svaté, že nechtěli tak věřiti, jako ten Engliš cizozemec kacieřský věřil, a také nezdálo se slušeti pod Rokycanu". Z posledních těchto slov soudím, že byl Rokycana oním úředníkem zvoleným nad duchovenstvem, jenž se připomíná v nálezích. Viz *Archiv český* III. 261.

14.

Praha ve spolku s Tábory proti stoupencům Sigmunda Korybutoviče. Útěk Němců od Tachova.

1427 Svržením Sigmunda Korybutoviče s panství v Praze byly Čechy zbaveny jediné jakéž takéž vlády zemské, která dotud spojovala aspoň hlavní město a velkou část šlechty strany pod obojí v jednu moc a požívala tolik vážnosti, že aspoň ve poměrech ke společným nepřátelům také strana v novotách náboženských výtržnější dobrovolně se jí podřizovala. Odtud nebylo žádné zřízené jednoty mezi stavy a obyvateli země české, kteří stáli proti papeži a proti králi Sigmundovi. Každá strana spravovala se pouze sebou, a spojovaly se jedny s druhými jen jak vedlé společného nebezpečenství vnějšího vyžadoval kdy prospěch jednékaždé.

Domácími válkami, které se skončily mírem Vožickým, byla podvrácena veliká moc Pražanů získaná předešle dobytím královských měst a opanováním jiného rozsáhlého zboží v zemi v bězích roku 1421; největší pak část moci této dostala se do rukou strany Táborské, rozdělené nyní na dvě bratrstva, Táborů a Sirotků.

Moc *bratrstva Táborského,* jinak starého čili velkého Tábora, měla hlavní základ svůj v jižní polovici Čech, kdež náležela k němu krom předního sídla, Hradiště hory *Tábor,* města *Písek, Prachatice, Horažďovice, Sušice, Klatovy* a *Domažlice,* nejnověji pak také *Stříbro,* dobyté roku 1426, a neznámo od kterého času *Rokycany* s blízkým zámkem *Wildšteinem.* V celé této krajině od hranic bavorských až k Táboru, rovně však také od Tábora na východ až ke hranicům moravským znala se k bratrstvu též četná šlechta, v níž vynikali rodem panským *Heřman z Landšteina* odjinud z Borotína seděním na hradě *Střele* u Strakonic a pan Jan *Roháč* z Dubé, z mocnějšího pak zemanstva Mikuláš *Sokol* z Lamberka, držitel celého panství Řečického, náležejícího k arcibiskupství, páni *Zmrzlíci* Petr a

Jan seděním na *Orlíce*, Jan Smilek z *Křemže* u Krumlova odjinud z *Husi* (u Prachatic), Buzek ze *Smolotyl* nedaleko Orlíka, Přibík z *Klenového* u Klatov, Jan z *Paireka* blíž hranic bavorských za Klatovy a více jiných. Z přinucení musil s Tábory držeti pan *Menhart z Hradce* od porážky své u Kamenice roku 1425. Z měst dobytých proti Pražanům měli Táboři *Čáslav*, *Nimburk* a *Slaný*, a z výbojů proti pánům strany pod obojí drželi v půlnoční polovici země *Mladou Boleslav* s blízkým hradem *Michalovici* a město a hrad *Lipou*. 1427

Sirotkům bylo hlavním sídlem město *Hradec* nad Labem, kromě kterého příslušela k nim města *Jaroměř*, *Dvůr*, *Trutnov*, *Mýto*, *Litomyšl*, *Kouřim*, *Český Brod*, vše z někdejšího panství Pražanů, a *Přibislav* za Německým Brodem při hranicích moravských, se všelijakým zbožím pobraným duchovenstvu v krajinách okolních. V bratrstvu jejich stálo mnoho šlechty z východních Čech a zvláště z kraje Hradeckého, jakož pan *Jan Krušina* z Lichtenburka, bratr Hynka slavného vítěze před Vyšehradem roku 1420, pan *Aleš z Risenburka* odjinud z Vřešťova, bratří z Valečova, Beneš z *Mokrovous*, Mates *Salava* z Lipy seděním na *Skalách* za Starkovem, Jan jinak Hertvik *Rušinovský* a Jakub *Kroměšín* z Březovic z někdejšího bratrstva Orebského. Nejmocnějšími členy bratrstva tohoto byli předtím bratří z Kunštatu čili z *Poděbrad*, z nichžto však jeden, Hynek Boček, jak ukázáno, byl přestoupil ke straně Sigmunda Korybutoviče a zahynul potom při útoku na Nimburk, druhý pak *Viktorin* zemřel nedlouho potom dne 1 Ledna roku 1427, zůstaviv syna teprv šestiletého, potomního krále Jiřího.

Každé bratrstvo, Táborské a Sirotčí, mělo své zvláštní zřízení spolkové, při kterém se rozeznávala „*obec polem pracující*", to jest stálé vojsko, od usedlého obyvatelstva ve městech a na venkově. Obyvatelstvo měst spravovalo se svým starodávným zřízením obecním, které i na Táboře, městě nového založení, bylo během času zavedeno, tak že na místo čtyr heitmanů bratrstva, jimž bylo řízení věcí poručeno z počátku, nastoupila obyčejná správa obecní prostředkem volených kon-

1427 šelů a purkmistrů.[72]) Vedlé těchto představených obecních byl však na ten čas v každém městě podobně jako i v Praze ustanoven velitel vojenský, řečený *heitman*, kterého v některých městech volila obec svobodně, jiným, zvláště mocí dobytým, byl dosazován od vrchní správy bratrstva, tak pak též na jednotlivých hradech opanovaných bratrstvem. Vojsko, čili obec polní, mělo svého zvláštního *nejvyššího heitmana* s podřízenými jemu nižšími heitmany a jinými vojenskými zřízenci. Nade všemi pak heitmany místními i polními stála jistá *radda*, jejíhož zřízení podrobně neznáme; členové její nazývali se vůbec staršími bratry, a byli to dílem heitmanové sami neb jiní vážnější mužové, v čele pak jejich, jak se zdá, tak zvaný *vládař*.[73]) V čas polního tažení nacházeli se aspoň někteří z nich ve vojště, a uzavírali spolu s heitmanny o všech věcech, které se nevztahovaly pouze k válečným skutkům.

V řízení vojsk polních stala se však po některém čase zvláštní změna, když nabyli, jak se zdá ponenáhlu, rozhodného vplyvu na ně dva kněží nadaní výtečným důmyslem válečnickým, kteří předtím vedlé jiných více kněží zastávali toliko duchovní správu ve vojskách, u Táborů totiž Prokop Holý čili Veliký, u Sirotků kněz Prokop Menší čili Prokůpek. Na oba vznešeno bylo konečně vrchní velitelství nad vojsky; poněvadž však pro duchovní úřad svůj nemohli konati vše, co příslušelo heitmanům polním, nazýváni jsou *správci vojsk*, a nejvyšší heitman v každém vojsku jest jim podřízen takořka co příručí. Tím spůsobem byl kněz Prokop Holý správcem vojska Táborského již ve bitvě u Oustí (1426), Prokůpek pak dosáhl téhož

[72]) První zmínku o „purkmistru, raddě i obci hory Tábor“ nacházím roku 1433 v listině vytištěné v *Archivu českém* VI. 430; zřízení jich bylo však nepochybně mnohem starší.

[73]) O čestné přednosti vládaře svědčí listiny v *Archivě českém*, ve kterých roku 1423 (III. 504 a 505) jmenují se v pořádku za sebou: Šimon z Hroznějovic vládař, obec Táborská, Otík z Lozy heitman, kněz Prokop správce (vojsk), a roku 1433 (VI. 430) Mikuláš z Padařova vládař, radda i obec obce hory Tábor, Jan Pardus z Hrádku heitman, kněz Prokop správce i s vojskem obcí Táborských polních oc.

důstojenství u Sirotků od roku 1427.[74]) Rodem svým byl 1427
Prokop Holý Pražan, sestry syn zámožného měšťana pasovaného na rytířství, jak se nejvíce podobá Jindřicha ze Cách, který jej byl přijal za svého a konaje rozličná poselství ve službě královske měl jej co jinocha s sebou na delších cestách po Francouzích, Španělích a Italii, ano i na pouti do Jerusaléma.[75]) Poněvadž co kněz sám nebojoval, nenosil také odění rytířského, nýbrž v tlustém kabátě stavěl se v čelo vojska v bitvách.[76])

Místními heitmany Táborskými byli v čas zajetí Sigmunda Korybutoviče neb nemnoho později: v Písku Matiáš *Lauda* z Chlumčan (1427), v Prachaticích *Chval z Machovic*, jeden z prvotních čtyr heitmanů bratrstva (1427), v Sušici, jak se aspoň zdá, *Aleš z Žeberka* (1425),[77]) zeman z kraje Žateckého, v Domažlicích Jan *Řitka* z Bezdědic (1428), ve Stříbře *Přibík z Klenového* (1427), jakož byl města toho dobyl proti straně pod jednou, na hradě Wildšteině spolu s městem Rokycany Přibík z *Javora* (1427) a později Olfart z Javora seděním ve Blovicích, předešlého nejspíš bratr, v Čáslavi pan Jan *Roháč* z Dubé (1427), ve Slaném Oldřich *Forér*, někdy podkomoří markrabství moravského (1427), ve Mladé Boleslavi a na Michalovicích (1427) *Kunat z Počapl* odjinud z Bílkovic (v Kouřimsku), v Lipém pan Jindřich Hlaváč *Berka* z Dubé seděním na blízkém hradě *Jestřebím* (1427).

Ve hlavním sídle Sirotků, Hradci Králové, zastával heitmanství častojmenovaný farář tamější *kněz Ambrož;* z jiných

[74]) V letopisech, jako zejména u Bartoška z Drahonic, nazývá se Prokop Holý obyčejně heitmanem Táborů (capitaneus), ale v listinách přichází všude jen název *správce vojsk* (director exercitus, director communitatis Taboriensium in campo laborantis, také director *operationum* Thaboritarum — v Palackého *Urkd.* II. 144); vlastním podpisem nazývá se sám v listině r. 1433 (*Archiv český* III 397) správcem obce Táborské „polem pro jméno božie pracujicie“. Rovněž nazývá se Prokůpek listinně frater Procopius Parvus *rector* exercitus Orphanorum, r. 1433 (Palackého *Urkd.* II. 411).

[75]) Viz o Jindřichovi ze Cách v díle II. 497.

[76]) *Kronika o Janu Žižkovi* 52.

[77]) Viz dopis jeho daný v Sušici (v Archivu č. VI. 413), kdež se však podpisuje Aleš z Žeberka, *správce* obcí Táborských a Orebských.

1427 pak heitmanů Sirotčích po městech proslul zvláště Vilém *Jeník* z Mečkova v Litomyšli (1427), kterýž byl roku 1420 heitmanem Táborským ve Prachaticích. Krom města vládl odtamtud také někdejším zbožím biskupství Litomyšlského, a týmž spůsobem bylo poručeno opatství Podlažické s hradem Richenburkem ve Chrudimsku Jakubovi *Kroměšínovi*, města pak Ronov a Přibislav s opatstvím Vilemovským a blízkým hradem Wildenberkem čili Wildšteinem v Čáslavsku Janovi *Rušinovskému* co heitmanům. — *Kutnáhora* byla spravována od Táborů a Sirotků společně,[78] a měla roku 1427 dva heitmany, Ambrože a Mikuláše, jinak nám neznámé, z nichž bezpochyby jeden byl dosazen od Táborů a jeden od Sirotků.

Se stranou Táborskou byli od prvopočátku spřáteleni měšťané *Žatečtí*, přičemž nicméně zaujímali postavení zvláštní a docela samostatné. Od nich byl, ne-li dříve, aspoň roku 1427 přijat za heitmana *Jakoubek z Vřesovic*, proslulý ve válečné výpravě k Oustí v roce předtím. kterěžto přijetí stalo se bezpochyby svobodným uzavřením obce. Tím spojila se moc Žateckých v jedno se znamenitou mocí Jakoubkovou jinak nabytou v jich sousedstvu. Bylť Jakoubek, jak zmíněno na jiném místě. již dříve heitmanem v *Bílině* dosazeným snad prvotně od Pražanů. a již roku 1427 nazývá se také heitmanem v *Lounech*, v *Chomoutově* a ve *Žluticích*, kterážto dvě města posledně řečená nejspíš vytrhnul sám zase z moci Němců neb strany pod jednou. rovněž pak vládl dílem již tehdáž, dílem snad teprv později zbožím kláštera *Teplického*, hrady *Kišperkem* arcibiskupovým čili *Supíhorou* a *Andělskou horou* v Loketsku, též městem *Oustím* na Labi, které později asi tři léta po spuštění roku 1426 jest od něho znova vyzdviženo a osazeno.

Kromě pánů a zemanů, kteří stáli se stranou Táborskou, byť nevšichni opravdově se znali ke zvláštnostem jejím náboženským, bylo mnohem více jiných, kteří se přidrželi přijímání pod obojí spůsobou a druhých artikulů Pražských v tom smyslu,

[78]) Doklad v *Archivu českém* VI. 420.

který zastávali mistři Pražští. Mezi nimi byli z panstva nej- 1427
čelnější *Hynek Krušina* z Lichtenburka seděním na *Kumburce* u Jičína a na *Vysoké*, *Jindřich z Wartenberka* syn páně Čeňkův a dědic rozsáhlých jeho statků s hrady *Veliší*, *Bradou* a *Lipnicí* a s městy *Jičínem*, *Bydžovem* a *Veselou*, pan *Smil Holický* ze Šternberka seděním na *Zaječicích* v Kouřimsku (nedaleko Pyšel), páni ze *Zvířetic* v Boleslavsku, páni z *Chlumu* a na *Košenberce* v Chrudimsku, pan *Hynce Ptáček z Pirkšteina* a z *Rataj* nad Sázavou s hradem *Polnou* v Čáslavsku při hranicích moravských, pan *Hynek z Waldšteina* čili z Kolšteina, jenž po vzdálení svém od heitmanství v Praze přebýval jak se zdá na zámku *Kamýku* u Litoměřic; ze stavu zemanského *Diviš Bořek* z Miletínka, Vilém *Kostka* z Postupic, *Jan ze Smiřic* a velké množství jiných v rozličných krajinách, ale zvláště ve východních a středních částech země české.

Svržením Sigmunda Korybutoviče pozbyla četná tato strana na onen čas všeliké zřízené jednoty mezi sebou, a znepřátelila se pro skutek ten s Pražany, ježto přednější mužové její nechtěli se hned odříci zajatého knížete, nýbrž zanášeli se úmyslem, aby jej vysvobodili. Pražané utrpěli tím bezpochyby hned velkou ujmu na svém panství nad několika oněmi městy královskými, nad nimiž vykonával kníže Sigmund moc od nich na sebe přenesenou; neb heitmani v nich dosazení sotva všichni byli volni, prokazovati zase obci Pražské poslušenství jako před přijmutím Sigmunda Korybutoviče za vládaře. Bylť posud ještě heitmanem prvotně od Pražanů dosazeným ve *Chrudimi* Diviš *Bořek* z Miletínka seděním na hradě *Kunětickém*, který nejspíš od něho byl nově vystaven, a rovněž na *Mělníce Jan Smiřický*, jejž byl také arcibiskup Konrad přijal k ochraně své za heitmana na svém zboží *Roudnickém*. Obadva vystoupili proti Pražanům brzy potom zjevně nepřátelsky. V *Litoměřicích* byl r. 1427 a snad již dříve heitmanem *Jan Kaplíř*, v *Poličce* heitmani dva řečení *Selata*, o jichžto chování v čase tom nemáme žádné zprávy; v *Kolíně* však vytrhlo se sousedstvo tamější z moci Pražanů, a zvolilo si za heitmana zřejmého stoupence krále Sigmunda, pana Haška z Waldšteina, zemského heitmana morav-

1427 ského, který držel tehdáž hrad Žleby v blízkém kraji Čáslavském.[79])

Proti veškeré straně pod obojí zůstávala *strana pod jednou* pořád ještě dosti mocná v zemi, hledí-li se na velký počet panských rodů, které se jí přídržely, a na množství pevných hradů, kterými vládla. Moc tato byla však ochromena strachem před vítěznými vojsky bratrstev, jímž větší část těchto pánů a hradů byli přinuceni zavírati příměří a připouštěti provozování náboženství strany pod obojí na statcích příslušných ano i vstupování poddaných lidí svých do Táborských vojsk, která se tudy v čas potřeby valně sesilovala v počtu, kdekoli se jim hodilo.

Nejvytrvalejší v odporu proti straně pod obojí byl *landfrid Plzenský*, to jest jistý počet pánů a měst kraje Plzenského a některých jiných blíže přísedících, kteří ještě po bitvě u Ousti roku předešlého byli zavřeli znova jednotu mezi sebou k společnému odpírání kacířům (1426 28 Října). Byli to páni Hynek *Krušina ze Šwamberka*, bratr Bohuslava ze Šwamberka, někdy heitmana Táborského, s hradem *Krasikovem* čili Šwamberkem, který se byl dostal v jeho moc z rukou Táborů, a s jiným hradem *Borem* v krajině za Stříbrem, pan Henrich z *Plavna* s hrady *Kynžvartem* a *Bečovem* v Loketsku, Henrich z *Elsterberka* v Míšni s hradem *Planou* blíž Tachova, klášterem *Kladrubským*, na Tábořích neznámo kdy a jak zase vydobytým, a blízkým hradem *Prostiboří*, *Vilém z Risenberka* s hradem téhož jména u Domažlic a *Švihovem* od Táborů rozbořeným i *Skálou* v krajině mezi Plzní a Klatovy, Jan z *Roupova* s hradem téhož jména od Švihova na půlnoc, Purkart a Jan bratří z *Kolovrat*

[79]) Pro poznání tehdejšího stavu věci jest důležitý popis heitmanů Táborských a Pražských v jednotlivých královských městech, jejž uveřejnil Besold z archivu Ansbašského (*König Sigmund und die Reichskriege* gegen die Husiten II. 163). Tam mezi jinými se udává: Zu Policz (rozuměj v Poličce) die genante Selata sein hauptleute. Jeden z nich snad byl Johannes Sele de Leznicz, jejž nacházíme v létech 1431 až 1433 co držitele domu „u vozu“ na Starém městě Pražském (viz *Základy* oc. I. 134 číslo domu 578), kdež slovem Leznicz rozumí se nejspíš vesnice Lezník u Poličky.

sedèním na *Bezdružicích* nedaleko Krasikova, *Zdeněk z Dřštky* 1427
purkrabí na *Týně Horšovském*, Burian a Jan bratří z *Gutšteina* s hradem tohoto jména blíž Krasikova a s jiným hradem *Bělou* odtamtud stranou k Plasům, *Vilém z Nečtin* v též krajině s jiným hradem *Kornberkem* blíž ku Plzni, Ivan z Nečtin seděním na hradě *Bubně* nad řekou Mží v krajině mezi Plzní a Stříbrem, Jindřich z Metelska purkrabí na *Tachově* a Jindřich Žito z Jivian purkrabí na *Přimdě* hradech královských, Jan Štěpanovec z *Vrtba* s hradem toho jména nedaleko Bělé, Sezema z *Kocova* nedaleko Tachova a Bušek *Calta* z Kamennéhory u Nečtin s hradem *Rabšteinem* v též krajině; k tomu města *Plzeň* a *Tachov*.

Byla to celá část kraje Plzenského vztahující se od Plzně samé na západ až ke hranicům bavorským a na půlnoc až do některé části Loketska; toliko byli do ní Táboři krátce před umluvou oné jednoty zarazili klín dobytím města Stříbra Přibíkem z Klenového. Hrady Risenberk a Švihov byly na jižní straně krajnými strážemi landfridu proti Táborským Domažlicům a Klatovům, hrady *Radyně* a *Lopata* stály nejvýchodněji proti posádkám Táborů v Rokycanech a na Wildšteině. Pan Hynek Krušina ze Šwamberka byl představeným jednoty pod názvem správce čili *heitmana kraje* Plzenského, jemuž byli přidáni k radě Purkart z Kolovrat, Burian z Gutšteina, Jindřich z Jivian a Jan Štěpanovec z Vrtba.

Spolu s landfridem Plzenským setrvávalo ve stavu války také celé *Loketsko* vedením *Půty z Ilburka*, držitele města i hradu Lokte, jakož i město a krajina *Chebská*, jimž bylo Plzensko se strany jižní mocnou ohradou. Naproti tomu v celé krajině od Plzenska na východ hloub ke vnitřku země se vztahující stáli páni strany pod jednou i purkrabí a jiní držitelé hradů královských ve příměří s Tábory a s celou stranou pod obojí; totiž zejména bratří z *Kolovrat*, Fridrich s hradem *Libšteinem* a Hanuš se svým hradem *Krašovem* i s hrady královskými *Žebrákem* a *Točníkem*, pan Zdeněk z *Rožmitála* seděním na *Zbiroze*, Habart z *Adlar* seděním na *Řebřice* blíž Zbiroha a Točníka, odtud pak něco dále k půl-

1427 noční straně pan *Aleš Holický* ze Šternberka s hrady *Týřovem* a *Křivoklátem*, a blízký jeho soused na hradě *Krakovci Jindřich z Lažan*, syn někdejšího hostitele Husova, též Ondřej *Huler* bratr někdy Sigmunda podkomořího seděním na *Hořovicích*, *Jan z Lestkova* seděním na *Waldece*, a nejblíže odtud ku Praze purkrabí *Karlšteinský* Zdeněk *Tluksa* z Buřenic s hradem tímto i s tvrzemi zemanů k němu příslušných, jakož ve *Tmani*, v *Třebotově*, v *Tachlovicích*, v *Hostivicích*, v *Lidici*.

Ve všech jiných částech země držela se strana pod jednou hlavně jen blíž při hranicích zemských, kdež požívala dílem pomoci z ciziny. V kraji Žateckém, kdež vládl Jakoubek ze Vřesovic čili z Bíliny, zachovalo se proti němu při straně pod jednou město *Kadaň*, a od něho na půlnoc hrad *Hasištein* pana Nikolaje z Lobkovic, a na západ *Egerberk* pana Venta z Ilburka a *Šumburk* i *Piršenštein* pana Viléma z Šumburka.

V Litoměřicku zůstávalo po dobytí Oustí město *Most* s hradem Mostským a s hradem Risenburkem čili *Osekem* v moci *Míšňanů*, vedlé nichž byli z panstva strany pod jednou blízkými sousedy tamějších sídel Jakoubka Bílinského Hanuš z *Koldic* na hradě *Krupce* za Teplicí, *Albrecht z Dubé* zemský převor řádu rytířů německých na *Kostomlatech* nedaleko Bíliny, a vzdáleněji od pomezí při řece Ohři pan *Vilém Zajíc* na *Hasenburce* a *Mikuláš* z Hasenburka na *Budyni*; v krajině pak za Labem na straně východní sídlil pan Aleš z Dubé na *Úštku* nedaleko Kalicha někdy Žižkova, a pan Hynek Berka z Dubé na *Šarfšteině* u Benešova. Dále odtud na východ měla posádka Táborská v Lipém mocné nepřátely v sousedstvu svém v Litoměřicku a Boleslavsku pana *Jana z Wartenberka* s hrady *Ronovem* u Stolinek, *Wartenberkem*, *Ralskem* a *Lemberkem* a pana Jana staršího z *Michalovic* s *Bezdězem* a *Novýmzámkem;* od nichžto dále při půlnočním pomezí zemském k Žitavsku sídlili ze strany pod jednou pan Jaroslav z Dubé na *Milšteině* a pan Hynek Berka, bratr Šarfšteinského, na *Tolšteině* a na *Hohenšteině* čili Holšteině za nynějším pomezím země české při Labi, východně pak nedaleko Wartenberka pan Petr Wartenberský na *Děvíně*. Jižněji od Bezděze měla strana pod jednou v Boleslavsku

hrady *Housku* pana Jindřicha Berky z Dubé, *Kokořín* za Měl- 1427
níkem pana Alše Škopka z Dubé, *Kovaň* u Mladé Boleslavě pana Bohuše Kovanského seděním na Fridšteině a *Dražice* u Benátek, rovněž pana Alše Škopka z Dubé.

Ve východních částech kraje Boleslavského měl v nedalekém sousedstvu bratří Valečovských z bratrstva Sirotčího pan *Mikuláš z Hasenburka*, jenž seděl na Budyni, hrad *Kost*. Nedaleko od něho zachoval se pan *Otto z Bergova* na strmém hradě svém na *Troskách*; a také na několika hradech za Turnovem byli páni strany pod jednou, jakož na *Fridšteině*, na *Rotšteině* a nejspíš několika jiných, o kterých se nedějí zmínky dost jasné. Slabší byla strana pod jednou v rozsáhlém kraji Hradeckém (ku kterému náleželo tehdáž celé pozdější Bydžovsko). Tam sídlil v krajině mezi Jičínem a Hostinným pan Jarek z *Pecky* na hradě tohoto jména, maje ze všech stran za sousedy pány a zemany strany pod obojí, a zvláště z bratrstva Sirotčího, dále na východ pan *Hynek z Červenéhory* nad řekou Oupou v sousedstvu hlavních sídel Sirotků, a při hranici slezské na půlnoci bratr jeho Hynek na *Abersbachu*. Nedaleko odtud požíval posud klášter *Broumovský* ochrany ze Slezska a z Kladska. Při hranicích *hrabství Kladského*, kterým vládl pan *Půta z Častolovic*, zachoval se stálý druh jeho *Jan Městecký* čili Opočenský po ztrátě hlavního sídla svého Opočna ještě v držení hradu svého *Frimburka*, a obadva tito páni zůstávali také mocni v krajině nad oběma Orlicemi, kdež Jan *Městecký* držel hrady *Žampach* a *Landsberk*, Půta pak Častolovický krom *Častolovic Potštein*. O Landsberku, jehož dobyli roku 1425 Sirotci, není nám známo, jak se od té doby dostal zase v moc Jana Městeckého. Žampacha a Potšteina zdá se jako by se dva tito páni byli zmocnili proti držitelům strany pod obojí a o ně se rozdělili.

V celé jihovýchodní části země české od těchto krajin nad Orlicí až ku podkrají Lužnice, kdež se nacházelo hlavní sídlo Táborů, nebylo než několik hradů panských a královských po různu stojících, větším dílem u velikém vzdálí od sebe, kterými ještě vládla strana pod jednou, jakož ve Chru-

1427 dimsku Novéhrady čili *Božídům* pana Půty z Častolovic blíž Richemburka někdy páně Flaškova; v Čáslavsku *Žleby*, které držel pan *Hašek Ostrovský* z Waldšteina jinak z Dětenic, spronévěřiv se s hradem tím buď Pražanům, buď obdržev jej pod zprávu od krále Sigmunda, a *Lichtenburk*, jímž vládl pan Jan Opočenský rovněž nejspíš poručením sobě od krále Sigmunda; neb oba tyto hrady byly, jak vypravováno, roku 1421 dobyty od Pražanů, neznámo pak, jak dlouho se zachovaly v jich moci; možná, že Lichtenburk již ku konci téhož roku vzdal se zase Sigmundovi, když král mocně táhl k Hoře Kutné; v Bechyňsku hrad *Choustník* pana Oldřicha Rosenberského a *Bechyně* pana Hynka z Lažan; v Prachensku *Zvíkov*, na němž byl purkrabím královským Jan *Hájek z Hodětína*, někdy podkomoří; v Budějovicku *Hluboká*, kterou držel rovněž co purkrabí královský pan Mikuláš z Lobkovic odjinud z Hasišteina.

Mocného nepřítele, který však jako hrady tyto posledněji řečené zachovával již od delšího času příměří, měli Táboři za zády svými v nejjižnějších končinách země při hranici rakouské, pana *Oldřicha z Rosenberka* s hrady a městy jeho *Krumlovem, Třeboní, Velešínem, Rosenberkem, Vítkovým Kamenem, Maidšteinem, Helfenburkem.* Také pak dále na západ odtud ve Prachensku bylo několik pánů strany pod jednou uprostřed mezi tamějšími městy Táborů, jakož Kunat Kaplíř ze Sulejovic seděním na *Winterberce*, Jan mladší z Michalovic veliký mistr *Strakonický*, pan Jan z *Rabí*, pan Jan z Rožmitála seděním na *Blatné.* I tito však vesměs stáli s nimi již od delšího času ve příměří.

V čase, když byl Sigmund Korybutovič zajat od Pražanů, počalo se právě zase strojiti k většímu zevnějšímu útoku na Čechy. Přičiněním totiž papeže Martina i krále Sigmunda sešel se jen v málo dnech potom (27 Dubna) sněm říšský ve *Frankfurtě*, na kterém již dne 4 Května toho roku uzavřeno předsevzíti velkou válečnou výpravu proti Husitům. Opět jako roku předešlého stalo se usnešení, aby bylo stejným časem ze čtyr stran udeřeno na Čechy. Od západu měli sebrati pole čtyři kurfirstové od Rýna se všemi jinými stavy říšskými ve Švábích,

v Elsasu, ve Francích a v Bavořích, od půlnoci vévoda Fridrich 1427
saský a markrabí míšenský s jinými sousedy, od východu knížata slezští s městy a šlechtou té země, od jihu pak vévoda rakouský Albrecht se strýci svými, s arcibiskupem Salzburským a s lidem krále Sigmunda. Sebrání mělo se státi při pomezí českém v den sv. Petra a Pavla (29 Čv.); k čemuž knížata a stavové ze západního Německa položili sobě místo u Cheba nebo na blízku tohoto města; ti kteří byli přikázáni k vévodovi saskému, měli se sejíti u města jeho Freiberka v Míšni. Strana pod jednou v Čechách měla býti vyzvána, aby se k válečnému předsevzetí tomuto připojila.

Dřív než mohly nálezy sněmu Frankfurtského býti v Čechách známy, připravili se Tábořì a Sirotci, nevelmi dlouho po svém vítězství nad Rakušany u Světlé, k tažení válečnému na jinou ze čtyr stran, odkud mělo se státi vtrhnutí do Čech. Sebravše se nejspíš u Lipé, jakožto nejkrajnějšího stanoviště svého při pomezí lužickém, vtrhli dne 10 Května přes hory do krajiny *Žitavské* a odtud dále s velikými záhubami až na blízko Zhořelce. Žitavané, vypadše z města, jsou poraženi na útěk a stiháni až ke branám (11 Kv.), potom zloupena městečka *Hiršfeld*, *Ostroh*, *Bärnstat* i s okolím. Od pevnějšího Zhořelce zabočili Čechové na východ, porazili rytíře *Hartunga Kluksa* s 300 jízdnými nedaleko *Lubna*, kterémužto městu chtěl přispěti ku pomoci (15 Kv.), dobyli hned nazejtří města tohoto s velkým krveprolitím (17 Kv.), a obrátili se odtud dále do *Slezska*. Zároveň vytáhla města Sirotčí Hradec Králové, Jaroměř a Dvůr proti jednomu z ouhlavních nepřátel svých ve svém kraji, panu Hynkovi z Dubé, a oblehli hrad jeho *Červenouhoru*, k čemuž připojili se k nim také Náchodští z hradu a města někdy páně Viktorinova z Poděbrad a pan Mates Salava ze Skal čili z Katzenšteina za Starkovem.

Ve Slezsku položili se Čechové nejprv u města *Lemberka*, a porazili před samými zdmi městskými opět zástup 300 mužů, který vypraven od většího vojska slezského stojícího u Goldberka chtěl do města se dostati k sesílení obhájců; po tomto

1427 však boji nechali Lemberka, a táhli dále na východ proti vojsku právě zmíněnému. Slezáci vytáhli vstříc proti nim; ale když se k vojsku českému přiblížili, chopil se jich strach, a dali se na útěk přes Goldberk. Čechové hbitě je stihali, a vskočili v patách za nimi do města, vydrancovali je, a pobili velkou část obyvatelů (19 Kv.). Majíce velkou a bohatou kořist z krajin, kterými protáhli, od zlata, od stříbra, rouch a kněh, zvláště však velká stáda hovězího dobytka, dali se s ní odtud na zpáteční tažení do Čech okolo Javora, Bolkenhaina a Landshuta cestou přes hory k Trutnovu. Odtud obrátilo se vojsko Sirotčí k Červenéhoře, a pomáhalo svým k dobytí hradu tohoto; Táboři zatím, táhnouce přes *Jaroměř*, zmocnili se zrádným způsobem města tohoto proti Sirotkům, vloživše do něho posádku svou a vypověděvše kněze Sirotčího i dosadivše sveho ku kostelu na jeho místě. Neznámo, stalo-li se to v dorozumění s obyvatelstvem čili proti vůli jeho, ani zdali z toho mezi oběma bratrstvy vznikla jaká větší roztrž. Červenáhora po příchodu polního vojska Sirotčího nemohla obléhajícím odolati. Již po několika dnech vzdala se posádka umluvou za svobodný odchod (8 Čv.), a hrad jest vypálen a zbořen. Zatím vojsko Táborské zaměřilo do kraje Čáslavského, a vzalo předse obležení *Žleb*, hradu a města, které, jak výše zmíněno, držel pan Hašek z Waldšteina. Obležení trvalo jen asi tři neděle v prudké střelbě na hrad z velkých praků i pušek; město hned při prvním útoku bylo vypáleno; posádka hradská pak vzdala se v den sv. Jana křtitele (24 Čv.) umluvou, dle které všichni hradští i městští směli svobodně odejíti. Táboři hrad ihned zapálili a potom rozbořili.

V Praze zemřel toho času o Letnicích (8 Čv.) hrabě z *Hardeka*, zajatý přede dvěma léty při dobytí Retče, u vězení svém na hradě, nemoha nebo nechtěje se z něho vykoupiti summou peněz, která na něm byla žádána. Pražané litovali ho: neb obecně pravilo se prý o něm, že byl člověk velmi šlechetný a na Čechy laskavý, aniž víme, na čem se příznivé toto mínění o něm zakládalo. Pohříchu nevypravují nám letopisci ničeho o jiných věcech, co se tehdáž dálo v Praze. Jen ze zpráv ně-

kterých dosti nejasných dovídáme se, že byla toho času nesjednocenost mezi měšťany, pocházející ovšem ze zajetí knížete Sigmunda a z vypovědění kněží strany Příbramovy, na kteroužto nesjednocenost skládaly se i naděje v cizině, když se již konaly přípravy k novému křížovému tažení z Německa. Mělť *kurfirst brandenburský* Fridrich tajného jednatele svého v Čechách, který jej ubezpečoval, že podaří-li se mu s vojskem křižáckým dobyti Slaného, Praha v nesjednocenosti té bude mu vzdána bez nesnáze. Jednatel ten dorozuměl se s některými z nejpřednějších stoupenců knížete Sigmunda Korybutoviče, kteří po zajetí jeho byli v nenávisti se stranou tehdáž panující v Praze. Dva z nich slibovali kurfirstovi, až by vtrhnul do země, odevzdati jemu zámky, které se nacházely v jich moci, zejména Roudnici, Mělník, Lobkovice a Toušeň.[80]) Patrně byl jedním z nich Jan Smiřický; neb on držel tehdáž Roudnici od arcibiskupa a Mělník od Pražanů; druhý byl snad Diviš Bořek z Miletínka.[81]) Též slibovali mu zjeviti rady vzaté o obranu země, odlouditi straně druhé asi 1000 dobrých jezdců, když by jim ihned poslal potřebné k tomu peníze, a časem svým odebrati se k němu a poraditi, jak by měli Němci dobývati vozové hradby české. Přitom dávána kurfirstovi rada, aby psal smířlivá psaní Pražanům, Žateckým a Lounským, jakož také arcibiskupu Konradovi, Janovi Smiřickému, Vilémovi Kostkovi, Hynkovi z Kolšteina, Diviši Bořkovi, Přibíkovi 1427

80) Dopis zmíněného jednatele vydaný Besoldem (II. 161) jmenuje krom toho „Stieniczie“, což jest nějaké chybné psaní.

81) Jednatel právě zmíněný píše kurfirstovi: Gnediger herre! Als mich Ewer gnad geschickt hat zu dem B. ɔc. Jest velmi podobné, že tento B. byl Bořek, protože jej brzy shledáme mezi zjevnými nepřátely Pražanů; on snad držel Toušeň (dobytou na p. Janovi z Michalovic roku 1421) a Lobkovice od obce Pražské. Jest sice v odporu s tím seznam jistých osob vydaný Besoldem v knize zmíněné (II. 167) pod nadpisem *Verzeichniss böhmischer royalisten*, kdež na předním místě stojí: Der erzbischoff mit her Johann Mirsiczky, Rudenicz slosse und stadt, Melnnik, Luppotobicz (čti: Lobkowicz) ein slosse, Tuschyn; z čehož by se zdálo, že i Lobkovice a Toušeň držel Jan Smiřický; ale seznam ten obsahuje i jiné patrné omyly.

1427 z Klenového, Petrovi Zmrzlíkovi na Orlíce a Černínovi z Vysoké.[82])

K účelu témuž, ku kterému směřovalo zrádné toto vyjednávání, vynasnažoval se pan *Hynek z Kolšteina* ze svého tehdejšího bydliště v kraji Litoměřickém všemožně, prostředkem strany v měšťanstvu Pražském přející knížeti Sigmundovi zameziti uzavření obce, aby se Praha strojila ve spolku s Tábory a Sirotky k obraně země proti cizím nepřátelům. I on vyhledával spojení s cizinci. Prostřednictvím Hanuše Welfla z Warnsdorfa, heitmana na Sloupě čili Pirkšteině blíž hranic zemských proti Žitavsku, žádal foita Šestiměstského Hanuše z Polenska a foita řádu rytířů německých v Žitavě Gotfrida Rodenberka, aby se s ním sešli k soukromému promluvení v některém místě v horách. Od něho i jiných bylo praveno Welflovi, kterak by bylo škoda pro Němce, že byl kníže Sigmund zajat, neb že byl silně nakloněn k jich straně. Jest viděti z toho, že se pánům těmto nejpředněji jednalo o vysvobození Sigmunda Korybutoviče z jeho zajetí (o jehož místě pořád ještě nevěděli), a že k tomu celi byli hotovi vydati zemi v největší nebezpečenství. K sjezdu však, kterého si přál pan Hynek z Kolšteina, nepřišlo, poněvadž Hanuš z Polenska nechtěl k němu svoliti, snad z nedůvěry.[83])

Když se kuly tyto zrady, počínala se v druhé polovici měsíce Června již sbírati vojska německá ze západních krajin blíže ku pomezí českému. Kurfirst brandenburský Fridrich, hotově se s jinými k osobnímu vytažení do pole z obyčejného sídla svého Nornberka, kdež byl purkrabím, dle rady svrchu zmíněné vydal odtamtud [illegible] k Pražanům, k Žateckým a ne-[illegible] k jiným výše jmenovaným dne 25 Června, kterým [illegible] počínak [illegible] s věcí které se dály v Čechách proti [illegible] počínak [illegible] zakleanost ku krá-

[82]) [illegible] K. Sigm. und [illegible] Windeck, [illegible] jenž se v [illegible] při-[illegible]

[83]) [illegible] 383

lovství tomuto za dobrodiní užitá od panovníků českých, a 1427
připomínaje šťastný stav země české za časů minulých, vyzýval je, jakož by jistě mnozí z nich přáli sobě navrácení dobrých časů v pokoji a v dobrém pořádku křesťanském, aby mu oznámili spůsob a prostředky, kterými by se nové krveprolití mohlo zabrániti, a sliboval ochotně k tomu se přičiniti radou i pomocí.

Strana, na kterou se přitom počítalo, žeby chtěla na místě mužného postavení se k obraně podati ruky k vyjednávání, při kterém zrovna v takových okolnostech nemohlo býti naděje na dobrý zdar leč zapřením všeho, oč se straně pod obojí jednalo, prokázala se však v Praze býti příliš slabá proti straně panující. Osamotnělost Pražanů, která je měla učiniti málomyslnými, když se jich stranili šlechtici příchylní k zajatému někdejšímu vládaři, měla opačný účinek. Pohnulať stranu vládnoucí v obcích Pražských, když se jednalo o obranu země, odložiti na čas různice své s Tábory a Sirotky a spojiti se s nimi k odražení cizích nepřátel. Umluva o to stala se již o něco dříve než psal Fridrich brandenburský, na sjezdě, jenž držán byl v některém místě mezi Prahou a Slaným, kteréžto město, jak jinde ukázáno, bylo v moci Táborů.[84]) Následkem toho odpověděli Pražané kurfirstovi Fridrichovi listem dne 5. Července, kterým jemu velmi vroucně děkovali za dobrou vůli, ale ve věci samé odvolávali se na celou stranu svou, nechtíce ničeho uzavírati bez společné rady „pánů a obce rytířské“. Po uradění takovém, ku kterému však jistě na ten čas nepřišlo, slibovali dáti rychlou konečnou odpověd. V týž smysl odpověděli Žatečtí (6 Čvce.), s ohražením se však proti nařčení z bludů neb nepořádků, žádajíce, aby kníže v tom nevěřil kněžím hrdým a smilným; neb že oni nikterak nejsou proti církvi prvotní, nýbrž jí se spravují dle vší své možnosti.

Dle umluvy s Pražany zdvihli se *Táboři* hned po dobytí Žleb odtamtud ve směru ku Praze, sbírajíce na cestě lid sedlský

[84]) Viz dopis jednatele kurfirstova častěji vzpomenutý u Besolda II. 162.

1427 odevšad k rozmnožení počtu svého vojska; a rovněž čile hotovili se do pole *Sirotci*. Těchto přitáhlo první oddělení již dne 12 Července ku Praze; a ponévadž bylo ujednáno, aby Prahou táhli, ale nezdržovali se ve městě a neobtěžovali obyvatelů, protáhli městem s korouhvemi vlajícími asi s třemi sty vozů pokojně a v nejlepším pořádku, i učinili sobě ležení na *Bílé hoře*. Nazejtří, dne 13 Července, přitáhli ostatní Sirotci s 200 vozy; jimž dopuštěno zůstati ve městě přes noc. Vloženi jsou do Nového města, odkudž druhého dne (14. Července) před polednem odtáhli a spojili se se svými. Dne 15 Července přitáhl *Prokop Holý* s hlavním vojskem Táborským, které bylo obléhalo Žleby, v počtu 10.000 mužů s 200 vozy. I jemu otevřeno jest město, a lid jeho rozložen po Starém, po Novém městě i po Malé straně. Pobyv ve městě dva dni, umluvil se s Pražany ouplněji o spolek, který měl býti mezi nimi a bratřími. Dne 17 Července odtáhl dále, a hned téhož dne přijeli do Prahy někteří páni *moravští* s lidem svým, jakož pan Václav Strážnický, Hlaváč z Mitrova a Arnošt Leskovec, též pan *Menhart z Hradce*, kterého strach před Tábory jakožto blízkými sousedy jeho doháněl, že neodepřel účastniti se společné výpravy. Páni tito se připojili k *vojsku Pražskému*, které konečně hned druhého dne potom (18 Července) vytáhlo rovněž do pole. Z českých pánů strany pod obojí krom Menharta z Hradce žádný jiný znamenitější neúčastnil se výpravy. Ale spolek Pražanů s Tábory naplnil je strachem, a pomátl zrádné jejich úmysly o spojení se s cizím nepřítelem, k jichž vyvedení také neudála se jim příležitost. [95])

Vojsko knížat a měst říšských ze západního Německa sebralo se v posledních dnech měsíce Června a v prvním

[95]) O [illegible] pověděl Weid z Warnsdorfu Rožmberkovi [illegible] gross [illegible] seyte ist, der [illegible] weide mit den Thaboren [illegible] mag gehaben. [illegible] in eynen wedir seinen [illegible] vypravy spolu s Pražany [illegible] příhoda.

témdni měsíce Července u veliké síle při pomezí českém, ale 1427
předce ne v takovém počtu, jak se bylo očekávalo. První byl na ustanoveném místě, totiž u *Cheba*, kurfirst *Fridrich brandenburský* a s ním biskupové Bamberský a Würzburský s lidem svým. V Chebě však se několik dní zdrželi, aby se dočkali zpráv o jiných knížatech a stavích říšských, kudy by táhli. Tito strhli svou moc jižněji ve hromadu u města *Waidy* vrchním vedením *Otty* arcibiskupa *Trierského*. S ním byli biskupové Speyerský a Augsburský a vévodové bavorští Jindřich, Jan a Otto. Fridrich brandenburský, zvěděv o tom, zajel osobně k nim do Waidy, kdež stala se umluva, aby druhé toto vojsko arcibiskupa Trierského táhlo na Tachov, Fridrich brandenburský pak s vojskem svým aby od Cheba táhl dále přes Ostrov čili Šlakenwerd se záměrem, aby se mohl spojiti s jiným velkým vojskem říšským, které měl dle nálezů sněmu Frankfurtského Fridrich vévoda saský a markrabí míšenský vésti do Čech ze severního Německa. Zamýšlelo se potom nepochybně spojení všech těchto tří vojsk a tažení jich na Prahu přes Slaný, jak se k tomu vztahovaly výzvědy a námluvy tajného jednatele brandenburského výše vzpomenuté. Kurfirst brandenburský žádal k tomu cíli *Fridricha míšenského* poselstvím, aby se hleděl spojiti s ním u hradu Mašťova. Ale markrabí dal mu za odpověď, že všichni knížata a města, kteří dle nálezu sněmu říšského měli k němu přiraziti, odřekli mu toho pod výmluvami; on sám že jest nemocen, a tak že míní toliko se svou vlastní mocí vypraviti do pole syna svého, a však ku Kadani. Naděje v silné udeření na Čechy s půlnoční strany byly tudy zmařeny. Kurfirst brandenburský spokojil se nabídnutím markrabí míšenského, a táhl tedy ve směru severovýchodním až ku *Kadani*. Tam se s ním spojil mladý Míšenský, vedle něhož spravoval vojsko jeho hrabě ze Schwarzburka. Odtud teprv dali se na pochod k *Mašťovu* a ke *Žluticům*, a obě místa dostala se v jich moc. Ze Žlutic ustoupil *Jakoubek Bílinský* s lidem svým bez boje, nemaje naděje, žeby odolal, a kurfirst Fridrich odevzdal město toto panu *Alšovi Holickému* ze Šternberka, který je jindy některý čas byl držel.

1427 Vojsko vedené arcibiskupem Trierským a vévodami bavorskými přitáhlo zatím k *Tachovu*, kdež arcibiskup uvítán byl s velkou slávou, a odtamtud pokročilo ve směru umluveném s kurfirstem brandenburským až ku *Plané*, kdež leželo dne 14 Července. Ale vůdci jeho, zejména arcibiskup Otto, změnili brzy svůj úmysl, a místo co měli spojiti se s Brandenburskými a se Sasy k tažení na Prahu, uzavřeli obrátiti se ke *Stříbru* a pokusiti se o dobytí města tohoto. Stalo se to snad ku přání pánů pod jednou v kraji Plzenském, kterým posádka Táborská ve Stříbře byla stálým postrachem. Oznámivše o tom kurfirstovi brandenburskému, žádali, aby i on s vojskem svým k nim se připojil. Kurfirst Fridrich byl tím nemile překvapen; ale nechtěje rušiti sjednocenost, svolil, a obrátil se s vojskem svým od Žlutic rovněž ke Stříbru. Město bylo obklíčeno dne 23 Července, a brzy sestředila se celá vojenská moc Němců okolo něho. K obléhajícím připojili se také páni a města landfridu Plzenského, mezi nimi zejména Hynek Krušina ze Švamberka co heitman, Vilém Švihovský z Risenberka, měšťané Plzenští a Tachovští s lidem svým. Veškerá moc čítala prý 80.000 jízdných a tolikéž asi pěších, ač zdá se to býti udání přehnané. Z ležení u Stříbra dali knížata prostředkem pánů, kteří byli s nimi, napomínati důtklivě také jiných pánů českých strany pod jednou, a jmenovitě pana Oldřicha Rosenberského, aby vypověděli straně protivné všecky umluvy o příměří a bránili lidem svým množiti počet bojovníků jejich.[86]

Ve Stříbře zavřel se k hájení vydobytel města tohoto Přibík z Klenového, a jemu, když již město dílem bylo obehnáno od Němců, přispěl ku pomoci pan Petr Zmrzlík. Oba měli dohromady 200 jízdných. Po několika dnech roznemohl se v ležení německém poněkud kurfirst brandenburský; pročež k radě druhých knížat odebral se do Tachova, aby si dal pomahati od lékařů; zůstavil však branný lid svůj vedením

[86] Viz psaní pana Jana z Risenberka na Rabí k Oldřichovi Rosenberskému v Palackého *Archivu českém* III. 304.

Jindřicha Plavenského před Stříbrem. Vojsko obléhající 1427
předně střílelo na město z velkých děl, a konalo jiné přípravy s velkým úsilím, při čemž zvláště 3000 střelců vypravených od měst pomořských konalo důležité služby. Po uplynutí jednoho týhodne byla značná část zdí městských střelbou povalena, a na druhý týden očekávalo se hnání útokem.

Zatím vojsko Pražanů, Táborů a Sirotků přitáhlo teprv k Rokycanům, kdež čítala se veškerá síla jeho na 1500 jízdných a 16.000 mužů pěchoty s přiměřeným počtem děl a vozů válečných. Knížata, zvěděvše o tomto příchodu Čechů, vypravili předně Jindřicha Plavenského s 300 koni, potom Jindřicha vévodu bavorského s 3000 vpřed, aby pohyby nepřítele pozorovali. V krátce po vypravení jich uzavřeli pak, s celým vojskem táhnouti ku předu a obležení Stříbra prozatím zanechati. V noci na 2 Srpna dali pušky, z kterých dotud na město stříleli, odkliditi a uschovati na jednom z blízkých zámků. Ráno toho dne zapáleno jest ležení a nastoupeno na pochod ku předu přes nejbližší návrší. V tom strhnul se při ohni zmatek mezi vojenským lidem a zvláště vozataji, tak že, ač nebylo nikdež žádného nepřítele, mnozí ve strachu se dali na hanebný útěk ve stranu opačnou, a brzy celé vojsko příkladu bázlivých následovalo, a kvapně ustoupilo až k Tachovu. Někteří ani tam se nezastavili, nýbrž utíkali až přes hranice bavorské, kdež druhého dne (3 Srpna) potkali se jmenovitě u Pernova s žoldnéři Chebskými, kteří se nacházeli teprv na cestě k vojsku.

Do Tachova byl mezitím přijel anglický kardinal *Jindřich* biskup *Winchesterský*, nový papežský legat poslaný do Němec ve příčině válčení s Čechy. Nenadálý pohled na utíkající zástupy Němců spůsobil jemu i kurfirstovi Fridrichovi tudíž meškajícímu užasnutí největší. Kardinal přimlouval knížatům i vojsku co mohl, aby je od útěku odvrátil, a k napomínání jeho usnesli se knížata, spořádati znova vojsko a táhnouti vpřed proti Čechům. Kardinal Jindřich podal Janovi vévodovi bavorskému praporec do rukou s obrazem Krista ukřižovaného, jímž mělo vojsko povzbuzováno býti k stálosti. Ale když

1427 knížata s kardinalem ráno dne 4 Srpna vytáhli z Tachova a s nejbližšího vrchu, přes který bylo jim táhnouti, shlédli vojsko své, spatřili, že jim ho málo zbylo; nebo přes noc rozutíkalo se jim množství lidu jízdného a pěšího a zvláště také s vozy, které dle příkladu českého měly sloužiti za ohradu v boji. Poněvadž se jim moc ještě zbývající viděla býti nedostatečná, a zvláště žeby bez vozů nebylo radno bojovati s Čechy; uzavřeli nastoupiti na zpátečné tažení, kteréž se brzy proměnilo v nezřízený *útěk*. Darmo volal udatný rytíř Kamrovec: Nevím, před kým utíkati, neb nevidím nižádného nepřítele. Darmo kardinal opět napomínal a prosil, aby pomněli na čest korouhví papežských a říšských i na kříž Kristův před nimi nesený. Když nic neprospělo, u velkém hněvu strhal korouhve a před Němci povrhnul na zem, proklínaje zbabělost jejich; však v davu obecném musil i sám utíkati.

Asi půldruhého tisíce mužů vloženo jest posádkou v Tachově, dílem Čechové dílem Němci, jmenovitě lidé vévod bavorských; s nimiž byli co přednější rytíř Kamrovec právě zmíněný, pan Vilém Švihovský z Risenberka, pan Jindřich Žito z Jivian a více šlechticů německých, jakož Jan z Dalberka, jeden z Erenberka a jiní. Ostatní vojsko německé všecko bez zastavení uteklo přes les pomezní. Při vstupu do lesa zastihlo je vojsko české, které zatím rychle přitáhlo od Rokycan, a udeřivši na zadní zástupy, spůsobilo jim škodu pobraním zavazadel, hned pak téhož dne 4 Srpna počalo oblehati *Tachov*. Posádka bránila se týden ve městě, jehož hradby pokládaly se za mnohem pevnější nežli Stříbrské. Po tuhé střelbě však, kterou město zapáleno, dobyli se Čechové děrami prokopanými skrze zdi městské mocí dovnitř dne 11 Srpna. Obranci bojovali v ulicích. Tu padl Kamrovec a s ním 50 bojovníků českých a německých; ostatní konečně utekli se na *hrad Tachovský*, ale nemajíce dostatečných zásob potravních, musili se již po třech dnech vzdáti umluvou (14 Srp.) a podstoupiti zajetí v počtu asi 1400 mužů. Bezbrané obyvatelstvo Tachova bylo, krom některých zabitých při prvním vtrhnutí do města, od Čechů ušetřeno, do hradu a města pak potom

vložena posádka Sirotků. Za kořist zvláštní znamenitosti pokládala se velká puška nalezená v Tachově, řečená Chmelík, která byla někdy krále Václava IV a po něm Sigmunda, od něhož vypůjčili ji sobě Plzenští a na tomto tažení zanechali v Tachově. Mezi zajatými byli také páni Vilém Švihovský a Jindřich Žito purkrabí na Přimdě. Viléma Švihovského vzal pan Jan Tovačovský na závazek pode ctí a pod věrou, aby nejsa chován ve vazbě neucházel; on však nedbaje na slovo čestné, po několika dnech utekl z ležení, ve kterém vojsko zůstalo na krátko u Tachova, s 22 jinými a s jistým mistrem Arnoštem. 1427

Dle usnešení sněmu Frankfurtského předsevzali mezitím také knížata slezští se své strany vpád do Čech. Táhnouce skrz hrabství Kladské, zaměřili předně k *Náchodu*. Proti nim postavila se hotovost kraje Hradeckého a zejména města Hradce Králové k hájení hranic vedením Jana *Čapka ze Sán*, jednoho z heitmanů Sirotčích. Ráno dne 13 Srpna počaly se harce mezi obapolným vojskem před Náchodem, ve kterých Slezáci couvajíce stiháni jsou od Čechů, až minuli horu tuším tu, okolo které na východní straně od Náchoda zahybuje se cesta na půlnoční stranu ke Hronovu. Za horou měli Slezáci silnou zálohu, ze které nenadále vyskočili na Čechy ve značném vzdálí od města. Čechové přesilou tištěni, musili utíkati zpět. Vojsko slezské běželo úprkem za nimi, tak že stěží a se ztrátou na lidech mohli se uchrániti do města. Němci pak, vpadše do předměstí, vraždili bezbrané lidi, jmenovitě mnoho lidí chudých a nemocných ve špitále zabili, potom pak vypálivše předměstí všecka, odtáhli. Zpráva o velkém útěku německém u Tachova, která jich musila asi toho času dojíti, byla nejspíš pohnútkou, pro kterou od dalších útoků upustili.

Také vévoda rakouský dle usnešení sněmu říšského měl učiniti výpravu proti Čechům; ale nestalo se nic toho ani od něho ani se žádné jiné strany. Vnitř země přišlo několik mil od Prahy k malé potyčce mezi posádkou Karlšteinskou a posádkou Táborskou na *Ostroměči* z příčiny loupeží provo-

1427 zovaných ze zámku posledněji řečeného. Zástup Karlšteinských vedený třemi panošemi, Bolechovcem, Sigmundem a Buzkem, přepadl dne 23 Srpna 13 Ostromečských, jichž vůdcem byl jakýsi Zákon, při loupeži blíž městečka Mniška, a v boji svedeném s nimi Zákona s šesti jinými zabili; šest ostatních zachránilo se útěkem, ač tři s těžkými ranami.

Když byl Tachov obléhán od Čechů, prvé město, potom hrad, nacházeli se někteří knížata němečtí, jmenovitě vévodové bavorští, s vojenským lidem svým posavad v nevelkém vzdálí od hranic českých, a domlouvali se mezi sebou, aby obleženým táhli ku pomoci. Psáno o to od jiných také Fridrichovi braniborskému, když byl na zpátečném tažení svém ve Wunsidlu, ponejprv za obležení města, podruhé když byl obléhán hrad; kurfirst pak po obakrát projevil svou ochotnost k tomu, ale po obakrát přišla zpráva o dobytí místa dřív, než se knížata nadáli. Čechové po dobytí Tachova zůstali ještě několik dní ležeti před městem, nejspíš až nabyli jistoty, že se nebylo ničeho více od Němců obávati. Potom táhli předně ke hradu *Roupovu*, a přinutili pana Jana z Roupova k umluvě, dle které musil s lidem svým přidružiti se k nim na dalším válečném tažení; odtud pak obrátili se k *Plzni*, a jali se město též obléhati. Dobytí hlavního tohoto hradiště strany pod jednou však ani tentokrát se nezdařilo; ale účinek byl, že netoliko měšťané Plzenští, nýbrž celý landfrid kraje Plzenského s heitmanem svým Hynkem Krušinou ze Šwamberka v čele, i také spolu s nimi opět purkrabí Karlšteinský Zdeslav Tluksa z Buřenic zavřeli příměří s bratrstvy, Táborským i Sirotčím, a se všemi jich příslušníky až do sv. Jiří roku příštího. Za příměří tohoto měl o vánocích držán býti sjezd pánů a zemanů landfridu Plzenského i s městem Plzní na Žebráce a sjezd heitmanů a obcí Táborské a Sirotčí i pánů, zemanů a měst k nim příslušících v Berouně, a měl se státi pokus o sjednocení ve víře způsobem takovým, aby od sjezdu Berounského byli mistři a kněží té strany i s některými přednějšími světského stavu posláni na Žebrák k hádání s mistry a kněžími strany pod jednou, a oč by se tam obě strany ve věcech víry

shodly, tomu aby se podrobili; když by se však dohodnutí nestalo, aby se účastníci smlouvy se strany Plzenské podrobili tomu, coby jim od mistrů a kněží strany druhé bylo dokázáno ze svatého písma, nebo když by se jim nezdálo to býti důvodné, ze svatých doktorů, kteří by písmem svým nebyli odporni písmu zákona božího, nebo i z dekretů čili práva církevního.[87]) 1427

Nezdarem výpravy německé do Čech byly překaženy záměry přátel zajatého knížete Sigmunda litevského o vysvobození jeho zrádným spolčením se s cizím nepřítelem. Mužové tito však neustali od záměru onoho, nýbrž brzy vyhledávali jiných cest k dosažení jeho. Pan *Hynek z Kolšteina*, který již prvé hleděl dorozumění se stoupenci svými mezi Pražany, mínil se pomocí jich smělým vskočením do hlavního města zmocniti panství v něm a tudy na straně protivné vynutiti propuštění Sigmunda Korybutoviče z vazby. K tomu spolčil se s ním *Jan Smiřický* a bezpochyby také Diviš Bořek z Miletínka, který tu chvíli vládl Kolínem. Bylotʼ mu město toto, jehož držitelem neboli heitmanem byl pan Hašek Ostrovský z Waldšteina, od pána tohoto nejspíš poručeno pod správu, když on sám po ztrátě Žleb nemohl snadno držeti nad ním ruku. Tu pak se podobá velmi, že byl Hašek prostředníkem, který přátelům kněžice litevského vyjednal pomoc ku předsevzetí jich od dvou nejhorlivějších stoupenců krále Sigmunda ve východních Čechách, pana *Půty z Častolovic* a *Jana Městeckého*. Samo sebou se rozumí, že za to vstoupili v závazky ku králi, aby byli jemu pomocni k dosažení panství v Čechách.

Dne 4 Září měli hlavní účastníci tajnou radu spolu v Kolíně, a ve městě tom nejspíš se také sešla dílem vojenská moc určená k vyvedení úmyslu jejich. Pozejtří, dne 6 Září,

[87]) Den zápisu této smlouvy není znám; zdá se však, že byla zavřena teprv někdy po 23 Srpnu, totiž po půtce Karlšteinských s Ostromečskými, poněvadž se tato půtka dle vší podobnosti musila přihoditi dříve, než bylo zavřeno příměří, které se také na Karlšteinské vztahovalo.

mělo se přikročiti ke skutku. Pan Hynek smluvil se o to s přívrženci svými v Praze, mezi nimiž byli nejpřednější rychtář Novoměstský Jan Rak[88]) a několik konšelů obojího města. Jich přičiněním měl se lid ve městě přidati k útočníkům a svrhnouti tehdejší vládu v obci. Mezi účastníky porady Kolinské byl však také Vilém *Kostka z Postupic*, kterého jakožto zvláštního někdy důvěrníka knížete Sigmunda druzí nepochybně drželi za svého; i on měl se účastniti jejich výpravy. Kostka však nebyl v té věci jejich smýšlení, a uměje před nimi zatajiti mínění své, projevil nazejtří potom (5 Září) záměr jejich Pražanům po poslu k Šimonovi od bílého lva, jednomu z předních konšelů Staroměstských. Majíce výstrahu, učinili konšelé se vší opatrností přípravy ku překažení úkladů městu hrozících.

V ustanovený den, v sobotu 6 Září, ráno v hodinu třináctou, to jest o nynější půl osmé, přikvapili úkladníci ku Praze, nepochybně od Kolína, v počtu asi 600 jízdných. Pan Hynek z Kolšteina a Jan Smiřický stáli v čele zástupu. S nimi byli mnozí zemané a panoši, jakož Vácslav z Račiněvsi od Roudnice na Labi,[89]) rytíř Ahník, rytíř Vácslav Šmatlavý a Parcifál z Vinařic, kromě pak vlastních lidí jejich čeleď pana Půty z Častolovic, Jana Městeckého i pana Michalce. Vskočení do města bylo jim uvolněno rychtářem Janem Rakem otevřenými branami Novoměstskými, a bez překážky vtrhli dále do Starého města i až na rynk Staroměstský. „Pokoj svatý“ bylo heslo, které provolávali, pobízejíce lid obecný, aby se k nim přidal, zároveň však znapínavše samostřely na postrach. Ale brzy spatřili se v očekávání svém sklamány. Následkem příprav učiněných od konšelů jsou rychle okolo nich zaráženy koly a vkládány do nich řetězy

[88]) Jméno jeho vysvítá z pamětí městských, dle nichž Jan Rak čili Janek od raků, držitel nárožního domu v Žitné ulici (č. 658), byl rychtářem Novoměstským od roku 1424 do 1427 (připomíná se 9 Ledna roku tohoto), ale již r. 1428 14 Ledna byl rychtářem Krištof pergamenník.

[89]) Viz o něm zmínku v díle III. na str. 126.

při všech ulicích, hned pak také se všech stran stříleno na 1427
ně a udeřeno branným lidem. Útočníci bránili se rovněž střelbou[90]) a meči, i přesekali některé řetězy; ale brzy podlehli přesile. Asi padesát jich padlo v boji tomto; mnoho jiných zjímáno; ostatní dali se v rozličné strany na útěk, a jsou honěni, zabíjeni a jímáni po ulicích. Někteří vrhli se do Vltavy nad mostem, chtíce přeplavati na Malau stranu, ale ztonuli; jiní otevřeli si cestu na Nové město, a dílem skrývali se po domích, kde kdo měl nějakého přítele neb známého; rytíři Parcifálovi podařilo se tím spůsobem ujíti; někteří však jsouce vždy stiháni, vyjeli na Vyšehrad, a vyskakovali tam se zdí nebo skrz okna; pět jich odtamtud šťastně přeplavalo přes Vltavu, a zachránili se útěkem na Karlštein. Nešťastně hledal však úkrytu pan *Hynek z Kolšteina* sám v domě u Slonů (č. 609, 610) na rohu, kdež se z rynku Staroměstského přichází ke Dlouhé třídě, kterýžto dům někdy Reinharta z Remeše měl od obce Jan Rozvoda ze Stakor, prorádce Sigmunda Korybutoviče.[91]) Tam stihl jej žoldnéř jakýs jménem Makovec, kterého byl před časem uprosil od šibenice u konšelů Staroměstských, a zabiv jej svrhnul oknem dolů u zadních vrat domu. Tělo mrtvé vyvlečeno jest po rynku pod pranéř. *Jan Smiřický* upadl v zajetí, a vsazen jest do vězení na radnici, s nímž i mnoho jiných panoší; sprostší byli vsázeni do šatlavy; všechněch zajatých se čítalo 231. Krom 50 padlých ve vlastním boji na rynku bylo asi tolik pobito též na útěku po ulicích.

Jak klamná byla naděje ve zdar tohoto předsevzetí, pokud se zakládala na smýšlení obyvatelstva Pražského, ukázalo se z krvežíznivosti chátry, která se vzbudila proti přemo-

[90]) V berní knize Staroměstské jest zapsáno r. 1429 fol. 67, že konšelé prominuli berní zadržalou Janovi soukenníku z Mělníka jakožto chudému „ob vulnerationem per sagittam et percussionem tempore ingressus domini Hinconis et Smirzicky in civitatem . . . pro medicamine“.

[91]) O Rozvodovi samém sice nezachoval se zápis co o držiteli toho domu; ale po jeho smrti měla jej již roku 1429 matka jeho Váňa.

1427 ženým. Když vodili zajaté sebrané po domích a po ulicích do šatlavy vedlé radního domu, postavilo se mnoho lidí na rynku dvěma řadama s kordy vytaženými, čekajíce, koho by vedli, aby každého zabili. K zabránění toho vyšel na rynk mistr Jan z Rokycan s jinými několika duchovními, a oblečeni jsouce v bílé komže, aby je bylo poznati, brali zajaté pod svou ochranu, komžemi jim hlavy přikrývajíce a tak sami je vodíce do šatlavy. Mnohým bylo tím zachráněno živobytí, ne bez nebezpečenství pro chranitele. Na Rokycanovi byla přitom komže zkrvavena.[92])

Po přemožení nepřátel města následovalo soudní stihání vinníků. Konšelé dali stíti Vácslava z Jince, tuším panoše, jednoho z těch, kteří byli při vskočení do města, bezpochyby pro nějaké starší viny, které se mu vzpomenuly pro opětné toto nepřátelství, z městských pak, kteří nepřátelům napomáhali, Prokopa Krtka syna vdovy po Petrovi Krtkovi, sousedu Staroměstském, jejíž byl dům nárožní řečený nyní u Sladkých (č. 352). Několik jiných sousedů jest vypověděno z města, a ještě více jiných se zachránilo útěkem.

Když se tyto věci dály v Praze, dlelo vojsko Táborů a Sirotků, ač nepochybně již bez Pražského vojska, ještě v poli někde v okolí Plzenském, kdež příměří s landfridem tamějším teprv krátce předtím bylo zavřeno. Po překaženém vskočení pana Hynka přitáhl však Prokop Holý s vojskem obojím do Prahy dle přání Pražanů, kteří nebyli prosti obávání dalších nepohod, pokud se Kolín nacházel v moci nepřátel jejich. Byloť město toto pod heitmanstvím Diviše Bořka osazeno lidem jemu pomocným pana Půty z Častolovic a Jana Městeckého, což i Táborům a Sirotkům neméně bylo na škodu pro sousedství měst okolních příslušících ke bratrstvům. Uzavřena proto bez meškání společná výprava proti *Kolínu*.

[92]) Krom *Starých letopisů českých* na str. 73 vypravuje o tom Rokycana sám na koncilii Basilejském. Viz *Monumenta concilii Basiliensis* I. 341.

Dne 11 Září vjel Prokop do hlavního města. Vojsko 1427
jím vedené čítalo 10.000 pěších a 800 jízdných s mnohými vozy a jiným nářadím válečným. Také pušku řečenou Chmelík přivezli s sebou. Málo se zdrževše, vytáhli dále do pole a s nimi též Pražané. Již dne 14 Září byl Kolín obležen, a dobýván potom s největším úsilím. Spojenci stříleli na město dle obyčeje z velkých praků a pušek, čímž jmenovitě věž nad branou jednou pobořili; častokrát po sobě hnali útokem na zdi; užívali též mnoha lstí rozličných. Ale Diviš Bořek bránil město statečně, a po třináct neděl odbíjel všeliké útoky. Teprv když po tak dlouhém obležení měšťané umdlévali a počali mezi sebou býti nesjednoceni, vzdal se pod umluvou okolo polovice měsíce Prosince, v ten spůsob, že jak jemu se sto lidmi jeho vlastními tak také čeledi pana Půty a Městeckého propuštěn jest volný odchod se všemi věcmi jejich (16 Pros.).

15.

Tažení Čechů do okolních zemí v létech 1428 a 1429. Rozepře mezi Starým a Novým městem.

Dle umluv zavřených o příměří s landfridem Plzenským mělo se brzy po vzdání Kolína, totiž o vánocích roku 1427, začíti *hádání* ve věcech víry *na Žebráce*. Papež Martin V, zpraven jsa o tom, hleděl opět jako za předešlých let hádání toto zameziti jakožto zbytečné a věřícím nebezpečné. Dal o tom nařízení kardinalovi anglickému (11 List.), a uložil mu, když by se věc překaziti nedala, aby povolal opět některé mistry Vídenské k tomu, aby straně české odporovali. Kardinal Jindřich byl si však již dal poraditi od některých osob strany pod jednou v Čechách, aby k hádání nastávajícímu užil služeb dvou mistrů českých, *Šimona z Tišňova* a *Prokopa z Kladrub*, kteří někdy sami se byli přídrželi strany Husovy a působili, pokud známo, do roku 1416 a 1417 v učení Pražském, později však se odchýlili a opustivše Prahu přebývali v ci-

1427 zině.[93]) Kardinal požádal jich listem daným ve Frankfurtě již dne 21 Září, vyslovuje k nim zvláštní důvěru.

Hádání začalo se jen málo dní po vánocích, dne 29 Prosince, a buď obadva mistři neb aspoň Šimon z Tišňova dostavili se k němu. S české strany byl nepochybně držán prvé sjezd v Berouně, jak bylo ustanoveno, a z něho vypraveno poselstvo do Žebráka, v němž nacházel se mezi jinými mistr Petr Engliš. Sjezd začal se zvolením dvou ředitelů čili předsedatelů, z každé strany jednoho, kteří měli přihlížeti k zachování pořádku a slušnosti. Potom jednalo se o to, která strana by měla učiniti první předložení. Poněvadž se nemohli nijak srovnati, navrhla strana pod jednou, aby rozhodnutí bylo odevzdáno dvěma plnomocným, a již jmenováni byli k tomu od strany pod jednou pan Jan z Lestkova čili z Waldeka, od strany pod obojí pan Smil Holický. Strana pod obojí však potom zamítla návrh, a tím méně chtěla svoliti k rozhodnutí losem. Jak se konečně rozhodlo, není známo, a rovněž nezachovala se žádná zpráva o dalším běhu jednání. Jisté toliko jest, že k cíli nevedlo. Mistr Šimon Tišňovský vydal potom list otevřený k Čechům, kterým vykládal důvody, pro které měli by ode všech novot svých, a zvláště od přijímání pod obojí spůsobou upustiti a navrátiti se ku poslušenství papeže
1428 jakožto jediné cestě k spasení. Dne 21 Března 1428 byl tento list čten veřejně s kazatelnice ve městě Písku, když se dostal zásilkou také heitmanovi a purkmistru i konšelům města tohoto Táborského.

Jakkoli musil účinek sjezdu na Žebráce býti jalový, nebylo to právně na ujmu příměří zavřenému mezi stranou pod obojí a landfridem Plzenským, a Čechové měli tudy příhodnou chvíli při utišení v domově obrátiti zbraně své proti zahraničným nepřátelům svým. Očekávalo se to se strachem vůkol v zemích sousedních, a již mezi obležením Kolína přezvídalo

[93]) O Prokopovi z Kladrub víme ze dvou dopisů jeho v rukopise kapituly Pražské XIX, že byl od roku 1429 v Lipsku, ale již dávno předtím venku z vlasti.

se bedlivě, v kterou stranu asi vojska česká nejdřív se obrátí, 1428 zdali do Míšně, do Lužice, do Slezska neboli proti straně nepřátelské na Moravu a odtamtud do Uher. V Míšni a v hořejší Lužici, zejména v krajině u Žitavy, dály se také již některé přípravy k obraně. Na Moravě měli zvláště měšťané Olomoučtí návěští, že míní Čechové zaměřiti předně na Litovl a odtud na ně. Obecné obávání splnilo se hned po hádání Žebráckém, ne-li ještě o něco málo dříve.[94]) Obě polní vojska Táborů a Sirotků, vedením Prokopa a Prokůpka, i s nimi část vojenské moci Pražanů dali se předně na pochod do *Moravy*, kdež přidali se k nim pan Jan Tovačovský i snad někteří jiní moravští jejich společníci. Sirotci s Pražany a Janem Tovačovským táhli bez meškání napřed až do jihovýchodních částí země, a oblehli město *Brod uherský*, kteréž se jim vzdalo ihned umluvou. Potom spojili se s ostatním vojskem, tedy Táborským, nedaleko odtud u *Veselé*, a veškerá síla se obrátila do Uher. Táhnouce přes Skalici a Senici, přešli přes hory, které se táhnou od Prešpurka na půlnoc po levé straně řeky Moravy, a spustošili krajinu na východním svahu těchto hor u Ořechova, Modré, Pezinka a sv. Jiří, kdež také mnoho lidí zbili, snad stavících se k obraně. V plenech těch přitrhli až ku *Prešpurku*, a položili se nejprvé blíž předměstí i dílem ve předměstích samých, potom však je vypálili, a dali se v jinou stranu na pochod až k řece Váhu, ku kteréž přitáhli u *Šintavy*. Všudež pálili městečka a vsi, a konali záhuby

[94]) Grünhagen (*Die Hussitenkämpfe der Schlesier* 131) beře v pochybnost, že se tažení Čechů do Uher začalo teprv po dobytí Kolína, maje za to, že spíše již na podzim roku 1427. To však jest v odporu předně s tím, žeť Kolín obléhán byl vedením Prokopa a spojenou hlavní mocí Táborů a Sirotků, kteříž tedy nemohli již mezi obležením tím nastoupiti na dalekou polní výpravu; za druhé s různými dopisy v měsících Říjnu a Listopadu (v Palackého *Urkundliche Beiträge* čc. 552, 553, 556, 557, 561) z okolních zemí, které vždy jen o tom mluví, kam asi Čechové *po dobytí* Kolína se obrátí, zvláště z dopisů měšťanů Olomouckých, kteří by byli předně musili věděti o vtrhnutí do Moravy, kdyby se již tehdáž bylo stalo; i oni však vyslovují toliko obávání, že Čechové od Kolína proti nim přitáhnou.

1428 všemožné; nikdež pak nepotkávajíce se s překážkami, řádili týmž spůsobem na zpátečném tažení okolo *Trnavy* přes Kostelany, Čechtice a Novéměsto na Váhu, odkudž navrátili se na Moravu zase ke Brodu uherskému. Ve městě tomto zůstavili posádku, a hned nastoupili dále na výpravu do *Slezska*.

Vrchním správcem vojska byl jak dotud v Uhřích *Prokop Veliký*, a s ním táhla i dále vojska obou bratrstev i bezpochyby také Pražanů; rovněž z Moravy pan Jan Tovačovský s lidem svým. Mimo to přidali se k nim však také spojenci z Polska, kníže *Fridrich z Ostroha*, někdy dvořenín Sigmunda Korybutoviče v Praze, a pán polský Dobeslav neb *Dobek Puchala z Uher*. Na jízdě skrz Moravu potkala nehoda *Velka koudelníka*, tehdáž nejvyššího heitmana Sirotčího, že od koně svého svržen, zlomil sobě nohu (11 Břez.), pročež zavezen k hojení prý do Dačic, a na jeho místo postaven *Blažej z Kralup*.[95]) Hlavní vojsko tu chvíli již překročilo hranice slezské, kdež hned Vácslav syn Přemka knížete *Oparského* vzdal se se zámkem Hradcem jižně od Opavy a s městem Hlubčici, aby se uchránil záhub. Ve strachu utíkalo obyvatelstvo bližších měst a městeček, kudy vojsko české táhlo, jmenovitě z polské Ostravy, z Ketře, z Osoblahy, zůstavujíc je prázdné. Čechové táhnouce mimo Opavu silně osazenou, vypálili Ketř (čili Kačery) a Novou Cerekev (Neukirch), potom za Hlubčici Osoblahu a proboštství v Kaziměři, i zaměřili k malému čili *hornímu Hlohoru*, městu hrazenému Bolka knížete Opolského. Dne 13 Března dobyli ho prvním útokem, a zajali v něm víc než 1000 mužů branných krom lidí, kteří se byli sem utekli z blízkých měst Prudníka (Neustadt), Bělé (Zülz) a Střeleček (čili malých Střelic). Kníže *Bolek mladší Opolský*, aby předešel škody horší, odebral se do ležení Čechů, zapsal se nebýti více proti nim, a vyplatil zajaté penězi.

[95]) Zprávu tuto podává Theobald na str. 344. Stvrzuje se dopisem vytištěným dle starého výtahu v Palackého *Urkd. Beiträge* ꝛc. I. 606, kdež Prokop Holý a jiní heitmanové ze Slezska se dotazují, jak se vede bratru Velkovi.

Nicméně vypálili Čechové Bělou, Prudník a Stínavu, města 1428
náležející strýcovi Bolkovu Bernardovi; krajinou tou pak obrátili se západněji do země biskupa Vratislavského při řece Nise.

Konrad biskup Vratislavský, hlavní osnovatel všech vražedných vpádů ze Slezska do Čech za předešlých let, sebral znamenitou sílu brannou k odporu ve hlavním městě svém *Nise*. Krom něho samého bylo tu několik knížat slezských, mezi nimi Jan Minsterberský, s lidem svým; měšťané Vratislavští poslali 400 jízdných ku pomoci; mnoho sedlského lidu z okolí bylo sebráno a ozbrojeno, a pán český *Půta z Častolovic*, heitman sousedního hrabství Kladského, byl povolán za velitele spojené branné moci. Vojsko bylo vloženo dílem do města samého, dílem ve předměstích, a mělo podstoupiti bitvu s nepřítelem. Čechové, vypálivše předně na cestě město biskupovo Ziegenhals, přitáhli dne 18 Března k Nise. Vojsko slezské vyšlo jim vstříc; ale když se hnul proti němu vozový šik český s puškami a všelikým jiným ústrojím válečným, dali se předně ozbrojení sedláci hned po prvním sražení na útěk, a strhli druhé s sebou. Čechové seskočili s vozů, a stihali ustrašené až do předměstí, kdež na dva tisíce jich dílem zbili dílem vehnali do řeky, že utonuli; mnohé také zajali. Málo chybilo, žeby byli vskočili i do města, kamž ve zmatku obecném biskup sám sotva se zachránil útěkem. Statečným vedením pana Půty z Častolovic byl útok odražen; Čechové však vypálili předměstí se všemi kostely v nich; při čemž také všecky vozy vojska slezského jsou zničeny ohněm.

Porážka tato před Nisou spůsobila tím větší strach vůkol. Čechové zloupili po ní předně celou okolní zemi biskupovu, a vypálili hrazená města jeho Weidenov, Otmochov a Pačkov (20 Břez.). V ležení před městem posledně řečeným podávali se k míru s nimi purkmistr a konšelé nejbližšího města *Minsterberka*, a obdrželi povolení, aby k nim vypravili poselstvo v počtu 30 osob k vyjednávání. Bezpečný list vydán

1428 jest jim ve jménu vrchních dvou heitmanů **Jaroslava** z Bukoviny nad Tábory a Blažeje z Kralup nad Sirotky, Fridricha knížete ruského, Jana Tovačovského z Cimburka, Dobka Puchaly z Uher „a jiných starších vojsk Táborských a Sirotčích v poli pracujících“ (22 Bř.), brzy pak zavřena smlouva, kterou netoliko město, nýbrž i celé knížetství Minsterberské a také město Střelín vykoupily se od záhub, bezpochyby složením nějaké summy peněz. Následkem této smlouvy obrátilo se vojsko české od země knížete Minsterberského Jana na východ ku *Krotkovu* a Falkenberku, hlavnímu sídlu výše zmíněného *Opolského* knížete Bernarda. Obyvatelstvo obou měst uteklo; města jsou vypálena, a kníže Bernard teprv nyní zavřel též smlouvu o mír.

Bez překážky táhli Čechové dále ke *Břehu*, jednomu z největších měst slezských, na řece Odře. Kníže Břežský Ludvík konal velké přípravy k obraně; velký počet branného mužstva byl od něho tudíž shromážděn. Ale když se Čechové přiblížili, pozbyl i on zmužilé mysli, a opustil s lidem svým Břeh, ubíraje se do vzdálenějšího knížetství svého Lehnického. Obyvatelstvo města, zbaveno ochrany, dalo se na útěk přes řeku Odru; Čechové pak přitáhše dne 26 Března, zmocnili se pevného města bez boje, zloupili a zpustošili je všelijak, a vypravili některý zástup přes Odru k stihání utíkajících. Hlavní moc obrátila se po levé straně Odry k *Olavě*. I toto město bylo od obyvatelstva ustrašeného opuštěno; kníže Olavský Ludvík mladší spěchal však zavřít mír, jímž Olavu i druhé město své Němčí ze záhub vykoupil. Nyní roztáhlo se vojsko české po okolní krajině, a pálilo, loupilo, jímalo i dílem zabíjelo lidi daleko široko; v zástupích o 20 i o 10 koních projížděli krajinu, a nikdež nepotkali se s mužným odporem; až na míli od Vratislavě přiblížil se některý oddíl. Počet vesnic a otevřených městeček, které zloupili, byl veliký. Kam přišli, pálili všude nejvíc kostely, fary, tvrze a dvory panské i krčmy. Na mnoha místech přidávalo se k nim mnoho sedláků, a pomáhali jim hubiti. Knížata, kteří zavřeli umluvy, musili dílem otevříti Čechům města svá, aby v nich chovali a léčili své

nemocné neb raněné, nepochybně pod ochranou posádek vložených do nich na čas. 1428

Hlavní ležení, z kterého se dály zhoubné vyjížďky na všechny strany, nacházelo se několik dní u *Střelína*, jihozápadně od Břehu. Odtamtud psali dne 1 Dubna heitmani Táborští a Sirotčí Blažej z Kralup, Sigmund z Vranova (?) heitman Slanský a Jaroslav z Bukoviny purkmistrům a konšelům měst Hradce a Čáslavě, jiným pak listem Prokop Holý Janovi z Královic, heitmanu Sirotčímu, vyzývajíce jej, aby jak bylo již dříve umluveno, vedením *Královce* s celým krajem Hradeckým, Chrudimským a Čáslavským [96]) vytáhli za nimi do pole, naznačujíce asi u Svídnice místo, kdež by se k nim připojili.

Hotovost tato, aspoň z krajů *Hradeckého* a *Chrudimského*, nacházela se však tehdá již na cestě, ano na blízku. Kromě měst účastnili se jí i někteří páni, ač jména jejich se neuvodí, a byl počet vojska silný. Táhli dvěma cestama skrze hrabství Kladské, do něhož Hradečtí vtrhli přes Náchod, Chrudimští se strany jižní přes Mittenwalde. Na cestě od Náchoda dobyli a rozbořili zámek a městečko Levín, a dále za ním zmocnili se pevnějšího hradu *Homole* čili Landfrida, na vysokém homolovitém kopci stojícího, do něhož vložili posádku. U *Kladska* spojily se obadva oddíly, a pokusily se o dobytí pevného města tohoto. Ale Kladsko bylo silně hájeno vedením heitmana, pana Půty z Častolovic, který se zatím tam byl navrátil od Nisy po tamější porážce. Vojsko české nesmělo se meškati dlouhým obléháním, a odtáhlo tedy brzy dále přes hranice slezské, kdež dne 30 Března vyloupili klášter Cistercienský v Kamenci a dílem zbili, dílem zjímali některé mnichy, co se jich nezachránilo útěkem. Odtud táhli k blízkému městu *Frankšteinu*, kteréž zdrancovali a zapálili dne 2 Dubna. To bylo nazejtří po zaslání dopisů výše zmíněných z ležení Střelinského, kamž snad ještě téhož dne došla o tom zpráva.

[96]) Ve starém výtahu z dopisu Prokopova, vytištěném v Palackého *Urkd. Beiträge* oc. I. 606 stojí patrně chybně *Gurym* místo *Chrudim*.

1428 Hlavní vojsko hnulo nyní odtamtud blíže ke hranicům českým, a dne 4 Dubna, v neděli velikonoční, spojila se obě vojska u *Reichenbacha,* kteréžto město od Frankšteina asi tři míle severozápadně ležící, od obyvatelstva již napřed opuštěné, rovněž jest zloupeno a vypáleno.[97])

Od Reichenbacha asi dvě míle na straně severovýchodní zdvihá se z šíré roviny slezské hranatá *hora Sobotka,* na níž stál hrad panující celé krajině. Posádka jeho byla jej opustila; o čemž když Čechové zvěděli, ihned osadili jej 200 jízdnými a 40 pěšími, nad nimiž postaveni jsou Jan Kolda z Žampacha a mladší pan Plichta z Žerotína. Veškeré pak vojsko, čítající nyní asi 24.000 mužů, dalo se na pochod mimo Sobotku do krajiny odtud na půlnoční straně až k řece Odře se vztahující, kdež vypálili Kout, a zmocnili se *Středy* (čili Neumarkta). V oboudvou městech těchto našli zásoby potrav, kterými zašpížili hlavně posádku svou na Sobotce. Také mnoho dobrých tvrzí v okolí tom dobyli, provozujíce vždy stejně drance a záhuby. Některý oddíl vojska byl od Středy vyslán ještě dále ve směru severozápadním až ku Parchovicům. U Středy zůstávalo hlavní ležení asi do 16 Dubna.

Mezitím konaly se ve Slezsku se dvou stran nové přípravy k obraně proti Čechům. Dne 7 Dubna neboli jen docela krátce předtím byla schůze u knížete *Ludvíka Břežského* a Lehnického v Lehnici, kdež slíbili sobě s knížetem tímto knížata Zahanští a markrabí Jan mladší brandenburský na nejdéle do 13 Dubna strhnouti vojenskou moc svou u Naumburka mezi Lehnicí a Zhořelcem a vytáhnouti odtamtud do pole. Od nich žádáni jsou také Šestiměstští, aby se k nim připojili, a hned konal ochotně přípravy k tomu *Hanuš z Polenska,* foit nad horní i dolní Lužicí. Místo Naumburka zvoleno potom jiné místo u *Modlova,* mezi Hojnem a Šprotavou dále na severovýchod ležící, kamž v ustanovený den (13 Dub.)

[97]) *Staré letopisy české* (74) nazývají město toto *Richby,* což pochází ze staré formy jména toho *Reichbach* čili *Richbach,* pojaté mylně za český lokal „*v Rychbách*“.

krom knížat Zahanských dostavili se také Hlohovští. Konrad 1428
Kantner kníže Olešnický, bratr biskupa Konrada, nacházel se téhož dne již na cestě k tomu místu; od Jana brandenburského bylo posláno 400 jízdných Ludvíkovi Lehnickému ku pomoci, aby se s ním odebrali tamže, a Lužičané slibovali se dostaviti 16 Dubna. Také Svídničtí, z města i z krajiny, mínili se připojiti. Povzbuzen tímto úsilím knížat dolnoslezských, vzchopil se i *biskup Konrad* opět, a strojil se k obnovení boje. Dne 14 Dubna odjel spěšně z Vratislavě do Nisy, kdež měl pohotově 1200 jízdných. Tam se měli k němu přidati Přemek kníže Opavské, Bolek Těšinský, Kazimír Osvětimský a druhý kníže Olešnický Konrad Bílý, bratr biskupův, se vší brannou mocí svou i také s lidem ovdovělé kněžny Ratiborské. K nim slíbili se připojiti z Kladska Půta z Častolovic a Jan Méstecký s jinými dvanácti pány českými, kteří stáli s jízdným lidem svým pohotově v Kladsku. S mocí touto mínil biskup 18 Dubna navrátiti se do Vratislavě a vytáhnouti do pole, aby se spojil s vojskem dolnoslezským. K tomu chtěli jej měšťané Vratislavští posíliti tisícem jezdců, které měli již dne 14 Dubna v poli, musíce se bezpochyby míti na pozoru proti plenícímu vojsku českému, které nebylo od nich daleko.

Čechové však záhy zvěděli o zbrojení v dolním a horním Slezsku, a hleděli k tomu, aby nepřátelům s dvou stran se zdvihajícím nedopustili se spojiti. Již ležení jejich u Středy bylo zaujato k tomu účelu. Odtud se však potom nenadále zdvihli, a obrátili se západněji k *Javoru*. Tam stáli dne 18 Dubna, jak se zdá ku překažení, aby vojsko hornoslezské od Nisy nezvolilo tudy sobě kratší cestu než přes Vratislav ke spojení se s dolnozemskými. I v okolí tomto vykonali velké pleny, a vypálili města Šonov a Střihom.[98]) Teprv právě 18 Dubna vytáhlo vojsko Šestiměstských do pole ze Zhořelce, a dalo se na cestu přes Lubno k Boleslavci a odtud k Hojnu, aby se s dolnoslezskými spojili, kteří zatím byli postoupili

[98]) *Střihom* jmenuje jen Bartošek pag. 157.

1428 něco jižněji na blízko Lehnice. Zvěděvše o tom, dali se Čechové spěšně na pochod od Javora ke *Goldberku*, městu před rokem od nich zle spustošenému. Toho ulekli se Šestiměstští, bojíce se, aby jim nebyla zaskočena zpáteční cesta, i uchýlili se k Lemberku, a zaujali postavení východně od tohoto města; když však Čechové rovněž od Goldberka zaměřili na západ k Lemberku, neodvážili se Šestiměstští žádného setkání s nimi, nýbrž dali se na útěk přes Lubno k své zemi. Avšak i knížata slezští v ležení u Lehnice pozbyli hned mysli, opustili pole, a hleděli jen opatřiti pevnější města, zvláště Lehnici a Lubín (Lüben). Tu udeřili Čechové předně na *Hojno* dne 24 Dubna, a dobyvše ho útokem, pobili větší část obyvatelů, město pak strašlivě zdrancovali a konečně vypálili. Ve strachu z toho zapálili obyvatelé Boleslavce, západně od Hojna, sami své město, a utekli z něho s lepšími věcmi. Čechové však obrátili se od Hojna na severovýchod, pokusili se, ač darmo, o dobytí *Lubína*, jejž nicméně s část vypálili ohnivými šípy, a přitáhli konečně až ke *Stínavě* na řece Odře, kdež rovněž po útoku marném spálili toliko předměstí na straně k Velikému Hlohovu.

Odtud obrátili se zpět nahoru po Odře, a táhnouce přes Parchovice a Středu, přiblížili se ke hlavnímu městu slezskému, k *Vratislavi* (1 Kv.). Ve městě tom čítalo se na 100.000 lidí dílem domácích, dílem kteří ze mnohých jiných měst a blízkých vesnic do něho se byli utekli. Úmysl Čechů nebyl pokusiti se o dobytí města tak pevného, kdež byly učiněny všemožné přípravy k obraně; než i tu vypálili toliko předměstí na západní i na východní straně, a pobyvše před městem jen jeden den, po půlnoci nastoupili na zpátečné tažení k domovu. Přes Střelín a Frankštein přitáhli na blízko pomezí hrabství Kladského. Odtud zdá se že hrozili udeřením na knížata hornoslezská, kteří se předtím strojili proti nim s biskupem Konradem. Knížata tito však, o nichž nevíme, jak daleko v předsevzetí onom byli pokročili, všichni zavřeli s nimi *příměří*, které bezpochyby musili vykoupiti summami peněz, zejména Přemek *Opavský*, Kazimír *Osvětimský*, Bolek

Těšinský a vdova *Ratibořská*. Po umluvách o to vrátili se Čechové domů hrabstvím Kladským o Letnicích (15 Kv.), zůstavivše však posádky ve Slezsku na Sobotce a v Kladsku na Homoli. Vozy jejich byly naplněny hojnou kořistí, o kterou se nyní rozdělili. K tomu náleželo také mnoho tisíc kusů dobytka, jejž přihnali s sebou. 1428

Mezi výpravou touto bylo Pražanům již opět zápasiti s přátely zajatého doposud knížete litevského Sigmunda. *Jan Smiřický*, kterého byli zajali při vskočení do města dne 6 Září, vybavil se po některém čase z vazby na radnici Staroměstské pomocí jedné dívky, a navrátil se do předešlého sídla svého na Roudnici. Stalo se to aspoň již před 10 Lednem roku 1428, kteréhožto dne na Roudnici vydal jistou listinu společně s bratrem svým Jindřichem a s arcibiskupem Konradem, jehož zboží spravoval. Odtamtud počal škoditi Pražanům, a povzbudil proti nim také některé jiné z okolní šlechty. Pražané vypravili proti němu vojenskou moc vedením heitmana svého Václava Cardy z Petrovic, který oblehl *Roudnici*. Ale obležení toto bylo nejen marné, Jan Smiřický dobyl kdesi v Unoru nebo Březnu proti Cardovi také městečka Hoštky nedaleko Roudnice na druhé straně Labe, jehož obyvatelstvo prý přitom ukrutně zbito krom asi 30 osob. Vyjednávání s ním, zkušené prostředkem Viléma Kostky z Postupic, nevedlo k cíli.[99])

Ačkoli byla část vojenské moci Pražanů zaměstnána touto malou válkou domácí, účastnili se nicméně zároveň již zase jiné výpravy do cizozemska společně s bratřími. Již poslední dni měsíce Května (okolo 25), tedy brzy po navrácení ze Slezska,

[99]) Zprávy tyto dává toliko Theobald, spisovatel pozdější, ale s odvoláním na starý rukopis. Současná pamět, kterou se zpráva o tomto obležení Roudnice stvrzuje, nachází se v pamětní knize Staroměstské, z níž otištěna jest ve *Výboru z literatury české* II. 354, kdež konšelé Staroměstští dne 30 Dubna 1428 ukládají pokutu Martinovi mlynáři z Nelahozevsi pro jeho „winu a přestúpenie, kteréž jesti nám i wši obci města Pražského z swé zpurné wuole učinil k hanbě a k škodě nemalé, podáwáním lesu po wodě do Rúdnice ku posilnění a k wohradě božích a našeho města úhlavních nepřátel“.

1428 vytáhli totiž se Sirotky v počtu 9000 mužů do pole proti *Bavorům.*[100]) Ačkoli minulo již sv. Jiří, do kterého bylo zavřeno příměří s landfridem Plzenským, neví se nic o překážkách, které by vojsko toto bylo mělo na cestě okolo Plzně k Stříbru nebo k Tachovu; pročež zdá se, že příměří to bylo zatím prodlouženo. Dne 31 Května přešli Sirotci a Pražané přes pomezí bavorské od Tachova, a dobyli předně *Pernova*, Tiršenreuta a Falkenburka, činíce veliké škody v okolí pálením a loupením jako prvé ve Slezsku. Myslilo se některou chvíli, že mínili táhnouti na Cheb a oblehnouti toto město, kteréž sobě již napřed bylo zjednalo některou pomoc z Němec, jmenovitě od Normberských; ale Čechové obrátili se brzy v stranu jižní, a protáhli velkou částí země na levé straně řeky Náby, náležející dílem vévodovi bavorskému Janovi na Sulzbacha, dílem kurfirstu Fridrichovi brandenburskému co purkrabí Normberskému. Spálivše mnoho vesnic a několik městeček i také město *Mosbach*, kdež od nich v boji obranném zabito 300 mužů, přitáhli až k městečku *Nitenovu* na tři míle cesty od Řezna, a vypálili je dne 9 Června; skopali nedaleko odtud velký *rybník* řečený *landkrabin*, a učinili tím velkou škodu zatopením okolní krajiny. Odtud obrátili se zpět ke hranicům českým, vypálili klášter Walderbašský východně od Nitenova na jižní straně řeky Řezny, pohubili krajinu okolo *Kouby*, a ještě vypálili město *Mnichov nad lesy*. Pobyvše asi 14 dní v zemi nepřátelské, vrátili se přes les, co se zatím někteří okolní knížata němečtí začali sbírati k obraně proti nim v ležení u Waidy, Také lid Normberských vytáhl k tomu místu dne 12 Června. Vojsko české však neohlíželo se na toto sbírání, nýbrž v málo dnech potom s kořistí znamenitou přitáhlo do Prahy.[1])

[100]) Dne 30 Května odpovídají Normberští k dopisu Jana vévody bavorského, který jim byl dal zprávu, „wie die Hussen an den walde komen seyn und herüber zu ziehen meinen“.

[1]) Bartošek (pag. 158) praví sice, že se vrátili do Prahy okolo sv. Markety (13 Čvce.); což jest však patrný omyl. Nebo již 17 Června psali Normberšti svému heitmanu, který byl posavad v Chebě, „daz die Hussen wider hinter sich uber walt geruckt sein“ (Palackého *Urkd.* I. 630); a 25 Čv. datována jest listina společně vy-

Mezitím byli Táboři vedením Prokopa Holého po navrá- 1428
cení ze Slezska též ještě v měsíci Květnu vytáhli skrz Moravu do *Rakous*, kdež v počtu asi 10.000 mužů položili se nedaleko Vídně, však před Dunajem proti *Nussdorfu*. Nemohše se dostati přes řeku, pálili a loupili krajinu na levé straně Dunaje, nemajíce překážky od nikoho.

Za vzdálení hlavní vojenské moci české na těchto dvou výpravách do Bavor a do Rakous osmělili se ve Slezsku Vratislavští a Svídničtí k obležení posádky české na *Sobotce*. Několikkrát hnali útokem, a byli pokaždé odraženi se ztrátami. Asi po 14 dnech však vzdala se posádka dne 7 nebo 10 Června umluvou, dle které svobodně odtáhla s bezpečným průvodem až ku pomezí českému, a Slezáci hrad pobořili, aby jim napotom byl neškodný. K vybavení obležených bylo přitáhlo malé vojsko české ke hranicům, bezpochyby toliko z kraje Hradeckého, ale již pozdě. Pomstilo se nicméně Slezákům o pět neděl později (13 Čvce.) jezdeckým vpádem do krajiny u *Hirschberka* za Krkonoši, kdež mnoho škod učinilo.

Po navrácení z Bavor a z Rakous zdá se, že byl v Praze držán *sjezd* Táborů, Sirotků i Pražanů, na kterém se uradili o další válečná předsevzetí. Jest listina z toho času vydaná od heitmanů a jiných starších vojska Táborského i Sirotčího společně dne 25. Června, neví se z kterého místa, ale nejspíš z Prahy, kterou stvrdili Horníkům domy, vinnice a jiné statky v Kutnéhoře, tak jak jim byly rozděleny roku 1424 Janem Žižkou a Janem Hvězdou čili Bzdinkou jakožto heitmany dvojího tehdejšího vojska bratrského. Z Táborů byli přitom zejména Jaroslav z Bukoviny a kněz Prokop; ze Sirotků Velek koudelník z Březnice, kterému se nejspíš noha do té doby zhojila, a Jan Královec i kněz Prokůpek.[2]) Svědčí o přátelství

daná Kutnohorským od heitmanů a jiných starších vojska Táborského i vojska Sirotčího (neznámo z kterého místa), mezi nimiž jmenují se výslovně kněz Prokop Holý Táborský, ze Sirotků pak Velek z Březnice, Jan z Kralovic a kněz Prokópek; což by nebylo možné, kdyby se nebyli navrátili již před tím dnem Sirotci z Bavor a Prokop z Rakous. (Viz *Archiv český* VI. 420.)

[2]) Viz v pozn. předcházejícím.

1428 tehdejším mezi bratrstvy a Pražany, že listem tím tehdejší držitelé domů a jiného statku v Hoře pojištěni jsou sice proti nárokům předešlých majitelů, kteří odtamtud utekli někdy s králem Sigmundem (1421), ale těm, kteří se byli po smrti Žižky přídrželi Pražanů proti Táborům, nařízeno jest statky jejich navrátiti s odvoláním na mír Vožický, jímž podobně bylo vyřčeno. Hlavním usnešením sjezdu onoho nejspíš bylo, že Táboři předsevzali v prvním čase potom obležení města a hradu *Bechyně* nedaleko Tábora, Sirotci pak obležení hradu *Lichtenburka* v kraji Čáslavském. Bechyně byla pevným sídlem pana Jindřicha z Lažan, stálého stoupence krále Sigmunda, jenž musil dávno býti Táborům proti mysli v blízkém jich sousedství. Lichtenburk držel, jak jinde řečeno, Jan Opočenský čili Městecký, úsilný nepřítel strany pod obojí, proti němuž vzbudil se hněv obecný zvláště ukrutnostmi, které provozoval purkrabí jeho na Lichtenburce jménem *Liška* v krajině okolní, maje pomocníka v tom Oldřicha *Močihuba* z Královic, který vládl Královici, městečkem proboštství Vyšehradského na řece Sázavě.[3]) Táboři přitáhli k Bechyni vedením Prokopa Holého již dne 8 Července. K vojsku jejich polnímu připojily se také obce Táborská, Písecká, Prachatická, Sušická, Domažlická a Klatovská, též někteří páni a rytíři k bratrstvu příslušící. Krom Prokopa heitmanili Jaroslav z Bukoviny, Jan Bleh z Těšnice a Mareš Kršňák.[4]) Sirotci, kteří rovněž sesílili vojsko své polní lidem z měst svých, položili se okolo Lichtenburka teprv ve čtvrtek a v pátek po sv. Jakubu (29 a 30 Července). Vůdci jejich byli přitom kněz Prokůpek a Jan Královec.

Pražané se neúčastnili žádného z těchto válečných předsevzetí, majíce posavad zlé nesnáze u válce s *Janem Smiřickým* a jeho spojenci. Bylit se spolčili s ním zvláště dva páni mocní v Litoměřicku, *Sigmund Wartenberský* na Děčíně a jeden z pánů z Hasenburka, tuším na Budyni. Jan Smiřický, jenž prvé byl heitmanem Pražanů na Mělníce, za svého zajetí však nejspíš

[3]) Viz *Staré letopisy české* 28.
[4]) Viz *Archiv český* III. 284.

tamější moci své byl pozbaven, konal velké zádavy v okolí 1428
města tohoto, ano odtamtud přitáhl i blíž ku Praze, a pálil vesnice měšťanům Pražským nebo jich přátelům náležející. Opět jednalo se o narovnání s ním, a měl o to býti sjezd na Mělnice dne 15 Července; však nepřišlo prý k tomu. Tu vpadl heitman Pražský Carda Sigmundovi Děčinskému na statky jeho, ale byl nedlouho potom poražen v boji u *Budyně* dne 24 Července, ve kterém prý mnoho Pražanů padlo a *Václav Carda* sám byl zajat. Smiřický se Sigmundem Děčinským a mladším Zajícem z Hasenburka dobyli lstí brzy potom tvrze *Kamýka* za Litoměřici.

Krom záští tohoto venkovského vznikaly však téhož času nové domácí rozepře v Praze samé, které velice byly na škodu moci a vážnosti hlavního města v záležitostech zemských, *rozepře* totiž *mezi Starým a Novým městem*. Vzniknutí jich bylo přirozeným následkem zrušení vládařské moci Sigmunda Korybutoviče. Obě města byla předešle spojena v jednu obec, a všecka moc, které sobě Praha vydobyla daleko široko v zemi událostmi roku 1421, byla tedy spojena v jedněch rukou; všecky zabavené statky duchovenstva a jiné byly spravovány ke společným potřebám. Sigmund Korybutovič za svého vládařství rozdělil města zase od sebe, ale pojal je pod vyšší moc svou. Když byl této moci zbaven, nechtělo se obcím, aby obnovily předešlou jednotu, a předce nebyly rozděleny ouplně. Kněžské a jiné zabavené statky, jichž byly postoupily knížeti Sigmundovi, zůstávaly posud pod správou jednoho zvláštního úřadu k tomu zřízeného, totiž tak zvaného úřadu *Šestipanského*, jenž měl sídlo své ve dvoře Týnském. Tu bylo těžko ustanoviti spůsob, jak s nimi nakládati, aby jedno neb druhé město nemyslilo býti zkráceno; rovněž bylo stíženo dorozumění se o obecné záležitosti země, o chování se k jiným stranám v zemi. I v rozepři s Janem Smiřickým byla prý nesjednocenost, ježto Staroměštští byli více nakloněni k pokoji, Novoměštští k válce.[5])

[5]) Dle Theobalda (pag. 347), který měl o tom zprávy rukopisné, pohříchu nyní ztracené.

1428 K tomu přicházely také rozdíly v náboženství. Když byli Pražané nepřátelstvím panstva pro svržení Sigmunda Korybutoviče nuceni přáteliti se s Tábory a Sirotky, počali se tím poněkud zase jako za času Jana Želivského osmělovati přívrženci zakázaných novot ve městě, a to mnohem více na Novém než na Starém městě. Rozdíly tyto musily se zmoci u velmi krátkém čase. Ještě dne 21 Září 1427,[6]) krátce po vskočení Hynka z Kolšteina, bylo shromáždění obce Starého i Nového města na rynku Staroměstském, ve kterém se stalo památné uzavření k jednosvornému návrhu všech mistrů i kněží Pražských, aby napotom všecka *posvícení* kostelů v Praze byla v jeden den slavena, v neděli totiž po sv. Václavě, pro umenšení nestřídmosti a jiných hříchů, ku kterým posvícení příliš častá zavdávala příležitost. Tehdáž nejspíš se obojí město spravovalo ještě jediným úředníkem nad duchovenstvem Pražským. mistrem *Janem z Rokycan*. Neznámo kdy potom, ale na každý spůsob dřív než minul rok, byla tato jednota zrušena, tak že každé město, Staré a Nové, mělo svého zvláštního „staršího kněze" nad svým duchovenstvem. Na Starém městě zůstal při důstojenství tom Jan z Rokycan; na Novém městě byl zvolen kněz *Jakub* řečený *Vlk*, výmluvný a však vášnivý kazatel kostela Matky boží Sněžné, který vstoupil do šlépějí tamějšího předchůdce svého kněze Jana z Želiva. Byl to nepochybně týž kněz Jakub, který byv „pomocníkem kněze Janovým v kázání", po jeho stětí roku 1422 držel popudlivou řeč k lidu při jeho pohřbu. Sproštěn posavadního společného řádu v duchovenstvu Pražském, jal se hned zaváděti na Novém městě rozdíly ve službách božích, jak se zdá asi v tom spůsobu, který zachovávali Sirotci.

Co se všecko zběhlo v „různici a kyselosti", která z toho pošla mezi městy, není nám známo z kusých zpráv o tom zachovaných, kromě že chvátali prý sobě zboží kněžská, to jest

[6]) V nálezu o tom vytištěném v *Archivu českém* I. 220 schází datum; zní toliko v neděli po svaté —. Doplňuji: Ludmile, domnívaje se, že asi nález ten učiněn byl krátce před nastávajícím obecným posvícením.

že jedna obec proti druhé zmocňovala se zabavených statků, 1428
které dotud byly spravovány společně, a že kněží jednoho a druhého města proti sobě odporně kázali. Zdá se však, že se staly i jiné skutky nepřátelské, při kterých Novoměstští užívali neb vyhledávali sobě pomoci zevnější od Sirotků. Dne 1 Září stalo se jisté *smíření* ve valném shromáždění obcí v prostranství mezi oběma městy *na příkopě* mezi kostely sv. Benedikta a sv. Ambrože, to jest na nynějším náměstí Svatojosefském.

Vlastním základem smíření tohoto mělo býti, aby se obce o všecka zboží kněžská nebo královská, jimiž dotud vládly, rozdělily rovným dílem. Jednota mezi nimi měla býti zachována potud, aby ve společných věcech, jakož ve předsevzetích válečných a v jednání s jinými, brali radu vespolek, tak aby jednou dva konšelé Novoměstští byli posláni do raddy Staroměstské, podruhé zase dva Staroměstští do Nového města. Mimo to aby Staré i Nové město zachováno bylo každé při svých právích, svobodách a vysazeních. Se vzhledem ku příběhům předešlým, nám neznámým, vypověděno zvláště, aby jedna obec bez vědomí a vůle druhé obce „nižádné moci ani osoby v se ani nad se ku panování ani k utištění druhé obce nevpouštěla ani vyzdvihala". To právě zdá se ukazovati k nějakému předešlému přivolání cizí pomoci od jednoho města na druhé. Co se týkalo náboženství slíbily si obce, státi i dále za jedno v hájení „svatých pravd zákona božího proti každému živému člověku, kdož by je chtěl od nich tisknouti, do těch hrdel i statků". Přitom uzavřeno, „aby tíž řádové při službách božích od kněžstva byli zachováváni, kteříž jsou se až do těchto časů zachovávali v obou městech"; což jak se má rozuměti, není jisté, zdali se totiž měly v každém městě zachovávati jiné řády, jak bylo při roztrži, čili jednostejné, jak bývalo prvé. Kněžstvo obou měst prošeno od obcí, aby byli za jeden člověk, a zvláště aby ti dva kněží starší spolu se scházeli a dorozumívali dle potřeby a ty obce k lásce vedli a k svornosti. Konečně stalo se také usnešení o účastnících vskočení do města s panem Hynkem z Kolšteina a se Smiřickým. Všem totiž, kteří v tom měli nějakou vinu, slíbena milost, když by se v tomto samém

1428 shromáždění k tomu přiznali a obcem na milost se dali, aneb kteří by tak učinili aspoň před konšely do tří dní nejprvé příštích. Těm však, „kteří jsou pro tu zradu z těchto měst utekli anebo vyvedeni", milost tato se nepropůjčovala.

Brzy po tomto smíření mezi městy Pražskými přišlo k opětnému vyjednávání od nich s *Janem Smiřickým* a jeho společníky, při kterém byl poslem Pražanů zeman Milota z Bohdánče.[7]) Jemu podařilo se zjednati konečnou umluvu o mír dne 4 Října. Pražané zavázali se, navrátiti Janovi Smiřickému statky, které mu byli zabavili, a jedna strana druhé propustila zajaté, chované dotud ve vazbě. Do smíření toho pojati jsou pak nyní teprv také měšťané uteklí neb vypovědění z Prahy, tak že se směli navrátiti zase k domům a statkům svým.[8]) O něco déle setrval v záští *Sigmund Děčinský;* od něhož nedlouho potom dobyto a vypáleno městečko *Ouštěk* za Litoměřici, náležející prý Vácslavovi Cardovi z Petrovic. Pražané vypravili proti němu lid svůj vedením *Ramše Rozvody* ze Stakor, který však přitom nešťastnou náhodou přišel o život. Pacholkovi jeho, který jel zrovna za ním s napiatým samostřílem a se šípem na tětivě, spustil samostříl, a šíp vjel Ramšovi do zad, tak že hned spadl s koně a třetí den potom zemřel. Smíření však Pražanů s Janem Smiřickým vedlo mezitím konečně také k vybavení knížete *Sigmunda Korybutoviče* z vězení jeho na hradě Waldšteině. Umluva o to snad se stala zároveň v míru se Smiřickým, jistě pak aspoň v málo dnech potom; neb již dne 27 Října nacházel se kníže Sigmund na cestě skrz Moravu v Tovačově, provázen jsa heitmanem polským Puchalou z Uher výše připomenutým, který jel s ním hned z Čech, maje s sebou některý zástup branného lidu. Nazejtří odjel z Tovačova do Přerova, kdež smířil pana Jana Tovačovského se Smilem Bítovským po jakési různici mezi nimi, a hned odtud dále se odebral na Odry, zámek Puchalův ve Slezsku při samém pomezí. Výminky umluvy jeho s Pražany a jich spojenci nejsou

7) Jméno jeho se předtím nachází na listě pánů a zemanů kú koncilii Kostnickému roku 1415. Viz Palackého *Archiv český* III 188.

8) Theobald pag. 349.

nám známy; byly však nepochybně takové, že nezavřely cesty 1428
k obnovení přátelského spolku s ním, ve kterém jej později zase spatřujeme.[9])

Téhož času, okolo sv. Havla (16 Říj.), skončilo se obležení *Bechyně* po patnáctinedělním trvání. Prokop Holý byl vojsko své rozložil ve čtyrech táborech, a dal svésti velký počet pušek a praků větších i menších, kteréž křížem zasadil okolo města a hradu. Obranu řídil proti němu pan Jindřich Bechyňský z Lažan sám i heitman čili purkrabí jeho Kokot jménem. Střelba z děl neobyčejně krutá zemdlila konečně posádku, tak že se musila vzdáti pod umluvou. Pan Jindřich a Kokot i branný lid jejich, v počtu již jen něco přes sto mužů, jichž mnoho bylo raněných, směli svobodně odjeti. Z vojska obléhajícího byl přišel o život *Jaroslav z Trocnova*, bratr Žižkův. Obcházeje stráže, zastřelen byl z hradu. Smrt jeho byla snad příčinou, pro kterou nacházíme později *tetu Žižkovu* Annu a sestru Anešku v Praze. Obec Novoměstská ze vděčnosti k slavnému vojevůdci darovala paní Anně již v Prosinci roku tohoto dům jeden zabavený v ulici Křížalově na místě jedné části nynější kolleje Piaristů (č. 892).[10])

Déle než dobývání Bechyně trvalo obležení *Lichtenburka* předsevzaté od Sirotků. Hrad tento vysoko položený na výběžku Železných hor, které dělí kraj Čáslavský od Chrudimského, byl příliš pevný, aby byl mohl vzat býti útokem nebo uhrožen býti střelbou. Protož vojsko Sirotčí jen zdělalo okolo něho bašty a sruby i zase příkopy a ploty rozličné, bezpochyby jak v rovině pod ním tak na nejbližších vrších, a ne-

[9]) Viz o tom psaní Olomouckých v Palackého *Urkd. Beiträge* I. 646. — Palacký sám klade propuštění Sigmunda ze zajetí již na den 9 Září 1427; spočívá to však pouze na mylném udání Theobaldově pag. 337. Že zůstával Sigmund v zajetí mnohem déle, svědčí také dopis knížete litevského Witolda ku králi Sigmundovi dne 25 Ledna 1428 (v Palackého *Urkd.* I. 585), jimž odmítá nařčení u něho, „qualiter dominus rex Poloniae, frater utriusque nostrum carissimus, et nos pro liberatione ducis Sigismundi et pro exercitus in Slesiam movendi instructione literas promotorias et persuasorias scripsissemus".

[10]) Zpráva u Theobalda pag. 349.

1425 užili ani střelby, než toliko zavřeli všeliký přístup ke hradu, aby posádku hladem přinutili ke vzdání. Ale posádka čítající 300 mužů, jimž velel purkrabí Liška, byla dobře zásobena, tak že mohla dlouho vydržeti. Znamenajíce to oblehatelé, nemínili naprosto leniti, a předsevzali z ležení před Lichtenburkem novou výpravu do ciziny. Okolo Všech Svatých (1. Listop.) osadili dobře bašty své okolo hradu částí vojska, při které nepochybně zůstal kněz Prokůpek: druhý pak vůdce, heitman *Jan Královec*, vytáhl s ostatním vojskem do horní Lužice, kdež se dálo nějaké zbrojení proti Čechům nejen od Šestiměst samých, nýbrž také pomocmi ze Slezska a ze Sas. Sirotci, vpadše do krajiny *Žitavské*, vykonali tam velké pleny; potom zaměřili ke Zhořelci a k Libavé (Löbau); brzy však obrátili se na zpáteční tažení. Tu je přepadlo vojsko nepřátelské vedením Hanuše z Polenska a Albrechta Koldice nedaleko *Chrastavy* dne 12 Listop., a svedlo s nimi boj, ve kterém s české strany něco lidu padlo, něco utopilo se v řece Nise a někteří v stodolách uhořeli, tak že přišlo asi 500 bojujících o život, dílem pračat, dílem dospělých, a také vzato Čechům 120 vozů s kořistí. Teprv blízko Reichenberka opravili svůj šik na útěku, a odrazili Němce od sebe, kteříž ztratili v boji jednoho z heitmanů svých, Lothara z Gersdorfa.

Lépe než toto předsevzetí zdařila se Sirotkům jiná výprava, kterou téměř hned po svém navrácení od Žitavy podnikli do Kladska a do Slezska. Vojsko jejich, snad totéž, které bylo vytáhlo z ležení u Lichtenburka, však sesílené odjinud, zejména od Hradeckých, sebralo se k tomu za Náchodem pod ochranou hradu Homole předešle osazeného, a vtrhlo potom ku předu až ke *Štirnici* (Schwedeldorfu), sotva míli cesty od Kladska. Tam zarazili sobě ležení, z něhož po 14 dní loupili krajinu daleko široko. Nahoru oudolím řeky Nisy přitáhli až k Bystřici (čili Habelswerdu), a zmocnili se města tohoto (před 21 Pros.). Proti nim sebralo se vojsko slezské v nejbližším knížetství Minsterberském, ku kterému krom knížete tamějšího vypravil lid svůj biskup Vratislavský, a také od měšťanů Vratislavských, rovněž z knížetství Svídnického

od měst i od zemanů přišla pomoc. *Jan kníže Minsterberský* 1428
postavil se osobně v čelo vojska tohoto, a rychlým pochodem přitáhl s ním přes Kladsko dne 27 Prosince již z večera, asi v 5 hodin k samému ležení českému, doufaje nejspíš překvapiti Čechy nepřipraveny. Čechové však ihned sešikovali vozy, a spustili z nich ostrou střelbu na Slezáky, kteříž nemohouce odolati, velmi brzy se dali na útěk ve zmatku. Vojsko české rychle je stihalo, a zapálilo okolní vsi, aby si učinilo světlo. Na polích pokrytých sněhem bylo tím lépe viděti, a tak mnoho utíkajících jest zbito neb zjímáno. Kníže Jan, muž ještě mladý, zeť pana Půty Častolovického, když opuštěn od svých na útěku, s koněm v těžkém odění chtěl přeskočiti přes důl bahnitý, uvázl a hned od stihajících zabit jest. Poražené vojsko uteklo se do města Kladska, jehož obléháním vojsko české ani tentokrát zdržovati se nemínilo.

Sirotci, minuvše Kladsko, vtrhli přes Wartu do Slezska, 1429
a protáhli zemí až na blízko řeky Odry nedaleko Břehu, kdež míli cesty na jihovýchodní straně od města tohoto u Jägerndorfa spojil se s nimi oddíl Táborů, přišlých z Moravy spolu s některými Moravany, nepochybně bez překážky na cestě od knížat hornoslezských, ježto měli smlouvy s Čechy. Po spojení tomto čítalo vojsko asi 8000 mužů a 500 vozů. Bez odporu obsadili *Břeh*, a některá tlupa vjela napřed až do *Olavy*. O tom zvěděli Vratislavští, a vypravili 300 jezdců, kteříž přepadli Olavu a mnoho těch zbili i pobrali jim 54 koní. Za to však Čechové udeřili na Olavu brzy s větší mocí, a vypálili město celkem dne 16 Ledna roku 1429. Potom se obrátili od Břehu i od Olavy zpátkem k Střelínu a dále k Němčímu, všudež pálíce a hubíce. *Němčí* město i hrad vzdalo se, a na hradě zajato mnoho rytířské čeledi. Potom osazen *Minsterberk*, a vypálen knížecí hrad tamější. Dne 20 Ledna hnulo pak vojsko odtud ve směru severozápadním k Svídnici; na kteréž cestě vypálili dne 22 Ledna klášter Henrichovský a vykonali opět pleny daleko široko. V sobotu dne 29 Ledna přitáhli s celou mocí k *Svídnici*, a hned ve dvou proudech s dvou stran zaměřili k městu jako k útoku. Kněží nesli svátost na

1429 hůlkách před vojskem dle obyčeje. Bylo to však jen na zkušenou. Když spatřili, že byli zdi městské dobře osazeny a také spuštěna na ně silná střelba se zdí z pušek i píšťal (čili ručnic) vedením foita lužického Albrechta z Koldic, který sám byl ve městě; zanechali útoku, a vypálili toliko předměstí. Od Svídnice hnuli potom dále k *Střihomu*, a pustošili odtamtud krajinu ve dvou směrech, k Javoru a ke Středě. Očekávalo se se strachem, že buď k Lužici dále potáhnou, buď k Vratislavi se obrátí; ale nestalo se jedno ani druhé; vojsko, nabravši dosti kořisti, navrátilo se v druhém týdni měsíce Unora zase přes Frankštein a Minsterberk i hrabstvím Kladským do Čech.

Mezitím vzplanula v Praze znova různice mezi Starým a Novým městem. Zvláštní příčinou novou byly spory o *trhy* čili o prodávání rozličných věcí, které dle pořádků stanovených císařem Karlem měly provozovány býti dílem výhradně na Novém neb na Starém městě. Za předešlé jednoty měst byly pořádky tyto, jak se zdá, částečně porušeny prodáváním v obojím městě; nyní však zase každé město hájilo v tom sobě své právo, zvláště když předešlým narovnáním bylo ustanoveno, že má Staré i Nové město býti zůstaveno při svých právích a svobodách. Také však předešlé příčiny různic nebyly ještě odstraněny; nebyloť se jmenovitě dokonalo posud rozdělení statků mezi oběma obcemi, nýbrž uhodilo se při něm nejspíš na velké nesnáze. Po nějakém marném pokuse o opětné narovnání rozezlily se obě strany na sebe tak, že se počaly zbrojiti a hraditi proti sobě. Staroměštští zavírali obrtli brány a fortny svého města; Novoměštští naproti tomu vykopali příkopy přes cesty do Starého města, a zatarasili je drvy všelijakými. Na Starém městě byl posud předním vůdcem branné moci *Václav Carda* z Petrovic. Konšelé a obec ustanovili jej s velkou slávou za purkrabí svého na hradě Pražském. Po všech kostelích zvonilo se přitom a vzývána pomoc boží. Tím popudili se Novoměštští jako nějakým vyhlášením sobě války, a hned povolali *Velka koudelníka* z Březnice, heitmana Sirotčího, sobě ku pomoci. Velek, nazývaný koudelníkem dle řemesla, které jindy provozoval, byl sám sousedem Novoměstským, maje malý dům

9 proti masným krámům vedlé rohu Široké ulice (č. 15).[11]) Dne 20 Ledna přitáhl do Prahy na Nové město s některým oddílem vojska Sirotčího i Táborského, a tuť přišlo opět k nějakým nepřátelským skutkům mezi oběma městy, o kterých nemáme jisté zprávy.[12]) A však již nazejtří, dne 21 Ledna, nastoupeno na vyjednávání prostředkem *přátelských umluvců*, kteříž byli předně obadva vojenští vůdci, Velek koudelník a Václav Carda, dále Jan Kamaret ze Žirovnice, jeden z menších heitmanů Táborských, Matěj Dubec z Dubče ze starého Pražského rodu Velfloviců, tehdejší opravce kostela Týnského, však již co zeman na venkovských statcích svých bydlící, a Jan z Domažlic, jinak nám neznámý.

Umluvci tito uložili městům předně *příměří* a stání na čtyry dni, totiž do outerého dne 25 Ledna, mezi kterýmžto časem měly svolány býti obce v neděli dne 23 Ledna a měly zvoliti jiných umluvců osm, každé město po dvou ze sebe a po dvou z hostí, to jest z Táborů a Sirotků neb jiných osob tu chvíli v Praze meškajících. Noví umluvci tito měli zjednati příměří další a ukliditi především rozepři o trhy, též nařiditi co bylo potřeba k zastavení obapolného nepřátelství čili „dělání, kopání a boření“ jedněch proti druhým. Okamžitě mělo se všeliké takové dílo nepřátelské staviti, a po čas příměří neměla „jedna obec na druhou se sílití ani které moci k utištění druhé obce v se vpustiti“. Nově zřízení umluvci byli předně dva městští heitmanové Táborští a Sirotčí, zvolení nepochybně od Novoměstských, Bartoň heitman Brodu českého a Sigmund heitman Slanský, dva zemané volení, jak se podobá, od Staroměstských, Chval z Chotče seděním v Netvořicích, purkrabí hradu Kostelce na Sázavě, a Otík z Vřeskovic ve Klatovsku, ze sousedů Staroměstských Jan Velvar z ulice

[11]) V knihách městských nazývá se latinsky *stuppam vendens* (t. j. koudelník); Bartošek (pag. 161) jmenuje jej *laborator zonarum*.

[12]) Theobald, jenž se sice zrovna při těchto příbězích odvolává na zprávu rukopisnou, nicméně vypravuje ke dni 20 Ledna věci, které se zběhly teprv dne 14 Září toho roku, čerpaje zrovna toto jen z Hájka.

1429 za Týnem (č. 627), toho času konšel, a Václav Hedvika krejčí, z Novoměstských Vaněk Peškovic z Poříčí (č. 1182) a Křížek z Koňského trhu (č. 795). Obě obce poddaly se jejich výpovědi listy danými v outerý dne 25 Ledna, a v neděli potom (30 Ledna) učinili umluvci *výpověď*, kterou uložili městům předně další příměří až do sv. Jakuba (25 Čvce.) ten den celý až do západu slunečného. O *trhy* nařídili prozatímně, aby byly konány svobodně, tak jak bylo před těmito různicemi, však bez pohoršení práv a svobod obojího města. Co se pak týkalo zahražení a překopání cest, uložili Novoměstským, aby cesty zase srovnali a to dříví, které na nich překáželo, odklidili, Staroměstským pak, aby brány a fortny svého města otevřeli a obrtle z nich odstranili, což obojí aby vykonáno bylo ve třech dnech nejprvé příštích, to jest na nejdéle do středy dne Hromnic (2 Un.) do západu slunečného. Mezi příměřím mělo se jednati o další srovnání o všecky jiné věci sporné; k tomu však měly obce voliti opět jiné umluvce týmž počtem a týmž spůsobem z domácích a z hostí a tak, aby se zvolení jich stalo na nejdéle do sv. Jiří nejprv příštího (23 Dub.).

Pleny, kterými pokárali Čechové nepřátely své v zemích sousedních během roku 1428, byly vykonány bez všelikých překážek od krále Sigmunda i od říše německé. Jednalo se sice hned po útěku Němců od Tachova opět o válečné výpravy proti Čechům od celé říše. Kardinal anglický Jindřich byl z Normberka již dne 14 Srpna roku 1427, téhož dne když se vzdal Čechům hrad Tachovský, položil sněm knížatům německým ve Frankfurtě, a na sněmě tomto, jehož počátek byl dne 16 Listopadu onoho roku, uzavřeno jest ku pobádání kardinala, sebrati velkou daň z celé říše k najmutí stálého vojska proti Čechům a předsevzíti proti nim opět velké tažení o sv. Janě roku 1428. Ale pro všelijakou nesvornost a nechuť mezi stavy říšskými sešla se daň tato tak nedostatečně, že se z ní většího nic pořiditi nemohlo. Naléhání kardinala Jindřicha na knížata přestalo, když se z jara r. 1428 musil pro jiné záležitosti odebrati do Anglicka. Král Sigmund pak meškal téhož času, jako i prvé při sklonku roku 1427, v Srbsku za

příčinou obrany zemí uherských proti Turkům, od nichž ku 1429
konci měsíce Května roku 1428 utrpěl velkou porážku v bitvě u Holubce. Tudy minul rok tento, a k válečnému předsevzetí proti Čechům od říše německé nepřišlo. Z vybrané daně bylo do Čech vydáno 32 zlatých na tresky k zašpížení Bechyně, když byla obléhána od Táborů, a později obdrželi Plzenští pomoc 1200 zlatých na mnohé prosby své. Co se vojska najalo k válčení s Čechy, nemohlo nic prospěti.

Poněvadž nebylo naděje v pomoc cizí, musili páni strany pod jednou v Čechách větším dílem hledati outočiště v zavírání dalších příměří. Již mezi obležením Bechyně vyžádal sobě Oldřich z Rosenberka od heitmanů Táborských list bezpečný, aby mohl o sto koních přijeti k nim do ležení a zase odjeti, bezpochyby za příčinou nových umluv s nimi (27 Září). Následovalo potom zavření příměří mezi ním a Matiášem z Chlumčan heitmanem Píseckým i obcemi Píseckou, Sušickou a Prachatickou dne 7 Listopadu, později pak dvojí smlouva jeho o příměří předně s Jakubem Kroměšínem z Březovic, knězem Prokopem a jinými staršími vojsk Táborských, zadruhé se šlechtici Táborskými Mikulášem z Lamberka seděním na Řečici a Kamaretem ze Žirovnice dne 30 Listopadu; kterėžto trojí příměří mělo trvati do sv. Jiří roku 1429. Rovněž zavřeli páni Fridrich a Hanuš bratří z Kolovrat na Libšteině a na Krašově i devět jiných pánů strany pod jednou z kraje Plzenského příměří do sv. Jiří s heitmany Táborskými Janem Řitkou z Bezdědic na Domažlicích a Olfartem z Javoru na Wildšteině (25 Listop.). Ještě pak později vstoupili ve příměří s Oldřichem Rosenberským bratří Petr a Jan ze Svojšína, seděním na Orlíce, rovněž do sv. Jiří (1429 1 Led.).

List na příměří mezi Tábory a Oldřichem z Rosenberka dne 30 Listopadu, jenž nesl jméno kněze Prokopa vedlé jiných starších, byl dán ve Kvasejovicích před Znojmem; z čehož viděti jest, že se Prokop Holý s polní obcí Táborskou již tehdáž nacházel opět na výpravě válečné skrz Moravu do *Rakous*. Bylť nastoupil na ni brzy po dobytí Bechyně, vloživ do hradu a města tohoto posádku s heitmanem Janem Blehem

1429 z Těšnice. Z Moravy vpadl do Rakous nejspíše hned ve měsíci Prosinci roku 1428, a zloupil velkou část země až k Dunaji; zvláště pak obléhal delší čas zámek *Eggenburk* při horách Manhartských asi šest mil cesty od Vídně.[13]) Z výpravy této přišlo po některém čase dosti nenadále k mírnému vyjednávání s králem Sigmundem samým.

Po nešťastné bitvě s Turky u Holubce byl Sigmund až do konce měsíce Listopadu meškal blízko jižních hranic království svého uherského; potom však brzy se navrátil odtamtud ke hlavním sídlům svým v Uhřích, a odtud roku 1429 ve měsíci Lednu zajel s dvorem svým k velikému knížeti Vitoldovi do *Lucka* na Volyni, kdež sjel se s ním také král polský Vladislav. Sigmund jednal s králem polským, aby mu poskytl pomoci vojenské proti Turkům, a když toho obdržeti nemohl, hleděl získati sobě Vitolda, podávaje mu koruny královské; tím však popudil velice proti sobě šlechtu a duchovenstvo polské, kteří v tom spatřovali odcizování Litvy od jejich říše. Na místě proti Turkům byli rádci krále Vladislava podávali Sigmundovi pomoci k zachování Slezska od dalších záhub českých; ale Sigmund zamítl podání takové, maje nedůvěru, aby Poláci nehledali tím příležitosti k získání Slezska pro sebe. Myšlení jeho bylo tu dobu obráceno na nový pokus o připravení Čechů ku pokoji vyjednáváním, když jich mocí zbraně nikterak přemoci nemohl; ve směru tom pak skládal některou naději v obecné koncilium, které mělo býti dle nálezů posledního koncilia předtím v Sieně. Na koncilii Sienském (1423) byla totiž oprava církve, o kterou se předtím nezdařile jednalo v Konstancii, odložena opět ku koncilii jinému, které mělo v sedmi létech býti svoláno ve městě německém Basilei. Odklady na tak dlouhý čas spůsobily nelibost všude, kdež byla potřeba opravy církve vždy hluboce cítěna. Již roku 1424 žádal Sigmunda král anglický Jidřich VI, aby se zasadil o skrácení lhůty sedmileté, a Sigmund mínil tehdáž opravdově spolu s jinými knížaty pobádati papeže Mar-

[13]) Viz Palackého *Urkd.* II. 30, 31.

tina, aby koncilium svolal od tehdejška asi do jednoho roku.[14]) 1429
Jak daleko jednání jeho dokročilo, není povědomo, ale jistě zůstalo bez prospěchu pro nechuť, kterou měl k tomu papež Martin. Nyní když sedmiletá lhůta aspoň již po dvou létech měla dojíti konce, naléhal na papeže opět, ano v rozpravě s králem Vladislavem a Vitoldem v Lucku prohodil směle, že nebude-li papež chtíti, on sám svolá koncilium.[15]) Měloť mu koncilium býti prostředníkem k dosažení konečného pokoje s Čechy, a o to hleděl se již nyní dorozuměti s nimi samými.

Sigmund uzavřel k tomu cíli držeti slavný sjezd knížat a panstva ze zemí, kterým na míru s Čechy záleželo, v Prešpurce, kamž také náčelníci stran náboženských v Čechách měli býti pozváni. Již za přebývání jeho v Lucku dály se k tomu námluvy a přípravy,[16]) a nejspíše již tehdáž nebo málo později dal král vyjednávati přímo s knězem Prokopem, ležícím nepřátelsky v Rakousích, aby on sám s jinými přijel ke sjezdu tomuto. Někteří páni čeští a moravští vložili se přitom za prostředky, mezi nimiž zvláště pan Menhart z Hradce, který nepochybně jako při kolika výpravách předešlých rád nerád nacházel se u vojště Táborském. Prokop Holý svolil, vymíniv náležité zabezpečení sobě a jiným poslům. K zabezpečení takovému vydán jest Čechům v osobní zástavu čili ležení Mikuláš kníže Opavské, za nějž, že ležení zachová, musil se zaručiti druhý kníže Opavský Přemek s dvěma pány německými.

Král Sigmund přijel po navrácení svém z Polska s dvorem svým někdy ve druhé polovici Března do *Prešpurka*; *sjezd* pak se započal teprv po velkonocích toho roku. V poselstvu českém nacházeli se vedle kněze Prokopa páni Menhart z Hradce a mladší Petr Strážnický z Moravy, vyslanci měst Pražských a s nimi mistr Petr Engliš, dále znamenitý počet

[14]) Viz dopis jeho o to k Vitoldovi dne 27 Září 1424 v Palackého *Urkd.* I. 363.
[15]) Dlugoš lib. XI. 515.
[16]) Viz psaní posla Vratislavských o tom z Krakova dne 4 Unora 1429 v Palackého *Urkd.* II. 16.

1429 pánů, rytířů a panoší strany pod obojí a zvláště z vojska Táborského, tak že přijeli asi ve dvou stech koních do Prešpurka. Při králi Sigmundovi nacházeli se vévodové Albrecht rakouský a Vilém bavorský, několik knížat slezských, biskup slezský Konrad, Jan biskup Olomoucký, arcibiskup Ostřihomský a několik biskupů uherských a německých, též poslové měšťanů Vratislavských a Svídnických ze Slezska; z panstva českého strany pod jednou Oldřich z Rosenberka, Jan a Vilém z Risenberka a ze Skály, Jan z Opočna, Půta z Častolovic, Hanuš z Kolovrat, též purkrabí Karlšteinský Zdeslav Tluksa z Buřenic a Jindřich Žito purkrabí na Přimdě. Přítomno bylo též poselstvo vévody burgundského a raddové bavorského vévody Ludvíka, k tomu také více doktorů práv a theologie, mezi nimiž zvláště čtyři doktoři učení Pařížského.

V pondělí po provodě, dne 4 Dubna, měli poslové čeští první slyšení u krále, na kterém bezpochyby obě strany vyslovily toliko vůbec ochotnost svou ke smíření. Nazejtří potom (5 Dub.) držel král teprv poradu s knížaty a biskupy i učenci, na jakém základě by se mělo jednati. Rada jejich byla, aby král Čechům předložil, kterak jsou pobloudili ve víře; kdyby chtěli od toho ustoupiti a přijmouti naučení, žeby byli dobrotivě slyšáni a poučeni, aby se tudy mohli navrátiti zase k matce církvi. Ku předložení takovému, které král dle rady této učinil, odpověděli poslové čeští, že chtí rádi býti slyšáni před celým shromážděním křesťanstva, aby se ukázalo, zdali jest víra jejich pravější čili jejich protivníků. Odpovědí touto ukázal se hned velký rozdíl v zásadě stran smlouvajících. Čechové chtěli jednati jako rovní s rovnými; duchovní však v raddě Sigmundově stáli na stanovišti stolice papežské, která vyžadovala poslušenství. Pochybnost, čí víra jest pravá, nesměla se dle zdání jejich ani připustiti; neb že jest víra církve od Krista, a učení Husitů že jest již v Kostnici od papeže i od koncilia zavrženo; Čechům že tedy může propůjčeno býti jen dobrotivé slyšení a poučení, a to že se může státi lépe před knížaty duchovními a světskými i doktory, kteří tomu rozumějí, než ve shromáždění obecném.

V tom smyslu mluvilo se králi Sigmundovi a Čechům po dva 1429
dni, aniž bylo lze čeho tím docíliti.

Opět držel král poradu se svými; i pravilo se mu, k vymýtění kacířství v Čechách že sice není lepšího prostředku než meče; ale poněvadž toho na ten čas užiti nelze, aby se tedy Čechům podalo příměří až do budoucího koncilia, k němuž aby přišli a budouce slyšáni aby přijali od něho poučení a napravení. Když by k tomu svolili, tu žeť za příměří roty jejich se rozejdou a již potom neseberou se v celosti zase; zatím pak že se mezi nimi samými nepochybně strhne všelicos, čeho bude lze proti nim užiti. Králi i knížatům a pánům líbila se rada tato, a učiněno Čechům v tom směru nové předložení. Poslům českým bylo však snadno prohlédnouti, že příměří až do sejití koncilia musilo míti větší prospěch pro jich nepřátely než pro ně. Dali tedy jen za odpověd, že chtí rádi slyšáni býti před koncilem, a když se napraví knížata duchovní a světští i jiní lidé všichni, že se i oni dají napraviti; do té pak doby že míní zůstati při své víře. Tu učinil král Sigmund sám návrh, jejž schválili knížata i doktoři, aby bylo Čechům podáno příměří až do koncilia s určitým ustanovením, že mezitím nemají nikterak býti odvozováni od své víry (jakž prý se i jiní nevěřící trpí v křesťanstvě); však aby vydali králi, čeho se zmocnili od koruny, a rovněž statky duchovních i světských lidí, které pobrali, aby navrátili jich majetníkům.

Sigmund dle některých návěští, která měl, doufal svolení Čechů ku příměří na tomto základě obdržeti, i učinil jim nové předložení toto prostředkem pánů českých strany pod jednou, kteříž měli o to s nimi jednati. Ale naděje jeho se nesplnila. Čechové stáli na svém, že jest víra jejich pravá a že jim nesluší dívati se nečinně na nepravosti panující; protož že nemíní meče vstrčiti do pošvy, nýbrž dále bojovati pro náboženství.[17]) Odpověd jejich, kterou dali králi samému po

[17]) Zpráva o tom z péra Čechům nepřátelského v Palackého *Urkd.* II. 24 praví: ‚Dar zu haben dye Hussen geantwurtt, sy wellen mit nyemandt kainen frid halten, dann der irs gelauben sein welle . . .

1429 marnem vyjednávání s jeho posly v pátek ráno dne 8 Dubna, byla: chtěl-li by přidati se k nim v jejich snahách, že by ho rádi přijali za svého pána a raději měli než koho jiného; tehdyť že mu odevzdají království a statky ku království náležející a pomáhati mu budou proti nepřátelům jeho jakýmkolivěk; pakli nic, tehdy že meče nesloží. Řečí tou nenadálou král se velice popudil ke hněvu, a hned po skončení rozpravy s poselstvem českým mluvil horlivě s knížaty a pány, žádaje jich, aby mu byli pomocni k vyhlazení nevěry a k dobytí otcovského jeho dědictví, žeť on hotov jest tu chvíli vytáhnouti proti kacířům životem svým i se synem svým, vévodou rakouským. A knížata prý hned, uradivše se, slibovali mu, že chtí se vší mocí svou přidati se k němu do pole, začež král jim děkoval velice.

Po obědě téhož dne odebral se kněz Prokop s několika jinými ještě jednou ku králi, a tázali se ho v příčině koncilia, kdy by mělo býti a kdo má ho mocen býti, zdali jen papež a kardinalové čili on také a jiní knížata; k čemuž Sigmund odpověděl, že jakou moc měli jiní císařové a králové na konciliích, takovou i on bude míti. Několik doktorů, jimž, jak se zdá, zmínka o tom se nelíbila, dali nechuť svou z toho na jevo pichlavými slovy k Čechům. Konec byl, že si Čechové vyžádali odpovědi písemné k své otázce a projevili přání své, aby s odpovědí tou dne zejtřejšího (9 Dub.) mohli odjeti. Nepochybně byla jim dána, a poslové slíbili vznésti předložení královo na sněm, který měl svolán býti v Brně, později však položen v Praze.

Dle umluvy s knížaty, pány a městy přítomnými v Prešpurce uzavřel král Sigmund, když se naděje jeho vyjednáváním tímto nesplnily, obnoviti válku s Čechy s větším než dotud

und sye haben daz swert über unsern gelauben erzogen, daz wellen sye nit einstecken, sy haben uns dann all under iren gelauben pracht.“ Tomu však nelze víru dáti doslovně; neb se to nesrovnává ani se zásadami ani s chováním strany pod obojí předtím ani potom. Zavíraliť i Táboři i pod obojí vůbec příměří častá jak s Čechy tak s Němci, kteří nebyli jejich víry.

důrazem, a již dne 10 dubna, den po odjezdu poselstva če- 1429
ského z Prešpurka, vydal nařízení, dle kterého měla o sv. Janu křtiteli předsevzata býti velká výprava do Čech, do toho pak času měla býti vedena stálá čili jezdecká válka s Čechy na všech hranicích. Sigmund sliboval sám se postaviti v čelo vojska co nejvyšší heitman nade všemi; chtěl vytáhnouti s Uhry do pole, odebrati se předně do Slezska, odtamtud do Lužice a potáhnouti vojenskou moc těchto zemí k sobě; v Lužici že se s ním spojí vévoda saský a mladší markrabí brandenburský; odtamtud pak že vtrhne do Čech, a s jiné strany vojvoda burgundský, města říšská, vévodové bavorští a vévoda rakouský. K válce jezdecké slíbil poslati silný oddíl lidu vojenského na své vlastní útraty zeti svému Albrechtovi ku pomoci do Moravy k Brnu a k Olomouci, a mimo to měl Albrecht postaviti 1000 jízdných ve Znojmě, 1000 v Jihlavě a 1000 v Budějovicích českých, kdež se mělo několik pánů českých k nim přidati. Z kraje Plzenského počítal, že se sebere 3000 jízdných; ti že budou moci pomáhati věrným jeho v Žatecku; Slezáci a Šestiměstští že dle umluv s nimi učiněných budou pohotově při hranicích. Když se tak na všech místech bude na Čechy doráželi, že tím budou zmateni a nebudou se moci sebrati k novým útokům až do času velké výpravy proti nim.

Sjezd Prešpurský byl konán, aniž se z příčiny jeho bylo ujednalo jaké příměří od Sigmunda, kromě snad s vojskem Prokopovým v Rakousích. V Čechách pokračovalo se tudy bez přetržení ve válečných předsevzetích již předtím započatých, jakož jmenovitě v obléhání hradu *Lichtenburka* od Sirotků, a nově započalo se před samým zahájením sjezdu obležení královského hradu *Zvíkova* od Táborů. Dne 21 Března přitáhl k němu od Bechyně Jan Bleh z Těšnice, heitman ve městě tomto nedávno dosazený, Mikuláš z Padařova, heitman Ostromečský, a Písečtí, Sušičtí i Klatovští s některými jinými pomocníky. Poněvadž hrad leží nad samým stokem řek Vltavy a Otavy, a na protějších stranách obou řek vysoké stráně skalnaté se vypínají, přístupu nedopouštějíce, položili se Táboři jen na jedné straně, to jest nepochybně na straně jižní v mezi-

1429 říčí, které od hradu vystupuje poněkud do výšky, a vystavili tam silnou baštu proti hradu, nejspíš od řeky k řece, aby i odtud přístup úplně zavřeli. Hajitelem hradu proti nim byl pan Kunat Kapléř ze Sulejovic seděním na Winterberce, kterýž se stal purkrabím na Zvíkově po smrti Václava Hájka z Hodětína.

Ze strany královské v Čechách odvážili se na smělý skutek brzy po skončení sjezdu Prešpurského někteří šlechtici z krajiny za Berounem, jichž byl vůdcem Habart z Adlar, purkrabí pana Alše Holického na Týřově, a s ním Jan Šmikouský ze Žďára a mladý pan Fridrich z Donína. Sebravše se z Týřova a jiných několika hradů ve 154 koních některý den okolo sv. Jiří (23 Dub.) a berouce se nejspíš krajinou okolo Karlšteina, přešli někde u Zbraslavě přes Vltavu, a jali se z nenadání loupiti v krajině na druhé straně řeky až do samého okolí Prahy před Vyšehradem. Zajavše přes 200 kusů dobytka, dali se s kořistí touto na cestu zpátečnou, chtíce se u *Zbraslavě* přepraviti na prámu zpátky přes řeku. Na pokřik, který se stal o tom v Praze, sebrali Novoměstští na rychlo některou vojenskou moc, a vytrhli z města pěší a koňmo i s vozy. Jak se zdá, táhli při samém pravém břehu Vltavy přes Braník a přes Modřany, a přitáhše až téměř proti Zbraslavi, hleděli nájezdníkům odejmouti prám a překaziti jim přepravení přes řeku. V tom však dorazil na ně Habart z Adlar se svými, a svedl s nimi boj na břehu řeky ano dílem na řece samé, to jest nejspíš na prámu od nich již opanovaném, a zvítězil, tak že 24 Novoměstských dílem zbito jest dílem potopeno v řece i s několika vozy, jiných pak 166 zajato. Tu chvíli přitáhla však branná moc Staroměstských, vypravená zatím rovněž do pole. Nájezdníci neodvážili se boje s ní, a musili tudy zajatého dobytka zanechati a ustoupiti přes řeku; zajaté však Novoměstské odvezli s sebou na Týřov, mezi nimi i několik konšelů tehdejších a více jiných sousedů. Musili se vykoupiti dvěma tisíci čtyrmi sty a čtyřmi kopami, za něž propuštěni jsou po dvanácti nedělích.

Kněz Prokop Holý byl zatím od sjezdu Prešpurského odjel k vojsku svému, které tehdáž stálo v Rakousích, nevíme ve

kterém místě vzdáleném šest mil od Prešpurka,[18]) a pokračoval 1429
potom ještě některou chvíli, zejména ještě 16 Dubna, v obléhání *Eggenburka*,[19]) o kterém nevíme, jak se skončilo. Zdá se, že Prokop brzy po dni právě jmenovaném s vojskem svým z Rakous odtáhl, chtěje osobně přítomen býti *sněmu v Praze*, na kterém mělo býti jednáno o předloženích krále Sigmunda v příčině koncilia.

Sněm tento počal se v pondělí po sv. Trojici čili dne 23 Května v kolleji Karlově u valném počtu přítomných, pánů, rytířů, panoší strany pod obojí, Pražanů, Táborů, Sirotků a měst k nim příchylných. Král Sigmund vypravil k němu v poselství některé pány a rytíře své strany, bezpochyby z těch, kteří u něho předešle byli v Prešpurce, a předložil po nich dvě hlavní žádosti, o kterých na sjezdě Prešpurském bylo promlouváno, předně, aby se Čechové podali na výrok koncilia Basilejského, zadruhé aby na dvě léta, totiž až do svolání koncilia v ustanoveném čase, zavřeli příměří s ním a s jeho stranou v zemi i s jinými zeměmi. Sněm, vzav potaz o tyto věci s mistry a kněžími, po důkladném rokování, které trvalo týden, usnesl se, ke dvěma těmto kusům svoliti pod jistými výminkami a ohradami. Předně koncilium aby bylo obecné celého křesťanstva, to jest aby na něm byli také Řekové i Armenové s patriarchou Konstantinopolským, kteří přijímají svátost pod obojí spůsobou, i aby na něm neměl toliko papež moc soudu, ale všecko křesťanstvo, ne vedlé ustanovení papežských, nýbrž dle zákona božího. Když sbor takový bude, že k němu pošlí lidi moudré, opatrné a bohabojné s plnou mocí. Zadruhé, příměří chtěli míti se stranou královou v zemích koruny české, vyjma osoby, kdož přistoupili k zákonu božímu, totiž k jejich straně náboženské, a potom odstoupili a nad nimi zradili, nebo kdož zapsali se přistoupiti k zákonu božímu a nepřistoupili by; též chtěli příměří míti s zemí uherskou a s vévodou rakouským, ne však s Míšní a s Bavory i (jak se rozuměti musí)

[18]) Viz Palackého *Urkd. Beiträge* II. 25.
[19]) Tamže II. 31.

…kých a moravských, z nichž výslovně 1429
…eš z Frimburka. Bylo všech o 400 koní.
… ten týden po sv. Janu křtiteli (24 Čv.),
Prešpurka aspoň hned na začátku měsíce

… o výminky, pod kterými by Čechové
koncilii, předložili mu poslové jisté kusy,
sněmu právě drženého jen jaksi jinými
…o, totiž aby byl ku koncilii volný přístup
…menají jménem křesťanů; aby žádným oso-
…výšeným, kteří byli tyto časy stranou proti
… koncilii přiznána moc k souzení nad stranou
…; aby se nečinil na koncilii žádný nález ve
… na základě písma svatého neb svatých doktorů
…kládajících; aby král s jinými osobami svět-
…tomen a měl moc zabraňovati všeliké výtržnosti
…osti; aby dáno bylo plné bezpečenství od svět-
…ovních beze lsti, jehož spůsob mínili Čechové
…iti svým časem. Ani však tentokrát nedošlo se
…ové čeští odjeli z Prešpurka, oznámivše králi,
…mítky jeho na sněm, který měl opět držán býti
…tky boží nanebevzetí (15 Srp.).

…ním sjezdem Prešpurským, nebyla také sněmem
… potomním vyjednáváním spůsobena žádná pře-
…e. Zrovna v čase, když se vypravil kněz Prokop
…elství ku králi Sigmundovi do Prešpurka, zdvihlo
…m Táborské dílem Pražanů Staroměstských, ve-
… heitmanem *Cardou*,[20]) od Lipé v Litoměřicku
…půlnoční hranice zemské, na kterém přiblížilo se
…avě, ale nepokoušejíc se o dobytí města tohoto,
…e připraveného, obrátilo se odtud přes Lubno
… udeřilo na *Boleslavec*, město, které obyvatelé
…ku ze strachu před Čechy na čas byli opustili.
…usili se o obranu. Čechové však vypálili bránu

… 180 dle starších zpráv.

1429 s ostatní říší německou, s vévodou rakouským pod výminkou zachování od něho svobod stavů moravských. K tomu vymiňovali si podobně jako v předešlých létech ve zvláštních příměřích s jednotlivými pány a městy strany pod jednou v Čechách, aby v příměří podrželi holdy a platy jako dotud, aby poddaní lidé přijímající pod obojí spůsobou na statcích pánů strany pod jednou odváděli půl ouroku jim a půl svým pánům, aby na poddaných takových nebyly vymáhány úroky zadržené, aby kněží jejich strany měli všude svobodu, kněží strany druhé však aby jim lidí nesvodili, též aby jim volno bylo stavování hříchů veřejných, a když polem táhnou, aby směli bráti všudež skrovnou potřebu, obojí to aby se nepokládalo za rušení příměří.

Při vyjednávání o těchto věcech rozumělo se jaksi samo sebou, že mělo vésti svým časem ku přijmutí Sigmunda za krále. Když byla svržením Sigmunda Korybutoviče s vládařství zmařena naděje na dosazení krále z rodu polského neboli litevského, obvykalo se v zemi konečně předce zase myšlénce, aby se došlo smlouvy se Sigmundem o uznání jeho za dědice koruny. K tomu lnulo netoliko panstvo, toužíc vždy úsilněji po obnovení starého pořádku v zemi; nýbrž jak viděti z vyjednávání Prešpurského, neměli i Táboři s knězem Prokopem nic proti tomu, ač ovšem když by se Sigmund srovnal s Čechy v náboženství. Tudy přišlo i na sněmě v Praze k rokování o tom, avšak bez prospěchu. Proti svolení, aby měl Sigmund pod některou umluvou státi se králem českým, postavili se Sirotci, a zvláště heitman jejich Velek koudelník; k mínění pak tomu přidali se také Pražané Novoměstští. Zdá se, že smýšlení Sigmundovi odporné zrovna při Sirotcích bylo jejich dědictvím po Žižkovi, který králi tomuto od počátku nevěřil a ničím svého mínění o něm nezměnil. Bezpochyby nestalo se tedy o tom žádné uzavření, než přestalo se na usnešeních výše položených, a vypraveno poselstvo druhé do Prešpurka, které mělo o nich jednati se Sigmundem ve jménu sněmu. Onš[illegible] [illegible]pon Holý sám v čele poselstva tohoto ku [illegible] lovými, kteří se z Prahy vraceli,

a s ním více pánů českých a moravských, z nichž výslovně 1429
se připomíná toliko Aleš z Frimburka. Bylo všech o 400 koní. Král Sigmund čekal je ten týden po sv. Janu křtiteli (24 Čv.), a zdá se, že přijeli do Prešpurka aspoň hned na začátku měsíce Července.

Ve vyjednávání o výminky, pod kterými by Čechové chtěli poslati ku koncilii, předložili mu poslové jisté kusy, kterými usnešení sněmu právě držaného jen jaksi jinými slovy se vykládalo, totiž aby byl ku koncilii volný přístup všem, kdož se znamenají jménem křesťanů; aby žádným osobám, jakkoli povýšeným, kteří byli tyto časy stranou proti straně, nebyla na koncilii přiznána moc k souzení nad stranou sobě protivnou; aby se nečinil na koncilii žádný nález ve věcech víry leč na základě písma svatého neb svatých doktorů na písmě se zakládajících; aby král s jinými osobami světskými byl přítomen a měl moc zabraňovati všeliké výtržnosti a nespravedlivosti; aby dáno bylo plné bezpečenství od světských i duchovních beze lsti, jehož spůsob mínili Čechové určitěji naznačiti svým časem. Ani však tentokrát nedošlo se konce, a poslové čeští odjeli z Prešpurka, oznámivše králi, že vznesou námitky jeho na sněm, který měl opět držán býti v Praze o Matky boží nanebevzetí (15 Srp.).

Jako prvním sjezdem Prešpurským, nebyla také sněmem Pražským ani potomním vyjednáváním spůsobena žádná přestávka ve válce. Zrovna v čase, když se vypravil kněz Prokop ve druhém poselství ku králi Sigmundovi do Prešpurka, zdvihlo se vojsko dílem Táborské dílem Pražanů Staroměstských, vedené Pražským heitmanem *Cardou,*[20]) od Lipé v Litoměřicku k tažení přes půlnoční hranice zemské, na kterém přiblížilo se nejprvé k Žitavě, ale nepokoušejíc se o dobytí města tohoto, k obraně dobře připraveného, obrátilo se odtud přes Lubno do Slezska, a udeřilo na *Boleslavec*, město, které obyvatelé předešlého roku ze strachu před Čechy na čas byli opustili. Tentokrát pokusili se o obranu. Čechové však vypálili bránu

[20]) *Grünhagen* 180 dle starších zpráv.

1429 na hořejší straně města mnohým dřívím a smolou, které u ní podložili (18 Čv.); vrazivše pak tudy do města, zbili mnoho lidí v boji, jiné, kteří se utekli na věže, smluvili s nich do zajetí, a kteří se nemohli hned vykoupiti penězi, ty odvezli s sebou v počtu asi dvou set. Obávaje se dalšího vtrhnutí jich, vypravil kníže Žahanský Hanuš posly k Čechům, a vyplatil zemi svou summami peněz, aby byla ušetřena od záhub až do vánoc toho roku. Poté se vrátili do Čech jinou stranou, tuším přes Landshut, vezouce velkou kořist na vozích naplněných. V Jaroměři zůstavili zajaté Boleslavské, kteříž se potom asi v roce vykoupili.

Vojsko Táborské obrátilo se nejspíš hned odtud vedením *Jakuba Kroměšína* k obléhání hradu *Landšperka* blíž Oustí nad Orlicí, v jehož držení byl pan Jan z Opočna. Přitáhše někdy brzy po sv. Janu křtiteli (24 Čv.), počali předně střelbu naň ze čtyr praků a dvou děl velkých i více malých. Naproti tomu asi téhož času upustili Táboři od obléhání *Zvíkova*, kterýž se jim prokázal býti nedobytným. Po marném ležení před ním za 13 neděl a několik dní zavřeli s posádkou příměří na dvě léta, spálili baštu před hradem vystavenou, a odtáhli odtud. Hajitel Zvíkova, Kunat Kapléř, jak se zdá, nemohl se potom dohodnouti s králem Sigmundem o odměnu za svou službu, a zamýšlel smluviti se se stranou pod obojí a přistoupiti k ní s hradem tím i se všemi statky svými; čehož král aby zabránil, požádal Oldřicha z Rosenberka psaním z Prešpurka dne 7 Září, aby Kapléřovi dle přání jeho postoupil jednoho ze svých hradů a vzal za to Zvíkov ke své ruce. Oldřich z Rosenberka vykonal ochotně vůli královu, a uvázal se ve Zvíkov již dne 21 Září.

Ještě něco dříve, než se Táboři a Pražané vydali od Lipe na jízdu do Slezska, byl učiněn útok na stoupence krále Sigmunda v Loketsku, snad od Žateckých a Jakoubka Bílinského. Již první týden měsíce Července táhli okolo Lokte k Falknovu, a vpadli potom do krajiny *Chebské*, hubíce zemi. Pan Půta z Ilburka, držitel Lokte, žádal pomoci od sousedů německých. Měšťané Normberští vypravili také již dne 10 Června

jízdný lid svůj do pole, a také markrabí brandenburský Fridrich 1429
sbíral k tomu lid z též krajiny; avšak ještě před 10 Červnem Čechové zase ustoupili. Později dály se v měsíci Červenci rozličné pohyby vojenské při hranicích bavorských u Teplé (8 Čvce.), u *Přimdy*, kdež vypáleno městečko pod hradem (13 Čvce.), ač při střelbě s hradu, a pobráno mnoho dobytka, u Plané a u Horšova Týna (16 Čvce.), z čehož bylo obávání v Bavořích opětného vpádu do této země. O příbězích těch zachovaly se však zprávy chudé a nesouvislé.[21])

K svatému Janu křtiteli byla položena velká výprava do Čech, ku které byl král Sigmund vydal rozkazy do Němec ve prvním rozjaření svém po rozmluvách s Čechy na sjezdě v Prešpurce. Doba tato minula, a nebylo žádné výpravy. Knížata němečtí drželi několik sjezdů v Normberce a jinde, na kterých se v příčině té radili. Král chtěl od nich věděti, s jakou silou by každý mínil vytáhnouti do pole, ale nemohl dosáhnouti určité odpovědi. Horlivost těch některých, co mu byli v Prešpurce slíbili všecko, brzy vychladla. Král sám byl také vyhlašoval více, než co mohl splniti. Nyní strkal věc na stavy říšské, pravě vždy, že hotov jest osobně vytáhnouti s Uhry, však že musí věděti, nač se od říše bezpečiti; kdyby to nepostačovalo, že jest lépe všeho nechati, než opět vytáhnouti do pole a s hanbou se navrátiti. Když se lhůta sv. Jana blížila ku konci, navrhoval knížatům a městům shromážděným v Normberce odklad do sv. Jakuba nebo jak by sami chtěli. Po svatém Jakubě psal ještě dne 10 Srpna z Prešpurka kurfirstovi brandenburskému, že nařídil stavům uherským hotovost u Trnavy k sv. Michalu (29 Září), a že míní odtamtud táhnouti osobně do Čech, aby vybavil zámky, které tehdáž protivníci jeho obléhali, to jest zejména Landsberk a Lichtenburk. Tehdáž také se těšil kardinalem anglickým Jindřichem, který mu psal, že se z rozkazu papeže hotovil konečně zase na cestu do Němec, aby znova pobádal knížat. Ale i ta naděje zklamala jej, ježto kardinal, přepraviv

[21]) Palackého *Urkd. Beiträge* 38—41, 45, 47, 48.

29 se již přes moře z Anglicka s 5000 oděnci, musil se k rozkazu krále Jindřicha VI z cesty do Němec obrátiti do Francouz následkem nenadálých porážek, které tam právě toho času spůsobeny byly Angličanům zázračnou pannou Orleanskou. Když se takto nedařilo se záměry válečnými, nespouštěl se Sigmund ani tehdy ještě zcela vyjednávání s Čechy aspoň na oko, ač nedoufal již ve prospěch z něho.

Vyjednávání toto mělo mezitím za následek nové nepřátelství mezi *Starým* a *Novým městem* v Praze. Jak výše vzpomenuto, byli se Novoměstští na sněmě o sv. Trojici přidali k Sirotkům v odporu jejich proti přijetí Sigmunda za krále. Staroměstští stáli za jedno s pány a s Tábory, kteří možnosti toho pod výminkami dopouštěli. Z toho vzaly obce znova větší hořkost mezi sebou, a ke sporným věcem přátelskými umluvci dotud ještě nesrovnaným přicházely vždy nové. V rozepři o privilegia, jež sobě města počala přísněji vykládati jedno proti druhému, vstoupil do popředí jmenovitě spor o výroční trh o sv. Vítě, jejž byl císař Karel přeložil ze Stareho města do Nového. Přeložení toto bylo se stalo s vymíněním, že kdyby byl později na Novém městě vysazen jiný výroční trh, měl onen zase navrácen býti do Starého města. Za takový nový výroční trh jali se Staroměstští vydávati každoroční pouť o Svátosti, která ovšem byla spojena s velkým svobodným trhem, ale nikdy dotud nebyla Novoměstským v držení trhu Svatovitského na ujmu. Také záležitost rozdělení statků mezi dvě obce vlekla se do délky, a nebyla posud úplně rozřešena. Ovšem pak brala také různice o náboženství mezi oběma městy nové podněty, a hanlivé kázání kněží Novoměstských proti Staroměstským i naopak rozněcovalo mysli jedněch proti druhým.

Dá se mysliti, že zmahání se novot náboženských na Novém městě kněžem Jakubem Vlkem a jeho tovaryši bylo pohnutkou mistrům a kněžím Staroměstským, aby hleděli obnoviti mezi sebou zase svornost, která byla porušena různicí mezi stranou Příbramovou a Englišovou, i že se z pohnútky počalo jednati o navrácení vypověděných mistrů a kněží

strany *Příbramovy* zase do Prahy. Podobá se, že byl mistr 1429
Jakoubek ne-li hlavním původcem, aspoň spoluoučastníkem těchto snah. Víme ť aspoň o dopise mistra Jana Příbrama k němu ze Žatce, který se pře jeho s Englišem dotýkal.[22]) Mistr *Jakoubek* však zemřel právě v této době dne 9 Srpna v domě kněžském při kapli Betlemské, ve které zastával úřad kazatelský, přebývaje vždy ve ctnosti a v chudobě.[23]) Ještě na smrtelné posteli napomínal přátely své z kněžstva, kterých dvanáct při něm stálo, k opatrnosti v učení, a zvláště o svátosti oltářní. Rok předtím byl zemřel také spolukazatel jeho v Betlemě mistr *Martin z Volyně*, Husův odchovanec (1428 12 Září). I ztráta těchto mužů, hluboce cítěná, přičinila snad k obměkčení myslí a k roztoužení se po smíření s někdejšími soudruhy.

Krátce po smrti Jakoubkově přišlo k smíření takovému v ten způsob, že předně mistrům a jiným členům učení Pražského, přídržícím se přijímání pod obojí způsobou, kteří tu chvíli jinde přebývali, dovoleno jest do jistého času přijeti do Prahy a tu meškati; když by pak přišli, aby byly zvoleny osoby od obou stran ke smíření jich, pokud se týkalo osobních křivd mezi nimi; o jiné pak věci než osobní aby se smluvili potom vespolek, by se v nich jednostejně chovali. Smíření osobní stalo se po příchodu mistrů, jak se zdá, lehce, vyjma jediné spor mezi *Příbramem* a *Englišem*, kteří se vzájemně vinili z bludů. Spor tento musil, jak se jeví z potomních příběhů, býti zatím odložen ke zvláštnímu jednání. Co se ostatního týkalo, ustanoveny jsou jisté výminky nepochybně nikoli od mistrů samotných, nýbrž dle svolení obce Starého města, pod kterými výminkami mělo kněžím, kteří se navrátili, dovoleno býti další přebývání v Praze. Předně aby slíbili poslouchati *staršího* čili vrchního *kněze*, kterýž nyní jest aneb

[22]) Zmiňuje se o něm Engliš ve spise svém proti Příbramovi v rukopise bibliotheky univ. Pražské IV. G. 14.

[23]) Rokycana chválil jej v koncilii Basilejském, „asserens eum fecisse mirabilia, quia aurum et argentum in mundo sprevit". *Monum. concilii Basil.* I. 320.

1429 potom bude, ve věcech duchovních dle nálezu obce, tak totiž, aby každý tam byl a konal duchovní úřad, kam jej starší kněz ustanoví, buďto v Praze buďto jinde v království českém v místech, kde mělo průchod přijímání pod obojí. Byla-li by nějaká nesnáze o to, kdoby byl představeným duchovenstva, tehdy aby byli poslušni toho, kterého ustanoví za staršího konšelé a obec Starého města se svolením většiny správců kostelů města téhož. Dále aby slíbili zachovávati řády a obyčeje kostelní, které se tehdy zachovávaly v Praze obecně, a nevzpomínati obřadů těch, které byly zanechány, leč by se obnovily z jednosvorného svolení všechněch; rovněž spravovati se nařízením, které bylo od obou obcí Pražských vydáno po jejich vyjití z města, a jmenovitě nezastávati se platů komorních neb doživotních, které obec Pražská zrušila. Přitom zakazovalo se také kaceřovati neb tupiti jakýmkoli spůsobem kterékoli dílo nebo spis aneb tvrzení mistra Jana Husi nebo mistra Jakoubka dobré paměti, leč by se dalo ukázati, že jest ve zjevném odporu s písmem svatým; nařízovalo se mlčeti aspoň na kázaních o při mezi Příbramem a Englišem, a nenadržovati jednomu ani nenaříkati druhého, pokud by pře nebyla rozhodnuta. Konečně činila se zmínka o při, kterou měla tehdy obec Pražská s knížetem *Sigmundem Korybutovičem*, a ukládalo se přijatým do města, aby v ní knížeti nenadržovali ani veřejně ani tajně,[24]) leč raditi aby mohli konšelům a starším duchovenstva, jak by se v té při mohlo dojíti dobrého konce a přátelského narovnání mezi stranama. Kdož by se těmto výminkám podrobiti nechtěl, aby v pokoji a bez nesnáze odešel zase z města a hledal svého opatření, jak by nejlépe mohl.[25])

[24]) Item quia communitas Pragensis modo causam contra ducem Sigismundum habet, promittant causam Sigismundi ducis nec per se nec per alios (promovere) publice vel occulte.

[25]) Listiny dvě těchto umluv se týkající, vytištěné v Palackého *Urkd. Beiträge* II. 64, 66, nejsou sice datovány, ale z obsahu samého i z nadpisu: „Post obitum magistri Jacobi“ jest viděti, že jsou z času po smrti Jakoubka, tedy po 9 Srpnu 1429, a to z času, pokud rozepře mezi Příbramem a Englišem nebyla rozhodnuta

O při zde zmíněné mezi Pražany a knížetem Sigmundem 1429
není nám ze žádné jiné paměti z toho času nic povědomo; dá se jen mysliti, že se v ní jednalo snad o nějaké nároky knížete Sigmunda na náhradu za škody a útraty, které vynaložil na své vládařství v Čechách; a poněvadž jej nacházíme brzy potom opět ve spolku s Čechy proti jich nepřátelům, jest podobno, že se přátelského konce došlo, jak si obec Staroměstská patrně přála. Možná, že jinak smýšleli v tom Novoměstští, a že i to přispívalo k rozmnožení tehdejšího záští mezi městy.

Správcem čili starším duchovenstva, kterého měli slíbiti poslouchati mistři a kněží přijatí do města, byl vždy kněz *Jan z Rokycan;* a jak jest ze znění výminek viděti, vztahovala se moc jeho netoliko na kněží Staroměstské, nýbrž na všecko duchovenstvo strany pod obojí v zemi, vyjma ovšem kněží Novoměstské, kteří se pod svým zvláštním správcem Jakubem Vlkem z poslušenství tohoto vytrhli. K důstojenství svému byl kněz Jan z Rokycan dle znění listiny oné zvolen od obce a od duchovenstva Starého města, ale jak odjinud vysvítá, byl v něm také stvrzen od *arcibiskupa Konrada*, s nímž se nejspíš brzy potom došlo nějakého srovnání, tak že se duchovenstvo pod obojí přiznalo zase k jeho poslušenství. Kněz Jan z Rokycan nazýval se tudy potom dle staršího řádu církve *vikářem* arcibiskupským ve věcech duchovních, a vedlé něho byl mistr Jan *Kardinal officialem* arcibiskupským, jemuž příslušelo jmenovitě rovnání a souzení pří manželských.[26]) Zdali Novoměstští a

(lite pendente), tedy aspoň před 20 Říjnem 1429, kteréhožto dne stala se výpověd rozsudí v této při. Poněvadž pak výminky přijetí vypověděných kněží ustanovují se pouze obcí Staroměstskou a ne spolu také Novoměstskou, musí se klásti také do času před smířenim mezi městy, které se stalo dne 25 Září. Na tomto určeni času zakládám pragmatickou souvislost, kterou listinám těm vykazuji ve přítomném vypravování.

[26]) Rokycana se nazývá „vicarius in spiritualibus“ dne 19 Října 1429 v rukopise bibliotheky univ. Pražské V. G. 15 fol. 16; a jeho také míní Petr Engliš ve spise proti Příbramovi výše zmíněném (v pozn. 22), kdež praví: Insuper quando erat in Zacz (magister Joh. Přibram), misit literam magistro Jacobello, quam hodie servat *dominus*

1429 starší kněžstva jejich Jakub Vlk nepokoušeli se také sáhati do onoho oboru úřední moci Rokycanovy mimo Prahu, nemůžeme s jistotou tvrditi; ale pochybovati téměř nelze, že vpuštění duchovních strany Příbramovy do Prahy, které se stalo pouze od Staroměstských, kdežto vypověděni byli předtím nálezem obce obou měst, musilo Novoměstské popuditi mimo vše jiné, co se mezi nimi a Staroměstskými dotud zběhlo.

Jisté jest, že právě tu dobu, ještě před koncem měsíce Srpna, různice mezi oběma městy Pražskými roznítily se tou měrou, že zprávy o nich i za hranicemi země vzbudily naděje ve prospěch nějaký z nich pro nepřátely Čechů.[27]) Opět počali Novoměstští dělati přehrazení ano stavěti zdi i zavírati ulice řetězy proti Starému městu; též zmocnili se brány Horské a Poříčské, ve kterých mělo Staré město právo posádky ku pojištění volného k sobě příjezdu Novým městem. Staroměstští zase zavřeli a zatarasili brány a fortny svého města;[28]) a jedni

vicarius. — Jan Kardinal uvodí se co „curiae archiepiscopalis Pragensis officialis“ v úřední knize v archivu kapituly Pražské K. XXXIIII fol. 235, kdež dne 4 Kv. 1428 rozhoduje při mezi manžely Štěpánem z Chotěšova správcem školy sv. Valentina na Starém městě a Reginou ženou jeho. Výpověd končí slovy: Lata et lecta est haec sententia definitiva per nos officialem suprascriptum in majori civitate Pragensi in collegio Omnium Sanctorum hora vesperarum praesentibus Joanne, Michaele nostris familiaribus anno a nativ. dni. Mccccxxviii die quarta mensis Maji. Datum Pragae officiolatus curiae archiepiscopatus Pragensis sub sigillo praesentibus appresso.

27) Patrně vztahuje se k tomu dopis Normberských ke Chebským dne 2 Září (v Palackého *Urkd.* II. 58), kdež praví: Als ir uns von der lewffe wegen zu Prag verschriben, etlich abschrift in ewerm brief gesandt und darauf gebetten habt ꝛc. das haben wir wol vernomen. Nu hoffen wir, der allmechtig got werd sein gnade zu den dingen wenden, daz die besser werden.

28) Ku příběhům těm vztahují se některé zápisky v knize berniční (liber collectarum) Staroměstské, kdež se kladou vydání obce toho času. Mezi jiným fol. 66 k 19 Září: Item Johanni Reczek pro asseribus ad pavimenta in turri S. Stephani (totiž při kostele sv. Štěpána ve zdi); et ad taras 51½ gr. 2 nummos. Též ke 24 Září: Item carpentariis diaetariis cum coadjutoribus famulis per septimanam tempore disturbii in diversis laborationibus 48 gr.

proti druhým postavili hlídky, i chystali se k boji, svolávajíce 1429
také pomoci odjinud. Novoměštští obrátili se opět k *Sirotkům* a zvláště k heitmanu jejich *Velkovi*, svému spoluměšťanu; Staroměštští hledali pomoci od *Táborů*, s nimiž sice ve věcech víry byli ve větším rozporu než se Sirotky, ale srovnalost ve smýšlení v příčině umluvy s králem Sigmundem tentokrát pevněji je k sobě pojila. Poslali zvláště ku Přibíkovi z Klenového do Stříbra, k Janovi Řitkovi do Domažlic, ke Zmrzlíkovi na Orlík,[29]) však také ku knězi Prokopovi a ke hlavnímu vojsku jeho.[30]) Novoměstským, jak se zdá, přišla cizí pomoc dříve. Ve středu dne 14 Září přitáhl *Velek koudelník* do Nového města s vojskem svým, tuším od hranic bavorských; nebo bylo jedno vojsko Sirotčí, snad jím vedené, krátce předtím táhlo přes Rokycany (31 Srp.) až ku Plané, odkudž očekávalo se vtrhnutí jeho do Bavor;[31]) ale nepřišlo k tomu, snad právě následkem žádání Novoměstských o pomoc. Tu hned začalo se válčiti mezi městy proti sobě zavřenými. Stříleno z pušek, samostřílův i šípy ohnivými ze Starého města na Nové a z Nového na Staré; několik lidí přišlo střelbou tou o život. Hájení Starého města řídil konšel a spolu heitman nad žoldnéři jeho *Sigmund z Kotenčic*, nástupce ve vůdcovství tomto po Cardovi, řečený jinak Sigmund Mandin, dle manželky své Mandy kramářky, vdovy po sťatém Janovi kramáři.[32]) Jemu byl pilně k ruce panoše jeden Přech Veclík;[33]) ku pomoci pak přitáhli dle žádosti Staroměstských Jan *Řitka* a Vilém *Kostka* z Postupic s branným lidem svým.[34]) Naproti tomu přibyl do Prahy

[29]) Tamže k 19 Září: Nehodae cursori in legatione ad Zmrzlikonem et Klenowsky et ad Rzitkam in Domazlicz 16 gr.

[30]) Tamže k 27 Září: Item Johanni a clavibus in legatione ad Procopium Rasum et ceteros fratres ipsius.

[31]) Viz dopisy opata Waldsaského v Palackého *Urkd.* II. 59 a Normberských 60.

[32]) Viz na str. 238.

[33]) *Lib. collectarum* fol. 67 k 8 Říjnu: Przechoni clienti dicto Weczlik ob adhaesionem capitaneo et magnam diligentiam tempore disturbii 60 gr.

[34]) Tamže fol. 68 ke 4 Listop.: Clientibus Rzitkonis et Costkonis equitantibus in nocte ad custodiam propter hostes cum nostratibus pro

1429 ze strany od Sirotků také druhý heitman jejich Jan *Královec* od vojska ležícího před Lichtenburkem. Na zapravení mimořádných útrat, kterých vyžadovala obrana města, uložili na sebe Staroměstští ve shromáždění obce dne 16 Září berni po půl groši z každé kopy ceny tržní domů svých.

Válčení mezi městy trvalo tím spůsobem asi šest dní, až přičiněním nejspíš přespolních pomocníků jedné a druhé strany přišlo dne 20 Září k zavření příměří a k opětnému zvolení *přátelských umluvců.*[35]) Tito byli dva heitmani Sirotků, Jan Královec a Jíra z Řečice seděním na Klucích (nedaleko Čáslavě), zvolení nepochybně od Novoměstských, a Jan Rakovnický, heitman Táborský v Kouřimi, a Vilém Kostka z Postupic od Staroměstských. Ku poctě jich byl řečeného dne učiněn slavný oběd v úřadě šestipanském v Týně. Teprv, jak se zdá, nazejtří potom přijel kněz *Prokop Holý* do Prahy a nejspíš také více jiných osob z panstva i z bratří. Konšelé Staroměstští přivítali Prokopa a jiné hosti v radní světnici dne 22 Září obvyklým tehdáž přípitkem, a nazejtří potom (23 Září) byl opět slavný oběd v úřadě šestipanském, u něhož byl kněz Prokop pospolu s konšely a s umluvci. V neděli dne 25 Září učinili umluvci konečně *výpověď* svou. K vyhlášení jí shromáždily se obědvě obce, jako předešle, *na příkopě* proti bráně Staroměstské vedlé dvoru králova na straně jedné a proti kostelu sv. Ambrože na straně druhé. Kněží obou stran přišli k tomu v průvodu s velebnou svátostí.

medone 4 gr. A opět k 5 Listop.: Item de mandato magistricivium Wladykowe (totiž Martě Vládykové, hospodské u černé růže, č. 499, v uličce nynější kožové) pro exbrigatione familiae Wilhelmi Costka, quae venerat in auxilium nostratibus custodiae contra adversarios, 65 gr.

[35]) Den tohoto zavření příměří jeví se z řečené knihy berničné, kdež zaznamenává se fol. 66 k 20 Září: Sigismundo capitaneo et stipendiariis et aliis adhaerentibus eis tempore disturbii et gwerrae cum nova civitate balneales 40 gr. — Item ad officium sex dominorum pro faciendo prandio arbitris utriusque civitatis 80 gr. — Item pro duabus cutibus pergameni ad arbitratorias literas et treugales per Kukulum notarium 6 gr.

Výpovědí tou přikázali umluvci oběma městům předně zase odstranění všechněch překážek obyčejného obcování mezi nimi; Novoměstským, aby zotvírali všeliká přehrazení a řetězy v ulicích, jakož i aby postoupili Staroměstským zase bran Poříčské a Horské; Staroměstským pak, aby zotvírali brány a fortny své všecky i rovněž přehrazení a řetězy, aby byla cesta volná k jezdění, k chodění i vození ve dne v noci. Co se týkalo sporných věcí v hospodářství obecním, rozhodli na ten čas, aby výroční *trh Svatovitský* zůstal Novoměstským, však s vyhražením platnosti privilegií královských a císařských, jichž pravili že souditi sami nemíní. O jiných věcech toho druhu zůstaveno další narovnání jiným umluvcům. Naproti tomu stalo se výpovědí umluvců také *smíření mezi kněžími* obou měst, o němž nevíme nic určitého, poněvadž se nám listina míru toho v celosti nezachovala. Jisté toliko jest, že kněží přijatí zase do Prahy ve městě zůstali, o zvláštní pak osobní při mezi *Příbramem* a *Englišem* bylo uloženo hádání mezi těmito dvěma mistry, a zvoleni posluchači s jedné i s druhé strany, kteří měli krom jiných více osob duchovních i světských býti přítomni hádání tomu a na základě jeho učiniti mezi nimi rozsudek. Výpověd končila se pak napomenutím, aby Čechové, zanechajíce různic mezi sebou, vyjeli společně na vojnu proti Němcům.[36]) Obě obce podrobily se výpovědi této pod pokutou 4000 kop grošů, a na znamení míru dali sobě purkmistři a konšelé ruce před shromážděným lidem. 1429

Zrovna ty dni, když na sebe v Praze stříleli z jednoho města do druhého, totiž o sv. Lampertě (17 Září), vzdal se Táborům hrad *Landsberk*. Posádka a vojsko obléhající vyměnili sobě zajaté, které měli, a obleženým dopuštěno jest svobodně odejíti s věcmi svými, co toliko mohli odnésti. Heitman Táborský *Jakub Kroměšín*, který obležení toto řídil, dal se odtamtud, nepochybně dle umluvy s Prokopem Holým, hned

[36]) Na výpověd tuto s rozdílem od listiny předešlé, kterou obce zavřely příměří a na umluvce se podaly, vztahuje se zápisek ve knize berniční fol. 67 k 27 Září: Item pro cute pergameni pro literis capitalibus ratione concordiae cum nova civitate 3 gr.

1429 na pochod s vojskem svým k půlnočním hranicům země české se směrem k Žitavě. Mělať se státi velká výprava do *Lužice* ku pokárání této země podobnými záhubami, jakými prvé bylo stíženo Slezsko. K tomu mělo se státi větší sebrání sil dle výpovědi umluvců mezi městy Pražskými. Již dne 27 Září, dva dni po výpovědi této, vytáhl proto také *Prokop Holý* s lidem svým z Prahy, aby se s Kroměšínem spojil, a nazejtří potom, den sv. Václava (28 Září), vytáhli za ním též *Sirotci* s *Velkem koudelníkem, Pešečkem zahradníkem*, rovněž jedním z heitmanů jejich, a s knězem *Prokůpkem*. Měli 2000 pěších, něco přes 400 jízdných a 90 vozů. Vojsko Prokopa Holého a Kroměšína čítalo 4000 pěších, asi 400 jízdných a 130 vozů, veškerá moc tedy asi 7000 mužů s četnými děly menšími k házení kulí asi prý velkých jako hlava.

Již dne 28 Září, tedy nazejtří po vytažení Prokopa Holého z Prahy, pokoušelo se přední vojsko, to jest nepochybně Kroměšínovo, o dobytí pevného kláštera *Ojvína* nedaleko Žitavy, ale darmo. Spojené vojsko táhlo potom až ke *Zhořelci*; vypálilo předměstí, a obrátilo se odtamtud ve směru severozápadním ke hradu *Barutu*, po marném pak dobývání jeho dále k městu *Budišínu*. Zde leželi Čechové tři dni, házejíce oheň na město, kteréž i začalo hořeti. Třetího dne přikročili k útoku prudkému, jímž sice města nedobyli, ale připravili měšťany polekané ke smlouvání a nepochybně k nějakému výkupu. Zatím byla nicméně pěkná předměstí vůkol přede všemi branami vypálena. Odtud táhlo vojsko dále ve směru západním, dobylo města *Kamence*, a vtrhlo do *Míšně*, kdež přitáhlo na blízko od řeky Labe pod Drážďany až k městu [illegible] (Grossenhainu). Odtamtud zatočili v pravo do [illegible] se směrem na půlnoc a na východ ke městu *Chotě-*[illegible], na kteréžto cestě však vojsko, jak se zdá, rozdělilo se na více oddílů k hubení krajiny, tak že nejzápadněji přitáhli až ke městu Lukovu, však východněji odtud 80 kop vypáleno od města Kalavy a 20 kop od Drečkova, i vypálili Grodek či Spremberk, opuštěný od obyvatelstva, tak též mnoho menších měst a městeček, z nichž se obyvatelstvo ve strachu

rozprchlo. U Chotěbuze leželi dva dni, nejspíš až se vojsko rozdělené sešlo zase. Potom zaměřili dále na severovýchod až k městu *Kubínu* blíž hranic markrabství brandenburského, na kteréžto cestě bezpochyby oddílem některým vypraveným na pravo vypálen také Sommerfeld po útěku obyvatelstva. Kubín, hlavní město dolní Lužice, bylo hájeno nejen od měšťanů, nýbrž i od mnohých šlechticů z okolí, kteří se v něm zavřeli. Čechové však dobyli ho na překot, zabili mnoho lidí při prvním vražení do města, jiných mnoho zjímali, měšťanů i šlechticů, a město z kořen vypálili. Potom se obrátili ještě něco dále na východ ku *Krosnu* při řece Odře; odtamtud však navrátili se k domovu, táhnouce Slezskem přes Freištat, mimo Žahan, jehož kníže, jak výše zmíněno, měl s nimi příměří, a dále přes Boleslavec, Lubno a Žitavu. Krom zajatých, které odvedli s sebou, aby se vyplatili penězi, vezli opět množství vozů naplněných kořistí, a přihnali s sebou až prý na 100.000 kusů dobytka. 1429

Pražané neúčastnili se této výpravy, nemohše se snad připraviti k ní tak rychle, když sotva skončili válku sami mezi sebou. Heitman Staroměstský Sigmund z Kotenčic vytáhl se žoldnéři dne 29 Září, tedy dva dni po odjezdu Prokopa Holého z Prahy, k vojenskému dílu mnohem skrovnějšímu, k obležení tvrze *Roztok* na Vltavě míli cesty pod Prahou. Není známo, proti jakému to bylo nepříteli, ježto ani nevíme, komu tehdáž Roztoky náležely.[37]) Již třetí neb aspoň čtvrtý den potom bylo vojsko z výpravy této zase zpátky v Praze, bezpochyby po vzdání tvrze.[38])

[37]) Reinhardovi z Remeše měšťanu Staroměstskému, který měl Roztoky před vypuknutím bouří v zemi (viz díl II, na str. 429), byla tvrz tato vzata, protože stál proti obci při králi Sigmundovi. Roku 1424 (22 Led.) obdržel Roztoky od spojené obce Pražské písař městský Jan z Pořešina (dle *Lib. vetust. privil.* pag. 147) zápisem v summě 400 kop gr. Jan z Pořešina připomíná se však vůbec jen do roku 1425. Později obdržel roku 1432 Sigmund z Kotenčic s manželkou svou Mandou kramářkou 200 kop gř. na Roztokách narovnáním se syny Mandinými z prvního manželství jejího. (Viz pamětní knihu Staroměstskou od roku 1417 fol. 138.)

[38]) Vztahují se k tomu následující zápisky v řečené knize berniční fol. 67: (29 Září) Sigismundo capitaneo equitanti ad campum versus

1429 Více než to poutalo ty dni pozornost obyvatelstva Pražského velké *hádání* mezi *Příbramem* a *Englišem*, které brzy po odtažení Táborů a Sirotků do pole vzalo počátek. Za příčinou jeho byl držán dosti velký sjezd v Praze v kolleji Karlově, ku kterému se dalo nalézti mnoho pánů a zemanů i obcí všech stran znajících se ku přijímání pod obojí spůsobou, tak že bylo několik set přítomných osob, světských i duchovních.[39]) Za posluchače, kteří měli mezi oběma mistry učiniti výpověď, byli zvoleni od Engliše kněz Jan z Rokycan, kněz Václav z Drachova, Mikuláš z Pelhřimova volený biskup Táborský a Petr Němec ze Žatce z duchovních Sirotčích. Jména zvolených od Příbrama nejsou nikdež zaznamenána. Hádání, při kterém vedlé jiných byli přítomni zvláště také konšelé Pražští, trvalo po více dní, a mělo ukázati, který z mistrů byl ve pravdě neboli křivdě, viniv druhého kacířstvím nebo bludem. Jednalo se tím samým opět o obsah knih Viklefových, jichž se Engliš ve všem zastával, Příbram naproti tomu shledával v nich bludy, zvláště v učení o svátosti oltářní. Opět pak dokazoval Příbram, že se Jan Hus odsouzených artikulů Viklefových nepřídržel, a měl v tom jako před třemi lety Jakoubka, tak nyní krom jiných mistra Křištana za svědka; Engliš tomu na odpor Husem se zastíral.

Z počátku zdá se že ve shromáždění bylo smýšlení Janovi Příbramovi protivné; bylť prý mnoho ukřikován, a čtyrykrát prý odstrčil jej Petr Engliš od stolice, než jej na ni dopustil; pročež stěžoval si Příbram, že pro tak velké bezpraví musil prý mnohých nejpilnějších věcí v hádání pominouti. Ale když po jiných mnohých řečech vyložil obšírně svou víru

Roztok in subsidium 40 gr. Item... in necessariis pro pixide magna conducenda ad Roztok 40 gr. — (30 Září) It. Cziech pistori pro pane versus Roztok. — (3 Říj.) Wenceslao vectori ratione vecturae magnae pixidis versus Rostok *et vice versa* 10 gr. Slahun vectori ratione ejusdem vecturae 10 gr. Item Petrmanno ratione cerevisiae albae datae pro campo versus Rostok 37½ gr. — (4 Říj.) Item... stipendiariis, qui circa Rostok jacuerunt, balneales 25 gr.

[39]) Kniha berniční užívá o sjezdu tom názvu synodus, a to nejprvé při 6 Říjnu.

o svátosti oltářní, zamítaje, žeby v ní tělo Kristovo bylo přítomno jen ve podobenství, v znamení neb mocmi a dary svými, a ne bytem svým podstatným a přirozeným; sestoupili se posluchači v poradu, a šest jich, totiž čtyři Příbramovi a dva z Englišových, Jan Rokycana a Václav z Drachova, uznali víru jeho za pravou; toliko druzí dva, Mikuláš z Pelhřimova a Petr Němec k mínění tomu nepřistoupili, a Engliš vyzván nechtěl se rovněž k tomu přiznati. Tehdy Jan Příbram obrátil se ke shromáždění, a žádal, aby povědělo ono, zdali víru jeho uznává za pravou; a hned prý volali všichni velikými hlasy: Pravá jest to víra, pravá! Tím se uvolnilo Příbramovi, tak že směl potom dotírati na Engliše slovy jízlivými, káraje ho, že jsa cizozemec, v Čechách kaceřuje prý Husa a vrhá tím potupu na Čechy. 1429

Dne 20 Října učinili posluchači konečně výpověd toliko prozatímnou, vyhražujíce si moc od sjezdu na sebe vzloženou k dalšímu budoucímu rozsouzení. Výpovědí touto uloženo jest oběma mistrům, aby spolu zachovávali pokoj až do sv. Ducha roku příštího. Mezi tím časem aby obadva ke cti a vážnosti velebné svátosti napomáhali dle ustanovení zákona božího a doktorů v něm se zakládajících, aby jeden druhého nevinili kacířstvím, aby nekaceřovali mistra Jana Husi ani mistra Jakoubka ze Stříbra, nýbrž měli je za pravověrné, i aby jeden ani druhý neuveřejňovali proti sobě žádných spisů, leč by je ukázali prvé jim, posluchačům, a obdrželi od nich dovolení. Nazejtří po této výpovědi (21 Říj.) byl slavný oběd v úřadě šestipanském, ku kterému byli od obce zváni mistři a kněží Pražští i kněží Táborů a Sirotků, Jan Řitka z Bezdědic a jiní hosté dotud v Praze přítomní.[40])

Již o několik dní dříve, dne 15 Října, byla učiněna také poslední *výpověd* mezi *Starým* a *Novým městem* o věci posledními přátelskými umluvci pozůstavené. Byli k tomu zvoleni dva noví umluvci z měšťanstva samého, od Staroměstských Václav Štráboch a od Novoměstských Křížek z Koň-

[40]) Týž *liber collect.* fol. 67.

1429 ského trhu. Jednalo se přitom hlavně o rozdělení statků mezi dvě obce, pokud nebylo dotud vykonáno. Předtím bylo to svěřeno často zmíněnému úřadu šestipanskému čili úředníkům v Týně od obou měst na to vydaným. Co již od nich bylo rozděleno, tím nemělo se hýbati, a umluvci stvrdili jmenovitě, aby Staroměstským zůstaly dvory a tvrze v *Okoři*, v *Makotřasích*, *Klecanech*, *Malešicích*, *Pračích* a *Podrimí*, Novoměstským ve *Brázdimi*, *Tlustovousích* a v *Olšanech*. Co ještě zůstávalo dvorů nedílných, ty měly rovněž býti rozděleny od úředníků v Týně. Vedlé toho přiřkli umluvci obci Staroměstské *špitál* někdy křížovníků *vedlé mostu*, a Novoměstským *špitál pod Vyšehradem* se vším zbožím ke špitálům těm náležejícím, tak sice, aby co zboží špitálu vedlé mostu dostalo se rozdělením předešlým obci Novoměstské, bylo k tomu špitálu navráceno, a rovněž od Staroměstských ke špitálu pod Vyšehradem, však aby toho jedna obec druhé nahradila jinými statky rovně dobrými. Další rozhodnutí týkalo se *purkrabství* hradu Pražského a Vyšehradského. O obojím ustanoveno, aby při každém zůstaly statky a požitky, které k němu od starodávna příslušely, při purkrabství Pražském zejména město *Velvary;* krom toho však aby k purkrabství Pražskému, které drželi Staroměstští, přidány byly dvory v *Ruzyni* (prvé kláštera Břevnovského) a ve *Stodůlkách* (proboštství Pražského) i ještě 200 kop grošů platu na vesnicích příhodných; rovněž ku purkrabství Vyšehradskému, které měli Novoměstští, 125 kop platu. Společné mělo zůstati zboží *kláštera Zbraslavského*, tak aby každé město bralo polovici požitků a vydávalo polovici nákladu na tamější posádku. Konečně ustanovovalo se o *jezu Kartouském* na Vltavě v Praze, aby byl jedné i druhá obci otevřen ku plavení dříví, opravování pak jeho aby připadalo Novoměstským na jich vlastní náklad „až dotud, dokudžby z jednostejné vůle všech obcí království českého nebyl zvolen správce vší země“.[41])

[41]) Výpověď tato se nachází v jednom rukopise Děčinském. Vytištěna jest ve vydání kroniky Beneše z Hořovic od Zimmermanna na str. 151.

Poněvadž nám hlavní listina narovnání mezi Starým a Novým městem není známa, nemůžeme říci, zdali jí bylo co ustanoveno o městech královských, jimiž Pražané doposud vládli, kterému z dvou měst Pražských měla napotom příslušeti moc nad nimi. Tolik jen víme, že aspoň *Chrudim* a *Mělník* zůstaly pod mocí Staroměstských. Neb jen týden po poslední výpovědi umluvců, dne 22 Října, poslán byl Hedvika krejčí s jiným konšelem Staroměstským, Křížem platnéřem, k sazení konšelů do Chrudimě, a opět dne 2 Listopadu s Duchkem rybářem z konšelů a několika obecními i průvodem žoldnéřů jízdých s týmž uložením do Mělníka. Na první cestě měl se zastaviti v *Českém Brodě*, kdež držán byl *sjezd* jakýs řízený Janem Královcem, heitmanem *Sirotků*, o němž nám jinak nic není známo.[42]) 1429

Ze zmínky o *správci zemském*, až by zvolen byl ode všech obcí království českého, dá se souditi, že se za sjezdu v Praze jednalo nebo aspoň promlouvalo jednou zase o potřebě zřízení nějaké společné správy zemské, že se však toho na ten čas ovšem nedocílilo, nýbrž zůstala věc na odkladě.

16.

Velké tažení do Němec a jiné jízdy Čechů až do porážky Němců u Domažlic.

Okolo sv. Martina (11 Listop.) roku 1429 vrátili se Táboři a Sirotci ze Slezska, a hned potom jednalo se o vzdání hradu *Lichtenburka*, jehož posádce po půldruhém roce obležení docházely konečně zásoby potrav. Purkrabí Liška učinil o tom oznámení pánu svému Janovi z Opočna; kterýž nevida jiné možnosti, zavřel smlouvu s obléhajícími dne 25 Listopadu. Posádka Lichtenburská obdržela smluvou tou svobodný odchod i s věcmi svými; hrad pak jest odevzdán do věrných rukou Jana Hertvika Rušinovského, jednoho z předních zemanů přídržících se bratrstva Sirotčího, tak aby jej po roce

[42]) *Lib. collect.* fol. 67.

[illegible] Kutnohory. [illegible] na Starém [illegible] ustanovení za- [illegible] na radnici, sbírajíce [illegible] účastnili se výpravy [illegible] moravští, kteříž se nejspíš [illegible] příčinou přijeli s lidem [illegible] častovali purkmistr a kon- [illegible] na radnici přípitkem vína na [illegible] do pole.

[illegible] zvláště dopis Erfurtských ke Göttingenským dne [illegible] Listopadu v Palackého *Urkd.* II. 69, dále tamže dopisy na str. [illegible]

[illegible] nějakých poradách toho času v Praze zmiňuje se dopis v Palackého *Urkd.* II. 84.

[illegible] *Lib. collect.* 68.

[illegible] K 6 Prosinci jest zaznamenáno tamže: Officialibus in [illegible] dentibus pro piscibus, alecibus, pane et potagiis ob [illegible] de praetorio propter sigillationem ratione [illegible] rendis pecuniis pro campo VI gr.

Vrchním vojevůdcem byl opět kněz Prokop Veliký. S ním 1429
bylo však u vojště více jiných znamenitějších vůdců Táborských, jakož jmenovitě Jakub Kroměšín z Březovic, Jeník z Mečkova heitman Litomyšlský a Ondřej z Římovic heitman města Tábora. Při Sirotcích jmenují se Jan Královec, Velek koudelník, Pešeček zahradník, Jíra z Řečice; nezdá se pak, žeby kněz Prokůpek nebyl rovněž býval při vojště. K Sirotkům přidružili se nejspíš Pražané Novoměstští, jak se spatřuje na jiných taženích pozdějších; Staroměstští, jichž vytáhly do pole dvě čtvrti, měli svého zvláštního heitmana Sigmunda z Kotenčic výše zmíněného. Z panstva českého připomíná se zvláště pan Smil Holický ze Šternberka; z Moravy pan Jan z Pernšteina; ze zemanů mocnějších Jan Zmrzlík, Vilém Kostka z Postupic, Beneš z Mokrovous.

Bezpochyby netáhlo všecko vojsko přes Prahu, nýbrž po rozličných cestách až ku pomezí míšenskému, kdež tudy dne 18 Prosince stála některá část již při samých hranicích země u Krupky za Teplicí, jiná nedaleko Mosta, někteří však mnohem dále na západ u Kadaně, ještě jiní trochu více pozadu u hradu Hasenburka za Budyní. Na cestě byli se připojili Žatečtí, Slanští, Litoměřičtí a z některých jiných měst. Po spojení všechněch čítalo se asi 40.000 pěších, 3500 jízdných a 2500 vozů; kterýžto počet později značně vzrostl přibýváním nepochybně nových zástupů teprv po překročení vojska přes hranice. Vtrhnutí do Míšně stalo se bezpochyby po hlavní cestě přes Krušné hory od Krupky, sotva později než asi 20 Prosince. Vojsko táhlo ve spořádaném šiku vozovém až k Labi mezi *Pernem* a *Drážďany*, kdež zarazilo ležení, a dalo se z něho v loupení okolní krajiny. Městečka, vesnice a tvrze jsou páleny napořád; dobyt a vypálen krom jiných míst pěkný klášter *Celský*, asi půl páté míle od Drážďan v stranu západní;[47]) a rovněž spálena předměstí u Perna i u Drážďan. Nedlouho zde se zdrževše, táhli Čechové po Labi dále až

[47]) Zpráva o vypálení kláštera tohoto nachází se již v dopise Erfurtských ke Göttingenským dne 29 Prosince; i musilo se tedy státi o několik dní dříve.

1429 k městu a hradu *Míšni*, kdež rovněž vypálili předměstí asi o svatcích vánočních, brzy pak potom také západněji města *Döbeln* a *Mügeln*, ku kterým nejspíš dorazily jen lehké zástupy, vypravené z ležení před Míšní.

Vynasnažením kurfirsta saského Fridricha sešla se velká vojenská moc k obraně jeho země. Krom vojska jeho vlastního, které sebral v krajině mezi městy *Grimmau* a *Lipskem*, přitáhli mu ku pomoci z knížat sousedních Fridrich landhrabí durynský, Vilém mladší vévoda Brunšvický, Gunther arcibiskup Magdeburský, Jan mladší markrabí brandenburský a mnozí jiní páni ze šlechty říšské, též biskupové Naumburský, Merseburský, Halberstatský, Hildesheimský a branný lid některých mocnějších měst říšských, jakož z Erfurta, z Hály, z Mülhausen, z Norimberka. Veškeré vojsko toto, v počtu mnohem silnější než české, prý asi 100.000 mužů, strojilo se k bitvě; prodlévalo však nejspíš, až by se ještě úplněji sešlo; neb se jmenovitě Jan markrabí brandenburský nacházel s lidem svým teprv na cestě. Čechové, zvěděvše o tom, dali se hned na pochod od Míšně v stranu severozápadní až k městu *Oščí* (*Oschatz*), kdež právě markrabí ležel; on však vyhnul se boji [illegible] pospíšením sobě na svém pochodu [illegible] Čechové následkem toho vypálili Oščí dne 29 Pro- [illegible]

jedním řadem. Když byla tím spůsobem asi polovice jich přepravena, vzešel najednou pokřik ve vojště, že již Němci táhnou na ně; což spůsobilo velké obávání nebezpečenství, protože řekou byla jedna polovice vojska českého oddělena od druhé. Ti, kteří již byli přes řeku, ihned se spořádali v šik, a táhli ku předu. Brzy se však ukázalo, že neměli Čechové hlavního vojska německého před sebou. Byl kurfirst saský Fridrich vyslal toliko 800 jízdných vedením Hanuše z Polenska, aby Čechy shlédl a pokud možná zamezil jim přechod na brodě.[48]) Přišlo k boji u blízkého lesa, kdež se Čechové postavili, a Němci poraženi jsou na hlavu statečným vedením Jana Zmrzlíka Orlického. Čtyry sta Němců padlo na bojišti, mezi nimi šlechtici durynští Dětřich z Witzleben, Jiří z Wangenheima a Fridrich Fictum; 150 bylo zajato, mezi nimiž Jiří Witzleben z Berky; ostatní utekli ke svým. 1429

Boj tento stal se snad asi posledního dne onoho roku nebo prvního dne roku 1430. Čechů ještě téhož dne došel potupný dopis od vojska německého, kterým se jim jakožto kacířům hrozilo pobitím na den zejtřejší. V jistém očekávání hlavní bitvy chystali se, a bděli celou noc, majíce se na pozoru před náhlým přepadením. Zatím přepravily se všecky jejich ostatní vozy přes Muldu. Ráno časně druhého dne spořádalo se vojsko k boji, slyšelo mši dle obyčeje, a posilnilo se jídlem a pitím. V tom přišlo návěští, že vojsko německé odtáhlo bez boje. Kurfirst Fridrich, seznav nejspíš podobný strach mezi bojovníky svými a svých spojenců, jaký byl vjel do Němců před třemi léty u Tachova, byl dal zapáliti boudy ve svém ležení, a vojska rozpustil, kteráž rozjela se k svým domovům. Fridrich sám obrátil se do Durynk přes *Lipsko*, kdež obávaje se obležení města tohoto, kázal vypáliti předměstí. Čechové dali se ihned na pochod, chtíce nepřátely dohoniti, a táhli dva dni po stopě jejich na blízko Lipska. Když však velkého vojska německého nikde již nebylo, uzavřeli vůdci rozděliti svou moc na *pět vojsk*, aby každé táhlo obzvlášť, 1430

[48]) Počet 800 a vůdce Hanuše z Polenska udává toliko Theobald, ale zdá se, že užil staršího pramene nyní neznámého.

1430 jedno od druhého ve vzdálí asi jedné míle, tak aby hubením zasáhli krajinu ve větší šíři. Dvě vojska byla Táborská, dvě Sirotčí a jedno hlavně Pražanů Staroměstských. Nad prvním vojskem Táborským byl postaven Jakub Kroměšín spolu s knězem Prokopem, nad druhým Ondřej z Řimovic; nad Sirotčími dvěma vojsky Jíra z Řečice a Jan Královec; nad vojskem Staroměstským Sigmund z Kotenčic.[49])

V rozdělení tomto dala se vojska v tažení od Lipska směrem ke straně polední, tak že zasáhla strašlivými spoustami západní krajiny Míšně a východní krajiny Durynska. Nikdež nebylo proti nim žádné obrany. Všecko utíkalo z menších měst, městeček a vesnic; šlechtici a bohatí lidé napřed, chudý lid opuštěný za nimi; bojovníci čeští pak, kam přišli, pobrali, co mělo cenu, vybíjeli zvláště kostely, a brali z nich

[49]) Pět vojsk, o jichž rozdělení vypravují *Staré letopisy české* pag. 79, připomíná se také v několika listinách a dopisech z toho času. Jaké pak to rozdělení bylo, jeví se dosti jasně ze smlouvy měšťanů Bamberských s vůdci vojska českého zavřené dne 6 Unora (v Palackého *Urkd.* II. 103). Smlouva ta svědčí totiž „den edlen, wirdigen und gestrengen Jacoben Cromesinn, knyzi Procopp, Endresen, Jorgen, Sigmunden und Cralowitzen, haubtleuten des behemischen volkes der fünf here, des grossen und alten Tabors, der Waisen, der alten Pregischen stat und den andern stetten". Velkým Táborem rozumí se zde polní vojsko Táborské, starým pak Táborem vojsko z města Tábora i snad z jiných Táborských měst. K tomuto druhému vojsku hodí se Ondřej (Enders) z Řimovic který se v jedné listině roku 1430 (v Palackého *Archivu českém* III. 502) nazývá heitmanem polním v Táboře (vedle Ondřeje Kartaje vládaře a purkmistra i konšelů města Tábora) a v listině vydané Besoldem (III. 175) z téhož roku ještě případněji Andreas de Rzimowicz capitaneus exercitus antiqui Tabor. Na vojska Sirotčí vztahují se, jak za to mám, slova: *der Waisen* a *den andern stetten*, kdež se myslí města Sirotčí, tak že jest tu týž rozdíl jako u Táborů mezi jedním vojskem polním a druhým z měst. Nad vojsky těmi stáli Jíra z Řečice (Jorg), o kterém víme, že co heitman Sirotčí ve jménu celého vojska vydal dne 3 Un. 1430 list bezpečný Fridrichovi braudenburskému, a Jan Královec. Vojsko Staroměstské vyznačuje se docela jasně, a k němu musí se tedy vztahovati pátý heitman Sigmund, to jest Sigmund z Kotenčic, nám odjinud známý (ne Sigmund ze Slaného dle Palackého III. 2, 329, poněvadž to byl heitman Táborský).

kalichy, missaly, drahé monstrancí a jiné klenoty, též zvony 1430
z věží; potom pustili oheň. Z větších měst durynských zloupili a vypálili tímto spůsobem *Altenburk*, kdež toliko hrad byl obhájen, a dobyli *Jeny*. Když přitáhli k městu tomuto, byl hrabě tamější s konšely na radnici, berouce radu, měli-li by se brániti čili vzdáti se. V tom již vrazili Čechové do města útokem, a vzali je všecky v zajetí.

Asi tři neděle po útěku Němců od Grimmy přitáhli Čechové v ustavičném hubení krajin ku *Plavnu* v zemi Foitské, městu a hradu pana Henricha z Plavna, proslulého mezi panstvem českým strany pod jednou, který tu dobu nebyl tam přítomen, nýbrž přebýval na svém hradě Kynžvartě v Čechách, v krajině mezi Chebem a Teplou. Purkrabí jeho na Plavně Hanuš z Rašova dal se u vyjednávání, a zavřel umluvu, dle které měla posádka složiti odění a svobodně odjíti. Když však za příčinou tou bylo něco lidu z vojska českého vpuštěno do města pod bezpečenstvím, aby se o složení zbroje přesvědčili, srotil se proti nim obecný lid ve městě, a všichni jsou pobiti. Jak se o tom zvědělo v ležení před městem, dali se bojovníci čeští ihned v útok; hnali prý jako slepí ke zdem městským, a dobyli města na překot. Tu pobíjeli všecko, co potkali, napořád, jen pohlaví ženského šetříce. Mnoho lidí se uteklo na hrad. Čechové však hnali bez meškání také ke hradu, a dobyli ho téhož dne (25 Led.). Asi 700 lidí bylo v něm zabito a smetáno se zdí; jiní jsou zjímáni, mezi nimiž purkrabí a heitman hradu s některým počtem šlechticů.[59])

Dobytí Plavna spůsobilo tím větší strach daleko široko; a poněvadž nebylo odtud daleko ke hranicům českým, obávali se měšťané Chebští a Loketští, že se vojska česká přes jejich krajinu vrátí do Čech a udeří na ně. Obrátili se o pomoc k Fridrichovi markrabí brandenburskému, který se krátce předtím byl navrátil z Prešpurka od nových porad s králem Sigmundem, a meškal nejprvé v Normberce (od 13 Ledna),

[59]) Zprávy sobě odporné Martina z Bolkenhaina (pag. 361) a kroniky Staro-Celské (u Menkena II. 417) dají se tuším nejpřirozeněji srovnati spůsobem, kterým zde vypravováno.

1430 potom ve krajině svého purkrabství Normberského na zámku *Plassenburce* u Kulmbacha. Kurfirst sám byl dostal zprávu od vyzvědačů svých ve vojště českém, že se potáhne na Cheb. Protož vypravil něco lidu svého Chebu a Lokti ku pomoci, ač musil mysliti také na nebezpečenství hrozící jeho vlastní zemi; pročež žádal snažně rozličných sousedů svých o pomoc, jmenovitě měšťanů Normberských, biskupa Würzburského, vévod bavorských. Proti jeho nadání obrátili se Čechové od Plavna pominutím hranic českých do *Frank* a předně do země jeho. První bylo město *Hof*, kterého dobyli a vypálili. Hrad nad ním byl dobře osazen rytíři a panoši markrabovými, nad nimiž byl heitmanem Kašpar z Waldenfelsa. Čechové nezdrželi se dobýváním jeho, když s nimi Waldenfels zavřel smlouvu, kterou slíbil jistou summu peněz za ušetření okolí. Táhli tedy dále k *Münchberku;* vypálili toto místo a vesnice okolní, potom pak rozdělili se na dvě strany; jedni zaměřili na Kulmbach a Plassenburk, druzí v levo na Baireut. Nedaleko města tohoto vypálili klášter *Himmelkron* a blízkou vesnici Lanzendorf. Kurfirst Fridrich, když se blížili, opustil Plassenburk, a odebral se do *Baireuta*, již asi 28 Ledna.[51]) Tam přišlo mu poselství od Kašpara z Waldenfelsa, který ho žádal o osobní schůzi v jistém místě, prý na domluvenou o způsob, jak by se mohlo obdržeti, aby Čechové odtáhli. Bylоť mu od vůdců vojska českého oznámeno, žeby se chtěli s kurfirstem smluviti. Fridrich vyjel mu vstříc. Za jeho vzdálení přiblížil se však některý oddíl vojska českého k Baireutu, a hned jízdný lid zůstavený ve městě posádkou ve strachu ujel před nimi v noci, a Baireut dostal se nazejtří ráno do rukou Čechů. Vlastní šatstvo a knihy i jiné věci kurfirstovy, k jeho potřebě náležející, upadly jim v kořist.

Zatím vojsko, které táhlo ke *Kulmbachu*, zmocnilo se tohoto města bez odporu, a leželo pět dní v něm a v okolí, očekávajíc příchodu druhých. Kašpar z Waldenfelsa zavřel

[51]) Dne 28 Ledna odpověděli Normberští k listu jeho psanému z Plassenburka, a téhož dne došlo jich jiné psaní od něho dané v Baireutu. Viz Palackého *Urkd.* II. 94, 95.

s nimi opět smlouvu, aby města tohoto ušetřili za výkupné; 1430
i ač prý již víc než polovici peněz vyplatil, nebyla prý smlouva zdržena, nýbrž vypáleno město s kostelem a klášterem. Plassenburk však hájil se šťastně. Odtud dalo se vojsko na pochod přes hory na levé straně řeky Mohanu, a vtrhlo do země biskupa Bamberského. Tam vypálili města a městečka Maineck, Weissmein, Kunstat, Scherlichz, Holfeld, Weissenfeld, a jeden zástup zaměřil již proti sídlu biskupovu, *Bamberku*. Město toto nemělo hradeb; nedopouštěla jich nikdy vystaviti kapitula biskupská, aby měla měšťany jistěji pod svou mocí. Protož, když se blížil nepřítel, dalo se všecko na útěk k Normberku, tak že nezůstalo ve městě více než asi 50 usedlých lidí. Tu se sebrala chátra z okolí i z města, a předešla Čechy v drancování. Asi 300 chlapů spiklých vybilo radnici, domy kanovníků a bohatších měšťanů i také kláštery jeptišek, pobrali, co se jim kde líbilo, podrahnili si na vínech a dobrých pokrmích, a páchali také všelikou nešvaru (asi 2 Unora).

Tu chvíli počalo se však již vyjednávání o mír mezi Čechy a kurfirstem Fridrichem. Kašpar z Waldenfelsa, s nímž se kurfirst byl sešel v místě ustanoveném, měl k němu vzkázání od heitmanů pěti vojsk českých, kterým ho vyzývali, aby přijel k nim do vojska, žeby rádi s ním o dobré uhodili. Kurfirst Fridrich, jemuž se po snažných jeho prosbách předešlých nedostalo od sousedů jeho téměř žádné pomoci, odebral se spěšně do Normberka, a vzav tam radu s knížetem Janem bavorským, jehož sídlem byl Sulzbach, s hrabětem Ludvíkem Öttingským, s měšťany Normberskými, s úředníkem biskupství Bamberského, který nepochybně meškal již v Normberce na útěku, i s některými jinými sousedy, uzavřel vyjednávání toho nezamítati. Následkem toho vydali mu vůdcové čeští průvodní listy, aby mohl bezpečně k nim přijíti. Dva byly dány dne 3 Unora z ležení u Kulmbacha, z nichž jeden od Jíry z Řečice, heitmana Sirotků, a druhý od pana Smila ze Šternberka, Viléma Kostky a Beneše z Mokrovous. Zároveň vypraveni byli od každého z pěti vojsk českých dva zřízenci pod bezpečenstvím do Normberka, aby kurfirsta k vojsku do-

1430 provodili. Takž odebral se s nimi kurfirst Fridrich až na půl míle cesty od ležení tehdejšího u *Holfelda* v zemi Bamberské, kdež dne 6 Unora na zámku blízkém *Zvernici* předně zavřena jest prostřednictvím jeho smlouva mezi heitmany pěti vojsk českých s jedné strany a úředníkem biskupství Bamberského Hanušem z Wittstatu i plnomocníky měst Bamberka a Forchheima ve jménu celého biskupství Bamberského, kteroužto smluvou vykoupila se země biskupská od dalšího hubení summou 12.000 zlatých Rýnských. Dva tisíce složili Bamberští hned; ostatních 10.000 měli složiti ve dvou lhůtách, o středopostí a o sv. Jiří, na zámku Andělskéhoře, náležejícím Jakoubkovi z Bíliny. Kurfirst Fridrich zaručil se za ně spolu s úředníkem čili fictumem Amberským Vilémem z Hohenrechberka a několika jinými šlechtici, kteří byli přijeli s ním k tomuto jednání.

Smluvou touto byl Bamberk uchráněn od záhuby, která mu již okamžitě hrozila. Ale hlavní smlouva s Fridrichem samým a jinými jeho sousedy nedošla ještě k cíli, nejspíše že kurfirst neměl dostatečných plnomocenství od druhých ke splnění žádostí, které Čechové kladli za výminku. Bezpochyby vrátil se kurfirst do Normberka k novým poradám; a zatím Čechové, neposkytše žádného příměří, dali se v pochod hloub do země jeho, rozdělivše se, jak vychází na jevo, opět na dvě polovice. Jedni táhli ve směru jihovýchodním až k Potenšteinu, a učinili útok na blízký odtamtud zámek *Beheimštein*. Posádka jeden den se bránila; v noci však se podtají dala na útěk, a Čechové uvázavše se v zámek opuštěný, nalezli v něm mnohé a dobré zásoby. Odtud vtrhli přes *Pegnici*, kterou vypálili, do země Jana vévody Sulzbašského. Tam vypálili města *Eschenbach, Auerbach* dne 9 Unora a mnoho tvrzí, i učinili velké škody, zvláště na zboží některých klášterů. I Sulzbach byl již opuštěn od obyvatelů ze strachu. Druhá polovice vojska, silná prý asi 20.000 mužů, zaměřila více v pravo na Normberk, a přitáhla až ke městečku *Gräfenberku*, které Normberským náleželo, jen na tři míle cesty od Normberka.

Ačkoliv byl *Normberk* město pevné a veliké a k obraně 1430
všelikým způsobem dobře připraven, předce byl mezi obyvateli jeho strach pořád větší, čím více se vojsko české k němu blížilo; a to nejspíš rozhodně přičinilo, že jak knížata tak měšťané svolili konečně k umluvám, jakých Čechové podávali. Kurfirst Fridrich odebral se podruhé k vojsku českému, a zavřel s vůdci jeho *smlouvu* na hradě *Beheimšteině* výše zmíněném asi dne 10 Unora,[52]) ve jménu svém, biskupů Bamberského a Aichstetského, Ludvíka falckrabí Rýnského, vévody Sulzbašského Jana a města Normberka. Jako předtím Bamberští, zavázali se nyní také druzí účastníci smlouvy této zaplatiti summy peněz, za které měli Čechové ušetřiti krajin jejich od všelikých dalších škod až do sv. Jakuba toho roku. Kurfirst Fridrich měl dáti 14.000 zlatých Rýnských, vévoda bavorský Jan 10.000, měšťané Normberští 11.000. Druhá důležitější výminka byla, že ustanoven sjezd v Normberce o sv. Jiří téhož roku k volnému slyšení Čechů o čtyry artikule Pražské; ku kterémužto sjezdu měli přijíti Čechové s mistry svými, z říše pak doktoři ze všech arcidioecezí. Kurfirst Fridrich měl se přičiniti o svolení papeže, krále Sigmunda i kurfirstů a jiných knížat k držení sjezdu tohoto. Kdyby se pak sjezdem nedosáhlo sjednocení o víře, aby bylo jiným spůsobem hledáno cest, jak by mohl válkám a záhubám učiněn býti konec.

Po těchto umluvách dala se vojska česká na cestu k domovu, táhnouce nyní teprv krajinou Chebskou. Když vypálili předměstí u *Cheba* a učinili velké škody v celém okolí, dali se i měšťané Chebští ve smlouvání, a vykoupili se 1700 zlatými od dalších záhub. Od Cheba obrátilo se vojsko ještě v pravo, a spustošilo panu Henrichovi Plavenskému zboží jeho

[52]) Dne 11 Unora píší Normberští, „daz unser gnediger herre, marggraf Fridrich von Brandemburg, yeczunt in etlichen sachen auszen ist bei etlichen aus der Hussen here, da sie denn niht verren vor unserr stat bey dem Pottenstein und daselbst umb mit iren wagenburgen und heren ligen. (Palackého *Urkd.* II. 110) Dne 12 Unora píší již, že jest u nich ve městě (tamž 111). Může se počitati, že se Fridrich 11 Unora nacházel na cestě od Beheimšteina, asi 6 mil od Normberka vzdáleného.

1430 okolo hradu *Kynžvarta*, dobýváním jeho se nezdržujíc. Odtud rozstoupili se po čtyřech cestách do vnitra země, vezouce kořist ohromnou. Počítalo se 70 až 100 hrazených měst, hradů a tvrzí, které vyloupili a vypálili na tomto tažení; vsí vypálených nikdo nepočítal. Kořist se vezla na 3000 vozů, a každý vůz táhlo při nejmenším šest koní, k některým bylo jich však připřeženo 10, 12 i až 14. Také pak vojsko bylo při navrácení mnohem četnější než při výjezdu ze země; čítaloť se nyní 52.000 pěchoty a přes 20.000 jízdy. Dílem byly se nejspíš některé zástupy vypravily z Čech za vojskem hlavním něco později; dílem však snad bylo se vojsko rozmnožilo podobně jako přede dvěma léty ve Slezsku připojením se k němu cizí chasy, kterou vábila příležitost loupeže. Dne 21 Unora drželo vojsko vjezd svůj do Prahy, kdež purkmistr a konšelé Staroměstští častovali přednější ze svých i z hostí na radnici.

Hrůzy puštěné tímto tažením na země okolní bezpochyby neminuly se s účinkem také v Čechách samých při straně pod jednou, že tím spíše hleděla si zachovati pokoj, kde jej dotud měla. Svědčí o tom zavření dalšího *příměří landfridu Plzenského* se stranou pod obojí, ktere se stalo, když ještě vojska byla venku, asi 26 Ledna;[53]) podobně příměří Oldřicha Rosenberského zavřené s Klatovskými a nepochybně i s ostatními Tábory za nedlouho potom dne 5 Března.

Mezi zaneprázdněním vojsk za hranicemi nepřestala doma rozepře mezi Příbramem a Englišem ještě docela zajímati mysli. O třech králích drželi kněží Táborští *sjezd na Táboře*, na němž uzavřeli některé prostředky proti následovníkům Příbramovým, aby nesměli mínění jeho šířiti proti lidem ve městech náležejících ke bratrstvu Táborskému. Na každém knězi, který by chtěl ve městech těchto nebo na tvrzích a v jiných místech meškati, mělo se žádati, aby se předně s kněžími Táborskými srovnával ve všem podstatném, co ná-

[53]) Zápisek k tomu dni v *Lib. collect.* 69: It. pro pergameno ad cancellariam ad trengales literas um lantfrid Plznensi et castrensibus per Hampolecz V gr.

leží k víře; aby netupil Táborského řádu mše; aby nekonal 1430
svěcení vody, vajec, kočiček a t. d. ani jiných obřadů nepodstatných, které jsou opominuty; aby o těch věcech, o které jest spor mezi kněžími Táborskými a mistry učení Pražského, jakož o ornátech, o ctění svatých, o očistci a t. d. zachovávali mlčení, zvláště když se jim v místech těch dopouští sloužiti řádem svým a v ornátech; konečně aby písemně slíbili vyznávati o svátosti oltářní, že ji Kristus pán i svatý apoštol Pavel po posvěcení nazvali v pravdě chlebem, kterýžto věřící vyznávají býti tělem Kristovým, bez všelikých jiných přídavků, ku kterým prý Příbram a jeho tovaryši chtějí tisknouti lidi věřící. Listem daným pod pečetí biskupa svého Mikuláše z Pelhřimova dne 13 Ledna 1430 žádali kněží všech heitmanů a správců obcí Táborských, aby nad zachováním těchto nálezů drželi ruku. Při smýšlení protivném straně Příbramově jeví se v nálezích těch dosti zřetedlně šetrnost k většině tehdáž panující v duchovenstvu Pražském, ač byly mezi ní a většinou kněží Táborských podstatné rozdíly ve víře.

Brzy po navrácení vojsk drženo jest *shromáždění v Praze* v kolleji Karlově, jehož se účastnili Táboři, Sirotci i Pražané a páni a zemané strany pod obojí, a kteréž trvalo asi od 8 Března až snad do začátku měsíce Dubna toho roku. Za příčinou jeho nacházel se již 9 Března kněz Prokop Holý v Praze, a pokud víme ze zápisků souvěkých, meškal tu ještě i 4 Dubna, častován jsa štědře spolu s jinými hostmi od konšelů Staroměstských. Z hostí těch připomínají se mezi jinými zejména pan Jan Smiřický i Václav Carda z Petrovic, který byl s ním předešle bojoval co heitman Pražský, tak též Vilém Kostka z Postupic; z čehož viděti, že byla obnovena svornost mezi mnohými, kteří před nedávnem stáli nepřátelsky proti obci. Dne 6 Dubna byli pozváni k obědu na radnici spolu s jinými hostmi mistr Křištan z Prachatic a kněz Jan z Rokycan, ač také náleželi každý k jiné z dvou stran, na které se tehdáž duchovenstvo Pražské dělilo. O tom, co se na sjezdě tomto jednalo, nezachovaly se nám zprávy docela žádné; ale není pochybnosti, že to bylo zamýšlené slyšení v Normberce,

1430 vyjednané smluvou Beheimšteinskou, ku které se vztahovaly porady tudíž konané.

K slyšení Normberskému konal také kurfirst Fridrich brandenburský přípravy dle umluv hned po odtažení Čechů ze země jeho. Vypravilť ve příčině té poselství ku papeži i ku králi Sigmundovi, a psal o tom všem kurfirstům i jiným některým knížatům, žádaje jich, aby poslali do Normberka své doktory. Od krále Sigmunda nadál se, že bude při slyšení sám moci býti přítomen. Nebo bylo na sjezdě v Prešpurce posledně zmíněném vyjednáno svolání sněmu říšského v Normberce, ku kterému Sigmund slíbil přijeti. Listy danými od něho dne 18 Prosince byl sněm ten položen ke dni 19 Března, a ještě po poslích, kterými jej Normberští zpravili o smluvách zavřených s Čechy, vzkázal jim, že míní k nim přijeti dne 26 Března. Čechům byl Fridrich hotov dáti ve jménu svém a druhých knížat, kteří zavřeli smlouvu s nimi, bezpečný průvod do Normberka a zase zpět do Domažlic pro 400 osob,[54]) s výslovným ustanovením, aby po čas meškání svého směli konati služby boží dle svého spůsobu v místech k tomu vykazaných, a v Normberce ani na cestě aby nikdež nebyly stavovány služby boží pro přítomnost jejich.[55]) Zníti měl průvodní list jak heitmanům Táborů a Sirotků tak městu Pražskému, pánům strany pod obojí a kněžím i mistrům a všem, kdož by byli v průvodě poslů.

Ale svobodné slyšení ve věcech náboženství, kterého se Čechové již tak dlouho marně dovolávali všelijakým spůsobem bylo i tentokrát zmařeno tím samým odporem jako pokaždé předtím. Papež Martin V zakázal i tentokrát hádání o víru s kacíři dokonce; a také král Sigmund nechtěl se slyšením Normberským nic míti. Již 16 Března psal z Trnavy v Uhřích Oldřichovi Rosenberskému, že se míní bez meškání dáti na

[54]) V dopise Lewina z Winsberka od 16 Března 1430 (v Palackého *Urkd.* II. 128) praví se, „dass sie nicht sterker denn mit funf hundert pferden zu solchen tage kummen sollen".

[55]) Formuláře průvodních listů těchto uveřejnil Besold v *Reichskriege gegen die Hussiten* III. 169, 175.

cestu do Němec a pojednati v Normberce o svých věcech, 1430
ale při rokování onom dle umluv mezi Čechy a kurfirstem brandenburským že býti nemíní. Na místě toho uložil purkrabí Karlšteinskému Zdeslavovi Tluksovi, aby zajel do Prahy, kdež právě byl sjezd výše zmíněný, a hleděl pohnouti osob tu přítomných, by k tomu, co on jim vloni v Prešpurce podával, přistoupili.[56]) K tomu beze vší pochybnosti sjezd tento nesvolil; ale k slyšení v Normberce také nepřišlo. Kurfirst brandenburský, nemoha proti vůli vyšších mocí provésti svůj úmysl, splnil Čechům toliko svědomitě závazky své v příčině výkupného, kteréž dle umluvy odvedeno do Domažlic. Kněz Prokop Holý, Vilém Kostka z Postupic a jiní jezdili tam ku přijímání peněz.

Když se vyjednávání smírné nedařilo, pokračovali Čechové hned zase dále ve válečných jízdách do okolních zemí. Bezpochyby stalo se o to právě také na zmíněném sjezdě Pražském usnešení, dle kterého předsevzato dvojí tažení zároveň, jedno do Slezska, druhé do Uher.

Na výpravu do *Slezska* vytáhlo polní vojsko Táborské v počtu asi 10.000 mužů pěchoty a 1200 jízdných již asi v druhé polovici měsíce Března,[57]) snad vedením Jakuba Kroměšína,[58]) ježto Prokop Holý tu chvíli byl ještě na sjezdě

[56]) V knize berní častěji zmíněné (fol. 71) čtou se zápisky dne 12 Dubna: Item Sigismundo capitaneo de mandato dominorum consulum equitanti versus Carlsstein et conducenti dominos Novae civitatis 10 gr. a k 19 Dubnu: Item Cumpan nuncio in legatione ardua versus Carlstein 3 gr. Zdá se, že to s jednáním Zdeslava Tluksy souviselo.

[57]) Bartošek udává začátek neurčitě „in quadragesima", t. j. po 1 Březnu. Martin z Bolkenhaina praví, že vojska česká po navrácení ze Frank zůstala doma asi 6 neděl až do tohoto opětného tažení do Slezska, což by ukazovalo, počítáme-li od prvních několika dní po smlouvě v Beheimšteině, asi na 26 Března. To se pak dosti dobře srovnává s dopisem Konrada knížete Olešnického, psaným z Olešnice dne 28 Března, ve kterém praví, že ho včera v noci (27 Bř.) došla zpráva z Kozlího o přechodě Čechů přes Odru nedaleko tohoto místa.

[58]) K tomu zdají se ukazovati slova u Bartoška pag. 165, kdež po vypravování o tažení Táborů do Slezska a Sirotků do Uher praví: Presbyter vero Procopius, cum sic secta Orphanorum, ipsius secta et capitaneus suus Joannes Kromiessin divisi erant ɔc.

1430 v Praze. Na Moravě přidal se k nim dávný společník Dobeslav Puchala Polák, i vtrhli odtud krajinou knížete Opavského, který byl s nimi v příměří, do horního Slezska, kdež rozdělili se na pět zástupů a plenili svým spůsobem obyčejným krajinu knížetství Kozelského, vypálili též sedm vesnic ve knížetství Ratibořském. Asi 25 Března přešli u *Kozlího* přes Odru, a spojili se na druhé straně řeky se zástupem polským, který jim přivedl ku pomoci kníže *Sigmund Korybutovič*, přitáh od Krakova knížetstvím Těšinským. Spojené vojsko udeřilo hlavně na panství Konrada Bílého knížete Olešnického, bratra biskupa Vratislavského, v těch stranách ležící. Když přitáhli k městu *Hlivici*, jehož polovice jedna náležela knížeti tomuto, druhá knížeti Osvětimskému, chtěla jedna část se vzdáti, druhá se dala v bránění. Čechové však dobyli města útokem, a zbili dílem, dílem zjímali obyvatele té části, která se bránila. Ihned uvázal se Sigmund Korybutovič ve město toto i což k němu příslušelo, a získal sobě tudy dopřáním Čechů malého panství ve Slezsku. Potom dobyli Čechové také *Bytoma* dále na východní straně odtud blíž samých hranic Polska. Měštky uprosily vypálení města tohoto, vyšedše ven s dary hojnými.

Po těchto výbojích v jihovýchodních končinách Slezska přidal se k Čechům ještě jeden spojenec ze Slezska samého, *Bolek* mladší kníže *Opolský*, který zavřev již přede dvěma léty smlouvu o stálý mír s nimi, nyní docela k nim se přidal i v náboženství. Spojiv se se zástupem Puchalovým, udeřil ve východním sousedství sídla svého Opole na město *Krucburk* při pomezí polském, náležející knížeti Břežskému, zmocnil se ho, a zůstavil v něm Puchalu, kterýž odtamtud dobyl potom také blízkého města *Byčiny*. Od Krucburka vpadl Bolek do krajiny *Namyslavské* na cestě ke Vratislavi; tam však potkal se s silným odporem. Namyslavští, obdrževše pomoc od Vratislavanů, porazili jej se škodou znamenitou na útěk.

Hlavní vojsko české tu chvíli bylo se z pravé strany řeky Odry obrátilo zase na stranu levou čili západní, přešedši přes řeku brodem u *Krapkovic* mezi Kozlím a Opolí. Odtud táhli nejprv po Odře dolů až ke *Břehu*, osadili město toto

bez odporu, a pobořili částečně zdi jeho. Tam nebo na blízku 1430 připojil se k nim Bolek Opolský dne 15 Dubna, v sobotu před velkonoci; a Čechové, nejspíš aby zabránili Slezákům, kteří jej byli porazili u Namyslavě, přechod přes Odru, spálili také most u Břehu; potom pak vzavše s sebou, co tam nalezli potrav a nápojů, dali se na pochod ku *Krotkovu* jižně od Břehu, a osadili několik hradů v okolí tohoto města, potom západněji *Střelín* a dne 23 Dubna město a hrad *Němčí*. V krajině této zarazili ležení své, a konali z něho loupežné jízdy asi po 14 dní na všecky strany, shánějíce zvláště mnoho dobytka z knížetství Svidnického, Vratislavského a Nisského čili z biskupství. Na půlnoc zajeli až ke *Středě*, a leželi tam několik dní, potom pak obrátili se odtamtud na blízko hranic českých ke *Freiburku*. Na jihu zmocnil se spojenec jejich Bolek Opolský biskupského zámku *Křísova* (Greisau) mezi Nisou a Prudníkem (Neustadt), potom i *Prudníka* a Malého Hlohova. Mezitím se vší pílí hradili Němčí, svezli tam hojné zásoby potrav a jiných potřebných věcí, a vložili do města i hradu posádku šesti set jízdných a 400 pěších vedením kněze Bedřicha ze Strážnice. Potom se navrátili s velkou kořistí a jmenovitě mnoha tisíci kusů dobytka přes Kladsko do Čech, tři neděle před letnicemi, tedy asi 14 dne měsíce Května.

Hned po velkonocích, to jest po 16 Dubnu toho roku, bylo se mezitím vypravilo druhé vojsko české na jízdu do *Uher*. K tomu bylo ustanoveno hlavně polní vojsko Sirotků, s nímž vytáhla také jedna čtvrt Pražanů Novoměstských; přidružila se však také některá část Táborů vedením Filipa z Padařova, heitmana na Ostromeči nad Vltavou, též pan Jan Zmrzlík s lidem svým. Veškeré vojsko čítalo 10.000 mužů, a vrchním velitelem byl heitman Sirotčí Velek koudelník spolu s knězem Prokůpkem. Cestu vzali skrz Moravu, a zaměřili nejprvé ke hranicům rakouským. Tu sebralo se proti nim s vojenskou mocí několik heitmanů Sigmundových na Moravě, a svedli s nimi boj u jednoho místa, řečeného prý *Hohenplatz*, na pomezí rakouském blíž jakéhos kostela. Čechové ztratili

1430 více než 150 mužů, ale cesta další do Uher nebyla jim tudy zabráněna. Již někdy v posledních dnech Dubna nebo na začátku Května přiblížili se k *Trnavě*. Tam konal král Sigmund osobně přípravy proti nim, sebrav četné vojsko uherské, srbské i české a moravské. Z příčiny blížení se Čechů byl uzavřel již prvé, odjezd svůj ke sněmu Normberskému odložiti. Rychlý posel, kterého vypravil z Trnavy, oznámil to dne 26 Dubna v Normberce knížatům shromážděným s omluvou královou.

Čechové přitáhli ve spořádaném šiku, zavřeni dle obyčeje vozovou hradbou svou. Tu rozdělil král vojsko své na dva díly, které měly s dvou stran zároveň na ně udeřiti. Jednomu dílu velel Stibor vojvoda sedmihradský, druhému magnat Jan Mátík z Talovec. Čechové, jak se zdá, zpozorovavše to, rozdělili se též na dvě polovice. Vojvoda Stibor učinil se svými útok tak prudký a silný, že již vskočil do vozové hradby vojska proti němu stojícího a spůsobil v něm porážku citelnou. V seči té padl vůdce Čechů, Velek koudelník. Ale zatím Jan Mátík se svým vojskem se opozdil, a mimo to Uhři dali se příliš brzy v plenění táboru českého, jejž pokládali před časem za dobytý. Tu přitáhla druhá polovice vojska českého svým tištěným ku pomoci; a když se tudy obadva oddíly vojska českého spojily, podařilo se jim vytisknouti Uhry zase z vozové hradby a spůsobiti jim krvavou porážku. Jan Mátík, který se zatím přiblížil, vida, že se vojsku Stiborovu zle vedlo, dal se se svými v couvání zpátkem. Tu padlo Uhrů 6000. Čechové měli ztrátu dvou tisíc mužů, z nichž někteří byli spáleni ve vsech blízkých, mezi nimi Jan ze Stezova a Martinek, lidé páně Zmrzlíkovi. Rovněž ztratili asi 2000 koňů, kteří byli zabiti buď při vozích buď pod jezdci. Podrževše ten den pole, udělali si v noci potom mosty přes vody a močály, které jim překážely v zadu, a dali se po nich na zpátečné tažení. Některý den před 11 Květnem nacházeli se již na cestě skrz Moravu v místě neznámo kterém asi osm mil vzdálí od Opavy.[59])

[59]) Dle dopisu Konrada knížete Olešnického psaného dne 11 Května v Olešnici, kterýž obsahuje zprávy o této bitvě, doplňující podstatně zprávy Bartoška a Windeka

Bezpochyby vrátili se v krátce potom do Čech asi téhož času 1430
jako vítězné vojsko Táborské ze Slezska.

V zemi posledně řečené přišlo hned po odtažení Čechů k boji mezi lidmi biskupa Vratislavského v knížetství jeho Nisském a knížetem Bolkem Opolským. Nisští pokusili se o hrad *Křísov* opanovaný od Bolka, a když kníže přitáhl posádce své ku pomoci, porazili ho na útěk, a dobyli hradu i rozbořili jej. Hned pak potom sebrala se větší moc vojenská z biskupství, z knížetství Svídnického, od Vratislavských i od Ludvíka knížete Lehnického a Břežského, kteříž předsevzali obležení *Němčího* proti posádce české zůstavené ve městě tomto a hradě nad ním. Asi 20 Května přilehli, a stříleli ve dne v noci na město z velkých pušek, dobře tři neděle. Posádka odpovídala rovněž střelbou, a jedné noci učinila výpad, i pobila Vratislavským hlídky, které se byly opily a spaly pevně. Po třech nedělích přišla zpráva, že táhlo vojsko české k vybavení Němčího. Z toho se strhnul hned velký zmatek ve vojště obléhajícím. Vratislavští naložili pušky své k odvezení; Svídničtí a Nisští zdvihli se hned též, a vojska se rozjela každé k svému domovu tak rychle, že prý ušli za jeden den, co prvé potřebovali čtyr dní.

Vojsko české, které táhlo posádce v Němčím ku pomoci, záleželo nejspíše v hotovosti kraje Hradeckého neb jiných krajin blíž mezí slezských. Nacházeli se v něm Táboři i Sirotci i páni pod obojí, snad vesměs jen v těch stranách usedlí. Kdo byl vůdcem, nepraví se. Do Slezska přitáhli dvěma cestama, díl totiž přes Kladsko přímo k Němčímu, díl přes Landshut. Když spatřili, že jich vojsko slezské nevyčkalo, táhli volně a zdlouha zemí skrz, a spojili se v krajině mezi městy Javorem, Střihomem a Bolkenhainem. Tam se odvážili obrany proti nim čtyři zemané s poddaným lidem svým sedlským na dvou dvořích a tvrzích ve vsi *Vedrově* (nedaleko cesty z Bolkenhainu do Javora) vedlé sebe ležících, bratří Wolfart a Mikuláš z Rybnic na jedné tvrzi a bratří Kunc a Mikuláš z Rybnic, oněch bratranci, na tvrzi druhé. Čechové postavili hned šest praků proti oběma tvrzím v den před

1430 božím tělem (14 Čv.), a stříleli na ně den a noc, potom se dali v útok, a vyplnivše příkop hatěmi, přešli přes něj, a drali se na zdi. Obležení chtěli se jich ubrániti házením hořících věder se zdí; ale neprozřetelně zapálili tím sobě sami, a dílem uhořeli, dílem zjímáni a upáleni jsou v jizbě lázenske přede dvorem; jen 16 utekších se do sklepa bránilo se dále; konečně pak vzdali se jednomu z pánů českých ve vojště, kterýž jim uprosil životy a vzal je toliko v zajetí.

Příběh tento spůsobil ustrašení obecné v okolní krajině. Lidé, nemajíce nikdež obrany, utíkali ze zámků i z dvorů, nebo se smlouvali o výpalné. Tu se odebral do ležení českého u Vedrova pan Heřman *Cetric* seděním na Firstenšteině, vzav potaz s některými sousedy; a maje známé mezi pány českými ve vojště z blízkeho sousedství svého při hranicích, pokusil se zjednati smlouvu jich pomocí, a prosil o slitování se nad ubohou zemí. Zprvu odpovídali mu heitmanové a starší Táborů a Sirotků příkře, žeť oni jsou jich nepřátelé, žeť je v zemi této nazývají kacíři, a připomínali mu, kterak Slezáci prvé hubili jich zemi. Mrzí-li vás nyní totéž od nás, pravili, braňte nám toho; hle! tu jsme, a stavíme se vám; pusťte se do nás. Když však Cetric neustal žádati aspoň nějakého příměří, vzali vůdci vojska českého potaz, a oznámili mu konečně, že povolí příměří, když se krajané jeho zaváží nechati tanců a netrpěti veřejných nevěstek mezi sebou, nýbrž vyhnati je ze země, jak se prý stalo v Čechách. Měli se tudy skutkem přiznati k artikuli Pražskému o stavování zjevných hříchů. Cetric přivolil k žádosti, která se mu viděla býti dosti podivná, a Čechové povolili mu čtyr dní od soboty do úterého (17 až 20 Čv.), aby se mohl dorozuměti s krajany knížetství Svídnického; za ten čas že nebudou páliti ani jímati neb zabíjeti, než toliko bráti potravu, kde ji najdou dle potřeby. Cetric odebral se tedy do Svídnice, kdež mu rádi dali moc k zavření smlouvy, jak by nejlépe mohl. Než se vrátil, byli Čechové za příčinou špižování odtáhli z ležení svého u Vedrova dále až k *Hojnu* mimo Lehnici, kdež po marném pokuse o dobytí města náhlým přepadením vypálili předměstí (20 Čv.). V ležení

u Hojna smluvili konečně s Cetricem *příměří* od sv. Jana 1430
křtitele toho roku až do středopostí roku příštího. Poté vrátili se do Čech třemi cestami, jeden oddíl přes Žitavu, druhý přes Bolkenhain a Landshut, třetí okolo Němčího a odtamtud hrabstvím Kladským.

Hlavní ředitel vojenství Táborského, kněz Prokop Holý, zanášel se mezitím i po skončení sjezdu Pražského, při kterém byl přítomen, ještě delší čas jinými věcmi než vojenskými, ač nám o tom nic určitějšího není známo kromě jízd jeho do Domažlic pro peníze vyplácené od Fridricha brandenburského a jiných jeho společníků. Dne 16 Května nacházíme jej v Nimburce spolu s jinými staršími vojska Táborského a zejména s Otíkem z Lozy, Táborským heitmanem na Nimburce. Teprv někdy v měsíci Červnu, dřív ještě než se vrátilo vojsko české z výpravy k Němčímu, nastoupil s hlavním vojskem Táborským na jízdu do *Moravy*, kdež učinil velké škody okolo Brna, potom pak oblehl hrad *Šternberk* za Olomoucí, náležející paní Perchtě vdově po Petrovi Konopištském ze Šternberka. O příčině této výpravy není nám nic jistého povědomo.

Zhoubné jízdy Čechů do okolních zemí byly stálou pobídkou pro knížata a stavy říše německé, aby se vzchopili proti nim k novému společnému předsevzetí. Porady o to, dávno započaté, šly však velmi zdlouhavě předse. Když král Sigmund pro vpád Sirotků do Uher v měsíci Dubnu odložil svůj příchod ke *sněmu Normberskému*, kamž dle předešlého slibu byl měl přijíti již dne 26 Března; uzavřeli knížata přítomní tam odročení sněmu do 17 Května. I tehdy však ještě meškal Sigmund v Uhřích. Knížata a stavové, sešedše se bez něho v Normberce, usnesli se již 26 Května, že potřeba jest předsevzíti obecné mocné tažení do Čech, jak by nejdříve bylo možná; ale shledávajíce, že se mocné tažení takové nedá tak brzy zříditi, uzavřeli jako před rokem zas prozatím jen tak zvanou válku jezdeckou, aby totiž každý postavil jistý počet jízdných do pole, kterými by se Čechům bránilo a škodilo, aby nemohli najížděti na sousední země tak beze vší překážky. Knížata a města ze západního Německa měli muž-

1430 stvo na ně připadající postaviti do sv. Jakuba (25 Čvce.) u Amberka.

Zdá se, že novými těmito záměry válečnými v Němcích povzbudili se opět někteří horlivější ze strany pod jednou v západních Čechách a vypověděli smlouvy o příměří, ve kterých dotud stáli. První nejspíš byli *Plzeňští*, s nimiž tudy přišlo zase k bojům v zemi. Již někdy na začátku měsíce Června vytáhl proti nim do pole Jakoubek Bílinský; byl však od nich poražen blízko Plzně samé, ano i sám zraněn, a ze 24 vozů, s kterými byl vytáhl, vrátilo se mu prý jen jedenáct.[60]) Nejspíš se vítězstvím tímto Plzenských osmělili někteří jiní jejich sousedé, až tím zavdána příčina k větší výpravě proti nim do západní polovice země české. Dne 11 Července, když se Prokop Holý s Tábory nacházel na Moravě při obležení Šternberka, vytáhli z Prahy Sirotci do pole a s nimi opět Novoměstští, zvolivše si po smrti spolusouseda svého Velka koudelníka za vůdce jakéhos strhaře čili prknáře jménem Čerta, nejspíš také souseda Novoměstského, kterýž byl, nevíme kdy, pasován na rytířství.[61]) Předně oblehli tvrz v *Hořovicích*, náležející Sigmundovi Hulerovi, synu tuším Ondřeje Hulera, kterýž s ní sloužil bratřím z Kolovrat, Hanušovi na Krašově a Fridrichovi na Libšteině. Střílevše na tvrz z velkých pušek a z jednoho praku, připravili ji po devíti dnech ke vzdání asi podobným spůsobem jako před půl létem Lichtenburk. Sigmund Huler musil se přidati k vojsku jejich a táhnouti s nimi; tvrz pak a zboží jeho odevzdány jsou mocně panu Janovi Zmrzlíkovi, snad jen do jistého času.

Od Hořovic obrátili se bez meškání dne 20 Července k *Libšteinu*, hradu pana Fridricha z Kolovrat na řece Mži asi půl třetí míle od Rokycan na straně půlnoční, kamž ku pomoci jim přitáhli Žatečtí, Lounští a Slanští se zemany okolními a s velkými puškami třemi i mnohými menšími, též se

[60]) Palackého *Urkd.* II. 149. 150.

[61]) Zpráva u Bartoška p. 165. Nerozumíme jí tak, jako by se Čert byl stal nástupcem Velkovým ve vrchním velitelství nad Sirotky, protože se nikde jinde potom v tom povolání nenachází.

třemi praky. Na hradě byli heitmany ve službě pana Fridricha z Kolovrat Jan Šmikouský onen, který před rokem byl jedním z účastníků plenu před Prahou v krajině mezi Vyšehradem a Zbraslaví, a Jan Bukovský, majíce 80 dobrých bojovníků. Obléhající doráželi střelbou i útoky všelikého spůsobu, a dobyli po některém čase předhradí;[62]) ale hradu samého posádka udatně bránila. Zatím o sv. Jakubě nestála sice ještě vojenská moc Němců, ustanovená k jezdecké válce proti Čechům, u Amberka; ale dálo se zbrojení k tomu aspoň od některých knížat, jakož Fridricha brandenburského, biskupa Würzburského; ano již 26 Července nacházel se lid hraběte Wirtemberského a z panství rytířů řádu německého ve Francích na cestě v Normberce; z čehož snad brali Plzňané a jiní strany pod jednou v jich kraji některou naději. Mezitím však byl na Moravě hrad *Šternberk* po osminedělním obléhání přinucen ke vzdání se. Paní Perchta musila jej vydati v moc kněze Prokopa pod jistou umluvou ten týden o nanebevzetí panny Marie (15 Srpna); a Prokop Holý dal se s vojskem svým odtamtud ihned na pochod do Čech k sesílení těch, kteří bojovali v kraji Plzenském. Z Moravy přidali se k němu tamější páni strany pod obojí; a z Prahy, jak se zdá, vypravili Staroměstští vojenskou moc svou spolu s ním do pole. Již v měsíci Srpnu byl Prokop v Plzensku, kdež nyní vojsko Sirotčí, které stálo před Libšteinem, s ním se spojilo, zůstavivši k dalšímu pozorování hradu toliko 400 střelců.[63]) 1430

V ležení Prokopově byl též ještě před koncem měsíce Srpna držán sjezd, ku kterému dle přání jeho přijeli také páni čeští a vzali s ním bezpochyby radu o tom, jak se zachovati vůči nového zbrojení německého. Mezi pány těmi byl také pan Jan z Opočna, který dle závazku svého při smlouvě o Lichtenburk rovněž připojil se k vojsku Prokopovu s branným lidem svým. Spojená moc Čechů čítala 10.000 mužů pěchoty, 1000 jízdných a sedm kop vozů. Brzy byl

[62]) Píše o tom radda Normberská Ulmským dne 29 Srpna. (*Urkd.* II. 161.)

[63]) Svědčí o tom dopis dne 29 Srpna v Palackého *Urkd.* II. 161.

1430 v Němcích rozšířen strach, že překročí opět přes hranice k hubení sousední země bavorské; ale nepřišlo k tomu. Vojsko Prokopovo pustilo hrůzu války toliko na domácí protivníky, provozujíc pleny v kraji Plzenském daleko široko po více neděl. Tu již okolo 8 Září přišlo k smlouvání o *Libštein*, jehož se vedlé Fridricha z Kolovrat účastnil také bratr jeho Hanuš Krašovský, nejspíš co prostředník. Obadva slíbili státi napotom za jedno s Tábory a s Pražany Staroměstskými a věrně jim pomáhati; na ten spůsob pak od obléhání upuštěno. Také však Plzenští a páni landfridu Plzenského i s nimi purkrabí královský na Týně Horšově, Zdeněk Drštka,[64]) nevidouce posud bližší pomoci od Němců, vyjednávali touž chvíli s vůdci vojska, kteréž stálo dílem u Žlutic dílem u Boru nedaleko Přimdy.

Tu dobu nacházel se král Sigmund ve *Straubinku* v Bavořích. Bylť se konečně zdvihl z Uher při sklonku měsíce Června na cestu ke sněmu Normberskému; ale ve Vídni, kamž přijel dne 28 Června, byl ještě zase zdržen nemocí a jinými příčinami; možná, že se po vtrhnutí Prokopa do Moravy onoho času bál třeba opětného útoku na Uhry a nechtěl se proto vzdáliti; ano vrátil se i ještě jednou do Prešpurka na krátko; i ač byl před 26 Červencem již zase ve Vídni, předc odtamtud teprv krátce před 13 Srpnem odjel na dobro, a přijel dne 25 Srpna do Straubinka. Dle přání jeho přijeli někteří knížata a biskupové něměčtí do tohoto města k němu, a vzali hned tam radu o Čechy, od nichž se zdálo nebezpečenství býti velmi na blízku. Stalo se usnešení ještě před uplynutím měsíce Srpna, aby knížata všecku jízdu svou, každý jak v největší síle, vypravili do pole, a z měst a ze vsí aby vytáhl každý čtvrtý muž. Dne 1 Října neb 6, jak se brzy potom ustanovilo, měl býti začátek výpravy. Král Sigmund sliboval osobně táhnouti s jinými. Všecky země sousedící s Čechy měly býti pohotově, jakž rozkázal král také do Slezska a do Lužice. Kdož byli ve příměří s Čechy, měli je vypověděti, ač chtěli-li nebýti pokládáni za kacíře.

[64]) *Der Dursko* jmenuje jej dopis opata Waldsaského tamže II. 167.

Dali-li se Plzenští a jich sousedé rozkazy těmito pohnouti, 1430
aby nechali vyjednávání s knězem Prokopem, nevíme, ač jest to podobné; neb se jim slibovala také pomoc 1000 jezdci, kteří měli k nim býti vypraveni; a Chebským dostala se brzy potom skutečně pomoc lidem Normberských. Ale obecného účinku zápověd příměří s Čechy jistě neměla. I posádka královská na Karlšteině měla pořád příměří, a pořád je obnovovala v měsících Srpnu, Září i Říjnu toho roku po poslích do Prahy;[65]) a Oldřich z Rosenberka byl posledně dne 13 Července zavřel znova příměří s Tábory na celý rok, jehož zajisté nezrušil. Nebyloť radno na srdnatá uzavření knížat německých a zvláště krále Sigmunda mnoho se spoléhati. Když přijel král dne 13 Září konečně do *Normberka*, braly se tam nové rady o válku, a tu zase s výpravy strojené k 6 Říjnu sešlo. Uzavřeno zase jen, opatřiti hranice proti Čechům k válce jezdecké; mocná pak výprava do Čech odložena na budoucí leto, a položen v Normberce sněm o sv. Kateřině (25 Listop.), na kterém se mělo o to státi konečné sjednocení. Sotva se uzavření toto stalo, došla Sigmunda zpráva, že se všecka vojska kacířů mocně sbírají z Čech i také z Moravy; a že chtí o sv. Havle vtrhnouti do Němec. Protož vydal opět nařízení z Normberka dne 27 Září, aby knížata i města k témuž času byli pohotově s mocí jak největší možná, aby mohli hned vytáhnouti do pole, jak a kdež by jim bylo kázáno. Pohříchu nejsou žádné podrobnější zprávy o vojskách českých v Plzensku po vzdání Libšteina, leč že více neděl projížděli kraj ten a činili v něm zádavy.

Ještě ku konci měsíce Října došla krále Sigmunda v Normberce zpráva, že míní Čechové vtrhnouti přes les do země Jana vévody bavorského, i konaly se z rozkazu jeho některé přípravy k obraně této krajiny. Ale pověst ta byla nejspíš lichá; neb v krátce potom, nejpodobněji o sv. Martině

[65]) Zápisky o tom v počtech Karlšteinských v rukopise kapituly Pražské k 13 Srpnu, 3 Září, 27 Září, 14 Říjnu a 23 Říjnu, kdež se udává, co utratil vyslanec jménem Rus „equitando Pragam in facto treugarum".

1430 11 Listop.),[66] odtáhla vojska z kraje Plzenského, a polní vojsko Táborů vedením kněze Prokopa a Jakuba Kroměšína nastoupilo ještě jednou toho roku na výpravu do *Slezska*. Táhli nejspíš také zase někteří páni pod obojí s vojskem: připomíná se výslovně pan Jan z Opočna. Příčinu k tažení tomuto zavdaly nejspíš boje, které začali znova Slezáci, jmenovitě Vratislavští a z biskupství proti posádce české v *Němčím* a domácím pomocníkům jejím. V bojích těch byl již 1 Září malý oddíl Čechů přepaden nedaleko Svídnice, při čemž 80 jich bylo zabito a 44 zajato, mezi těmito vůdce zástupu Jindřich z Peterswaldu, rodilý Slezák, jejž král Sigmund, když mu poslán byl v moc jeho, dal stíti. Dne 8 Září Vratislavští a Nisští dobyli *Minsterberka*, snad proti Bolkovi Opolskému, a dali hrad tamější pobořiti. Dne 18 Září vzali Bolkovi Opolskému tvrz Märzdorf u Krotkova; a v měsíci Říjnu položili se mocně u *Střelína* proti Němčímu. Tomu měla učiněna býti přítrž.

Prokop Holý táhl s vojskem svým nepochybně přes Moravu, a vtrhnul do Slezska od jihu na pravé straně řeky Odry. Tam se připojil k němu kníže *Sigmund Korybutovič*, snad asi u Hlivice, sídla malého svého panství, odkudž bezpochyby rychlým pochodem protáhli východními krajinami Slezska až zase k *Namyslavi*, na šest mil cesty od Vratislavě. Dne 25 Listopadu objevili se před oním městem, a činili velké škody v okolí jeho. Dne 28 Listopadu zaslali Namyslavským list, psaný ve jménu Jakuba Kroměšína z Březovic jakožto heitmana, knížete Sigmunda litevského a kněze Prokopa i pánů, rytířů a starších vojsk, kterým je vyzývali k vyjednávání, hrozíce sic většími škodami. Namyslavští nedali se však ustrašiti, a odepřeli vzdání; poněvadž pak zdi městské osvědčily se co dosti pevné k obraně, odtáhli Čechové, leževše v okolí osm dní. Vtrhnutí jejich tak hluboko do Slezska mělo však nejspíše již mezitím za účinek, že Vratislavští a spojenci jejich

[66]) Bartošek (p. 166) píše: circa festum Bartholomaei, však patrně mylně, a nejspíš jen z nedopatření místo circa festum Martini.

svého ležení v krajině u Němčího zanechali a spěchali k há- 1430
jení svých domovů. Tím byl hlavní účel výpravy této dosažen, a Čechové, jichž úmysl nemohl býti, aby se snad pokoušeli o dobytí Vratislavě samé, obrátili se od Namyslavě na levou stranu řeky Odry, přes kterou přešli nejspíš u Opole nebo u Břeha, a vtrhli do země biskupovy u Nisy. Tam již dne 4 Prosince oblehli *Otmochov*, a silnou střelbou ustrašili heitmana posádky, Mikuláše Cedlice, tak že vzdal jim hrad a město za svobodný odchod.[67]) Čechové osadili hrad stále a též blízkou tvrz biskupovu *Vrbno* (Würben). Vojsko se nejspíš brzy potom vrátilo do Čech; ale posádky zůstavené v Němčím a v Otmochově trýznily okolní krajinu stále, podporovány jsouce vpády činěnými do Slezska zároveň z některých hradů českých blíž pomezí v kraji Hradeckém, jakož z Abersbacha, z Katzenšteina, z Wissmburka. Příměří, které bylo krajině Svídnické propůjčeno v měsíci Červnu, pokládalo se bezpochyby za zrušené od Slezáků samých, a bylo jmenovitě i měšťanům Svídnickým stále se míti na pozoru, aby se uhleděli škod na svých předměstích, ježto se zájmy a škody dály v blízkém okolí jejich skoro každodenně.[68])

Rok 1430tý, strašlivý okolním zemím mocnými vpády Čechů, byl v Praze poměrně pokojný, ježto po srovnání rozepří mezi Starým a Novým městem již při sklonku roku minulého nebylo žádných domácích nepokojů jako předešlá léta a také okolí Pražské bylo dosti bezpečné. Výhody pokoje tohoto jevily se mezi jiným poněkud také vskříšením činnosti v *učení Pražském*, která byla po deset let předtím téměř docela zastavena.

Bouře obecného lidu v Praze za prvního času po smrti krále Václava byly zaplašily slabé zbytky tří fakult, theologické, právnické a lékařské, které se byly ještě zachovaly po rozkazích koncilia Konstanského proti universitě vydaných

[67]) Den 4 Prosince udává Dlugoš (pag. 572); možná však, že se vzdání stalo o některý den později. Srovn. Grünhagen pag. 199, kdež se mi však celá tato výprava zdá býti chybně pojata.

[68]) Palackého *Urkd.* II. 180.

1430 roku 1416; neb tehdáž všichni doktoři theologie a práv i také skoro všichni mistři v lékařství, jakožto odpůrci strany pod obojí ve strachu opustili Prahu. Jen mistři svobodných umění, kteří byli pod obojí, pokračovali ve čteních, ač jen při malém počtu studujících. Od měsíce Dubna roku 1420, ve kterém obce Pražské uzavřely nastoupiti na obranu proti nepřátelům svého náboženství, přestali i oni přednášeti. Mistrům učení Pražského nastalo jiné zaneprázdnění v hájení zásad, na kterých spočívaly snahy následovníků Husových jednak proti zastavatelům plnosti moci církve Římské, jednak proti výtržným učením novotářů Táborských; ale školy jejich zůstaly po tři léta docela zavřeny. Od sv. Jiří roku 1421 zvolili mistři ponejprv od Havla roku 1419 děkana fakulty artistské, mistra Martina Kunšova z Prahy; ale potom opominuli i volbu tuto opět po dvě léta až do sv. Jiří roku 1423. Tehdáž učinili zase nějaký začátek v učení za nového děkana Petra ze Sepekova; ale při ustavičných domácích rozepřích a bouřích, zvláště pak potom také při rozdvojení mezi mistry samými, nedařilo se jim v tom než velmi po skrovnu. Volení děkana bylo jen dvakrát ještě předsevzato dle pravidla vždy po půl létě, totiž o sv. Havle 1423 a o sv. Jiří 1424. Potom byl teprv zase dne 14 Dubna 1426 zvolen za děkana často jmenovaný mistr Petr z Mladenovic, věrný následovník mistra Křištana Prachatického, a pro malý počet mistrů prodlouženo jest mu děkanství na druhé půlletí od sv. Havla toho roku. Krátce před koncem tohoto druhého jeho děkanství strhla se bouře proti knížeti Sigmundovi Korybutovići v Praze, která měla za následek vypovědění mistrů strany Příbramovy z města, mezi nimiž i Petra Mladenovice. Po této příhodě bylo zavření škol, jak se zdá, zase úplné po celá dvě léta, až teprv zase po smíření a navrácení mistrů roku 1429 zvolen jest o Havle toho roku nový děkan Buzek ze Kdyně. Za něho počalo se nejen zase učiti, nýbrž ponejprv od měsíce Února roku 1420 ohlášena jest také zkouška na bakalářství o postě. Musila býti odložena pro valné shromáždění obcí a panstva v kolleji Karlově po velké výpravě do Míšně a do

Frank, o kterém jest výše pověděno, ale přišlo k ní konečně 1430
o suchých dnech před sv. Trojicí (7 Čv.). Nad to však vymohli nedlouho potom konšelé Staroměstští svou přímluvou od arcibiskupa Konrada, že jakožto kancléř učení Pražského přes zákaz někdejšího koncilia Konstanského dal povolení ku předsevzetí zkoušky mistrské. Listem daným na zámku svém Helfenburce za Litoměřici jmenoval k tomu mistra Martina Kunšova svým místokancléřem s mocí k udělení licencí. Následkem toho byla zkouška držána o narození panny Marie (8 Září), a dosáhli jí mistrovství čtyři dávní bakaláři, z nichž první byl tehdejší vikář arcibiskupův a správce duchovenstva Pražského Jan z Rokycan, s ním pak spolu Václav z Drachova, Jan ze Soběslavě a Václav z Prachatic. Examinatory jejich byli Buzek Kdyňský tehdejší děkan, Jan z Borotína a Petr ze Sepekova.

Při samém konci roku 1430 předsevzali ještě také Sirotci jízdu přes hranice české do *horní Lužice*. Vypravil se k tomu nějaký oddíl téhož vojska jejich, které předtím obléhalo Libštein, prý 8000 mužů, vedením Václava Libáka z Vrbčan. Dne 22 Prosince vtrhli do krajiny Žitavské u vsi *Rychnova*, ve kteréžto dobyli kostela a odvedli do zajetí lidi, kteří v něm nejspíš hledali útočiště. Nazejtří (23 Pros.) táhli odtud dále mimo Hirschfeld, a některý den potom udeřili na městečko *Bernartice* (Bernsdorf, Bernstadt). Obyvatelé byli opevnili kostel a osadili jej k obraně; ale když vojsko české přistoupilo k útoku, poznali brzy, žeby neodolali, a vzdali se na milost i na nemilost. Heitman Václav Libák a jiní starší vojska darovali jim netoliko život nýbrž i svobodu, nejímajíce nikoho, však pod výminkami, předně, že musili slíbiti neprotiviti se více čtyřem artikulům Pražským neb hajitelům jich, a zadruhé odváděti vojsku Sirotčímu roční plat v té výšce, jak dávali od starodávna dědičným pánům svým (28 Pros.). Odtud táhlo vojsko ještě dále ve směru k půlnoci až k *Reichenbachu*, malému městečku mezi Libavou a Zhořelcem. I zde obyvatelé se utekli ku kostelu výše položenému, kdež okopali se na hřbitově obejmutém vysokou zdí a postavili se k obraně,

1430 opatřeni jsouce děly. Tu přitáhla jim pomoc ze Slezska přes Zhořelec (30 Prosince) vedením Tímy z Koldic. Čechové svedli s ním boj u vsi *Horky*, ve kterém obě strany utrpěly ztráty, aniž se vítězství rozhodlo. Poněvadž se však zatím přiblížily větší voje ze Slezska i z Lužice ano i z Míšně, jimž Sirotci nedůvěřovali si odolati, vrátili se rychle zpět do Čech, ani Reichenbacha nedobyvše, někdy na začátku Ledna roku 1431.

Uprostřed bojů a příprav k bojům ukazovaly se zatím opět některé naděje na dosažení míru, které však předce ještě zůstaly klamavé. Papež Martin V dovedl byl mocným zákazem svým překaziti jednání s Čechy o víru, ku kterému byli někteří sousedé jejich němečtí nakloněni po strašlivém spustošení Míšně a druhých krajin na začátku roku 1430. Ale žádost míru zůstávala živa nicméně v Německu i jinde, a vždy toužebněji obracely se zraky v té příčině k nastávajícímu koncilii Basilejskému, které dle předešlých ustanovení mělo vzíti začátek dne 3 Března roku 1431. Papež Martin byl o svolání jeho upomínán všelijak, zvláště od duchovenstva francouzského; ale nechuť jeho k tomu zůstávala vždy stejná. Nedůvěřuje již mnoho ve zdar přičinění krále Sigmunda a knížat německých, uzavřel obrátiti se opět ku *králi polskému* a velikému knížeti litevskému, vznášeje na ně úkol obrácení kacířů českých na víru aneb vyhubení jich. Listem daným v Římě dne 1 Října 1430 žádal jich, aby se v úkol ten uvázali, dávaje jim moc, aby předně s Čechy odpadlými směli jednati, je slyšeti, dáti jim k tomu bezpečné průvody a slibiti jim odpuštěním, chtěje stvrditi všecko, co by s nimi vyjednali, ač nebylo-li by proti víře neb ustanovením církve; kdyby pak se obrátiti nedali, hubiti je všelikým spůsobem a nevázati se přitom žádnými smluvami zavřenými s kýmkolivěk, byť byly i přísahami stvrzeny; neb že je z moci církve činí v případě tomto neplatné, poněvadž když se o víru jedná, jest nedbati nejen smluv ale i práva přirozeného k otci, synu, bratru a jinému příbuznému, ano není otcevraždou, stane-li se v hájení víry katolické. Vypravil také zvláštního posla, bratra Ondřeje

řádu sv. Dominika, mistra v theologii, ku králi Vladislavovi, který 1430
měl dopis jemu odevzdati a předložiti mu šíře úmysly papežovy.

Dřív než posel tento mohl vykonati úkol svůj, bylo doráženo na papeže ostřeji než předtím o svolání koncilia. Dne 8 Listopadu totiž přibit byl na dveřích Vatikanu a na jiných veřejných místech v Římě spis složený ve jménu dvou knížat nejmenovaných, jímž se dávalo znáti papeži a kardinalům, že nesvolá-li papež koncilia v ustanoveném čase, koncilium nicméně sejde se a uváže se samo v nejvyšší moc ve církvi. Myslilo se a podobá se velice, že jedním z knížat míněných byl kurfirst brandenburský, jemuž byl Martin V zamýšlené vyjednávání s Čechy v Normberce toho roku zabránil. Papež Martin nemínil se dáti pohnouti touto vyhrůžkou; a když zatím zvěděl o nových záměrech krále Sigmunda i knížat německých, že chtěli předsevzíti výpravu proti Čechům roku 1431, 1431
obrátil i on také zase zřetel svůj k říši německé, a ustanovil dne 11 Ledna roku toho legata zvláštního do Němec k opětnému hlásání války křížové, kardinala *Juliana Cesarini*. Aby pak koncilium, kdyby se sešlo o své ujmě, učinil sobě neškodné, rozmyslil se teprv nyní, a jmenoval téhož kardinala předsedou tohoto budoucího koncilia, s mocí, aby směl dle uznané příhodnosti koncilium odročiti, rozpustiti neb i do jiného místa přeložiti a před skončením porad ustanoviti opět jiné koncilium, které by se sešlo po desíti létech (1 Un.).

List papeže Martina ku panovníkům Polska a Litvy nejspíše knížete litevského Vitolda již nedošel; neb zatím zemřel *Vitold* dne 27 Října 1430. Král však polský ujal se horlivě toliko první části úkolu na sebe vzloženého, pokud se totiž týkalo mírného vyjednávání s Čechy o srovnání jich s církví. Bezpochyby stalo se od něho především nějaké oznámení a vyzvání k Čechům v té příčině; a v Čechách byl nejspíše proto hlavně držán *sněm*, ku kterému se sešli páni a zemané strany pod obojí, Pražané, Táboři a Sirotci v *Kutnéhoře* o masopustě čili okolo 11 Února 1431.[69]) Na sněmě tomto zřízena

[69]) Sněm tento měl prvotně býti držán již ku konci r. 1430 (31 Pros.). Viz listinu v Palackého *Urkd.* II. 332, která nemůže náležeti k roku

1432 jest potom zase jistá rada zemská, dvanácti osob, zvolených z pánů, zemanů a obcí čili bratrstev tudíž shromážděných. Jejíž jména pohříchu se nám nezachovala: a hned po skončení sněmu vydalo se znamenité poselstvo za příčinou vyjednávání s králem polským, předně do Slezska. Nacházeli se v něm z duchovenstva kněz Prokop Holý, kněz Bedřich ze Strážnice, mistr Petr Engliš, několik pánů a zemanů strany pod obojí, z nichž připomíná se výslovně Vilém Kostka z Postupic, několik konšelů Pražských a více jiných osob. Ve Slezsku zastavili se v tehdejším sídle knížete Sigmunda Korybutoviče, ve městě Hlivici, a vypravili odtamtud několik osob ze svého prostředka ku králi do Polska, aby se s ním smluvili o čas a místo slyšení.

Též hned po sněmě v Hoře předsevzata jest zároveň výprava opětná do *Lužice* s větší silou než při sklonku roku přešlého. Vytáhlot tam do pole vojsko Táborské i Sirotčí, vedené Jakubem Kroměšínem z Březovic a nepraví se kterými jinými hejtmany. Jeden oddíl vzal přímou cestu přes Chrastavu, druhý vpadl do Slezska k Landshutu, a odtud teprv obrátil se v levo přes Hirschberk a Greifenberk. Dne 19 Února stáli spojeni čtvrt míle cesty od *Zhořelce*; táhli odtud dále k *Budišínu*, stříleli na město toto, a učinili i útok, ač marný; potom odtáhše dne 26 Února, vypálili dále na západě mě-

1432, ale velmi dobře připadá k 26 Prosinci 1430. Rok 1432 nehodí se proto, že tehdá již všichni znamenitější mužové stran českých nacházeli se na cestě v poselství do Basilee, a tudy nemohl snadno za jich nepřítomnosti držán býti sněm tak důležitý, jak jej listina tato naznačuje. Spotvořený podpis osob, které tam sněm svolávají (Jacuko von Urbiez, hanstan, Kinszorocke) čtu: Jacub Kroměšín, von Březowic hauptman Knizi = kněz Prokop. (Srovnej: Knysi Procopp tamže pag 103. 167. Roku 1432 již nebýval sněm svoláván od kněze Prokopa, nýbrž od dvanácti správců zemských. Listina mluví o poselství slavném, kterému měla dána býti odpověď zespolka (Also sint zu uns gesant und komen vil hern, ritter und knechte in botschaft, die treffliehin czu uns gewurben haben, doruff wir hinder euch keine entwert haben thun wellen . . . wenne nach den als wir ir werbung vornomen haben, mogen wir uns anders nicht selbe undereinander einen); podobá se zcela, že to bylo právě poselství od krále polského.

stečko *Kamenec*, a spustošili blízko něho klášter *Marienstern*. 1431
Odtamtud vrátili se mimo Budišín zpět, a dobyli města Lubije čili *Libavy* (Löbau), kteréž osadili 400 jízdnými a 400 pěších s vůdcem Koluchem. Potom přitáhli k *Žitavě*, a pokoušeli se o dobytí města tohoto, však darmo; a opět se obrátili ke Zhořelci, i leželi více dní v okolí, překážejíce dovozům a jinak pouštějíce strach, aby měšťany připravili k nějakým umluvám. Když se to nepodařilo, dali se na pochod ve stranu východní, a udeřili na město *Lubno*, spustošené již jednou před čtyrmi léty (1427). Měšťané i někteří šlechtici z okolí bránili se vedením Bernarda Nüchterwice (jinak Üchtrice) v pevném klášteře menších bratří a na věži blíž něho nad branou Žitavskou. Ale Čechové, všedše do města jinak otevřeného, postavili děla okolo kláštera se všech stran, a stříleli na něj dnem i nocí, věž pak u brány Žitavské podkopali a podpálili hořlavými soudky, až musil Bernard Nüchtervický se svými na věži i potom druzí v klášteře vzdáti se do zajetí (19 Března).

Mezitím přijel král Vladislav ze Sandoměře, kdež předtím některý čas přebýval, dne 7 Března blíže ku Krakovu do města *Korčína*. Tam přijeli k němu poslové vypravení od Čechů z Hlivice pod bezpečným průvodem jeho, a král ustanovil k slyšení slavnému o víru *sjezd ve Krakově* o neděli smrtelné, kteráž byla dne 18 Března. Následkem toho odebralo se veškeré poselstvo české z Hlivice do Krakova a s ním co pomocník také *Sigmund Korybutovič*. Brzy po jich příchodu přijel také král Vladislav s dvorem svým v samu neděli řečenou, a hned nazejtří, v pondělí dne 19 Března, počalo se slyšení u veliké síni na hradě královském u přítomnosti krále a mnohých pánů a praelatů polských. K hádání s Čechy bylo postaveno osm mistrů theologie učení Krakovského, a předmětem byly čtyři artikule Pražské, o nichž vedeny jsou řeči s jedné a druhé strany po více dní, větším dílem jazykem polským. Stanoviště obou stran byla příliš rozdílná, aby se byla jedna druhou dala přesvědčiti. Když tedy Čechové důvodům mistrů Krakovských poddati se nechtěli,

1431 přimlouval jim král sám dle nejlepší možnosti své, aby se do lůna církve Římské navrátili, slibuje se své strany podstoupiti všeliké práce a útraty potřebné k jednání o to s papežem, králem Sigmundem neb jakýmikoli knížaty duchovními neb i světskými. Ku přímluvám těm vyslovili Čechové konečně ochotnost svou, dáti se nalézti v koncilii nastávajícím pod jistými výminkami, když by jim k tomu byl vyjednán dostatečný svobodný průvod.

Vyjednávání o to nejspíš se zastavilo několik dní pro nevlídné chování biskupa Krakovského Zbihněva k Čechům, kterýž pokud meškali v Krakově, nedopustil konání služeb božích ve městě, a když přišel svatý týden před velikonoci, aby nemusily býti opominuty obřady, vymohl na králi domluvami svými, že se musili Čechové vzdáliti na ty dni ven z města do předměstí Kaziměře, k velké jich nevoli i také Sigmunda Korybutoviče, jenž se v radách královských horlivě ujímal Čechů proti tomu, podporován jsa, ač darmo, i některými pány polskými. Teprvé v pondělí velikonoční (2 Dub.) poslové čeští předložili králi jistou ceduli, která v podstatě zněla, že k vůli a ku přímluvě krále Vladislava hotovi jsou státi v obecném koncilii celého křesťanstva nyní nastávajícím, když by jim král zjednal k tomu dostatečný bezpečný průvod, s tím doložením, že což by dovedeno bylo z písma zákona božího neb ze svatých doktorů v témž zákoně pravdivě se zakládajících, má v tom koncilii býti přijato. Výminky tyto nedošly schválení od mistrů Krakovských a jiných rádců královských. Dle rady jejich předložil král poslům českým dne 4 Dubna ceduli jinou, která měla tak zníti, že oni z navedení krále a pánů i velmožů polských hotovi jsou státi v koncilii obecném svaté církve Římské, kteréž by nyní bylo buď v Basilei buď v jiném místě, když by jim král zjednal bezpečný průvod, s tím doložením, že cožby týmž koncilem bylo ustanoveno, to chtějí a slibují přijmouti a zachovávati bez přerušení. K tomu odpověděli poslové čeští, že svolení k slibu takovému přesahovalo by moc jejich, že musí vznésti věc na obec království českého, a žádali krále, aby spolu s nimi vypravil posly své

k sněmu, kterýž by měl býti v Praze o sv. Filippu a Jakubu 1431
(1 Kv.). Král Vladislav ochotně k tomu svolil, a ustanovil za posly své dva šlechtice polské, Abrahama ze Svanšína a Mikuláše z Březí.

Právě když se vyjednávání toto v Krakově skonávalo, užil Konrad Bílý kníže Olešnický příležitosti, která se mu naskytla, k vydobytí zase *Hlivice* z moci Sigmunda Korybutoviče. Dne 4 Dubna časně ráno před východem slunce přiblížil se nespozorován k městu, a dostav se do něho zradou jednoho Slezáka, Bernarda Rotha, který si byl předtím získal důvěru Čechů i knížete Sigmunda, dílem zbil a dílem zjímal posádku, a zmocnil se velké kořisti, ježto se všechen majetek Sigmundův, chovaný ve Hlivici, dostal do jeho rukou. Dřív než se o tom dostala zpráva do Krakova, vydali se odtamtud poslové čeští na cestu zpátečnou, a s nimi i Sigmund Korybutovič, u něhož se mínili opět zastaviti ve Hlivici. Málem by tím byli upadli v moc Konrada Olešnického, kdyby se nebyli potkali na cestě s některými z posádky Hlivické, kteří se byli zachránili útěkem. Zvěděvše teprv nyní, co se stalo, obrátili se spěšně v jinou stranu, a dosáhli útočiště na zámku Odřích, náležejícím Dobeslavovi Puchalovi, v krajině Opavské, odkudž poslové skrz Moravu se navrátili do Čech.

V krátce před hádáním Krakovským byl se počal *sněm říšský v Normberce* (9 Un.), na kterém se jednalo konečně o novou velkou výpravu z celé říše německé proti Čechům. Jak výše pověděno, měl sněm tento býti držán již o sv. Kateřině roku předešlého, ale byl k tomuto času odložen. Vedlé krále Sigmunda, jenž byl některý čas ve Švábích a odtamtud dne 7 Unora do Normberka se navrátil, přítomno bylo velké množství knížat světských i duchovních, a také mnozí knížata slezští a poslové měst ze Slezska a z Lužice i někteří páni čeští strany pod jednou dali se tu nalézti, jakož pan Půta z Častolovic a Aleš ze Šternberka. Dne 4 Března přijel nový legat papežský, kardinal Julian, do Normberka, a již desátý den potom (14 Břez.) vyhlášeno jest usnešení sněmu o vše-

1431 obecné výpravě proti Čechům, která měla býti předsevzata v letě toho roku, jak se počítalo, asi o sv. Janě křtiteli (24 Června).

Téhož času počalo se scházeti bez svolení od papeže *koncilium v Basilei* hned od prvního dne k tomu ustanoveného, totiž 4 Března. Počet přítomných, hlavně ze Francouz, byl však ještě příliš nepatrný, a mimo to byl málo dní předtím (20 Ún.) *zemřel papež Martin*, od něhož měl kardinal Julian jmenování své za předsedu sboru. Teprv 3 Března potom byl zvolen nový papež *Eugenius IV*, od něhož legat musil čekati nového plnomocenství; pročež nestaral se na ten čas o koncilium, a obrátil pilnost svou jediné k válce s Čechy. V dorozumění s králem Sigmundem a s knížaty dal nejprvé v Normberce hlásati kříž a odpustek papežský obvyklým spůsobem, vypravil kazatele k témuž cíli do všech krajin říše německé, a sám dal se na cestu do krajin na Mohaně a na Rýně, aby povzbuzoval horlivost knížat i lidu.

Hned po odjezdu poslů českých z Krakova psal král polský Vladislav králi Sigmundovi do Normberka (7 Dub.), dávaje mu zprávu o svém jednání s Čechy a o poslání svých poslů ke sněmu do Prahy pro konečnou odpověd; přičemž žádal ho, aby již napřed vzal potaz s knížaty německými a jinými raddami svými, jaký by měl býti bezpečný průvod pro Čechy ku koncilii, a pod jakými výminkami by měli býti slyšáni. Sigmundovi však, dříve než ho psaní toto došlo, bylo podtaji raděno od některých pánů českých, aby sám vypravil též posly ke sněmu Pražskému; neb žeby snad nyní mohl uhoditi s Čechy o podání jim přede dvěma léty učiněné v Prešpurce, ač chtěli-li by ještě nyní při něm zůstati. Sigmund poslal tedy do Prahy purkrabí Karlšteinského Zdeslava Tluksu z Buřenic a Mikuláše Lobkovického z Hasišteina, po nichžto zval Čechy ke sjezdu v některém místě, podávaje bezpečného listu všem „pánům, rytířům, panoším, kněžím, mistrům a poslům města Pražského i jiných měst“, kteří by mu z království Českého a markrabství moravského při-

jeli v poselství, se vším průvodem jich ode sta až do pěti 1431
set koní a tolikéž osob.[70])

Sněm, který měl býti držán v Praze o sv. Filippu a Jakubu, byl položen od dvanácti vládařů zvolených na předešlém sněmě v Hoře. Z uložení jich měl předcházeti o sv. Jiří *sjezd kněží* a mistrů Pražských i kněží Táborských ku pokusu o srovnání jich mezi sebou ve víře, jehož potřeba znova se naskytovala, jestliže mělo brzy býti jednáno o srovnání s ostatním křesťanstvem. Kněží Táborští i také Sirotčí dostavili se k tomu u velkém počtu v Praze, kdež Táborským vykázán byl od obce Staroměstské příbytek v domě Hankově (č. 587) proti dvoru královu. Tam konali služby boží dle svého obyčeje bez ornátů. K slyšení stran přišlo však teprv den před sv. Filippem a Jakubem (30 Dubna), v kterýžto obojí postavili se v *kolleji Karlově* u veliké síni u přítomnosti vládařů co posluchačů a velkého počtu osob duchovních i světských. Za základ jednání byly vzaty v podstatě tytéž kusy, o které se jednalo mezi mistry a Tábory posledně roku 1424 na sjezdě na hradě Pražském, v nichž obsaženy byly všecky hlavní rozdíly mezi nimi ve víře i v řádech. Od mistrů Pražských vedl slovo mistr Jan z Rokycan jakožto starší jich. Mimo kusy týkající se vlastně náboženství přišla řeč jako onehdy roku 1424 také zase na způsob vedení války, v čemž vytýkána Táborům přílišná krutost, loupeže dychtivost a jiné nezdárnosti vojsk jejich, kněžím pak samým, že se mnozí z nich vkládali ve správu věcí světských proti smyslu Pražských artikulů.

Táboři odpověděli k tomu širokým odůvodněním všechněch svých mínění, neupouštějíce od žádného, jakkoli dokazovali jim mistři Pražští, že se nezakládali na písmích pravých. Při sporu o svátostech, které kněží Táborští zavrhovali, přišla řeč na arcibiskupa Konrada, že od něho duchovní strany Pražské brali svěcení na kněžství, od člověka, jak pravili Táboři, nehodného, který dosáhl biskupství svatokupectvím,

[70]) Znění bezpečného listu tohoto daného v Normberce v sobotu před sv. Filippem a Jakubem 1431 (28 Dub.) nachází se v rukopise Jana Durycha ze Sonnenperka v bibliothece hrabat Thunův na Děčíně

1431 konal předtím saudy ve věcech hrdelných, provozoval černokněžnictví, byl protivníkem kalicha, stál o odsouzení mistra Jana Husa, korunoval krále Sigmunda spůsobem nenáležitým a dle obecného mínění jest prý jakožto Němec přirozený nepřítel jazyka českého. V příčině vedení válek uznávali kněží Táborští dle zásad, ku kterým se znali, jako roku 1424, nenáležitost věcí páchaných od lidí, kteří prý se k vojskům přidali lstivě pod jinými zámysly; želeli jich, ale podotkli, že se podobně děje i od lidí na straně mistrů rovněž mimo vůli jejich. Co se pak týkalo kněží řídících věci světské, omlouvali to puzením ducha božského, když prý laikové jsou k tomu nedostateční neb nepilní, a naráželi na Rokycanu, pravíce, že bohdejž mezi mistry nebyl žádný kněz, jenž více pokrytě než někteří jejich řídí věci světské; aby prý pomněli mistři, čím vědomím neb radou byly v Praze vybíjeny domy a jímáni lidé v nich, an kněz předcházel se svátostí (myslíce, jak se zdá, při vskočení Táborů do Prahy za času obležení Karlšteina r. 1422), a potom že rovněž nesouce svátost táhli za bratřími Tábory ke Hradci Králové, k Čáslavi, ku Kostelci, k Malešovu, a konečně napadli na kníže Sigmunda litevského.[71]) Není nám pohříchu o celém běhu jednání na sjezdě tomto více povědomo, nežli že ovšem ani tentokrát nedocílilo se srovnání mezi duchovními Táborskými a Pražskými, ale vedlé toho že kněží Sirotčí drželi stranu třetí, která se v některých věcech přídržela kněží Táborských, v jiných zase mistrů; z čehož, jak se zdá, hned tehdy brala strana Pražská některý prospěch naproti Táborům.

Po sjezdě kněžském následovalo hned shromáždění sněmu, ku kterémuž sjelo se mnoho pánů, rytířů, panoší a poslů z měst ze země české i moravské. Krom výše zmíněných poslů krále polského, kteří nepochybně byli přijeli zároveň s poselstvem českým z Krakova, a poslů krále Sigmunda rovněž již

[71]) Viz u Höflera II. *Chronicon Taboritarum* pag. 620, kdež k tomu přidáno také: et nova civitate Pragensi devastata, exercitus campestres circa Gurim prostraverant; což vztahuje se k bitvě u Lipan r. 1434 a náleží tedy k pozdějšímu sepsání.

jmenovaných přišlo také některé poselství od nového biskupa 1431
Olomouckého, někdy Pražského kanovníka Kunše se Zvole, který byv za příčinou stvrzení svého v Římě, odtamtud byl přinesl kardinalovi Julianovi do Normberka bully zemřelého zatím papeže Martina v příčině koncilia. Jednání sněmu bylo, jak se zdá, dosti krátké, ač ne bez obtíží. K vyzvání totiž od krále Sigmunda, které přednesli poslové jeho, svolili páni zemští i Táboři s knězem Prokopem Holým v čele ke sjezdu s ním, jenž měl držán býti v Chebě, a k tomu přistoupili rovněž ochotně Pražané Staroměstští. Sirotci však ani tentokrát nechtěli nic jednati se Sigmundem, a jich přídrželi se v tom i nyní Pražané Nového města. Přes odpor jich ustanoveni jsou poslové ke sjezdu tomuto, Vilém Kostka, Beneš z Mokrovous, Matiáš Lauda heitman Písecký a kněz Táborský Markolt, s nimiž i několik měšťanů Pražských. Poslové Sigmundovi, Zdeslav Tluksa a Mikuláš z Lobkovic, byli jim průvodci do Cheba.

Mezitím počalo koncilium Basilejské jeviti větší odhodlanost k nastoupení na činnost svou, když se počet účastníků jeho o něco rozmnožil, zvláště příchodem poslů učení Pařížského (9 Dubna). Z návodu jich rozeslalo koncilium již dne 11 Dubna listy do všech krajin k biskupům, praelatům, opatům a jiným, jichž se týkalo, aby se dali v Basilei nalézti, a vyzývalo i kardinala Juliana co předsedu, aby se bez prodlévání uvázal v úřad svůj. Kardinal Julian pokládal však na ten čas zbrojení proti Čechům za důležitější; a obávaje se, aby knížata němečtí neulevili v přípravách k válce ve spoléhání na koncilium, vypravil z Germersheima na Rýně, kdež se tehdáž nacházel, mistra Jana Stojkoviče Dubrovnického, řádu sv. Dominika, do Basilee k jednání s přítomnými na koncilii, aby poshověli a jeho podporovali a jmenovitě aby psaním od sebe pobádali krále Sigmunda i knížat k setrvání ve předsevzetí válečném. Následkem toho uzavřelo koncilium (7 Kv.), vypraviti spolu s Janem Stojkovičem dva posly ze svého prostředka ku králi Sigmundovi do Normberka v tom úmyslu, jak si přál kardinal legat, nepřestávajíc však nicméně

[illegible] od krále polského [illegible] výminky své ve znění [illegible] se vyslovili v Prešpurce, přece [illegible] na to, aby bylo v koncilii zastoupeno veškeré křesťanstvo, rozumějíc také Řeky, Armeny

a Indy, zadruhé aby se jednalo na základě písma svatého a 1431
svatých otců v něm se zakládajících, s doložením, kdož by nechtěl přijmouti, co by na základě tom bylo dokázáno, aby byl připuzen k tomu mocí ramene světského. Naproti tomu kladl Sigmund návrh podobný jako král polský, dle něhož měli se Čechové jednoduše podrobiti rozhodnutí koncilia; kdyby pak toho nechtěli, aby svolili aspoň prostě přijíti ku koncilii, ať pak se dosáhne tam srovnání neb nedosáhne, a mezitím zachovávati příměří na čas. Na jeden neb na druhý spůsob hotov byl odložiti válečné tažení připravované dle nálezů sněmu Normberského; což však ukazovalo, že neměl plné důvěry ve zdar tohoto válečného předsevzetí.

Mezi tímto vyjednáváním přijeli do Cheba za králem Sigmundem poslové koncilia Basilejského dne 26 Května, vykonavše cestu z Normberka ve třech dnech. V krajině, kterou jeli, představovaly se zrakům jejich všudež vypálené vsi, tvrze a města, spustošené kostely, zhanobené oltáře a obrazy co stopy strašlivých záhub vykonaných od Čechů předešlého roku; což vše naplňovalo je hořkostí největší. Smýšlení jejich bylo všelikému vyjednávání s Čechy protivné, i přimlouvali králi Sigmundovi v Chebě, jak nejvíce mohli, aby je přetrhnul, leč by se Čechové ve všem bez výminek podrobili rozhodnutí církve a koncilia. Čechové však odepřeli toho rozhodně. Koncilium, pravili, již nás jednou odsoudilo, stvrdilo kříž proti nám, a popudilo na nás mnoho knížat a zemí. Než bychom se poddali soudu nepřátel svých, chtěli bychom raději všichni jedním dnem složiti své životy. Ku koncilii pak jíti pod příměřím, pokud by jim nebyl ukázán spůsob, kterým by se tam mělo s nimi jednati, nechtěli naprosto. Tudy rozešel se i tento sjezd bez konce. Poslové čeští odjeli z Cheba dne 28 Května, král Sigmund nazejtří potom (29 Kv.), psav prve králi polskému o nezdaru tohoto jednání. V dopise svém snažil se Čechy znechutiti králi Vladislavovi tvrzením, že před ním a před knížaty v Chebě popírali pravdivost jeho líčení věcí jednaných ve Krakově, představoval mu, že pro zatvrzelost jich nezbývá nic jiného než sáhnouti na ně zbraní, a žádal, aby i on po-

1431 zdvihl proti nim moci své, zvláště pak aby zabránil poskytování jim pomoci ze země své, kteréž se děje od Sigmunda Korybutoviče, od Puchaly a jiných mnohých. Stěžoval přitom, kterak ve Slezsku k rukoum kacířů opatřeny jsou polskými posádkami tvrze mnohé od nich dobyté, kterak do země jeho volně prodávají své kořisti a volně kupují sobě v Krakově koně, zbraně a cožkoli potřebují; kterak se zjevně chlubí přízní od něho těmi spůsoby používanou k nemalému jeho nařčení.

Také poslové čeští navrátili se z Cheba do Prahy s náveštím, že jest válka nevyhnutedlná. Ve čtvrtek o božím těle dne 31 Května činili o tom veřejné oznámení všemu lidu na rynku Novoměstském, když konáno bylo processí, vypravujíce, kterak svobodné slyšení, jehož žádali, jest odepřeno, a že Němci a jiní cizozemci již silně se sbírají, chtíce toho leta nepřátelsky vtrhnouti do Čech.

Hlavní vojenská moc Čechů, totiž polní obce Táborů a Sirotků, nacházela se po celý čas vyjednávání Krakovského, Pražského a Chebského ve *Slezsku*, kamž byla se obrátila ze Šestiměst hned po dobytí Lubna. Již 20 Března byl přední voj jejich, 300 jezdců, přitáhl od Lubna ke *Goldberku*, na ten čas toliko k vyžádání rozličné špíže. O tři dni později přiblížilo se celé vojsko k městu tomuto, jehož obyvatelé dali se u vyjednávání; niméně potom při nepohodnutí s některým zástupem bojovníků českých jest vypáleno (25 Bř.). Čechové táhli odtud ve směru severním k *Lubínu*, kdež zámek pevný se obhájil, ale město vypáleno a zdrancováno (27 Bř.); potom se přiblížili až ke *Hlohovu*; odtamtud však zase hnuli zpět do středních krajin Slezska v okolí města *Středy*. O dobývání měst neb jiných větších bojích přitom nic se nepíše, a zdá se tudy, že byla provozována válka spůsobem, jejž kárali tehdáž mistři Pražští na sjezdě s kněžími Táborskými v kolleji Karlově, totiž pouze pálením, loupením a konáním jiného násilí v otevřené bezbrané krajině. Očitý svědek jeden líčí nám o tři léta později polní vosjko Táborů a Sirotků jako zběř loupežnickou, ve které bylo prý již více cizozemců než do-

mácích.[72]) Zdá se, že právě ve Slezsku tehdáž jako dílem již 1431
roku 1428 přibylo mnoho těchto cizích živlů k vojskům českým přidružováním se všelijaké chasy lotrovské, jehož i sbor kněží Táborských želel, ale nemohl zabrániti.

Po nenadálém dobytí Hlivice proti knížeti Sigmundovi Korybutovu, které se toho času stalo (4 Dub.), pokusil se Konrad Kantner kníže Olešnický také o dobytí *Krucburka* v části země za Odrou blíž hranic polských. Dne 8 Května jal se obléhati město toto, ale musil po několika dnech odtáhnouti s nepořízením, když sobě Puchala, jenž tam velel, zjednal pomoc dobrovolníků polských ze sousední krajiny Vělunské. Puchala se zástupem tímto brzy potom přitáhl k *Namyslavi*, vypálil předměstí tohoto města (15 Kv.), porazil měšťany v boji, ve kterém něco jich padlo a něco zajato, i odvezl velkou loupež, která posloužila k novému zásobení Krucburka. Kníže Olešnický přitáhl ještě jednou ku Krucburku, obdržev k tomu pomoc od Vratislavských; ale byl od hajitelů poražen a zahnán se ztrátou velikou (22 Kv.).

Hlavní vojsko Táborů a Sirotků zůstávalo i tehdy ve středním Slezsku na levé straně řeky Odry, a nezasahovalo do těchto bojů, vedených na straně druhé. Někdy v měsíci Květnu odebral se k městu tomuto také kněz Prokop Holý, nejspíš hned po skončení sněmu Pražského, jemuž byl přítomen. Na zprávu o nezdaření sjezdu Chebského a o nastávající výpravě Němců do Čech odvedl však vojsko konečně ze Slezska zpět k obraně země české. Dne 7 Června byl u *Skalice*, tuším za Jaroměří, odkudž od něho a od heitmana Jakuba Kroměšína i druhých starších „velkého Tábora“ vyšlo vyzvání k pánům moravským a bezpochyby také v jiné strany, aby se všichni dali nalézti v branné hotovosti v kraji Plzenském k hájení zákona božího. Úmysl patrně byl, opanovati krajinu, v níž strana pod jednou měla hlavní podporu svou, dřív než by se domácí protivníci mohli spojiti s cizím nepřítelem.

[72]) *Kollegiat Pražský* u Höflera II. 93, 94.

1431 Prokop Holý s Jakubem Kromešínem s plným vojskem Táborů vyšli ihned potom na pole, a položili se dne 2[illegible] Června u Plzně s několikem tisíců města, před kterými potom připojili se k nim Pražané všech tří měst, Starého, Nového i Menšího, vojsko Sirotčí s hejtmany jich ze všech měst královských, kteří se přiznávali buď k Pražanům, buď k Táborům neb Sirotkům, tak též páni pod vůdcem s lidem svým, mezi jinými zejména také lid pana Menharta z Hradce, nevolně s Tábory spolčeného. Jako v předešlých letech, zachoval se i nyní pan Hanuš z Kolovrat dle smlouvy svých o příměří a přitáhl k vojsku i přivedl také lid bratra svého Fridricha dle závazku přijatého smlouvou v Litoměř. Z městských hejtmanů Sirotčích připomíná se v vojště zvláště Jeník z Mečkova, vládnoucí Litoměřicím a statky tamějšího biskupství. Na dobytí Plzně bezpochyby ani tentokrát opravdově se nepomýšlelo, ale činěny škody, zvláště na třetí polní jak Plzeňanům samým tak pánům landfrídu Plzenského a zvláště hejtmanu kraje, panu Hynkovi Krušinovi ze Švamberka.

Tu chvíli jakožto již po sv. Janu křtiteli, bylo by dle nálezů sněmu Normberského vojsko říšské mělo překročiti přes hranice české; ale přípravy k tomu jak pokaždé tak i tentokrát značné se opozdily, tak že v pomezních krajinách německých bylo sem tam i obávání, aby Čechové nepředešli výpravu sami vtrhnutím přes hranice. Dva dni po sv. Janu křtiteli (26 Čv.) jmenoval král Sigmund v Normberce teprv vrchního velitele nad vojskem říšským, kurfirsta brandenburského Fridricha. Nazejtří potom (27 Čv.) přijel kardinal Julian do Normberka z cesty své po krajinách Rýnských, a v den sv. Petra a Pavla (29 Čv.) připial kurfirstovi Fridrichovi a rytířům jeho znamení kříže slavným spůsobem v kůru kostela sv. Sebalda u přítomnosti krále Sigmunda a jiného panstva. V prvních dnech potom táhly Normberkem jednotlivé oddíly vojska do pole: dne 1 Července biskup Würzburský s lidem svým, dne 2 Července Fridrich brandenburský, dne 3 Července arcibiskup Mohučský, dne 6 Července vytáhl lid Normberských. Kardinal Julian mínil osobně táhnouti s vojskem, což se docela srov-

návalo s úmysly nového papeže Eugenia IV, kterýž byl mu 1431
kázal mezitím (31 Kv.), aby se teprv po odbytí výpravy proti Čechům odebral do Basilee, poněvadž prý dle doslechu bylo tam posud málo přítomných neb téměř nikdo. Julian nicméně potud učinil zadost přání koncilia, že dne 3 Července ustanovil dva náměstky ku předsedání v něm, Jana Palomara, doktora práv a papežského auditora, rodem Španěla, a Jana z Dubrovníka výše vzpomenutého. Dne 5 Července vydal veřejný list k Čechům, kterým je vyzýval k navrácení se do lůna církve; dne 7 Července vyjel konečně z Normberka za vojskem, které se sbíralo v ležení u *Waidy*, asi tři míle cesty od pomezí českého. Vojska bylo méně, než byl v Normberce doufal. Nejedni, kteří mu prvé slibovali, nepřišli, nebo přišli s menším počtem lidu. Počet by byl však dle jeho zdání ještě postačoval, ale pozoroval málo zmužilé mysli, a počal býti teskliv. Dne 16 Července ještě se knížata rozmýšleli, měli-li by s tou mocí na výpravu nastoupiti, a když se měsíc Červenec chýlil již ku konci, stálo vojsko německé posud u Waidy.

Čechové mezitím hnuli od Plzně blíž ke hranicům bavorským až k *Horšovu Týnu*, a pokoušeli se o dobytí města a hradu tohoto, který však byl udatně hájen Zdeňkem z Drštky. Toliko předměstí jest vypáleno. V krajině té asi došel jich veřejný list kardinala Juliana, k němuž neopominuli odpověděti též listem veřejným, daným „při pomezí království českého" dne 21 Července. Psán byl ke všem světským stavům, vysokým i nižším, a rozeslán zvláště po městech říšských. Vyloženo v něm, kterak Čechové žádali svobodného slyšení o poznaných pravdách čtyr artikulů Pražských, ale neobdrželi ho, nýbrž žádáno na nich, aby se poddali soudu svých nepřátel; líčen rozdíl který jest mezi apoštoly a zkaženým duchovenstvem, a dáváno na váženou, zdali hodno jest toto duchovenstvo, aby se za ně vydávali v boj proti pravdám Kristovým.

Dlouhým meškáním Němců u Waidy přicházelo však vojsko české v nesnáze se špíží, jíž bylo na delší čas těžko sehnati dostatek ve krajinách těch vyhubených. Protož uzavřeli vůdci

1431 ustoupiti zase zpět do vnitra země a živiti vojsko jak nejvíc možná na útraty svých domácích protivníků. Protáhli totiž okolím Plzně a blízkých hradů Radyně a Lopaty, potom okolo Karlšteina, Hrádku čili Křivoklatu i konečně Hasenburka, a brali po všech a městečkách okolo nich obilí, dobytek, koně a čeho jim bylo potřeba. Pražané vrátili se na několik dní k svým domovům a jiní jinam.[77]

V ležení německém u Wajdy myslilo se, že Čechové odstoupili od [illegible] ze strachu, že opustili pole a míní se brániti po městech a hradech. K [illegible] toho přičinilo snad poněkud poselstvo, které [illegible] čeští ku knížatům, [illegible] se ještě [illegible] k [illegible] s králem Sigmundem, kdyby sám [illegible] přijel k vojsku; [illegible] on však zamítl, odkazuje na kurfirsta braniborského [illegible] jakožto vrchního vojevůdce.[78] Když [illegible] vojska německého vždy více přibývalo, ustanoven jest [illegible] den [illegible] Července k [illegible] a 1 Srpna přešlo vojsko přes pomezní les po cestě vedoucí k Tachovu. [illegible] kardinála [illegible] a kurfirsta brandenburského [illegible] Friedrich vévoda saský [illegible] Jan, Jindřich a [illegible] biskup Würzburský [illegible] Kurfirst saský [illegible] Jan [illegible] vojska [illegible] pěších. Krom [illegible]

[illegible]

[illegible] Kilian [illegible]

Frank, z Bavor, ze Sas a z Durynk, však také ze vzdálenějších krajin za Rýnem, z Elsasu, z Flanderska, z Hollandu a Seelandu. Při vojště bylo na 9000 vozů, zřízených dílem k válčení na spůsob Čechů. Z Čech připojili se k němu také Chebští a Loketští i někteří páni s lidem svým. Pan Jindřich z Plavna zastával službu zvláštního heitmana při osobě kardinala Juliana v čele 300 jezdců k jeho ochraně. Přešedše přes hranice, jali se knížata obléhati *Tachov*, osazený po dobytí roku 1427 od Sirotků. Kardinal Julian pobádal k útoku hned ten den, jak k městu přitáhli (1 Srp.); ale vůdcové nechtěli, poněvadž by vojsko bylo unaveno cestou. Přes noc na druhý den připravila se posádka Tachovská tak dobře k obraně, že se knížata útoku neodvážili. Naproti tomu rozjelo se vojsko po krajině od Tachova až ke hradu Šwamberku a k Bezdružicům, a pálilo vesnice a městečka, i vraždilo bezbrané obyvatelstvo napořád, mladé i staré, mužské i ženské pohlaví bez rozdílu, nerozeznávajíc také kacířů od pravověrných, kterýchžto v krajině té bylo více než oněch. Asi míli cesty od Tachova dobyli jmenovitě někdejšího městečka (nyní vesnice) Brodu, kteréž vypálili pobivše všecko obyvatelstvo. 1431

Dřív než hlavní vojsko německé od západu, byl dle nálezů říšského sněmu Normberského *Albrecht* vévoda *rakouský* sebral pole ke vtrhnutí do Moravy. Již dne 16 Července bylo ležení jeho u *Lávy* při pomezní řece Dyji mezi Moravou a Rakousy. Čechové byli však vypravili část svého vojska Moravanům ku pomoci, a bezpochyby musilo pro obranu proti knížeti rakouskému sejíti s přitažení pánů moravských strany pod obojí do kraje Plzenského, jak byl Prokop Holý prvé nařizoval. Vojsko české přitáhlo až na míli cesty od postavení Albrechtova, a hledělo svésti s ním bitvu. Ale vévoda zavřel se vozy, a v tom pevném šiku nebylo lze odvážiti se naň útoku. I vojsko české uspořádalo se tedy ve hradbě vozové, očekávajíc útoku od něho. Tak stáli proti sobě čtyry nebo pět dní, a když ani jedna ani druhá strana nechtěla ven z vozů, ustoupili Čechové (po 22 Čvci.) tak jako později od lesu bavorského, jak se zdá, pro nedostatek špiže.

1431 Na zprávu o vtrhnutí Němců k Tachovu jal se kněz Prokop ihned zase sbírati vojenskou moc odevšad, aby se proti nim postavil v Plzensku. Hlavní vojsko jeho dalo se od Hasenburka, kdež posledně stálo, na zpáteční pochod přes Velvary a dále do krajiny okolo Karlšteina, sbírajíc dle obyčeje Táborského lid sedlský se všech stran k rozmnožení svého počtu. Dne 6 Srpna vytáhli Pražané do pole, aby se s ním v krajině té spojili. O málo tuším později přitáhli Sirotci, potáhše na sebe nejspíš nových posil z východní části země. K nim měli se připojiti někteří z panstva, kteří však dílem se opozdívali neb i se zpěčovali. Heitman Sirotčí žaloval Prokopovi jmenovitě na Jana z Opočna a na Sigmunda Děčinského, kteří vždy byli nespolehliví, ale také na Jana ze Smiřic, na Beneše z Mokrovous a několik pánů, zemanů a panoší z kraje Boleslavského.[75]) Prokop Holý napomínal je přísnými dopisy, ano některým prý dal i zapáliti nebo vybíti dvory. Naproti tomu dostala se Čechům některá pomoc z Polska, kterou přivedl *Sigmund Korybutovič*, jak se zdá v počtu několika tisíc bojovníků: kníže Sigmund následkem toho ještě jednou se účastnil vůdcovství ve vojsku českém vedlé kněze Prokopa.[76]) Lid sedlský sháněný k vojsku bezděky, kde mohl, prý se pokradmu zase vzdaloval od vojska, což se bezpochyby stávalo také jindy částečně: nicméně vzrostlo vojsko v počet znamenitý jak málokdy před-

75) Dle psaní Hanuška z Loun (? — von Loen) dne 7 Srpna v Palackého *Urkd.* II. 235. *Staré letop. české* pag. 80 praví, že Jan z Opočna zemřel roku 1430, a letopisec kollegiat (u Höflera I. 9?) vypravuje k témuž roku určitěji: mortuus est dominus Johannes de Opoczen in Hostinny, et hoc post Pascha. Ale i Bartošek z Drahonic pag. 16? uvodí Jana z Opočna aspoň ještě ku konci Srpna roku 143? co účastníka tažení do Slezska. Tudy zdá se, že zprávy o úmrtí jeho již roku 1430 u obou letopisců jsou mylné, a že snáz umřel teprv snad roku 1432.

76) Dlugoš pag. 587 píše o vojsku českém: cujus exercitus Bohemorum erant dux Sigismundus Coributh et Procopius [illegible] duces; a dále pag. 58? exercitum Bohemorum, in quo etiam [illegible] Poloni erant. Windecke pag. 123? [illegible] pomoc [illegible] nejvíce kraj. [illegible] praví: [illegible] Polan [illegible] hatte [illegible] Polan [illegible] Bohem [illegible]

tím. Bylo 50.000 pěších, 5000 jezdců a 3000 vozů s četnými 1431
puškami.

Když se v ležení německém u Tachova zvědělo, že se Čechové zase sbírají, uzavřeli knížata s kardinalem táhnouti jim vstříc ku Plzni a svésti s nimi boj, kdež by se s nimi setkali. Dne 8 Srpna rozdělili se na tři vojska, kteráž táhla ku předu, vzdálena jsouce asi míli cesty na šíř jedno od druhého. V jednom vojště velel vévoda saský, při němž nacházel se kardinal Julian; ve druhém hlavní vůdce, kurfirst brandenburský, při němž byl branný lid všech měst říšských; ve třetím nacházeli se pohromadě vévodové bavorští. Vojsko vévody saského táhlo v pěti řadách vozů, po stu v každé řadě, majíc ještě asi tolikéž jiných vozů mimo šik, a podobně byla nejspíš i druhá dvě vojska spořádána na pochodě dle příkladu vozových hradeb českých. Tím spůsobem přitáhli na cestě k Plzni až ku *Kladrubům*, vyhnuvše se Stříbru, bezpochyby dobře osazenému od Táborů. O vojště českém měli zprvu správy, dle nichž pochybovalo se, že je vyčká; myslilo se, že ustoupí opět. Ale brzy musilo se ukázati, že zprávy tyto byly mylné; neb již od Kladrub vůdcové vojska báli se táhnouti dále ku předu, a obrátili se s vojskem najednou v pravo ve směru k *Domažlicům*, provozujíce v krajině té opět jen loupeže a vraždy jako prvé mezi Tachovem a Śwamberkem. Pálili vsi a městečka (jichž se celkem čítalo více než dvě stě); dobyli několika nepatrných tvrzí, a u Domažlic samých podařilo se jim zapáliti také několik domů na předměstí.

Vojsko české zdvihlo se teprv dne 12 Srpna z krajiny, kdež se bylo shromáždilo, totiž asi od Berouna, a táhlo dva dni až ke *Chotěšovu*, dvě míle cesty za Plzní ve směru k Domažlicům.[77]) Tam zůstali přes noc, a dne 14 Srpna časně ráno přihotovili se, a spořádavše své vozy, dali se v šiku na

[77]) Bartošek praví: processerunt ante festum assumtionis beatae Mariae virginis tertio et quarto diebus. Že pak vojsko shromažďovalo se blízko Karlšteina, tedy nejspíš u Berouna na hlavní cestě od Prahy k Plzni, o tom dává zprávu dopis vyzvědače německého Hanuška z Loun (? von Loen) v Palackého *Urkd.* II. 235.

1431 pochod další k setkání se s nepřítelem. V ležení německém u Domažlic vědělo se o jich tažení; pročež i tu časně ráno dály se přípravy k bitvě. Kurfirst brandenburský postavil vojsko v několika oddílech na jednom návrší východně od Domažlic, kdež mělo nepřítele očekávati; hned však ráno některou čásť vozů poslal vzadu za vojskem na cestu přes les pomezní, jak se zdá, aby vojsku nepřekážely, jiné rovněž postavil v nějakém vzdálí za vojskem s některým oddílem vojska k hájení jich: o čemž druhým vůdcům neoznámil, snad aby to nepokládáno za přípravy k útěku již napřed zamýšlenému. Asi ve tři hodiny odpoledne byli Čechové jen ještě míli cesty vzdáleni. O čemž se brzy roznesla pověsť ve vojsku německém. Brzy bylo slyšeti zdaleka rachocení válečných vozů, dupot koní, zvučení trub a hlahol válečných písní českých. Tu se zmocnil najednou zase strach celého vojska německého, tak že dřív než spatřili vojsko české, všichni počali mysliti na útěk. Kardinal Julian hned na zprávu, že se Čechové blíží, vystoupil spolu s vévodou saským na jeden vršek, aby se rozhledl po vojště. Již spatřil za sebou dlouhé řady vozů, které spěchaly k lesu pomeznímu. K dotazu, proč by to bylo, vzkázal mu kurfirst brandenburský, že k tomu dal rozkaz; brzy však kurfirst ucouvnul také s lidem svým a vévody Jana bavorského z postavení prvotního na návrší trochu zpět; což jim pokládali za začátek útěku; když pak zatím vždy strašlivěji rozlehal se hřmot a ryk válečný od blížícího se vojska českého, zmizela z vojska všecka mužnost a všecka kázeň, tak že rozprchlo se od korouhví a v největším nepořádku utíkalo k lesu. Tu překážely v útěku vozy, kterými všecky cesty byly naplněny. Neb vozatajové jeden druhého hleděli předstihnouti, a tak též z vojska každý hleděl se dostati před jinými dále; všecko šetření pořádku přestalo, ano jedni druhé rvali i také zabíjeli bez slitování, hledě každý zachrániti jen život svůj.

V tom zmatku dohonilo je vojsko české, kteréž pozorujíc útěk Němců, dalo se prudkým kvapem ve stihání jich. Oddíl vojska německého postavený k hájení vozů a pušek na útěku pokusil se zdržeti Čechy; ale honci čeští vrazili do nich, a

zbivše jich asi dvě stě, mezi nimiž něco Vlachů z průvodu 1431
kardinala Juliana, přinutili je rovněž na útěk. Nyní shazovali vozatajové náklad s vozů, mouku a jinou špíži, osekávali sudy s pitím, a jinak sobě lehčili; však nic nespomohlo; nebo v lesích konečně všecko se tísnilo tak, že musili Němci ode všech vozů a děl upustiti a hleděti jen k zachránění životů. Čechové pronásledovali je bez přestání až do noci po cestě mimo hrad *Risenberk*. Noc ta dovršila strasti vojska utíkajícího, Čechům pak byla hlučně veselá. Zůstaliť v lese při vozích zabavených, aby sobě ostřehli kořist na nich se nacházející. Sudy vína poskytovaly bojovníkům vítaného občerstvení, kterého užili v hojnosti. Přitom zapalovali si pro vyražení celé vozy prachu tudíž postižené. Divoké křiky jejich rozléhaly se celou noc po lesích.

Ráno dne 15 Srpna (ve svátek nanebevzetí panny Marie) nastalo hledání a jímání nepřátel, kteří se na útěku v lese opozdili. Jedni se ukrývali po křoví; jiní vylezli na stromy, musili však sestupovati dolů a dávati se v zajetí, když Čechové začali stromy podsekávati nebo podpalovati; mnozí zbloudivše v lesích, běželi do Čech, mníce utíkati za svými. Těmi a jinými spůsoby dostalo se zajatých velké množství do rukou Čechů, kteříž svázavše dva a dva, vedli je u velkých prý processích. Kořist byla velká a skvostná. Byloť na 3000 vozů, pušek 130, dle jiných 300, mnoho korouhví, stanů ušlechtilých, koňů, zbraně, však také oděvů drahých, nádob zlatých a stříbrných, zvláště klenotů arcibiskupa Kolinského, také zlatý kříž kardinala Juliana a červená kapě jeho, z nichž rozpustilá chasa vítězů tropila si posměchy. Větší však útrapy než od Čechů zkusil kardinal osobně od vojska křižáckého. Při nechuti, která byla v Němcích proti dalšímu válčení s Čechy již od delšího času následkem pohrom utrpených za předešlých let, obrátil se nyní hněv lidu válečného proti němu, jakožto původci nešťastné této výpravy. Žoldnéři zmocnili se na útěku, nejspíše když byli již za lesem, vozu jeho, a rozebrali peníze na něm naložené, kterých prý bylo na tisíce zlata; a kardinal, jejž hrozili zabíti, musil se skrývati v přestrojení, jeda den a noc

[illegible] mezi jezdci biskupa Würz-[illegible] až do Normberka.

[illegible] přes Eisenberk, na které byli Němci tímto [illegible] dvěma cestami bez [illegible] nepozorovalo, a uchránili [illegible] zaproti tomu neopustil [illegible] za hranicemi země české. Zděšeni utíkali, jako by [illegible] v patách. Vypravovalo se o některých [illegible] Normberských, že na útěku dostavše se do Normberka [illegible] svého a hledali sobě [illegible] jako v cizím městě.

Když ještě vojsko německé hubilo krajinu mezi Kladruby a Domažlicemi, byl dne 11 a 12 Srpna také lid vévody saského z Míšně vtrhnul přes hranice české u Osěka čili Risenburka. Ve čtyrech tisících mužích jízdných a pěších, s vozy a mnohými puškami přitáhli pálíce a loupíce až blízko Žatce. Ale uslyševše o útěku vojska u Domažlic, dali se ve strachu ihned též na útěk.

17.

Od vítězství u Domažlic až do umluv o jednání s koncilem Basilejským.

Když Čechové z příčiny velkého tažení křížového z Němec musili vojenské síly své obrátiti hlavně k hájení západních hranic své země, zdvihli sousedé jejich také na několika jiných stranách proti nim znova zbraň svou. Lužičané a Šestiměstští již někdy v měsíci Červenci sebrali se vedením Hanuše z Polenska, a oblehli *Libavu* proti posádce zanechané od Čechů v tomto městě. Rovněž ve Slezsku pokusili se knížata někteří spolu s Vratislavskými, Svídnickými, Javorskými a s lidem biskupa Vratislavského o dobytí *Němčího*, kteréž oblehli silným lidem a s mnohými puškami. V Libavě hájila se posádka česká několik nedél, musila se však konečně vzdáti do zajetí

dne 15 Srpna, právě v den po velkém útěku Němců od Domažlic. 1431

Také *Albrecht* vévoda *rakouský*, hned jak zvěděl o vtrhnutí knížat německých přes hranice české k Tachovu, dal se opět na pochod do Moravy s četným vojskem rakouským a uherským, též s lidem arcibiskupa Salzburského a jiných pomocníků;[78]) dobyl nejprvé útokem hradu a města *Kyjova*, při čemž něco přes padesát mužů z posádky upadlo v zajetí, a jal se potom s celou mocí svou obléhati *Přerov*. Když ho došla zpráva o útěku vojska křížového z Čech, zanechal obležení tohoto; ale jal se ukrutným spůsobem hubiti zemi daleko široko. Jako křižáci v Čechách, dal i on páliti městečka a vsi, kterých prý více než pět set lehlo popelem, a vražditi lid napořád, žen ani dětí nevyjímajíc. Také zajatým vojenským nedopouštěl dle obyčeje vykoupiti se cenou žádanou, nýbrž dával je po čase utracovati v žalářích.[79]) Také zajatí Kyjovští jsou prý všichni zabiti. Kdysi před koncem měsíce Srpna sebrala se proti němu některá vojenská moc strany pod obojí z Moravy, podporovaná z Čech, s úmyslem postaviti se mu v poli. Vévoda, spozorovav to, rozdělil vojsko své na tři sbory ohražené hradbami vozovými. V prostředním sboru nacházel se Albrecht sám, a táhl přímo proti vojsku českému a moravskému; druhé dva oddíly vojska držely se v některém vzdálí na pravé a na levé straně, tak že jich Čechové, jak se zdá, hned nespozorovali. Čechové a Moravané, spatřivše vojsko Albrechtovo, táhli v šiku proti němu. Vévoda dal se přetvářeně na útěk. Tu vyskočili Čechové z vozů, a jízdní jejich hnali se za Rakušany úprkem. V tom však udeřili na ně ze stran obadva druhé oddíly vojska Albrechtova, vévoda sám pak stanul, a teprv podstoupil boj s nimi, ve kterém utrpěli ztráty znamenité a přinuceni jsou k zpátečnému tažení.[80])

[78]) *Monum. concil.* I. 117.

[79]) Pravil o tom Prokop Holý v Basilei. Viz *Monum. concil.* I. 292. Srovnává se s tím dobře vypravování Aeneáše Sylvia cap. 48.

[80]) Zprávu o tomto boji dává dopis k velmistru řádu rytířů německých daný z Normberka dne 16 Září, dovolávající se zpráv

1431 Po vítězství svém u Domažlic obrátili Čechové vojenskou moc předně proti těmto nepřátelům. Není určitě známo, jak dlouho se zdrželi při pomezí bavorském po útěku Němců; ale zdá se aspoň, že se vojska navrátila ku Praze teprv někdy na začátku měsíce Září. Neb teprv 6 neb 7 Září bylo v Praze slaveno vítězství službami božími. Všichni kněží Staroměstští vyšli s lidem osad svých ve *processí* s kříži a s velebnou svátostí až na hrad Pražský k díkůčinění bohu; při čemž před kostelem Týnským vyvěšeny byly korouhve Němcům vzaté. Stala se přitom nehoda veliká, když se vraceli z hradu;[81]) nebo pod množstvím lidu obořil se most přední, po kterém se přicházelo do hradu z Hradčan, i asi sto lidí spadlo s mostu do příkopa, jichž prý asi 16 zůstalo mrtvých na místě, a více než šedesát bylo těžce poraněných, ze kterýchžto několik potom též v krátce zemřelo.

Vojska Táborů a Sirotků bezpochyby již některý den před touto slavností protáhla Prahou ubírajíce se z Plzenska bez meškání na nové výpravy do krajin východních. Prokop Holý táhl s Tábory do Slezska; vojsko pak Sirotků, řízené Prokůpkem a Janem Čapkem ze Sán, obrátilo se do Moravy. Při vojště Táborském nacházel se jako při posledních výpravách předtím mezi jinými pan Hanuš Krašovský z Kolovrat a snad také měšťané Staroměstští z Prahy; při vojště Sirotčím lid

došlých ke dvoru krále Sigmunda, který se tehdáž nacházel ve Feldkirchu. V dopise tom praví se, že bylo v boji tomto zajato 12 pánů českých a moravských, mezi nimi jmenovitě Sokol, což poslední však není dokonce ku pravdě podobné, poněvadž Sokol jen několik neděl potom učinil vpád do Rakous, o kterém bude řeč doleji. Dopis ten vypravuje dále, že Albrecht po tomto boji vtrhnul do Čech, že byl dvanáctý den potom v Čáslavi a táhl odtamtud k Hoře. Všecko to byla lichá pověst. Proto však předce nezdá se mi, žeby celý obsah toho listu byl smyšlen, a pokládám tedy aspoň vypravování o boji mezi Albrechtem a Čechy (ovšem v místě neznámém) za podstatné.

[81]) Bartošek (p. 170) praví: pons *ante* castrum Pragense ruptus est *anterior;* naproti tomu *Chronicon Treboniense* (u Höflera I. 61): pons castri Pragensis circa valvam qua itur ad flumen; což by se vztahovalo na most zadní. První udání zdá se mi býti podobnější.

pana Fridricha Libšteinského z Kolovrat, vedený synem jeho, dále Pražané Novoměstští[82]) a lidé z jiných měst Sirotčích, zvláště z Hradce Králové. Jak medle přešel Prokop přes hranice slezské a zvěděli Slezáci, že se blíží se svým vojskem, zanechali ihned obléhání *Němčího*, již prý dne 8 Září,[83]) a zavřeli se po městech a hradech svých; rovněž i Šestiměstští opustili pole.[84]) Na Moravě naproti tomu Sirotci, hotovivše se k boji s vévodou rakouským, ustoupili před ním brzy, seznavše bezpochyby přesilu na jeho straně, ačkoli zatím arcibiskup Salzburský a jiní někteří byli se od Albrechta oddělili a navrátili se k svým domovům.[85]) 1431

O Prokopovi Holém, co dále konal ve Slezsku nebo snad i v horní Lužici po vybavení Němčího, nemáme zpráv žádných. Toliko jen jisto jest, že se zdržel ve stranách těch až do sklonku měsíce Září, provozuje bezpochyby obyčejné záhuby, potom pak dal se ze Slezska na pochod do Moravy, aby se spojil se Sirotky proti vévodovi rakouskému. Dne 28 Září byl na této cestě v Opavě, kdež ve jménu jeho a Otíka z Lozy, toho času vrchního heitmana Táborského, i Jana Čapka ze Sán, předního heitmana Sirotčího, zavřena smlouva památná s *Přemkem* knížetem *Opavským*. Kníže tento obdržel příměří na celý rok, ale se závazkem, že po uplynutí roku tohoto přistoupí ke čtyrem artikulům Pražským a zvláště ku přijímání

[82]) O Novoměstských svědčí zápis v knize Novoměstské od roku 1432 (A 7), dle kterého „dobré paměti Valentin kramář ze Zderazu, spoluměštěnín náš, byl postřelen od nepřátel božích a našich u Nitry města v Uhřiech, jsa s jinými bratřími věrnými v hájení zákona božieho, tomu bude rok před hodem Všech Svatých nynie příštích, a jsa raněn učinil jest kšaft před opatrnými lidmi Petrem Hýhalem, Boršem střelcem, Ondráčkem řečeným Rúbik oc.“ — Petr Hýhal zde zmíněný měl dům na rynku Novoměstském v pořadí, kdež jest nyní špitál vojenský; Boreš střelec (arcufex) připomíná se na Novém městě roku 1436.

[83]) Viz Grünhagen: *die Hussitenkämpfe der Schlesier* 216.

[84]) O Šestiměstech činí se zmínka v dopise od dvora krále Sigmunda ve Feldkirchu dne 3 Října (*Monum. concil.* I. 117): Slezitae et sex civitates cum suis exercitibus compulsi sunt recedere a campo.

[85]) *Monum. concil.* I. 117.

1431 pod obojí spůsobou a bude jich hájiti proti komukolivěk pod pokutou 4000 kop grošů Pražských. Dva z předních pánů moravských strany pod obojí, Jan z Kravař na Jičíně a Jan Tovačovský z Cimburka, a dva zemané, Zibřid z Bobolusk a Václav z Kobeřic, byli rukojmi knížete Přemka za zdržení smlouvy této.[56]

Dle osob jmenovaných v této smlouvě dá se souditi, že v čas zavření jí byla již obě vojska, Táborů a Sirotků, nedaleko Opavy spojena, a brzy potom vytáhla pospolu proti vévodovi rakouskemu. Nyní byla bezpochyby přesila na straně Čechů a Moravanů; pročež vévoda Albrecht neodvážil se dalšího zápasu s nimi. Vloživ velkou část vojska svého do předních měst na Moravě, která byla v jeho moci, totiž do Olomouce, do Brna, Jihlavy, Znojma, Hradiště, Pohořelic a Jemnice, odtáhl sám zpatky do Rakous. Tu předsevzala spojená vojska česká tažení do *Uher*, kdež přešedše přes řeku Váh, přitáhli až k *Nitře*, a konali všudež velké záhuby, berouce zvláště dobytek a koně po vsech a po městečkách.

Asi téhož času sebralo se jiné vojsko z krajin při rozhraní mezi Čechy a Moravou na jihu vedením Mikuláše *Sokola* z Lamberka seděním na Řečici k tažení do *Rakous*. Se Sokolem účastnili se výpravy teto z Čech krom bratra jeho mladšího Tomáš z Vlašimě, Arnošt Leskovec seděním na Humpolci, Kamaret ze Žirovnice a jiní z jejich sousedstva, z Moravy pan Sezema z Kunštatu seděním na Jevišovicích. Lidu jejich bylo 600 jízdných a 4500 pěších asi s 360 vozy. Do Rakous vtrhli z Moravy asi někde za Bitovem, a přitáhli k městečku *Perneku* na západní straně od hor Manhartských, kdež pilni byli zvláště pobrání vína jakožto v čas vínobraní, ale také jiné kořisti. Když se však s hojným nákladem vraceli k Čechám, udeřilo na ně dne 14 Října u města *Waidhofen* vojsko vévody rakouského šestnácti tisíc mužů jízdných a pěších vedením pana Lipolta Krajíře, Streina, dvou Eiczingerů, Jiřího z Puchheima a jiných, jemuž pro velikou přesilu odolati nemohli. Po delším

[56] Krom rukopisu Křižovnického, dle něhož listina tato vytištěna jest v *Archivě českém* VI. 425, nachází se také v Durychově rukopise Děčinském.

boji poraženi jsou na hlavu; asi tisíc mužů zbito, a na 600 1431
zajato, mezi těmito více než sto zemanů neb panoší a zvláště také mladší bratr Sokolův. Mikuláš Sokol a druhý heitman Tomáš Vlašimský zachránili se jen rychlým útěkem, a vozy všecky s vínem i jiným nákladem, též pušky dostaly se do rukou nepřátel. Zajatí zemané i sedláci odvedeni jsou dne 20 Října do Vídně, kdež také vzaté korouhve české na památku vítězství uloženy jsou ve dvorské kapli vévody Albrechta.

Podobná nehoda stala se později vojsku v Uhřích. Po velkých plenech tam vykonaných svadili se spolu Táboři a Sirotci o dělení kořisti; z čehož rozhněvav se Prokop Veliký, odtáhl s celým vojskem Táborským zpátky do Moravy k uherskému Brodu a potom dále do Čech, s ním mezi jinými také pan Hanuš z Kolovrat. Sirotci však vedením Prokůpka a Jana Čapka ze Sán zůstali bez něho v Uhřích, a pokoušeli se o dobytí *Nitry*, majíce vojska přes 7000 mužů jízdných i pěších a více než 300 vozů. Také mladý Kolovrat Libšteinský zůstal při nich se služebníky otce svého, zejména Sigmundem Hulerem Hořovickým a Janem Šmikouským ze Žďára. Tu na ně udeřilo vojsko uherské, sesílené některými pány moravskými i českými ze strany krále Sigmunda, vedením Ctibora vojvody sedmihradského, dne 9 Listopadu. Sirotci udatně se bránili, ale nemohli odolati, jak se zdá proti přesile, a přinuceni jsou dáti se na zpátečné tažení. Otočivše se vozy, táhli jak se zdá, nejprvé směrem severozápadním až k řece *Váhu*, kdežto však most, přes který mínili jíti nejpřímější cestou k zemi moravské, byl stržen. Jak se zdá, byl to dal učiniti Prokop Holý, aby si pojistil záda na svém tažení zpátečném.[87]) Tím byli Sirotci přinuceni táhnouti po Váhu nahoru v ustavičném boji s Uhry, kteříž je stihali. Kryjíce se pořád vozy válečnými, odráželi nepřítele od sebe silnou střelbou z děl, ač vždy se ztrátami ci-

[87]) Rozumím tak vypravování kroniky Třeboňské (u Höflera I. 61): Procopius cum exercitu suo ab ipsis Sirotkonibus Boemiam equitaverunt, praefatis fratribus Sirotkonibus ibidem per se derelictis, ponte, per quem Boemiam pergere debuerunt, ipsis rupto. To asi zavdalo příčinu, že potom Prokop viněn byl zradou.

1431 telnými. Počasí neobyčejně mokré stěžovalo jim velice pohyby z místa na místo, a přitom mořili se také hladem a žízní, nemajíce volného špižování. Tu vjeli konečně do míst bahnitých, kdež uvázly vozy jejich, tak že aby unikli nepříteli stihajícímu, musili jich více než 120 nechati se vším nákladem i také s jednou houfnicí, a jen asi 70 zachránili jich s lepšími věcmi a se všemi děly ostatními. Po desítidenním bojování vždy neohroženém přitáhli konečně ke městu *Jilavě*, kteréž bylo osazeno branným lidem. Ale Sirotci dobyli ho útokem, připravili posádku na útěk, a přešli u něho konečně na brodě přes Váh, majíce odtud volnou cestu k blízkým hranicům Moravy. Mezitím byly uhodily také mrazy, a rozmnožily nesnáze a ztráty vojska. V bojích na cestě zajat byl mezi jinými Sigmund Huler a zabit jest, někteří jiní utopeni v řece Váhu.

Zpráva o těžkých bojích těchto roznesla se v Čechách a jmenovitě v Praze, jak se zdá, ještě dříve, než byly docela skončeny. Pražané Novoměstští a jiná města Sirotčí vypravili ihned nový branný lid do pole svým ku pomoci; ale voje tyto zvěděly na cestě nedaleko hranic uherských o navrácení vojska z Uher do Moravy a velkých ztrátách jeho, i vrátili se zpátky. Novoměstští jmenovitě přišli dne 14 Prosince, smutni a sami také zimou, hladem a jinými svízeli sklíčeni.[88]) Naproti tomu vypravil zatím Prokop Holý okolo sv. Kateřiny (25 Listop.) část polního vojska Táborů spolu s měšťany Táborskými a s částí posádky Ostromečské opět do *Rakous* v počtu asi 10.000 mužů; kteřížto přešedše přes pomezí z krajiny za Jindřichovým Hradcem, zmocnili se předně blízkého města *Líčova*, potom pak vykonali pomstu za porážku Sokolovu činěním velkých škod v té části země po celý měsíc Prosinec.

Porážka Němců u Domažlic měla mezitím následek největší ten, že vzbudila ještě více než předtím žádost pokoje s Čechy ve všech zemích německých, a obrátila tudy zraky všechněch ještě více ku *koncilii Basilejskému*. Král Sigmund sice hned po velkém útěku vojska německého, poradiv se

[88]) Viz *Monum. concil.* I. 139, 144.

s knížaty některými a s kardinalem Julianem v Normberce, 1431
položil všem stavům říšským sněm o sv. Havle ve *Frankfurtě* (26 Srp.), na kterém se mělo jednati o nové prostředky proti Čechům, ale nemínil býti při sněmě tomto osobně, nýbrž odjel již dne 29 Srpna z Normberka, a vydal se na cestu do Italie, aby dosáhl, jak již dávno byl jeho úmysl, korunování na císařství v Římě. Sněm ten Frankfurtský, ku kterému ustanovil toliko své plnomocníky, ani se potom dostatečně nesešel, a protož nic se na něm neuzavřelo. Také *kardinal Julian*, přesvědčiv se osobně o nezdaru zbraní německých, ničeho více od války neočekával, i odebral se z Normberka do Basilee, kamž přijel již dne 9 Září, a uvázal se ve svůj úřad co předseda koncilia, všemožně se přičiňuje, aby koncilii zjednal jak největší vážnost, by se prostředkem jeho konečně dosáhlo obecného upokojení. Již dne 19 Září vyšlo od něho a od koncilia horlivé vyzvání ke všem arcibiskupům, biskupům a jiným, kteří měli místo ve sboru, aby se dostavili v Basilei dle povinnosti své a v jednání koncilia se účastnili.

Zjednání pokoje s Čechy pokládalo koncilium i legat papežský za jeden z nejpřednějších úkolů svých; a po mnohém pilném radění uzavřel sbor učiniti k tomu první krok vlídným pozváním Čechů spůsobem docela jiným, než jak se jednalo posledně na sjezdě Chebském. Dne 10 Října vydalo koncilium list k duchovenstvu a šlechtě i ke všemu národu českému, kterým vyslovovalo svou velkou péči o navrácení jednoty a pokoje s nimi i přesvědčení své též o jich žádosti pokoje, a zvalo je k sobě z té příčiny, slibujíc plné a svobodné slyšení, při kterém by duch svatý byl jediným soudcem a prostředníkem, jakož i pilné a dostatečné bezpečenství, žádajíc přitom snažně, aby poslali k tomu muže bohabojné a pokoje milovné, nehledající toho co jejich jest než co Kristovo. Aby se list ten dostal do rukou Čechů, s nimiž bylo obcování stíženo tolikerým opětováním a stěžováním klateb papežských, napsán jest trojí pod pečetí kardinala Juliana, a poslán jeden ku králi Sigmundovi do Feldkircha, kdež se tehdáž delší čas zdržoval na cestě své k Mediolanu, druhý k měšťanům Normberským

1431 a spolu se Chebskými se žádostí, aby je přiměřeným způsobem do Čech doprovodili. Poněvadž se proslýchalo, že mnozí knížata německá i města říšská blíž hranic českých, obávajíce se opětných nájezdů z Čech na své krajiny, mínili zavříti s Čechy úmluvy o delší příměří, vypravilo koncilium později dva posly své k vévodám bavorským, k Fridrichovi kurfirstu brandenburskému, k Normberským a jiným sousedům jejich, aby jim zbraňovali zvláštních takových smluv uzavírati a oznámili zamýšlené jednání koncilia samého ve jménu celého křesťanstva. Jeden z poslů byl Jan *Nider*, převor Dominikánů v Basilei, mistr theologie, druhý Jan z *Geilhausen*, mnich kláštera Cistercienského v *Maulbronnu* ve Švábích. S knížaty a městy oněmi měli zároveň jednati o bezpečné průvody při nich, kterých by bylo potřeba pro Čechy, kteříž by chtěli ku koncilii poslati; zároveň pak bylo jim uloženo oznámiti Čechům o svém poslání, aby prostředníkem jich mohli se dorozuměti s koncilem o způsobu vyjednávání. Poslové tito vyjeli dne 28 Listopadu z Basilee, a zdrževše se šest dní ve Mnichově za příčinou jednání s vévodami bavorskými, přijeli dne 13 Prosince do Normberka.

Do té chvíle byl *list koncilia k Čechům* po všech třech cestách k tomu zvolených odevzdán v Praze konšelům Staroměstským, nejprvé od Chebských po poslu schválném, kterého poslali do Prahy již kdysi při skonku měsíce Listopadu, o několik pak dní později po poslu pana Oldřicha Rosenberského, jemuž byl král Sigmund sepsání sobě odevzdané zaslal spolu se zvláštním svým dopisem k další dopravě. Konšelé Staroměstští přijali dopis koncilia s úctou a s potěšením, kteréž také poslům samým dali bohatým propitným; dali jej čísti v plné raddě i ve svolání starších obecních, a potom také oznámili veřejně lidu na kázaní v kostele Týnském, kdež četl a vykládal jej mistr Jan z Rokycan ve smyslu nejpříznivějším a slovy pohnutlivými, tak že mnozí z lidu plakali radostí. Odpověď daná písemně Chebským *) i panu Oldřichovi z Rosen-

*) Odpověď danou Chebským a od nich poslanou do Normberka zaslali Normberští kardinalovi Julianovi již dne 1 Prosince. Viz Palackého *Urkd.* II, 253.

berka (8 Pros.) nemohla ovšem na ten čas býti jiná, nežli 1431
že konšelům samotným neslušelo u věci tak velké, která se týkala všechněch stavů jejich strany, uzavírati co o sobě, že však předloží list ten sněmu, který bohdá brzy bude držán v jejich městě.

Smýšlení příznivé o dopise koncilia Basilejského sdíleli s Janem Rokycanou všichni druzí mistři a duchovní Pražští, stojící pod jeho správou; ale netajili obávání, že se poslání ku koncilii potká s odporem kněží strany Táborské. Od Táborů byl krátce předtím, ten týden po sv. Martinu (po 11 List.), složen nový veřejný list téhož směru, ale ve znění mnohem obšírnějším, jako onen, jejž vydali posledně od pomezí českého před vtrhnutím křižáků. Byly v něm vyloženy všecky rozumy Táborů o učení církve Římské a o zkáze duchovenstva; domlouváno Němcům, proč že se dají od papeže a kardinalů puditi k vražedným bojům lživými odpustky pouze k hájení duchovenstva v jeho neřestech; představováno, že Čechové nerádi vedou boj s nimi, ale musí pro svou obranu; žeby raději potýkali se písmy svatými, ale nemohou toho nikterak dojíti; žeby chtěli se sjednotiti s knížaty, městy a jinými obyvateli říše na svobodném sjezdě a společně s nimi připraviti duchovenstvo k opravě. List ten byl zvláště zaslán měšťanům Basilejským, a nalezen jest o vánocích přibitý na dveřích radního domu v Basilei. O koncilii pravilo se v něm, žeby si Čechové přáli, aby se v něm jednalo o tom, co by bylo nejlepší a nejprospěšnější všemu křesťanstvu, i aby duch svatý vnukl dobrou radu svou, ale bojí se, že nebudou tam jinak shromážděni, než aby nějak zakryli hanbu svou nějakou rouškou pokrytství, i jak by potlačili spravedlivost božskou, které velice nenávidí. Koncilium uznalo za dobré vydati spis proti tomu (28 Pros.), který však nebyl šťastně složen, obsahuje hlavně jen výstrahu před falešnými proroky a napomenutí, aby věřící podobných spisů kacířských nečítali, nýbrž zavřené odevzdávali sboru.[90])

[90]) Johannes de Ragusio (*Monum. concil.* I. 174) praví o tom spise: Praedictae literae transmissae fuerunt ad aliquas civitates et communi-

1431 Obecný sněm všech stavů a obcí českých strany pod obojí měl držán býti v Praze již o sv. Michale (29 Září), a proslýchalo se, že mělo na něm býti jednáno o nějakém novém řádu duchovenstva. Zamýšlelo prý se ke správci čili staršímu duchovenstva, kterýmž byl na ten čas mistr Jan z Rokycan, přidati 12 jiných kněží dle počtu apoštolů, kteří by co konsistoř jeho spolu s ním byli představeni ostatním duchovním.*) Nejspíš churavěl již tehdáž arcibiskup Konrad, tak že se předvídala brzká jeho smrt, a proto hledělo se snad ještě za jeho života povznésti važnost náměstka jeho v Praze přidáním jemu pomocníků. Sněm o sv. Michale však nejspíš nebyl držán pro vzdalení mnohých čelnějších osob a zvláště heitmanů vojsk Táborských a Sirotčích na výpravách do Slezska a do Moravy. Položen byl sněm jiný k sv. Mikuláši (6 Pros.) již po obdržení listu koncilia, jejž Pražane tomuto sněmu mínili předložiti. Ale i s toho sněmu sešlo zase pro nehodu Sirotků v Uhřích,**) která působila velkou roztržitost. Sněm byl odložen opět k Novému roku 1432.

Vojsko Sirotků se vrátilo z Uher teprv několik dní po navrácení oněch, kteří mu byli již příliš pozdě posláni ku pomoci. Dne 20 Prosince vjeli do Prahy, nevíme zdali všichni či jen, co byli z Nového města Pražského, v malém počtu a v bídném stavu následkem mrazů na cestě a všelijakého nedostatku. Místo obuvi měli nohy větším dílem jen korami obvázané. Mnozí [illegible] teprv doma následkem velikého utrpení. Mělo se za to, že se jich nevrátilo více než [illegible] asi dva

*) [illegible]

**) [illegible]

***) [illegible]

tisíce. V rozhořčení velikém dávali vinu Prokopovi Holému, 1431
že je byl opustil, ano obviňovali jej ze zrady, že jim byl strhnul most, přes který měli táhnouti zpátky do Nitry. Prokop tehdáž po vypravení vojska svého do Rakous přebýval na jednom zámku blíž Kutnéhory. Uslyšev nepochybně, jak se na něj lálo v Praze po navrácení Novoměstských z vojska Sirotčího, tázal se Pražanů po poslu, měl-li by se ostříhati před nimi. Dostal za odpověď, že až se obce všecky sejdou v Praze, zví, jakou mu vinu dávají. Když se nedlouho potom roznemohl ku konci měsíce Prosince a poslal do Prahy pro nějakého lékaře, mluvilo se o něm potupně, kata, ne lékaře aby mu poslali.[93]) Konšelé Staroměstští, s nimiž byl minulá léta vždy v přátelství a spolku, zvali jej nicméně, aby do Prahy přijel ke sněmu nastávajícímu; ale Prokop odřekl, vzkázav, že jim věří, ale obecnému lidu že nevěří, a protož že do Prahy nepůjde, však že přistoupí k tomu, oč by se většina usnesla.

Zrovna toho času *zemřel arcibiskup Konrad* v noci po božím narození (26 Pros.), bezpochyby ve svém obyčejném sídle Roudnici; pochován pak jest na hradě Pražském v kostele metropolitním dle obyčeje. Smrt jeho musila býti ještě větší pohnútkou mistrům a kněžím Pražským, aby vyhledávali srovnání s církví prostředkem koncilia, jakž se příležitost k tomu naskytovala; neb neměli nyní arcibiskupa k svěcení na kněžství a konání jiných věcí úřadu biskupskému vyhražených, bez kterých nemohli se nadlouho obejíti, chtěli-li zůstati věrni zásadám dotud hájeným, dle kterých nechtěli se od církve děliti v učení a ve svátostech.

Jak byl odepřel Prokop Holý přijíti ke *sněmu o Novém roce*, tak neúčastnila se sněmu toho také strana Táborská vůbec; naproti tomu dali se k němu najíti u valném počtu páni 1432
a zemané i poslové všechněch měst přídržících se bratrstva Sirotčího, jakož i duchovenstvo strany této; a rozezlení, které bylo mezi Sirotky a Tábory z příčiny nezdařilé výpravy do Uher, působilo mocně na běh jednání sněmovního. Shromáždění

[93]) *Monum. concil.* I. 146, 140.

drželo se tentokrát patrně k libosti Sirotkům na radnici Novoměstské, a jednání bylo dvojí, jedno mezi duchovenstvem o srovnání v náboženství, druhé mezi stavy světskými o [illegible] zemské. Ve věcech týkajících se náboženství vedl nepochybně opět první slovo mistr Jan z Rokycan, jehož vážnost byla největší v duchovenstvu i lidu Pražském.[94] Opět přišlo k jednání o artikulích jím předložených roku předešlého na sjezdě v kolleji Karlově, a tentokrát stalo se o ně usnešení jednosvorné mezi mistry a kněžími Pražskými i duchovenstvem Sirotků, jmenovitě také kněžími Nového města Pražského, tak že přistoupili k nim celkem dle smyslu jeho a schválili také učení od mistrů Pražských povždy zastávané o sedmeru svátostí, o spůsobu přítomnosti těla Kristova ve svátosti oltářní, o očistci a modlení za duše, o řádu mše svaté a rouchách mešných, o ctění svatých a jiných řádech kostelních, též o trestu smrti, že nemá býti lehce usuzován, a o loupežích ve válkách, že se nemají díti z lakomství, vůbec o všech věcech, které byly od dávna sporné mezi kněžími Pražskými a Tábory. Vyslovena přitom při všem rozdíl mezi věcmi božskými a lidskými a dopuštěna možnost změny v tom, co by bylo pouze lidského, když by se poznal rozum lepší, však se závazkem, aby se nic neměnilo jinak než ze společného usnešení mistrů a kněží obou měst Pražských a [illegible] druhých, kteří se této úmluvy účastnili.[95] Jak se podobá, byl mistr Jan z Rokycan na témž sněmě zvolen [illegible] od duchovenstva strany pod obojí za správce [illegible], kterou předtím vykonával z ustanovení arcibiskupa.[96] [illegible] v těchto letech správcem

[94] [illegible] Listopadu 1431 v Praze s [illegible] Est autem [illegible] praedicans sacerdos [illegible] dilectus fere ab omnibus [illegible] haeresibus ejus prae- [illegible] necessitate communi- [illegible]

[95] [illegible] artikulů vynešených [illegible] rozšířenějším v [illegible] Pražsk[illegible] fo. 1—11.

[96] [illegible] duchovenstva po smrti arcibiskupa [illegible] a bez účasti [illegible]

duchovenstva (director cleri), a měl k ruce své officiala, korrektora a jiné obyčejné úředníky dvoru arcibiskupského.[97]) 1432

Stavové světští, totiž Pražané obou měst a páni, zemané, města i heitmani polní bratrstva Sirotčího, uzavřeli předně, jednotě mezi duchovenstvem napomáhati a všecko, oč se duchovenstvo sjednotilo, zachovávati; mimo to jednali hlavně o spůsob, kterým by se učinila přítrž nevázanosti vojsk a útiskům činěným od nich obyvatelstvu. V každém kraji měl od pánů, zemanů a měst strany pod obojí držán býti sjezd, a na něm měl zvolen býti heitman a radda k němu přidaná, kterýmžto heitmanům krajským mělo příslušeti sbírání pole. Heitmanové vojsk aby nedopouštěli lidu vojenskému takového loupení a plenění obyvatelů země české neb moravské k zákonu božímu příchylných, jaké se často stávalo, i aby zřídili k tomu úředníky ve vojsku, kteří by to zabraňovali, a jiné úředníky, kteří by se starali o potřeby vojska. Kamž by vojsko přišlo, v té krajině aby páni, zemané a města dali špíži a píci ku požádání heitmana vojenského; pakli by někdo z vojska mimo to činil někomu škodu, takoví aby byli souzeni a trestáni heitmany krajskými a jich raddami. Kořist nepřátelům vzatá aby se skládala do spolka a řádně dělila.

Mezi artikuli, o které se usneslo duchovenstvo, byl také jeden, jímž vyslovili svou ochotnost, jíti ku koncilii, když by dáno bylo bezpečné slyšení a ne klamavé; neb že takového vždy sobě přáli a bylo by hanlivé nepřijmouti ho nyní, když

cházi se pamět v *Monum. concil.* I. 349, kdež při slyšení poslů českých v koncilii Basilejském vypravuje se: Item quaesivit ab Ulrico (t. j. Jindřich Kalteisen, doktor theologie, tázal se kněze Sirotčího Oldřicha ze Znojma): Dicatis a quo missus estis, a Deo vel praelato? Spero ab utroque. Ait monachus (Kalteisen, Dominikan): Quis ille praelatus, qui vos misit? Respondit Ulricus: Episcopus, qui me ordinavit. Post hoc surrexit Rokiczana dicens: Aestimo, quod intentio fratris Ulrici fuit et est, non quemlibet sacerdotem libertare, ubi et quomodo vellet posse praedicare; sed nostra intentio est, quod ordinate fiat, sicut noster archiepiscopus per officiales ordinavit, sic *post mortem simul congregati elegerunt*, et *electus disposuit*.

[97]) Viz doklady v *Monum. concil. Basil.* I. 673, 776.

1432 se podává. Že však neúčastnili se sněmu Táboři, nemínilo shromáždění uzavříti bez nich, nýbrž zůstalo na tom, aby se rozhodnutí odložilo ke sněmu jinému, kterýž měl býti v neděli po sv. Dorotě. Tomuto sněmu měly také artikule o náboženství a druhé nálezy předloženy býti ke společnému schválení.

Mezi sněmem, kterýž trval šest dní, proslechlo se, kterak Plzenští slavili novinu o porážce Sirotků v Uhřích hlučnými chvalozpěvy ve městě svém; což spůsobilo velké rozhorlení; i jednalo se o to, aby konečně hlavní moc vojenská obrácena byla ku pokoření úhlavních domácích protivníků předsevzetím dvojí polní výpravy, jedné proti Plzni, druhé proti Budějovicům; však i ty návrhy odloženy jsou k sněmu o sv. Dorotě. Sněm se skončil v den tří králů (6 Ledna), a dle nálezu jeho vyšlo veřejné provolání od dvanácti volených pro obecné dobré ke všem „pánům, rytířům, panoším, zemanům a městům všech obcí k zákonu božímu příchylných“, aby najisto přišli k sněmu v neděli po sv. Dorotě, „ač jim mila jest chvála boží a obecné dobré“.

Brzy po rozejití sněmu přišlo Pražanům Staroměstským psaní dvou plnomocníků koncilia Basilejskeho, Jana Nidera a Jana Maulbronnskeho, dané v Normberce dne 5 Ledna a zaslané po Normberských do Cheba a od Chebských dále, jímž oznamovali Čechům své poslání a zvali je znova k vypravení poslů do Basilee, a když by se jim vidělo, předně některých osob k nim do Normberka. Konšelé Staroměstští odpověděli dne 30 Ledna, omlouvajíce delší protažení věci těžkostmi, pro které se sněm obecný dotud nemohl sejíti, oznamovali pak svolání jeho k neděli po sv. Dorotě, a žádali plnomocníků koncilia, aby posečkali v Normberce do dne stolování sv. Petra (22 Un.), doufajíce, že do té doby budou moci oznámiti konečnou odpověď.

Jednání na sněmě Pražském o Novém roce spůsobilo mezitím velký hněv Táborům, kteříž byli přistoupením Sirotků k artikulům Rokycanovým, jak se zdá, úplně překvapeni. Než by dali k těm kusům svolení své, pravili, žeby musilo

o to krvavě mezi nimi býti rozsouzeno. Toho mínění byl také 1432
Prokop Holý, ač nemínil proto stavěti se proti vyjednávání s konciliem Basilejském. Protož veřejně horlil s jinými proti artikulům oněm, ale po straně pracoval k smíření ve hlavní věci. Nemoc jeho nejspíš dlouho netrvala. Již v měsíci Lednu 1432 byl spolu s konšely Táborskými a některými jinými z bratrstva na Třeboni u Oldřicha Rosenberského k jednání o jeho prostřednictví při vévodovi Albrechtovi rakouském, aby propustil zajaté Táborské pod nějakým rukojemstvím. Přitom otazoval se důvěrně v příčině bezpečenství k jízdě do Basilee, a podotkl, žeby se musil žádati bezpečný průvod zvláště od vévody rakouského a Oldřich žeby měl osobně jíti s poselstvem jakožto průvodčí. Stalo se potom bezpochyby hlavně přičiněním Prokopovým, že se usnesli Táboři přijíti do Prahy k sněmu o sv. Dorotě, ač se smýšlením velmi odporným. Přitom kázal Prokop, když se čas sněmu blížil, vojsku Táborskému, které se bylo asi ku konci roku vrátilo z Rakous, položiti se nedaleko Benešova, aby bylo na blízku, tak že se zdálo, jakoby ze sněmu samého mělo přijíti k nějaké válce mezi stranama.

Pražanům Staroměstským stala se toho času nemilá příhoda ohněm, který dne 25 Ledna při velkém větru vznikl v radním domě jejich a spůsobil škodu, neznámo jak velkou, ve světnici radní.

Sněm sešel se v den ustanovený (10 Un.) u valném počtu osob všech stran přijímajících pod obojí spůsobou, a držán jest jako předešlého roku u velké síni kolleje Karlovy. Z Táborů i Sirotků byli přítomni jmenovitě nejpřednější správci vojsk jejich, Prokop Holý a Otík z Lozy, Prokůpek a Čapek ze Sán. Ředitelí sněmu byli správci zemští čili 12 osob volených k obecnému dobrému.[98]) Pražané a Sirotci zamýšleli artikule, o které se byli usnesli ve věcech náboženství, když by byly schváleny celým sněmem, zaslati zároveň s poselstvím do Basilee a předložiti je koncilii na důkaz pravověrnosti

[98]) Viz zmínku o nich v *Monum. concil.* I. 190.

1432 Čechů; což ovšem bylo by dorozumění s koncilem musilo velice usnadniti;[99]) i jednalo se tedy na sněmě především opět o srovnání ve víře na základě těchto artikulů. Ale odpor Táborů byl tuhý proti nim, a tudy bylo rokování prudké po mnoho dní. Náruživější mezi pány strany Pražské pomýšleli již skutečně na válku s Tábory, ano na spolčení se proti nim se stranou pod jednou tak jako někdy za posledních let Žižkových a v prvním čase po jeho smrti. Páni tito poslali (bezpochyby tajně) ku konšelům do Plzně, žádajíce jich, aby některé k nim vypravili na rozmluvu. Což když se stalo, mluvili prý k nim: Nyní jsme s vámi za jedno ve všem krom přijímání pod obojí spůsobou, a o to chceme se podati na rozhodnutí koncilia; spolčeme se tedy proti Táborům, kteří se s námi posud nesrovnávají. Plzenští však prý odpověděli, berouce věc jen na lehkou váhu, že nejsou posláni jednat o víře.[100]) Tak daleko nebylo také ještě dozrálo. Zprávy, které máme o tomto sněmě, jsou sice až příliš chatrné; předce však tolik je jiste, že když se svolení Táborů nedalo v té věci docíliti, Pražané a Sirotci musili nechati dalšího usilování o to, a také nepřišlo k uskutečnění návrhu předešlého sjezdu o nových řádech vojenských; ale ve hlavní věci, poslání ku koncilii Basilejskému, stalo se svolení jednosvorné, ku kterému také Táboři přistoupili, aby se totiž ku koncilii poslalo, však

[99]) Jan Nider psal o tom z Normberka dne 16 Unora Janovi Dubrovnickému do Basilee (*Monum. concil.* I. 181): Sed quia supremus sacerdos Taboritarum Procopius cum suis et sibi adhaerentibus non interesse potuit (congregationi 1 Januarii), qui modo interesse potuit dominica immediate sequenti festum S. Dorotheae: idcirco nec puncta praedicta nec nuncios mittere ad generale concilium potuerunt, sed tam nuncios quam puncta praedicta a praefata congregatione fienda dominica, ut praemittitur, dirigere proponunt ad concilium. — Král Sigmund píše o týchž artikulích Oldřichovi Rosenberskému 25 Unora: Jakož pak z těch artikulóv, kteréž jsi nám poslal, vybieráme, ufajíc, ustanovíli sě všickni jednostajně na nich a že pošlí do koncilium, že tak zpraveni budú, že sě bohdá vesele a s pokojem té země domóv vrátie. Paklí zajdú a těm artikulóm nepřivolé, tehdy ufáme, že vždy jednu stranu bohdá k sobě přitáhnem. *Archiv český* I. 36.

[100]) *Monum. concil.* I. 186, 189.

prve aby se stalo dorozumění na zvláštním sjezdě v Chebu 1432
o spůsob svobodného slyšení a bezpečného průvodu. Sněm ustanovil hned také osoby, které se měly účastniti poselstva jak do Cheba tak do Basilee.

Jednalo se též o dalším pokračování ve válce, poněvadž o ustání v ní nebyla posud řeč. Zdali vzat byl v úvahu předešlý záměr dvojí výpravy proti Plzni a Budějovicům, není nám známo; upustilo se snad od něho, poněvadž na předešlém sněmě pocházel jen z okamžitého rozčilení Sirotků; uzavřeno pak konečně předsevzetí ještě jedné mocné výpravy do Lužice a do Slezska, potom pak dále do země brandenburské, odkudž se dvěma oněm zemím za předešlých let byly dostávaly pomoci. Táboři i Sirotci měli k tomu obrátiti hlavní sílu svou.

Hned po skončení sněmu oznámen jest úmysl poslání ku koncilii dvěma plnomocníkům Basilejským meškajícím v Normberce listem psaným od purkmistra a konšelů Pražských ve jménu jich i pánů, zemanů a heitmanů vojsk i obcí království českého a markrabství moravského dne 27 Unora, s žádostí, aby přijeli do Cheba s knížaty ze sousedstva země české ke dni, jejž by sami ustanovili na nejdéle do jednoho měsíce, aby se tam s posly českými domluvili o spůsobu a výminkách slyšení v koncilii i bezpečného průvodu. List poslán jest po Chebských, jimž psáno zároveň a žádáno na nich, aby zjednali poslům do Cheba bezpečenství na cestu v krajině měst a pánů strany pod jednou, zejména z Plzně, z Krasikova, z Rabšteina, z Lokte a několika jiných míst.

List tento potřeboval 14 dní, než se dostal poslům koncilia do Normberka. Příčinou opozdění byly nejspíš velké povodně a deště, kterými ten čas po dlouhé tuhé zimě a velkých snězích byly zkaženy všecky cesty v Čechách i v zemích okolních.[1] V Praze spustil se led v outerý masopustní dne 4 Března, a byla *povodeň* veliká, jaké se nepamatovalo

[1] *Monum concil.* I. 186, 194.

1432 od sv. Mikuláše roku 1392. Voda šla na Starém městě až za kostel panny Marie na Louži.

Poslové koncilia nemeškali hned téhož dne, jak jich list z Prahy došel (12 Břez.), zaslati jej do Basilee, aby si vyžádali od koncilia potřebných nařízení, a jednali mezitím s okolními knížaty a jinými stavy říšskými, zvláště s kurfirstem Fridrichem brandenburským a s Normberčany v příčině bezpečných průvodů a příjezdu do Cheba. Koncilium samo bylo již zatím po obdržení návěští o dobré vůli Pražanů a jiných jednalo o bezpečné průvody s Fridrichem brandenburským, s Janem vévodou bavorským, s Albrechtem rakouským, s Normberskými a Chebskými, s Oldřichem Rosenberským a s jinými, a psalo Čechům dne 8 Března, povzbuzujíc jich k setrvání v dobrém úmyslu, a ubezpečujíc zároveň, že míní setrvati pohromadě až do dokonání úkolu svého dle vší své možnosti. Bylyť se mezitím strhly různice mezi koncilem a papežem Eugeniem IV, který zasazovav se horlivě za života předchůdce svého Martina o svolání koncilia Basilejského z pohnútek nekalých (snad aby spíše dosáhl papežství),[2]) potom brzy hleděl se koncilia zbaviti, a nařídil odročení jeho na půldruhého roku a přeložení do Bononie, nejprv pod jinými záminkami (1431 12 Listop.), potom zrovna pod příčinou, že zvalo k sobě Čechy, prý na ujmu důstojenství církve, poněvadž prý věc jejich odsouzena jest již dvěma koncilii, Konstanským a Sienským (18 Pros.). Koncilium se však papeži v tom protivilo, utvrzováno jsouc králem Sigmundem, kterýž bál se, aby rozjitím koncilia nebyla zmařena zase naděje na smíření s Čechy,

[2]) Jan Dubrovnický praví ve svém spise o začátcích koncilia Basilejského (*Monum. concil.* I. 66): Placuit autem nonnullis ex praedictis reverendissimis dominis cardinalibus (ještě za živobytí Martina V), et specialiter domino protunc Senensi, nunc vero Eugenio papae quarto, ut praenominatus procurator Praedicatorum (t. j. on Jan Dubrovnický) iret cum praefato Rev. dno. cardinali sancti Angeli (t. j. Julianem), legato in Germania, praecipue propter celebrationem concilii Basiliensis, ad quam praefatus dominus Eugenius toto cordis affectu anhelabat, qua autem affectione et intentione, ipse novit et Deus, qui est scrutator cordium.

a psal proto sám také z Piacencie (1432 25 Un.) Oldřichovi 1432
z Rosenberka, aby upokojil Pražany a jiné, kdyby se z té příčiny rozpakovali dáti se v jednání se sborem.

Koncilium zaslalo list právě zmíněný Janu Niderovi a Janovi Maulbronnskému do Normberka, zůstavujíc jim na jejich uznání, měl-li by Čechům býti dodán; zároveň pak nařídilo jim, dříve ještě než vědělo o uzavření sněmu českého, aby se, nepřekáží-li nic, odebrali do Cheba, by mohli s Čechy pohodlněji jednati z blízka (14 Břez.). Poslové zase, Jan Nider a Jan Maulbronnský, dřív než jich došlo toto nařízení, odpověděli dne 20 Března na list z Prahy, že již vyjednali s kurfirstem brandenburským, s Janem vévodou bavorským a jinými několika knížaty a městy, aby se odebrali s nimi na sjezd do Cheba, a oznámili, že přijedou spolu s nimi ke sjezdu tomuto v neděli provodní, to jest dne 27 Dubna. Pražané čekali již netrpělivě na tuto odpověď, ano psali dne 27 Března některým knížatům, stěžujíce na průtahy; avšak upokojili se, když jich psaní poslů došlo, a odepsali jim dne 2 Dubna, že se poslové čeští v den ustanovený dají v Chebě nalézti; též pak žádali Chebských opět (3 Dub.), aby jim opatřili v čas bezpečné průvody. Než čas sjezdu přišel, usneslo se také koncilium o všecko k tomu potřebné. Ustanovilo totiž k jednání ve Chbě šest plnomocníků svých, kteříž byli krom Nidera a Jana Maulbronnskáho Jindřich opat sv. Jiljí v Normberce, Jindřich Toke kanovník Magdeburský, professor theologie, Fridrich z Parsberka děkan Řezenský, licentiat ve právích, a mistr Albert farář sv. Sebalda v Normberce. Dne 28 Března bylo složeno plnomocenství a nařízení pro ně, kterým se měli v jednání spravovati, znění obecného bezpečného listu od koncilia pro posly české, kteří by měli přijíti do Basilee, a listy k Fridrichovi kurfirstovi brandenburskému, Janovi vévodovi bavorskému, k měšťanům Normberským a Chebským, kterými žádáni jsou, aby byli plnomocníkům koncilia ve všem jednání jich nápomocni.

Mezi přípravami těmito k vyjednávání nastoupili Čechové na novou válečnou výpravu svou dle posledního uzavření

1432 sněmovního. V Lužici i ve Slezsku bylo záhy známo o úmysle vtrhnutí do těchto zemí. Šestiměstští domnívali se, že Čechové především udeří na Libavu, aby se města tohoto opět zmocnili a je osadili. Již ku konci Unora žádali proto Jana knížete Zahaňského a Jindřicha Freistatského v dolním Slezsku o pomoc. Ve Slezsku zase očekávalo se vtrhnutí Čechů ve směru k Svídnici dle návěští dávaných od opata Břevnovského z Broumova a od Půty z Častolovic ze Kladska.[3]) Nejspíš sbírali Sirotci pole v kraji Hradeckém a tudy blízko hranic slezských, Táboři pak zase v Boleslavsku. Po dokonání příprav zdá se však že se obě vojska obrátila do *Lužice* vedením obou Prokopů a Otíka z Lozy i pana Čapka ze Sán. Asi 15 Března bylo zloupeno městečko *Fridland,* přes které vtrhlo vojsko 5000 mužů pěchoty a 500 jízdy, což bylo asi jen jedno z obou vojsk, za kterým druhé táhlo na blízku. Dne 20 Března stáli Čechové již u *Lublaně,* odkudž obrátili se v levo ke *Zhořelci,* a přitáhli až na tři čtvrti míle cesty od něho ke vsi Hermsdorfu.

Ve *Slezsku* strojili se knížata a města k obraně země v ležení u Parchovic na Odře. Dne 19 Března oznamoval to Jindřich kníže Hlohovský Šestiměstům ze Sprotavy, a vybízel je, chtí-li se připojiti, aby vytáhli do pole k Löwenberku, kdež by on se mínil přidati k nim se svým lidem. Ale na to bylo již pozdě, když měli Šestiměstští zatím Čechy ve své krajině. Město Zhořelec bylo jako vždy dobře opatřeno, tak že se Čechové bezpochyby neodvážili opravdového útoku; ale otevřená krajina zkusila tím více. Zprávy o tomto tažení jsou sice nad míru chudé; předce však je z nich viděti, že se vojska česká více dní zdržela v hořejší Lužici, provozujíce škody. Odtamtud obrátila se asi snad na začátku měsíce Dubna do dolního Slezska, táhnouce přes Boleslavec a přes Freistat přímo ku pomezí brandenburskému, na cestě však konajíce spousty strašlivé.[4])

[3]) Psal o tom ze Svídnice Albrecht Koldic Zhořeleckým dne 11 Března. Palackého *Urkd.* II. 274.

[4]) Hussitae horrenda Slesitis damna inferunt, píší dne 13 Dubna Jan Nider a Jan Maulbronnský z Normberka Janovi z Dubrovníka do Basilee. *Monum. concil.* I. 215.

Brandenburk, země kurfirsta Fridricha, purkrabí Normberského, s nímž koncilium Basilejské a poslové jeho vyjednávali tehdáž o bezpečný průvod Čechům do Basilee, byl spravován nejstarším synem jeho Janem. Čechové, překročivše přes hranice nejspíš někde u Krosna, přitáhli dne 13 Dubna, na neděli Květnou, ke *Frankfurtu* na Odře, a strojili se k útoku, přesvědčili se však nejspíš o pevnosti města, a upustili od něho. Odtud se obrátili k *Lubusu,* sídlu biskupskému, kteréž dokonce rozmetali. Nějaký zástup jich, který byl snad vyslán stranou ve směru západním, byl od Frankfurtských přepaden ve městečku řečeném *Müllrose*, a 400 jich zbito neb upáleno; v jiném pak místě podařilo se markrabí Janovi zajmouti 40 jezdců jejich (15 Dub.). Ztráty tyto však jim nemohly mnoho uškoditi. Hlavní vojsko obrátilo se od Lubusa ve směru severozápadním, kdež dne 17 Dubna stáli u Müncheberka, zmocnili se města tohoto, a potom dále *Straussberka* i Starého *Landsberka*, tři míle cesty na východní straně od Berlína, co zatím oddíly vojska zloupily krajinu až k *Soldínu* v Nové Marce a k *Angermündu* v krajišti Ukranském. Ještě dále na západ přitáhlo hlavní vojsko až ke městu *Bernovu,* tři míle cesty severovýchodně od Berlína, které se však statečně ubránilo (23 Dub.). Jan markrabí brandenburský, který sídlil v Berlíně, sbíral zatím pole, a svolával sousedy své ku pomoci, žádaje jmenovitě Zhořeleckých (19 Dub.), aby se k němu připojili u Frankfurta, kdež chtěl býti dne 3 Května. Ale před tím dnem dali se Čechové již na zpátečné tažení, bezpochyby jak obyčejně s hojnou kořistí. Táhnouce skrz dolní a horní Lužici, opět na blízku mimo Zhořelec, navrátili se již okolo 8. Května do Čech. 1432

Mezitím pokusili se ve Slezsku Vratislavští a lidé biskupa Vratislavského od Nisy, zabrániti posádce české v *Němčím* pleny v okolní krajině, a položili se k tomu okolo velkonoc (20 Dub.) ve Střelíně a v Kantu. Ale posádka česká směle vypadla z Němčího, dobyla Kanta náhlým útokem, a vypálila město toto, zjímavši v něm žoldnéře se 160 koni i s vůdcem řečeným Opicem z Černova (Czirnaw). Toliko Střelín zůstal

1432 jim překážkou, ježto osazen byl 400 muži, jichž bylo 350 jízdných.

Prokop Holý se navrátil z tažení tohoto ještě v čas, aby se mohl účastniti jednání na *sjezdě Chebském*, jsa jmenován jedním z poslů ustanovených k tomu od sněmu. Byloť se zahájení sjezdu opozdilo přes čas umluvený tím, že Plzenští a někteří páni z jejich kraje přese všechno usilování Chebských prodlévali s poskytnutím bezpečných průvodů pro posly české. Plnomocníci koncilia horšili se z toho, doslýchajíce, že prý mnozí z těch, kteří se pokládají za věrné církvi, nerádi by viděli plné smíření, držíce statky kostelů a klášterů, o jichž navrácení by se potom jednalo. Dne 18 Dubna přijeli do Normberka dva z plnomocníků nověji jmenovaných koncilem, kteří nebyli bydlem v Normberce, totiž Jindřich Toke z Magdeburka a Fridrich Parsberger z Řezna, a též knížata a jiní většští byli pohotově v čas, tak že celé poselstvo, s kurfirstem brandenburským a Janem vévodou bavorským v čele, ve dvou stech padesáti koních přijelo do Cheba v neděli provodní, dne 27 Dubna, o nešporách. Z české strany nebyl tu však ještě nikdo, a přišlo toliko psaní od Matěje Laudy z Chlumčan, heitmana Táborského v Písku, a Mikuláše z Humpolce, prvního písaře Stareho města Pražského, s oznámením, že Plzenští, Hynek Krušina ze Šwamberka a jiní z Plzenského kraje nedali posud bezpečných průvodů, protož se žádají, aby zatím jim dvěma poskytnut byl dostatečný průvod do Cheba. Učiněno to od knížat právě zmíněných, od měšťanů Chebských a od Loketských netoliko listovně nýbrž i vypravením branných průvodčích, načež přijeli nejprvé Matěj Lauda a Mikuláš Humpolec, a teprv když jimi umluven byl v Chebě spůsob bezpečného průvodu pominutím Plzenských, přijelo veškeré poselstvo česke v 90 koních dne 8 Května. Poslové byli: z duchovních mistr Jan z Rokycan, kněz Prokop Holý, mistr Petr Engliš, Mikuláš z Pelhřimova biskup Táborský, kněz Markold, kněz Martin Lupáč ze Chrudimě; ze světských dva šlechtici, Jakoubek z Vřesovic a Beneš z Mokrovous, dva měšťané Pražští Jan z Krajnic a Jan Velvar s písařem Staroměstským výše

zmíněným, Matěj Lauda z Chlumčan heitman Písecký, Laurin 1432
soused z Tábora a Řehoř z Dvoru králové, města Sirotčího.

Hned nazejtří po příchodu poslů českých, dne 9 Května, počalo se vyjednávání na sjezdě v hospodě kurfirsta brandenburského, kdež první uvítání poslů českých učinil kanovník Magdeburský Jindřich Toke řečí vlídnou, ku které odpověděl mistr Jan z Rokycan. Poslům Basilejským bylo od koncilia nařízeno žádati předně ukázání plnomocenství poslů českých, tak jakož sami jim plnomocenství své ukázali. Poslové čeští však žádného neměli, a odvolávali se na nezvyklost toho při všech svých posavadních poselstvích; pročež upustilo se od toho. První a hlavní věc, o kterou se potom jednalo, byl způsob svobodného slyšení, jakého měli Čechové od koncilia užiti. Každé posavadní jednání o to, na sjezdech ve Prešpurce, v Krakově a posledně teprv před rokem ve Chbě zmařilo se tím, že se na Češích žádalo, aby se podrobili rozsudku koncilia, oni však nemínili vyjednávati jinak než na rovni co strana s stranou. Nařízení dané od koncilia poslům jeho ani se nedotýkalo teto otázky; i ačkoli v prvním listě psaném do Čech pravilo koncilium, že má býti duch svatý jediným soudcem a prostředníkem, nemínilo tím bezpochyby předce jinak, než vyhraditi rozhodnutí sobě, jakožto sbor, jímž vládne duch svatý. Tudy přišlo k tuhému hádání mezi posly obou stran, které potrvalo kolik dní. Mistři Pražští byli v tom s kněžími Táborů a Sirotků jednomyslní, ač počínali si celkem mírněji, a přimlouvali plnomocníkům sboru k povolnosti, zvláště aby se sic Táboři a Sirotci od poslání do Basilee neodplašili. Delším trváním sporu znepokojilo se obyvatelstvo Chebské, a žehralo na duchovní, zvláště pak na plnomocníky koncilia, že toliko kdyby prý chtěli, mohl by býti pokoj. Takž plnomocníci po mnohých radách, braných s knížaty a jinými osobami, odhodlali se konečně povoliti, a ujednáno jest, aby v příčině čtyr artikulů, o něž se zasazovali Čechové na předním místě, „*zákon boží, obyčej Kristův a apoštolů* i církve prvotní spolu s koncilii a doktory svatými v nich pravě se zakládajícími byl *soudcem* spravedlivým a nestranným v tomto sboru Basi-

1432 lejském". Přitom ustanoveno, aby poslové, kteří by byli od Čechů vypraveni, měli v koncilii slyšení plné a svobodné před celým sborem, kdy a kolikkrát by ho žádali, aby koncilium mezitím nejednalo o ničem jiném, což by slyšení a dokonání té věci mohlo býti na překažku; aby k žádosti poslů byli jmenováni někteří mužové znamenití a učení, s nimiž by mohli také jednati v soukromých rozpravách; aby se k slyšení vykázalo místo slušné a počestné; aby námítky činěné proti přednesením Čechů byly jim dávány písemně, když by toho žádali, jakož zas i oni aby předkládali písemně, když by se žádalo na nich; aby jedna i druhá strana směla slušným spůsobem kárati nedostatky, a jakož se Čechové zasazují o vykořenění hříchů veřejných, aby zvláště také v místě koncilia usilováno bylo o jich vyplenění.

Jednalo se potom o spůsob zabezpečení poslů českých ku koncilii. Čechové žádali nejprv podobně, jak se jim bylo svolilo při poslání ke sjezdu do Prešpurka, aby několik knížat a jiných znamenitých osob bylo vydáno osobně v rukojemství; což když naprosto jest odepřeno, kladli jiné žádosti těžké. Pohnútkou k tomu byly jim tolikeré bully papežské ano i nálezy koncilií Kostnického a Sienského, kterými se vyslovovala zásada, že sliby dané kacířům neplatí. Proti tomu chtěli míti opravdové zabezpečení od knížat a jiných stavů světských; na pouhém bezpečném listu koncilia ani krále Sigmunda neb jiných osob nebylo jim dosti. Knížatům vidělo se splnění žádosti této bezpochyby z rozličných ohledů býti těžké a povážlivé. Opět reptal lid v Chebě, že nyní na knížatech a na světských lidech záleží, aby byl pokoj. Tu se odhodlal konečně kurfirst Fridrich brandenburský k učinění slibu, který Čechům postačoval, a ku kterému dle jeho příkladu přistoupil hned také Jan vévoda bavorský a dle přání jich obou též obec Chebská, později písemně také vévoda bavorský Vilém. Knížata tito a měšťané Chebští zavázali se totiž předně, doprovoditi poselstvo české branným lidem svým, dostatečným k jeho ochraně, na celé cestě do Basilee a zpátky, tak aby přijeli pro ně na některé z tří míst, které by sobě Čechové zvolili,

totiž do Domažlic, do Tachova nebo na Andělskouhoru, a zase 1432
do toho téhož místa aby je zpět přivedli. Čechové měli dostati bezpečných listů od koncilia a od krále Sigmunda, od obou knížat, Fridricha a Jana, právě jmenovaných, od Viléma vévody bavorského, kterého byl Sigmund jmenoval zvláštním ochráncem koncilia na svém místě, a ode všech knížat, hrabat, měst říšských neb jakýchkoli stavů, jichž krajinami vedla cesta jejich do Basilee. Znění listu koncilia samého umluveno jest přitom jinak, než koncilium předběžně bylo navrhlo, tak totiž že pojata jsou do něho všecka ustanovení smlouvy sjezdem tímto Chebským ujednané a zvláště vyřčení, že žádná práva duchovní, žádné klatby neb bully křižácké, žádné jakékoli nálezy, a zvláště koncilií Konstanského a Sienského, neměla tomuto ubezpečení býti na ujmu. Rovného znění měl býti list králův. Za tyto pak všecky průvodní listy, koncilia, krále a druhých knížat a stavů zaručili se Fridrich brandenburský a Jan bavorský i obec Chebská, že budou skutečně držány. Kdyby od kohokoli v jakémsi kuse byly porušeny a nestala se náprava, na které by poslové čeští dle slušnosti přestali, přiznávali se obě knížata a město, že by čest a víru ztratili, a dávali právo Čechům a Moravanům, aby sáhli na jakékoli statky jejich movité neb nemovité. Bezpečné listy koncilia, krále Sigmunda, kurfirsta brandenburského, Jana a Viléma vévod bavorských a měst Cheba a Basilee měly býti odevzdány v Praze, prve než by se poslové čeští vydali na cestu.

Mimo zabezpečení toto vymíněno jest také, aby v žádném místě na cestě ani v Basilei, když by tam Čechové přišli, nebylo zachováváno žádné stavení služeb božích, a jim aby se nepřekáželo ani zbraňovalo sloužiti ve příbytcích svých dle svého spůsobu. Vyslovili také přání, aby bylo koncilium plnější neboli četnější než posud, i aby tam král Sigmund byl přítomen, a vyhradili si, několik osob vypraviti do Basilee napřed, aby o stavu koncilia a jiných potřebných věcech přezvěděly.

Plnomocníkům koncilia bylo nařízeno pokusiti se v Chebě o zjednání obecného příměří s Čechy na celý čas, coby byli

1432 v Basilei a na cestě tam i zpátky; a Pražané prokázali prý se dosti nakloněnými k tomu; ale kněz Prokop odporoval, pravě, že příčiny válek jsou s rozličnými sousedy rozličné, a tudy že nelze pořiditi všeho jedním spůsobem; však že kteří by chtěli zavříti příměří nebo mír sami o sobě, mohou o to jednati se sněmem českým, který brzy bude. Také podávali poslové čeští příměří všechněm, jichž krajinami by šlo poselstvo do Basilee; ale k jednání toho neměli poslové Basilejští žádného nařízení, a nemínili se toho ujímati jakožto poslové obecní celého křesťanstva. Jednání se tím spůsobem skončilo po desíti dnech, tak že dne 18 Května sepsány a spečetěny jsou obapolné umluvy, a poslové rozžehnali se spolu po všech těžkostech velmi vlídně a srdečně. Pěkné promluvení na rozloučenou, které učinil kanovník Magdeburský Jindřich Toke, pohnulo prý k libým slzám mnohé z jedné i z druhé strany.

Poslové koncilia odebrali se z Cheba všichni krom děkana Řezenského, jenž se navrátil přímo k domovu, s kurfirstem Fridrichem na zámek jeho Plassenburk a odtamtud do Normberka, kdež domácí dva, totiž opat sv. Jiljí a farář sv. Sebalda, zůstali, ostatní tři pak, Jindřich Toke, Jan Nider a Jan Maulbronnský jeli do Basilee učinit zprávu koncilii. Již na cestě své vyjednávali dílem s městy a jinými, kteří měli dáti bezpečné listy, aby to učinili. Dne 2 Června přijalo koncilium zprávu o pořízení jejich, i ač byli ve mnohých kusích musili překročiti své plnomocenství a v prvním okamžení všelicos mnohým se nelíbilo, schválilo koncilium umluvy Chebské bez meškání a beze změny; také pak pečovalo hned o vykonání jich. Poslán především Jan Maulbronnský ku králi Sigmundovi do Italie, aby od něho vyžádal bezpečný list pro Čechy dle spůsobu v Chebě umluveného; a již dne 4 Června uzavřeny jsou některé věci v příčině zamezení hříchů a neslušností v sídle sboru dle žádosti Čechů; požádán totiž ochránce sněmu, vévoda bavorský Vilém, i konšelé Basilejští, aby zakázali nevěstkám choditi veřejně po městě, aby se zabránilo hraní v kostky, tance a nošení zbraně rozličné po ulicích.

Král *Sigmund* byl na své jízdě do Říma již dne 25 Listopadu 1431 korunován korunou langobardskou v Mediolaně, odkudž cestovav potom dále, delší čas se zdržel v Piacencii v rozličném vyjednávání s papežem Eugeniem ve příčině koncilia i s jinými vládaři a obcemi vlaskými, přátelskými i nepřátelskými. Teprv v měsíci Květnu 1432 hnul odtamtud dále přes Parmu a *Lukku*. Ve městě posledně řečeném stihl ho Jan Maulbronnský dne 20 Června, když se král právě již strojil k další cestě odtamtud do Sieny. Král uslyšel od něho s velkou radostí o posavadním prospěchu jednání s Čechy, a dal hned napsati a jemu odevzdati bezpečný list ve znění žádaném. Mezitím byl psal Sigmundovi také kněz Prokop z Prahy dne 21 Května po poslu pana Oldřicha z Rosenberka, žádaje na králi předně, aby se dal osobně najíti v koncilii, jak byl někdy sliboval ve Prešpurce, zadruhé aby nařídil týmž pánům českým, kteří byli průvodčími do Prešpurka, dáti též průvod poslům českým v Čechách samých i dále do Basilee, totiž panu Půtovi z Častolovic, Zdeslavovi Tluksovi purkrabí Karlšteinskému, Vilémovi Švihovskému z Risenberka jinak z Měčína a Janovi Štěpánovci z Vrtby. O Oldřichovi Rosenberském již nečinil zmínky. Také tento list došel krále Sigmunda v Lukce, a král odpověděl Prokopovi zvláštním listem, jejž odevzdal Janovi Maulbronnskému, slibuje učiniti dle žádosti jeho v příčině průvodu; co se však týkalo příjezdu ku koncilii, učinil mu oustní vzkázání po témž poslu koncilia, že jak medle zví, že poslové Čechů přišli do Basilee, i on se tam odebéře jak nejdříve možná, a kdyby nemohl, že pošle svého plnomocníka k jednání s nimi; když pak zavřena bude jednota jejich s církví, že ze srdce rád zapomene všelikou křivdu sobě učiněnou a nebude jim ničeho vzpomínati ku pomstě. 1432

Vynasnažení koncilia Basilejského, aby za jeho péče o zjednání obecného míru s Čechy nebyly zavírány žádné zvláštní umluvy o mír od jednotlivých sousedů jejich, nemělo na dlouho účinku na všech stranách. Když ještě poslové čeští a plnomocníci koncilia vyjednávali mezi sebou v Chebě, vypravil

1432 *vévoda saský* plnomocníka svého Jindřicha z Maltic do Prahy k jednání o příměří pro zem svou, i staly se s ním po navrácení poslů z Cheba jisté námluvy, dle kterých mělo příměří zavřeno býti na půl třetího roku pod jistými výminkami, které měl Maltic oznámiti prve pánu svému. O věc důležitější pro Čechy jednalo se již předtím mezi nimi a králem polským. Po smrti velikého knížete litevského Vitolda (1430 31 Říj.) strhly se rozepře o nástupnictví po něm, ve kterých nejprvé od šlechty krajin litevsko-ruských povýšen byl ku panství bratr krále Vladislava *Svidrigal*, a stalo se to se svolením a stvrzením královým. Když však pod jistým vrchním panstvím, které příslušelo králi Vladislavovi nad Litvou již za života Vitoldova, nyní chtěla šlechta polská a vyšší duchovenstvo polské šířiti moc svou v zemích litevských a ruských, protivil se tomu nový kníže, a mezi Polskem a Litvou přišlo tudy k rozepřím, ve kterých Svidrigal bez ohledu na společné dotud nepřátelství obou říší s řádem rytířů německých ve Prusku vešel s rytíři ve spolek proti Polsku. Z toho vznikla při dvoře polském myšlenka, vyhledávati zase přátelství s Čechy, a zjednati sobě pomoc od nich proti rytířům pruským. Již snažné prostředkování krále Vladislava roku 1431, kterým hleděl dle vyzvání od papeže Martina pohnouti Čechů k navrácení se k jednotě církve, pocházela silně z této pohnútky; nebo vyhledávati pomoci od kacířů protivilo se poněkud pravověrnému smýšlení královu. Nyní však když se již jednalo s Čechy o jednotu prostředkem koncilia, odpadaly tyto ohledy; a potřeba spolku s Čechy naléhala tím plněji, když se bylo [illegible] obávati spolčení jich se Švidrigalem. Neb se hned po nezdaru jednání Krakovského roku 1431 vyjednávalo o spolčení takové prostřednictvím knížete *Sigmunda Korybutovice*, který [illegible] se Čechů byl tehdáž zase upadl v nemilost u strýce svého krále Vladislava. Jak Táboři s knězem Prokopem v čele, tak [illegible] strany pod obojí, kteří byli s Pražany [illegible] za jedno, totiž Diviš Bořek z Miletínka, [illegible] podkomoří Sigmunda [illegible] Holický ze Šternberka a Pavel ze Sovince

na Moravě podávali Svidrigalovi pomoci své proti všem jeho 1432 nepřátelům.[5]) Z jakých příčin vyjednávání o to nedospělo tehdáž ku konci, není nám pro nedostatek zpráv povědomo. Naproti tomu vyjednávání mezi Čechy a Polskem již kdysi za času sjezdu Chebského nebo hned po skončení jeho dospělo potud, že byl umluven osobní sjezd mezi králem Vladislavem samým a předními osobami z Čech k jednání o spolek proti rytířům pruským v Olešnici ve Slezsku.[6])

Neznámo, kterého času nedlouho předtím byl na Moravě dobyt pevný klášter *Hradiště* u Olomouce od některých tamějších pod obojí, kteří jej zlezli pomocí zrady jednoho konvrše. Vévoda rakouský Albrecht, jakožto pán Moravy, přitáhl z té příčiny opět do země s vojskem, a jal se Hradiště obléhati. Následkem toho uzavřeli vůdcové stran českých pod obojí, jsouce po navrácení z Cheba shromážděni v Praze, ještě před koncem měsíce Května, táhnouti s hlavní vojenskou mocí na Moravu proti vévodovi rakouskému k vybavení Hradiště. Až by odehnali vojsko Albrechtovo, mínili nastoupiti opět tažení do Slezska a tam v ustanoveném čase dostaviti se ke sjezdu s králem polským. Ihned vytáhlo tedy vojsko Táborů a Sirotků i jiných strany pod obojí, nejspíš také Pražanů obou měst, do pole vedením Prokopa a vrchních dvou heitmanů Táborů a Sirotků, Otíka z Lozy a Čapka ze Sán, a přiblíživše se k Olomouci činili velké škody v okolí.

Toho času zjednán byl pro posádku českou v *Němčím* znamenitý dovoz všelijakých potřeb, zejména vína, piva, chleba, perníků, obuvi a šatstva, prachu, pušek a brnění, kterýž se konal na osmnácti vozích z Čech přes Kladsko. Zvěděvše o tom Vratislavští, kteří leželi v Střelíně, smluvili se s Nisskými, a přepadli dovoz tento dne 6 Června na cestě od Kladska, pobrali jej, zjímavše dílem provazeče, a rozdělili se o kořist; část odvezena ze Střelína do Vratislavě, část do Nisy. Jak o tom přišla zpráva do ležení Čechů u Olomouce,

[5]) Viz dopisy Svidrigalovy dne 29 Dubna 1431 v *Časopisu českého musea* 1831 III. 281.
[6]) Palackého *Urk-l.* 287, 292.

1432 uzavřeno hned přispěti Němečským ku pomoci. Obojí vojsko, Táborů i Sirotků, dalo se na pochod do Slezska, však tak že jízda poslána napřed, pěchota s vozy a puškami následovala dle své možnosti. Jednalo se o nenadálé překvapení nepřátel. Jezdectvo kvapilo dnem i nocí, tak že urazilo prý 21 mil o jednom krmení, a přirazilo z čista jasna dne 14 Června k *Střelínu*, kdež Vratislavští mezitím byli se sesílili v počtu novým lidem; přišli s ním i čtyři konšelé z Vratislavě. Jezdci Táborů a Sirotků povolali k sobě posádky české z Otmochova i z Němčího, udeřili na Slezáky, kteří se jim postavili před městem, vtrhli jim do hradby vozové, kterou se byli ohradili, a obklíčili je potom ve městě. Druhého dne k večeru (15 Čv.) přitáhlo ostatní vojsko Táborské i Sirotčí. Tu obležení spatřili nemožnost, by odolali, a vzdali se se vším nazejtří dne 16 Června. Šest set mužů se 400 koni upadlo v zajetí, mezi nimi čtyři oni konšelé Vratislavští, panoše jeden jménem Nešpor a také heitman žoldnéřů Vratislavských Hain z Černova (von Czirna); přitom též hojná kořist, jmenovitě zbraně a odění, dostala se do rukou vítězů.

Po tomto dobytí Střelína odvedli Čechové zajaté do Velkého Týnce, vesnice u Němčího, kdež je chovali zavřené v kostele a sami sobě odpočívali do 20 Června. Potom dali se v tažení k Vratislavi, a učinili velké škody v krajině okolní, kdež jmenovitě vypálili dvůr a tvrz ve Szlązi. Dále obrátili se k *Středě*, zloupili a spustošili část knížetství Lehnického, a odtamtud táhli po Odře až ke *Stínavě*, kdež mínili přejíti po mostě přes řeku. Most byl osazen od knížat Olešnických Konrada Kantnera a Konrada Bílého, bratří biskupa Vratislavského Konrada, kteříž bránili přechodu. Když se tím Čechové některý den zdrželi, poslali k nim Vratislavští, Svídničtí a Javorští i také knížata Bernard Opolský a Konrad Bílý právě zmíněný, chtíce jednati s nimi o vyproštění zajatých, a heitmanové vojsk, Otík z Lozy a Jan Čapek ze Sán, dali jim k tomu dne 26 Června bezpečný průvod do ležení sveho na pět dní. Zrovna však když se následkem toho rokovalo, ve svátek Petra a Pavla apoštolů (29 Čv.), vynašli

sobě Čechové brod přes Odru něco níže od Stínavy, aniž ne- 1432
přátelé toho zpozorovali. Ihned vypravili přes něj jízdu a s ní něco pěchoty, tím spůsobem, že každý jezdec vzal 3, 4 až i 6 pěších na kůň vedlé sebe neb za sebou; někteří také chytili se koňů za ocasy, a pomohli sobě tím spůsobem přes řeku. Nenadále vpadli tudy knížatům do zad, pobili jim něco lidu, zjímali jiné se sto koni jezdeckými, a připravili ostatní na útěk. Bez překážky další přešlo nyní celé vojsko české s vozy a jinou úpravou přes most na pravou stranu řeky Odry, a jali se páliti a loupiti v krajině až do té doby nedotčené mezi Odrou a hranicí polskou. Již nazejtří, dne 30 Června, vypálili starožitný klášter *Lubický* při samé Odře nad Stínavou, potom města neb městečka *Vinčík*, *Brusnici* (Prausnitz), *Mělič*. Dne 2 Července zdrancovali panenský klášter *Třebnický*. Jeptišky byly utekly s klenoty; co však v klášteře zůstalo, pobráno jest všecko, i zvony s věží a střecha olověná; obrazy památné, věnované klášteru zakladatelkou, svatou Hedvikou, roztlučeny. Když se odtud blížili přes pohoří lesnaté k *Olešnici*, dali knížata výše jmenovaní město své sídelné zapáliti, aby nemohli Čechové vložiti do něho posádku stálou. Obyvatelé utekli se svými věcmi do Vratislavě, vzdálené jen tři míle cesty. Čechové však přitáhše, uhasili oheň, a zmocnili se vždy ještě velké kořisti; potom vypálili *Bernstat* na cestě k Namyslavi.

Teprv nyní počalo se opět vyjednávati, avšak nejen o vyproštění zajatých, nýbrž o delší upokojení, ku kterému Čechové sami pobádali Slezáků, ukazujíce k tomu, žeť již jedná se o mír obecný prostředkem koncilia. Skutečně zavřeno *příměří* na dvě léta, totiž až do sv. Jana křtitele (24 Čv.) roku 1434, k němuž přistoupili netoliko knížata Bernard Opolský na Falkenberce, Konrad Kantner a Konrad Bílý Olešničtí, Ludvík Lubinský a Olavský a všechna tři knížetství bezpostředně ku koruně české náležející, Vratislavské, Svídnické a Javorské, s městy týchž jmen, jakož i Středou a Namyslaví, nýbrž také biskup Vratislavský Konrad s celým panstvím svým. Slezáci vykoupili příměří toto summou 1600 kop grošů českých, a

1432 zavázali se, když by docílen byl obecný mír konciliem, jej zachovávati; kdyby však Čechové posly do Basilee vypravili a tam se nedocílilo konce, tehdy aby byl držán sjezd v některém místě blíž pomezí Čech a Slezska, na kterém by se obě země pokusily, samy mezi sebou uhoditi o mír stálý. Od Čechů zavřeli příměří toto často jmenovaní dva heitmani Otík z Lozy a Čapek ze Sán, a zavázali se výslovně přidržeti pány a rytíře české sídlící blíž hranic slezských, aby nečinili dále žádných škod ve svém sousedství, jmenovitě pana Jiřího z Wissinburka, Janka Krušinu z Hostinného (na Abersbachu), Matěje Salavu a bratra jeho Jana na Skalách (čili Katzenšteině), Janka Holce na Náchodě a Mikuláše Trčku z Lípy na Homoli v hrabství Kladském. Také posádky české v Němčím, Otmochově a Krucburku neměly dále činiti žádných škod v zemi. Vymíněno však, kdyby Čechové táhli skrz Slezsko na jiné své nepřátely, aby to nebylo na ujmu příměří, i aby směli v zemi bráti špíži a píci, zbytečně se nezdržujíce. Dle obyčeje byli jmenováni opravci pro případ porušení smlouvy, z každé strany tři, z Čechů zejména pan Smil ze Šternberka, Aleš z Risenburka a z Vřešťova a Jan Černín z Vysoké. Zdá se, že páni tito účastnili se tažení tohoto osobně. Po zavření smlouvy přešlo vojsko české zpátky přes řeku Odru u Břeha, a navrátilo se odtud přes Střelín, Frankštein a Kladsko, některá část pak přes Landshut do Čech (před 22 Čvcem.).

Z pamětí toho času nedovídáme se, jaký konec vzalo mezitím na Moravě obležení Hradiště vévodou rakouským. Zdá se však, že se mu předsevzetí toto nezdařilo; ano nemohl ani zabrániti vskočení nějakého oddílu vojska českého, vypraveného snad ze Slezska zpátkem, do Uher, kdež z nenadání lstí válečnou dobyto jest od Čechů město *Trnava*. Některý počet bojovníků českých dostal se do města nepoznán, přicházejíce jedni za druhými jako kupci o výročním trhu, který tam právě byl. V noci některý den okolo sv. Jana křtitele (24 Čv.), přiblížilo se vojsko české nespozorováno až ke zdem městským. Tu se sebrali domnělí kupci, vyrazili dvě brány, a vpustili své do města. V Trnavě zůstala odtud česká posádka.

Brzy po skončení výpravy slezské přišel čas ustanovený 1432
ke sjezdu s králem polským, který dle prvotní umluvy měl býti v Olešnici. Místo toto bylo nejspíš zvoleno pro zvláštní přízeň, ve které byl kníže Olešnický Konrad Kantner u krále polského. Příběhy však na výpravě Čechů do Slezska a konečně vypálení a zdrancování Olešnice učinily držení tam sjezdu nemožné. Protož bylo bezpochyby králem polským samým ustanoveno místo jiné v *Pabianicích,* venkovském sídle u Sieradze na říčce Dobryňce, vzdáleném jen asi devět mil od hranic slezských v místech, kdež tehdy Čechové válčili. Vůdcové čeští nejspíš pro nastávající sjezd tento spěchali zavříti ve Slezsku trvalejší pokoj; po zavření pak jeho vypravili se asi všichni přednější z vojska a bezpochyby v čele jejich Prokop Holý do Pabianic, co zatím vojsko bez nich se vrátilo do Čech. Král Vladislav přijel tam z Poznaně, kdež dne 24 Června byl slavil svatbu neteře své, dcery Semovita knížete Mazovského, s Bohuslavem knížetem pomořským. S posly českými byl nejspíš také *Sigmund Korybutovič.* Vložilť se za prostředníky k smíření jeho s králem a navrácení jeho k milosti. I zde přivedli k platnosti vyjednávání své s konciliem, tak že nebyli více považováni jako odtržení od církve, nýbrž konány služby boží za jejich přítomnosti, ano, což jim ani umluvami Chebskými nebylo dopuštěno, směli se jich účastniti. Svolilť k tomu sám arcibiskup Hnězdenský a biskupové Poznaňský, Vladislavský a Chelmský, tudíž při dvoře králově přítomní. Také pak sjezd vedl k úplnému srozumění, tak že Čechové netoliko slíbili králi pomoc vojenskou k tažení proti rytířům pruským, kterého času koli král by toho žádal, nýbrž zavřen *mezi Čechy a Polskem spolek* proti všem národům a zvláště národu německému, vyjma toliko království uherské. Po zavření této smlouvy byli poslové čeští hojně darováni od krále a čestně doprovoděni při navrácení svém přes Krakov. Toliko v Krakově nařídil biskup Zbyhněv pro jejich příchod staviti služby boží, nedbaje na velký hněv králův z toho.[7])

[7]) Den zavření smlouvy Pabianické není znám; připadá však mezi dni 24 Června, ve který dle Dlugoše (pag. 606) král Vladislav byl

1432 Po tuhých mrazích a velkých sněhách v zimě toho roku bylo v letě náramně sucho, tak že od sv. Jiří (23 Dub.) nepršelo téměř dva měsíce než jednou dosti málo, a od sv. Jana křtitele (24 Čv.) nastala vedra taková, že mřeli i lidé horkem. Dne 28 Června strhlo se večír v Praze hromobití, a udeřil blesk do kostela *sv. Jiljí,* tak že krov nákladný pod křidlicí chytil od makovice a shořel shůry dolů celý ve čtyrech hodinách i se zvony všemi, velkými i malými. V kostele zabil blesk ženu, která právě toho dne pohřbívala manžela utopeného, a popálil také ozdoby okolo monstrancí. O tři neděle později stala se teprv změna v povětří, a počalo pršeti v sobotu před sv. Maří Magdalenou (19 Čvc.) večír asi při západu slunce; pršelo pak silně celou noc a celé dva dni potom; z čehož nenadále přišla *povodeň,* již druhá toho roku, ale taková, jaké nebylo tehdáž paměti, a jaké od té doby žádná pozdější se nerovnala do našich dní. Již v pondělí k ránu, dne 21 Července, vzala začátek, a voda vystupovala ten den pořád i v noci potom až do outerého v den sv. Maří Magdaleny (22 Čvce.). Poněvadž byl dešť obecný po celé zemi české, rozvodnily se všecky řeky a potoky, a tudy z celé polovice země svalila se voda do Vltavy a ku Praze. Bylo zrovna v čas žní a někde senoseče. Voda sebrala tudy všecko z polí i z luk, strhla chalupy a mlýny s břehů, a nesla všecko s sebou širokým korytem svým mezi městy Pražskými. Tu se ucpal most kamenný v některých sklepích čili obloucích svých dřívím, senem, obilím, chalupami celými, tak že voda, nemajíc volného odtoku, rozlila se tím šířeji přes břehy své po městě. Na Starém městě zaplavila víc než polovici ulic, tak že tekla proudem přes celý ovocný trh, to jest nynější malé náměstí,

ještě v Poznaní, a 11 Srpna, v který přijel z Velkopolska do Vislice (pag. 607). Není však podobno, žeby sjezd v Pabianicích byl mohl býti dříve než po zavření příměří se Slezáky, kteréž se stalo teprv některý den po spuštění Třebenic (kdež Dlugoš uvodí jmenovitě Prokopa co přítomného u vojska, 2 Čvce). Na sněmě uherském o sv. Vavřinci (10 Srp.), a to aspoň již před 19 Srpnem, bylo poselstvo polské, které učinilo Uhrům oznámení o spolku s Čechy a o vyjmutí jich z něho. Viz Palackého *Urkd.* II. 303.

a zasáhla dolejší polovici velkého rynku, totiž stranu půlnoční, 1432
kdež stál tehdáž pranéř, tak že vozili se tam lidé na lodích. Ve vodě stály kostely sv. Ondřeje (v nynější ulici Betlemské), Betlemská kaple, sv. Jiljí, sv. Mikuláše, sv. Haštala, na Novém městě celé Poříčí, kdež voda tekla ve znamenité výšce branou Poříčskou. Největší hrůza přišla však v noci z pondělka na úterek po 21 Červenci. Nárazem tolikerých těžkých věcí, které hnal proud řeky samé na pilíře a na zacpané sklepy mostu, *protrhnul se most* na tré zbořením pěti pilířů, tak že slavné dílo císaře Karla v krátké chvíli učiněno smutnou zříceninou. Když si tím voda prorazila cestu, trhala v první chvíli tím divočeji všecko, co stálo na březích. Všecky mlýny Pražské byly odneseny krom dvou silně pobořených, taktéž lázně, a mnoho domů pobořeno, zvláště na Poříčí, jakož i v Podskalí. Teprv před polednem dne 22 Července počala voda opadávati, ale trvalo týden, než se vrátila k obyčejné výšce.

Jako v Praze, zuřily vody všude jinde v zemi. Celé vesnice a části měst byly strženy. V Berouně jmenovitě učiněno bylo velké spuštění. V Písku valila se voda až přes zábradlí mostu kamenného přes Otavu, jejž silně porouchala a podemlela. V Krumlově Vltava pobořila obadva mosty tamější. A poněvadž voda velká přišla skoro všude náhle a s mocí neočekávanou, utopilo se také množství lidí, mužů, žen a dětí, a byl pláč a nářek všude při řekách i potocích jak v zemi české tak také v Míšni a jinde. V Praze následovala potom velká nečistota povětří od mrtvol rozličných, od sklepů a záchodů zatopených. Opadlá pak voda zůstavila zvláště celé pole špitálské za Poříčskou branou pokryté dřívím rozličným, almarami, truhlami, koly a kameny mlýnskými, střechami ano i celými mlýny a chalupami, které vlny odnesly. Pohledy takové měli válečníci čeští, když se vrátili z tažení svého ze Slezska.

Mezi vedením válek za hranicemi byl vnitř země české od vítězství u Domažlic pokoj skoro všude, poněvadž strana oddaná králi Sigmundovi, když byla zbavena zase pomoci ci-

1432 zinců, nucena byla vyhledávati příměří,[8]) a ti kteří měli příměří prvé, prodlužovali je tím ochotněji, jakož jmenovitě nejmocnější souséd Táborů, pan Oldřich Rosenberský. Jen malé potržky sem tam rušily obecný poklid. Tak měli Sirotci nějakou zvláštní rozepři s panem Zbyňkem Zajícem z *Hasenburka*, pro kterou brzy po vánocích roku 1431 jali se pleniti statky jeho okolo hradu toho jména. Lidé páně Zbyňkovi v počtu asi 40 jezdců přepadli některý zástup Sirotků, a zabili z něho 7 mužů, i zajali asi 25. Brzy však byl přijat za rozsudí pan Jan Zajíc na Budyni, dle jehož výpovědi zajatí jsou zase propuštěni.

Bližších krajin od Prahy dotýkalo se záští mezi posádkou Karlšteinskou a někdejším horlivým stoupencem královým, panem *Fridrichem Kolovratem* Libšteinským, který byl teprv před půl druhým rokem přinucen držeti s Pražany a Tábory. Posádka Karlšteinská měla s Pražany příměří, a příčiny nepřátelství mezi ní a Fridrichem Kolovratským musily tudy býti docela soukromé, protože příměří tomuto nevadily. Dne 1 Dubna 1432 jel pan Kolovrat na voze do Prahy, provodín asi 50 jízdnými a několika pěšími. Tu naň vyskočil na cestě lid Karlšteinský, 56 jízdných i asi 60 pěších, někde z údolí Loděnického. Fridrich z Kolovrat, spatřiv přesilu, vsedl na kůň, a ujel sám pátý jednou stranou a čtyři služebníci jeho jinou stranou do blízkých hor; ostatní lidé jeho postavili se k obraně. Když však na ně jezdci Karlšteinští učinili prudký útok, obrátili se i oni na útěk, a stiháni jsou stranou od cesty ku Praze oudolím do blízké vsi *Chrustenic*, kdež dva padli v boji obnoveném a 41 zajato. Karlšteinským dostalo se v kořist 39 koní osedlaných, deset dobrých brnění, 23 samostřílů a pěkný vůz pana Fridricha, potažený červeným suknem, se čtyrmi koni k němu připřeženými. Asi po 7 nedělích, (19 Kv.) pomstil se Fridrich, sebrav zástup více než tří set

[8]) Král Sigmund pravil dne 30 Září 1431 ve Feldkirchu k poslům koncilia Basilejského dle zpráv, které měl tehdá z Čech: (Hussitae) adeo ex turpi fuga nostri exercitus confortati sunt et animati, ut etiam omnes hactenus fideles in regno sibi cogantur adhaerere.

lidu jízdného i pěšího, s nímž vytáhl do pole on i bratr jeho 1432 Hanuš Krašovský a bratranec Beneš řečený Svině i pan Jenec z Petrsburka, a vtrhše mimo Karlštein do krajiny mezi Mniškem a Knínem, učinili zájem dobytka velkého i drobného a jiného statku na zboží *Slapském* v šesti vsech někdy kláštera Zbraslavského, které stály pod ochranou Karlšteinských, jmenovitě v Krámích, Novémdvoře a Ketčicích. Když se lid z vesnic sebral a běžel za nimi, vyskočili na něj jízdní i pěší z lesa ze zálohy, a zabili lidí deset, mnohé těžce zranili, a přes třidcet odvedli na Libštein do zajetí.

Po navrácení vojsk ze Slezska v měsíci Červenci přikročilo se k většímu válečnému předsevzetí proti nepřátelům strany pod obojí v Čechách ve východní polovici země. Vojska v poli pracující Táborů i Sirotků oblehla totiž dne 2 Srpna a v prvních dnech potom tři hrady zároveň, které hlavně Sirotkům ještě posud překážely v krajinách, kdež strana jejich panovala, předně *Potštein* na divoké Orlici pana Půty z Častolovic, za druhé *Pecku* v krajině mezi Dvorem a Jičínem, na níž seděl pan Jarek z Pecky, a třetí *Fridštein* za Turnovem pana Beneše Kovaňského. Všecky tři zámky, stojící na horách nepřístupných, byly, jak se zdá, jen obklíčeny, aby se musily vzdáti pro nedostatek potrav.

Před Fridšteinem leželi často jmenovaní přední heitmanové obou vojsk, Otík z Lozy a Jan Čapek ze Sán. V ležení jejich dokonáno jest dne 23 Srpna zavření *příměří* se Sigmundem *kurfirstem saským*, o které se bylo jednalo v Praze již asi tři měsíce předtím. Krom kurfirsta samého pojat jest do něho také bratr jeho Fridrich markrabí míšenský se zeměmi jich obou, Sasy, Míšní a Durynskem. Příměří mělo trvati dvě léta dále až do sv. Martina roku 1434, a vykoupeno jest od knížat desíti tisíci zlatých, jichž první polovici složili potom již dne 8 Září. S české strany vztahovalo se nejen na Tábory a Sirotky, nýbrž na všecky jejich spojence, tedy na Pražany a celou ostatní stranu pod obojí. Vymíněno přitom, kdyby Čechové táhli na jiné nepřátely a musili přitom

34*

1432 dotknouti se zemí řečených knížat, aby směli vzíti v nich potřebnou špíži a píci, i aby se nepokládalo za porušení smlouvy, kdyby beze lsti a proti vůli vůdců byla přitom některá ves vypálena; naproti tomu aby knížatům bylo volno účastniti se obecné výpravy proti Čechům, kterou by nařídil král Římský neb kurfirstové říše, však potom aby Čechové nebyli povinni zachovávati příměří dále. K listu na příměří toto byly přivěšeny pečeti pánů Alše Škopka z Dubé a Mikuláše Zajíce z Hasenburka na Budyni, kteří oba byli strany pod jednou, nicméně však bezpochyby se nacházeli v ležení, a dvou zemanů, Jana Černína a Matěje z Hořešovic. Dodatkem k této smlouvě, učiněným dne 7 Září, vysloveno jest, že se příměří vztahovalo také na město *Most* a hrad *Risenburk* s klášterem Oseckým, ježto drželi markrabí míšenští zástavou, a na základě tom narovnáno jest o škody, které sobě učinili Mostští s jedné strany a soused jejich *Jakoubek Bílinský* se strany druhé. Nedlouho po zavření příměří tohoto vzdal se *Fridštein.* Pecka však a Potštein déle setrvávaly v obraně.

Vyjednávání mezi Čechy a koncilem o vypravení poselstva do Basilee protáhlo se mezitím, protože bylo potřeba delšího času, než byly pohotově všecky *bezpečné listy*, které měly býti vydány Čechům dle umluvy Chebské. Koncilium samo vydalo bezpečný list ve znění umluveném již dne 20 Června, a poslalo jej ku konšelům Chebským, aby od nich byl po zvláštním poslu zaslán do Prahy, s dopisem k Čechům, kterým koncilium jim oznamovalo, že již požádán jest od něho král Sigmund, aby vydal rovněž list bezpečný od sebe. Dne 16 Července navrátil se potom Jan Maulbronnský od Sigmunda ze Vlach do Basilee, a přinesl list od něho vydaný. Následkem toho ustanovilo koncilium dne 24 Července jeho a Heřmana opata Ebrašského z dioecezí Speyerské za posly své, kterým list králův jest odevzdán a uloženo opatřiti všecky ostatní bezpečné listy od knížat, pánů a měst říšských, jichž se týkalo, aby byly Čechům odevzdány. Přitom měli také opět jednati s Čechy o zavření obecného příměří na celý čas jednání jejich s koncilem i na tři měsíce déle.

sobě Čechové brod přes Odru něco níže od Stínavy, aniž nepřátelé toho zpozorovali. Ihned vypravili přes něj jízdu a s ní něco pěchoty, tím spůsobem, že každý jezdec vzal 3, 4 až i 6 pěších na kůň vedlé sebe neb za sebou; někteří také chytili se koňů za ocasy, a pomohli sobě tím spůsobem přes řeku. Nenadále vpadli tudy knížatům do zad, pobili jim něco lidu, zjímali jiné se sto koni jezdeckými, a připravili ostatní na útěk. Bez překážky další přešlo nyní celé vojsko české s vozy a jinou úpravou přes most na pravou stranu řeky Odry, a jali se páliti a loupiti v krajině až do té doby nedotčené mezi Odrou a hranicí polskou. Již nazejtří, dne 30 Června, vypálili starožitný klášter *Lubický* při samé Odře nad Stínavou, potom města neb městečka *Vinčík, Brusnici* (Prausnitz), *Mělič*. Dne 2 Července zdrancovali panenský klášter *Třebnický*. Jeptišky byly utekly s klenoty; co však v klášteře zůstalo, pobráno jest všecko, i zvony s věží a střecha olověná; obrazy památné, věnované klášteru zakladatelkou, svatou Hedvikou, roztlučeny. Když se odtud blížili přes pohoří lesnaté k *Olešnici*, dali knížata výše jmenovaní město své sídelné zapáliti, aby nemohli Čechové vložiti do něho posádku stálou. Obyvatelé utekli se svými věcmi do Vratislavě, vzdálené jen tři míle cesty. Čechové však přitáhše, uhasili oheň, a zmocnili se vždy ještě velké kořisti; potom vypálili *Bernstat* na cestě k Namyslavi. 1432

Teprv nyní počalo se opět vyjednávati, avšak nejen o vyproštění zajatých, nýbrž o delší upokojení, ku kterému Čechové sami pobádali Slezáků, ukazujíce k tomu, žeť již jedná se o mír obecný prostředkem koncilia. Skutečně zavřeno *příměří* na dvě léta, totiž až do sv. Jana křtitele (24 Čv.) roku 1434, k němuž přistoupili netoliko knížata Bernard Opolský na Falkenberce, Konrad Kantner a Konrad Bílý Olešničtí, Ludvík Lubinský a Olavský a všechna tři knížetství bezpostředně ku koruně české náležející, Vratislavské, Svídnické a Javorské, s městy týchž jmen, jakož i Středou a Namyslaví, nýbrž také biskup Vratislavský Konrad s celým panstvím svým. Slezáci vykoupili příměří toto summou 1600 kop grošů českých, a

1432 Cheba. Jan Maulbronnský odebral se potom k vévodovi Janovi bavorskému, tuším do Amberka, kterýž slíbil svůj bezpečný list dáti, nečině ani zmínky o žádném listě záškodném.

Poslové Basilejští psali mezitím hned po příjezdu svém do Normberka Pražanům a obzvláště Rokycanovi (13 Srp.), oznamujíce, že již měli s sebou bezpečný list krále Sigmunda a že doufali brzy obdržeti listy kurfirsta brandenburského, vévod bavorských i obce Chebské, které měly býti položeny v Praze na radnici; přitom pak žádali také o dobrou vůli jejich v příčině obecného příměří. Jan Maulbronnský psal zároveň knězi Prokopovi to, co mu měl vyříditi z Lukky od krále Sigmunda. Pražané Staroměstští odpověděli jim již dne 22 Srpna, dávajíce návěští, že jest položen obecný sněm v Kutnéhoře k neděli po sv. Bartoloměji (30 Srp.); radili proto, aby hleděli do té doby bezpečné listy zaslati, a odkazovali je k sněmu tomuto se žádostí o příměří; Rokycana pak velmi ochotně sliboval zasaditi se osobně na sněmě, aby ku příměří obecnému bylo svoleno. Posel s dopisy těmito potkal Heřmana Ebrašského a Jana Maulbronnského na cestě z Normberka ke Chebu, na kterouž se byli vydali dne 30 Srpna. Neopominuli zachovati se dle rady Pražanů potud, že z Cheba hned vypravili zase téhož posla do Prahy, již dne 2 Září, s dopisy ku Pražanům i ke sněmu v Hoře, poslali však do Prahy toliko bezpečný list krále Sigmunda česky psaný a bezpečný list Chebských s oznámením, že druhé tři, totiž od kurfirsta brandenburského a Jana i Viléma vévod bavorských, uložili zatím u konšelů Chebských, aby se třeba neztratily na cestě; od krále Sigmunda že mají druhý list latinsky psaný, a list Chebských, kdyby se ztratil, že se dá v Chebě lehko zjednati znova, ale druhé žeby bylo tíž nahraditi, a tím žeby se vypravení poselstva, o jehož přispíšení snažně žádali, opozdilo.

Sněm v Hoře sešel se bezpochyby v ustanovený čas dne 30 Srpna, a ještě dřív, než tam psaní plnomocníků koncilia z Cheba došlo, uzavřeno na něm *schválení umluv Chebských*, i aby na základě jich bylo poselstvo vypraveno do Basilee;

zvoleni k tomu též opět poslové, a dáno jim dne 5 Září plnomocenství k jednání s konciliem. Poslové, jimž plnomocenství 1432 toto znělo, byli ze šlechty: Vilém Kostka z Postupic seděním na Hrádku, heitman na Litomyšli (po Jeníkovi z Mečkova, který se neznámým spůsobem stal před krátkým časem držitelem hradu Waldeka), Beneš z Mokrovous seděním na Úlibicích a Jiří z Řečice seděním na Klucích; stavu městského: z Pražanů Jan Velvar, z Táborů Matěj Lauda z Chlumčan heitman Písecký, a Laurin z Tábora, ze Sirotků Řehoř z Dvora; z duchovenstva všech stran mistr Jan z Rokycan, který krom jmenování svého od Pražanů obdržel později také zvláštní plnomocenství od university Pražské, a mistr Petr Engliš, kněz Prokop, pod názvem jindy neužívaným duchovního správce vojska Táborského (exercitus Taboritarum in spiritualibus rector), Mikuláš z Pelhřimova, Oldřich ze Znojma, farář Čáslavský a Markold ze Zbraslavic, bakaláři svobodných umění učení Pražského, Martin z Oujezda řečený Lupáč, farář Chrudimský, a Petr řečený Němec ze Žatce, bakalář. Požádáni byli také páni Menhart z Hradce, Vácslav z Kravař čili ze Strážnice na Moravě a Přibík z Klenového,[9]) kteří z počátku povolání k tomu přijali, potom však neznámo z jakých příčin poselství se neúčastnili.

Krom uzavření v záležitosti koncilia jednalo se na sněmě nejspíš také o příměřích zavřených se Slezáky a s knížaty míšenskými, kteráž nepochybně teprv sněmem dosáhla stvrzení ve jménu celé země. Také pak téhož času, snad na sněmě samém, bylo zavřeno *příměří s dolní Lužicí*, tak že zůstávala jen ještě horní Lužice a dva nebo tři z knížat slezských ve stavu války, mezi těmi jmenovitě Ludvík kníže Lehnický a Břežský. V horní Lužici odporovalo smlouvě s Čechy nej-

[9]) Rokycana uvodí tyto tři pány mezi zvolenými posly ještě v dopise dne 12 Září k Janovi z Maulbronna (*Monum. concil.* I. 248). V plnomocenství však daném poslům dne 5 Září jména jejich nepřicházejí. Zdá se dle toho, že prvotně jména v plnomocenství stála, ale byla teprv následkem jejich odepření vypuštěna. Známeť plnomocenství toto jen ve znění, v kterém bylo ukázáno koncilii Basilejskému dne 16 Ledna 1433.

1432 více město *Zhořelec*, jemuž proto kněz Prokop Holý v Kutnéhoře za času sněmu vyhrožoval zkázou v rozpravě s kýmsi. Zhořeleckým dal o tom důvěrné návěští foit Šestiměstský Albrecht z Koldic, který byl zároveň heitmanem knížetství Svídnického a Javorského, napomínaje jich příslovím, že kde nelze přelézti, dobře jest podlézti, však i potom darmo. Také spolek umluvený s králem polským byl schválen na sněmě v Hoře, a vydán jest dne 8 Září ze sněmu samého dopis k velikému *mistru řádu německého* od vrchních heitmanů Jana Čapka ze Sán a Otíka z Lozy ve jménu vší obce království českého i markrabství moravského, jímž vytýkány jsou jemu a jeho řádu pomoci, kterých poskytoval na záhubu Čechů ve válkách předešlých a opovídáno nepřátelství ve spolku s králem polským, když by jemu v čas neučinili zadost za škody.

V příčině koncilia uzavřel sněm Kutnohorský také, před vypravením hlavního poselstva do Basilee poslati tam jisté *posly předběžné* ku přezvědění o vlastním stavu koncilia, k ubezpečení se ouplnému o umluvách Chebských a bezpečných průvodech a se žádostí, aby se koncilium přičinilo o příchod osobní krále Sigmunda do Basilee a o příchod Řeků. K žádosti však koncilia, aby zavřeno bylo obecné příměří, nepřivolil sněm. Ačkoliv se přimlouval za to Rokycana všemožně, převládaly nepochybně vážné důvody vojenské. Heitmanové polních vojsk bezpochyby nechtěli rozuměti, proč by mělo dáno býti příměří zdarma těm, kteří zůstávali s nimi v zatvrzelém nepřátelství, jakož Zhořeleckým nebo Albrechtovi vévodovi rakouskému, když Míšňané, Slezáci, Lužičané je sobě vykoupili. Uzavřeno však, krom těchto zachovávati příměří se všemi knížaty, městy a jinými stavy říše německé, od nichž měli Čechové míti bezpečné listy na cestu do Basilee. Vedlé toho nespokojil se sněm nebo aspoň poslové od něho zvolení s pouhým zasláním bezpečných listů krále Sigmunda a Chebských dle posledního dopisu plnomocníků koncilia z Cheba, nýbrž zůstávali na tom, že poslové prvé nepojedou, pokud nebudou všecky ony listy položeny v Praze, o kterých bylo tak ustanoveno Chebskou umluvou. Pražané

oznámili o tom Chebským i také poslům koncilia u nich meškajícím dopisy dne 12 Září, kterými žádali zároveň o bezpečný průvod pro posly předběžné do Cheba. 1432

Také záští mezi posádkou Karlšteinskou a pány z Kolovrat zdá se že bylo předmětem jednání sněmu tohoto. Jsouť ze společného usnešení Pražanů, Táborů a Sirotků (jak za to máme, právě na společném tomto sněmě jejich) vydáni rozsudí, dle jichž výroku nedlouho potom, dne 25 Září, propuštěni jsou obapolní zajatí. Pan Fridrich Libšteinský z Kolovrat byl však mezitím zemřel dne 16 Července.

Nevíme, zdali krátce před sněmem Horským čili hned po skončení jeho bylo rokováno s knížaty, městy a stavy slezskými na zvláštním *sjezdě v Litomyšli,* kamž poslali nejspíš plnomocníky své, a dodatkem ke smlouvě předešlé o příměří smluveno jest s nimi vyplacení Němčího, Otmochova a Krucburka, tak aby se odtamtud posádky české dokonce odstěhovaly.

Slezáci měli za to dáti 10.000 kop českých, 3000 o sv. Michale toho roku, 3000 o sv. Jiří, a ostatní 4000 o vánocích roku 1433. První lhůtu měli složiti v Otmochově do rukou tamějšího heitmana Táborského Jana Pardusa, druhé dvě v Jaroměři, a hned po splacení první lhůty měly jim všecky tři hrady býti postoupeny. List na tuto smlouvu byl vydán od biskupa Konrada Vratislavského a ode všech druhých účastníků smlouvy o příměří ve Vratislavi dne 13 Září, a zněl Otíkovi z Lozy, „obecnému heitmanu“ Táborskému, Vilémovi Kostkovi z Postupic, heitmanu v Litomyšli, Jiříkovi (Kroměšínovi) z Březovic, heitmanu na Richmburce, Janovi Šárovcovi, heitmanu na Landsberce, Janovi Moravovi z Lideřovic, Matějovi z Novévsi a jiným starším vojska Táborského. Tito nejspíš byli plnomocníky Táborů a Sirotků na roce Litomyšlském. Smlouva tato však nevešla ve skutek. Čechům nechtělo se v ní státi, snad po lepším rozmyšlení sobě prospěchu, kterého jim osazení tří hradů slezských poskytovalo pro zamýšlené tažení proti rytířům pruským, a nejspíš odepřeli vy-

1432 konání jí dřív ještě, než přišla první lhůta splátky o svatém Michale.

Za posly předběžné ku koncilii byli ustanoveni písař Staroměstský *Mikuláš z Humpolce* jakožto důvěrník Pražanů a jejich strany, a soused Žatecký Jan jakožto důvěrník Táborů. Obdrževše věřicí list od Pražanů dne 17 Září, přijeli některý den potom do Cheba pod průvodem branných lidí kurfirsta brandenburského a Chebských i Loketských. Dle uzavření sněmu Kutnohorského umluvili předně *příměří s Chebskými;* potom pak přijali od plnomocníků koncilia, kteří je tam očekávali, bezpečné listy dotud nezaslané do Prahy, a uložili si je u raddy Chebské, aby je na cestě zpátečné vzali s sebou. Obadva plnomocníci, Heřman opat Ebrašský i Jan z Maulbronna jeli z Cheba dále s nimi pod průvodem Chebských a kurfirsta brandenburského. V Normberce opat Ebrašský hostil oba Čechy ve svém tamějším domě, a častoval je také po celé cestě na své útraty. Dne 29 Září přijeli z Normberka ke kurfirstovi Fridrichovi na zámek jeho Katelsburk, a dali si od něho dosvědčiti pravost pečeti na jeho listě bezpečném. Tak učinili dle úlohy své všude, odkud bezpečné listy měly býti vydány. V Biberachu tázal se kdosi Jana Žateckého, odkud by byl, a když řekl, že ze Žatce, dovolil si říci: Tam jsou proklatí kacíři a zlí lidé. Hned však jej konšelé toho města vzali v přísnou kázeň, a jen přímluvou obou poslů českých vybaven jest zase z vězení.

Po příchodu do Basilee, kdež je opět Heřman opat choval ve své hospodě, měli poslové dne 10 Října slyšení v plném shromáždění koncilia. Písař Mikuláš Humpolec ukázal věřicí list, a učinil předně oznámení, že přijde poselstvo české ku koncilii dle umluvy Chebské, potom pak přednesl žádosti, aby koncilium dosvědčilo pravost pečeti na svém bezpečném listě, poněvadž by jí Čechové neznali, i aby schválilo výslovně všecko, co bylo v Chebě umluveno, aby se vynasnažilo o příchod krále Sigmunda do Basilee, když by tu poslové čeští byli, poněvadž by se prostřednictvím jeho usnadnilo dorozu-

umění, i aby zjednalo pozvání církve řecké k účastenství ve 1432
sboru. Ke všemu dána jest po krátkém potaze odpověd koncilia oustně od legata, kardinala Juliana, a potom vydány poslům dva listy dne 12 Října, jeden, jímž koncilium dosvědčilo pravost pečeti a schválení umluv Chebských, druhý, jímž slibovalo všecku svou pilnost o to, aby král Sigmund i aby Řekové přijeli do Basilee, žádalo však Čechů snažně, aby svého příchodu neodkládali, kdyby buď král byl déle zdržen překážkami svými v Italii, nebo kdyby se vyjednávání s Řeky dlouho protáhlo, jakž by se bylo obávati. Již dne 14 Října odjeli poslové čeští s tímto pořízením z Basilee, provázeni jsouce opět Heřmanem opatem Ebrašským až do Normberka. Jan Maulbronnský zajel sobě na krátké pobytí do kláštera svého v Maulbronně, odkudž po šesti dnech odjel rovněž do Normberka za soudruhem svého plnomocenství.

V Čechách strojilo se mezitím, bezpochyby dle společného usnešení na sněmě Kutnohorském, nové válečné tažení proti vévodovi rakouskému. Již na začátku měsíce Října byl k tomu sbírán lid v Praze i jinde v zemi; a vévoda Albrecht, věda o tom, rovněž sbíral vojsko nejen z Rakous nýbrž i z Uher ke své obraně. Vedlé toho leželi Táboři a Sirotci posud před Potšteinem a před Peckou; k tomu pak předsevzato v jiné straně obležení hradu *Lopaty* pana Habarta z Hrádku za Plzencem nedaleko Plzně a Rokycan. Původem předsevzetí toho byl Přibík z Klenového, heitman na Stříbře, jehož lidem dály se velké škody od četných jezdců Habartových. Dne 27 Října přilehlo vojsko ke hradu vedením Přibíkovým, s nímž vytáhli k tomu do pole Jan Zmrzlík z Orlíka, Svojše ze Zahrádky, někdejší heitman Pražanů, nyní heitman Táborský na Wilšteině a Rokycanech, Jan Řitka heitman Domažlický s branným lidem města tohoto, lidé pana Menharta z Hradce a Tachovští, Sušičtí i Klatovští.

Výprava proti vévodovi rakouskému, o níž máme zprávy velmi nedostatečné, započala se nejspíše již v měsíci Říjnu, a protáhla se až do konce Prosince. Čechové vtrhli nejprv

do Moravy a potom do Rakous až k Dunaji pod městem [illegible], kdež od nich spuštěn jest zvláště klášter [illegible] [illegible] vojska rakouského Leopold [illegible] a [illegible] [illegible] s Čechy [illegible] boj [illegible] [illegible] [illegible] kteří se již [illegible] na [illegible] v počtu na 2000 mužů. Boj byl [illegible] se [illegible] strany na 500 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] počtu než [illegible] na 400 [illegible] a 200 [illegible] [illegible] Nemohše [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

18.

Jednání s koncilíem Basilejským až do prvních návrhů kompaktat v Praze.

Když poselstvo polské nepochybně ještě meškalo v Praze, 1432
navrátili se předběžní dva poslové čeští z Basilee, asi v prvních dnech měsíce Listopadu. Poněvadž nyní všechno, co k jízdě *poselstva českého ku koncilii* náleželo, bylo připraveno, usnesli se poslové všichni, býti v den sv. Mikuláše (6 Pros.) v Domažlicích, aby se odtamtud dali na další cestu. Již dne 5 Listopadu psali o tom purkmistr a konšelé Starého města Pražského Chebským, žádajíce, aby jak oni tak knížata Fridrich brandenburský a Jan bavorský byli k tomu dni pohotově blíž hranic českých v Koubě, aby je odtamtud dle umluv s branným lidem svým doprovodili k Basilei.

Při dosti velkém počtu osob ku poselstvu náležejících, které se musily sjížděti z rozličných stran, stalo se snadno, že se odjezd předce ještě opozdil, tak sice, že poslové nebyli dne 6 Prosince v Domažlicích, nýbrž vyjeli toho dne teprva z Prahy. Z rozkazu krále Sigmunda sloužil jim bezpečným průvodem hned na cestě od Prahy Zdeslav Tluksa z Buřenic, purkrabí Karlšteinský, jeda osobně s nimi. Kurfirst brandenburský a vévoda bavorský Jan čekali jich dle umluvy v Koubě, a s nimi také Konrad biskup Řezenský a Konrad děkan Eichstetský, co zvláštní zřízenci koncilia k tomu ustanovení. Od nich ode všech doprovoděni jsou předně do *Normberka,* kamž dojeli dne 21 Prosince. Odtamtud vyjel něco napřed Jan Maulbronnský, aby oznámil příchod poselstva tak dlouho toužebně očekávaný v Basilei o některý den dříve. Poslové v Normberce jeden den odpočali; když pak vyjeli dne 23 Prosince, přidali Normberští k průvodu jejich jednoho z konšelů s několika služebníky na koních, aby jeli s nimi až do Ulma. Totéž činila nepochybně jiná města na další cestě od jednoho k druhému. Z Normberka do Ulma doprovodil Čechy Albrecht syn

[illegible] jel s nimi dále co hlavní [illegible] koncilia.

[illegible] plnomocenstvím, [illegible] jéžto vyjely s nimi co [illegible] k nim přidaným jelo [illegible] s [illegible] počtem vozů [illegible]. Na [illegible] vozů a na korouhvích [illegible] spatřoval se namalován [illegible] vše přemáhá: což po- [illegible]

[illegible] Basilee. pečovalo [illegible] k nim [illegible] usnešeni svého [illegible] veřejné běhati [illegible] tanců a jiné [illegible] kteří prý se ho- [illegible] nařídilo pak také [illegible] přecházeti. [illegible] světských ku [illegible] s [illegible] a ná- [illegible] Jana Maulbronn- [illegible] na nich, by ko- [illegible] města, aby z toho ne- [illegible] znamenavše to [illegible] a u města [illegible] se od svých vozů [illegible] vykonati [illegible] se s nimi Jan [illegible] neočekávaní v ne- [illegible] asi po dvou [illegible] nebyly tu [illegible] na nich bylo hned [illegible] přičinilo množ- [illegible] Basilejsk- [illegible] Když šli, byly ulice [illegible] se se všech

oken i se všech střech domů na ty lidi divného národu, o kterých 1433
prvé slýchali se strachem, ukazovali si hrozné tváře a divoké oči; zvláště však vyhledávali Prokopa, onoho vůdce strašlivého, jenž tolik vojsk porazil, tolik pobořil měst, tolik prý tisíc lidí pobil.

Konšelé Basilejští uvedli posly české prozatím do čtyr hospod veřejných, do kterých oni rozdělili se hlavně dle zvláštních stran náboženských, ku kterým náleželi. Předseda koncilia, kardinal Julian, poslal k nim hned dva zřízence, auditora Jana Polomara a mistra Jana Dubrovnického, aby je uvítali na jeho místě, s vyřízením, že by rád byl viděl, aby byli přijeli jezdecky, by mohli býti uvítáni slavněji. Druhého dne ráno (5 Led.) přišlo četné poselstvo od koncilia samého ku přivítání Čechů, kteříž se k tomu shromáždili všichni v jedné ze čtyr hospod svých. Byli to veskrz praelati všelikých stupňů důstojenství, v čele jejich francouzský arcibiskup Lyonský, jehož řeč byla velice laskavá. Po nich hned dostavili se konšelé Basilejští, kteříž potom poslali víno a ryby k obědu. Také kardinal Julian ctil posly hned první dni vínem, zvěřinou, rybami, a skoro každodenně dával je navštěvovati od sebe. V outerý, jakožto o třech králích (6 Ledna), užili Čechové hned ponejprv svého práva ku konání služeb božích ve svých příbytcích, kněží Pražští dle obyčejného řádu mše svaté, Prokop Holý se svými dle obyčeje Táborského, bez rouch mešných, bez obřadů a při pouhém stole, na němž prostřen byl ubrus. Mnoho obyvatelů Basilejských přišlo se dívat ze zvědavosti. Přitom bylo v jedné ze čtyr hospod kázání jazykem německým; což se některým z koncilia zdálo býti proti umluvám.

Nazejtří, dne 7 Ledna, přestěhovali se Čechové z hospod do čtyr domů, které sobě najali. V jednom domě ubytovali se dva nejpřednější z poselstva s čeledí svou, Vilém Kostka a kněz Prokop; v ostatních třech rozdělili se druzí poslové opět dle stran náboženských, Pražanů, Táborů a Sirotků. V jednom domě přebývali totiž Pražané: Jan Velvar, mistr Jan z Rokycan, kněz Martin z Chrudimě, a s nimi Beneš

1433 z Mokrovous; ve druhém Táboři: světští Matiáš Chlumčanský a Laurin a kněží Mikuláš z Pelhřimova a Markolt; v třetím Sirotci: Jíra z Řečice, Řehoř ze Dvora, Oldřich ze Znojma, Petr Němec ze Žatce, a s nimi také mistr Petr Engliš, který se následkem své pře s Janem Příbramem vždy více odděloval od ostatních mistrů učení Pražského. Mnich Jan Maulbronnský, který se byl s Čechy dosti důvěrně seznámil za předešlých svých poselství, byl k žádosti jejich ustanoven od koncilia k stálému s nimi obcování, aby jim byl k ruce v rozličných potřebách; i vyjednali si s ním, aby každodenně s nimi obědoval, po pořádku pokaždé v jednom ze čtyr bydel.

Ve čtvrtek, dne 8 Ledna, odebralo se osm osob z poselstva českého, čtyři světští a čtyři duchovní, ku kardinalu Julianovi, aby jej pozdravili a se jemu poděkovali za laskavé přijetí; hned pak také mluvili s ním o čase a místě představení sebe v koncilii. Kardinal navrhnul jim den zejtřejší, což však potom změněno pro nahodilé překážky, a ustanoveno k tomu sezení o jeden den později, v sobotu dne 10 Ledna. Za místo ustanoven kostel Dominikanů Basilejských, v němž koncilium obyčejně zasedalo. Čechům se zdál býti nedost velký; nicméně však zůstalo přitom. Kardinal při té příležitosti zmínil se o německém kázání Čechů, a žádal, aby ho napotom zanechali. Poslové však pravili, že mají také německou čeládku, pro kterouž jest jim německého kázání potřeba; domácích Basilejských že oni k svým službám božím nezvou, ale také nemíní odháněti, nejsouce k tomu zavázáni. Kardinal uznal, že ovšem nejednali tím proti umluvám Chebským, a nechal jim toho na vůli; požádal pak konšelů Basilejských, aby obyvatelům města navštěvování služeb božích u Čechů zbraňovali. To se stávalo potom jen velmi nedostatečně; shledalo prý se však brzy, že co se přísně nezakazovalo, lidem zevšednělo, a přicházení domácích ke službám božím českým bývalo vždy řidčejší. Kněží čeští žádali hned první dni, aby směli přicházeti ku kázáním zvláštním, která se držela k členům koncilia; což jen z počátku jim odepřeno, pokud nebyli koncilii představeni; potom však se jim dovo-

lovalo bez překážky, ač tak, že přicházeli do kostela pokaždé 1433
teprv po evangelii, a hned po kázání, které následovalo, zase odcházeli. Neb účastnění se jich ve vlastních službách božích nebylo smluvou Chebskou vymíněno.

V sobotu dne 10 Ledna uvedeno jest poselstvo české dle umluvy ponejprv do *obecného shromáždění koncilia* v počtu 30 osob, to jest nepochybně patnácti poslů a patnácti jiných z jejich průvodu. Ačkoli spor mezi koncilem a papežem Eugeniem IV dokonce nebyl posud ukončen, předce již byl počet přítomných v Basilei dosti znamenitý, na čemž Čechům velice záleželo. Krom legata Juliana byli již tři jiní kardinalové v koncilii, kteří se k němu odebrali proti vůli papeže. Praelatů infulovaných počítalo se v Basilei již 49, a všech členů koncilia i světských osob ku koncilii vypravených čítalo se na 800. Krom Sigmunda jakožto krále Římského bylo již sedm jiných králů, kteří se přihlásili ku koncilii a dílem již vypravili k němu posly své, králové totiž francouzský, anglický, skotský, kastilský, arragonský, portugalský a cyperský. Legat Julian, jenž se pro rozkazy papežovy proti koncilii některý čas zdržoval předsedání, byl již zase nastoupil na své místo, a místo krále Římského zaujímal v sezeních Vilém vévoda bavorský.

Poslům českým bylo po uvedení jich vykázáno místo na dvou lavicích postavených obzvlášť prostřed síně proti stolicím kardinalů. První chopil se slova legat *Julian*, a držel řeč, která trvala skoro tři hodiny, důkladnou a líbeznou, v nížto však vysoce vynášel důstojnost a moc církve, vykládal neomylnost koncilií jakožto vždy řízených duchem svatým a schvaloval uposlechnutí jich jakožto nejbezpečnější cestu k nalezení pravdy křesťanské. Mnozí ve shromáždění byli pohnuti k slzám výmluvnými a dojímavými slovy jeho, a také prý někteří z Čechů, ač nebyli s obsahem veskrze srozuměni. Potom povstal mistr *Jan z Rokycan* ku promluvení ve jménu celého poselstva českého. Želel křivdy, která se dála Čechům po tak dlouhá léta, ježto tupeni byli co kacíři; vypisoval stav církve prvotní a škodlivé uchýlení se od

1433 nebo v časech přítomných; děkoval koncilii za všecku péči prokázanou Čechům ve příčině smíření, a žádal konečně, aby jim propůjčilo veřejné slyšení na základě úmluv Chebských. Kardinál Julian pominul všeho jiného mlčením, a odpověděl toliko k žádosti této, že jest koncilium ochotno každou chvíli je slyšeti, a že nechá na jejich přání, kterého dne měl by slyšení býti začátek. Dle požádání Čechů ustanoven k tomu tedy pátek dne 16 ledna. Legat oznámil potom, že koncilium nařídilo jisté posty, almužny a modlitby za šťastný zdar tohoto jednání, vybízeje posly, aby podobné opatření v Čechách spůsobili; poslové však oznámili mu, že to vše již před odjezdem jich jest nařízeno.

Hlavním předmětem slyšení měly býti *čtyry artikule* Pražské. Koncilium o té příčině bylo již na začátku měsíce října předešlého roku zvolilo čtyry z členů své, kteří se měli připraviti na hádání o ně s Čechy, každý o jeden. Mistr Jan Dubrovnický, řádu kazatelského, vzal na sebe artikul o přijímání pod obojí, který se pokládal za nejtěžší; druhému, o trestání hříchů smrtelných, měl odporovati francouzský mistr Jiljí Charlier, děkan Cambrayský; třetímu o svobodném kázání mistr Jindřich Kalteisen, rovněž řádu kazatelského, rodilý z Koblenče a inquisitor v Mohuči; čtvrtému o světském panování duchovních auditor Jan Palomar, arcipryšt Barcelonský. Pro cvik dělali byli tito zřízenci již prvé, než přijelo poselstvo české, časté hádání o svých předmětech s jinými členy v koncilii. Také z české strany byli již napřed ustanoveny osoby k hájení jednotlivých artikulů. Stalo se to na posledním sněmě v Kutnéhoře, kdež jak se zdá, bylo Pražanům, panům straně pod obojí, Táborům a Sirotkům ponecháno zvoliti po jednom zřízenci.[1] Pražané a páni zvolili však obojí mistra Jana z Rokycan, tak že mu mělo připad-

[1] Na čtvero dělení stran dělo se prý zvláště i poselstvo české, jak se o tom vyslovuje i psaní Normberských ke králi Sigmundovi dne 29 Prosince 1432 (Palackého Urkund. Beitr. II 335): „ir vier parteyen, nemlich eine von den von Prag, die ander von der ritterschaft und edeln, die dritte von den Thaborern, die vierd von den Waisen“.

nouti hájení dvou artikulů, prvního o přijímání pod obojí 1433
spůsobou a třetího o svobodném kázání; od Táborů byl ustanoven volený biskup jejich Mikuláš z Pelhřimova k hájení druhého kusu o trestání hříchů, od Sirotků mistr Engliš ke čtvrtému artikuli o světském panování duchovních. V Basilei stal se však o to spor mezi posly, když se některým z nich, jak se zdá, vidělo býti slušněji, aby tak jako od koncilia pro každý artikul byl ustanoven jiný hajitel. Zasazovali se o to hlavně kněz Prokop a Petr Engliš. Dne 13 Ledna usnesli se duchovní mezi sebou jednohlasně, aby hájení třetího artikule bylo odevzdáno Oldřichovi Znojemskému. Proti tomu stavěl se teprv odpoledne téhož dne Rokycana, nepochybně z návodu pana Beneše z Mokrovous, který v tom spatřoval urážku pro stav panský, že mělo zvolení jeho býti zvrženo. Prozatím se věc odložila.

V pátek ráno dne 16 Ledna přišli pro Čechy konšelé Basilejští a s nimi opat Ebrašský, děkan Řezenský a Jan z Maulbronna, aby je doprovodili k ustanovenému *prvnímu slyšení* ve shromáždění koncilia v kostele u Dominikanů, kteréž mělo potud býti veřejné, že bylo volno vstoupení do kostela všem mužům literně vzdělaným čili každému umějícímu latinsky. První promluvení učinil od Čechů Matiáš Lauda z Chlumčan, kterýž předně dotekl toho, kterak Čechové dlouho marně vyhledávali veřejného slyšení, jednajíce o ně s králem Sigmundem a jinými králi a knížaty, děkoval opět koncilii za zjednání jeho, potom pak přečetl umluvy Chebské, a tázal se, zdali jest to pravé znění jejich; což legat povšechně stvrdil z paměti, poněvadž list koncilia nebyl při ruce. Potom čteno jest veřejně plnomocenství dané poslům od sněmu i také, které bylo Rokycanovi dáno od university Pražské. Konečně pak počal *Jan z Rokycan* hájiti první artikul o přijímání pod obojí spůsobou. Řeč jeho, ve které dokazoval předně užitečnost podávání svátosti pod spůsobou chleba i vína, potom že jest dle okolností nutné a z přikázání Kristova, konečně že bylo obyčejné v církvi prvotní, zaujala krom sezení tohoto ještě dvě následující, dne 17 a 19 Ledna, a činila do-

1433 jest dobrý svou slušností a vážností.[12]) Po skončení řeči Rokycanovy doložil několik slov Prokop Holý, přimlouvaje koncilu, aby poznanou pravdu o svátosti pod obojí schválilo, uváděje i sám některé důvody, které však nejen členům koncilia, nýbrž i prý druhým Čechům viděly se býti lehkovážné. Kardinal Julian navrhnul, aby po skončení řeči o prvním tom artikuli byli hned slyšáni hajitelé ostatních tří, a potom v témž pořádku aby o nich promluvili řečníci koncilia; což od všech přijato.

Dne 20 Ledna počal tedy kněz *Mikuláš z Pelhřimova* vykládati druhý artikul o trestání smrtelných hříchů a vymýtění nepravosti ve stavu světském i duchovním, skončil pak dne 21 Ledna. Řeč jeho byla v některých kusích popudlivá. Když líčil panující svatokupectví a potlačování slova božího, chválil Husa jakožto muže života ctnostného, svatého, a káral ukrutné upálení jeho a mistra Jeronyma v Konstancii, byl ve sboru veliký nepokoj; jedni prý se ušklebovali, jiní skřípali zuby; legat se sepiatýma rukama k nebi hleděl; když pak se Mikuláš Pelhřimovský dovolával svobody mluvení, která byla slíbena, řekl: udělejte jen někdy malou přestávku, coby si mohli odplvnouti; plnou máte míti svobodu. Když se odpoledne sešli Čechové v příbytku Prokopově, Rokycana domlouval proto knězi Mikulášovi, že neměl tak příkře mluviti proti praelatům.

V též schůzi u Prokopa a opět nazejtří odpoledne dne 22 Ledna u Sirotků zasazoval se Rokycana znova o to, aby hájení třetího artikule bylo jemu odevzdáno, ne Oldřichovi Znojemskému. Ale jen Beneš Mokrovousský, Jan Velvar a Martin Chrudimský drželi jeho stranu; druzí všichni setrvali při uzavření předešlém, s řečmi důtklivými proti pánům, kteří prý slíbili jíti v poselství, a potom slibu nezdrželi. Všecko

[12]) Vilém vévoda bavorský psal z Basilee 20 Ledna bratru svému Arnoštovi o řečech Čechů vůbec, což však hlavně se vztahovalo k řeči Rokycanově: Dann ewr lieb sol fürbar gelauben, das si gar erberglich reden, also das wir ye gancze hoffnung haben, die sach werde zu gutem komen.

rozhorlení Rokycany z toho nepohnulo jich ke změnění úmyslu. 1433
Třetí artikul, o svobodném kázání slova božího, jest tedy hájen *Oldřichem Znojemským,* kterýž počal v sezení dne 23 Ledna a nazejtří potom dokončil (24 Led.). Dne 25 Ledna byla neděle. V pondělí hned potom (26 Ledna) začal *Petr Engliš* výklad čtvrtého artikule o světském panování kněží statky zemskými; pokračoval v outerý, a skončil ve středu dne 28 Ledna. Po přednášce jeho prvního dne (26 Ledna) objevil se Čechům v koncilii krajan, jménem Jeronym, rodilý z Prahy, doktor theologie a mnich řádu Camaldulenského. Hlásil se, žeby chtěl ke všem čtyrem artikulům jejich odpověditi, k jednomu po druhém. Sbor však uzavřel, aby odpovídali členové již k tomu ustanovení, Jeronymovi Pražskému pak aby bylo volno po nich přidati, co by se mu vidělo. Petr Engliš mluvil koncilii dosti nelibě, zastávaje se netoliko Husa, nýbrž i krajana svého Viklefa.

Po skončení výkladu jeho dne 28 Ledna učinil Jan Rokycana ve jménu poselstva českého poděkování legatovi a sboru za laskavé vyslyšení, s osvědčením, že pověděno-li od řečníků něco, coby bylo proti pravé víře, hotovi jsou napraviti, když by jim bylo dokázáno spůsobem v Chebě umluveným. Poděkování vysloveno jest také vévodovi Vilémovi bavorskému, jenž latinsky nerozuměl, a nicméně všem řečem byl přítomen. Učinil to jazykem německým pan Vilém Kostka.

Když tím spůsobem vlastní slyšení Čechů bylo ukončeno, jal se mluviti k závěrce kardinal *Julian.* Chváliv dobrý úmysl projevený od poslů českých, a napomínav, aby v něm setrvali, pravil, že má-li býti dosažena jednota, potřebí jest, ničeho nesmlčeti, v čem dotud byl rozdíl. Poslové že dotud mluvili jen o čtyrech artikulích; však že jest pověst o nich, že drží více kusů jiných, jimiž se různí, ano že dílem dotvrzeno jest to slovy Mikuláše Pelhřimovského, který v řeči své byl jmenoval Viklefa doktorem evangelickým. Dal tedy čísti *28 artikulů,* obsahujících dílem tvrzení připisované Viklefovi, dílem učení, jimiž se kněží Táborští lišili od Pražských, a žádal, aby se o nich vyslovili řečením prostým: věříme neb nevěříme.

1433 Dále předložil jim některé otázky, žádaje k nim odpovědi: jakých by slov užívali kněží jejich při posvěcení chleba a vína; zachovává-li se v Čechách zákaz manželství mezi příbuznými a pokrevnými do čtvrtého kolena; jakou by moc dle jejich mínění měla koncilia obecná, a jmenovitě pokládají-li za kacíře, kdož by odporoval čtyrem svatým konciliim Nicaejskému, Konstantinopolskému, Efeskému prvnímu a Chalcedonskému; zdali drží, že papež řádně zvolený jest náměstkem Kristovým, a jakou dle jich mínění má moc papež i biskupové a kněží v církvi boží; a zdali věří, že duch svatý pochází od otce i od syna. Patrně směřovalo se tím k roztržení Čechů mezi nimi samými, protože se vědělo, že jinak o některých věcech těch smýšleli kněží Pražští a Táborští. Čechové však, vzavše na chvíli za vystoupenou, aby se mezi sebou potázali, odpověděli mistrem Janem z Rokycan, aby jim dán byl přepis článků a otázek těchto, že se míní o nich vysloviti až po vyslyšení těch, kteří by měli odpovídati ke čtyrem artikulům od nich předloženým; k čemuž svoleno.

Hned potom hlásil se jako od sebe mistr *Jan Stojkovič Dubrovnický*, žeby chtěl odpověditi k prvnímu artikuli o přijímání pod obojí spůsobou; a svoleno jest od koncilia i od Čechů, aby byl slyšán nazejtří dne 31 Ledna. K sezení toho dne sešlo se při otevřených dveřích kostelních neobyčejně mnoho posluchačstva stavu duchovního i světského. Dříve však než Jan Dubrovnický začal své rokování proti přijímání pod obojí spůsobou, promluvil jistý doktor opat řádu Cistercienskeho o jednotě víry, že jinak nemůže býti než podrobením se církvi obecné, a napomínal proto Čechů, aby neprodlévali se poddati rozsudku koncilia. Řeč jeho zabrala mnoho času, tak že Jan Dubrovnický ve své přednášce mohl toho dne sotva učiniti začátek, a pokračoval teprv 3 a 4 Unora pokaždé po více hodin. Zabíhal při tom mnoho přes meze svého předmětu, a dotýkal se Čechů v onom i v onom jako nepravě věřících. Dne posledně řečeného stěžoval proto kněz Prokop ve jménu všech poslů českých jak na opata Cister-

ckého tak na mistra Jana z Dubrovníka, pokládaje za rušení 1433
umluv Chebských dotýkání osob i vyzývání, aby se Čechové podrobili rozsudku koncilia; a mistr Jan z Rokycan se vztahem na vývody obou o poslušenství k církvi upozorňoval, že jsou rozličná ponětí o církvi, jíž by se bylo podrobiti; však prý papež Eugenius, který jest hlava církve, nepokládá koncilium toto za řádně shromážděné, aniž že v něm jest církev obecná. Ostatně vytýkali oba, Prokop i Rokycana, Janovi Dubrovnickému přílišnou rozvláčnost, a chtěli věděti, mluví-li od sebe čili od koncilia; oni že posláni jsou ku koncilii, ne k Janovi Dubrovnickému, a nemínili by ho poslouchati déle, nemluví-li od koncilia. Opat Cistercký vymlouval se hned, že nebyl úmysl jeho uraziti Čechy; s Janem Dubrovnickým však pohádali se Čechové, když zastával svou řeč, až pak kardinal legat napomínal k snášelivosti a navrhnul, aby bylo zvoleno několik osob rovným počtem od koncilia i od poslů českých, kteříž by ohledali umluvy Chebské a narovnali, v čem by bylo proti nim pochybeno, Jan Dubrovnický však aby dokonal své přednešení, jakožto se svolením Čechů již začaté, byť ho třeba dále neposlouchali.

Dne 6 Unora pokračoval tedy Jan Dubrovnický ve své přednášce. Odpoledne však toho dne odebrali se poslové čeští všichni k legatovi Julianovi, a jednali s ním, aby ti, kdož o čtyrech artikulích mluví, činili to ve jménu koncilia. Legat vymlouval jim to vlídně, pravě že by se tím jednání tuze protáhlo, protože než by se koncilium oč usneslo, všichni by chtěli mluviti; jeho mínění že by bylo, raději nechati domluviti Jana Dubrovnického a druhých tří co osob soukromých, potom pak aby zvolilo koncilium čtyry osoby a Čechové čtyry, mezi nimiž že se lehčeji stane konečné dorozumění. Čechové děkovali mu za dobrý úmysl, jejž přitom jevil. Druhého dne však (7 Un.) Jan Dubrovnický, pokračuje ve své dlouhé řeči, dal se v narážky ještě důtklivější proti Čechům nežli prvé. Vrátiv se totiž opět ku pojmu církve, pravil, že církev Římská jest papež a kardinalové, jimž každý povinen jest poslušností pod zatracením věčným; a zase, že církev

1433 Římská jest shromáždění všech věřících znajících se ku poslušenství papeže a kardinalů; kdož by tomu odporoval, že jest kacíř; podobným pak spůsobem prohodil slovo *kacíř* šestnáctkrát po sobě. Opět zavdalo to příčinu k prudkým stížnostem Rokycany a Prokopa ve jménu celého poselstva českého, že se jím ruší umluvy Chebské. K návrhu kardinala Juliana, jenž se všemožně snažil upokojiti mysli, zvolena jest kommissí čtyr členů koncilia, z nichž přední byl arcibiskup Lyonský, k jednání s Čechy o spůsob zachování se dle umluv Chebských, k čemuž od nich zvoleni byli rovněž čtyři: Petr Engliš, Mikuláš Pelhřimovský, Jan Velvar a Matěj Lauda. Sešli se obojí spolu téhož dne odpoledne u kardinala Juliana, a opět přišel za tou příčinou arcibiskup Lyonský nazejtří potom, v neděli, se třemi jinými do shromáždění poslů českých v domě Sirotků. Čechové žádali zadostučinění od Jana Dubrovnického, a zůstávali při svém mínění, že mají řečníci o čtyrech artikulích mluviti ve jménu koncilia. Rokycana, jenž ve příčině druhé klonil se k mínění kardinala Juliana, nemohl při ostatních ničeho pořídíti; toliko Engliš prohodil konečně od sebe, žeby mohli řečníci mluviti ve jménu koncilia třeba jen ve spůsobu hádání, byť ne konečně platně. V příčině osobního zadostučinění od Jana Dubrovnického přestali posledně na tom, že věc poručili celkem arcibiskupu Lyonskému; což od něho přijato se vděkem.

Dne 9 Února, hned jak se sezení započalo, promluvil tedy předně arcibiskup Lyonský z uložení legata a koncilia, kterak že poslové čeští stěžují sobě na řeči mistra Jana z Dubrovníka; že on sice již předešle popíral zlého úmyslu přitom; ale pro větší uspokojení jich aby se o tom ještě jednou osvědčil. K vyzvání tomu Jan Dubrovnický zaříkal se Bohem, že neměl úmyslu Čechy uraziti, čímž oni se spokojili; mistr pak potom pokračoval ve svém předmětu toho dne a ještě 10 a 11 Února, pokaždé několik hodin, tak že se přednesení jeho protáhlo po osm sezení. Při skončení dne 11 Února osvědčoval se ještě jednou, že ničeho nemluvil ve zlem úmyslu, zvláště proti pánům poslům království českého,

litoval, že jim nekázaností svou spůsobil nelibost a neza- 1433
choval se ve všem dle slušnosti, a prosil jich i všech přítomných, aby mu toho odpustili.

Den předtím (10 Un.) byli odpoledne čtyři z poslů českých, totiž Petr Engliš, Mikuláš Pelhřimovský, Lauda a Jíra z Řečice, opět u legata v příčině otázky, měli-li řečníci o ostatních třech artikulích mluviti od sebe čili od koncilia; legat pak jim oznámil, že se koncilium usneslo, aby mluvili řečníci ve jménu koncilia, ale ne s konečnou platností, nýbrž s vyhražením opravy, tedy tak jak byl předešle navrhnul Engliš. Po skončení řeči Jana Dubrovnického dne 11 Unora učinil kardinal Julian totéž oznámení veřejně v koncilii, a oznámil zároveň jména řečníků již dávno k tomu ustanovených, jako by nyní teprv k tomu byli zvoleni. Dne 13 Unora počal tedy *Jiljí Carleriův* jednati o druhém artikuli, týkajícím se trestání hříchů, a pokračoval ve třech potomních sezeních dne 14, 16 a 17 Unora. Dne 18 Unora začal *Jindřich Kalteisen* o svobodě kázání, pokračoval dne 20, a skončil dne 21 Unora. Po dokonání řeči jeho oslovil Čechy kardinal Julian, připomínaje jim *28 artikulů* jindy přečtených a mezitím písemně jim odevzdaných, i žádal, aby se o nich rozmyslili a odpověděli k nim, až by skončil přednášku svou čtvrtý řečník ještě zbývající. Odpověděl prozatím Petr Engliš, že poslové, nejsouce všichni přítomni, vezmou o to potaz mezi sebou. V poradě, ku které se sešli druhého dne potom, v neděli (22 Un.), uzavřeli však odpověditi, že chtí mínění své oznámiti, až budou čtyři artikulové vyřízeni od koncilia. Odpověď tuto oznámil ve jménu druhých Jan z Rokycan v sezení dne 23 Unora, a koncilium k dotazu legatovu na ní přestalo. V témž sezení počal *Jan Palomar* přednesení své o čtvrtém artikuli, světském panování kněží, a pokračoval i skončil dne 27 a 28 Unora.

Poselstvo české meškalo do toho času již osm neděl v Basilei. Mezi ním a členy koncilia bylo mimo veřejné jednání v sezeních sboru obcování dosti živé a větším dílem laskavé. Hned z počátku měl se k Čechům zvláště přívětivě

1433 *arcibiskup Lyonský.* Pozdraviv je hned první den po jich příjezdu od koncilia samého, navštívil je po několika dnech opět, provodín dvěma doktory učení Pařížského (9 Led.), aby jim vyřídil, že král jeho, pamětliv dobrého přátelství s panovníky českými již od času krále Jana slepého, uložil mu býti jim ve všem dle možnosti své nápomocen; začež poděkovali se mu (12 Ledna) s osvědčením, že by podpory jeho nechtěli nikterak jinak užiti než k hájení pravdy. Dne 3 Unora bylo k němu deset poslů českých zváno na oběd, Prokop a Kostka, všichni čtyři z příbytku Pražského, totiž Rokycana, Velvar, Martin z Chrudimě a Beneš z Mokrovous, po dvou pak z Táborů a Sirotků, Markolt a Lauda, Oldřich Znojemský a Jíra z Řečice. Táborští dva se však omluvili.

O dobré zacházení s Čechy pečoval zvláště pilně předseda koncilia, kardinal *Julian*, muž velkého důmyslu a výtečného vzdělání, hladkých obyčejů, líbezné řeči a v malých i velkých věcech rovně opatrný a obratný. Jeho zajímala zvláště povaha, zajisté ve mnohém směru docela od jeho rozdílná, předního válečníka českého, *Prokopa Holého.* Již 14 Ledna rozpráověli spolu soukromí. Kardinal měl zprávu o ztrátě, kterou utrpěli Čechové ku konci minulého roku v boji s Rakušany u Znojma, a tázal se, proč že zamítají Čechové obecné příměří se všemi sousedy. Prokop pravil, že jim nedržívají slova, a o vévodovi rakouském jmenovitě, že dává zajaté usmrcovati ve vazbě, nechtěje bráti výkupné. Dne 27 Ledna učinil Prokop legatovi návštěvu odpoledne s několika jinými z poselstva. Kardinal obejmuv jej srdečně, odvedl jej do svého pokoje, kdež asi půl hodiny samotni spolu rozprávěli. Řekli si, aby směli jeden druhému povědíti všecko cokoli a nic sobě nepokládali za zlé. Prokop užil povolení tohoto k vyslovení se o zkaženém stavu církve, a kterak se chybuje, když ti, kteří v obcování svém tak velice se vzdalují od ducha svatého, myslí, že cokoli činí, jest z ducha svatého. Kardinal prý mnoho k tomu neodpověděl. Podobně mluvil Prokop legatovi v jiné rozpravě důvěrné dne 14 Unora. Legat řekl mu na to: Čím víc s Vámi obcuji, pane Prokope, tím

více lne k Vám mé srdce. Protož zůstaňte jen hodně dlouho 1433
u nás, abychom se konečně srovnali. Čechům již tehdáž bylo meškání v Basilei příliš dlouhé. Prokop vymlouval se na velké outraty. Kardinal nechtěl mu věřiti, že by mu nestačilo. Z toho přišla řeč na jeho prostředky, na jeho spůsob života; kardinal dal si od něho vypisovati zřízení vozové hradby české, a tázal se v dobrém rozmaru po malém Prokopovi, poněvadž prý Vy jste velký Prokop. Ježto to bylo nedlouho po odprošení Jana Dubrovnického, přimlouval také legat Prokopovi, aby mu odpustil. Já mu odpouštím, řekl Prokop. Pošlu ho k vám na oběd, řekl legat. Toho však kněz Prokop odepřel, a když legat namítal, žeť jindy s nimi jídával, odpověděl: Neznali jsme ho ještě, že jest tak jedovatý. Po některých vážnějších řečech skončila se rozprava přáním Prokopovým, aby se hledělo především srovnání ve věcech podstatných. Zajisté, přisvědčil mu legat; neb bez toho bude marná naše práce.

Dne 15 Ledna odebrali se všichni poslové čeští návštěvou ke třem *kardinalům* krom legata, kteří tehdá již byli v Basilei, totiž kardinalu sv. Petra, kardinalu Piacenckému a patriarchovi Antiochenskému. Ti se zachovali k nim hrdě; nedali jim ani sednouti, a patriarcha i kardinal sv. Petra ani nepovstali k uvítání jich. Poslové za to odešli od nich bez pozdravení, a v sezení koncilia dva dni potom (17 Ledna) nepovstali s lavic při vstoupení jich, jak byl obyčej. Kardinalové dali si brzy říci, nejspíš od legata Juliana, a napravili se. Již dne 21 Ledna, když se poslové čeští strojili jíti pospolu do sezení sboru, kardinalové, jdouce mimo, pozdravili jich napřed; a když potom dne 25 Ledna kněz Prokop a Vilém Kostka sami dva je navštívili, měli se k nim všichni tři počestně a omlouvali své předešlé chování. Jeden dal se také do řeči o sporu s papežem Eugeniem; však prý papež, kdyby nás měl, dal by nás oběsit. Nazejtří potom (26 Led.) podívali se někteří z poslů českých s Prokopem Holým na knihovnu menších bratří v Basilei, a pozejtří (27 Ledna) na knihovnu v klášteře Dominikanském, jehož převorem byl Jan Nider, předešlý posel koncilia ke sjezdu v Chebě. Poněvadž ve klá-

1433 šteře tomto přebýval kardinal Piacencký, navštívili jej, a počtil je vínem, i dopomohl jim, aby si směli z knihovny vypůjčiti co by chtěli, k čemuž Nider byl pravil že neměl moci dle pravidel kláštera.

Ze soukromého obcování poznávali Čechové poněkud již za posavadního veřejného jednání o čtyrech artikulích, k čemu se klonily úmysly koncilia. Arcibiskup Lyonský dne 15 Unora silně přimlouval Vilémovi Kostkovi, aby Čechové rozepři o všecky čtyry artikule vložili do rukou koncilia; žeť se jim nezachová nevěrně a nebude chtíti je zahanbiti. Kostka odepřel toho, a řekl mu, že jen království české samo mělo by moc to učiniti. Opět mluvil s Kostkou dne 19 Unora kardinal sv. Petra, pozvav jej k obědu; pravil, o tři artikule že nebude nesnáze, ale o čtvrtý, to jest o přijímání pod obojí spůsobou. Kdyby se jednalo jen o rozumné lidi, pravil, já sám bych podával; kdybyste Vy toho žádal ode mne, učinil bych Vám to; ale obecnému lidu a dětem pravil že jest podávání pod obojí spůsobou nebezpečné. Když mu Kostka v tom odpíral, mrzel se kardinal.

Po skončení řeči Jana Palomara dne 28 Unora pokládal kardinal Julian slyšení Čechů neboli hádání o čtyry artikule za skončené, a tázal se poslů, zdali by chtěli přistoupiti k vlastnímu vyjednávání, tak aby strana straně oznámila svůj úmysl. Rokycana hlásil se však, že míní odpověditi na přednesení Jana Dubrovnického, a tak též druzí tři řečníci čeští na řeči druhých tří zřízenců koncilia. K tomu se hned zdvihl Jan Dubrovnický, oznamuje, bude-li Rokycana připuštěn k slovu, že pak i on bude žádati téhož zase. O to se strhnul spor, protože Čechové odvolávali se na umluvy Chebské, dle nichž měli býti slyšáni, kolikkrát by žádali, ale neuznávali za povinnost, žeby musili vyslechnouti všecky řeči ze strany druhé. K návrhu legata Juliana ustanoveny jsou čtyry osoby od koncilia (tytéž co předešle) a čtyry od Čechů, aby o tom pojednaly mezi sebou; což stalo se téhož dne odpoledne v příbytku legatově. Ačkoli Čechové nechtěli se zavázati k sly-

šení replik, ustanoveno zatím, aby Rokycana slyšán byl v pondělí dne 2 Března. 1433

Při počátku tohoto druhého svého přednesení učinil Rokycana vybídnutí k Janovi Dubrovnickému, aby k důvodům jeho činil námitky tu chvíli k jednomu po druhém; k čemuž on však nechtěl přivoliti. Rokycana mluvil tedy nepřetržitě, s mnohým důtklivým vyjížděním na svého odpůrce, kteréž způsobilo nelibost ve shromáždění. Když druhého a třetího dne (3 a 4 Břez.) pokračoval, byl dost mnoho vytrhován nepokojem, pro kterýž rozhorlil se zvláště Pražský posel Jan Velvar a vyžádal od legata napomenutí k tichu. Třetího tohoto dne (4 Bř.) byli všichni čtyři řečníci čeští i řečníci koncilia pozváni k obědu u legata, kdež se v rozpravě opět přimlouvalo Čechům, aby svou při poručili koncilii; což však odepřeli. Rokycana byl již den předtím (3 Bř.) v řeči své poukázal k tomu, že bylo koncilii snadno změniti nález koncilia Konstanského proti přijímání pod obojí způsobou. V dalším pokračování dne 6 Března vypisoval velkou horlivost lidu českého v přijímání svátosti večeře páně a velkou uctivost k tělu a krvi Kristově; kterak v Praze každou neděli několik tisíc lidí přichází k zpovědi a ku přijímání, ovšem s velkou prací duchovních, kteří se nemohou ani najísti; když jde kněz se svátostí k nemocnému, tehdy všichni mimojdoucí klekají, byť ve blátě, kdežto prý zde v Basilei jen se kloní.

Mezitím přijeli dne 5 Března poslové od papeže *Eugenia IV* do Basilee k vyjednávání s koncilium; čímž stala se v přednášce Rokycanově na několik dní přestávka. Papež, vida vzrůstající moc a vážnost koncilia, hleděl jeho po dobrém pohnouti, aby svolilo ku přeložení do Bononie neb i do jiného města pod některými výminkami, tak sice, aby se v Basilei dojednalo o srovnání s Čechy a potom teprv aby se koncilium přeložilo. Sbor však zamítl tyto návrhy.

Dne 10 Března dokonal mistr Jan z Rokycan řeč svou vyložením mínění svého o církvi obecné a o konciliích, dovozuje, že církev ani částečná ani veškerá nemůže zrušiti přikázání boží, a že koncilia nevšechna řízena jsou duchem

1433 svatým. Když domluvil, hlásil se znova Jan Dubrovnický k odpovídání jemu, a vznikla opět hádka, ve které Jan Dubrovnický velmi vášnivě sobě počínal. Poslové čeští zůstali však na tom, a pan Vilém Kostka vyhlásil to od nich po krátkém potaze, že jest v jejich moci slyšeti jej neb neslyšeti. Kardinal Julian učinil tomu konec, tázaje se Mikuláše Pelhřimovského, jest-li on připraven na repliku svou o druhem artikuli, a ku kteremu dni: k čemuž Mikuláš odpověděl, že nazejtří. Když však potom Čechové odešli ze sezení, usneslo se koncilium, nepochybně dle návrhu kardinala Juliana, vyzvati Čechy, aby se již nyní jednalo o srovnání o první artikul prostředkem menšího počtu osob. Koncilium zvolilo k tomu legata sameho, dva kardinaly, Piacenckého a sv. Petra, arcibiskupa Lyonskeho, biskupa Řezenského, Míšenskeho a dva biskupy jine, doktora Toka z Magdeburka, auditora Palomara a jiných doktorů a mistrů do počtu, kolik osob čitalo poselstvo české. Uzavření toto oznámeno jest poslům nejprv soukromí tehož dne purkrabím Karlšteinským Zdeslavem, potom vevodou bavorským Vilemem. když se k tomu sešli v klášteře Dominikanskem druheho dne ráno (11 Břez.). Čechove ochotně svolili k tomuto jednání: a schůze s osobami jmenovanými od koncilia držána jest ihned v refektáři téhož kláštera.

Kardinal *Julian* učinil začátek, představuje Čechům, kterak koncilium mysli, že u něho jest církev, oni zase, že u nich. Nuže tedy, pravil, sjednoťte se s námi, a bude církev celá. Byl to navrh jen na pohled jiný, než který byl Čechům prve předkladan soukromí, aby se podrobili rozsudku koncilia. Měli se stati sami členy sboru, a jak pravil kardinal, souditi spolu s druhymi, ne souzeni byti. Ale poněvadž byli Čechové menšinou, byli by se tím podrobili většině, která byla dotud stranou proti straně jejich. Po kratkem potaze Čechů dal Rokycana za odpověď, že by to bylo sjednocení jen na oko, ne v pravdě, poněvadž by do něho vstoupili s týmž smýšlením, které měli dotud, a že by se tím vzdali soudce umluveného ve Chebě. Kardinal Julian darmo se pokoušel namitky tyto

vyvrátiti, a darmo jednalo se o základ ten také ve schůzi 1433
druhé dne 12 Března. Když se tázal legat, jakou by Čechové věděli jinou cestu k srovnání, odpověděl Rokycana, že Čechové pověděli již o čtyřech artikulích, co smýšlejí; nyní aby pověděl koncilium, jaký by byl jeho úmysl; od koncilia že mluvili řečníci jím ustanovení, a koncilium vyhradilo si opraviti jejich řeči; nuže aby tedy koncilium pověděl, co míní přidati neb ujíti; a poněvadž se namítá, že jest více jiných artikulů různých, 28 neboli 36, o těch že se dá jednati, až budou tyto čtyři vyřízeny. K tomu odpověděl kardinal Julian ve schůzi třetí dne 13 Března, že koncilium nemůže vysloviti se konečně o čtyrech artikulích, pokud by nevyslyšelo replik svých zřízenců. Čechové vzali potaz, odstoupivše do jizby vedlejší, a Rokycana pověděl potom ve jménu jich, nejlepší cesta k jednotě že jest dobrá vůle v příčině čtyr artikulů; nebude-li té, že jest všecka práce marná; oni že ku pěknému dopisu koncilia přijeli sem v naději konce rychlého; posud že nevidí ani začátku, a protož že žádají býti dopraveni zpět, odkud byli sem doprovoděni; neb žeby jim doma měli velmi za zlé, když by zde tak dlouho meškali a nevidouce ani dobrého začátku. To jim vymlouval legat i kardinal sv. Petra všelikým spůsobem, pravíce, žeby to bylo nevčasné ukvapení proti umluvě; neb má-li rozhodnouti soudce v Chebě umluvený, musí prv náležitě slyšán býti. Čechové konečně na ten čas povolili, ale žádali, aby příští pondělí (16 Bř.) slyšán byl Mikuláš Pelhřimovský, ne Jan z Dubrovníka, poněvadž i poprvé uzavřeno bylo, aby mluvili řečníci čeští o čtyrech artikulích pořád po sobě, a poněvadž již byl posledně Mikuláš z Pelhřimova vyzván od legata.

Tu chvíli, když byli Čechové mezi touto rozpravou v jizbě na potaz, byl mezi ně přišel *Vilém vévoda bavorský*, a když slyšel, že chtí vzíti odpuštění k odjezdu, přimlouval jim nejprvé sám, aby toho nečinili; potom pak dal se jich tázati svým doktorem Mikulášem, kdyby on dovedl zjednati, aby první artikul, o svátosti pod obojí, byl přijat od koncilia, zdali by se k jednání o třech ostatních chtěli přivtěliti kon-

1433 cilii. Poslové rozprávěli s ním o tom dne 14 a 15 Března; děkovali mu za jeho dobrou vůli, ale nechtěli přivoliti, ukazujíce jemu i doktorovi Mikuláši, že mají tytéž důvody proti přivtělení v příčině druhých tří článků jako v příčině prvního, a žádali vévody, aby se přičinil o srovnání jich s koncilem o všech čtyrech artikulích; neb že je-li dorozumění bez přivtělení možné o první artikul, který se pokládal za nejtěžší, bude možné také při ostatních třech. Vévoda nejspíš nemohl slíbiti, znaje úmysly koncilia.

V pondělí, dne 16 Března, přikročil Mikuláš Pelhřimovský k odpovídání o druhém artikuli proti Jiljímu Carleriovi, a pokračoval v tom dne 17 a 18 Března. Mezitím nepřestalo se však hledati cesty k srovnání rokováním mezi menším počtem osob. Již v outerý, dne 17 Března, ponavrhnul toho Čechům opět Vilém vévoda bavorský, a dne 19 Března uhodili o to poslové čeští s legatem, aby zvoleno bylo po čtyrech osobách s jedné a druhé strany. Zvolenci tito jednali spolu celý týden, na kterýžto čas veřejná slyšení se odložila. Opět navrhovali zvolenci koncilia Čechům přivtělení jich; a poslové čeští nechtěli cestu tuto zavříti naprosto, ale pravili, že neměli k tomu moci od země, opět pak chtěli slyšeti, jaký úmysl mělo koncilium v příčině čtyr artikulů. Zvolenci koncilia představovali jim, že se sbor nemohl ještě o nich usnésti, neb že hádání nebylo posud u konce, ale k naléhání Čechů oznámili jim, co sami o artikulích smýšleli. Tu se o třech artikulích ukázala jakási shoda, jen ne o přijímání pod obojí spůsobou. Poslové čeští dávali na uváženou, jak velice všechen lid český zaujat jest pro svátost pod obojí; nebude-li dána svoboda v tom, že nelze nic pořídíti. Tu se konečně stalo usnešení, aby koncilium vypravilo své jisté posly do Čech, aby jednali přímo se sněmem zemským; poslové čeští aby zůstali ještě v Basilei, coby byly dokonány odpovědi řečníků jejich i repliky na ně od řečníků koncilia o čtyrech artikulích; rozhodnutí o čtyrech artikulích aby si koncilium pozůstavilo, Čechové pak zase aby si pozůstavili vyslovení se o 28 artikulích druhých častěji zmíněných. Jest však při-

tom od zřízenců českých, ač snad jen některých a soukromí, 1433
již nyní pověděno, že jen čtyry artikule jsou od země, ostatní že nejsou, a když budou tyto čtyry vyřízeny, ostatní že padnou tím samým a země sama že se postará o jich utichnutí.[13])

Koncilium schválilo usnešení toto, a tudy počalo se dne 28 Března zase další slyšení veřejné o čtyrech artikulích. Dne 28 a 30 Března pojednal Oldřich Znojemský o artikuli třetím, dne 31 Března a 1 Dubna Petr Engliš o čtvrtém. Dne 2 Dubna dostalo se netrpělivému Janovi Dubrovnickému konečně začíti repliku proti Janovi Rokycanovi, kterouž dokonal ve dvou sezeních, ranním a odpoledním, dne 3 Dubna. Jiljí Carleriův mluvil dne 6 Dubna, Jindřich Kalteisen dne 7 Dubna ráno, Jan Palomar odpoledne; bylo pak mezitím dopuštěno řečníkům českým ještě také v krátkosti odpovídati na tyto repliky. Řeči tyto jedněch i druhých byly častěji zas dosti prudké a protkané vtipy někdy peprnými, někdy jen žertovnými, na které se často také okamžité splácelo rovným, a shromáždění, jak se zdá, již zemdlené posloucháním mnohým, ulevilo si rádo někdy zasmáním.

Již dne 29 Března jednalo se zatím o spůsob bezpečného průvodu pro posly koncilia do Čech; zůstalo pak se na tom, aby vyjeli zároveň s posly českými při jich odjezdu, tak aby jim poselstvo české bylo samo průvodem životním, od království českého pak aby jim poslán byl bezpečný list naproti do Cheba. Vilém Kostka a kněz Prokop učinili o tom oznámení do Čech listem z Basilee dne 2 Dubna, žádajíce ve jménu celého poselstva a dle smluvení s koncilium, aby byl k jednání s posly položen sněm obecný v Praze na den svaté Trojice (7 Čv.); den pak odjezdu z Basilee ustanovili na úterý po velikonoci (14 Dub.). Dne 8 Dubna, hned jak se skončilo hádání o čtyry artikule, zvoleni jsou poslové od koncilia v počtu desíti. První byl francouzský biskup *Filibert* Coutancký, jinak *Konstanský*, z Normandie a s ním druhý biskup Petr Augsburský, dále Jan Palomar auditor, arcijahen Barce-

[13]) Viz *Monum. concil.* I. 431.

[illegible] [illegible] Burnberger [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Tomáš z [illegible] [illegible] [illegible] Marta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] nežli [illegible] [illegible] [illegible] v Basilee. [illegible] [illegible] jeho [illegible] proti [illegible] [illegible] Nemyslíme [illegible] [illegible] [illegible] i životem [illegible] basilejského své posel[illegible] v Normberce. Ve[illegible]

Na den [illegible] v pondělí velikonoční bylo po[illegible] mezi koncilem a Čechy. V tom [illegible] přijel do Ba[illegible] od krále Sigmunda [illegible] český Mikuláš ze [illegible] Vilémovi i ku [illegible] aby na krale v Ba[illegible]. Jednal s nimi [illegible] dne 12 Dubna, totiž v neděli [illegible] odpověd zápornou.[14]

[14] [illegible] krale Sigmunda k Čechům daný [illegible] Března 1433 ze Sieny a zpráva o jednání Mikuláše z Vladěnína s posly českými v Basilei

V pondělí, když poslové čeští již byli zaujali obyčejná místa 1433
svá ve shromáždění koncilia, oznámil vévoda Vilém, že ho došlo psaní od krále Sigmunda, týkající se záležitosti české, a žádal, aby koncilium jeho prvé slyšelo. Nevidělo se to však býti slušné, poněvadž by Čechové byli musili povystoupiti na chvíli a byli by se tím mohli uraziti; pročež spokojil se vévoda, aby počkal až po slyšení Čechů. Dáno tedy slovo předně Rokycanovi, kterýž promluvil od celého poselstva na rozloučenou. Děkůval koncilii za laskavé slyšení, za dokonalé zdržení bezpečného průvodu a za všechnu dobrou vůli a poctivost prokázanou poslům v Basilei; děkoval zvláště také konšelům a vší obci města tohoto, a přimlouval koncilii, aby mělo péči o opravu církve a vymýtění panujících neřestí. Všichni poslové čeští povstali na znamení, že přisvědčují k vyslovení díků, a chtěli zůstati státi přes celou další řeč Rokycanovu, čehož však koncilium nedopustilo.

Po dokonání této řeči přednesl Vilém Kostka, že došel poslů dopis z Čech, jímž zpraveni jsou o umluvě mezi *králem polským* a bratrem jeho *Svidrigalem*, kterouž se oba v rozepři své podali na přátelský rozsudek Čechů; koncilium že bezpochyby zpraveno jest o spolku zavřeném mezi Čechy a králem polským; i poněvadž jsou od rytířů pruských podány stížnosti na krále u dvora papežova a snad by také byly zde předneseny, že žádají Čechové, aby koncilium nerozhodovalo nic proti králi polskému v nepřítomnosti strany jeho. Když pak se proti tomu ozval člen řádu rytířského v koncilii přítomný, doložil Prokop k řeči Kostkově, že Čechové, když se nyní shledají s posly královými v Praze, budou přimlouvati, aby král vypravil poselstvo své do Basilee, které se zde posud pohřešovalo; pakli toho neučiní, nechať koncilium jedná, jak se mu bude viděti. Legat Julian vyslovil naději, že se v tom najde dobrý prostředek, a požádal Čechů, aby nyní na chvíli

objevil doktor Jaroslav Goll z rukopisu Freiberského (v Sasích); o čemž zpráva v protokolích král. společnosti nauk v Praze 1877 3 Prosince.

[illegible]

[illegible] že dne [illegible] na rozloučenou [illegible] ke všem částem řeči Ro[illegible] a také Prokopovi, jakož [illegible] řekl, že mluvil jen [illegible] též jen od sebe [illegible] svemu domá[illegible] pry jen [illegible] kněz Prokop [illegible] přivěliti se koncilii a v příčině [illegible] se slovy sv. Augustina, jenž držel [illegible] sloužil v ornate a písma i řeči své podlizoval církvi. Konečně žehnal posly křížem, pravě: Poroučím vás otci, synu i duchu svatému. Nyní poslové vstali,

a k vyzvání Julianovu všichni přednější z nich podali ruky 1433 jemu i druhým kardinalům. Při odcházení řekl Rokycana: Požehnej a zachovej hospodin toto místo v pokoji a klidu. Téhož dne učinili někteří z poslů, jmenovitě Rokycana a Kostka, ještě navštěvy kardinalům, ubezpečujíce jich dobrou vůlí svou k jednotě.

Čechové nechybili, když odepřeli čekati v Basilei na příchod krále Sigmunda, ač jim byl ohlašován. *Sigmund*, nacházeje se posud ve válce s Benátčany, která již trvala tak dlouhá léta, byl sobě na své jízdě do Italie zjednal proti nim spojence vévodu Mediolanského, jenž s nimi byl též od dlouhého času v nepřátelství. Ale vévoda Mediolanský měl v sousedstvu svém mnoho jiných nepřátel, kteří proto drželi proti němu s Benátčany. Z těch byli nejmocnější Florenčané v Toskaně. Přátelé Benátčanů stali se tím samým protivníky krále Sigmunda, a činili mu překážky na jeho cestě k Římu. Když pak král v rozepři mezi koncilem a papežem Eugeniem IV ujímal se koncilia se vší horlivostí, dorozuměl se i papež s těmito jeho protivníky. Po vyřízení poselstva Jana Maulbronnského v Lucce dal se Sigmund na začátku měsíce Července roku 1432 na další cestu z města posledně řečeného skrz Toskanu, kdež minuv Florencii, dojel až do *Sieny*. Od města tohoto zabránili mu však Florenčané další cestu vojskem svým, ku kterému i papež Eugenius dodal posily. Král, nemaje dostatečné pomoci od vévody Mediolanského ani odjinud, přinucen byl zůstati v Sieně přes celou zimu na rok 1433 u všelijakém vyjednávání s papežem a jeho spojenci, kteréž dlouho zůstávalo marné. Poněvadž při tom stavu věcí nemohl splniti slib svůj, aby přijel do Basilee, až tam budou poslové čeští, jmenoval listem daným v Sieně dne 3 Prosince 1432 Viléma vévodu bavorského, ochránce koncilia, a biskupa Churského Jana Náza, někdy kanovníka Pražského a rádce krále Václava, [15]) plnomocníky svými, aby napomáhali k do-

[15]) Že to byl Jan Náz, vysvítá docela nepochybně z vypravování Jana de Segovio ke dni 16 Února 1434 v *Monum. concil.* II. 598. Naproti tomu čte se v dopise Konrada biskupa Vratislavského dne

1433 [illegible] i Čechy v koncilii [illegible]
Čechům, až by se tomu podrobili, i přijmouti jeho za krále ne-
zdráhali. — Již napřed za zaslání [illegible] navrácení [illegible]
[illegible] ku koruně a [illegible] i jiným [illegible]
[illegible] jakož i potvrzení všech svobod a privilegií země a
[illegible]. [illegible] tento [illegible] vévody bavorského v Ře-
zně teprv ke 16 ledna 1433 a byl oznámen v koncilii dne
27 ledna. Mnohem pak později přijel biskup Churský, který
se potom nacházel při králi v Sieně. Král jej odtamtud vy-
pravil s poselstvím ku koncilii teprv 23 února. Pokud se
[illegible] jednání mezi Čechy a koncilem, nemohlo
se na základě [illegible] o něčem jednati. Teprv
potom [illegible] se částečného dorozumění mezi králem a pa-
pežem, kterým papež Eugenius následkem předešlého marného
vyjednávání s koncilem samým upustil od přeložení jeho.
Následkem toho psal Sigmund do Basilee po Mikuláši z Vla-
čenína, jak výše zmíněno, dne 10 Března, že míní jak nej-
dříve možná odebrati se ku koncilii, a dal žádati poslů če-
ských, aby naň počkali. Poněvadž však mínil proto předce
prve jeti dále do Říma ku korunování svému na císařství,
[illegible] Čechové ještě dlouho musili čekati, jak potom se
ukázalo skutkem. Neb teprv po dalším vyjednávání s papežem
a po zavření obecného míru mezi válčícími mocnostmi vla-
škými ve Ferraře, kterým Sigmund musil Benátčanům zane-
chati Dalmatie a jiných výbojů jejich, byla mu uvolněna cesta
k *Římu*, kamž přijel konečně dne 21 Května, a dne 31 Května
korunoval jej papež Eugenius na císařství.

V Praze toho času, když poselstvo české přebývalo v Ba-
silei, držán byl *sněm* o *sv. Dorotě* (6 Un.),[16]) na kterém se
nepochybně jednalo o záležitosti polské a o věcech válečných.
Toť nepochybně byl onen sněm, na němž Čechové přijali na
sebe úřad přátelských rozsudí mezi králem polským a Svidri-

5 Listopadu 1432 v Palackého *Urk.* II. 328: „und der bischof von
Kurym her Johannes Tirgarte ist bei dem bobist zu Rome", což
zdá se spočívati na nějakém omylu.

[16]) *Monum. concil.* I. 331.

galem. Smířením mezi knížaty těmito nemínilo se ovšem 1433
skončení pře mezi Polskem a rytíři německými; nýbrž, podařilo-li se, mělo tím Polsku býti usnadněno důrazné vedení války s rytíři, ku kterému se dály přípravy k času sv. Jana křtitele. Na sněmě českém bylo nejspíš uzavřeno také vše, co se týkalo pomoci, která měla býti poskytnuta králi polskému, a nepochybně též uzavřena na něm nová výprava proti vévodovi rakouskému.

O sv. Dorotě vzdaly se konečně hrady *Pecka* a *Potštein*, které byly dotud obléhány; a za nedlouho potom, poslední týden před masopustem (po 15 Un.), lidé páně Habartovi, obklíčení na *Lopatě*, když jim došla potrava, zapálili hrad tento sami v noci, a rozběhli se z něho na útěk. Nicméně zajato jest jich na čtyřidcet, ježto při velkém světle od hradu hořícího nemohli se ukryti zrakům obléhajících. Hrad jest potom dokonce pobořen. Hned asi potom vtrhli Čechové do *Rakous*, a zvítězili v bitvě svedené v místě neznámém, ve které Rakušanům učinili velkou porážku. Dne 15 Března obdrželi poslové čeští v Basilei zprávu o tomto vítězství. Bylo to nepochybně polní vojsko Táborské, které vykonalo tento skutek, vedením Jana Pardusa z Hrádku, prvé velitele posádky v Otmochově, a kněze Bedřicha ze Strážnice. Vůdcové tito vtrhli potom s řečeným vojskem, které čítalo asi šest neb 700 jízdných, sedm až 8000 pěších i asi 300 vozů, okolo 22 Března z Moravy do *horního Slezska* proti knížatům tamějším, kteří posud nedbali o zavření příměří. Hlavně byla to krajina kněžny *Ratibořské*, kterou znova spustošili pálením a loupením. Po dobytí a osazení města *Rybník* s tvrzí v krajině na pravé straně Odry vskočili Čechové na levé straně řeky do země knížete Bernarda Falkenberského, a učinili tam podobné škody, kterými zasáhli poněkud i pomezní části biskupského knížetství Nisského. Není známo, čím asi lonské příměří, jehož se Bernard účastnil, bylo porušeno. Odtamtud opět přešli na pravou stranu Odry, provozovali škody v krajině měst Tosta a Peiskrečamu, i přitáhli až zase k jižním končinám knížetství Ratibořského, kdež poleželi několik dní u *Žárova* a *Pštiny*

1433 (Pleš). Mezi jinými škodami spustili v krajinách těch na 300 rybníků, jichž se nacházelo tam velké množství.

Myslilo se některou chvíli, že se Čechové v té krajině pozdrželi, aby vyčkali dojití příměří, které měli se sousedním knížetstvím Těšinským, i aby do něho vtrhli. Zatím byl úmysl jejich jiný. Jakožto spojenci Polska mínili užiti volného průchodu zemí touto ke vtrhnutí do Uher. Dne 10 Dubna byli z té příčiny poslové krále polského, jenž toho času bytoval v *Kališi*, v ležení Táborském, kdež se o to jednalo. Král polský nerád to viděl, protože snažení jeho bylo, aby zachoval mír s Uhry; ale vůdcové čeští mluvili k poslům jeho tak, že se asi musil báti, aby mu sic nevypověděli pomoci slíbené proti rytířům pruským;[17]) pročež nesměl jim konečně odepříti. O provodní neděli (19 Dub.) dalo se tedy vojsko české od Pštiny na pochod, a táhlo krajinou polskou přes *Lanckoronu* a *Myslenice* mimo nejvyšší hřebeny Tater, za nimiž přešlo přes hory do stolice *Spišské*. Přesmyky byly zaroubeny již prvé, prý z rozkazu krále polského; ale Čechové otevřeli je sobě sekerami a ohněm. Asi téhož času vytáhlo do pole vojsko slíbené králi polskému proti rytířům. Bylo to polní a jiné vojsko Sirotků vedené *Janem Čapkem ze Sán*. V počtu zrovna asi takovém jako vojsko Táborské Pardusovo a Bedřichovo, totiž asi 700 jízdných, 7 až 8000 pěších s 350 vozy dalo se o sv. Jiří (24 Dub.) na cestu dílem přes horní Lužici, dílem přes Slezsko.

Poslové čeští a pospolu s nimi poslové koncilia vypravení do Čech vyjeli z Basilee, tak jak bylo ustanoveno, v outerý po velikonoci čili 14 Dubna. Nazejtří přijeli do *Schaffhausen*, kdež se jeden den zdrželi (16 Dub.), aby si Čechové uspořádali své vozy, kterých tam byli zanechali na své cestě do Basilee. Poslové koncilia horšili se opět z nápisů a vyobrazení na vozích i na hospodě, ve které přebýval Matiáš Landa z Chlumčan, a prosili, aby byly odstraněny. S hostince sňal je

[17]) Viz Palackého *Urkd.* II. 355 a Grünhagen: *Geschichtsquellen der Hussitenkriege* 126.

Lauda, ale s vozů nechtěl ani on ani jiní; a když poslové 1433
Basilejští na další cestě po kolik dní o to usilovali, řekli jim konečně, aby na nich nežádali, co by bylo proti cti jejich. Dne 23 Dubna přijelo obojí poselstvo do *Normberka*. Tam měli poslové Basilejští učiniti zprávu raddě Normberské a knížatům Fridrichovi brandenburskému a Janovi bavorskému o běhu posavadního jednání s Čechy a žádati, aby Normberští a obě knížata vypravili spolu s nimi posly své do Prahy. Konšelé Normberští slíbili to učiniti ihned; knížata chtěli poslati teprv za nimi, ač vždy aby poselstva jejich byla v Praze před sněmem, který měl býti o sv. Trojici; potom však i oni vypravili své posly zároveň, a tak učinil také biskup Bamberský, jakož dle slibu posledně daného v Basilei též vévoda savojský. Po tomto pořízení odjeli poslové z Normberka dne 27 Dubna. Ve čtyrech dnech přijeli do Cheba (30 Dub.), kdež jim bylo čekati bezpečných listů k další jízdě. Tyto jich došly dne 3 Května; a nazejtří dali se tedy na cestu ku Praze (4 Kv.). Krom knížat právě zmíněných přidali k nim také Chebští posly své. Všechněch společně jedoucích bylo o 90 koních.

Obyvatelé Prahy měli tu dobu podívání na příběh zvláštního spůsobu, který zajisté jímal srdce mnohých, poněvadž se dotýkal obecného citu lidského. Působením kněžstva strany pod obojí zmenšil se velice počet poprav v Praze dle zásady od nich hájené, že na hrdle neměl býti nikdo trestán, leč o kom se nebylo žádným spůsobem nadíti polepšení. Popravy pro pouhé zlodějstvo, jindy velmi obyčejné, byly jmenovitě zamítány. Tudy od více let nebyl nikdo odpraven, [18]) snad od roku 1428, ve kterém dne 6 Března onen Makovec, jenž zabil před půl létem pana Hynka z Kolšteina při vskočení do Prahy, sťat byl „pod pranéřem ve Starém městě pro své zlé činy, cizoložství a násilí panenské a vdovské na vojnách“. Dne 7 Května 1433 měl však býti odpraven panoše jakýsi *Čeněk*

[18]) Viz o tom slova Rokycanova v koncilii Basilejském dne 4 Dubna 1433 v *Monum. concil.* I. 341.

1433 *ze Sendražic*, odsouzený raddou Novoměstskou pro krádeže, loupeže a jiné zlé činy, které páchal, jak se zdá, v čele nějaké roty loupežnické, jakých dlouhá válka v zemi splodila tehdáž mnoho. Již vedli jej k šibenici a s ním více jeho pomocníků. V tom dívka, jejíž lásku byl získal, panna Markéta dcera paní Anny vdovy Lomnické seděním na Popovicích (asi tři míle od Prahy) s matkou svou a jinými paními se slzami, vzdycháním, lámáním rukou a velikým hlasitým kvílením jala se prositi konšelů, aby mu život darovali a jí ho dali za manžela; že ona jej tak bude hlídati, aby se nikdy více takových činů nedopouštěl. Kněz Ambrož z Hradce Králové, tu chvíli v Praze přítomný pro nastávající příchod poslů od koncilia, a jiní kněží s ním přimlouvali se o splnění její žádosti. Tu konšelé, hnuti milosrdenstvím, ale sami nemohouce rozsudku svého měniti, odkázali prosících na obec, to jest na lid vůkol stojící, zdali by od ní mohli odsouzeného vyprositi; obec pak slitovala se, a konšelé dali k tomu vůli svou. Čeněk ze Sendražic jest tedy z cesty k místu popravnímu veden na radnici Novoměstskou, kdež učinil slib napravení svého života, a hned tudíž zaslíben jest panně Marketě k manželství.[19])

Nazejtří potom, dne 8 Května, před polednem *přijeli poslové koncilia* a knížat i měst od nich požádaných do Prahy. Všude na cestě od Cheba byli vítáni radostně; uctěni zvláště od Jakoubka z Biliny, tuším ve Žluticích. Z měst vyjížděli jim lidé naproti na jednu i na dvě míle; a tak též v Praze vítalo je množství lidu před branou, a doprovázeli je v processí Malou stranou, přes most a na Staré město se zpěvy a plesáním. Ku poctě jim propustili konšelé dva zločince z vězení; ubytováni pak jsou poslové ve dvou domích Staroměstských, po pěti v každém krom čeledi. První dva dni popřáno jim nejspíš plné odpočinutí po cestě. V pondělí dne 11 Května poslali jim konšelé Staroměstští do každého domu po sudě piva, dvou nádobách vína a mnoho drůbeže; nazejtří pak potom navštívili je, zakazujíce se jim službami svými. Ve středu

[19]) Zápis o tom v knize Novoměstské toho roku fol. C. 14.

(13 Kv.) vykonali jim návštěvu svou mistři učení Pražského 1433
s mistrem Křištanem v čele jakožto rektorem university. S ním byl mistr Jan z Rokycan a tři mistři starší věkem, z nichž jeden odevzdal v poctu konfekty z apotheky a láhev Malvazu. Poslové byli ku přijetí návštěv těchto shromážděni v příbytku starosty svého Filiberta biskupa Konstanského.

Hned při první návštěvě konšelů Staroměstských byli oznámili, že měli list od koncilia, psaný ke všem třem městům Pražským, a žádali, aby se k odevzdání jeho mohli sejíti s osobami ze všech tří měst v jednom určitém místě. Konšelé Staroměstští dali jim k tomu odpověď teprv v neděli dne 17 Května, oznamujíce svou ochotnost k tomu, ale že Novoměstští užívají jakýchsi výmluv. Z té příčiny odebralo se nazejtří (18 Kv.) šest členů poselstva k Novoměstským na radnici, aby jich obzvlášť požádali. Následkem toho ustanovena jest schůze ze všech tří měst, Starého, Nového i Menšího, na radnici Staroměstské na středu dne 20 Května; při čemž stala se však poslům věc nepříjemná, že se jim dopis koncilia byl ztratil. Učinil tedy řeč ku pozdravení Jindřich Toke kanovník Magdeburský, a biskup Filibert i auditor Palomar žádali za omluvení v příčině listu, který byl pouze list věřicí. Mistr Jan z Rokycan odpověděl k tomu vlídně od sousedů, a poslové poctěni jsou podáním vína a specií. Toliko duchovní Novoměstští po odchodu poslů hubovali na ně pro ztracení listu; žeť k slyšení jeho byli svoláni.

Nechuť Novoměstských ku poslům koncilia byla podněcována od kněze *Jakuba Vlka*, vášnivého kazatele u matky boží Sněžné, který hned po příchodu poslů byl počal dotýkati se jich na kázáních. Poslům bylo poručeno, pokusiti se v Praze znova o zjednání obecného příměří mezi Čechy a všemi jinými zeměmi, o čemž měli jednati dle rady okolních knížat a jiných sousedů. Z té příčiny snažili se poslové, pohnouti krom knížat, kteří již s nimi byli poslali do Prahy, také jiných, aby vypravili poselstva k nastávajícímu sněmu českému; i hlásili se k tomu vévoda saský, vévoda rakouský, biskup Vratislavský a město Vratislav i někteří knížata slezští, jakož

1433 i páni čeští strany pod jednou; poslové koncilia pak žádali pro ně k tomu bezpečných průvodů jak od země a vojsk tak obzvláště od měst Pražských. I proti tomu pobádal Jakub Vlk Novoměstských. Zvláště v neděli, dne 24 Května, mluvil opět na kázání proti koncilii a poslům jeho, nazývaje celé koncilium kacířským, a napomínaje posluchačů svých, aby se Basilee chránili jako basiliška jedovatého. Nyní prý chtějí bezpečné průvody pro knížata a města, aby nám sem navedli tolik branného lidu, až bychom toho musili pykati. Udával k tomu, že se při hranicích českých stahuje velké vojsko; říkají prý, že chtí táhnouti proti králi polskému; zatím se strojí hubiti Čechy.

Poslové, uslyševše o těchto řečech, požádali k sobě mistra Jana z Rokycan, Jana Velvara a purkmistra Staroměstského, i stěžovali jim na rušení bezpečného listu. Kteřížto hned uzavřeli, požádati též mistra Petra Engliše, aby byl s nimi za jedno, jakož byl s Velvarem a s mistrem Rokycanou jedním z poslů Pražských v Basilei, kteříž se všichni byli zaručili za bezpečnost poslů koncilia. Petr Engliš hned ochotně došel na radnici Novoměstskou, aby vyžádal rozpravu o to s konšely. Ti však se vymlouvali, že jich bylo málo přítomno, a pod jinými výmluvami odložili rozpravu až na středu dne 27 Května. Toho dne zašlo k nim tedy šest členů poselstva Basilejského s Rokycanou, Velvarem a Englišem i čtyrmi konšely Staroměstskými na radnici Novoměstskou, a vedli společně stížnost na rušení bezpečného listu hanlivým kázáním Vlkovým. Přitom poslové koncilia obnovili žádost již prvé učiněnou o vydání bezpečných listů pro knížata a jiné sousedy výše zmíněné. Konšelé Novoměstští vydali sice ještě téhož dne ohlášení, kterým se zakazovalo jakékoli urážení poslů Basilejských pod ztracením hrdla; ale Jakubovi Vlkovi proto ani potom nezamezili důtklivých jeho kázání; v příčině pak bezpečných listů dali odpověď teprv dne 3 Června, pravíce, že chtí čekati Sirotků a s nimi o to vzíti radu jakožto svými společníky.

Od konšelů Staroměstských byli poslové koncilia mezitím ctěni pozváním k obědu na radnici dne 25 Května, a potom

učinila k nim pozvání universita ke dni 4 Června. Byli k tomu svoláni všichni příslušníci učení Pražského do veliké síně kolleje Karlovy, kdež ve shromáždění četném, větším dílem duchovních, držel řeč francouzský mistr Jiljí Carleriův, děkan Cambrayský, a odpověděl jinou řečí k tomu tehdejší děkan fakulty svobodných umění. Potom zůstali poslové s mistry u oběda velmi slavného. Mistrů všech přítomných bylo celkem 13 neb 14, z nichž toliko pět v kolleji bydlících a učících.[20]) 1433

Začátek *sněmu*, položeného k *sv. Trojici*, tedy ke dni 7 Června, opozdil se o několik dní, nejspíš hlavně tím, že se čekalo navrácení Táborů z výpravy jejich do *Uher*. Poněvadž byli musili Čechové vyjednávati prvé o volný průchod Polskem k výpravě této, vědělo se v Uhřích o úmyslu jejich napřed; toliko místo, kudy vtrhnou, nemohlo býti známo na jisto. Páni uherští sebrali vojsko k obraně; ale když sobě Čechové dobyli přechodu přes pomezní hory s neobyčejným úprkem, pojal je strach, tak že neodvážili se podstoupiti je v poli, nýbrž rozpustili pole, a rozptýlili se, hledajíce nepochybně ochrany v pevných místech. Čechové dobyli ve Spiši předně města *Kežmarka* beze všeho boje. Obyvatelstvo bylo nenadálým vtrhnutím jich s této strany úplně překvapeno a poraženo strachem; vojsku Táborskému dostala se veliká kořist; neb bylo město živné, a chovalo mnoho bohatství nastřádaného za mnohá léta pokoje. Také okolní městečka a vsi jsou zloupeny, a zajat probošt Spišský, jenž potom zemřel v Praze. Odtud dali se Čechové na pochod ve směru jihozápadním,

[20]) Aegidius Carlerii, který o tom vypravuje (viz *Monum. concil.* I. 365), praví: Erant congregati undique de regno magistri in artibus; credo, quod omnes simul cum hiis quinque, qui solent manere in collegio, fuerunt 13 vel 14. Žeby však těchto 13 neb 14 mistrů bylo musilo sebráno býti ze všech stran země, není ku pravdě podobno. Z pamětí university samé víme, že bylo tehdáž následujících 13 mistrů v Praze: Křištan z Prachatic, Martin Kunšovic z Prahy, Prokop z Plzně, Petr ze Sepekova, Jan z Borotína, Jan z Příbramě, Buzek ze Kdyně, Petr z Mladenovic, Augustin z Klatov, Václav z Prachatic, Václav z Dráchova, Jan ze Soběslavě, Jan z Rokycan a snad také Petr z Hradce Králové.

[illegible]

[illegible]

[illegible] poslové z nich [illegible] je pan Men[illegible] pánů českých. kteří [illegible] mnozí jiní srovnáni [illegible] nekazovali. ač byli také [illegible] a Táborů nebylo více obtíže [illegible] poslové koncilia žádali pro [illegible]. Již dne 9 Června svolili [illegible] kteréž se stalo nazejtří potom [illegible] že dány jsou listy hlavní ve jménu [illegible] pánů. Pražanů. rytířů. panoší a obcí králov[illegible] a markrabství moravského přidržících se pravd evangelia[illegible]. a [illegible] k tomu od Starého, od Nového a Menšího měst Pražských. Poslům Konrada biskupa Vratislavského. městu Vratislavi a krajanům knížetství Svídnického a Javorského povoleno jest přijeti ve 40 koních, poslům vévody rakouského ve 20 koních, a měli poslové rakouští také životně

[illegible]) Bartošek praví, že se vrátili „ad festum corporis Christi“, rozumím. že některý den před božím tělem (11 Čv.).

býti doprovoděni z Budějovic do Prahy i zase zpět do Budě- 1433
jovic; rovněž poslové slezští tuším z Broumova nebo z Novéhohradu za Solnicí.[22]) S vévodou rakouským byli již mezitím Táboři jednali o nějakou umluvu, za kterouž příčinou měli býti poslové jejich dne 24 Května v Korneuburce; neví se, s jakým účinkem.[23])

Dne 12 Června bylo *první shromáždění sněmu* u veliké síni kolleje Karlovy, ku kterému sešlo se takové množství pánů, rytířů a poslů měst, že nebylo žádného pamětníka sněmu tak valného. Ve shromáždění tomto učinil mistr Jan z Rokycan ve jménu celého poselstva českého, které bylo v Basilei, zprávu o celém běhu jednání s koncilium, a jmenováni jsou potom tři páni a sedm rytířů i jiných znamenitých osob, kteříž odpoledne šli uvítat posly koncilia ve jménu celého sněmu a zvát je, aby dne zejtřejšího přišli do sezení sněmu. Soukromí navštívil posly téhož dne odpoledne pan Jan Smiřický, který byl arcibiskupa Konrada dochoval smrti. Nazejtří (13 Čv.) ráno ještě před sezením sněmu přišli konečně také Sirotci uvítat posly, omlouvajíce své opozdění tuším zaneprázdněním svým delším přípravami k tažení vojska jejich do Prus.[24]) Bylo jich mnoho stavu panského a zemanského. Po nich přišlo několik pánů, aby posly koncilia čestně doprovodili do sněmu, což se potom stávalo před každým sezením. Když poselstvo vstoupilo do veliké síně v kolleji Karlově, počalo shro-

[22]) Quod eosdem ambasiatores et nuncios . . . in Bludaw aut in Novo castro in nostram protectionem et firmam custodiam favorabiliter recipiemus et usque ad civitatem Pragensem salvos et securos perducemus. (Grünhagen *Geschichtsquellen* ɔc. 131.) *Bludov* žádný v Čechách není. Domnívám se, že v přepise této listiny, dle něhož jest otištěn, jest chybně psáno *Bludav* místo *Brunav*. Novýhrad pak nenachází se jiný v kraji Hradeckém, kdež patrně hledati se musí, než zřícenina toho jména u Uhřínova za Solnicí.

[23]) Palackého *Urkd.* II. 359.

[24]) Carlerius (*Monum. concil.* I. 367) praví sice: Excusarunt se, quod non prius venerunt, quia exspectabant exercitum eorum advenisse, qui jam est in Prutzia. To však musí býti nějaké nedorozumění jeho; neboť válčení Čechů s rytíři pruskými tehdáž teprv se začalo, a navrácení jejich nebylo se naditi; staloť se teprv v měsíci Říjnu.

1433 máždění celé zpívati: Přijď duchu svatý, což rovněž stávalo se při počátku každého sezení; potom vystoupil Jan Rokycana na stolici mistrskou, a maje vedlé sebe na jedné straně mistra Engliše a na druhé Mikuláše Biskupce Pelhřimovského, promluvil na přivítanou, a dotekl se hned přitom pochvalně čtyr artikulů Pražských jakožto vlastního předmětu jednání. Od poslů koncilia učinil první promluvení biskup Filibert Konstanský, a po něm jal se širší řečí auditor *Jan Palomar* přednášeti poselství. Předně vypravoval i on jako den předtím Rokycana celý běh posavadního jednání; a poněvadž předmluva ta zaujala nepochybně několik hodin, odložil další řeč k sezení příštímu.

Den potom byla neděle (14 Čv.). Poslové koncilia byli pozváni na oběd u pana Menharta z Hradce, který je skvostně častoval. Sezení sněmu bylo v pondělí dne 15 Června. Po krátké předmluvě Petra biskupa Augsburského dokonal Jan Palomar svou řeč, ve které představiv Čechům neprospěšnost dlouheho válčení a dobrotu pokoje, ukazoval zase, jak se bylo navrhovalo v Basilei, že nejjistější cesta k pokoji jest, aby se přivtělili ku koncilii a odevzdali jemu rozhodnutí pře dle vnuknutí ducha svatého. Po předložení tomto odstoupili poslové, a doprovodíni jsou čestně k svým příbytkům; sněm pak vzal věc v uvážení, a zvolil druhého dne (16 Čv.) 60 mužů ze svého prostředka k složení odpovědi. Poslové měli odpoledne po sezení tom ještě návštěvu od jednoho pána a mnohých zemanů z kraje Hradeckého, jichž řečníkem byl kněz Martin Lupáč farář Chrudimský, jeden z poslů českých ku koncilii. Byli to tedy nepochybně páni strany pod obojí, srovnávající se ve všem s kněžími Pražskými. V outerý dne 16 Června byli poslové konečně také pozváni na oběd u Sirotků. Hostina slavná byla od nich uspořádána ve dvoře králové na Zderaze na Novém městě, jejž držela ty časy obec Novoměstská.

Dne 18 Června držáno jest sezení sněmu, ve kterém dána odpověd poslům koncilia na jich předložení. Sněm srovnal se úplně se stanovištěm, které zastávali poslové jeho v Basilei. Odpověd čtená Janem z Rokycan, který byl nepochybně hlav-

ním jejím skladatelem, obracela se předně k slovům Jana Pa- 1433
lomara, kterými zavrhoval válku a napomínal ku pokoji. I Čechové že si přejí pokoj, ale ne oni že zavinili válku, než ti praelati kostela Římského, kteří v koncilii Kostnickém vydali rozkazy proti nim, a neslyševše jich, prohlásili je za kacíře pro přijímání svátosti pod obojí spůsobou, upálili milé mistry jejich, stavili služby boží a udělování svátostí, ano konečně kříž krvavý zdvihli proti nim a roznítili válku domácí, ve které král Sigmund jal se hubiti zemi jejich. Jim že se bylo brániti s pomocí boží a vždy volati o slyšení. Nyní když se ho dovolali a přijat jest soudce dle umluv Chebských, že od něho odstoupiti nemíní; toho však že se na nich žádá vybízením, aby se přivtělili ku koncilii, to jest aby se poddali většině sboru, ve kterém sedí protivníci jejich, titíž mnozí, kteří v koncilii Kostnickém nálezy proti svátosti pod obojí schválili a posud schvalují. Má-li býti pokoj, že žádají poslů, aby dle moci od koncilia sobě dané učinili konec ve příčině čtyr artikulů bez dalších průtahů škodlivých. K tomu doložil kněz Prokop ve jménu Táborů proti výroku Palomarovu o neprospěchu válčení, pravě, že válčení Čechů mělo dotud mnohý prospěch, předně že mnozí protivníci pravd božích jsou mocí přivedeni ku poznání a stali se obránci jich, za druhé že obhájeni jsou vyznavači pravd těch, a za třetí žeť jím spůsobeno jest svolání koncilia a slyšení dané Čechům, z něhož naditi se jest dalšího ovoce dobrého pro církev rytěřující.

Sněm český, vyzývaje posly koncilia, aby v příčině čtyr artikulů učinili konec bez odkladů zbytečných, předpokládal, že jsou posláni od koncilia s plnou mocí k tomu;[25]) čeho však nebylo. Poslové neměli jiného nařízení, než aby pohnuli Čechů ku přivtělení se a ku přijetí výroku koncilia o čtyrech artikulích. Když by k tomu svolili, měli moc přijmouti jejich navrácení k jednotě církve, zrušiti všecky nálezy a církevní tresty vydané proti Čechům a vyhlásiti smíření jejich se všemi

[25]) Quia potestatem plenam concilii Basiliensis habetis in materia articulorum nostrorum, praví se v odpovědi sněmu. *Monum. concil.* I. 416.

1433 národy. Pakli by nesvolili, měli se přičiniti o opětné vyslání některých osob od Čechů ku koncilii, by se vyjednávání nepřetrhlo: krom toho měli se pokusiti o obdržení obecného příměří. Jednati věcně o čtyrech artikulích, nebylo tedy úlohou poslů: kdyby to však byli hned zřejmě oznámili, nepochybně by se bylo jednání přetrhlo. Protož žádal auditor Jan Palomar prozatím toliko, aby mu odpověd pronesená Rokycanou byla dána písemně, a prohodil jen ve svém jméně, že jest poslům těžko vysloviti se o čtyrech artikulích, protože pozorují, že Čechové sami nerozumějí jim všichni ve stejném smyslu: že by tedy musilo prvé předloženo býti znění jich, ve kterém by se o ně všichni srovnávali. Následkem toho dály se porady soukromé o *znění artikulů*, a tázán jest jmenovitě sbor *mistrů* učení Pražského o dobré zdání své. Ve sboru tomto měla však převahu strana, která se řídila zásadami Křišťana z Prachatic a Jana Příbrama i chýlila se tedy velice k povolnosti. Zdání její vyslovilo se o dvou artikulích jen velmi povšechně, totiž aby slovo boží bylo svobodně kázáno pod mocí a právem biskupa, a hříchy veřejné aby byly stavovány při duchovních duchovními, při světských světskými dle moci od boha jim propůjčené. O statcích církevních vyslovili mistři, že nemají světští jich sobě přivlastňovati, neb žeby to byla svatokrádež: připouštěli však, že jest jich nadbytek, který by měl od těch, jimž nakládání s nimi přísluší, obracován býti k dobrým účelům obecným (ad usus pios et communes); proti čemuž někteří z mistrů navrhovali, aby ze statků těch bylo zůstaveno duchovenstvu, co by potřebovalo, ostatek aby byl vzat pod správu ustanovených osob duchovních i světských, tak aby duchovní tím nevládli a světští nerozbírali sobě; ostatně aby duchovní na statcích sobě zůstavených ovšem nepanovali světsky, totiž aby neprovozovali sami moci soudní nad poddanými lidmi. O přijímání pod obojí spůsobou pravili, že jest ustanoveno od Krista a zachováváno od prvotní církve, tudy že jest užitečné a spasitelné; zdali je z přikázání, jedni zanechávali v pochybnosti a zůstavovali rozhodnutí o tom koncilii; druzí tvrdili, že jest ze přikázaní pod jistými pod-

minkami, a zůstavovali koncilii určitější ustanovení o těchto podmínkách. Se zdáním podaným většinou sboru mistrského nebyla však srozuměna většina kněží Pražských, spravující se Janem Rokycanou; tím méně chtěli k němu přistoupiti Táboři a Sirotci, zvláště pak heitmanové vojsk jejich, i zavrhli je s rozhorlením. Universita co sbor nebyla více slyšána, než jen několik mistrů, kteří se s většinou kněží Pražských srovnávali.[26]) 1433

Povolnost většiny mistrů Pražských došla však zalíbení u několika pánů a zemanů strany pod obojí, kteří byli vlažnějšího smýšlení a klonili se k míru za každou cenu, pokud by nebylo proti soukromým jich prospěchům. Přední z nich byl pan *Menhart z Hradce*, který jen z přinucení od Táborů držel se stranou pod obojí a snášel vždy s hořkostí panství jejich. Veřejně nesměli vystupovati se svým smýšlením, ale podtají počali pracovati proti mocné většině sněmu. Již nazejtří po sezení sněmovním, ve kterém byla dána odpověď sněmu na předložení poslů koncilia (19 Čv.), měli *soukromou schůzi* u pana Zdeslava purkrabí Karlšteinského, který se byl jak nepochybně i více pánů českých strany pod jednou odebral do Prahy pod bezpečenstvím; ze schůze té pak požádali poslů koncilia, aby k nim vypravili několik osob na poradu o dalším spůsobu jednání. Stalo se to druhý den ráno (20 Čv.). Byli posláni Jan Palomar, Martin Berruer a Jan Maulbronnský; z české strany přišel pan Menhart s dvěma jinými pány. Nejsme zpraveni přímo, co se vyjednalo; ale víme o radách, které většina mistrů Pražských dávala pod rukou písemně poslům Basilejským, a ty jistě byly téhož směru jako rady pana Menharta.[27]) Mistři učení Pražského zpravovali posly o stavu stran v Čechách v ten spůsob, že jedna, totiž hlavně Táboři, pracuje vždy spíše k odtržení od církve než ke smí-

[26]) O tom vypravuje Tomáš Ebendorfer (*Monum. concil.* I. 706); zdání pak, které on myslí, jest patrně to, které uvodí Carlerius (tamže 430) bez datum, právě, že mu bylo od mistrů sděleno. Viz též *Monum. concil.* I. 389 pod nápisem *Cedula*.

[27]) Viz *Monum. concil.* I. 386 až 389.

[illegible]

[illegible] že zve Čechy ku po- [illegible] aby v jednotě spolu s [illegible] o opravě církve obecné. Až se přistoupí [illegible] král a biskup v zemi, žeť provozování artikulů [illegible] v řád dle kázně církevní.

Po soukromé schůzi u pana Zdeslava z Buřenic bylo téhož dne ráno 20. Čv. sezení sněmu, ve kterém přede vším auditor Jan Palomar ve jménu poslů Basilejských odpověděl obšírnou řečí ku předešlému předložení Jana Rokycany. Hleděl vyvrátiti tvrzení, že byla válka zaviněna koncilium Konstanským a papežem, ukazuje nejvíce k tomu, že v Čechách mimo čtyry artikule záhy vznikly mnohé bludy a dálo se boření kostelu a jiné zlé věci, které prý snad mohly pohnouti papeže, když v zemi samé nic se nestalo k vykořenění toho. Popíral také, žeby oznámení, co poslové smýšlejí o čtyrech artikulích, bylo cestou k dosažení pokoje, poněvadž prý jest 28 artikulu jiných, o nichž se poslové čeští v Basilei ještě nevyslovili, a také že o čtyrech artikulích smýšlejí rozlčm rozličné; i pokoušel se ještě jednou navésti sněm, aby se podal na výpověd koncilia. Konečně však přednesl opět a

tentokrát ve jménu celého poselstva, žádost, aby byly poslům vydány čtyry artikule ve znění, ku kterému se všichni znají, a za druhé, aby byl od sněmu i od poslů koncilia vydán jistý menší počet osob, mezi kterými by se vyjednávalo předběžně. 1433

K obojímu svolil sněm, a již nazejtří, dne 21 Června, oznámil Jan Rokycana smysl artikulů v takovém spůsobu, že se poslům viděl býti celkem spůsobilý k dorozumění. Žádali, aby jim znění jeho bylo vydáno písemně. Ku předběžnému vyjednávání v menším počtu zvolil sněm *osm osob*, jichž bylo šest duchovních, totiž mistr Jan z Rokycan, mistr Petr Engliš, Prokop Holý, Mikuláš biskup Táborský (z Pelhřimova), kněz Oldřich Znojemský, kněz Ambrož z Hradce Králové, a dva světští, Šimon od bílého lva, měšťan Staroměstský, a Matiáš Lauda, heitman Písecký. Týmž spůsobem vydali ze sebe také poslové Basilejští osm osob, a bylo rovněž šest duchovních a dva světští: Filibert biskup Konstanský, Jan Palomar, Jiljí Carleriův, Tomáš z Haselbacha, Jindřich Toke, Jan Maulbronnský, Sigmund Stromayer, měštěnín Normberský, a Ludvík písař Jana vévody bavorského. Zřízenci obojí sešli se hned nazejtří dne 22 Června ráno, a s české strany jest předloženo písemně *znění čtyr artikulů*, podepsané od čtyr řečníků českých, kterým bylo poručeno hájení jich ve koncilii. O přijímání pod obojí spůsobou pravilo se v něm, že jest ze přikázání Kristova a že jest nutně potřebné, však toliko dle podmínek místa, času, možnosti, spůsobilosti a jiných okolností. O stavování hříchů smrtelných a jiných neřestí, že se má díti mocí duchovní i světskou, jak na každou náleží, s vytknutím, že dle případu mohou i nižší kárati hříchy představených, buď světských buď duchovních, není-li od vyšších dbáno. O svobodě kázání slova božího, že se nerozumí svoboda nezřízená kohokolivěk; než že kázati mají kněží k tomu schopní a ustanovení od biskupů; kdyby však biskup zapověděl kázání z příčiny ledsjaké, jak se někdy v Čechách stávalo, tehdy že kněz schopný může kázati svobodně i bez povolení biskupa. O statcích církevních konečně, že se nesluší kněžím držeti zemské

1433 statky spůsobem pánů světských ani jimi světsky vládnouti, než že mají následovati příkladu Kristova a apoštolů v životě nemajetném (in vita expropriëtaria).

Zřízenci koncilia pozorovali rozdíl mezi tímto zněním písemným a oním, které přednesl Rokycana ústně dne předešlého. Byl prý se mezitím Prokop Holý s Tábory protivil některé části jeho. Rozdíl ten se vztahoval zvláště k artikuli třetímu. Neb prý Rokycana řekl, že nechtí Čechové, aby kněží jejich žebrali, nýbrž aby měli statky a důchody dostatečné, toliko aby přebývalo mimo potřebu výživy, aby obracováno bylo na dobré účely; dodatek tento se pak ve znění písemném pohřešoval. Zřízenci koncilia, vyžádavše sobě odkladu přes poledne, vytýkali rozdíl tento ve schůzi druhé po obědě. Po některých hádkách o to žádali zřízenci čeští, aby poslové jim dali znění, které by se jim vidělo býti pravé. Poslové koncilia žádali odkladu do zejtřka. Toto prodlužování spůsobilo však již velkou nelibost mezi sněmovníky. Mnozí nechtěli již déle zůstati v Praze pro velké útraty, tak že bylo se obávati, aby se sněm nerozjel bez konce. V opětné schůzi zřízenců druhý den ráno (23 Čv.) vytýkal poslům Basilejským Šimon od bílého lva, že snad proto jednání protahují, aby zdrželi Čechy od války s protivníky jejich domácími. Tím se poslové pohnuli, že mínili skutečně jednání skrátiti, a vyžádali si, aby ještě toho dne odpoledne bylo sezení sněmu, v němž by své mínění o čtyrech artikulích oznámili. Stalo se tak, a ve jmenu poselstva mluvil opět auditor Jan Palomar. Pověděl napřed, že koncilium samo na ničem se posud neustanovilo aniž dalo jim k tomu moc; že tedy mohou oznámiti jen své mínění osobní. To pak bylo o dvou artikulích prvních, kárání hříchů a svobodném kázání, že není rozdílu mezi nimi a tím, co posledně oznámil mistr Jan z Rokycan ve jménu celého království; o artikuli třetím, že duchovní mohou držeti statky předně co majitelé soukromí (proti čemuž nebylo námitky s české strany) i také statky nadané k záduším, však že nejsou majiteli těchto, než jen správci, a mají je spravovati věrně ku potřebám svým a kostelů svých,

k užitku církve a k dobrým účelům; též že nemají na nich 1433
vykonávati soudy sami osobně, než pomocí světských lidí. O artikuli čtvrtém konečně, že náleží svátost večeře páně mezi pět svátostí každému člověku nevyhnutedlně potřebných; ale zdali a pokud se potřeba tato vztahuje k obojí spůsobě, na tom že se církev posud nikdy neustanovila, a protož že nedůvěřují sobě o tom co vypovídati; však ve zvyku že jest přijímání pod jednou spůsobou toliko, poněvadž ve každé spůsobě jest celý Kristus, zvyklost pak tuto že sluší pokládati za zákon, jejž rušiti nebo měniti není dovoleno bez schválení církve. Po vyložení tomto přimlouval sněmovníkům, když nechtí nyní hned sjednotiti se s církví, aby aspoň vypravili posly ku koncilii s plnou mocí k tomu, kteříž by tam přijali dobrý konec o čtyrech artikulích i o všem jiném a pracovali s jinými v koncilii o obecný pokoj mezi křesťany a o opravu církve. Velkou zásluhu že by si tím Čechové získali, a mnoho že by tím prospěli vážnosti koncilia.

Co se v řeči této týkalo svátosti pod obojí spůsobou, bylo tak neurčité a máloslibné, že tím shromáždění sněmovní musilo býti překvapeno, protože se dle posavadního rozbírání věci mezi oběma stranama dávalo očekávati něco Čechům příjemnějšího. Proneseny jsou proto hned ve shromáždění samém poznámky poslům nemilé od Rokycany a od Prokopa Holého, nazejtří pak (24 Čv.) odebrali se k poslům do příbytku biskupa Augsburského Vilém Kostka, Matiáš Lauda, Rokycana, Oldřich Znojemský a Martin Lupáč, i domlouvali jim proto.[28]) Poslové musili nejspíš sami znamenati, že chybili, mluvivše příliš opatrně, aby se nepředali, ježto se tím vyjednávání lehce mohlo zmařiti. Umluvilo se tedy znova, aby bylo vyjednáváno v menším počtu osob, a poslové přáli si, aby bylo mezi nimi více pánů českých; ale s české strany ustanoveno jest k tomu osm zřízenců předešlých, k nimž přidán toliko Vilém Kostka jakožto devátý. Poslové koncilia

[28]) Dicentes, quomodo proposita terruissent mentes eorum, et praecipue quia communionem nec katholicam nec sanctam vocavimus, praví Tomáš z Haselbacha. *Monum. concil.* I. 708.

1433 srovnali se s tím, přidavše rovněž jednoho světského, z poslů knížat německých, k osmi zřízencům svým předešlým. Dříve však než se obapolní zřízenci spolu sešli, vyžádali si Basilejští *soukromou schůzi* s některými pány, kteříž se k tomu druhého dne ráno (25 Čv.) dali najíti v příbytku Jana Rokycany, to jest na faře Týnské. Zde se pokoušeli odtrhnouti pány pod obojí od Táborů, představujíce jim, kterak že jest jich nehodno, míti nad sebou za pány lidi, kteří by jim prý jindy byli bývali špatní za sluhy;[29] domlouvali jim, aby se oni, jak se na šlechtice sluší, ujali víry křesťanské, a oznámili jim konečně, že doufají, kdyby poslali spolu s nimi posly do Basilee s mocí ke vstoupení v jednotu s církví, žeby koncilium dalo svobodu přijímání pod obojí spůsobou; aby se pak nebáli, žeby jim koncilium po vstoupení do jednoty nezdrželo slova; žeť se může státi obojí najednou, z ruky do ruky.

Oznámení toto napravilo poněkud nepříznivý dojem předešlého projevení. Páni žádali poslů, aby to vznesli na jejich zřízence; i odebrali se k nim poslové hned do kolleje Karlovy. Zřízenci čeští vyžádali si čas ku potazu, ale mimo to hned ptali se, na koho měla by se svoboda přijímání vztahovati; neb oni žeby ji žádali pro celé království české, celé markrabství moravské i také pro všecky, kdož by se jinde přídrželi jich a chtěli by přijímati pod obojí; neb sice žeby mezi nimi v Čechách a na Moravě bylo roztržení, když by jedni ten, druzí jiný spůsob přijímání drželi za lepší. Poslové odpověděli, že o království doufají, že otcové koncilia svolí, o markrabství a jiných, kteří by se Čechů skutkem přídrželi, že chtějí se přičiniti, aby koncilium svolilo; ostatně kdyby přijímání rozdílné mělo rušiti pokoj, žeť koncilium zde jako všude jinde pečovati bude o zachování neb obnovení jeho. Odpoledne, když se sešli zřízenci obapolní znova, žádali Čechové věděti určité znění, ve kterém by koncilium mínilo

[29]) O řečech těch dává zprávu Ulrich Stockel v Srpnu 1433 v dopise v Palackého *Urkd.* II. 377; při čemž však nesprávně vměšuje některé řeči vedené téhož dne v jiné rozpravě.

svobodu propůjčiti. Poslové zpěčovali se dlouho nastoupiti 1433
na to, protože neměli k tomu žádné moci, až ku přimlouvání mnohému auditor Jan Palomar a Jan Maulbronnský sepsali jakousi *formu*, však jen od sebe, ne ve jménu celého poselstva, jejíž trestí bylo, že koncilium, hledíc ke snažné touze (attendens fervorem desiderii), kterou lne lid ke svátosti těla a krve Kristovy pod obojí spůsobou, dává kněžím té země moc k udělování svátosti té lidem světským pod spůsobou chleba i vína.

V opětné schůzi zřízenců obou stran nazejtří, dne 26 Června, připamatovali poslové Basilejští, že nemohou dáti určitého znění o svobodě přijímání pod obojí spůsobou od sebe co poselstva, tím méně ve jménu koncilia, a oznámili, jaké toliko nařízení a zmocnění měli od koncilia při svém poslání do Čech; k žádosti pak zřízenců českých opětovali oznámení toto předně všem šedesáti zřízencům prvním, kteří byli zvoleni od sněmu českého, potom pak veškerému shromáždění sněmovnímu. Tím ovšem projevení jejich, žeby koncilium povolilo svobody přijímání, když by Čechové po poslích do Basilee vstoupili v jednotu církve, pozbylo některé části ceny své; nespatřovalať se v něm úplná jistota splnění žádostí českých. Marně jednalo se dne 27 Června opět mezi obapolnými zřízenci, až pak Basilejští vyzvali Čechy, aby oni sami navrhli nějaké znění, které by jim vyhovělo. Stalo se usnešení o tom v neděli dne 28 Června v sezení šedesáti zřízenců českých, a nazejtří dne 29 Června podal sbor zřízenců devítičlenný zřízencům koncilia *znění žádostí českých*, které sobě tresť návrhu Jana Palomara a Jana Maulbronnského vzalo za základ, ale tak že pojata jest do něho svoboda nejen přijímání pod obojí spůsobou, nýbrž i druhých tří artikulů, jak je byli Čechové vyložili předešle, a položeno určitě o svobodě pro království české, markrabství moravské i přídržící se jinde. Toto znění poslové koncilia ihned určitě zamítli, a vyžádavše si nazejtří (30 Čv.) opět soukromou schůzi s pány strany pod obojí na faře Týnské v příbytku Rokycany, stěžovali sobě, že tímto spůsobem nelze docíliti žádného konce, a oznámili, že míní odjeti; při-

1433 mlouvali jim však ještě jednou v příčině poslání ku koncilii, i aby mezitím bylo zavřeno obecné příměří.

Páni vyžádavše si času do zejtřka, oznámili jim toho dne (1 Července), že nechtí jednati o své ujmě, nýbrž býti za jedno s ostatním národem; i vznesli tedy věc na schůzi všech šedesáti zřízenců sněmu. Odpověď těchto byla, že se chtí sjednotiti s církví, však až by se stalo vyřízení o čtyrech artikulích, a pak činiti poslušenství jako všichni věrní křesťané, vyjma když by se co rozkazovalo neb zakazovalo od papeže, od koncilia nebo preláta proti zřejmému ustanovení zákona božího: poslati pak ku koncilii že chtí pod jistými výminkami, které oznámili teprve v jiné schůzi pod večer téhož dne. Výminky tyto se týkaly nejvíce bezpečného průvodu a způsobu slyšení poslů v koncilii: oznámeno však přitom, že bude posláno jen několik osob, kteří předloží koncilii znění čtyr artikulů dle přání Čechů, a teprv až se ukáže, jak se koncilium k nim bude míti, že bude posláno poselstvo slavnější, které vykoná přivítání a bude se v koncilii účastniti jednání o opravu církve. Poslové koncilia přednesli ještě jednou žádost, aby po čas nového vyjednávání nebylo váleno; však odpověď k tomu jest odložena; nazejtří pak uzavřel sněm, jak se zdá ku požádání Táborů, nepovoliti toho leč až po vyřízení čtyr artikulů. Za posly ku koncilii, kteří se měli vydati na cestu zároveň s posly Basilejskými, zvoleni jsou mistr *Prokop z Plzně*, jeden z kollegiatů kolleje Karlovy, *Martin Lupáč* farář Chrudimský a *Matiáš Lauda* z Chlumčan.

Na den 3 Července bylo ustanoveno rozloučení poslů Basilejských se sněmem. V sezení sněmu toho dne učinil nejprv mistr Jan z Rokycan zprávu o celém běhu vyjednávání mezi zřízenci, a oznámil jmena zvolených poslů českých. Oznámení, že sněm nesvolil ku příměří obecnému, bylo zůstaveno knězi Prokopovi, kterýž od sebe ujišťoval, že po vyřízení čtyr artikulů míní zachovávati pokoj a lásku se vším ostatním křesťanským lidem. Od poslů Basilejských promluvil potom na rozloučenou biskup Filibert. Po všech mrzutostech posledních dní byla řeč jeho velice laskavá a zdvořilá; děkoval za zjevy

radosti a mírumilovnosti při uvítání poslů, když přijeli, za 1433
zvaní a jiné pocty i za všecko laskavé k nim chování. Rovněž pěkně rozloučili se s nimi sněmovníci, a při odchodu doprovodil posly větší než jindy počet pánů až ku příbytku biskupa Filiberta. Odjezd poslů z Prahy prodlil se však, nepochybně pro rozličné potřebné přípravy, ještě celý týden. Mezi tím časem navštívil je dne 7 Července pan *Menhart z Hradce*, chtěje nazejtří potom odjeti z Prahy, a mistr *Jan Příbram* byl mu přitom tlumočníkem v rozpravě s nimi. Dne 11 Července odjeli konečně poslové koncilia s posly českými zároveň, provázeni jsouce Janem Velvarem konšelem Staroměstským a jedním z heitmanů Táborských až do *Žlutic*. Tam přijeli dne 13 Července, uvítáni jsouce Jakoubkem z Bíliny, kterýž jim vyjel naproti na míli cesty a poctil je slavným obědem. Jemu bylo uloženo dáti jim další bezpečný průvod na místě Velvara a heitmana Táborského, kteříž se ze Žlutic navrátili do Prahy. Poslové jeli dále přes Loket (14 Čvce) do Cheba (15 Čvce.), a odtud přes Normberk (20 Čvce.), kdež se zdrželi tři dni, přes Nördlingen, přes Ulm a přes Kostnici. Celá jízda trvala něco více než tři neděle.

19.

Obležení Plzně. Bitva u Lipan.

Na sněmě o sv. Trojici, ačkoli hlavní příčinou svolání jeho bylo vyjednávání s posly koncilia Basilejského, jednalo se vedlé toho o rozličných jiných záležitostech země; o čemž se nám však zachovaly zprávy až příliš nedostatečné. Hned k začátku sněmu byl přijel, jak výše zmíněno, posel krále polského, rytíř jménem Mikuláš; ale o jednání, které měl se sněmem, nemáme žádné zprávy. Dle předešlých umluv bylo by se na sněmě tomto mělo jednati o narovnání mezi králem a bratrem jeho *Svidrigalem*; ale jisté jest ze příběhů brzkých potom, že se narovnání takové nestalo, a nejspíš ku prostředkování Čechů v rozepři té ani nepřišlo. Bylo by nepochybně musilo do Prahy přijíti také nějaké poselstvo od Svidrigala,

1433 o čemž se však neděje zmínka žádná. Rytíř Mikuláš, s nímž se poslové Basilejští v Praze byli ponejprv sešli jen náhodou (8 Čv.), přišel k nim teprv o osm dní později (16 Čv.) s věřicím listem, a vyřídil vzkázání dobré vůle krále polského ku koncilii, přitom pak stěžoval jim na neslušné chování rytířů pruských, poněvadž bylo krátce předtím také koncilium vypravilo posly své do Polska, aby se pokusili o zjednání míru mezi rytíři a Polskem, poslové pak tito, slyšáni byvše od krále dne 18 Května v Košťanech (jižně od Poznaně), vyjednali sjezd mezi oběma stranama a král k němu vypravil své plnomocníky, rytíři však k určenému času neposlali nikoho. Omlouval proto krále jakožto pokoje žádostivého, a oznamoval, že nyní po projití příměří o sv. Janu křtiteli přinucen jest začíti válku.[30])

Výše jest také zmíněno o poslích ze *Slezska* od biskupa Vratislavského a knížetství Svídnického a Javorského ke sněmu českému. Poslové tito zavřeli novou smlouvu s Čechy, dle které neměli obyvatelé krajin jejich býti nuceni od Čechů k jich artikulům, ale měli s nimi ve všem míti volné obcování, ovšem bez ohledu na posavadní zákazy církevní.[31]) Teprv když se poslové Basilejští strojili již k odjezdu z Prahy, přijeli také poslové *Albrechta* vévody *rakouského*, toužebně od nich očekávaní (1 Čvce.); o jejich však jednání se sněmem českým nemáme docela žádné zprávy.

Důležitým předmětem jednání sněmovního bylo na každý spůsob další pokračování ve válce s nepřátely, kteří posud nezavřeli s Čechy žádných umluv zvláštních o příměří, ježto sněm, jak ukázáno, obecného příměří, navrhovaného konciliem, do té chvíle zavříti nechtěl. Jak již na sněmě roku předešlého, pomýšlelo se nyní zvláště na potlačení protivníků domácích, a uzavřeno jmenovitě tažení proti *Plzni*. Již dne 20 Června zvěděli poslové Plzenští, meškající v Praze za času sněmu, o nebezpečenství, které hrozilo městu jejich, jestliže se nedocílilo

[30]) *Monum. concil.* I. 367. Dlugoš 626.
[31]) Joh. de Segovio v *Monum. concil.* II. 432.

umluv mezi Čechy a konciliem, i oznámili to poslům Basilej- 1433
ským, kteříž také hned radili jim, aby odjeli domů. Nebylo docela bez příčiny, co v prvních dnech potom bylo vytýkáno poslům Basilejským Šimonem od bílého lva ve schůzi zřízenců obapolných, že protahovali vyjednávání ku prospěchu domácích nepřátel strany podobojí; činiliť to dle svého vlastního vyznání pozdějšího skutečně dílem ku prospěchu Plzenských, kteříž nabyli tím času k rychlému sklizení některé části polní úrody, majíce zásob starších nedostatek. Na štěstí pro ně dozrálo také obilí toho roku neobyčejně záhy. Nepřátelství s nimi nezačalo se, pokud právě poslové koncilia meškali v Praze; po odjezdu jich vytáhlo však hned do pole vojsko Starotáborské, to jest polní vojsko Táborské vedené knězem Bedřichem a Pardusem z Hrádku, které se bylo přede čtyrmi nedělemi vrátilo z Uher. V počtu asi 700 jízdných a 6 neb 7000 pěších s 300 vozy položilo se dne 14 Července před Plzní nejprv na straně západní od města u vsi Skvrňan na jižní straně řeky Mže.

Za hranicemi bojovalo toho času již vojsko Sirotčí vedením Jana Čapka ve vzdáleném *Prusku*. Jak výše pověděno, bylo vojsko toto vytáhlo do pole již o sv. Jiří, tedy mnohem dříve, než došlo příměří mezi králem polským a rytíři pruskými. Na začátku měsíce Května leželo nedaleko *Zhořelce* v Horní Lužici, kdež se zdrželo několik dní, plenic nejspíš okolní krajinu, ač bez útoku na město samo, k obraně vždy dobře připravené. Zatím byli vypraveni poslové někteří od vojska ku králi polskému do *Poznaně*, aby se smluvili o způsob společného vedení války. Umluveno jest s nimi, aby nejprvé vtrhli do Nové Marky, náležející tehdáž rytířům německým, to jest do severovýchodních končin nynější země brandenburské, kdež se měla spojiti s nimi hotovost nejbližších krajin velkopolských; odtud pak aby táhli dále do Pomořan čili do západního Pruska, kamž mělo té doby vtrhnouti také hlavní vojsko polské z Malopolska, Kujavska i Mazovska. Dle umluvy té dali se Čechové brzy od Zhořelce na pochod, a přitáhli až ke *Frankfurtu* na Odře. Tam však byl jim za-

1433 bráněn přechod přes tuto řeku, a rovněž potom u *Krosna*, kamž se obrátili zpátky po řece nahoru.

Zdá se, jako by rytíři němečtí byli hleděli tažení Čechů od sebe odvrátiti pomocí nepřátel jejich ve Slezsku, jichž posud něco pozůstávalo. Stalť se zrovna toho času v horním Slezsku útok na dávného spojence Čechů *Puchalu*, držitele Krucburka. Vytáhl proti němu do pole lid knížat Ludvíka Lehnického a Břežského, Bernarda Falkenberského a Namyslavských vedením Jindřicha z Landsberka, jak se zdá rytíře řádu německého. Puchala byl poražen v boji, ve kterém 25 lidí jeho bylo zabito, 30 jato, on sám s ostatními zachránil se jen stěží útěkem, a hned toho dne jest mu *Krucburk* obležen. Heitman Puchalův na Odrách, jménem Kuklík Boží, jenž chtěl přispěti k vybavení Krucburka, jest na cestě poražen od mladého knížete Mikuláše Ratibořského (13 Kv.), kterýž potom oblehl *Rybníky*, osazené před dvěma měsíci od Táborů. Také spojenec Čechů *Bolek* kníže *Opolské*, který nejprv Mikulášovi Ratibořskému vpadl do jeho knížetství a odtud potom přitáhl k Rybníkům, chtěje hrad vybaviti, jest od něho tudíž poražen, a následkem toho vzdaly se Rybníky; Mikuláš Ratibořský pak potom dobyl také *Bytoma*. Téhož času byl ve středních částech Slezska na levé straně Odry Petr Polák, heitman posádky české na *Němčím*, vyjel na loupež, jest však, když se navracel, dne 16 Května přepaden od Vratislavských a Svídnických v nejbližším okolí hory Sobotky a zajat se 36 lidmi svými. Asi 30 jiných bylo zbito, odňata jim kořist hojná, a Slezáci oblehli opět Němčí.

Ty dni nacházelo se vojsko Sirotků na své cestě zpátečné od Frankfurta; z čehož pošlo ve Slezsku domnění, že snad chtí Puchalovi a druhým svým přispěti ku pomoci, a myslilo se to tím více, když konečně dne 18 a 19 Května vojsko přešlo přes Odru u *Bytoma*, tři míle cesty pod Velkým Hlohovem. Tam byl Čechům zjednáním krále polského dopuštěn volný přechod od Jindřicha knížete Hlohovského, a byl jim také poslán vstříc heitman polský Petr Šafráněc s 200 jezdci, aby jim byl ukazovatelem cesty a průvodčím. Vojsko české

umluv mezi Čechy a konciliem, i oznámili to poslům Basilej- 1433
ským, kteříž také hned radili jim, aby odjeli domů. Nebylo docela bez příčiny, co v prvních dnech potom bylo vytýkáno poslům Basilejským Šimonem od bílého lva ve schůzi zřízenců obapolných, že protahovali vyjednávání ku prospěchu domácích nepřátel strany podobojí; činilť to dle svého vlastního vyznání pozdějšího skutečně dílem ku prospěchu Plzenských, kteříž nabyli tím času k rychlému sklizení některé části polní úrody, majíce zásob starších nedostatek. Na štěstí pro ně dozrálo také obilí toho roku neobyčejně záhy. Nepřátelství s nimi nezačalo se, pokud právě poslové koncilia meškali v Praze; po odjezdu jich vytáhlo však hned do pole vojsko Starotáborské, to jest polní vojsko Táborské vedené knězem Bedřichem a Pardusem z Hrádku, které se bylo přede čtyrmi nedělemi vrátilo z Uher. V počtu asi 700 jízdných a 6 neb 7000 pěších s 300 vozy položilo se dne 14 Července před Plzní nejprv na straně západní od města u vsi Skvrňan na jižní straně řeky Mže.

Za hranicemi bojovalo toho času již vojsko Sirotčí vedením Jana Čapka ve vzdáleném *Prusku*. Jak výše pověděno, bylo vojsko toto vytáhlo do pole již o sv. Jiří, tedy mnohem dříve, než došlo příměří mezi králem polským a rytíři pruskými. Na začátku měsíce Května leželo nedaleko *Zhořelce* v Horní Lužici, kdež se zdrželo několik dní, plenic nejspíš okolní krajinu, ač bez útoku na město samo, k obraně vždy dobře připravené. Zatím byli vypraveni poslové někteří od vojska ku králi polskému do *Poznaně*, aby se smluvili o způsob společného vedení války. Umluveno jest s nimi, aby nejprvé vtrhli do Nové Marky, náležející tehdáž rytířům německým, to jest do severovýchodních končin nynější země brandenburské, kdež se měla spojiti s nimi hotovost nejbližších krajin velkopolských; odtud pak aby táhli dále do Pomořan čili do západního Pruska, kamž mělo té doby vtrhnouti také hlavní vojsko polské z Małopolska, Kujavska i Mazovska. Dle umluvy té dali se Čechové brzy od Zhořelce na pochod, a přitáhli až ke *Frankfurtu* na Odře. Tam však byl jim za-

překážky přitáhli dne 6 Července téměř do prostřed země k městu pevnému *Chojnici.*

Zatím sbírala se hlavní vojenská moc Polska do války s rytíři teprv ke dni sv. Jana křtitele (24 Čv.) u města *Kola* na řece Vartě. Král Vladislav sám se byl tam odebral z Poznaně, však pro churavost a sešlost věku odevzdal potom vrchní velitelství *Mikulášovi z Michalova.* Vojsko toto dalo se na pochod přes *Bydhošť* (Bromberk), a vtrhši odtamtud s jižní strany do Pomořan (3 Čvce.), zaměřilo přímo též ke *Chojnici.* Dne 7 Července, tedy nazejtří po příchodu vojska Čapkova a Sudivoje Ostrorožského, přiblížilo se k městu, jehož hajitelé z počátku myslili, že jest to vojsko rytířů, táhnoucí k jich vybavení. Zpozorovavše svůj omyl, ulekli se velice; nicméně odvážili se odporu, a první silný útok spojeného vojska českého a polskeho, předsevzatý dne 9 Července, jest odražen. Vůdci vojska radili se, měli-li by pokračovati v obléhaní čili táhnouti dále. Od krále měli vůdcové polští nařízení, aby se dobýváním pevných míst nezdržovali, nýbrž raději činili škodu nepříteli pálením a hubením země; což nejspíš byla také rada Čapkova; bylť to obyčejný spůsob válčení polních vojsk Táborů a Sirotků v cizích zemích. Ale Sudivoj Ostrorožský, osmělen snadným dobytím dvanácti měst v Nové Marce, naléhal na setrvání, až by Chojnice byla dobyta, a Mikuláš z Michalova uposlechl jeho rady bez ohledu na opětne [illegible] královy. Chojnice byla však vytrvale hájena. Při opětném útoku předsevzatém dne 22 Července po mnohé střelbě [illegible] připravách, utrpělo vojsko [illegible], a mělo také mnohé nesnáze a [illegible] sobě potravy a píce v zemi [illegible] spůsobem ztraceno jest šest [illegible] a konečně musilo se od něho [illegible]

[illegible] Chojnice na cestu další [illegible] kterouž byla ve Vý[illegible] rytířů. Vojsko české [illegible] nim. Rytíři brá-

nili pilně všecky přechody přes Vislu. Následkem toho Čapek, přitáh až k *Neuenburku* nad Vislou proti krajině měst Hruděže a Marienwerdera, obrátil se odtud na levé straně řeky k půlnoci, a v ustavičném pálení a hubení krajiny, spustošiv jmenovitě staroslavný klášter *Pelplin,* přitáhl až ku pevnému městu *Tščovu* (Dirschau), za nímž asi na čtvrt míle cesty položil se u vsi Sobkova, čekaje Poláků za sebou (29 Srp.). Poněvadž se pokládalo město za pevnější než Chojnice a osazeno bylo velkým počtem žoldnéřů rozličných národů, Němců, Slezáků, také Čechů i tak zvaných dětí lodních, to jest mořských loupežníků, nemyslilo se dobývati jeho. Nicméně když přišli Poláci, strhly se šarvátky mezi nimi a některými z posádky ve předměstích, při čemž předměstí na polední straně jest zapáleno. Od něho chytilo město, na něž hnán byl oheň větrem prudkým, a ve strašlivém zmatku, který tím nastal, zlezli Poláci zdi, a vrazili i branami do města. Množství lidí zahynulo v ohni neb mečem nepřátelským, a žoldnéři skoro všichni se dostali v zajetí. Jan Čapek ze Sán vyžádal si z nich rodilé Čechy, a pokárav je, že se za peníze dali najmouti od Němců k boji proti králi a království svého jazyka, dal je všecky upáliti na hranici veliké prostřed svého ležení. Jeden z vůdců polských, Jan Straš z Bialačova, následoval toho příkladu, kázav upáliti rovněž zajaté mořské loupežníky. 1433

Od Tščova táhlo vojsko české i polské dále na půlnoc až ku *Kdansku,* kamž přitáhlo dne 1 Září. Jan Čapek, osadiv blízké vrchy, dal s nich po čtyry dni stříleti na bohaté obchodní město toto, v němž hojná kořist lákala silně jeho bojovníky. Ale Kdansko bylo dobře opatřeno k obraně, a nedalo se snadno ustrašiti. Vojsko konalo mezitím jen velké záhuby v okolí, při čemž vypálen také slavný klášter v *Olivě,* asi pět čtvrtí míle od Kdanska. Odtamtud odebralo se vojsko k blízkému *břehu mořskému* při ústí řeky Visly. Při pohledu na moře, zjevu nevídaném, oslovil Čapek bojovníky své, vynášeje slávu jejich, jakož vítězně dostali se až na kraj světa a jen moře že postavilo hrázi jejich výbojům. V dětinské radosti vskákali bojovníci čeští i polští do moře, a jak daleko mohli pěšky neb

1433 koňmo vejíti, provozovali hry veselé, jedni s druhými ve vodě se potýkajíce. Čechové mnozí nabrali si také vody mořské do láhví, aby ji na památku přinesli s sebou do vlasti. Z vítězného vojska pasováno jest tudíž na břehu mořském také asi 200 udatných mužů na rytířství, mezi nimi jmenovitě také Jan Čapek ze Sán. Potom se dalo vojsko na zpátečné tažení.

Již předtím bylo se několikkrát začalo od rytířů vyjednávati o mír, jak po poslích ku králi polskému tak také k Janovi Čapkovi, ale vždy darmo; tak opět i na zpátečném pochodě přes *Stargard,* kdež Čapek ležel dne 7 Září. Čechové táhli i nyní v prvním šiku a za nimi opodál Poláci se směrem k jihu mimo hrad Tucholi až k *Bydhošti,* ve kterémžto městě byl toho času Dobeslav Puchala heitmanem. Tam vypravil opět veliký mistr rytířů německých plnomocníky k jednání o mír, i zavřeno příměří dne 13 Září až do tří králů, mezi kterýmž časem měl býti sjezd k zavření míru konečného v Břesti o sv. Ondřeji (30 Listop.). Vedlé krále polského pojati jsou do příměří Sigmund Starodubský a vévoda pomořský co jeho spojenci, vedlé rytířů kníže Svidrigal.

Toho času pokračovalo se v Čechách v *obléhání Plzně* již největší částí vojenských sil celé strany pod obojí. Brzy po přitažení polního vojska Táborského k Plzni (14 Čvce.) přidružil se k němu vojenský lid bližších měst Táborských, zejména z Klatov, z Domažlic a ze Stříbra, též z Žatce a z Loun, tak že bylo město obehnáno také se strany východní. Krátce před 15 Srpnem odebral se k vojsku obléhajícímu také kněz *Prokop Holý* s mnohými vozy a četným lidem pěším, jejž přivedl ku posile. Vojsko rozestaveno jest nyní *v pěti leženích* okolo města, a dne 31 Srpna vyjeli do pole také Pražané ze Starého i Nového města, aby se předsevzetí toho spolu účastnili, z každého města jedna čtvrt.[22]) Pevnost Plzně byla se osvědčila pokaždé, když se ve předešlých létech války vojska česká pokoušela o dobytí hlavního tohoto sídla strany

[22]) V knize Novoměstské z toho roku (D. 30) připomíná se okolo 26 Listopadu jistý kněz Havlík „in circumvallatione Novae Plznae cum *quarta* Novae civitatis“.

pod jednou. Protož se tentokrát ani nepomýšlelo na dobytí 1433
města útokem, nýbrž jen na vyhladovení jeho a na ustrašení a utýrání obyvatelstva střelbou úsilnou. Bylo rozestaveno čtyřidcet pušek, z nichž se ustavičně střílelo na město kamennými kulemi. Přitom pálilo vojsko všecky vsi a příbytky v okolí i také obilí na polích stojící, co nebylo ještě sklizeno, daleko široko, a činilo všeliké jiné škody dle možnosti.

Plzňané, za dlouhého trvání války pořád na všecko připraveni, bránili se srdnatě, a nezůstávali bez pomoci odjinud. Město jejich bylo hlavní záštitou šlechtě strany pod jednou v kraji Plzenském, kteráž proto nelenila činiti co mohla k obhájení jeho. Několik pánů a zemanů odebralo se osobně do Plzně, a účastnili se řízení obrany, jmenovitě pan Vilém z Risenberka a ze Švihova, pan Bertold Risenberský na Dolanech, Hrdek z Duban, Lvík z Rovného a více jiných; vedlé nichž z měšťanů prokázali zvláštní statečnost rychtář tehdejší Vácslav Ditlíkův a konšelé Johánek, Nárožník a Koranda. Někteří ze sousedů okolních poskytli Plzenským žoldnéřů svých neb pomocí penězitých. Také poslové koncilia Basilejského na cestě své zpátečné z Prahy přes Normberk vyjednali jim půjčku 1000 zlatých od obce Normberské. Bylo však také několik okolních sousedů bázlivějších, kteří aby si zjednali pokoj jakýž takýž s vojskem obléhajícím, zavázali se smluvami, vzdáti se se zámky svými, když by Plzeň byla dobyta.

Sebrání velkého vojska českého u Plzně, jehož počet čím dál tím více se množil, spůsobilo obávání také v sousedních zemích německých na západě, aby se Čechové neobrátili do nich. Již v měsíci Červenci bylo rozšířeno domnění, že nesplní-li koncilium žádostí, s kterými se tehdáž poslové čeští odebrali do Basilee, vojsko od Plzně vytáhne přes les a bude hubiti země německé, aby svolení koncilia vynutilo strachem. Z té příčiny jmenovitě Normberští již 5 Srpna žádali švabských rytířů bratrstva sv. Jiří jakož i některých měst říšských ve Švábích o poskytnutí některého počtu lidu jízdného na pomoc k obraně svého města; a dne 15 Srpna sjeli se v Norm-

[illegible]

[illegible]

strašlivě zpustošeno. Z příčiny té musily se z vojska před 1433
Plzní vysílati velké zástupy s mnohými vozy do rozličných vzdálenějších krajin v zemi, aby sváželi špíži a píci. Ale divocí bojovníci Táborští, zvyklí od tolika let loupiti okolní země a přinášeti sobě z nich hojné kořisti, nepřestávali na potřebě, nýbrž kam přišli, konali všude loupeže a násilí všelikého spůsobu; po vsech a po městečkách zmlátili lidem obilí z nedávné žně, naložili všecko na vozy, odvedli dobytek, a pobrali jiné věci; čehož něco přivezli potom k vojsku u Plzně, ostatek však vozili a honili na své hrady neb k svým domovům neb i hned prodávali k svému užitku. Žaloby na vydírání od vojsk a heitmanů jejich, které již na sněmě o Novém roce 1432 vyhledávaly ochrany zákona, rozléhaly se nyní mnohem hlasitěji po celé zemi.

Dne 16 Září vypravil kněz Prokop oddíl vojska Táborského přes hranice do Bavor, aby odtamtud přivezlo špíži. Bylo něco přes 400 jízdných a 1400 pěších s vozy čtyřiačtyřidceti, a vůdcem výpravy byl *Jan Pardus* z Hrádku, tehdáž nejvyšší heitman polní pod správou Prokopovou, spolu s Janem Řitkou z Bezdědic, heitmanem Domažlickým. Vojsko toto vtrhlo od Domažlic do Bavor na cestě ku Koubě, a konalo tam po kolik dní všeliké škody pálením, loupením, braním dobytka, jímáním lidí a vynucováním peněz. Jan vévoda bavorský se sídlem v Sulzbachu, v jehož zemi se to dálo, meškal právě v Neuburce, asi půl čtvrté míle cesty od Kouby. Na zprávu o tom chtěl osobně se synem svým Krištofem vytáhnouti do pole; však dal se zdržeti od svých věrných, a vypravil na rychlo jen některý zástup jezdců, asi dvou set, i asi 600 pěších, s některou pomocí kurfirsta brandenburského Fridricha, poručiv velitelství nad nimi pánu českému Hyncíkovi Pluhovi z Rabšteina. K malému vojsku tomuto přidalo se mnoho lidu sedlského z krajin pohubených, který dychtil po mstě proti násilníkům. Tu přišlo dne 21 Září odpoledne k půtce u vsi *Hilkersreutha* nedaleko Mnichova nad lesy. Vojsko české zavřelo se ve vozích; ale Němcům podařilo se vskočiti do nich, a v boji tuhém jsou Táboři poraženi, tak

1433 že víc než tisíc jest jich zabito, víc než 300 zraněno i někteří jati,[33] ano prý sotva 30 jízdných a 100 pěších zachránilo se útěkem, mezi nimi obadva heitmani, Pardus a Řitka. Kořist nepochybně všecka dostala se do rukou nepřítele.

Zlá příhoda tato spůsobila velké pohoršení v ležení před Plzní. Když se Pardus a Řitka vrátili, sotva s hrstkou lidu sobě svěřeného, obořili se rozezlení bojovníci Táborští vrazili na Pardusa a zajali jej i spoutali: čemuž když se opřel kněz Prokop, strhla se rvačka, ve které dráb jakýs jménem Tvaroh praštil jej stolicí do hlavy, tak že jest poraněn do krve i potom též zajat, ano Tvaroh od chasy rozlícené jmenován heitmanem na místě Pardusa. Po několika dnech byl však Prokop zase sproštěn vazby a nepochybně obnoven předešlý pořádek přičiněním vážnějších mužů ve vojště.[34])

[33]) Kollegiat Pražský u Höflera I. 93 praví, že bylo zbito a zajato víc než 1000, kronika Normberská Deutsche Städtechroniken I. 385) udává zabitých 1086; Windecke pag. 1248) zabitých 1177 a těžce raněných 330; *Staré letop. české* (p. 88) zabitých na 1200; Carlerius (*Monum. concil.* I. 446. 447) padlých na 2000. Počet posledně udaný byl patrně přehnán první pověstí, z které jej Carlerius čerpal. Udání Bartoškovo, že z vojska něco více než 1800 mužů dle jeho počtu vrátilo se celkem jen asi 130, srovnává se nejvíce s počtem Windeckovým, který se zakládal, jak se zdá, na skutečném sečtení.

[34]) Zranění a zajetí Prokopa vypravují tím spůsobem Bartošek (pag. 182) a Carlerius (*Monum. concil.* I. 447). Pešina (*Mars Moravicus* I. 583) po vypravování dle Bartoška dokládá: Alius autem coaevus quoque scriptor sed anonymus in MS. narrat: postquam innotuisset omnibus haec clades in castris, consurrexisse aliquos e primariis ductoribus atque tribunis contra Procopium, tamquam exortam esse inter ipsos, dum simul assiderent mensae, contentionem, ut etiam vasis, testaceis et poculis, ex quibus paulo ante sibi propinabant, sese invicem impeterent: propter quod deinde Procopium deseruisse Taboritas, diuque adhaesisse partibus adversis, Meynhardo de Novadomo, Swambergio, Ptaczkoni et aliis, nec nisi iterum ad magnas non Taboritarum tantum, sed etiam Pragensium preces rediisse in castra. Vypravování toto obsahuje snad něco pravdivého, pokud se týče svády mezi Prokopem a některými jinými ve vojště; nevysvítá však, jak se má k tomu, co vypravují dva staří svědkové výše dotčení. Co se dále praví o odpadnutí Prokopa od Táborů a že delší čas držel potom s Menhartem, Švamberkem (strany pod

Mezi válčením Čechů ve vzdáleném Prusku a obléháním Plzně pokračovalo se dále ve vyjednávání s konciliem Basilejským. Dne 2 Srpna byli dokonali poslové koncilia spolu s třemi posly českými cestu svou do *Basilee,* vyslavše o několik dní dříve jednoho ze sebe napřed, Martina Berruera, který již dne 31 Července oznámil od nich některé věci v sezení koncilia. Radil zvláště, aby se s novými posly českými jednalo čestně a vlídně, připomínaje, jaké pocty a zvaní dály se poslům koncilia v Praze, i aby při slyšení jich nebylo žádného hluku, smíchu neb jiné výtržnosti, vypisuje pochvalně, kterak v Praze na sněmě bylo při slyšení poslů vždy zachováváno největší ticho, ač bývalo přítomno množství nejen pánů, rytířů a kněží, nýbrž i obecných. Dne 5 Srpna činili poslové koncilia zprávu o běhu jednání Pražského; dne pak 11 Srpna měli slyšení poslové čeští, z nichž první mluvil mistr Prokop z Plzně, potom též Matiáš Lauda a Martin Lupáč. Odevzdavše věřicí list od sněmu, daný dne 10 Července, předložili koncilii žádosti v příčině čtyr artikulů, tak jak se byl sněm český konečně o ně usnesl, ve zvláštním sepsání. Znění artikulů bylo kratší a povšechnější, než které bylo v Praze podáno poslům koncilia. Sněm žádal, aby je koncilium stvrdilo v tomto znění, tak aby byly svobodně hlásány a zachovávány v celém království českém a markrabství moravském i v jiných místech, Čechů v tom se přidržících. K tomu přidáno bylo osvědčení, v jakém spůsobu mínili Čechové podstoupiti jednotu a poslušenství k církvi, totiž s výhradami již výše položenými. Dále pak oznamoval sněm, že až pošle své vyslance ku konečnému zavření jednoty, bude po nich žádati, předně aby koncilium vydalo listy veřejné ke všem knížatům světským i duchovním, by nebyli Čechové pro artikule tyto kaceřováni nebo pronásledováni, s doložením, že o přijímání pod obojí spůsobou budou držeti, že jest při- 1433

jednou) ꝛc., musí se rozuměti opatrně ve srovnalosti se vším, co odjinud víme o potomním chování Prokopa. Pohříchu nepodává Pešina vypravování toto doslovně dle svého zřídla, aniž víme, zdali to jistě bylo zřídlo souvěké a hodnověrné.

1433 kázáním, pokud se nestane o to dohodnutí konečné mezi nimi a konciliem dle soudce v Chebě umluveného; za druhé aby koncilium po učiněném sjednocení napomenulo a přidrželo všecko kněžstvo v království českém a markrabství moravském, které se posud nepřidrží čtyr artikulů, k jich zachovávání jednostejnému.

Po předložení tomto dály se teprv opravdové porady mezi kardinaly a jinými předními osobami v koncilii, zdali a pokud měly by se splniti žádosti Čechů v příčině svátosti pod obojí spůsobou. Dne 13 Srpna zvolena jest kommissí 24 osob, jíž předloženy jsou jisté otázky k tomu se vztahující, aby o nich pověděla zdání své. V kommissí byl s jedné strany silný odpor proti žádostem českým, a uvádělo se mnoho příčin, pro které by se se stanoviště víry a vážnosti církve svolovati k nim nemělo: s druhé strany padala na váhu obecná žádost pokoje a strach před Čechy, zvláště pak před heitmany a vojsky Táborskými, jimž poslové koncilia navrátivší se z Prahy přičítali nejvíce příčinu, proč se dotud srovnání nepodařilo, dosvědčujíce nicméně zároveň, že horlení pro kalich bylo při celé straně pod obojí úsilné. Kommissí po dvanáctidenním rozjímání a živých hádkách mezi členy naklonila se konečně ke svolení, ač s výminkami a ohradami užšími, než by se i dle řečí poslů koncilia v Praze bylo mělo očekávati. K tomu vidělo se býti nebezpečné, i jen napřed projeviti, že má přijímání pod obojí spůsobou býti povoleno, pokud by smlouva o to s Čechy nebyla dokonána, jmenovitě pro přítomnost poslů papežových ve blízké Konstancii, od kterých bylo se obávati, že toho užijí za zbraň proti koncilii. Z té příčiny navrhla kommissí, aby se nejednalo o tom v plném shromáždění koncilia, a k tomu přisvědčil sbor širší asi 160 přednějších členů, svolaný dne 26 Srpna, kteří se všichni zavázali přísahou, ničeho o tom neprojeviti. O schválení návrhu kommissí vynasnažil se zvláště auditor Jan Palomar, představuje jednak nevyhnutedlnost svolení, jednak však také prospěšnost chytrého jednání s Čechy, ku kterému směřoval návrh. Pravil, že se s Čechy musí jednati pěkně, jako s ko-

něm nebo mezkem, když se krotí, pokud se mu nepřehodí ohlávka; nebo potom teprv přiváže se k jeslím; rovněž že se stane Čechům, kteří nyní nechtí do ovčince, až jen přijmou jednotu. 1433

Návrh kommissí byl totiž, aby koncilium dalo Čechům, však odrostlým toliko a zbožně toho žádajícím, svobodu přijímání pod obojí spůsobou, až by se opravdově sjednotili s církví a poddali se výroku sboru jak v otázce o přikázání tak ve všem jiném týkajícím se víry a řádů církevních. Toho aby předně učiněna byla Čechům jen naděje po nových znamenitých poslích do Prahy, kteří měli výslovně pověděti, že bez povolení církve přijímati pod obojí nelze. Poslům těm aby byl odevzdán výklad tří ostatních artikulů, od kommissí zhotovený, dle kterého by mínilo koncilium také tyto artikule schváliti. Poněvadž znění jich podané od Čechů bylo příliš všeobecné, vloženy jsou do výkladu tohoto všeliké ohrady, o které se poslové koncilia již prvé byli zasazovali v Praze. Když by Čechové podání tato přijali, měli poslové žádati, aby vypravili slavné poselstvo do Basilee s plnou mocí k sjednocení se s církví a k zavření obecného míru. Pakli by nesvolili, měli poslové, aby se jednání nepřetrhlo, navrhnouti jim sjezd v některém místě nedaleko pomezí českého, ku kterému by koncilium i Čechové vypravili posly s plnou mocí.

Důvěrné shromáždění, kterému návrhy tyto byly předloženy, dalo je zkoumati ještě po více dní četnými zřízenci, jak doktory tak praelaty, kterých bývalo povoláváno padesát i šedesát; také pak oznámeny jsou návrhy pod přísahou na zachování tajnosti ochránci koncilia Vilémovi vévodovi bavorskému. S posly českými meškajícími v Basilei naprosto se nevyjednávalo, ale prokazována jim bezpochyby všeliká vlídnost a pocta dle rady Berruerovy častým zvaním od kardinalů a jiných praelatů i od vévody Viléma.[35]) Konečně

[35]) Slova Berruerova v řeči držané dne 31 Čvce. byla dle Jana de Segovio (*Monum. concil.* II. 416): Et quia generosus animus facilius ducitur quam trahatur, opus esset illorum oratores honore et humanitate fovere, ut quomodo ipsi (t. j. legati concilii) in regno

1438 když vše bylo uraděno, svoláno jest obecné shromáždění koncilia dne 2 Září, jemuž kardinal Julian oznámil, že se z příčin důležitých jednalo o záležitosti české tajně, a že, co uzavřeno, jest všecko slušné a zbožné. Dosvědčil to též vévoda Vilém, a oznámil, že dává k tomu svolení své jakožto náměstek císařův. Následkem toho schválilo shromáždění návrhy, ač mu nebyly veřejně oznámeny, a dáno ihned slyšení poslům českým, ve kterém zpraveni jsou toliko, že koncilium míní poslati s nimi zároveň posly své do Čech. Nazejtří (3 Září) zvoleni jsou *poslové koncilia,* tentokrát jen čtyři: *Filibert* biskup Konstanský, Jan *Palomar*, Jindřich *Toke* a Martin *Berruer*.

Poslové obojí, koncilia i čeští, vyjeli z Basilee dne 11 Září, krátce před příjezdem poslů Plzenských, kteří jak výše vypravováno, žádali pomoci v sezení koncilia dne 18 Září. V desíti dnech přijeli do *Normberka* (20 Září), kdež se zdrželi čtyry dni. Poslové Basilejští žádali tam opět jako předešle, aby Normberští vypravili někoho s nimi do Prahy; kteříž ochotně slíbili, a ustanovili k tomu opět Sigmunda Stromayera, přidavše k němu služebníka, který uměl česky a dosti také latinsky, tak že mohl poslům býti tlumočníkem. Rovněž žádali poslové koncilia písemně kurfirsta Fridricha brandenburského a Jana vévodu bavorského o poslání s nimi do Prahy. Obadva knížata byli se jen některý den předtím odebrali do Řezna k jakémusi sjezdu. Bylo to však právě v čas porážky Pardusovy učiněné lidem vévody Jana dne 21 Září, pro kterou knížata musili se báti zlé vůle s Čechy, a neodvážili se tudy tu chvíli vypraviti své posly do Prahy. Pověst o porážce této dostala se do Normberka již za tamějšího meškání poslů koncilia. Poslů českých došly zatím v Normberce dopisy rozličné z Čech, dle kterých měl býti sněm v Praze o sv. Lukáši (18 Říj.), ale jen tehdy, přinášeli-li z Basilee schválení

honorati, etiam magnis conviviis, ita fieri sperabat per cardinales et alios majores praelatos. O vévodovi pak Vilémovi praví týž (p. 435), že mu poslové čeští při odchodu děkovali „de honoribus ab eo receptis“.

čtyr artikulů ve znění předloženém od Čechů. Poslové čeští, 1433
nevědouce sami, jaké bylo rozhodnutí koncilia, ukázali dopisy tyto poslům Basilejským (22 Září); kteříž se tím poněkud rozpakovali, nicméně vydali se konečně na cestu do *Cheba* (24 Září), a přijeli tam dne 27 Září.

V Chebě přicházely další zprávy o porážce Pardusově, a pravilo se, že padlo na 2000, prý lidí nejhorších a nejzoufalejších, kterých by zima ani horko, hlad, nahota, nouze ani na okamžení nebyla odehnala od vojska polního; také slyšelo se o zlé příhodě kněze Prokopa u vojště. Poslové Basilejští báli se rozdráždění lidu a z toho nebezpečenství pro sebe na cestě. Protož zůstali v Chebě déle, a žádali na poslích českých, aby zjednali bezpečnější průvody. Poslů českých došly zatím také od vojska u Plzně dopisy téhož spůsobu jako v Normberce; pročež žádali poslů Basilejských, aby jim pověděli, jaké bylo vyřízení koncilia o čtyrech artikulích, čehož oni však dle rozkazů sobě daných odepřeli. Dne 7 Října přišel opět dopis z ležení u Plzně, kterým se oznamovalo, že sněm nebude moci býti o sv. Lukáši, než teprv o sv. Martině (11 Listop.). Nyní odebral se Matiáš Lauda s knězem Martinem Chrudimským osobně do ležení u Plzně k vyjednávání bezpečných průvodů; toliko Prokop Plzenský zůstal s posly koncilia v Chebě.

Zrovna toho času navrátili se *Sirotci* ze svého tažení do Prus. Po zavření příměří dne 13 Září byli se dali od Bydhoště na zpátečnou cestu přes *Poznaň*, kdež byla vojsku vyplacena mzda i záškodné od úředníka krále polského k tomu zřízeného. Nejvyšší heitman *Jan Čapek ze Sán* s jinými přednějšími z vojska odebral se odtamtud ke dvoru krále Vladislava do *Sieradze*, kamž byl král odjel okolo sv. Bartoloměje (24 Srpna) *z Konína*, kdež byl meškal po nejdelší čas války v Prusích. Král přijal jej s velkou ctí, a daroval jeho i jeho průvodčí penězi, skvostnými šaty, nádobami zlatými a stříbrnými, koni pěknými i jinými věcmi. Teprv po několika dnech rozloučili se s dvorem jeho, a odjeli k vojsku, které zatím

1433 z Poznaně táhlo přímo k Čechám přes Slezsko. U *Hlohova*, kdež měli přejíti přes Odru, bylo jim to zabráněno měšťanstvem německým proti vůli Petra Šafránce, který tam byl heitmanem, i musili přejíti na jiném, neznámo kterém místě. Po příchodu do Čech táhli hned ku Plzni, a položili se ve zvláštním ležení proti ležení Táborů, tak že město zase bylo s dvou stran obstoupeno. Příchod jejich připadal na některý den krátce před sv. Havlem.[36] Když Matiáš Lauda a Martin Lupáč Chrudimský přijeli do ležení, sešli se tam již s nimi. Dne 15 Října navrátili se do Cheba se dvěma heitmany, kteří byli ustanoveni k průvodu poslů, jedním od Táborů, druhým od Sirotků.

Již o dva dni později (17 Říj.) dali se poslové koncilia spolu s českými na cestu z Cheba ku Praze. Chebští připojili k nim znamenitého souseda svého Mikuláše Gumerauera, který uměl česky i latinsky. Naproti tomu byl Stromayer odjel zpět do Normberka, kdež se proslýchalo, jakoby Čechové od Plzně chtěli opět vtrhnouti do Bavor. Měl o tom dáti výstrahu Normberským a jiným, i opozdil se s navrácením odtamtud, tak že přijel do Cheba, když byli poslové již odjeli, a dojev za nimi do Lokte, nemohl dále pro nedostatek bezpečného průvodu, toliko služebník Normberských výše zmíněný byl jel s poselstvem dále. Dne 22 Října [illegible] *poslové do Prahy*, a [illegible] opět jako [illegible] s velikými poctami. Opět vy-[illegible] ze Starého města naproti zástup jezdců až na dvě [illegible] a na městě [illegible] je konšelé, starší obecní [illegible] zbraně. Opět pro-[illegible] bezpečny, kdež připra-[illegible] s posly [illegible]

[illegible]

Pražského, kteří je opět poctili konfekty; a poněvadž byl tu 1433
chvíli *mor v Praze*, dali jim také mistři lékaři recepty a léky proti nákaze.

Poněvadž bylo ještě mnoho času do sněmu, který měl býti teprv o sv. Martině, psali poslové koncilia mezitím opět z Prahy rozličným knížatům okolním, aby i oni vypravili posly své do Prahy k sněmu tomuto; ale jen málokteří tak učinili. Vévoda rakouský Albrecht vzal výmluvu; knížata saští poslali jednoho doktora, který byl za předešlého sněmu v Praze; ten však roznemohl se na cestě, a teprv později přijel jiný místo něho. Biskup Vratislavský a knížata slezští poslali jednoduchého posla, a požádali několika sousedů Pražských k jednání některých věcí svých. Byliť sobě krátce předtím vyjednali rok jakýs v *Litomyšli* biskup Konrad, Bernard kníže Opolský a Vratislavští i Svídničtí, ku kterému jim Jan Baštín z Porostlé, držitel Náchoda, a Mikuláš Trčka z Lípy seděním na Homoli za Náchodem byli dali bezpečný list (20 Září) platný do sv. Havla, aniž víme, zdali se mělo jednati opět o vykoupení posádek českých na Němčím a jinde či o jakou jinou věc. Poslové měli od koncilia opět list znějící ke všem třem městům Pražským, a ohlášení jeho potkalo se opět s překážkami od Novoměstských. Když několik osob z poselstva dne 5 Listopadu přišlo na radnici Novoměstskou oznámit to a žádat, aby se konšelé všech tří měst sešli v jednom místě, řekli Novoměstští, ať prý ze Starého města a z Malé strany přijdou k nim na jejich radnici. Všeliké přimlouvání, nechtí-li na radnici Staroměstskou, aby aspoň přišli do kolleje Karlovy, nebylo nic platné. Patrně byla již zase nepřízeň mezi Starým a Novým městem; také pak opět kněz Jakub Vlk popuzoval lid Novoměstský proti poslům koncilia na svých kázáních. Poněvadž si konšelé Novoměstští nikterak nedali říci, sešli se konečně toliko Staroměstští a Malostranští na radnici Staroměstské, kdež jim poslové předložili věřící list svůj, a měl přitom řeč Martin Berruer děkan Turonský; potom pak navštívili poslové kollej Karlovu, a promluvil k duchovenstvu tam shromážděnému kanovník Jindřich Toke, jemuž od-

1433 pověděl mistr Buzek ze Kdyně, tehdy děkan fakulty artistské (9 Listop.).[37])

Sněm Svatomartinský sešel se opět jako o sv. Trojici u valném počtu pánů a zemanů, heitmanů a poslů z měst všech stran znajících se ku přijímání pod obojí spůsobou, jak z království českého tak dílem i z markrabství moravského. První dni jednalo se na něm hlavně o záležitosti zemské. Čechy měly asi od půl třetího roku jistou správu zemskou, tak zvaných dvanácti osob zvolených pro obecné dobré, jejichž moc byla však velmi nepatrná. Jevila se nejvíc jen v tom, že od těchto správců byly svolávány sněmy zemské, ač i to záleželo předně na dorozumění mezi vůdci stran a zvláště na svolení kněze Prokopa Holého. Rozličné pohnútky vedly ku poznávání potřeby, aby moc tato byla rozšířena: ale v popředí bylo, že se nevázanost polních vojsk Táborů a Sirotků stávala vždy nesnesitedlnější všem usedlým třídám obyvatelstva. Nejen vlažní podobojí jako pan Menhart z Hradce nebo jiní páni, kteří za poslednějších let z přinucení se stali podobojími a účastnili se také sněmu tohoto, pan Aleš Holický ze Šternberka, Aleš Škopek z Dubé, Hanuš z Kolovrat, Mikuláš Zajíc Budyňský, ale i šlechta, která od dávna stála při Pražanech nebo při Tábořích a Sirotcích, uznávala potřebu, aby záhubám země z nevázanosti té pocházejícím učiněna byla přítrž řádnou zákonnou mocí. Na sněmích o Novém roce a o sv. Dorotě roku předešlého (1432) bylo vynasnažení o to překaženo odporem Táborů a jmenovitě také Prokopa Holého. Od té doby popudily se mysli proti vojskům o mnoho více zádavami provozovanými v ležení před Plzní. Také Prokop Holý, poznav osobně surovost divoké vojenské chasy, přestal nyní odporovati zavedení nějakého lepšího řádu a odebrav se na ten čas od vojska do Prahy z příčiny sněmu, srovnal se

[37]) Den 9 Listopadu, feria II. ante Martini, udává rukopis Třeboňský A [illegible], jejž Cammerius (Monum. concil. I. 448) vypravuje bez udání dne. Datum 9 Listopadu, zaznamenané in margine v Monum. concil. I. 448, zakládá se na nedorozumění.

se šlechtou.[38]) Ostatně jednalo panstvo opatrně, aby neprojevilo vlastního úmyslu svého spůsobem příliš patrným. 1433

Po poradách pilných, které trvaly více dní, uzavřeli „páni a hauptmané vojsk a zemané, města i obce“ přídržící se čtyr artikulů zvoliti na místo posavadních dvanácti vládařů *„správce království českého i markrabství moravského“* s přidanou jemu raddou dvanácti osob; i zvolili k tomu pana *Alše z Risenburka* a *z Vřešťova*, pána starého rodu, ač nevelkého bohatství, který byl od prvního začátku jeden z předních mezi šlechtou stojící se Sirotky. Moc jeho měla býti s raddou zvolenou souditi a přetrhovati všeliké pře mezi jakýmikoli osobami dle práva každého stavu, mezi pány a zemany dle práv zemských, mezi městy dle městských práv, ve vojskách dle jejich řádu. Měl právo zříditi k tomu soudce po krajích, a co by ti nemohli zjednati, aby na něj a raddu jeho bylo vzneseno konečně, proti neposlušným pak vyzvati vojenskou hotovost toho kraje neb i více krajů. Správce zemský měl svolávati sněmy, přijímati poselství, dávati bezpečné listy platné za celou zemi, zavírati smlouvy a příměří, raziti minci a nařizovati čeho potřebí k obraně zemské. Na vydání potřebná k obecnému dobrému až do času sv. Jiří nejprvé příštího měl míti ode všech pánů, heitmanů, rytířů, panoší, měst i obcí ze všech zboží čili statků zemských po dvou groších z lánu, což nemělo býti svaleno na poddaný lid, jakožto příliš zhubený. Po sv. Jiří měl mu dáván býti desátý groš z úroků ze všech zboží královských neb zádušních, které by kdo držel, jakož i důchod z Hory. Daň ona měla vybírána býti po krajích. Moc pak tato správce a jeho raddy měla trvati do roka, po jehož uplynutí zůstavil si sněm potvrditi ji nebo změniti a v lepší spůsob uvésti.[39])

[38]) Zde nachází místo, co Pešina vypravuje dle starého rukopisu, jak položeno výše v pozn. 34.

[39]) Zápis sněmu o tom (vytištěný v *Archivu českém* III. 412) dán jest dne 22 Prosince, t. j. teprv ku konci sněmu. O dosazení správce zemského dává zprávu Carlerius (*Monum. concil.* I. 456) k 1 Prosinci: Martis prima Decembris Bohemi, pluribus diebus propter

1433 Po usnešeních těchto neb aspoň po prvních poradách k nim počalo se teprv vyjednávání s poselstvem koncilia. V pondělí dne 17 Listopadu učinili předně tři poslové čeští vypravení posledně do Basilee zprávu před sněmem o vyřízení svého poselství. Potom odebral se některý počet pánů, zemanů, konšelů a jiných osob ze sněmu ku poslům koncilia do hospody jejich, přivítali je mistrem Janem Rokycanou a zvali je, aby dne zejtřejšího vstoupili do sněmovního shromáždění. Sezení sněmu držela se jako předešle v síni kolleje Karlovy. Poslům koncilia dály se tytéž pocty, když přicházeli i když odcházeli, a každé sezení počínalo se vzýváním ducha svatého jako při sněmě o sv. Trojici. Při prvním sezení, do kterého poslové vstoupili v outerý dne 18 Listopadu, promluvil nejprve biskup *Filibert*, a po něm jal se hned *Jan Palomar*, jakožto hlavní řečník poselstva, předkládati sněmu, co bylo poslům od koncilia uloženo. Opakovav napřed, co a jak se dotud mezi koncilium a Čechy jednalo, oznámil, v jakém smyslu koncilium schválilo tři artikule krom přijímání pod obojí spůsobou, a že mají poslové moc o čtvrtém artikuli s Čechy jednati, když by se s tímto výkladem spokojili a slíbili vstoupiti v pouhou a prostou jednotu s církví, s doložením, že bez povolení církve přijímati pod obojí spůsobou nepřísluší. Poslové dle toho žádali předně odpovědi, zdali sněm k výkladu tří artikulů přistupuje: sněm však nechtěl odpovědi té dáti, pokud by neznal úmyslu koncilia také o přijímání pod obojí spůsobou. Po delším sporu o to, ve kterém Čechové povoliti nechtěli, oznámili tedy poslové nazejtří dne 19 Listopadu, že poví též o prvním artikuli, ač slíbí-li sněm, že když bude dosažen dobrý konec o všech čtyrech kusích, míní přijmouti pokoj a jednotu církevní. Odpovědéno k tomu

haec congregati et concilantes, *pronunciarunt* unum militem in gubernatorem dicti regni. Skutečně však se připomíná zvolený gubernator také (pag. 451) již 20 Listopadu, a musilo se tedy zvolení jeho státi ještě dříve, ač snad zavření plné o jeho moci nebylo ještě dokonáno. *Pronunciaverunt* znamená pak také důstojné prohlášení veřejné, ne zvolení.

hned Rokycanou ve jménu celého sněmu, že slibují, a veškeré 1433
shromáždění přisvědčovalo voláním: tak! tak! Nyní vyložil Jan Palomar všecky příčiny a výhody obyčeje přijímání pod jednou spůsobou, a oznámil, že nicméně, přijmou-li Čechové pokoj a jednotu a srovnají-li se ve všem jiném s vírou a řády církve, bude jim, kteří mají obyčej přijímati pod obojí spůsobou, dána toho svoboda a artikul ten uváží se v koncilii úplně; když pak i potom v žádosti své setrvají, koncilium propůjčí kněžím jejich svobodu, podávati pod obojí spůsobou osobám jsoucím v rozumných létech a zbožně toho žádajícím.

Podání toto patrně zůstávalo daleko za přáním Čechů, které byli předložili koncilii po poslích svých. Sněm vzal o to potaz, a nazejtří dne 20 Listopadu žádáni jsou poslové po několika pánech, heitmanech i zemanech, aby se odebrali do kolleje Karlovy, kdež očekával je v jedné jizbě správce zemský a radda jeho i více jiných přednějších osob, zřízených od sněmu, kteříž Janem Rokycanou žádali jich o nějaké jasnější vyložení. Poslové po delším zpěčování vyžádali si odkladu do zejtřka; kteréhožto dne (21 Listop.) uvedeni opět ke správci zemskému a zřízencům, žádali, aby svoláno bylo plné shromáždění sněmu. To se stalo ve dvou hodinách, a poslové tázali se předně opět, zdali sněm, když bude míti konec o všecky čtyry artikule, chce zavříti pokoj se všemi národy křesťanskými a přijmouti jednotu církve. Opět slíbilo celé četné shromáždění jednomyslně, a na to auditor Jan Palomar přečetl jistý spis, obsahující výklad na některá slova ve čtyrech artikulích, s vyslovením ochotnosti k vyložení dalšímu, byla-li by ještě o čem pochybnost. O přijímání pod obojí spůsobou pravilo se v něm, že se nemíní pouhé trpení jeho Čechům, nýbrž povolení z moci církve. O trestání hříchů dopouštěli poslové jistou měrou, co bylo praveno od některých kněží českých, že může někdy Bůh roznítiti srdce lidí soukromých ku pokárání vyšších, ale o tom že nelze učiniti zákon a není dobře mnoho o tom jednati, aby se nezavdávala záminka k odbojům. O svobodě kázání uznávali, že v Čechách nezřízené užívání moci představených duchovních zapovídá-

1433 nim jeho zavdalo velkou příčinu k minulým bouřím. ale proti nadužívání tomu že jsou prostředky dány zákonem. totiž odvolání k vyššímu. K artikuli o světském panování duchovenstva vykládalo se. co přísluší duchovním při správě statků zádušních činiti samým. co skrz světské úředníky. a toho více.[40] Sněm vzal si čas na rozmyšlenou. a již pozejtří potom. v pondělí ráno (23 List.). přišli k poslům někteří zřízenci. duchovní i světští. s oznámením. že se sněm pozastavoval na některých věcech a na některých slovech. která se mu viděla býti pro království nelibostejna. Dálo se následkem toho vyjednávání mezi duchovními českými a posly koncilia o změny v artikulích. jehož účastnili se s české strany mezi jinými Jan z Rokycan. Prokop Holý. Petr Engliš. [illegible] kněz Ambrož z Hradce. Martin Lupáč a Prokop Plzenský.

Jednalo se hlavně [illegible] artikul [illegible] se přijímání svatosti pod obojí [illegible] položeno [illegible] království a markrabství [illegible] města [illegible] měšťa [illegible] přijímalo pod [illegible] koncilia [illegible] předepsáno [illegible] svatosti pod obojí [illegible] nemohou se [illegible] však [illegible] zavření [illegible] a poněvadž [illegible] způsobem všem [illegible] království a mar- [illegible] spasitelné [illegible] způsobem ve [illegible]

[illegible] změn. než s někte- [illegible] následkem [illegible] [illegible] III. [illegible] Jedná [illegible]

podaném od sněmu koncilii, jakož i aby bylo osvobozeno také 1433
podávání svátosti dítkám. K prvnímu svolili poslové koncilia, jakožto k věci nepodstatné; v příčině druhé však nechtěli se nijak vysloviti. Po rozpravách třídenních o těchto věcech podali konečně poslové Basilejští zřízencům českým dne 26 Listopadu jistý určitý návrh smlouvy čili *kompaktat*, jinak konkordat, která měla býti zavřena mezi koncilem s jedné strany a sněmem království českého a markrabství moravského se strany druhé.

Dle návrhu tohoto měl předně sněm český a moravský ve jménu všech přidržících se strany pod obojí slíbiti pokoj a jednotu s církví. Jak by se to stalo, měli poslové ve jménu koncilia ohlásiti pokoj obecný mezi Čechy a celým ostatním křesťanstvem, zdvihnouti všeliké nálezy proti Čechům a rozkázati, aby jich nikdo nehanil pro minulé věci, nýbrž aby byli jmíni za zbožné a poslušné syny církve. Následovalo dále ustanovení koncilia o přijímání pod obojí spůsobou, jímž se Čechům a Moravanům, ten obyčej majícím, srovnaným ve všem jiném s církví obecnou u víře a v řádech, propouštěla svoboda jeho, pokud se týkalo osob dospělých, s vyhražením, že se má v příčině přikázání státi další uvážení a konečné rozhodnutí v koncilii. Dokládalo se, že měli na ten čas poslové a po konečném tomto uvážení koncilium samo vydati list, aby nikdo pro přijímání pod obojí spůsobou Čechům neutrhoval na cti. Vykládaly se potom ostatní tři artikule od slova k slovu tak, jak bylo ustanoveno koncilem samým. O trestání hříchů podotýkalo se, že se nemá díti od osob soukromých, než od těch, kterým přísluší moc soudní dle zákonů. O svobodném kázání slova božího, že se nemá rozuměti svoboda nevázaná, než že má svobodně, ale zřízeně a věrně kázáno býti od kněží a jahnů schopných, svými vyššími k tomu povolaných, bez ujmy moci biskupovy. O světském panování kněží, že nevadí, aby kněží neřeholní drželi statky zděděné neb jinak právem soukromým nabyté, a že lze kostelům míti statky světské, jichž jsou kněží toliko správci a mají je spravovati věrně, jiné však osoby že je osobovati

1433 sobě bez viny svatokrádeže nemohou. K tomuto výkladu tří artikulů, zněl návrh smlouvy dále, že sněm přistupuje a jej přijímá; poněvadž se však mnohým vidí, že v příčině věcí v kusích těch obsažených mnoho panuje zlých zvyků a neřestí, že jest úmysl sněmu zasaditi se o napravení těchto neřestí v koncilii po poslích svých, což poslové koncilia schvalují; neb že koncilium k napravení obyčejů míní obrátiti svou pilnost. Po přestání válek o víru že uznávají obě strany za prospěšné, aby také o jiné jakékoli příčiny hledělo se obnovení míru přátelským jednáním buďto v koncilii buď jinde. Na stvrzení pak toho všeho aby poslové zjednali bullu koncilia, listy ke všem sousedním knížatům a obcím a všecko jiné, čeho by bylo potřeba; rovněž od království a markrabství aby byly dány listy s pečetmi, i aby prohlášen byl pokoj veřejně. — K návrhu hlavní smlouvy tohoto obsahu byl přiložen spis výše zmíněný, jejž byli poslové koncilia čtli ve shromáždění sněmu dne 21 Listopadu, jakožto výklad čtyr artikulů, s jedinou změnou, že v něm položena jsou o přijímání pod obojí spůsobou slova „užitečné a spasitelné“, však ve spojitosti jinači, než dle přání Čechů.

O návrzích těchto rozjímali duchovní čeští ten a druhý den, a předložili poslům koncilia v sobotu dne 28 Listopadu krátký spis, obsahující výklady a dodatky, s kterými když by byly přijaty, mínili k návrhu kompaktat přivoliti. Podstata toho byla, že co se týče srovnání ve víře a v řádech, Čechové rozumějí vírou všecku pravdu založenou v písmě svatém a v učení církve dle zdravého rozumu, řády pak církve obecné že rozumějí řády, které se obecně zachovávají při službách božích, ne však řády zvláštní, které jsou v rozličných zemích rozličné, vymiňujíce sobě, kdyby někteří z království nebo markrabství nepřijali hned řádů obecně zachovávaných, aby to nebylo na ujmu pokoje a jednoty, než aby ti mohli dále o to jednati s konciliem. Myslilo se přitom na zvláštní řády Táborů. O tomto předložení jednalo se téhož dne odpoledne u veliké síni kolleje Karlovy, kdež byl shromážděn veliký počet pánů, heitmanů a jiných osob. Poslové

přivolili k obsahu tohoto spisu, a toliko o zvláštní mínění 1433
Táborů, že jest víra obsažena v písmě svatém, strhla se prudčejší hádka. Auditor Jan Palomar pravil, věřiti dle svatého písma že tvrdili všichni kacíři ano i Saraceni, ale to že nepostačí, nemá-li církev býti soudcem; každý žeby chtěl písmo vykládati dle své hlavy; tím žeby se otevřela cesta bludům a díra, kterou by se vždycky mohlo vyklouznouti. Proti tomu Petr Engliš připomínal soudce umluveného v Chebě, a pravil, Čechové že nechtí otevříti díru k vyklouznutí, ale poslové žeby rádi Čechy vstrčili a zapletli do pytle.

Poněvadž se opozdilo, pokračovalo se týmž spůsobem v hádání o to v pondělí dne 30 Listopadu. Sněm trval již tři neděle, a mnozí páni, zemané a poslové z měst byli již zase nevrlí na dlouhé meškání v Praze pro velké outraty jakož i pro mor, který zle řádil ve městě. Bylo proto netrpělivě naléháno brzy na posly koncilia, brzy na duchovní české, aby se konečně srovnali. Pod tlakem tím kněží čeští, vzavše potaz mezi sebou, oznámili, že jsou hotovi, k návrhu kompaktat přivoliti, když bude od poslů uveden ve znění Čechům neurážlivé, a když poslové svolí, že což by Čechové dále v koncilii jednali, ve všem má býti soudce hned z počátku s nimi umluvený. K čemuž když poslové svolili, daly sobě obě strany ruce na zachování toho, co bylo dotud umluveno. Z české strany učinilo to několik přednějších kněží Pražských, mezi nimiž Rokycana, rovněž Táborských i Sirotčích na místě všech jednostejně smýšlejících, ač s podotčením Engliše a jiných, že posud všecky těžkosti nebyly odstraněny. Ovšem nebyla to smlouva dokonaná, pokud nebyla přijata plným shromážděním sněmu, a protož naskytly se brzy zase další nesnáze.

Okamžitě myslili světští na sněmě, že v příčině náboženství jsou žádosti jejich splněny, a protož zváni jsou dne 2 Prosince odpoledne poslové koncilia do shromáždění raddy zemské a jiných zřízenců sněmu, a vyslovena jim ochotnost jednati o pokoj, jakož že o jednotu jest nyní smluveno. Poslové pravili, že jsou hotovi zjednati bullu koncilia a listy okolních knížat na mír obecný v příčině víry, a žádali, aby bylo hned

1438 zdviženo obležení *Plzně,* o jiné pak spory zvláštní aby se ustanovil rok někde blízko hranic českých, jak bylo v návrhu kompaktat položeno. Zároveň odevzdali nově upravené znění umluv, žádajíce stvrzení jich od sněmu. Tu se hned ukázal rozdíl v mínění; nebo vláda a sněmovníci čeští nepokládali války s Plzenskými za pouhou při o víru, jakož také nebyla. Plzenští a jiní strany pod jednou byli pomocníky císaře Sigmunda, jehož Čechové posud nepřijali za krále. Rovněž shledaly se ve znění umluv všelijaké nedostatky, v příčině žádosti, aby bylo přijímáno pod obojí v celé zemi, v příčině slov „užitečné a spasitelné“, v příčině pojmu víry; zvláště však spůsobila nelibost stavů světských slova, že statky duchovenstva nemohou od jiných zadržovány býti bez viny svatokrádeže. Nepopírala se pravost toho výroku (proto nebyli kněží čeští prvé činili námítek proti němu), ale pravilo se, že jest urážlivý, totiž proti tehdejším držitelům statků těch, o nichž poslové koncilia sami nebyli toho zdání, žeby se na nich mohlo jednoduše žádati navrácení jich. Stížnost na to byla poslům přednesena od správce zemského a raddy jeho i jiných zřízenců v opětné schůzi dne 3 Prosince, a spor o to byl veden s velkým rozhorlením obou stran po dva dni. Konečně slíbili poslové tu věc opatřiti se ctí země, až by se došlo konce o jednotu a o pokoj (4 Pros.).

Radda zemská a ostatní shromáždění v kolleji Karlově spokojili se zatím, a svolili, aby se pokračovalo v jednání o pokoj. Poslové koncilia opětovali ihned svou žádost, aby bylo zdviženo obležení Plzně; ano navrhovali, aby polní vojska Táborů a Sirotků byla rozdělena po městech neb aby jinak se s nimi naložilo; neb že zůstanou-li pohromadě, budou v dobývání sobě špíže škoditi buď domácím buď sousedům, a zachování míru nebo příměří nebude možné. Toho dne nedostala se jim k tomu odpověd pro krátkost času. Nazejtří (5 Pros.) správce zemský a radda i jiní zřízenci, s nimiž z duchovních byli toliko Rokycana, Prokop a Ambrož, později také Engliš, žádali, aby se ustanovil obecně spůsob stvrzení míru od jedné a druhé strany; ale jednání se přetrhlo opět, když

předce zase bylo žádáno na poslích koncilia, aby se vyslovili 1433
v příčině statků duchovenstva; čehož oni se zpěčovali a počali žádati bezpečného průvodu k odjezdu. Stavové shromáždění vzali potaz mezi sebou, který trval až do tří hodin po západu slunce, a strhlo se prudké hádání mezi nimi, když mistři učení Pražského mezitím se vyslovovali o znění artikulů podávaném od poslů koncilia, veskrze je schvalujíce, a na ně se odvolávali někteří páni, usilujíce i s pohrůžkami, aby se na podání tom přestalo, jiní však tomu odporovali. V neděli den potom (6 Prosince) bylo ráno shromáždění sněmu, a odpoledne opět schůze raddy a zřízenců. Ve schůzi této byly zase prudké hádky; strana usilující o mír dala se v pohrůžky proti kněžím Ambrožovi, Korandovi a Englišovi; čímž správce zemský Aleš z Risenburka pohnut, kázal povolati kata do kolleje, hroze na místě dáti stíti každého, kdoby činil povyky. Na Novém městě bylo obávání, že se lid vzbouří.

Konečně stalo se uzavření, dle něhož správce zemský s raddou svou a s nimi Rokycana, Martin Lupáč a Prokop oznámili poslům dne 7 Prosince, kterak města a hrady přídržící se císaře a zvláště Plzenští straně jejich pro přijímání pod obojí spůsobou učinili tuze mnoho křivdy a nátisků, a protož že s nimi jinak nemohou zavříti mír, než poddají-li se správci zemskému a slíbí jemu poslušnost, přistoupí ku přijímání pod obojí spůsobou a zaplatí škody a útraty válečné. K domluvám poslů proti tomu činěným slibovali druhého dne potom (8 Prosince), ve příčině škod a náhrad býti povolnými, poddají-li se Plzenští druhým dvěma výminkám, od nichž upustiti nechtěli, odvolávajíce se k tomu, žeť míní vždy žádati od koncilia výhradného rozdávání svátosti pod obojí v celém království. Poslové odporovali tomu, a po námítkách marně činěných navrhli dne 9 Prosince, žeby jeli do Basilee, aby sobě vyžádali nových nařízení od koncilia, a potom aby byl sjezd o sv. Matěji (24 Un.) buď v Normberce nebo v Řezně, ku kterému by přišli poslové Čechů s plnou mocí a poslove koncilia i knížata okolní, do toho pak času aby bylo příměří

1433 se všemi, také s Plzenskými, byť vojska zůstala ležeti před městem, ale aby nečinili útoků jedni na druhé. Ku příměří tak dlouhému nechtěli Čechové svoliti. Odporoval tomu jmenovitě nejvyšší heitman Sirotků, Jan Čapek ze Sán, na sněmě přítomný. Místo toho oznámeno poslům dne 10 Prosince, že se bude přímo vyjednávati s Plzenskými, buď že správce zemský sám se k tomu odebeře do ležení, s nímž by mohli poslové vypraviti někoho od sebe, nebo aby Plzenští poslali do Prahy pod bezpečným průvodem. Přitom vyslovena ochotnost ke stvrzení umluv, pokud se týkalo jednoty u víře a také k zavření pokoje obecného se všemi okolními, s domácími však v Čechách i na Moravě jen pod výminkou, aby přijímali pod obojí spůsobou. Následkem toho čtly a porovnávaly se dne 11 Prosince umluvy o čtyry artikule ve schůzi poslů s předními z kněžstva českého, mezi nimiž byli Rokycana, kněz Prokop, Engliš, Martin Lupáč, Mikuláš Biskupec (Pelhřimovský) a kněz Ambrož z Hradce; po některých pak těžkostech stalo se jakéž takéž srovnání, a uzavřelo se dáti je napsati na čisto.

Mezitím bylo se však již mnoho sněmovníků vzdálilo z Prahy, pročež se správci zemskému a raddě jeho nevidělo býti možné přivésti jednání ve jménu sněmu ku konci; dali tedy žádati poslů, aby prodleli v Praze až do Nového roku, ku kterémuž času chtěli sněm položiti nově (12 Pros.). Rádi nerádi, musili se poslové spokojiti, a zatím prodlilo se také vyjednávání s Plzenskými. Teprv 18 Prosince vyjeli plnomocníci k tomu určení z Prahy, ne správce zemský sám, jak se zamýšlelo prvotně. Měliť Plzenští býti vyzváni, aby vypravili oni některé posly pod bezpečenstvím do Prahy k umluvení se se sněmem. Plnomocníkům českým na cestě k Plzni sloužil za bezpečný průvod Konrad purkrabí Karlšteinský, nástupce (tuším jen prozatímný) v tomto úřadě po panu Zdeslavovi Tluksovi z Buřenic, jenž byl zemřel dne 20 Července toho roku. Poslové koncilia vypravili dva dni potom (20 Pros.) jednoho ze sebe, Martina Berruera, děkana Turonského, do Basilee, aby učinil prozatímnou zprávu o posavadním vyjedná-

vání. Umluvy o Plzeň se však nedocílilo. Vojska ležící před 1433
městem byla se po výpadě Plzenských dne 1 Září zavázala pod přísahou, neodtáhnouti odtud leč po dobytí města. Smýšlení pak vojsk nebylo vůbec příznivo míru; nebo byl-li mír zavřen, nastávalo nevyhnutedlně rozpuštění vojsk, jak již naráželi na to poslové koncilia v Praze ve svém jednání o pokoj; mnozí však z bojovníků Táborských a Sirotčích nevěděli prý, kam se potom obrátiti; kteří z nich byli cizinci, musili se ve vlastech svých báti šibenic, kdyby se do nich navrátili.[41]) Také pak heitmaní, jako Jan Čapek ze Sán, který se toho času, nepochybně zároveň s plnomocníky, odebral z Prahy zase do ležení,[42]) nemínili aspoň povoliti Plzenským smlouvy pod lehkými výminkami. Tudy přišlo, že nechtěli dopustiti smlouvání Plzenských po poslích do Prahy, a odepřeli jim bezpečného průvodu k tomu, než aby jednali tudíž v ležení s vůdci vojska. Purkrabí Karlšteinskému nedopustili s Plzenskými jinak mluviti než u přítomnosti dvanácti osob z vojska. Plzenští však vyjednávání s vojsky zamítli, a oznámili, že se míní brániti dále.

O *Novém létě* roku 1434 sešel se znova *sněm* český val- 1434
něji následkem nového provolání a vyzvání učiněného správcem zemským zvláště k městům, jichž poslové byli předtím již skoro všichni opustili Prahu. Nedíc o Plzni, mělo zavření míru obecného a přiznání se Čechů k jednotě církve vlastní překážku v neurčitém a nedostatečném spůsobu splnění žádostí českých, kterého poskytoval návrh kompaktat. Rozhodnější

[41]) Johannes de Segovio (*Monum. concil.* II. 593) píše: Referebat deinde (Jan Palomar ve zprávě činěné v koncilii dne 15 Unora 1434), quod post recessum magistri Martini (t. Berruera, děkana Turonského) unus ex sacerdotibus ivisset ad exercitus Pilznam obsidentes; qui eis praedicaverat, nullo modo pati debere, ut tractatus pacis concluderentur, quia nihil aliud sequebatur, nisi ornari furcas de corporibus eorum. Etenim si remitterentur exercitus, prout instantiam faciebant oratores concilii, ex quo eorum multi non habebant domicilium, propter praedas et spolia aliaque eorum forefacta oportebat contra eos procedi ad furcas et ad ignem.

[42]) Dne 22 Prosince 1433 dán jest od něho list „v poli u Plzně“. Viz *Archiv český* III. 508.

1434 zastavatelé čtyr artikulů nebyli tak nejapni, aby byli nepozorovali nebezpečenství „přehození ohlávky“, kterou na ně strojilo koncilium Basilejské dle slov Palomarových, a chtěli tedy předce konečně míti napřed větší jistotu a nezanechávati příliš mnoho na rozhodnutí koncilia teprv po zavření míru. Protož počalo se hned 1 Ledna vyjednávati s posly koncilia v užší schůzi asi dvadceti osob o některé změny v posavadním návrhu kompaktat, týkající se vesměs přijímání pod obojí spůsobou. Z kněží účastnili se schůze této jen čtyři: Rokycana, Engliš, Ambrož a Příbram: ostatní byli světští z panstva i z měst, mezi nimi na předním místě správce zemský Aleš a větší počet radd jeho. Jednalo se opět o slova „užitečné a spasitelné“, aby položena byla ve smyslu, jakého si Čechové přáli, o podávání dítkám, aby bylo určitě slíbeno, že se o něm bude jednati v koncilii dle soudce v Chebě umluveného, o otazce, zdali přijímati pod obojí jest přikázáním, aby bylo položeno, že dokáží-li toho Čechové, bude přijímáno tak v celém křesťanstvě, konečně pak o výhradném přijímání pod obojí spůsobou v celém království a markrabství. Rokování trvalo tři dni, a dálo se se značným rozhorlením jedné i druhé strany. Poslové koncilia nechtěli změniti ani nejmenšího, pokládajíce duchovní české již jako za zavázané rukou dáním spokojiti se s kompaktaty v jich spůsobě, a zvláště ponévadž prý poslové v domnění, že se již nic měniti nemá, oznámili vše koncilii po soudruhu svém, děkanu Turonském. Ve schůzi třetí, dne 3 Ledna, dávali na vyvolenou, aby Čechové buď kompaktata přijali a stvrdili, buď poslali o všecko opět posly ku koncilii, buď konečně aby byl sjezd v některém místě, ku kterému by Čechové i koncilium vypravili posly s plnou mocí.

O konečné rozhodnutí sněmu konaly se nyní porady ve čtyrech rozdílných sborech, mezi pány totiž, mezi kněžstvem a mezi mistry učení Pražského; asi pak 9 Ledna nebo některý z prvních dní potom bylo plné shromáždění sněmu, ve kterém stavové světští žádali slyšeti dobré zdání kněží a mistrů. Mistři učení Pražského, kteří se většinou od prvního

počátku klonili ku povolnosti, radili, aby se sněm spokojil 1434
návrhem kompaktat, jak na ten čas byly. Od nich mluvil mistr *Jan Příbram* svým obyčejným spůsobem horlícím; pravilť, že pod věčným zatracením nevyhnutedlné jest, podávanou jednotu s církví přijmouti. Po něm tázán byv *Jan Rokycana,* ve jménu duchovenstva, v dorozumění zvláště se všemi přednějšími kněžími Starého města Pražského, ukázal na zlé následky, kterých se bylo báti, buď že sněm kompaktata přijme nebo nepřijme. Nepřijme-li, že bude dále hubena země, hlad a mor že budou dále zůřiti, a zvláště že bude nedostatek kněží (protože nebylo biskupa v zemi k svěcení), čímž všecko dobré bude hynouti. Přijme-li sněm kompaktata a tudy svobodu přijímání pod obojí spůsobou, jak jí rozumějí poslové koncilia, totiž aby kněží, jimž se líbí, rozdávali, a laikové, jimž se líbí, přijímali pod obojí, jimž pak se nelíbí, pod jednou spůsobou; tehdy že zase jest se obávati mnohých nebezpečenství; v duchovenstvu i v lidu že budou stálé různice, když jedni tak, a druzí onak přijímati pokládati budou za lepší; staří faráři že přijdou a budou podávati pod jednou spůsobou, mnozí lidé přijímající nyní pod obojí budou přijímati pod jednou, však žeť svoboda; strach z toho nových válek domácích; také za posledního času krále Václava že bylo v Praze v jedněch kostelích podáváno pod obojí, v druhých pod jednou spůsobou, a nemělo to stálosti; jedna strana vypuzovala druhou. Protož, pravil, já vyznávám nevědomost svou; nevím, co jest nyní lépe voliti; ale osvědčuji pro případ, že by nás kněží chtěl někdo viniti, jako bychom my rušili jednotu, že nebráníme vám přijmouti, co uznáte za dobré; toliko vystříhejte se škody a nebezpečenství. Obrátil se zvláště také ku Pražanům, a přimlouval jim, aby se na něj neohlíželi, než coby shledávali užitečného církvi svaté a svého dobrého, toho aby se přídrželi. Velká většina sněmu po uvážení jedné i druhé rady uzavřela setrvati při svých žádostech, i oznámeno to poslům koncilia, kteříž následkem toho přetrhli vyjednávání a žádali, aby jim byl dán svobodný průvod k odjezdu ve příští pátek dne 15 Ledna. Sněm požádal jich, aby odjeli ještě

1434 o den dříve, protože jeden z heitmanů, který je měl provoditi, nemohl déle čekati pro nějakou zvláštní příčinu.

Poslové měli potomní dni ještě jednu schůzi s menším počtem osob, ve které Čechům dokazovali, že se nevyhnutedlně budou musiti sjednotiti s církví a podstoupiti poslušenství. Nepopíral toho Rokycana, poněvadž k tomu vedly zásady pravověrnosti, kterých se strana pod obojí nikdy odříci nemínila, ale pravil, nyní že se nehodí čas k tomu. Sněm český ostatně potom v opětném shromáždění uzavřel vypraviti *poselstvo do Basilee,* aby žádosti, o něž darmo bylo jednáno s posly, předložili koncilii samému. Poslové koncilia, žádáni jsouce, aby poselstvu tomu propůjčili svobodný průvod do Basilee, svolili k tomu, a rozžehnali se konečně se sněmem. Dne 14 Ledna odjeli z Prahy, jinou cestou než byli přijeli, nejspíš že nedůvěřovali vojskům ležícím u Plzně, aby nebyli přepadeni některým zástupem při dalekých výjezdech odtamtud na špíži. Provázeni jsouce z Prahy pány Menhartem z Hradce a Alšem Holickým, konšelem Staroměstským Janem Velvarem, Matiášem Laudou z Chlumčan a více jinými, přijeli na noc do *Roudnice,* kterou po smrti arcibiskupa Konrada držel vždy Jan Smiřický. Odtud zajeli až na blízko pomezí saského, nejpodobněji do Oseka, který byl v moci Míšňanů, a při pomezí saském jeli dále přes města a hrady náležející straně pod jednou, tedy nejpodobněji přes Most, Kadaň a Loket do Chba.[44])

Ačkoli bylo s posly vyjednáno v Praze, že měli poselstvu českému do Basilee zjednati bezpečný průvod do počtu desíti koňů, však po odjezdu jich uzavřel sněm dne 19 Ledna vypraviti posla jen jednoho, *Martina Lupáče* faráře Chrudim-

[44]) Johannes de Segovio (592) praví: Et tandem adducti per viam non primam, sed pervenientes ad Saxoniam, castris ac civitatibus fidelium honorifice recipientibus eos, steterant in Egra oc. Slovy *ad Saxoniam* nemusí se zde rozuměti, žeby byli jeli do Sas, zvláště poněvadž při castra et civitates *fidelium* dle vší podobnosti myslí se na věřící (t. j. strany pod jednou) v Čechách. V Chebě byli poslové již 22 Ledna a snad o den dříve. Cesta přes Sasy byla by nepochybně trvala déle.

ského, k němuž přidán jeden služebník, jménem tuším Přech.[44]) 1434
Poněvadž se poslové koncilia v *Chebě* zdrželi více dní, dojel jich tam Martin Lupáč některý den ku konci měsíce Ledna, a hned první den potom jeli pospolu do Basilee. Vyjednávání tím spůsobem s české strany nebylo ještě úplně přetrženo; ale nebylo čáky, žeby na ten čas k čemu vedlo. Poslové koncilia, když se jich kněz Martin Lupáč tázal v Chebě, zdali svolí koncilium k výhradnému přijímání pod obojí spůsobou v Čechách, odpověděli mu, nejede-li pro nic jiného do Basilee, že jede darmo. Koncilium pak samo zanášelo se tu chvíli již více jednáním o prostředky k válce s Čechy než o mír, majíc na péči vybavení *Plzně*.

Obležení města tohoto bylo některý čas v měsíci Prosinci minulého roku, jak se zdá, řízeno zase knězem Prokopem Holým, který však již někdy ku konci roku odtamtud opět se odebral do Prahy, aby se účastnil posledního jednání sněmovního.[45]) Kdysi po marném vypravení poslů z Prahy k vyjednávání s Plzenskými, buď ku konci měsíce Prosince nebo při začátku Ledna, předsevzalo vojsko obléhající útok na zdi městské; ale Plzenští, sebravše se v síle znamenité, odrazili je, zabili jim na sto mužů, a učinili za nimi výpad z města. Přitom vzali Sirotkům mezi jiným velblouda, kterého jim byl daroval král polský při navrácení jich z Pruska. Rozezlení bojovníci pomstili se na dvou zajatých Plzenských, jimž osekali ruce a tak je propustili zpět do města; Plzenští pak splatili to osekáním tří zajatých z vojska obléhajícího.[46]) Přes to

[44]) Tomáš z Haselbacha (*Monum. concil.* I. 735) píše jej Przsko.

[45]) Die Carleria (*Monum. concil.* I. 466) nacházel se Prokop ještě dne 12 Prosince 1433 v Praze, jakž jest o něm i zmínka výše při tehdejším vyjednávání s posly koncilia. Musil se tedy teprv po tomto dni odebrati k Plzni. Později vypravuje Oldřich Stöckel v dopise dne 19 Un. 1434 (v Palackého *Urkd.* II. 403), že byl Prokop při novém svolání sněmu k Novému roku poslán od vojsk do Prahy, aby umluvu s posly koncilia překazil. Tunc isti de praedicta obsidione miserunt Procopium, inimicum pacis, cum aliis suis ad civitatem Pragensem, qui impediverunt hoc sanctum opus unitatis et pacis.

[46]) Johannes de Segovio 581.

1434 nacházeli se Plzenští u velké nouzi pro nedostatek potrav, tak že se s české strany očekávalo brzké vzdání města s velkou jistotou. Krom častých dopisů Plzňanů samých dostalo o tom koncilium návěští od *Martina Berruera*, který poslán byv od druhých plnomocníků koncilia z Prahy napřed, dne 16 Ledna 1434 činil v Basilei zprávu o pořízení jich tamějším až do jeho odjezdu. Zpráva tato byla taková, že si koncilium dle ní představovalo, jako by kompaktaty o čtyry artikule byly od Čechů již přijaty a jen obležení Plzně jako by bylo ještě překážkou míru, ve kterémžto ohledu Berruer líčil smýšlení panstva a jiných stavů v Čechách jak nejpříjemněji, svádėje vinu posavadního nedohodnutí až příliš výhradně jen na vojska polní.

1433 Toho času přebýval již ode tří měsíců císař *Sigmund* v Basilei. Po korunování svém v Římě (1433 31 Kv.) byl psal odtamtud dne 6 Června roku 1433 stavům českým, světským i duchovním, oznamuje jim radost svou ze začatého jednání jejich se sborem Basilejským, omlouval se, že pro veliké věci říšské nebyl mohl přijeti do Basilee, aby se zároveň s poselstvem jejich jednání toho účastnil, přimlouval jim, aby ze sněmu tehdáž nastávajícího o sv. Trojici opět vypravili poselstvo ku koncilii, a sliboval pospíšiti tam nyní rovněž. Psaní toto mohlo dojíti do Prahy teprv asi, když se poslové koncilia poslaní k sněmu onomu již zase hotovili k odjezdu z Prahy, ne-li když již byli odjeli; a císař Sigmund ještě i tehdáž meškal v Římě. Teprv ku konci měsíce Srpna odjel odtamtud, a dal se na cestu do Němec; ale zaneprázdněn jsa pořád ještě svými záležitostmi s Benátčany a jinými, zdržel se opět delší čas ve Ferraře. Mezitím byla rozepře mezi koncilíem a papežem *Eugeniem* zašla tak daleko, že koncilium položilo papeži lhůtu, do které měl se sám dostaviti v Basilei; sice minilo jej prohlásiti za ssazena. Sigmund hleděl to zabrániti, poněvadž se byl papeži zavázal hájiti jej při jeho důstojenství. Také dal se konečně v měsíci Říjnu na cestu, spěchaje, aby přijel do Basilee, dřív než by lhůta došla, chtėje býti prostředníkem. Mnoho průvodčích jeho, hrabat, pánů a

rytířů nemohlo mu postačiti v jízdě, tak že zemdlených musil 1433
zanechati na cestě, ano několik jich zemřelo. On sám však o osmnácti koních přijel do Kostnice, a odtud přepravil se po vodě do Basilee, tak že přijel dne 11 Října, kteréhožto dne lhůta docházela, v jednu hodinu po poledni. Ihned odebral se do shromáždění koncilia, které se na rychlo sešlo, v obleku dosti chatrném, jak přijel, a zjednal snadno odklad a další vyjednávání svým prostřednictvím.

To bylo v čas, když se druhé poselstvo koncilia nacházelo na cestě své do Čech ve Chbě, a když se v Basilei vědělo již o porážce Pardusa v Bavořích, ovšem pak o rozezlení vojsk českých tím větším proti Plzni. Císař z té příčiny horlil proti Čechům, a při sklonku měsíce Listopadu vyjednával s koncíliem, aby se sehnalo na rychlo 2000 zlatých pro Plzenské na zakoupení potrav, i aby bylo opatřeno vojsko k vybavení města z jara, jak nejdříve by bylo možno. Žádal také, aby koncilium obnovilo nálezy proti těm, kteří by Čechům prodávali sůl neb jiné věci; neb že přes zákazy posavadní mají Čechové všeho na zbyt, tak že i odprodávají jiným; rovněž proti sousedům Čechů, kteří s nimi o své ujmě zavřeli příměří, odvádějí jim roční poplatky a dopouštějí poddaným svým konati jim vojenské služby. Není výslovného svědectví o tom, pokud se koncilium zachovalo dle tohoto přání; Sigmund však najímal v prvním čase potom žoldnéře až do počtu 1200 koní, kteříž měli do sv. Antonína (17 Led.) býti v Čechách, spojiti se tam s pány strany pod jednou a dobyti přístupu k Plzni, aby se tam vpravily nové zásoby.

Po příchodu děkana Martina Berruera do Basilee žádalo koncilium císaře Sigmunda hned nazejtří po zprávě od něho učiněné (13 Led.), aby se odebral blíže ke hranicům českým do Normberka, v domnění, že by tímto přiblížením se jeho mohl spůsoben býti malý jen ještě potřebný nátlak na sněm český, aby dokonal smlouvu o mír, ano žeby se tím osmělili věrní jeho a jiní v království, kteří si pokoje přáli, tak že by jej pokojně beze všeho krveprolití uvedli do země a dosadili na trůn. Koncilium podávalo mu k tomu pomoci své

1434 na zapravení útrat, chtíc uložiti sbírku na duchovenstvo. Císař se však podivil této žádosti, protože dle návěští, jež on měl z Čech, nestály věci tak pěkně, jak je posel koncilia vypisoval. Když legat Julian, který mu žádost koncilia přednášel v čele jiných, přivedl řeč na to, žeby pokojně mohl vejíti do Čech, poznamenal se císař křížem jako na zažehnání toho od sebe co věci nebezpečné. Pravil svým častým příslovím, že každý jest raději vyznavačem nežli mučenníkem a tak i on; slíbil potom poraditi se ještě s knížaty přítomnými v Basilei, zejména s kurfirstem brandenburským a s Vilemem a Jindřichem knížaty bavorskými; když pak to učinil, dal konečnou odpověd po několika dnech v ten spůsob, že navrhoval, aby bylo několik zkušených mužů stavu duchovního i světského od něho i od koncilia posláno do Prahy, kteří by spolu s posly koncilia tam již meškajícími důkladněji se přesvědčili o smýšlení Čechů, a když by shledali, že se Čechové opravdu míní navrátiti k jednotě církve, tehdy teprv že by hotov byl odebrati se blíže ku pomezí českému, však aby s ním jelo několik osob z koncilia, kterých by on sám k tomu vyžádal.

Zdá se, že koncilium v návrhu tomto na ten čas neshledávalo prospěchu; pečovalo však tím pilněji o peněžité pomoci pro Plzňany. Dne 16 Ledna dáno jest 1000 zlatých dvěma měšťanům Plzenským, kteří za tou příčinou byli posláni do Basilee. Potom pak dne 8 Unora uložilo koncilium *sbírku na duchovenstvo* v celém křesťanstvu, po půl desátku z ročních důchodů všech beneficií. Duchovenstvo francouzské přítomné v koncilii uzavřelo hned zjednati půjčku 3000 zlatých na počet této sbírky. Právě toho dne přišlo psaní Jana Palomara z Cheba, dané dne 22 Ledna, kterým oznamoval navrácení poslů z Prahy a představoval jako prvé Berruer potřebu spěšné pomoci pro Plzenské; neb že se již dlouho držeti nemohou. Stvrzovalo se to dopisem téhož dne čteným sedmi pánů českých z krajiny u Plzně k císaři Sigmundovi, jimž stěžovali si, že pomoc slíbená k sv. Antoninu nepřišla, že sami o sobě nic prospěti nemohou: neb že jim manové

jejich utíkají z hladu, ano přidávají se k vojsku obléhajícímu 1433
Plzeň, tudy že hynou den ode dne s hrady a lidmi svými.

V krátce potom, dne 14 Února, přijeli ostatní tři poslové koncilia z Čech do Basilee, biskup Filibert, Jan Palomar a Toke, i s poslem českým, knězem Martinem Lupáčem. Ze zprávy jejich činěné Janem Palomarem hned nazejtří, dne 15 Února, seznalo koncilium, že se věci v Čechách obrátily jinak, než se doufalo dle předešlé zprávy Berruerovy; i spůsobilo to překvapení nemilé. Již nazejtří, dne 16 Února slyšán jest *Martin Lupáč* ve plném shromáždění koncilia, i přednesl žádosti sněmu českého v příčině výhradného přijímání pod obojí spůsobou a druhých věcí sporných. Hned jak žádosti tyto vyslovil v delší řeči své, strhlo se reptání ve sboru a dával se na jevo odpor proti tomu; a když Lupáč odůvodňoval potřebu jednoty ve spůsobu podávání svátosti v celých Čechách týmž spůsobem jako Rokycana posledně ve sněmě českém; bylo tomu odmlouváno jak od Palomara, tak také od biskupa Churského, Pražana Jana Náza, kterýž popíral jmenovitě, žeby byl král Václav IV kdy propustil svobodu přijímání pod obojí spůsobou v některých kostelích Pražských. Odvolával se přitom, žeť on byl jedním z radd králových, ale nepomněl, že za posledních let králových, ve kterých se to skutečně stalo, nebyl již v Čechách. Mezi Palomarem a Martinem Lupáčem byla také hádka o závaznosti rukou dání učiněného od kněží českých dne 30 Listopadu, které Palomar tak vykládal, jako by jím sněm již byl učinil slib na kompaktata tehdáž podávaná, což Lupáč popíral.

V poradách několikadenních, které se potom dály ve schůzích jednotlivých národů, na které se koncilium dělilo, oblíbilo si koncilium hlediště toto Palomarovo, jako by sněm český oním rukou dáním kněží byl zavázán a jako by byl zrušil slib tím daný na kompaktata námitkami potom činěnými. Na základě tom složena jest *bulla koncilia* daná dne 25 Února k „Alšovi z Risenburka odjinud z Vřešťova a jiným pánům, Starému městu Pražskému, zemanům, rytířům, městům a obcím království českého“ (heitmanové vojsk a Nové město Pražské patrně z úmyslu se pomíjeli mlčením), kterou koncilium osvěd-

1436 čovalo předešlou radost svou z poselství Martina Berruera děkana Turonského, že rukou dáním ku kompaktatům svolili a slíbili nezdvihati proti nim žádných více těžkostí, nýbrž je splniti, potom však podivení své nad tím, že slibům svým nedostáli; pročež napominalo jich, aby to bez odkladu učinili. Žádati nových věcí, které přítomný posel jejich přednesl, prve než ono splnili, prve než dali opravdově znáti náklonnost svou k jednotě a pokoji, ano pokud kruté nepřátelství provozují zvláště proti Plzenským, že se vidí býti neslušné. Až učiní zadost tomu, co smluveno jest, tehdy teprv že koncilium vezme v uvážení, co by dále prospívalo spasení jejich duší a dobrému jejich vlasti. Císaři Sigmundovi nebyla odpověď tato ještě dosti přísná; přál si, aby do ní vloženy byly přímé pohrůžky; ale koncilium neuznalo toho za přiměřené. Dne 26 Února oznámil kardinal Julian Martinovi Lupačovi úmysl koncilia v plném shromáždění jeho; k čemuž posel český odpověděl, zamítaje zvláště obvinění, že by Čechové byli nedrželi jakých slibů, protože nikdy nebylo nic konečného zavřeno. Děkoval ostatně za dobré přijetí, a nepochybně hned potom navrátil se do Čech s bullou sobě odevzdanou.

Zatím vyjednávalo se ty dni pilně mezi koncilem a císařem i knížaty přítomnými v Basilei o způsob poskytnutí pomoci Plzenským, a zůstano na tom, aby se to stalo nanejdéle do sv. Jiří zjednáním vojska aspoň s 1000 jezdnými, které by se spojilo s pány českými strany pod jednou a z hradů jejich v okolí Plzně překáželo obléhajícím ve vyjíždění pro špíži, aby tím způsobem byli přinuceni od obležení upustiti. Téhož dne, když měl Lupač poslední slyšení v koncilii (26 Un.), uzavřeno jest vypravení dvou plnomocníků k pomoci českému, kteří by vše potřebné k tomu zařídili. Jmenován k tomu od koncilia Jan Palomar, od císaře Jan vévoda Bavorský, a přitom odevzdány Palomarovi od koncilia 4000 zlatých k vynaložení dle uznané potřeby, k kterým císař přidal druhé čtyry tisíce.

Dle zpráv, které byli přinesli poslové koncilia z Čech, smělo koncilium i císař Sigmund důvěřiti v podporování snah svých nejen od pánů pod jednou, nýbrž i od některých vlaž-

nějších pod obojí, jakož zejména od pana *Menharta z Hradce*, 1434
který byl měl s posly za přebývání jich v Praze důvěrné rozpravy, nepochybně k tomu se vztahující. Byli to páni, kteří se za poslednějšího času sněmování co menšina ovšem darmo zasazovali o přijetí kompaktat, zakládajíce se na mínění mistrů university Pražské. Poslední dni před samým odjezdem poslů z Prahy bylo je navštívilo šest mistrů, *Křištan z Prachatic* co rektor university, Buzek ze Kdyně co děkan fakulty artistské, Prokop z Plzně, Petr ze Sepekova, Jan Příbram a Jan řečený Papoušek ze Soběslavě, i odevzdali jim listinu sepsanou ve jménu svém a celé university, kterou se přiznávali ku kompaktatům a k pokoji i k jednotě s církví na základě jich; poslové pak koncilia následkem toho dali jim z Cheba na své zpátečné cestě z Čech vysvědčení dne 28 Ledna, že je přijali do jednoty církve z moci koncilia na sebe vznešené, tak aby všichni věřící mohli s nimi obcovati jak v jiných všech věcech tak ve službách božích a svátostech církve. Příklad ten následovali také někteří ze stavů světských, na předním místě Menhart z Hradce,[47]) tak že se vytrhli z jednoty s většinou strany pod obojí a přiznali se již nyní ku kompaktatům. Zvláště přijeli za posly do Cheba dva šlechtici čeští, kteří prý prve mnoho škod činili ve vojskách, a dali se přijmouti do lůna církve. Jeden z nich byl Přibík z Klenového, ač ležel tehdáž ještě s vojsky před Plzní.[48]) Doufalo se v koncilii, že více jiných učiní též, pročež dána Palomarovi při jeho poslání ku pomezí českému opět moc, aby ty, kteří by se chtěli obrátiti na základě kompaktat, přijímal.

Jan Palomar odebral se asi někdy na začátku Března nejprv do Normberka, kdež veřejně oznámil bullu koncilia danou za odpověd Čechům a psal také ještě jednou do Prahy napomenutí, aby Čechové splnili domnělé sliby. Potom byl

[47]) První svědectví o něm, že přijal jednotu církve, nachází se u Tomáše z Haselbacha. *Monum. concil. Basil.* I. 736.

[48]) Zmínka o tom nachází se v denníku Jana Tourského v *Monum. concil. Basil.* I. 831 při roce 1436: Mizam tenet Przibiko de Klenaw, qui dudum fecit obedientiam ecclesiae anno XXXIII in Egra.

1434 ve druhé polovici Března [49]) držán *sjezd ve Koubě*, kdež Jan Palomar i Jan vévoda bavorský společně jednali s pány českými a jinými některými a umluvili se o spůsob dopravení špiže do Plzně. Palomar vyplatil na to pánům 3500 zlatých a zjednal jistý počet žoldnéřů na šest neděl. Potom zajel k vévodovi rakouskému *Albrechtovi* a k panu *Oldřichovi z Rosenberka*, od nichž od obou obdržel sliby pomoci k službám koncilia. Oldřich z Rosenberka sliboval až 500 jízdných a 10.000 pěších.

Zatím se připravovaly větší věci v Čechách samých. Obležení Plzně bylo velkou trýzní netoliko pro obyvatele města tohoto, nýbrž pro celou zemi českou. Nepřestávalyť zástupy vojsk pro opatření sobě špíže a jiných potřeb vyjížděti daleko široko na plen a konati škody a násilí všelikého spůsobu. Nářek lidí byl tím větší, ježto při dlouhém trvání záhub válečných vůbec zůstávala ve mnohých krajinách půda nedostatečně vzdělána a tudy *drahota a hlad* zmáhaly se již ode tří let, nad to pak bylo všude velké sklíčení myslí následkem *moru*, který zhoubně řádil již od kolika měsíců. Dle tvrzení poslů koncilia, když se vrátili z Čech, zemřelo pry jen v Praze samé za jich pobytu tamějšího na 20.000 lidí (?). Zlé řádění Táborů a Sirotků potkávalo se v některých místech již s odporem branným. Jeden jich zástup poražen byl za *Horaždějovici* od lidu pana Menharta z Hradce, a zbito jich do několika set; jiný byl přepaden v krajině mezi *Benešovem* a Chotýšany od rytíře Jana Malovce z Pacova v jedné vsi, ve které přenocovali, a ves jest i s nimi spálena. Z příhod takových přicházelo v ležení samém před Plzní ku podobným roztržkám jako ondy z příčiny porážky Pardusovy, tak že se vojska polní již nemohla snésti ani s těmi, kteří posud co spojenci s nimi společné obléhali město. Takovým asi spůsobem nepohodl se s nimi mezi jinými *Příbík z Klenového*, dotud rozhodný přívrženec bratrstev, a dorozuměl se podtají proti nim s jedna-

[49]) Čas tento vysvítá ze psaní Normberských dne 23 Března (v Palackého *Urkd* II. 408), kdež se píše o sjezdě tom jako ještě trvajícím.

telem koncilia Janem Palomarem, nejspíš prostředkem některých pánů pod jednou, tak že za odměnu peněžitou slíbil nápomocen býti k zašpížení Plzně.[50]) Jiní mnozí odepřeli dalšího pomáhání, a odtrhli z pole. 1434

K záhubám země nemohla nadlouho hleděti nečinně vláda zemská, jíž bylo poručeno pečovati o pokoj a dobré obecné. Správce zemský, pan *Aleš z Vřešťova,* krom toho nepochybně těžce nesl neposlušnost vojsk a heitmanů jejich, kterou se provinili jemu, když nedopustili vyjednávání mezi ním a Plzenskými ku konci předešlého roku, ježto zavírání mírů a příměří náleželo k jeho úřadu, od nich společně s druhými stavy zřízenému.[51]) Šlechtě pak strany pod obojí z týchže příčin, pro které se byla zasadila o zřízení této vlády zemské, musilo záležeti na tom, aby ji také zachovala v moci a vážnosti. Tudy musila se vždy více ujímati myšlénka, dotud jen nesměle přemítaná, aby polním vojskům Táborů a Sirotků nějak učiněn byl konec. Hlavním pobádatelem k tomu byl pan *Menhart z Hradce,* který si přitom hleděl zjednati zvláštní zásluhy u koncilia a u císaře Sigmunda; a však také mužové rozhodní, kteří se nemínili srovnati s koncilem za každou cenu, jako správce zemský sám, Diviš *Bořek* z Miletínka, Vilém *Kostka* z Postupic a jiní, byli odhodláni zasaditi se o to mocí. Kdysi při sklonku měsíce Března,[52]) asi toho času, když Jan Palomar vyjednával s pány pod jednou na sjezdě v Koubě, zavřeli všichni čelnější páni a četní zemané strany pod obojí

[50]) Joh. de Segovio (pag. 6.3) praví o něm, že to učinil z osobních a zištných pohnútek. Hic autem baro . . . de secta utique erat Bohemorum admodum fixus in eorum erroribus, sed et quia inimicus erat obsidentium et pro stipendio pro illa vice fidelibus administravit.

[51]) Aeneáš Sylvius vypravuje: Alcio, convocata nobilitate, nihil esse imperium suum, dicit, quod Taboritae Orphanique contemnunt; což dobře k tomu lze potáhnouti, jakožto k počátku neposlušnosti.

[52]) Císař Sigmund měl v Basilei první zprávu o těchto umluvách teprv krátce před 9 Dubnem 1434. Viz v *Archivu českém* I. 37. Zápis důležitých umluv těch (verbrift und versigelt, praví o nich Johann von Guben, *Script. rerum Lusaticarum* I. 62) pohříchu nezachoval se.

[illegible] nebo [illegible] na [illegible] se [illegible] misto [illegible] [illegible] Čaveš [illegible] pod [illegible] [illegible] Prahu. Hajemm [illegible] se na [illegible] misto [illegible] pomoc. [illegible] musi [illegible] [illegible] pomocí [illegible] pod jednou. [illegible] pan [illegible] pod jednou [illegible] pan [illegible] z Rosenberka [illegible] z Basileje [illegible] pod [illegible] pan [illegible] pod jednou [illegible] pomoc [illegible] Plzně. [illegible] pan [illegible] [illegible] jejího Janovi Palomarovi. [illegible] Plzně [illegible] pomoci [illegible] městem [illegible] se [illegible] jednou [illegible] se [illegible] s bojovníkům [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible] přestal [illegible] vstoupili.[illegible]

[illegible] se [illegible] [illegible] smlouvou se koncilem basilejským [illegible] s [illegible]

[illegible] Jan Palomar [illegible] měsíci Květnu [illegible] Plzně [illegible] evangelium [illegible]

[illegible] měsíce [illegible] 1434 [illegible] Plzeňského [illegible] se [illegible] na tomto [illegible] [illegible] [illegible] příliš [illegible]

kážek přijetí svého na království v Čechách, totiž přímého vyjednávání s Tábory a Sirotky. Asi zároveň s válečnými přípravami umluvenými s koncilem k vybavení Plzně, někdy v první polovici měsíce Března,[55]) vypravil šlechtice českého *Habarta z Adlar* do ležení před Plzní s podáním nám neznámým, které musilo býti velmi příznivé; neboť heitmanové vojsk uzavřeli k jednání na základě jeho vypraviti slavné a četné poselstvo k císaři. Měli se ho účastniti z jich prostředka Jan Čapek ze Sán, Jan Královec, Svojše ze Zahrádky, Sigmund z Vranova heitman polní Táborský, Ondřej Keřský a kněz Prokůpek, s nimi pak ze všech měst Táborské strany po dvou osobách, jeden z raddy, druhý z obce. Císař Sigmund očekával, že poselstvo toto dne 11 Dubna přijede do Normberka a odtamtud se odebéře dále k němu do Basilee; což však nebylo jisté, protože si Táboři a Sirotci přáli, aby on přijel jim v oustrety do Normberka. Císař nemínil však pro vyjednávání toto zanechati svého válečného předsevzetí ku prospěchu Plzně; a když zvěděl o sjednocení panstva proti vojskům polním, psal dne 9 Dubna Oldřichovi z Rosenberka, aby i páni obojí strany od svých předsevzetí tím se zdržovati nedali. Z příjezdu do Normberka vymlouval se Sigmund pilnými záležitostmi v Basilei, a poslal tam toliko poselstvu bratrstev naproti, aby bylo k němu provodíno. Poselstvo však ustanoveného dne nepřišlo, protože se heitmani nejspíš rozpakovali tu chvíli podniknouti dlouhou cestu až do Basilee. Sigmund vypravil k nim z té příčiny posla s dopisem, kterýž se dne 30 Dubna nacházel na cestě v Normberce.[56]) 1434

Ale než snad tento posel mohl dojeti k Plzni, strhly se události, kterými vyjednávání toto bylo přetrženo.

aby přestali, že jim má všecko odpuštěno býti: pročež by tehdy ti neměli pokoje požiti a své neviny, ktož jsú ta léta nic nepokojného nečinili?

[55]) Zprávu o tom dává list císaře Sigmunda k Oldřichovi z Rosenberka z Basilee dne 9 Dubna v Palackého *Archivu českém* I. 37, který však psán jest, když měl Sigmund od Habarta z Adlar zprávu o jeho pořízení.

[56]) Palackého *Urkd.* II. 410.

1434 *Jednota panská* zřízená ku podpoře moci správce zemského činila totiž mezitím rozsáhlé přípravy vojenské, a sebrala jmenovitě z východní polovice země české vojsko nedaleko Kutnéhory v lukách řečených *na Kačíně* u Nového dvora, kdež jest nyní zámek řečený Kačina.[57] Tam dostavili se krom správce zemského *Alše z Vřešťova* pan Menhart z Hradce, Hynek Ptaček z Pirkšteina seděním na Ratajích a na Polné, Vilém Kostka z Postupic, Aleš Holický ze Šternberka, Diviš Bořek z Miletínka seděním na hoře Kunětické a heitman Chrudimský, Beneš z Mokrovous, Petr z Janovic seděním na Chlumci, pan Jindřich Velišský syn někdy Čeňka z Wartenberka a vedlé nich četné zemanstvo z krajů okolních, majíce lidu jízdného i pěšího na 12.000. Sbírání vojska tohoto dálo se nepochybně se všemožným spěchem, a úmysl pánů byl, zjistiti se přede vším Prahou, kdež měli se k nim připojiti jednotníci z rozličných jiných stran.[58] Záměr tento potkal se však s překážkami v Praze samé. Staré město přistoupilo hned z počátku k jednotě panské; ale Novoměstští, pobádáni jsouce vždy náružívým kázáním kněze Jakuba Vlka u matky boží Sněžné, stavěli se na odpor, nechtíce upustiti od spolku svého se Sirotky a Tábory. Tito znamenajíce, co se od panstva proti nim strojilo, obrátili též zřetel svůj ku Praze, a vypravili některé heitmany své od Plzně, jakož Ondřeje Keřského, Mikuláše z Padařova a jiné některé, aby byli Novoměstským v Praze radni a pomocni. Kněz *Prokop Holý* zůstával tu v témž úmyslu, jak se zdá nepřetržitě od skončení posledního sněmu;[59] a také hlavní heitman Sirotků, *Jan Čapek ze Sán*, přijel do Prahy, ale jak se zdá, po

[57]) O místě tomto srov. zmínky v *Archivu českém* k letům 1448 (III. 48), 1469 (I. 233) a 1472 (I. 301).

[58]) Již dne 9 Dubna píše císař Sigmund z Basilee Oldřichovi z Rosenberka, maje návěští, „že páni čeští i moravšči a také Staré město Pražské i jiná jim přichylná spolu jsú za jeden člověk, *a že se v Praze sebrati mají*“. (*Archiv český* I. 38.)

[59]) Ač možné jest také, že mezitím opět některý čas byl meškal v ležení před Plzní; nebo *Staré letopisy české* píší o něm a o Ondráčkovi Keřském nerozdílně, že „tu byli (totiž na Novém m. Pr.) od vojsk vysláni“ (pag. 89).

krátkém pobytu odebral se odtamtud do východních Čech, a 1434 jal se tam proti vojsku panskému sbírati nové vojsko Sirotčí z četných měst této strany v kraji Hradeckém.[60]) Rovněž zbrojilo se v Táboře.

Dle návodu vůdců vojenských přítomných v Praze jali se *Novoměstští* konati přípravy k útoku na Staré město, a předně opět, jako za rozepří ve předešlých létech zmocnili se bran Horské a Poříčské, a zavřeli všecky ulice své proti Starému městu plankami, ano místy i věžemi o několika poschodích, na nichž postavili děla ke střelbě. V ohrožení tom Staroměstští poslali k pánům na Kačíně se žádostí, aby přispíšili jim ku pomoci. Kteříž nemeškajíce, dali se s vojskem svým na pochod ku Praze, a poněvadž přístup ke Starému městu byl Novým městem zahražen, přešli kdesi, snad ze Špitálského pole, přes Vltavu, a vtáhli dne 5 Května předně do Menšího města Pražského, které bylo nepochybně se Staroměstskými za jedno a také se nacházelo v jejich moci, jakož drželi hrad Pražský nad ním s jedné strany a dům Saský s branou přes most se strany druhé. Odtud jest učiněno vyzvání k Novoměstským, aby společně se správcem zemským a s pány i Pražany Staroměstskými napomáhali pokoji v zemi proti polním vojskům Táborů a Sirotků jakožto škůdcům zemským. Když toho Novoměstští odepřeli, vypověděli jim Staroměstští válku, a hned vojsko přešlo přes most do Starého města, ve čtvrtek dne 6 Května o božím vstoupení. Tu se počala předně střelba mezi městy z jednoho na druhé; Novoměstští škodili Staroměstským zvláště z věže matky boží Sněžné, na níž zároveň velkým zvonem zvoněno jest na poplach. Puškář Staroměstský odplácel střelbou zaměřenou proti vysoké a krásné věži této, při čemž podařilo

[60]) Czapko enim congregat magnum populum, píše o něm Prokop Prokůpkovi hned po dobytí Nového města od pánů dne 6 Května. (Palackého *Urkd.* II. 411.) O jeho pak pobytu v Praze svědčí listina dne 2 Května 1434 v Palackého *Archivu českém* I. 343, kdež učinil přátelskou výpověď mezi Václavem z Baště a Michalem Skálou ze Žlunic měšťanem Novoměstským o ves Klíčany.

1434 se mu konečně ustřeliti zvonu uši ranou z houfnice; zvon následkem toho spadl dolů, a rozrazil se.

Mezitím pořádali se Novoměstští s přespolními přátely svými v šik k udeření na jednu z bran Staroměstských, snad z Koňského trhu; ale páni a Pražané Staroměstští předešli je útokem na jich město se své strany. Odpoledne v hodinu nešporní vypadli jinou branou, než na kterou se Novoměstští strojili, nejpodobněji fortnou na konci nynější ulice Perlové nebo snad branou Zderazskou při nynějším Peršteině,[61]) a učinili útok na nejbližší přehražení ulic. Strhnul se boj prudký, při kterém však Novoměstští brzy podlehli přesile. Jen sice asi 16 neb 20 lidí přišlo o život; nicméně bylo vítězství vojska panského a Staroměstského v krátké chvíli úplné. Zdá se, že hned nastal velký zmatek, ve kterém vůdci Táborští nedovedli lid připraviti k větší vytrvalosti. Staroměstští a spojenci jejich proskočili tedy rychle až k radnici Novoměstské. Tam se byli někteří zavřeli a dle možnosti ohradili; jsou však brzy pohnuti vzdáti se za svobodný odchod. Jiných mnoho bylo zjímáno; mnoho pak domácích i přespolních, mezi nimi heitmani Táborští i také kněz Prokop, zachránili se útěkem z města; někteří také utíkajíce přes Vltavu, utopili se. Vítězné vojsko rozmetalo všecka všude zatarasení ulic, a také obořilo věži výše vzpomenutou u matky boží Sněžné; mimo to však dalo se ve vybíjení domů, a bralo kdež co mohlo, tak že odnesena velká kořist všelikého druhu z Nového města na Staré i jinam.[62]) Mezi jinými bylo pobráno věcí Čapkových, stříbra i skvostněj-

[61]) Tak vypravuje věc Tomáš Ebendorfer z Haselbacha v *Monum. concil. Basil.* I. 736: (Barones et nobiles) veterem Pragam subintraverunt; cum qua Novam Pragam invaserunt per unam portam, dum in alia acies praeparatas erga eandem instaurasset Praga nova.

[62]) Jednotlivá pamět (vedlé jiných povšechných) o drancování Nového města toho dne nachází se v knize Novoměstské při roce 1435 (H. 24), kdež „Petr Hečka (soused ze Smeček), vstúpiv osobně před pány do raddy, poručil jest Benešovi Cukmanskému a dal vuoli k tomu, aby on dobýval koně toho, kterýž jest vzat témuž Petrovi Hečkovi v skočení Nového města Pražského, maje doufánie do něho, že jemu s tiem spravedlivě učiní a to s ním laskavě a dobrotivě naloží“.

šího nábytku i dílem peněz v ceně 5000 kop grošů; podobně knězi Jakubovi Vlkovi. Také byl vypálen dům jeden, Jana Kučky, vedlé domu někdy Velka koudelníka, při Židovské zahradě proti masným krámům Novoměstským (č. 45); na štěstí se oheň dále nerozšířil. Zvláště však bolestnou škodu utrpělo Nové město při vybití radnice, kdež Staroměstští vybrali pokladnici obecní, a nalezše privilegia města, protivná jim pro předešlé rozmíšky, zlostně zničili je. Dobyté město postaveno jest také pod moc Staroměstských, aby jím vládli až do budoucího krále, řádně od země přijatého a korunovaného. 1431

Nazejtří potom časně ráno vytáhli páni s vojskem svým do pole, mínice nepochybně zaměřiti dále k vybavení Plzně. Potřeba toho byla však zatím odvrácena; neb den před vskočením do Nového města bylo se konečně podařilo vpravení *špíže do Plzně*. Stalo se to lidem zjednaným k tomu na útraty císaře Sigmunda a koncilia, jehož vůdcové byli páni čeští pod jednou Zdeněk Drštka purkrabí Týna Horšova, Hrdoň z Dubňan sedením na Budyni, Zbyněk z Kocova na Nečtinách, Hynek Krušina ze Šwamberka a Bušek Calta z Kamennéhory toho času seděním na Rabšteině, však hlavně pomocí *Přibíka z Klenového,* kterýž leže s jinými u Plzně, zradil vojsko obléhající nepochybně otevřením přístupu k městu a spojením se s lidem císařovým, od něhož tudy vpraveno jest do města asi 700 korců obilí krom některých jiných potřeb. Čítalo se, že tím byla Plzeň zásobena znova asi do sv. Jana křtitele. Podrobnější zprávy o vyvedení skutku tohoto nezachovaly se; ale nejspíš zběhl se v noci (po 5 Kv.) a sotva bez boje. Přibík z Klenového ujel potom s lidem svým na Stříbro. Jeden však z jeho pomocníků, nějaký zeman Sobětický, dostal se do rukou vojska obléhajícího, a vzata na něm pomsta strašlivá; vytrhliť mu jazyk týlem.[63])

[63]) Ves Sobětice, někdy s tvrzí, jest blízko Klatov. — Bartošek z Drahonic (pag. 183) píše o dvojím dodání špíže do Plzně panem Přibíkem z Klenového, pokaždé 700 korců obilí, ponejprv totiž ke dni 30 Března, podruhé 5 Května; ale o prvním onom dodání nečiní zmínky žádné jiné zřídlo; zvláště pak i Jan Palomar ve zprávě

1434 Dobytím Nového města byla válka mezi jednotou panskou a bratrstvy začata. Kněz *Prokop Holý,* opustiv Prahu, psal ihned, jak se zdá z cesty do Tábora, Prokůpkovi co správci vojska Sirotčího u Plzně a ostatním vůdcům tamějším, dávaje v krátkosti zprávu o tom, co se v Praze stalo, s vyzváním, aby všeho před Plzní nechali a pospíšili ku pomstění nátisku učiněného Novoměstským. Ustanovoval místo k sebrání se u Sedlčan na pravé straně řeky Vltavy mezi Prahou a Táborem, kdež dle jeho mínění mělo se k vojskům polním připojiti obojí vojsko nové, které se sbíralo od Tábora i které sbíral Jan Čapek ze Sán. List tento byl, jak se zdá, přejat na cestě; ale zpráva o dobytí Nového města dostala se ovšem i jinou cestou do ležení před Plzní, v sobotu dne 8 Května. Vojínové Táborští pustili uzdu svému hněvu z toho předně proti Staroměstským, kteří do té doby leželi spolu s nimi před Plzní, zjímáním jich, kromě kdož z nich pokradmu ušli od vojska.

Jestliže ani hned nedošlo k vojsku oznámení úmyslu Prokopova, musili heitmanové sami nahlížeti, že po vypuknutí boje v Praze a po opatření Plzně novými zásobami, o němž kněz Prokop tu chvíli ani ještě nevěděl, další pokoušení se o dobytí obleženého města bylo marné; pročež hned nazejtří, v neděli dne 9 Května, časně ráno opustili své ležení, zapálivše stany a bašty i jiná ohrazení. Stalo se to u velikém spěchu a zmatku, tak že se i zapomnělo na některé raněné a nemocné, kteříž nemohouce povstati z loží uhořeli. S polními vojsky daly se na pochod od Plzně také čtvrti měst, které se doposud účastnily obležení, mezi nimiž připomínají se výslovně Žatečtí a Berounští, a byla přitom bezpochyby

své dané koncilii o svém pořízení v příčině Plzně (u Jana de Segovio p. 673) mluví jen o dodání dne 5 Května. Jest to pak samo sebou nepodobné, žeby se Přibíkovi z Klenového táž zrada byla dvakrát po sobě povedla; neb by byl bezpochyby hned poprvé musil utéci od vojska. Velmi však jest podobno, že sobě Plzenští již předtím několikkrát dovedli pomoci k menším dovozům potrav, a snad se něco toho stalo také 30 Března.

také čtvrt Nového města Pražského, jakož i posádky některých 1434
tvrzí, které Táboři drželi v blízkém sousedství Plzně. Veškeré vojsko táhlo nejprv pohromadě, jak se podobá až k *Hostomnicům;* potom rozdělilo se, a obrátili se Táboři na jih ku *Příbrami* a odtud k *Táboru;* Sirotci pak přešli přes Vltavu nejspíš někde u Ostromeče, a odebrali se ke hlavním sídlům strany své ve východních Čechách,[64]) tak že ke spojení vojsk u Sedlčan dle úmyslu Prokopova nepřišlo.

Po odtažení vojsk od jich města *Plzenští,* nemohouce jim škoditi pro nedostatek jízdy, ježto měli ve městě jen dva koně (neb byli ostatní bezpochyby strávili pro nedostatek jiného masa), nicméně vytáhli z města, a pomocí žoldnéřů koncilia a císaře Sigmunda, kteří se s nimi spojili, oblehli dvě tvrze v sousedství. Jedné dobyli, a spálili ji; z druhé vybavili jednoho pána zajatého strany pod jednou, za nějž prvé bylo žádáno výkupné 15.000 zlatých. Za pomoc, která jim byla slíbena od jednoty panské, poděkovali se nyní, poněvadž jí nebylo více zapotřebí, ano brzy činili přípravy, aby pánům držícím pole u Prahy sami poskytli pomoci proti Táborům a Sirotkům.

V Praze mezitím Staroměstští odzbrojili *Nové město,* pobravše pušky, šípy, zásoby prachu a jiné potřeby válečné, své panství pak nad ním zřídili tím způsobem, že z moci své dosadili v něm konšely, kteří jim byli zavázáni poslušenstvím. Dne 8 Května, tedy hned druhý den po dobytí města, odebrali se k tomu cíli purkmistr Jeronym Šrol a konšelé s některými z obecních, mezi nimiž Jan Velvar a Hedvika krejčí, na radnici Novoměstskou, jak byl jindy obyčej královský, a sadili konšelů osmnáct, nerušíce počtu, jak byl od zrušení jednoty

[64]) Johannes de Segovio (*Monum. conc. Basil.* I. 674) praví: omnes recesserunt usque ad tria milliaria simul, abinde Taboritis ad unum, et Orphanis ad alium loca declinantes (sic). Bartošek z Drahonic (pag. 185) nepraví nic o rozdělení, než toliko: recesserunt versus Hostomnicz, et deinde ad Przibram, et deinde versus Tabor. Zpráva tato obojí dá se nejpřirozeněji tak srovnati, že táhli k Hostomnicům, jakožto ve směru východním, společně (tedy ovšem dále než toliko tři míle), odtud pak ve směru jižním ku Příbrami a dále toliko Táboři.

1434 obou měst za Sigmunda Korybutoviče nověji v obyčeji. Slíbili pak také, zachovati obec při právích a svobodách jejích bez ublížení. Prvním purkmistrem byl jmenován Velík od kocourů na Poříčí, a druzí konšelé skoro všichni z mužů, kteří za posledních let předtím, pokud obec Novoměstská sama volila, v konšelství nikdy nebývali. Buď od konšelů těchto nebo spíše od Staroměstských samých hned prvé vyhnán jest z města kněz *Jakub Vlk,* jakožto stálý rušitel pokoje.

Táboři a Sirotci zatím spěšně konali své přípravy válečné, hotovíce se s dvou stran, od jihu a od východu, k udeření na vojsko panské před Prahou. První zdá se že se přiblížil *Jan Čapek ze Sán* v čele polního vojska Sirotčího, poněkud nejspíš sesíleného, na dvě míle od Prahy k *Jirnům.* Páni z jednoty smlouvali s ním. Čapek žádal však, aby navrátili Nové město Pražské se vší kořistí; čehož odepřeli.[65] Zatím Táboři již dne 11 Května, nepochybně vedením Prokopa Holého, vytáhli z Tábora s novým vojskem tam sebraným, a oblehli *Borotín,* zámek pana Mikuláše z Landšteina, který byl odpadl od jejich strany a přistoupil k jednotě panské; však nedobyvše ho, zdrželi se před ním nepochybně jen dotud, až se k nim připojilo polní vojsko jejich, navrátivší se od Plzně. Potom táhli přímo ku Praze přes Miličín.[66] Dne 17 Května, v pondělí Svatodušní, přitáhli až ku *Krči* před Prahou.[67] Vojsko panské zavřelo se zatím nejspíš v Praze, kdež bylo na ten čas dosti teskno; neb se Táboři i Sirotci dali v pálení a hubení nejbližšího okolí, hledíce vyvábiti Pra-

[65]) Johann von Guben 63.

[66]) Zpráva v dopise v *Archivu českém* VI. 431: A nynie Táborské vojsko, od Borotína táhnúce, leželi jsú v Německém Záhoří ve vsi naší, a všecko jsú lidem pobrali a strávili, což jsú měli. — Záhoří německé leží jen asi čtvrt hodiny cesty od Miličína.

[67]) *Staré letopisy české* kladou přibytí vojska Táborského a Sirotčího ku Krči a k Jirnům na jeden den, pondělí o sv. Duchu; ale zpráva Jana Kubinského (v pozn. 65) zdá se býti s tím v odporu; neb by se sic od jednoty panské bylo sotva jednalo s Čapkem, kdyby byl již také Prokop s Tábory býval u Krče, od Prahy ještě blíže.

žany a jich spojence k otevřenému boji.[68]) Mezitím Sirotci sebrali jiné vojenské síly v kraji Hradeckém, a pálili i hubili jimi statky pánů, kteří byli odtamtud s lidem svým při vojště v Praze. Panu Jindřichovi z Wartenberka čili z Veliše dobyli města jeho *Jičína.*[69]) Téhož asi času oblehl *Jakoubek z Bíliny* pomocí Žateckých, Lounských a Slanských hrad *Kostomlaty* nedaleko Bíliny, jenž již prvé byl od něho sužován pleněním okolí a zabráněním dovozů. Byl to, jak jinde zmíněno, hrad náležející panu Albrechtovi z Dubé, zemskému převoru řádu rytířů německých. Některý čas byl jej hájil Albrecht z Dubé osobně;[70]) posledně však byl jej, jak se zdá, svěřil panu Sigmundovi Děčinskému z Wartenberka, kterýž jej držel a bránil. 1434

Když však uplynul asi týden v meškání vojsk před Prahou, přibyly konečně jednotě panské pomoci od strany pod jednou. Z jedné strany byl vypravil *Oldřich z Rosenberka* lid svůj s lidem pana Jana z Risenberka a z Rabí, jež vedl purkrabí jeho Bohuslav, s některým lidem pana Menharta z Hradce ze statků jeho v kraji Prachenském vedením Václava Stracha purkrabí na Vilharticích, a jiných pánů, z jiné strany vytáhl do pole *landfrid Plzenský* vedením Jana Krušiny ze Švamberka, Zdeňka Drštky i Alše z Žeberka, a spojivše se obojí, neznámo ve kterém místě, v počtu 600 jízdných i asi 10.000 pěších, přiblížili se ku Praze od strany západní. Dne 25 Května dobyli na cestě tvrze *Tachlovické*, s níž vzdal se držitel její Oldra ze Zhudovic do zajetí, maje jen 10 lidí v posádce. Táboři a Sirotci, proti nimž sbírala se tudy přesila, nedočkali vojska tohoto, nýbrž odtáhli od Prahy ku *Kolínu*, ovšem aby se tam sesílili potažením k sobě ostatní vojenské moci své z krajů východních. Vojsko panské vytáhlo

[68]) *Staré letopisy české* 89; k tomu zápisek v rukopise bibliothéky university Pražské III. G. 27 (u Höflera 589) k 21 Květnu: in magna tribulatione tunc currente, quia Thaborenses et Sirotkones tunc circum Pragam devastabant et comburebant.

[69]) Joh. von Guben 63.

[70]) Viz dopis jeho daný na Kostomlatech dne 21 Dubna toho roku v Palackého *Urkd.* II. 409.

1434 teprv nyní ven z Prahy, a již dne 26 Května připojilo se k němu vojsko pomocné strany pod jednou u Záběhlic, protáhši nepochybně městy Pražskými. Odtud spojená moc se dala na pochod ke *Brodu českému,* potahujíc k sobě jak se zdá ještě i na cestě nové posily; rovněž pak Táboři a Sirotci, spojivše se nepochybně s posilami svými u Kolína, obrátili se odtud zase zpět ku *Kouřimi.* V neděli po božím těle dne 30 Května potkala se vojska v krajině mezi Brodem a Kouřimí, hotova jsouce k svedení bitvy. Velitelem Táborů a Sirotků byl *kněz Prokop;* páni z jednoty a spojenci jejich zvolili sobě za nejvyššího heitmana *Diviše Bořka z Miletínka.*

Ve vojště panském strany pod obojí nacházeli se všichni páni a rytíři výše jmenovaní, kteří se byli účastnili vskočení do Nového města, Aleš z Vřešťova, Menhart, Ptaček, Kostka, Aleš Holický, Beneš z Mokrovous, Petr z Janovic a Jindřich z Wartenberka, s nimi pak čtrnáctiletý teprv Jiří z Kunštatu, seděním na Poděbradech, dědic slavných dvou bratří Viktorina (otce svého) a Hynka Bočka z Poděbrad,[71]) Jan Černín z Vysoké, Přibík z Klenového s Petrem Zmrzlíkem ze Svojšína seděním na Orlíce a Benešem z Myslína u Mirovic, pan Beneš z Dubé na Kozlém, lid paní Perchty Konopištské ze Šternberka vedením purkrabí jejího Jakoubka z Božejova, Mikuláš z Landšteina a z Borotína výše zmíněný, Arnošt Leskovec z Humpolce, Jan Malovec z Pacova a více jiných ze šlechty, kteří dílem znali se prvé k bratrstvům; s nimi pak také něco sousedů ze všech tří měst Pražských a sousedé Mělničtí, jediného města z poslušenství Pražanů, kteréž i nyní setrvalo při nich. Lid pana Oldřicha z Rosenberka vedl rytíř Mikuláš Krchlebec, purkrabí jeho na Zvíkově, a dva jiní heitmanové, Chval ze Chmelneho a Janek Předborův; při landfridu pak Plzenském nacházeli se krom hlavních tří vůdců

[71]) Bartošek jmenuje jej dominus Herant de Cunstat juvenis residens in Podiebrad. Viz o tom Palackého Dějiny III. 3, 151 v pozn. 155. Pod jménem týmž: Erhard de Podibrad alias Kunstat jmenuje se již také mezi přítomnými na sněmě Svatomartinském roku 1433. Viz Palackého *Archiv český* III. 416.

výše jmenovaných páni Burian a Jan bratří z Gutšteina, Hum- 1434
precht z Kocova, Protiva ze Svojšína, Boreš z Oseka, pán starého rodu, však schudlý a pěšky bojující, více zemanů rozličných z kraje Plzenského a některý počet měšťanů Plzenských; k tomu z Prachenska krom lidu pana Jana z Rabí také pan Vácslav Varleich ze Frimburka a lid pana Vácslava z Michalovic jakožto velikého mistra Strakonického; konečně také manové a jiný lid z posádky Karlšteinské vedením podpurkrabí tamějšího Viléma z Jaroslavic.

Vojenská moc Táborů a Sirotků skládala se z obou polních vojsk jejich a krom toho z lidu třiadvadceti měst jejich strany. Byla to města Tábor, Písek, Prachatice, Vodňany, Sušice, Klatovy, Domažlice; Žatec, Louny, Slaný, Beroun; Litoměřice, neznámo kdy k nim připadlé; Brod český, Kouřim, Kolín, Hora Kutná, Čáslav, Nimburk; Mýto, Hradec Králové, Jaroměř, Dvůr a Trutnov. Ze šlechty byly u vojště toliko pan Jan Roháč z Dubé, Jan z Bergova, Jan Kolda ze Žampacha a moravský pán Sezima z Kunštatu a z Jevišovic. Ostatní všichni byli se od bratrstev buď zřejmě oddělili, a stáli ve vojště protivném, buď stranili se, čekajíce výpadku. Vedlé Prokopa Holého velel Táborům co nejvyšší heitman Ondřej Keřský; vojsko Sirotků mělo v čele svém Jana Čapka ze Sán s knězem Prokůpkem. Veškerá síla Táborů a Sirotků čítala se na 18.000 mužů, spojené vojsko jednoty panské a strany pod jednou na 25.000. [72])

V krajině mezi Brodem a Kouřimí zdvihá se z roviny širý vrch prostranný, řečený Lipský, na němž na svahu půlnočním leží vesnice *Lipany*. Na straně východní při cestě ku Kouřimi spadá co podlouhlá stráň, lesem porostlá, dosti náhle,

[72]) Tyto počty udává Joh. de Segovio. Bartošek z Drahonic jest ve svých udáních o tom nejasný. Ve vojště panském uvodí dvoje skupení, počítaje v jednom asi 200 jízdných a 8000 pěších, ve druhém 1000 jízdných a 10.000 pěších; což tedy čini dohromady 19.200 mužů; ale nevysvitá, míní-li tím letopisec počet celý. Táborů a Sirotků udává na jedné stránce (188) 700 jízdných a 9000 pěších, na stránce následující (189) zase 10.250; což se však obojí zdá býti příliš málo.

1434 a na jižní souvisí s jinými výšinami; na půlnoční a severozápadní straně schyluje se však pozvolnu do roviny. Vrch tento opanoval Prokop Holý, táhna s největší rychlostí od Kouřimě, [73]) a postavil se na něm s vojskem svým ve vozové hradbě o šesti řadách vozů. [74]) Podařilo se mu tím předejíti vojsko panské, kteréž nepochybně, poněvadž se opozdilo, musilo zaujmouti postavení méně příznivé u vsi *Hřib,* [75]) která leží v rovině pod Lipany ve vzdálí silné čtvrt hodiny cesty k straně západní. Představujeme si dle toho, že vozová hradba Prokopova stála na severozápadní straně hory Lipské se vsí Lipany v pravém křídle svém a s lesíkem, který se tu spatřuje, v zadě; vojsko pak panské že bylo od Hřib obráceno čelem proti Táborům a Sirotkům, majíc ve pravém křídle svém a za sebou uzké a hluboké rokle, kterými teče potok od Vitic ku Kšelům a ku kterým schyluje se rovina dosti silně od Hřib ve vzdálí nepatrném. Vozy, které chránily šik vojska panského, byly postaveny v třinácti řadách. [76])

Když se vojska tímto spůsobem k sobě přiblížila, přišlo ještě jednou ke smlouvání prostřednictvím mužů oběma stranám dobře myslících, nepochybně některých ze šlechticů strany pod obojí, kteří uměli povážiti společné škodlivé následky, ať se vítězství obrátilo k té nebo k oné straně. Vůdci vojska Táborského kladli však opět za výminku, aby jim bylo vydáno Nové město Pražské a věci v něm pobrané, nad to však aby byla Plzeň navrácena ve stav, který byl před odtažením jich od obležení. K tomu odpověděli páni, že přivolí, navrátí-li

[73]) *Chron. Colleg* u Höflera I. 94: a Curzim cum suis curribus ad currus dominorum festinantissime trahunt

[74]) Joh. von Gubin 63: und ruckten des mit ir wagenburg uf ein berglein, die do sechsvach geslagen und geslossen wart.

[75]) *Chron. Colleg* u Höflera I. 94: post Brodam Boemicalem inter Lippan et Hrziebssko domini praedicti suum exercitum stabiliunt. — *Staré letop. české* 90: porazili jsú vojska Táborské a Sirotčie mezi Kúřimem a Kolinem pod Lipany u vsi Hřib.

[76]) Palackého *Urkd.* II. 416: haben die wägen zu den spitz zugeschickt mit XI zeilen; und die Hussen haben ir wägen zugericht mit sechs zeilen. (Srovnale s pozn. 74)

Táboři jim vše, co vzali. Nyní vůdci Táborští přetrhli vyjednávání. Nuže, pravili, tedy rozdělíme to pěstmi; [77]) a hned počali silnou střelbu z houfnic a jiných pušek větších i menších, dobře měříce, tak že činili velké škody v postavení panském. Tu chvíli se strhnul silný vítr, který hnal prach do očí panského vojska, tak že některou chvíli nevidělo nic před sebou. Dle obyčeje zachovávaného v této válce padlo vojsko na kolena a pomodlilo se před bitvou; sotva pak povstalo zase, přestal vítr a sprchlo, čímž prach zmizel. [78]) 1434

Páni, jak se zdá, mínili z počátku setrvati v postavení obranném, nemohouce se odvážiti útoku na dobré postavení Prokopovo, ač byla převaha počtu na jich straně. Lid jejich však, vydaný ostré střelbě nepřátel, počal reptati a volati, aby je raději vedli do boje, než aby se dali bídně postříleti. [79]) Tedy uzavřeno začíti boj, a však vymyšlena lest válečná, kterou by vojsko protivné vylákáno bylo ze své ohrady. K tomu cíli postaven jest *Mikuláš Krchlebec*, purkrabí Zvíkovský, s oddílem vojska vzadu za vozovou hradbou panskou, tudy nepochybně na svahu ode vsi Hřib k roklím výše zmíněným, poněvadž jen tam mohl zůstati ukryt před zraky vojska strany protivné. Mikuláš Krchlebec, jemuž bylo dáno na vůli, aby sobě vzal k tomu lidi spolehlivé dle svého uznání, vybral si nejlepší lid svého pána, Oldřicha z Rosenberka, k tomu z Plzenských, z Prachenska lid páně Menhartův a many Karlšteinské s lidem jejich. Měli korouhev pána z Rosenberka, ale sehnutou k zemi, a rovněž sehnuli kopí a samostříly své, aby nebyli spozorováni před časem. [80]) Když se nyní počalo strojení k útoku na vojsko bratrské, počali zas nesnaditi se pěší střelci u vojště panském, vyslovujíce obávání, aby páni na koních,

[77]) O obojím vyjednávání, předešle s Čapkem a nyní opět před samou bitvou, vypravuje Joh. von Gubin 63; Aeneas Sylvius (cap. 51) jen o jednom, jehož okolnosti však připadají teprv k tomuto vyjednávání druhému.

[78]) Joh. von Gubin 63.

[79]) Palackého *Urkd.* II. 414.

[80]) Bartošek pag. 188. Palackého *Urkd.* II. 416.

1434 když by se zle vedlo, jim neujeli a nedali jim všem zahynouti. K upokojení jich ssedli páni s koňů, a dali si odepnouti ostruhy, aby též pěšky bojovali, pravíce, že chtí s nimi zůstati buď živi buď mrtvi. Toliko Jan Černín, jenž měl říditi pohyby vozů, zůstal k tomu na koni a jiných dvanáct jemu ku pomoci.[81])

Tedy hnulo vojsko panske s vozovou hradbou svou ku předu, majíc ve první řadě vozů toliko čtyry pušky; ostatní byly postaveny ve krajních vozích po stranách. Když se přiblížili čelem k čelu vojska bratrského, vystřelili na ně ze čtyr pušek předních: ale po malé chvíli stavěli se dle nařízení, jako by byli z pořádku, a otočili vozy v levou stranu, jako by chtěli ustoupiti. Táboři vystřelili na ně ze všech pušek svých najednou: ale také z vozove hradby panské vypálila na Tábory všecka děla pravého boku, otočením vozů tu chvíli proti nim obráceného. Vozy panského vojska otočily se však hned ještě dale, a počaly ujížděti od vrchu Lipanského rovinou ve směru, jak se podobá, severovýchodnim k *Vrbčanům*, vesnici na cestě od Českeho Broda ku Kolínu.[82]) Táboři a Sirotci dali se oklamati útěkem tímto přetvářeným. „Běží, běží a utíkají,“ zvolali velikými hlasy, a při zvučném hlahole trub dali se v jízdu za nimi s celým svým šikem vozovým, přitom silnou střelbou z pušek je stihajíce: když pak se přiblížili k ujíždějícím asi na půl honu, zastavili se se svými vozy, a vyskočivše z nich, pěší i jízdní, hnali se zadu na vozovou hradbu nepřatel. To když spatřil *Mikuláš Krchleboc* a spozoroval, že se Táboři již dosti vzdálili od vozů svých, dal vztýčiti korouhev pana Oldřicha Rosenberského, vyskočil s lidem svym ze zálohy, a spěšně hnal k útoku na vozy opuštěné se

[81]) Joh. von Gubin pag. 68, jenž tu zprávu dává, píše jej Crznye genant Jan.

[82]) Směr severovýchodní neb aspoň severní vysvitá ze souvislosti celého děje; o Vrbčanech pak soudíme z toho, že snad ne bez příčiny Březan v Kronice Rosenberské (Časop. česk. mus. 1828 IV. 57) klade bitvu u toboto místa, pravě, že vojsko Táborů a Sirotků bylo „v kraji Kouřimském u vsi Vrbčan na hlavu poraženo“.

strany jich zadní. Vztýčená korouhev Rosenberská byla přitom hlavnímu vojsku panskému znamením rozhodného obratu v bitvě. Vojsko stanulo, a když již Táboři silně se přiblížili, vyskočilo proti nim z vozů, a svedlo boj srdnatý, ve kterém Táboři a Sirotci, spozorovavše lest, ve krátké chvíli uvedeni jsou ve zmatek. Spěšně obrátili se, a běželi zpátky k svým vozům, aby se v nich opět zavřeli; ale vojsko panské hnalo se hned za nimi, a zatím lid ze zálohy, vedený Krchlebcem, vskočil již do vozů se zadu. Tu vrazily přední zástupy vojska panského také v čele zároveň s vojskem utíkajícím do vozové hradby; mezi nejpřednějšími pan Mikuláš Landšteinský z Borotína, Arnošt Leskovec, Jan Malovec Pacovský, Petr z Janovic a jiní muži udatní, trhajíce hned vozy od sebe, aby usnadnili vskočení jiným. Nyní počalo se více vraždění než bojování vnitř vozů, které místo ochrany byly svým již překážkou. Nebo sevřeni v nich s dvou stran zároveň a všeho pořádku zbaveni, nemohli se bojovníci volně brániti, a zabíjeni jsou napořád ve hromadách těsných. *Jan Čapek ze Sán*, jenž se byl nacházel s oddílem jízdy nepochybně na pravém křídle vojska, spatřiv to, a vida nezbytí, zachránil se v čas útěkem se svými na Kolín, s ním také nejvyšší heitman Táborů Ondřej Keřský; jiných větší počet z levého křídla, pěší i jízdní, dali se na útěk ve stranu opačnou k Českému Brodu, ale jsou stiháni, a mnoho jich zbito neb zajato, co zatím ve vozích seč krutá byla bez slitování. I kteří se vzdávali do zajetí, skoro nikomu nebyl darován život. Mnozí od jedněch do zajetí odváděni od druhých byli jim mocí vytrhováni z rukou a zabíjeni.[83]) V té seči *Prokop Holý*, pokoušeje se v čele zá- 1434

[83]) Nejhlavnější zprávy o tomto hlavním běhu bitvy jsou tři, které se vzájemně doplňují a vysvětlují: v letopise Bartoškově totiž (p. 188) a ve dvou dopisích ve Palackého *Urkd.* II. 414, 416. Poslednější z těchto dvou jest sice psán na základě ústní zprávy Matěje Húsnika dané Plzenským již dne 2 Června; nicméně obs huje patrné omyly, předně již v tom, že se tam klade bojiště do krajiny mezi Starým a Novým Kolínem i Horou (das fechten ist geschehen pei den alten Choln und pei jungen Choln zwischen des Pergs), což se nehodí k bitvě u Lipan, nýbrž k místu prvotního sebrání vojska

1434 stupu nejudatnějších bojovníků odraziti útok, po tuhém boji obstoupen se všech stran, klesl usmrcen šípem. V zástupě témž padl *Prokůpek* a jiných mnoho kněží, mezi nimi často jmenovaný kněz Markolt ze Zbraslavic, kněz Jan Bořič a jakýs kněz Peššek z Plzně. Také tři archy s tělem božím, nesené do bitvy dle obyčeje, byly v davu tom stlačeny a zetřeny.[84])

Bitva, začavši se nevíme v kterou hodinu, ale jistě teprv při pokročilém dni, trvala ten den, totiž v neděli 30 Května, až do noci, a protáhla se přes celou noc až asi do pěti hodin ráno,[85]) totiž nejspíš v honění rozprchlých, kterým se podařilo uniknouti z vozové hradby, tak že se mohli pokusiti o útěk na rozličné strany. Moc polních vojsk Taborských a Sirotčích byla tím dnem naprosto poražena. Třináct tisíc bojovníků jejich bylo zabito;[86]) všecky vozy, na počet šest kop, všecky pušky a jiné zbraně, stany a všecko, co se našlo v jich ležení, dostaly se do rukou vítězů, k tomu také značný počet zajatých. Byli mezi nimi dva z pánů, kteří do té chvíle dodrželi s Tábory, Jan Roháč z Dubé a Jan z Bergova, též dva z menších heitmanů Táborských, Jíra Ušatý a Mareš Kršňák. S vět-

panského na Kačině; zadruhé však v tom, co se vypravuje o Mikuláši Krchlebcovi, který by byl dle toho musil přítomen býti na dvou místech zároveň, u zálohy totiž i u hlavního vojska panského. To, co se o něm praví při řízení pohybů vozové hradby, spíše náleží Janovi Černinovi. Obojí zdá se, že nepocházelo z omylu Matěje Hůsnika, který patrně sám byl bitvy přítomen, ale ovšem z nedorozumění Plzenských, kteří na základě jeho zprávy dávali písemnou novinu dále.

84) Aen. Sylv. cap. 51. Bartošek 189. Staré letop. české 90. Chronicon colleg. Prag. 94

85) Chroniken der deutschen Städte (Nürnberger Chronik) I. 390.

86) Počet tento udává Joh. de Segovio (*Monum. concil. Basil.* II. 675), též kronika Normberská (Chroniken der deutschen Städte) I. 392 Nejvíce srovnává se s tím Bartošek (p. 189), pravě, že měli Táboři a Sirotci asi 10 250 mužů, a z nich že sotva 800 ušlo. Jiné zprávy se od toho velice uchylují. Staré letopisy české (str. 90) praví, že Táborů a Sirotků zbito a spáleno více než 1500, a v jiném znění více než 2000; kolleg. (at u Höflera I. 94), že jich zabito více než 1200 a zajatých spáleno na 900; letopis nejmenovaného u Dobnera (III 6), že zabito 800 a tolikéž upáleno.

ším počtem zajatých naložili vítězi ukrutně a proti obyčeji vojenskému; dalíť jich na 900 teprv po skončení bitvy upáliti ve stodolách u Broda českého. Vojsko panské zaplatilo vítězství toto ztrátou velmi skrovnou, jen asi pěti sty zabitých.[87]) 1434

20.

Od bitvy u Lipan až do sjezdu v Brně.

Hned nazejtří po bitvě u Lipan obrátilo se vojsko sjednoceného panstva za Čapkem a Keřským ku *Kolínu*, chtíc se pokusiti, aby je připravilo s městem tímto ke vzdání. Ale pokus o rychlé donucení nezdařil se, a delším obléháním bezpochyby se páni nemínili zdržovati. Po několika dnech zavřena jest smlouva, kterou Jan Čapek a Ondřej Keřský s Kolínskými slíbili býti na sněmě v Praze o sv. Janu křtiteli, a což by tam bylo uzavřeno, na tom přestati. Také více jiných měst Táborských a Sirotčích již mezi tímto obležením Kolína bylo se poddalo, nepochybně pod touž výminkou; mezi nimi zvláště brzy blízký *Český Brod* a vzdálenější *Litoměřice*.[88]) Rovněž následkem vítězství jednoty panské přidávalo se k ní ještě více pánů a zemanů, kteří dosud stáli při Tábořích a Sirotcích.

Po umluvě oné upustili páni od Kolína, a vojsko jejich se rozešlo; toliko landfrid Plzenský vedením Jana ze Švamberka a s ním pan Aleš Holický ze Šternberka a Vilém z Jaroslavic, místopurkrabí Karlšteinský, táhli pospolu s vojskem pěším a jízdným i s vozy, nejspíš přes Prahu, a obrátili se do kraje Slanského, kdež oblehli tvrz *Řisuty* nedaleko Smečna, náležející kostelu Pražskému, kterou však tehdy držel *Jakou-*

[87]) Tak letopis Normberský I. 39?. Joh. de Segovio praví, že ztráta vojska panského byla jen 200.

[88]) Palackého *Urkd.* II 417. Žatec a Louny jmenují se v dopise tomto předčasně. O Brodě českém praví Joh. von Gubin, že se vzdal hned před bitvou u Lipan; ale i to zdá se býti mylné; neb by sice sotva byla část vojska Táborského z bitvy této utíkala k Brodu; ovšem pak uvodí se Brodští také mezi městy, která bojovala u Lipan na straně Táborů.

1434 *bek Bílinský.*[89]) Úmysl byl nejspíš, odlouditi tím Jakoubka od obležení Kostomlat. Tvrz byla však hájena den a noc proti nepřátelským útokům; a když jí dobyti nemohli, dali se obléhatelé na další pochod k domovům svým do Plzenska dne 9 Června. Jakoubek z Bíliny, zvěděv nejspíš prve již o jich tažení, vytáhl skutečně do pole proti nim od Kostomlat, již proto bezpochyby, aby byl spojencům svým, Žateckým, Lounským a Slanským, pohotově ku pomoci. Maje lidu asi 250 jízdných a 3500 pěších, s vozy, puškami a jinou zbrojí, pustil se za vojskem protivným na dvě míle cesty od Řisut stranou západní až k *Řevničovu.* Tam spatřiv je, když právě vcházelo do lesa, tuším od Řevničova ku Křivoklátu, a maje za to, že se dávalo na útěk před ním, rychle stihal je do lesa s lidem svým jízdným i pěším, zůstaviv vozy za sebou. Ale páni, rovněž opustivše vozy, obrátili se proti němu s jízdou svou a částí pěchoty, a svedli boj, ve kterém Jakoubek se svými brzy musil couvati a hledati útočiště ve vozové hradbě své, vzdáliv se od ní na 15 honů. Asi 150 lidí jeho přišlo o život přitom. Útoku dalšího na vozy jeho se však páni Plzenští neodvážili, nýbrž bez další překážky od něho dokonali cestu svou. Jakoubek pak navrátil se k dalšímu obléhání *Kostomlat*, a jak se zdá, připravil hrad tento v krátce potom ke vzdání.[90])

Dle umluvy vzaté v ležení před Kolínem svolal mezitím správce zemský, pan Aleš Vřešťovský, *sněm* do Prahy ke dni *sv. Jana křtitele.* Páni a zemané strany pod obojí sešli se k němu opět u valném počtu jak z Čech tak dílem také z Moravy; ve jmenu pak Táborů a Sirotků dostavili se Jan Čapek ze Sán a Mikuláš z Padařova, který byl tehdy druhým heitmanem Táborským vedlé Ondřeje Keřského. Rovněž přijeli

[89]) Roku 1437 zapsal císař Sigmund Řisuty vedlé jiného zboží Jakoubkovi, čehož by byl neučinil, kdyby byl Jakoubek již prvé Řisut neměl. Viz *Archiv český* II. 453.

[90]) Stalo se to nejspíš ve spůsobu prodeje od Albrechta z Dubé. Viz zápis o tom v Archivu českém II. 475. V držení Kostomlat nacházel se Jakoubek dle Bartoška z Drahonic (p. 193) aspoň již roku 1435.

do Prahy někteří z pánů strany pod jednou, zejména Oldřich 1434
z Rosenberka a Zbyněk Zajíc, s nimi pak také *poselstvo císaře Sigmunda.* Směřovaloť spojení jednoty strany pod obojí s pány pod jednou hned zprva ku přijetí Sigmunda za krále, a již před bitvou u Lipan byl proto vyzýván, aby se k jednání o to přiblížil k Čechám. Sigmund byl již předtím odjel z Basilee dne 12 Května, a odebral se přes Bruk v Aargově (13 Kv.) do Badena šveycarského, odtamtud pak do Ulma, kdež ho dne 4 Června došla zpráva o bitvě. Den předtím (3 Čv.) oznamoval z Ulma panu Oldřichovi Rosenberskému, že mínil dle žádosti přijeti blíže k Čechám; napřed pak posílal pány Půtu z Častolovic a Arnošta z Vlašimě, kteří měli nazejtří (4 Čv.) od něho vyjeti a odebrati se předně k Oldřichovi a potom k druhým pánům. Poslové tito tedy odebrali se ke sněmu do Prahy.

Sněm byl zahájen nejspíš hned první den po sv. Janu křtiteli, kterýž byl pátek, a trval asi 14 dní, bylo pak prý na něm držáno mnoho pěkných řečí o jednotě a pokoji v zemi. Poněvadž byl již prošel rok, na nějž byla zřízena tehdejší prozatímná vláda zemská, usnesli se páni pod obojí, zemané, Pražané a druzí jich strany o prodloužení moci pana Alše z Vřešťova co správce zemského a raddy k němu přidané v témž spůsobu jak doposud; a vládě této slíbili se podrobiti Jan Čapek a Mikuláš Padařovský ve jménu Táborů a Sirotků se všemi městy jejich, která toho neučinila již prvé, pod ztracením cti a víry, pod pokutou 10.000 kop grošů a pod vypověděním ze země. Pod výminkou tou zavřen jest pokoj s nimi, a umluveno zvláště propuštění zajatých jedné i druhé strany, též navrácení se vypověděných neb uteklých, ač tak, koho by obec nechtěla přijmouti, aby směl aspoň svobodně prodati statek svůj do jistého času. Týkalo se to nejspíš na předním místě uteklých sousedů Novoměstských. Což by bylo jiného sporu mezi pány a Pražany s jedné strany a Tábory a Sirotky s druhé, měli přestati na rozsouzení správcem zemským a jeho raddou. Krom toho však ustanoveno, aby měli duchovní všech stran přijímajících pod obojí, Pražanů, Táborů i Sirotků společný sjezd v Praze o sv. Jakubě k srovnání se ve víře, při

1434 čemž by nade všemi ustanoven byl jeden nejvyšší správce duchovenstva. Se stranou přijímajících pod jednou, kteří se k správci zemskému neznali, nýbrž přídrželi se vždy císaře Sigmunda, zavřel sněm *příměří* obecné na rok; s posly pak císařovými vyjednáno, že od sněmu bude k němu vypraveno poselstvo do Řezna ke dni nanebevzetí panny Marie (15 Srp.).

Z jakých osob skládala se radda zemská přidaná k panu Alšovi z Vřešťova co správci, není nám zevrubně povědomo, kromě že předními v ní byli Menhart z Hradce, Aleš ze Šternberka a z Holic, Jindřich z Wartenberka a z Veselé a Hynce Ptaček z Pirkšteina a z Rataj;[91]) též pak vychází na jevo, že po přiznání se měst Táborských a Sirotčích k této vládě bylo také jim poskytnuto zastoupení v ní. Dle ustanovení, které o tom bylo učiněno na sněmě, zvolili zejména Žatečtí, Lounští, Slanští a Litoměřičtí jednoho ze sebe do raddy této, Antocha měštěnína Lounského; o čemž učinili oznámení správci zemskému dne 19 Července.

V den sv. Jakuba (25 Červce.) sešlo se *duchovenstvo* v Praze k svolání od mistra Jana z Rokycan, kterýž povstav z nemoci, ve které ležel krátce před bitvou u Lipan (11 Kv),[92]) řídil shromáždění toto jako vždy předešle na spůsob *synody* zemské. Dle uzavření většiny staly se nálezy v témž smyslu jako za předešlých let o všech rozdílích mezi Pražany a Tábory, tak že učení kněží Pražských došlo opětného schválení. Přitom vyslovil se sbor o čtyrech artikulích Pražských tím spůsobem, jak byly od duchovenstva českého zastávány v jednání s posly koncilia, tak že jmenovitě přijímání pod obojí spůsobou nazýváno netoliko užitečné a spasitelne, nýbrž také nutne z přikázání Kristova; obnoveno také usnešení, aby se opominute obyčeje kostelní neobnovovaly leč z jednosvorného svolení na synodě obecné, i aby evangelia a epištoly bývaly

[91]) Jmenují se v dopise knížat slezských vytištěném v *Archivě českém* III 418.

[92]) Viz Bartošk. z Drahonic 185.

čteny jazykem českým; opětovány též některé nálezy předešlých synod týkající se kázně a řádu v duchovenstvu; mezi jiným pak uzavřeno, aby na příštím sněmě zemském byli požádáni páni a obce, aby svolili ku přeložení všech posvícení v celém království na jednu neděli. 1434

Proti nálezům těmto většiny učinili kněží Táborští své obyčejné námitky, tak že ke srovnání ve víře nepřišlo a nejspíš odloženo rozhodnutí k sněmu nejprvé příštímu. Odpor jiného spůsobu jest však zároveň zdvižen od strany vládnoucí mezi mistry učení Pražského, kteří se byli již přiznali ku kompaktatům a k jednotě církve Římské. Popíraliť shromáždění tomuto vůbec moc synody obecné, že nebylo řízeno biskupem ani zřízencem biskupovým; nechtěli se ke čtyrem artikulům znáti jinak než dle smyslu kompaktat; prohlašovali uzavření o obyčejích opominutých a o čtení evangelií a epištol jazykem českým, též o přeložení posvícení za ujmu na právích budoucího biskupa, ano činili i poznámky protivné nebo pochybné k ustanovení, aby žádný kněz nebral žádného platu při posluhování svátostmi, aby každý kněz měl písmo svaté neb aspoň nový zákon, a k jiným některým.

Nedlouho po skončení sjezdu tohoto dali se poslové ustanovení sněmem na cestu do *Řezna* ke *sjezdu* s císařem Sigmundem. Byli čtyři stavu panského: pan Menhart z Hradce, pan Jindřich z Wartenberka a z Veselé syn Čeňkův, pan Hynce Ptaček z Rataj a moravský pán Václav z Kravař odjinud ze Strážnice; čtyři stavu rytířského: Vilém Kostka z Postupic, Mikuláš Sokol z Lamberka, Beneš Mokrovouský a Jan Smiřický; dva sousedé Staroměstští: Jan Velvar a Jan od vola (č. 462) čili od stříbrne hvězdy (č. 612), jinak z Kunwalda, a jeden z konšelů Novoměstských, Mařík plátenník; od Táborů a Sirotků Jan Čapek ze Sán a po jednom měšťanu z Tábora, z Klatov, ze Žatce a z Hradce Králové; z duchovních Jan z Rokycan a Martin Lupáč z Chrudimě. Na místě posledně řečeného byl, jak se zdá, prvotně jmenován mistr Marek z Hradce, ale potom vyloučen, nejspíš pro rozmíšku, která byla s mistry většině duchovenstva odpornými na sjezdě

1434 Svatojakubském.[93]) Mistři učení Pražského vypravili proto sami od sebe jisté posly, mezi které nepochybně náležel mistr Prokop Plzenský;[94]) též pak odebralo se více pánů českých strany pod jednou do Řezna, aby znali stav věcí; mezi nimi byl zejména také Oldřich z Rosenberka. Poslové vyjeli z Prahy dne 10 Srpna, a mínili k 15 Srpnu býti v Řezně, poněvadž byl slíbil císař Sigmund k tomu dni tam býti. Když se však dověděli v Koubě, že se císař jak obyčejně opozdil (nacházelť se dne 15 Srpna teprve v Augšpurce), zdrželi se tam jeden den, a přijeli do Řezna teprv dne 16 Srpna asi ve 400 koní.

Jen hodinu před jich příjezdem byli také přijeli poslové koncilia Basilejského ku požádání císaře Sigmunda, jenž doufal na sjezdě tomto dosáhnouti svého přijetí na království české, když by se tudíž dosáhlo konce ve věcech náboženství. Koncilium vypravilo k tomu cíli poselstvo slavnější než kterékoli dotud. Byli v něm tři biskupové: Filibert Konstanský, Jan Lübecký a Petr Augsburský, Jan z Geilhausen jinak z Maulbronna, který se byl mezitím již stal opatem svého kláštera, auditor Jan Palomar, Tilman probošt sv. Florina v Koblenci, Jiljí Karleriův, Tomáš z Haselbacha, Jindřich Toke a bratr Jan Nider, vesměs mistři v theologii; dále dva bakaláři theologie, Martin Berruer děkan Tourský a Tomáš des Courcelles, kanovník v Artois; konečně Fridrich Parsperger děkan Řezenský.

Poslové čeští neměli přímo co jednati s posly koncilia; tito nicméně uznali potřebu, navštíviti je hned napřed, aby jim omluvili opozdění císaře, který posud v Řezně nebyl. Ustanovili k tomu čtyry ze sebe, mezi nimi na předním místě Jana Palomara, kteříž za tou příčinou první den po příchodu

[93]) Bartošek (191) uvodí mistra Marka mezi posly; ale Tomáš Ebendorfer (*Monum. concil. Basil.* I. 737) praví při jmenování Martina Lupáče: qui tamen a regno non fuit deputatus, sed intrusus, et alius. nominatus magister Marcus de Grecz. exclusus. O počtu a jménech poslů těchto doplňují se zprávy Bartoška z Drahonic (190—191), Carleria (*Monum. concil. Basil.* I. 505) a Tomáše Ebendorfera (tamže 736).

[94]) Připomínáť se v Řezně ve zprávě Carleriově (pag. 517).

(17 Srp.) došli k poslům českým po různých příbytcích jejich; 1434
za to pak zase z poslů českých téhož dne několik pánů a Jan Rokycana navštívili biskupa Filiberta. Tak učinili též zvláštní poslové učení Pražského. Čechové netajili své nelibosti z posavadního nepříjezdu císařova, ano pravili, že zas odjedou. K večeru však téhož dne přišlo psaní od císaře k panu Menhartovi z Hradce i ku poslům koncilia, kterým sliboval přijeti brzy.

Nazejtří, dne 18 Srpna, byli poslové koncilia žádáni od některých pánů kraje Plzenského, aby dovolili všem Čechům přítomným v Řezně, navštěvovati služby boží, nečiníce rozdílu mezi těmi, kteří byli již přistoupili k jednotě církve, a druhými; ale poslové nesvolili k tomu, pravíce, že toho nikdy předtím nebylo a že nemají k tomu moci od koncilia. Potom navštívili vespolek posly české všecky, shromážděné k tomu v hospodě pana Menharta z Hradce, a osvědčivše nejprvé mnohými pěknými slovy laskavé smýšlení své s Čechy, přednesli jim omluvy císařovy, že posud nepřijel, i oznámení, že pospíchá z Augsburka do Řezna dnem i nocí. Druhý den potom (20 Srp.) přišel k Čechům auditor Jan Palomar s dvěma jinými z poselstva, žádat jich, aby se neúčastnili veřejných služeb božích, by nezavdali příčiny k nepříjemnostem škodlivým; neb že poslové byli z té příčiny osloveni od mnohých kněží Řezenských, jimž prý řekli, že Čechové jistě dobrovolně toho nechají. Odpověděl k tomu Jan Rokycana, že Čechové strpěli již mnoho pohanění a jiného zlého v hájení pravdy, a hotovi jsou i déle trpěti; však druhové jeho v poselství že praví, spíše žeby měli býti vyvrhováni z kostelů kněží nezdární než laik věřící, jenž přijímá svátost pod obojí způsobou. Na to měl právník Palomar odpověd pohotově, že zlí musí býti trpíni v církvi, pokud není vydán proti nim rozsudek; ostatně že se koncilium snaží o opravu a již učinilo některé nálezy, které budou svým časem ohlášeny a také vykonány; oprava že se musí díti s rozvahou, aby se nerozumnou horlivostí nepokazilo spíše než napravilo. K tomu řekl Pražan Jan Velvar, že již na koncilii Kostnickém mluvilo se

1434 o opravě, ale nestala se doposud. Tam obnovila se jednota v církvi, odpověděl Palomar, nelze všecko učiniti jedním časem.

V sobotu dne 21 Srpna, totiž nazejtří po této rozpravě, přijel konečně císař Sigmund do Řezna, odpoledne, v dešti. Poslové čeští, ač ne všichni, totiž jmenovitě krom městských strany Táborské, a rovněž poslové koncilia vyšli jemu naproti, a provodili ho do příbytku, jejž měl ve klášteře Dominikanů. Již prvního dne potom, v neděli (22 Srp.), předstoupili před něj poslové obojí, a předně slyšáni jsou poslové čeští. Mluvil od nich Jan z Rokycan, vzav základ ze příběhu o milosrdném Samaritanu a ze slov: Ty jdi, a učiň též, obraceje je na císaře, aby on učinil království českému spravedlivost a milosrdenství. Císař, odpovídaje k tomu po odevzdání věřících listů od poslů, osvědčoval výmluvně svou vrozenou lásku k zemi české; připomínal, žeť jest v Praze rozen, a vykládal, žeby stavové čeští, nižší ani vyšší, neměli jeho odpuzovati od království; nižší, neb že jest jeden z nich, jakož po přeslici jest potomkem knížete, který od pluhu povolán ku panství; vyšší, neb že po otci pochází ze slavného rodu Lucemburského. Když potom také poslové koncilia odevzdali své věřící listy, vyslovil se Sigmund předně, že ve věcech víry nemíní jednati jinak než dle jejich rady; ve věcech království pak dle rady pánů českých; a ustanovil dle přání Čechů hned na odpoledne týž den počátek vyjednávání.

V ustanovenou hodinu dostavili se tedy opět poslové obojí u císaře, a od poselstva českého učinil přednesení Vilém Kostka řečí českou, kterou potom Jan Rokycana šíře rozvedl latinsky. Dle uzavření sněmovního oznamovali poslové císaři přání Čechů, aby byl zjednán mír na základě stvrzení čtyr artikulů a zvláště o svátosti pod obojí spůsobou pro celé království české, markrabství moravské a jiné kdož by se jich v tom přídrželi, žádajíce jeho, aby se spolu s nimi o obdržení toho vynasnažil. V odůvodnění žádosti této vyložil Rokycana opět, kterak by rozdílné přijímání pod jednou a pod obojí musilo býti škodlivo pokoji v zemi, odvolával se na přiznání poslů koncilia

samých, že koncilium přijímání pod obojí povoliti může, a připomínal sliby od nich činěné v Praze, ovšem všeobecné a nejisté, dle kterých Čechové nicméně směli doufati splnění svých přání od koncilia. Ku promluvení tomuto odpověděl ihned auditor Jan Palomar, jejž poslové koncilia opět ustanovili za svého řečníka. Obrátiv zmínku Rokycanovu o Samaritanovi štiplavě na Čechy, jako že oni potřebovali uzdravení co odpadlí od církve, popíral dílem sliby v Praze činěné, dílem platnost jejich, poněvadž prý umluveno bylo, aby platilo jen co bylo psáno, a naproti tomu tím důrazněji naléhal na splnění toho, k čemu prý se Čechové zavázali rukou dáním svých duchovních. Delší hádce o to, která se protáhla až blízko do noci, učinil konec císař Sigmund, žádaje, aby zejtra byla ukázána a přečtena kompaktata jakožto předmět sporu mezi stranama. 1434

Opět dostavily se tedy obě strany před císařem v pondělí, dne 21 Srpna. Po přečtení však kompaktat popíral Rokycana ve jménu Čechů, žeby byli jimi zavázáni; neb že se rukou dáním na ně stalo slíbení toliko pod výminkou a smlouva nebyla konečně zavřena. Tomu když auditor Jan Palomar odporoval, vzdálili se Čechové na chvíli ku potazu, a oznámili potom císaři Vilémem Kostkou, že oni nejsou posláni k vyslancům koncilia, aby se s nimi oč hádali, než k císaři, aby mu přednesli žádosti ku prospěchu pokoje a obecného dobrého země své. Když pak císař vyslovil k tomu přání, aby obě strany učinily předložení svá písemně, odpověděli poslové čeští po opětném odstoupení listkem, v němž pravili, že z příčiny již udané pokládají to za zbytečné, zvlášť poněvadž by pro potřeby zemské nemohli dlouho se zdržeti, a opětovali žádost svou k němu, aby se zasadil o svolení koncilia k jednostejnému rozdávání svátosti v Čechách a na Moravě pod obojí spůsobou, jakož i aby se v koncilii jednalo dále o otázky v příčině přikázání a podávání dítkám i jiné sporné věci dle soudce v Chebě umluveného, tak aby Čechové k tomu vypravili posly ku koncilii, a když by se nedošlo dorozumění nyní, aby bylo odloženo ku koncilii druhému i třetímu, až by se konečně stalo, mezitím pak aby byl zachován pokoj.

1434 Ku předložení tomuto neodvážil se císař odpověděti jinak, než jak mu poradili poslové Basilejští, kterých se otázal. Listkem, jejž složil mu Jan Palomar sám, radil Čechům, aby na kompaktatech přestali a splnili, co jimi bylo slíbeno; neb že i koncilium má úmysl splniti všecko slíbené se své strany, však jiného ničeho prvé nepovolovati, pokud by nebylo kompaktatům učiněno zadost. Poslové čeští, jimž lístek ten byl doručen dne 24 Srpna, odpověděli císaři téhož dne skrze Rokycanu, že, co slíbili, chtějí splniti, ale aby se také jim splnilo, co bylo slíbeno. Opět přišlo k hádce o kompaktata, že byla přijata jen pod výminkami a nebyla dokonána, proti čemuž Jan Palomar ve jménu poslů koncilia vždy tvrdil opak. Po rozpravě vedené o to před císařem odstoupili poslové čeští, a vyvolavše za sebou pány pod jednou, vyjednávali s nimi, chtíce jich pohnouti, aby pro pokoj v zemi dobrovolně přistoupili ku přijímání pod obojí spůsobou; bylo to však marné. Páni pod jednou pravili, že byli vždy poslušni církve a koncilia, a že proto hotovi jsou učiniti, co jim koncilium poručí, však že doufají, toho že jim neporučí. Mezitím Sigmund, zůstav s posly koncilia, mluvil nevrle o Češích, že nebylo naděje v povolnost od nich; a k vyzvání jeho poslové odpoledne toho dne jednali s panem Menhartem z Hradce, chtíce věděti úmysl jeho. Menhart ubezpečoval je, že míní zůstati při kompaktatech a že ho v tom jiní z panstva budou následovati.

Většině poslů českých musily se po tomto běhu jednání stavěti před oči nelibé pro ně následky bitvy u Lipan. Vítězství nad polními vojsky Táborů a Sirotků bylo tam dosaženo pomocí přijímajících pod jednou. Tito byli jím sproštěni strachu před vojsky oněmi, jenž dotud byl ochromoval moc jejich, jinak velikou. Nyní počínali si zase směleji; a přinutiti je, aby se srovnali se stranou pod obojí v řádech náboženských, což by snad dobytím Plzně bylo mohlo přijíti, nebylo nyní již možné. Přemítání takové bylo asi příčinou, pro kterou poslové čeští počali se spouštěti naděje na zavedení řádů strany pod obojí v celé zemi a pomýšleli na skrovnější obmezení svých žádostí.

Již dne 25 Srpna ráno měli schůzi s biskupem Filibertem 1434
Konstanským a Janem Palomarem ve příbytku pana Menharta z Hradce, kdež žádali vysvětlení některých věcí v příčině kompaktat, aby si zjednali základ k novému smlouvání o ně. Tázali se totiž: 1. zdali faráři a kněží, kteří odešli od kostelů svých pro přijímání pod obojí spůsobou, když se vrátí, budou povinni rozdávati pod obojí; 2. v příčině arcibiskupa budoucího v Praze, jak se bude měti chovati k straně pod obojí, a kdo ho bude voliti; 3. když by později chtěl někdo přistoupiti ku přijímání pod obojí spůsobou, kdo posud byl při straně druhé, zdali má k tomu obdržeti teprv obzvlášť povolení od koncilia. Jan Palomar dal ku prvnímu a třetímu kusu odpovědi dosti spokojující, faráři a kněží odběhlí že budou povinni podávati pod obojí spůsobou buď sami buď náměstky zřízenými všem lidem ten obyčej majícím, a přistoupení ku přijímání pod obojí spůsobou že bude volné na základě dovolení obecného; o arcibiskupu a jiných biskupích v Čechách a na Moravě pravil, že budou stvrzeni tak, aby zachovávali přijímajících pod obojí při svobodě koncilem propuštěné, a pod biskupy těmi že bude státi všecko duchovenstvo jich dioecesí, i které by nerozdávalo svátosti pod obojí spůsobou. Co se pak týče volení biskupů, že sice někdy stávalo se od lidu společně s duchovenstvem, ale nyní dle práv od dávných časů že náleží kapitulám; však prý co míní koncilium učiniti v nynějším případě, že nemohou poslové jistotně věděti.

Po tomto výkladě zdálo se poslům koncilia i některým Čechům, jako by poslové čeští mínili přivoliti ku kompaktatům; ale nestalo se. Promlouváno druhého dne potom (26 Srp.) o týchž věcech mezi posly obapolnými před císařem, kterýž přimlouval Čechům, aby v příčině volení arcibiskupa přestali na posavadním řádu, že na každý spůsob budou míti arcibiskupa Čecha. Poslové čeští žádali toho dne, aby jim výklad Palomarův na ony otázky byl dán písemně; čehož však Palomar odepřel; a učinil sepsání o tom toliko mitr Prokop Plzenský, Palomar pak doznal toliko pravost sepsaní. Tomu byli přítomni z poslů českých Menhart z Hradce, Vilém Kostka, Mikuláš

1434 Sokol, Jan Velvar a mistr Jan z Rokycan. z poslů koncilia krom Palomara biskup Filibert Konstanský, biskup Augsburský a Jindřich Toke. Na to poslové čeští oznámili odpoledne císař. a poslům koncilia, že když nemohli obdržeti, oč dotud žádali. nechávají toho, a že chtí státi v kompaktatech. ale prvé než by měly býti splněny, že chtí dáti zprávu sněmu zemskému. aby od něho dána byla odpověd. Poslové Basilejští chtěli druhého dne (27 Srp.) věděti čas sněmu; k čemuž odpověděli Čechové den potom (28 Srp.) písemně, že o sv. Havle, a oč se sném usnese, že dají věděti na nejdéle do sv. Martina v Chebě úřadu konšelskému toho města.

Mezitím stala se v noci po 26 Srpnu nehoda měšťanu Novoměstskému *Mařikovi plátenníkovi,* že spadl s pavlače na ulici, a zlámav vaz, druhého dne zemřel (27 Srp.). Poslové čeští úsilně žádali, aby mu dopřán byl v Řezně křesťanský pohřeb; ale nemohli toho obdržeti. Poslové Basilejští odepřeli i po snažné přímluvě císařově z příčiny, že nebyl přijat do jednoty církve, ano že před smrtí zpovídal se Rokycanovi a od něho přijal svátost pod obojí spůsobou. Rozhořčení poslů českých bylo z toho veliké; praviliť, že jak mají napotom s kým se sjížděti, když se zemřelým v poselství odpírá pohřeb? Po odevzdání písemné odpovědi Čechů výše zmíněné dne 28 Srpna povolal k sobě císař Sigmund posly české i pány pod jednou, kteří byli v Řezně, a držel k nim dlouhou řeč jazykem českým, kterou dával jim radu, aby se ještě jednou obrátili poselstvím ku koncilii samemu, od něhož by mohli obdržeti pevnější vyřízení svých žádostí než od legatů, ujišťoval jich ještě jednou dobrou vůlí svou, přitom pak stěžoval si, že mu byla za jeho vzdálení opanována dvě města v Uhřích, totiž *Trnava* a jak se zdá Topolčany, i žádal, aby mu byla navrácena; neb žeby sic musil jich dobývati mocí. Poslove čeští poděkovali mu povšechně. a v příčině měst uherských odvolávali se na Čapka jakožto heitmana Sirotků. v jichž držení se nacházela. Čapek časo vymlouval se, že neví, zdali po změně, která se stala v Čechách, když musil podniknouti novou správu zemskou, budou posádky měst uherských chtíti jeho poslechnouti; slíbil

však zkusiti to a odebrati se osobně k nim k vyjednávání. 1434
Císař přijal podání toto, a slíbil mu odměnu za dobré pořízení.

Hned potom poselstvo české nepochybně odjelo z Řezna krom pana Menharta z Hradce, který měl ještě soukromé jednání s císařem a s posly koncilia. On a Oldřich z Rosenberka i jiní páni někteří slibovali koncilii další služby své, jak pravili, ku přemožení nevěřících v Čechách, když by se jim toliko dostaly další peněžité pomoci k tomu potřebné; i obdrželi prozatím sliby peněz, které se jim měly dostati z půldesátku uloženého již prvé od koncilia na duchovenstvo německé a z jiných některých pramenů.

Poněvadž se přijetí Sigmunda na království české sjezdem Řezenským nedocílilo, zůstala země česká, pokud se nacházela v moci strany pod obojí, i napotom pod správou pana Alše Vřešťovského a raddy jemu přidané; vládě pak této hlavně připadala péče další o konečné srovnání s konciliem a s císařem i o zachování pokoje domácího jakož i se sousedy do té doby. Co se posledního týče, nebylo na ten čas žádných velkých těžkostí. Krom Rakous a Uher měly skoro všecky země sousední příměří s Čechy; válka pak nevedla se skutečně již s nikým od země samé; toliko osamotnělé posádky Táborské ve městech uherských výše zmíněných a rovněž ve Slezsku na Němčím, na Otmochově a na Vrbně nezachovávaly pokoje s okolními krajinami v zemích těch, protože se bezpochyby musily živiti na jich outraty. Již však krátce před sjezdem Řezenským (23 Července) byli knížata slezští, zejména Bernard kníže Opolský, Ludvík Lehnický a Ludvík Lubinsky, v čele jejich pak Konrad biskup Vratislavský a s nimi též zemané a města knížetství Vratislavského a Svídnického vypravili do Prahy posla s plnomocenstvím ke správci zemskému Alšovi a raddě jeho, Jiřího z Schellendorfa, který měl nepochybně jednati opět o vykoupení hradů oněch, aby byly posádek českých sproštěny.

Není známo, jak daleko jednání toto na onen čas dospělo; ale zrovna po odjezdu poselstva českého do Řezna udála se věc nenadálá, která spůsobila v tom nový obrat. Velitelé po-

1434 sádky Táborské na Němčím, kněz *Bedřich ze Strážnice* a jakýs Michálek, dali se oblouditi slezským tovaryšem svým Hainem z Černova, jenž zajat byv ondy roku 1432 ve Střelíně, později byl se sám přidal k Táborům. Hain navedl Bedřicha a Michálka k loupežnému přepadení města Löwenberka; na kteroužto jízdu vydali se s ním společně z Němčího s dvéma sty jízdných. Když však na cestě té přenocovalii na *Falkenšteině*, zámku Sigmunda bratra Hainova nedaleko města Schönova, jsou tu nastrojením jeho v noci po 11 Srpnu s větším počtem lidu svého úkladně zjímáni. Michálek dovedl se ještě té noci vybaviti útěkem; kněz Bedřich však odveden jest do Svídnice, a držán tam ve vazbě tuhé. Z příhody této vzali smělost Vratislavští s biskupem a jinými některými pomocníky, tak že se pokusili ještě jednou o dobytí *Němčího* i jali se zámek tento obléhati asi ku konci téhož měsíce Srpna. Posádka však, ačkoli vůdců předešlých zbavena a zmenšena v počtu, jak se zdá, nicméně bránila se statečně, a zatím asi téhož času posádka Otmochovská svedla vítězný boj se Slezáky ve svém okolí;[95]) pročež brzy opět přišlo k vyjednávání, a předně stala se v krátce po skončení sjezdu Řezenského umluva, kterou měšťané Vratislavští zajatí roku 1432 ve Střelíně dosáhli vykoupení z vazby své na zámku Homoli za Náchodem (17 Září), potom pak o sv. Michale držán *sjezd v Náchodě* (29 Září), ku kterému od Slezáků přijel biskup Konrad Vratislavský s jinými několika plnomocníky, od Čechů pan Aleš správce zemský s některými jinými pány. Slezáci přáli si, aby pan Aleš s několika raddami svými sám se odebral do Slezska a přivedl věc ku konci s posádkami českými, aby tyto hradů postoupily, k čemuž on však nechtěl přivoliti jinak, než aby prvé obležení Němčího bylo zdviženo. Toho nejspíš plnomocníci slezští nemohli sami o sobě povoliti bez tázání knížat a měšťanů Vratislavských; a tudy zůstala věc ještě jednou na odkladě.[96])

[95]) Jediná krátká zmínka o tom ve *Starých letopisech českých* (91), kdež klade se boj omylem na rok 1435.

[96]) Srov. *Grünhagen. Die Hussitenkämpfe der Schlesier* 265.

V Čechách samých byl na ten čas pokoj mezi stranami 1434
kromě leda některých záští soukromých. Takové strhlo se na příklad mezi Táborským městem *Berounem* a panem Burianem z *Gutšteina* a některými jinými pány strany pod jednou z Plzenska za posledních dnů meškání poselstva českého v Řezně. Pan Burian s pomocníky svými dne 28 Srpna odehnal Berounským dobytek, a když vytáhli do pole za ním, obrátil se, a svedl boj, ve kterém šest Berounských padlo a 66 jest zajato a odvedeno na Rabštein a na jiné hrady; aniž se vypravuje, jaký učiněn o to konec.

Nedlouho po navrácení správce zemského z Náchoda přišel čas *sněmu*, který měl býti v Praze o *svatém Havle;* začal pak se v oktav téhož svatého, tedy asi dne 23 Října, a trval asi do konce toho měsíce. Na sněmě tomto stalo se konečné dorozumění o víru mezi Pražany a Sirotky, tak že se kněží Sirotčí přiznali k nálezům synody držané o sv. Jakubě. Toliko Táboři nechtěli svoliti k témuž; a stala se umluva mezi nimi a mistry a kněžími Pražskými jen potud, že se obě strany v příčině sedmera svátostí církevních, přímluvy svatých a ctění jich, řádů mše svaté a očistce podali na výrok mistra *Petra Engliše*, však tak aby se mistr spravoval přitom spisy Jana Husa, Jana Viklefa, svými vlastními a soudcem umluveným v Chebě. Nepochybně docílilo se tím, že Táboři na ten čas přivolili ke všemu, oč se sněm usnesl ve příčině dalšího vyjednávání s koncilium Basilejským, tak že se jak doposud vždy mohlo díti ve jménu celé strany pod obojí.

Náboženské hnutí české, vzbuzené Husem a následovníky jeho, kteří dovedli potáhnouti za sebou většinu národa, směřovalo v podstatě své k opravě v životě církevním, ke vroucnějšímu pojímání pravd a plnění zákonů náboženství křesťanského, tudy k vyplenění neřestí panovavších předtím v duchovenstvu zesvětštělém; vedlé čehož opanovala mysli zvláštní záliba v přijímání svátosti večeře páně pod obojí spůsobou, přeceňující důležitost nejstaršího obyčeje církve proti novějšímu ode mnohých věků přijatému, ale pocházející skutečně z úcty k této svátosti, ne z lehkosti nějaké. Tyto snahy vy-

1434 slovovaly se v často zmíněných čtyrech artikulích Pražských, a o jiné věci nezasazovala se strana pod obojí v celosti; novoty Táborské nebyly od ní sdíleny, nýbrž pokládány za škodlivé, a působeno k zamezení jich dle vší možnosti její. Koncilium Basilejské neukazovalo v posavadním jednání svém s Čechy náklonnosti k opravdovému splnění jejich přání. Návrh kompaktat, jak byl podáván, obsahoval jen povšechné theoretické schválení zásad, na kterých dle tří artikulů Pražských měla spočívati oprava církve; důvěra v koncilium, že zásady tyto provede také skutkem, nemohla však býti veliká, protože si koncilium právě ve věcech opravy církve, žádané na něm obecně, netoliko od Čechů, počínalo pořád ještě nesměle a velice zdlouhavě; povolení pak kalicha, slibované Čechům teprv když by se návrhu kompaktat podrobili, bylo takového spůsobu, že v něm nespatřovali dostatečné jistoty, ano báli se z něho škodlivých následků. Představovali si, že není-li přijímání pod obojí spůsobou proti přikázání Kristovu, jak koncilium samo uznávalo, mohlo jim dobře povoleno býti bez oněch ohrad a kliček, ano že mohlo z moci koncilia bez ublížení zavedeno býti v celé zemi jejich. Když se však za sjezdu Řezenského přesvědčili opět, že koncilium v té míře povoliti nechce, a že strana pod jednou v zemi samé ku přijetí jednostejného obyčeje nakloniti se nedá, uzavřeli v té věci uskrovniti se; ale tím více pomýšleli nyní na zabezpečení sebe pro budoucnost, aby splnění žádosti jejich, pokud by se stalo, nemohlo býti snadno zase zvráceno, a zadruhé aby tři artikule opravy církve se týkající nezůstaly mrtvými větami. Artikule tyto byly v Čechách částečně již provedeny; ne ve všem tak, jak si někdy představoval Hus a jeho přátelé a jak si přáli upřímní jich následovníci. Slovo boží bylo v Čechách svobodněji a horlivěji kázáno než prvé pod strachem biskupských klateb a libovůlí biskupských officialů a generalných vikářů; ovšem hlásaly se volněji také novoty škodlivé. Hříchy veřejné byly trestány, panovala přísnější kázeň v lidu světském i ve stavu duchovním, neřesti svatokupecké byly skoro veskrz vyhlazeny; ovšem nebylo přitom zabráněno zdivočení loupežných

a vražedných drábů, skrývajících se pod názvem božích bojovníků. Duchovenstvo nevládlo bohatstvím světa, při kterém jindy odcizovalo se svému povolání a pohrouželo se v lakomství, nádheru a smyslnost; ovšem nebyly statky duchovenstva obráceny lepším spůsobem k obecnému dobrému, jak si přáli nezištní zastavatelé chudoby kněžské, nýbrž dostaly se s velkou část do rukou soukromých držitelů, což byl nevyhnutedlný následek války zdvižené od nejvyšší hlavy duchovenstva proti Čechům. Ale vady a nedostatky tyto, vzniklé z mimořádných okolností bouřlivého času, mohly býti napraveny, jak se dosáhlo dobrého pokoje. Toliko nesmělo úsilí dobré přestati; musilo se v díle započatém pracovati dále; a k tomu bylo straně pod obojí potřeba, aby podržela moc církevní v zemi v rukou svých, tak aby když na opravu obecnou od koncilia dlouho bylo čekati, zatím oprava domácí byla zachována a dále zvelebována. 1434

Z úvah tohoto spůsobu plynuly nové žádosti, o které se usnesl sněm Svatohavelský, aby byly předloženy koncilii. Sněm vyslovil totiž ve příčině svátosti večeře páně ještě jednou mínění a přání své, aby byla přijímána pod obojí spůsobou v celé zemi; však když by koncilium k tomu svoliti nechtělo, aby aspoň dalo povolení těm, kteří dotud přijímali pod jednou, aby směli přijímati pod obojí spůsobou; tehdy pak že ti, kteří od přijímání pod jednou spůsobou neupustí, mají v tom míti svobodu, ale jen v místech, ve kterých dotud nebylo přijímáno pod obojí. Přitom že si Čechové vyhražují také podávání svátosti dítkám, pokud by nebylo jinak rozhodnuto dalším jednáním v koncilii dle soudce v Chebě umluveného. Dále uzavřel sněm žádati, aby jemu spolu s duchovenstvem příslušelo nyní i napotom právo volení arcibiskupa Pražského a dvou suffraganů čili podbiskupí, tak aby tudy arcibiskup býval vždy z přijímajících pod obojí jakožto většiny národu, pod arcibiskupem pak na ten spůsob voleným a církevně stvrzeným aby stálo všecko duchovenstvo země české. Konečně k zahrazení velkého zřídla svatokupectví předešlých dob žádal sněm, aby zrušeno bylo všeliké potahování při církevního práva po-

1434 míjením soudu arcibiskupova neb officialů jeho k soudům cizím mimo zemi českou, jakož i udělování beneficií v Čechách od kohokoli mimo zemi jsoucího. Žádosti tyto zaslány jsou, jak bylo v Řezně umluveno, do Cheba dopisem ku poslům tehdejším koncilia Basilejskeho daným v Praze pod pečetí správce zemského dne 8 Listopadu s požádáním, aby oni se přičinili o svolení koncilia k nim, i aby dali jak nejdříve možná písemnou o tom odpověd.

Krom záležitosti umluv s konciliem Basilejským jednalo se na sněmě Svatohavelském také o přijetí císaře Sigmunda na království, a uzavřeno vypraviti k jednání s ním opět poselství do Prešpurka, kamž se byl Sigmund zatím odebral, odjev z Řezna na lodích po Dunaji dne 1 Října. V Praze zemřel za sněmu tohoto jeden z předních pánů tehdejších strany pod obojí, Jindřich syn Čeňkův z Wartenberka, a odvezen ku pohřbu na statky své.

Dříve snad než se sněm skončil, odhodlali se Slezáci upustiti od obléhání *Němčího,* a tudy svolil správce zemský pan Aleš z Risenburka a z Vřešťova k osobní jízdě do Slezska, aby záležitost posádek tamějších jakož i zajatých Čechů přivedl ku konci. V měsíci Prosinci sjel se k tomu s biskupem Vratislavským Konradem předně v *Nise,* a tam snad odebral se spolu s ním *Jan Pardus z Hrádku,* někdejší nejvyšší polní heitman Táborů, tehdy sezením na Richenburce, ku kterému se posádky české ve Slezsku nejspíš posud znaly jako k svému vrchnímu; i umluveno narovnání v ten spůsob, že se biskup Konrad s knížaty slezskými výše vzpomenutými, totiž Bernardem Opolským, Ludvíkem Lehnickým a Břežským a Ludvíkem Lubinským, i s měšťany Vratislavskými a jinými s jedné strany, s druhé pak strany Jan Pardus ve jménu svém a kněze Bedřicha ze Strážnice i Petra Poláka někdejšího heitmana na Němčím, zajatého v minulém roce 1433,[97]) jakožto „úředníků a služebníků svých na Otmochově, Němčím a Vrbně“ podali na pana Alše, správce království českého, jakožto přátelského

[97]) Viz na str. 593.

rozsudí. Biskup a knížata slezští dali na to od sebe list dne 11, 1434
Pardus z Hrádku dne 13 Prosince.[98]) Pan Aleš Vřešťovský učinil výpověd bez mnohého meškání v ten spůsob, aby zajatí čeští byli propuštěni, Slezákům pak aby postoupeny byly osazené dotud zámky za jisté výkupné. Již dne 15 Prosince jel následkem toho pan Aleš s biskupem Konradem do Vratislavě, kdež předně *Petr Polák* propuštěn jest z vazby měšťanů a chován prozatím v domě místokustoda kapituly Vyšehradské. Potom odebral se biskup Konrad sám do Svídnice, a přivezl s sebou *kněze Bedřicha* z tamějšího zajetí. Hned potom odevzdáno jest Vratislavským *Němči*, kdež hned obořili hrad dne 28 Prosince. Zatím přebýval pan Aleš se svým průvodem ve Vratislavi v domě děkanském, chován jsa ve štědrém hostinství. Dne 31 Prosince konečně odjel s biskupem a s oběma předními zajatými, Bedřichem a Polákem, do Nisy, kdež zjednáno postoupení *Otmochova* a *Vrbna*, a tudy konečně zajatí obdrželi svobodu. Za Otmochov bylo ustanoveno výkupné 1100 kop, a odevzdání jeho stalo se dne 6 Ledna 1435.

Zatím bylo po skončení sněmu Svatohavelského vyjelo poselstvo české k císaři Sigmundovi do *Prešpurka* asi někdy v měsíci Listopadu. Tam jednalo se mezi jiným o vydání hradů a měst uherských, které byly dotud osazeny od Čechů, zdali také pomocí Jana Čapka, jak byl slíbil císaři v Řezně, není nám povědomo. Poslové čeští meškali ještě na začátku měsíce Prosince v Prešpurku; a již tehdáž byly některé z hradů těch vydány císaři za výkupné, jak se zdá dosti velké; toliko posádka Trnavská ještě se zpěčovala, a císař strojil prý se *Trnavu* oblehnouti.[99]) Co se však ve hlavní věci vyjednalo mezi poselstvem českým a císařem, není dostatečně známo. Bylo to hlavně, že měl držán býti sjezd mezi císařem a Čechy k umluvám o přijetí jeho za krále, a ustanoveno k tomu místo v Brně, kamž měl Sigmund přijeti osobně. Císař nemínil však

[98]) Viz Scriptt. rerum Silesiacarum VI. 140 a Palackého *Archiv český* VI. 432.

[99]) Dle dopisu Hartunga Kluxa z Prešpurka dne 4 Prosince 1434 v Palackého *Urkd.* II. 433.

1434 ani nyní zavříti umluvy jinak, než aby se zároveň stalo srovnání ve věcech víry; pročež psal hned ku koncilii Basilejskému, žádaje, aby vypravilo znamenité poselstvo k němu k opětnému vyjednávání. Též vypravil brzy potom poselstvo své do Prahy, kteréž přijelo dne 19 Prosince v čase, když správce zemský Aleš meškal ještě ve Vratislavi. V poselství tom nacházel se soused Staroměstský Jan Puškařík z ulice Kaprovy (č. 37), a bylo jak se zdá posláno právě jen ku Pražanům, za kterouž příčinou učiněno svolání obce Staroměstske v outerý po sv. Tomáši (21 Pros.). O účelu však ani o pořízení jeho nemáme žádné zprávy.

Císař Sigmund měl mezitím také postranní vyjednávání s Tábory, o kterém nevíme, kým a v jakých místech bylo vedeno; ale směřovalo k tomu, aby se ostatek vojenské moci jejich stal neškodným v Čechách na ten spůsob, že chtěl císař najmouti je za peníze do válek proti jiným svým nepřátelům. Císař mluvil ku poslům Táborů tak, jak by se jim nejlépe mohl zalíbiti, pravě, že vždy byl k nim nakloněn, ale od jiných proti nim byl navozen, a povídaje jim mnoho o lakomosti a zlosti kněžské, co že jest ji vlastníma očima viděl v Konstancii a při korunování svém v Římě i nyní v Basilei; však že jemu samotnému nelze to vše staviti, ale žeby rád měl jejich pomoci k tomu. Táboři spatřovali v tom jen pěkné řeči, kterými by je rád podvedl a nejraději zavedl někam, kde by zhubeni byli [illegible]. V radách jejich na Táboře jednalo se proto více jak o spůsob, kterým by se mohli znova postaviti protivníkům svým v poli, při čemž uznávali potřebu i užiti každé [illegible] příležitosti i zase nepřemáhati se, pokud bylo potřeba opatrnosti. Zvláště [illegible] mstu nad šlech[illegible] kteří [illegible] pro svůj zisk a potom se proti nim [illegible] naděje v to, že se [illegible] že císař starý a neduživ brzy [illegible] Dne 21 Prosince 1434 byla [illegible] při přítomnosti pan [illegible] ve městě Táboře, a [illegible] Táborských

dílem Sirotčích, zejména z Píska, Prachatic, Vodňan, Hradce 1434
nad Labem, Jaroměře, Dvora, Čáslavě, Nimburka, Boleslavě mladé a Třebíče i Evančic na Moravě. Jednalo se hlavně o to, jak by se měli zachovati při nejbližším sněmě zemském, který měl býti za příčinou vyjednávání s císařem Sigmundem, i slíbili si všichni státi přitom spolu za jedno. Jinak uzavřeli také státi vždy ve čtyrech artikulích Pražských společně s jinými přijatých a hájiti je proti císaři i komukoli, kdo by je od nich chtěl tisknouti. K nálezům těm dali svolení své také *Jakoubek z Vřesovic* co heitman kraje Žateckého s Žateckými, Lounskými, Litoměřickými a Slanskými, kterých poslové přijeli teprv mezi tímto sjezdem.[160])

Sněm k usnešení se o výminky, pod kterými měl císař 1435
Sigmund přijat býti za krále, byl položen v Praze k sv. Valentinu čili 14 Unoru. Před časem tím dostala se panu Alšovi z Risenburka co správci země i raddám jeho psaná odpověd od předešlých poslů koncilia na dopis ve příčině žádostí českých odeslaných do Cheba. Byla dána v Basilei dne 7 Ledna 1435, a mohla tedy před koncem Ledna býti v Praze.[1]) Po jakéž takéž omluvě, že odpovídali tak pozdě, oznamovali poslové, že list od sněmu českého poslaný obdrželi a že se o věc jím na ně vznešenou přičinili u sboru, jak hledíc k víře a ke cti bylo možné;[2]) však poněvadž koncilium míní vypraviti znamenité poselství k císaři, které bude okolo polovice Unora u něho s plným naučením o úmyslu koncilia, že na ten čas není jim žádná jiná odpověd od koncilia poručena, než že všecko úplně zvědí od brzkých těch poslů. Vypravení poselstva tohoto bylo 8 Ledna oznámeno také císaři dopisem koncilia, a dne 23 Ledna vyjelo poselstvo z Basilee. Byli v něm

[160]) Zprávy o tom v *Monum concilii Basil.* 529—537.

[1]) Dopis koncilia daný 8 Ledna 1435 z Basilee došel cís. Sigmunda ve Vídni dne 25 Ledna. Viz Palackého *Urkd.* II. 436 a *Archiv český* I. 39

[2]) Negotium in literis vestris commissum apud sacrum concilium promoverunt, quantum salva fide et honestate fieri poterat. Palackého *Urkd* II. 435.

1435 veskrz členové poselstva předešlého, toliko v menším počtu, biskup Filibert Konstanský, auditor Jan Palomar, Martin Berruer děkan Tourský, Tilman probošt z Koblence, Jiljí Carleriův děkan Cambrajský a Tomáš z Haselbacha. Po obtížné cestě v tuhých mrazích přijeli dne 22 Unora do Vídně, kdež čekali, co by bylo dále ustanoveno od císaře.

Zahájení *sněmu* českého, položeného k *sv. Valentinu*, opozdilo se pro zlé cesty při týchž velkých mrazích až do začátku postu, kterýž byl toho roku dne 2 Března, a jednání sněmovní trvalo, jak se zdá, asi týden. Také strana Táborská účastnila se ho po poslích z měst svých. Sněm usnesl se hlavně o výminky, pod kterými měl císař Sigmund přijat býti za krále; kteréž vztahovaly se jednak k věcem zemským, jednak k náboženství, a učiněno jest dvojí sepsání jich, jedno od pánů a zemanů, druhé od měst.

Páni a zemané kladli na prvním místě žádost, aby vše, co v rozepři o náboženství proti císaři učinili, bylo odpuštěno a zapomenuto. Jak se samo sebou rozumělo, měl král potvrditi všech starých práv a svobod stavů, z nichž vytknuto jmenovitě, aby žádný Němec neb jiný cizozemec nebýval úředníkem ani směl držeti jaké zboží v zemi; též aby byla Morava zase spojena s korunou, aby svátost říšská, koruna a jiné klenoty, též dsky zemské byly do země navráceny. V příčině osazení soudu zemského byla pojata do sepsání žádost zemanů, aby na něm sedali netoliko páni, nýbrž také rytíři i panoši z každého kraje, s uvedením příčiny, že když za času krále Václava jen páni seděli u desk, dály jsou se mnohé útisky. Poněvadž po čas války nebyly dsky v zemi a tudy koupě statků zemských a jiné smlouvy musily se díti bez vkládání do nich, žádáno, aby nyní byly dskami stvrzeny. Další byla žádost, aby zápisy, které Sigmund učinil na statky korunní neb duchovenstva, nejvíce ovšem svým pomocníkům strany pod jednou, neměly žádné moci, leč pokud budou schváleny raddou na to zvolenou od stavů. Naproti tomu žádáno, aby páni strany pod obojí, kteří měli ve válce minulé zámky korunní v moci své, zůstaveni byli v jich držení co úředníci královi, tak aby z nich

sloužili nebo platili do komory královské; když by však při- 1435
jímání pod obojí spůsobou bylo uvedeno v celé zemi, mělo s toho sejíti, tak aby císař mohl zase se zámky takovými naložiti jinak.

Mimo tento kus, kterým se zabíhalo do věcí náboženských, žádali páni a zemané v příčině náboženství, tak jak bylo předloženo již koncilii Basilejskému, aby biskupové v Čechách a na Moravě byli voleni od stavů; dále aby král při dvoře svém neměl jiných kaplanů než rozdávajících pod obojí spůsobou; aby v raddě císařově a na soudech zemských nebývali, kdož nepřijímají pod obojí; aby se nevymáhalo stavění znova klášterů, kostelů, tvrzí a hradů zbořených; aby platy k zádušim, které pominuly, zůstaly zrušeny; kdyby císař chtěl vyjeti ze země, aby neporoučel země žádnému cizozemci, než Čechovi přijímajícímu pod obojí spůsobou. Konečně žádosti panské měly zření k žádostem Pražanů a jiných měst strany pod obojí, přimlouvajíce císaři, aby je uslyšel, „což by proti jeho cti nebylo a proti věčnému dobrému království".

V žádostech měst byly žádosti panské opětovány, co se týkalo nedosazování cizozemců k úřadům, Moravy, koruny a klenotů i desk zemských, též zapisů Sigmundových; ve případě pak, žeby císař odjel ze země, položeno tak, aby země neporoučel žádnému bez svolení obce království českého. Se zřením ke svým vlastním prospěchům žádala města na předním místě, aby zachována byla při svých právích a svobodách, však také o některá rozšíření jich: aby podkomoří královský byl pokaždé z Pražanů a tím samým z přijímajících pod obojí spůsobou; aby u desk zemských, tedy u soudu zemského, měla místo také města vedlé pánů a zemanů; aby král nikomu měst nezapisoval ani heitmanů nad nimi neustavoval bez vůle jich; aby sirotků ve městech nevdával bez vůle přátel; aby summy čili berně neobyčejné nebyly na města vzkládány; v příčině pak měšťanů odběhlých pro přijímání pod obojí spůsobou nebo vyhnaných z měst, aby zase přijati ani k statkům svým navráceni nebyli leč z milosti obce městské, a němečtí měšťané, byť i přijímali pod obojí spůsobou, aby nikdy nesměli býti konšely.

1435 Také v příčině náboženství pojali měšťané žádosti pánů a zemanů větším dílem do sepsání svého, jmenovitě o kaplanech při dvoře královském a o osobách v raddě královè a na soudech zemských, o zbořených klášteřích a kostelích i o zrušených platech kněžských. K tomu však přidáno, aby císař sám se svým dvorem také skutečně přijímal pod obojí spůsobou; aby hříchy smrtelné stavoval, tanců, her. nevěstek a jiných marností nedopouštěl; aby kdo nepřijímají pod obojí spůsobou, nebyli také napotom připouštěni do měst (rozumí se o to žádajících); aby zákonníkův čili řeholníkův žádných do země kral neuvodil bez svolení města, ve kterém měli by byti; konečně aby v každem kraji popsány byly všecky fary, kdež se tehdy přijímalo pod obojí spůsobou, aby tak přitom zůstalo na vždy v časích budoucích. — K většímu utvrzení všech těchto věcí mělo sloužiti ustanovení, kdyby se která obec městská nechtěla tímto vším spravovati, aby druhé obce mohly na ni sáhnouti bez překážky od císaře, a kdyby císař neb jeho úředníci chtěli tisknouti některou obec pro přijímání pod obojí spůsobou, aby ji druhe obce mohly pomoci proti těm utiskovatelům.[3] Byla to nepochybně města Táborská, která [illegible] na smělost v žádaní; nicméně všechněm usnešení sněmu nepostačovala; i jakkoli na sjezdě v Táboře byli sobě [illegible] stati za jedno, nyní *T[illegible]*, K[illegible] a dvě města jiná, odepřeli svolení k [illegible] sněmováním.

[illegible] o sv. Havle [illegible] Sigmundovi na sjezd do [illegible] pravě vypsaných. [illegible] zemanů a po- [illegible] přistoupila; [illegible] dne 24 Dubna [illegible] k císaři do *Prešpurka*, [illegible] ke sjezdu [illegible] jim ulo-

[illegible] později porovnati [illegible] Dějiny II. 440 [illegible]

ženo žádati na císaři, aby se otázal poslů koncilia Basilejského, 1435
zdali sbor míní povoliti, čeho na něm žádali po listu poslaném do Chba; nebo pakli by toho učiniti sbor nemínil, žeby se Čechové nerádi zbytečně namáhali cestou ke sjezdu a raději ušetřili si outrat. Císař, zvěděv o tom něco dříve po zvláštním poslu svém, žádal poslů Basilejských již dne 17 Března, aby se k němu odebrali do Prešpurka na radu; což bez meškání učinili. Dne 19 Března přijeli; však k dotazu císařovu odpověděli vytáčkou, že jejich poslání zní ke sjezdu s císařem a s Čechy zároveň, a že tedy nemohou prve nic oznamovati; čímž císař rád se spokojil; touž odpověd pak dali nazejtří potom (20 Bř.) oběma poslům českým, kteří zatím do Prešpurka byli přijeli, ač jim od nich bylo přimlouváno pilně a praveno, že sic Čechové ke sjezdu nepřijedou. Ještě téhož dne odjeli poslové Basilejští zase zpět do Vídně.

Sjezd Brněnský potkal se brzy potom s překážkami, a musil odložen býti pro opětné vypuknutí válečných bouří v Čechách. Již v měsíci Unoru bylo se strhlo nějaké záští mezi *Tábory* a panem Oldřichem z Rosenberka, o jehož příčině a počátku nejsme zpraveni. Táboři z města Tábora učinili Oldřichovi velkou škodu, vypálivše jmenovitě město jeho *Soběslav.*[4]) Zdá se, že za to pan Oldřich hleděl popuditi proti nim a ostatní straně Táborské celou zemi rozhlašováním tajných rad jejich výše zmíněných, o kterých měl známost nepochybně od vyzvědačů svých.[5]) Když na sněmě Svatovalentinském aspoň některá města Táborů odepřela svého svolení k nálezům na něm učiněným, bylo snadno učiniti podobno k víře, že se Táboři strojí zase k sebrání pole, a uzavřelo se tudy nejspíš na sněmě samém předejíti je útokem na místa odporná. Již dne 17 Března, tedy málo dní po skončení sněmu, obehnán jest hrad jejich *Ostromeč* na řece Vltavě, jehož heit-

[4]) Císař Sigmund a pan Arnošt z Vlašimě litují této škody dopisy z Prešpurka dne 19 Unora 1435 Viz *Archiv český* I. 44, III. 10.

[5]) Kdysi v měsíci Březnu 1435 dal Oldřich Rosenberský zprávu o těchto radách poslům Basilejským do Vídně. Viz *Monum. concil. Basil.* I. 529.

1435 manem byl Filipp z Padařova, z příčiny, že se z něho dály velké škody lidem v okolní krajině. Vůdcem vojska, které k tomu vytáhlo, byl pan *Hynce Ptáček z Pirkšteina.* S ním byli z blízkého sousedstva pan Beneš z Dubé seděním na Kozlím nedaleko Konopiště, Jakoubek z Božejova purkrabí Konopištský s lidem paní Perchty Šternberské a pan Janek Sádlo z Kostelce nad černými lesy; k tomu pak přitáhl ku pomoci lid vypravený panem Oldřichem Rosenberským, vedený purkrabím jeho na Zvíkově Mikulášem Krchlebcem, pověstným z bitvy u Lipan. Později přispěli také z jiné strany pan Aleš Holický ze Šternberka, držitel Křivoklátu, a pan Jenec z Petersburka, majíce lidu 50 jízdných a 200 pěších s jedenácti vozy (25 Dub.), ještě pak později (15 Kv.) také pan Hanuš z Kolovrat se 125 jízdnými a 300 pěších. Oldřich z Rosenberka sám oblehl zatím s lidem svým a měšťanů Budějovických hrad *Lomnici* u Třeboně (okolo 25 Břez.), a dal rovněž obléhati tvrz *Božejovice* nedaleko Protivína.[6]) Konečně při sklonku měsíce Dubna [7]) vytáhli také Pražané do pole proti *Kolínu* vedením pana *Diviše Bořka z Miletínka,* jejž byli Staroměstští nedlouho po bitvě u Lipan učinili purkrabím svým na hradě Pražském.[8]) Jim přitáhl tam ku pomoci s druhé strany Jan Hertvik z Rušinova, ty časy držitel hradu Lichtenburka v kraji Čáslavském. Na Kolíně heitmanil *kněz Bedřich* ze Strážnice, vybavený teprv na začátku toho roku ze zajetí svého ve Slezsku, maje asi

[6]) O této tvrzi zmiňuje se Březan (viz *Časop. česk. mus.* 1828 IV. 58); že pak obležení jí stalo se již tohoto času, zdá se býti jisté ze zprávy, kterou dne 25 Dubna dával pan Půta z Častolovic poslům Basilejským ve Vídni, kdež praví, quomodo disponebant se (barones Boemiae) ad humiliandum Taboritas et ad habendum campum in pluribus locis contra illos et specialiter contra Tabor, Coloniam et duas alias civitates Taboritarum, praeter tres obsidiones contra tria castra jam positas. Dva z těchto tří hradů byly Ostromeč a Lomnice, o třetím jiném nemáme zprávy než o Božejovicích.

[7]) *Staří letopisové čeští* praví: po provodě (tedy po 24 Dubnu), Bartošek: circa festum SS. Philippi et Jacobi apostolorum (tedy okolo 1 Května).

[8]) Diviš Bořek z Miletínka jmenuje se purkrabím Pražským ponejprv 1434 dne 23 Října v *Archivu českém* III. 511.

500 lidu z někdejšího polního vojska Táborů dílem, dílem 1435
Sirotků.[9])

Z příčiny nové války této v zemi bylo již někdy na začátku Dubna uzavřeno, sjezd Brněnský odložiti o týden, totiž do 1 Května. Dne 11 Dubna obdrželi zprávu o tom poslové Basilejští ve Vídni po poslu pana Menharta z Hradce, a nepochybně aspoň téhož času bylo vyžádáno svolení císaře Sigmunda k tomu. Ale prodloužení toto nepostačovalo, i vypraveni byli před koncem měsíce opět dva poslové k císaři do Prešpurka, aby s ním vyjednali čas jiný. Dne 29 Dubna přijel z té příčiny pan Půta z Častolovic od císaře do Vídně, aby poslů koncilia požádal opět na poradu k němu. Poslové Basilejští přijeli dne 2 Května do Prešpurka, a tam umluveno konečně (4 Kv.), aby byl začátek sjezdu dne 22 Května, k čemuž poslové čeští přivolili. Císař zamýšlel předtím, odebrati se z Prešpurka do *Trnavy,* která mezitím konečně byla jemů od Čechů vydána, a odtamtud jeti v ustanovený čas do Brna; dle přání poslů Basilejských změnil však úmysl ten, tak že slíbil odebrati se až k samým hranicům moravským do Skalice a odtamtud přijeti do Brna, jak medle by zpraven byl o skutečném příjezdu poselstva českého. Poslové Basilejští sami navrátili se dne 6 Května do Vídně, a odtamtud dali se dne 17 Května na cestu do Brna, kamž přijeli čtvrtého dne potom (20 Kv.). Právě ty dni bylo vojsko vévody rakouského Albrechta dobylo na Moravě *Evančic* proti posádce Táborské. Bojovníci čeští odtud vypuzení, zvěděvše o cestě legatů do Brna, mínili je přepadnouti na cestě u Pohořelic, kdež myslili, že bude poslední jejich nocleh. Legati však jeli přímo dále, a tím ušli nebezpečenství, o kterém tu chvíli nevěděli, ježto úkladníci nebyli v čas připraveni.

Zrovna den, ve který měl se dle poslední umluvy začíti sjezd v Brně (22 Kv.), vzdal se v Čechách hrad *Ostromeč* umluvou, dle které heitman Filipp z Padařova s lidem svým svobodně odtáhl na Tábor; páni pak, kteří hrad obléhali, obo-

[9]) Viz *Monum. concil. Basil.* 551.

1435 řili jej a vypálili dokonce. Na *Kolíně* kněz Bedřich nechtěl se vzdáti týmž spůsobem, ale podával se již tehdy ke smlouvě přímo s císařem Sigmundem, a žádal písemně pana Půty z Častolovic, aby mu byl v tom prostředníkem; [10]) jisté pak jest, že se s ním stala nějaká smlouva, ač obsahu jejího neznáme, dle které obležení hned brzy potom bylo zdviženo. Také druhé dva hrady obležené, Lomnice a Božejovice, byly prý hotovy vzdáti se pod umluvou; ale Oldřich Rosenberský na ten čas nechtěl svoliti, doufaje dostati jich bez výminek. Následkem toho bránily se dále vytrvale; Lomnice zejména vedením jakéhos řezníka Jana, který měl něco přes sto lidí z Tábora. Trvání však dvou těchto obležení nebylo již překážkou poslání ke sjezdu Brněnskému. Dne 13 Června, ovšem tedy víc než tři neděle po ustanoveném dni, vyjelo poselstvo české k němu ustanovené z Prahy. V poselstvu tomto nacházel se na předním místě sám správce zemský Aleš z Risenburka; s ním z panstva strany pod obojí Menhart z Hradce, Aleš Holický ze Šternberka, Jiří Poděbradský patnáctiletý (nazývaný tehdáž Herartem z Kunštatu), Vácslav z Kravař odjinud ze Strážnice, pán moravský, Hynce Ptaček z Pirkšteina odjinud z Rataj, Jiřík z Wismburka, Hanuš z Kolovrat a neznámo kteří dva jiní; z Pražanů Staroměstských Jan Velvar, Sigmund z Kotenčic, Vácslav Hedvika a písař městský Mikuláš Humpolec; z Novoměstských Pavel Dětřichovic, Beneš Cukmanský, Valentin Kába a Daniel Žitavský z Koňského trhu (r. 839, 840); ze stavu zemanského Diviš Bořek z Miletínka, Vilém Kostka z Postupic, Petr Zmrzlík ze Svojšína, Jan Hertvik z Rušinova, Jan Smiřický, Mikuláš Sokol z Lamberka, Vácslav Carda z Petrovic, Jan z Černína, Havel z Dřevenice a Matěj Lauda z Chlumčan; z duchovenstva mistr Jan z Rokycan, Vácslav z Dráchova, Oldřich bakalář ze Znojma, Martin Lupáč ze Chrudimě, Jan farář sv. Štěpána na Novém městě Pražském, Bohuněk z Chocně a Vácslav z Chocně; k tomu též četní poslové z jiných měst, mezi nimiž připomínají se zvláště

[10]) Paměti 551.

poslové Žateckých, Lounských a Slanských. Větší díl jich, spolu 1435
se správcem zemským panem Alšem, dojeli dne 18 Června do Brna, ostatní teprv nazejtří potom (19 Čv.) s panem Menhartem z Hradce, kterýž pojal s sebou také mistra Křištana z Prachatic a mistra Prokopa Plzenského, ač ku poselstvu nenáleželi. O své ujmě přijel také pan Oldřich z Rosenberka a více jiných pánů strany pod jednou k hájení svých zvláštních prospěchů; rovněž tak také Jakoubek Bílinský, od Táborů pak kněží Bedřich ze Strážnice, Mikuláš z Pelhřimova, jinak Biskupec, a Václav Koranda, jakož i volený rozsudí mezi Tábory a stranou Pražskou, mistr Petr Engliš.

Prve než poselstvo české, již dne 14 Června, byl přijel do Brna Albrecht vévoda rakouský k žádosti císaře Sigmunda i poslů koncilia, kteří si přáli jeho pomoci, a s ním zároveň mnoho pánů moravských jedné i druhé strany. Toliko císař Sigmund nepřijížděl, meškaje dne 14 Června a nejspíš ještě déle potom v Trnavě; ano 23 Června teprv přijel od něho posel s omluvou a se žádostí k poslům Basilejským, aby zatím počali vyjednávání s Čechy bez něho. Poslové koncilia byli tím postaveni u veliké nesnázi; byloť poslání jejich takové, že si v něm bez pomoci Sigmundovy nedůvěřovali nic poříditi. Protož bránili se tomu rozhodně, ač bylo s české strany usilováno, aby se vyjednávání ihned začalo. Mezi obojím poselstvem a jinými, kteří přijeli, bylo v Brně jako vždy posud zevnější chování vlídné a hostinské. Biskup Filibert Konstanský jakožto hlava poselstva Basilejského měl již dne 23 Června u oběda u sebe mistra Petra Engliše a dva z předních kněží Táborských, Biskupce a Korandu, dne 24 Června Matiáše Laudu a jiného Táborského, dne 25 Června Pražany, dne 26 Června četné pány české, dne 28 Června také kněze Bedřicha ze Strážnice s Englišem a s posly Žateckých, Lounských a Slanských; ale srdečnosti, která se jevila při prvních poselstvích, nyní hned z počátku nebylo; jmenovitě z očí a chování kněží českých bylo viděti nedůvěru a nechuť, která měla ovšem svou příčinu v posavadním chování koncilia k žádostem českým. Hned po příchodu poselstva českého počaly se

1435 k tomu zjevnosti. když kněží čeští žádali, aby jim bylo dovoleno v některé kapli v Brně konati služby boží, čehož poslové koncilia nedopustili, jakož i když toliko panu Menhartovi z Hradce s mistrem i jiným jeho strany, kteří se byli o své jméně přiznali ku kompaktatům, dovolovalo se přicházeti do kostela k službám božím, druhým však z poselstva týmž způsobem jako předešle v Řezně přísně se to zbraňovalo, s odvoláním že tak bylo ustanoveno prvními umluvami Chebskými.

Dne 1 Července odpoledne přijel konečně císař Sigmund, slavně uvítán od vévody Albrechta, od měšťanů Brněnských, od pánův a zemanů moravských i poslů koncilia, kteří všickni k processí mu vyšli naproti. Hned nazejtří, dne 2 Července, počalo se vyjednávání, k němuž poslové čeští i Basilejští byli zároveň povoláni do příbytku císařova. Proti přání poslů koncilia, kterým záleželo na tom, aby byli první slyšáni, dal císař první slovo Čechům, od nichž učinil řeč mistr Jan z Rokycan. Přednesení jeho obsahovalo troji žádost ku koncilii: aby propustilo svobodu čtyrem artikulům Pražským v království českém a markrabství moravském dle smyslu žádostí zaslaných do Chba; aby očistilo pověst království a markrabství, nařčených dotud pro tyto artikule; i aby provedlo obecnou opravu církve.

Čechové přicházeli ke sjezdu Brněnskému s nedůvěrou, žeby koncilium splnilo žádosti jejich oznámené do Chba dle usnesení sněmu Svatohavelského. Nedůvěra tato jevila se v předešlém jejich dotazování předběžném, zdali koncilium k žádostem oněm svolilo, a musila se množiti pečlivým zatajováním úmyslu koncilia. Úplného však zamítnutí předce se nenadívali; vždyť byli jim poslové koncilia prvé odepsali, že se přičinili o splnění jejich žádostí, „jak hledíc k víře a ke cti bylo možné“, a poslům těmto byl tehdáž úmysl koncilia již nepochybně znám. Nicméně nebylo, co poslové koncilia do Brna přinesli, nic jiného než úplné zamítnutí zmírněných žádostí českých. Dle nařízení, které od koncilia bylo dáno poslům dne 20 Ledna, měli žádati opět jako v Řezně, aby Čechové splnili kompaktata, a oznámiti, že když by se to stalo,

potom teprv, co by se dále vidělo býti prospěšné k dobrému 1435
království, mohou doufati neodepření od koncilia, pokud by bez ujmy víry a cti mohlo býti. Ale co se týkalo žádostí oznámených do Chba, které tedy dle těch slov koncilia měly býti vyřízeny teprv po splnění kompaktat od Čechů, zamítalo je koncilium již napřed všecky. Zvláště nechtělo dopustiti, aby byl arcibiskup Pražský z kněžstva strany pod obojí. Poslové měli se držeti toho, že právo volení jeho náleží kapitule, že však tentokrát, poněvadž obávati se jest volby od kapituly, která by se nelíbila lidu, koncilium míní samo osaditi arcibiskupství nějakou prý osobou znamenitou, která by nebyla ze strany žádné (tudy nejspíš cizozemcem); přitom pak měli opatrně působiti dle možnosti k tomu, jmenovitě při císaři, aby na některý čas přijat byl biskup Filibert s auditorem Palomarem za administratory arcibiskupství Pražského i biskupství Litomyšlského. Byla to opět pověstná ohlávka Palomarova, která měla býti přehozena Čechům, aby v naději, že budou splněny žádosti jejich, podstoupili poslušenství církve, potom však aby ničeho více neobdrželi.

Dle nařízení tohoto poslové koncilia po přednesení Rokycanovu na místě odpovědi k němu učinili po Janu Palomarovi napomenutí k Čechům, aby splnili přede vším, k čemu prý zavázali se předešlými umluvami čili kompaktaty. Naproti tomu Čechové Janem Rokycanou žádali, aby prve jim bylo odpověděno na žádosti předložené v Chebě, jak jest jim slíbeno dopisem poslů i při potomním shledání v Prešpurce, potom že oni dají odpověď. O to bylo delší hádání před císařem toho i potomního dne 3 Července, až poslové koncilia, když Čechové nepopustili a bylo se obávati, že přetrhnou jednání, nemohli jinak než odpověditi k žádostem českým. Odpověď tato byla pak ovšem záporná; všecko, co Čechové žádají, že jest již vyřízeno kompaktaty, a že jim nepřísluší mimo tyto co jiného žádati, poněvadž mají se ve všem krom přijímání pod obojí spůsobou podrobiti jednostejným řádům se vším ostatním křesťanstvem; co se týče cizích soudů ve věcech církevních, že bez výjimky zrušeny býti nemohou, však že koncilium zavede

1435 v tom i ve spůsobu osazování beneficií opravy obecné; v příčině pak arcibiskupství, že je koncilium míní prozatím dáti spravovati legaty, až by se nabyla lepší známost osob k tomu schopných.

Po tomto přednesení, které ve jménu poslů Basilejských opět učinil Jan Palomar, odešly obě strany od císaře, a přišly druhý den zase (4 Čvce.). Ve jménu Čechů promluvil předně opět Jan Rokycana, tázaje se poslů koncilia, zdali, co včerejšího dne řekli, jest poslední jejich odpověd. Není-li, aby dali odpověd poslední; pakli jest, že se obává, aby jim Čechové neřekli: Bůh s vámi; nebo s námi byl, jest a doufáme že bude. K tomu Jan Palomar nechtěl dáti příme odpovědi, nýbrž opět žádal, aby se Čechové vyslovili, chtí-li zachovati kompaktata, poněvadž prý nyní odpovědi o žádostech svých nových dostali. To zavdalo znova podnět, jako předtím v Řezně, k hádce o kompaktata, o nichž Palomar všemi spůsoby snažil se dokázati, že byly smluvou konečnou a bezvýminečnou. Čechové pak rovněž tak úsilně toho popírali. Bylo by se proto vyjednávání bezpochyby skutečně přetrhlo, kdyby se nebyl císař Sigmund staral o uchránění toho svým prostředkováním, poněvadž na konečném narovnání ve věcech náboženství záleželo přijetí jeho na království. Nejprv pokoušel se opět pohnouti Čechů, aby přestali na kompaktatech (5 Čvce.); když pak toho učiniti nechtěli, přimlouval poslům Basilejským, aby svolili k výhradnému přijímání svátosti pod obojí v místech, kde bylo dosud v obyčeji, podporován jsa i panem Menhartem z Hradce, který znaje smýšlení jiných pánů českých, sám k potřebě toho se přiznával (6 Čvce.). Když proti tomu činili námitky, oznámil jim návrh jiných některých pánů, který podával, splnění kompaktát, když by poslové koncilia aspoň slovem stvrdili, že mají proto obce městské zachovány býti při svých svobodách: k čemuž však poslové svoliti nechtěli, dovtipujíce se, že se mimo svobody obcí městských, dle kterých mohly trpěti neb netrpěti spolu ve městech, kohož chtěly, a tedy mohly vyloučiti všecky přijímající pod jednou. Opět pak jiný návrh dle něhož měli Čechové kompaktata stvrditi a se vším, co mimo

ně žádali, odkázáni býti na koncilium, však proti jistému zabezpečení od císaře. Byla na to sepsána formule od kancléře 1435
císařova Kašpara Šlika a pana Arnošta z Vlašimě toho smyslu, že císař žádal na Češích, aby co bylo dotud překážkou srovnání mezi nimi a posly koncilia, nebylo na ujmu vyjednávání mezi ním a Čechy o přijetí jeho na království, proti čemuž sliboval nedopustiti jim žádného ukřivdění ve věcech, o které se zasazovali, nýbrž býti jim raden a pomocen k dosažení všeho, čeho by řádně dovedli písmem svatým, v naději, že zase oni povolni budou v tom, co by poslové koncilia dovedli proti nim rovněž z písma svateho (6 Čvce.). Poslové koncilia zamítli tuto formuli z příčiny, že by se jí císař stavěl za rozsudí ve věcech víry, a po některých odkladech dali dne 8 Července konečnou odpověd o přijímání výhradném dle míst, nechtíce ho nikterak dopustiti, protože by bylo proti kompaktatům, ustanovujícím svobodu přijímání jednohokaždeho pod jednou neb pod obojí spůsobou.

Odpověd tato spůsobila velké rozhorlení mezi Čechy. Jan Rokycana dal je na jevo prudkou řečí, kterou vytýkal legatům neochotnost a neupřímnost; když pak oni chtěli k tomu zase odpověditi, odešli Čechové ve hněvu, nechtíce jich poslouchati, tak že musili k ospravedlnění svému mluviti toliko před císařem a jeho průvodem. Opět zdálo se, že bude jednání přetrženo; opět vynasnažil se však císař, aby se to nestalo. Mezi ním a Čechy vyjednávalo se již od několika dní také o světské věci, o výminky stanovené sněmem Svatovalentinským, pod kterými měl přijat býti na království; i ač naskytly se přitom právě den před tímto slyšením poslů obapolných (7 Čvce.) těžkosti pro nesrovnalost mezi pány a zemany i městy v některých žádostech jejich, předce chýlilo se jednání toto patrně k dobrému konci. Tím trapnější byl císaři posavadní nezdar jednání ve věcech církevních; nebo srovnání Čechů s církví mělo jeho konečnou umluvu s nimi předcházeti. Jednal tedy několik dní obzvláště s Čechy a zase obzvlášť s posly koncilia, až pak dosáhl toho, že mínili Čechové kompaktata přijíti a stvrditi, když by o svolení koncilia k dalším žádostem jejich

...m a zvláště v Praze. Tu počala císaře Sigmunda přechá- 1435
...ti trpělivost. Povolav k sobě poslů ještě jednou po obědě ...téhož dne, mluvil k nim slovy příkrými, chtěje jich pohnouti ku přijetí oné závěrky. Pravil jim, že on jest s Čechy sjednocen a chce obdržeti panství své; oni že jemu jsou v tom překážkou, nechtíce svoliti, oni že jsou příčinou roztržení. Když pak mu poslové opět přednášeli své námitky, odevzdal se tím prudčeji zlému rozmaru svému. Vy od koncilia, pravil, jednali jste s Čechy beze mne, svolili jste bez mého vědomí k jich artikulům, a já jsem se spokojil; proč nyní nechcete mně učiniti po vůli v této maličkosti? Chcete-li, abych já přišel o své panství? já však nechci. Po opětných odpovědech legatů mluvil německy ještě prudčeji. Obrátiv se na probošta Tilmana Koblenckého nebo na Tomáše z Haselbacha, řekl: Kde jest koncilium? a když mu odpověděl, že v Basilei: Ba jistě není. Neučiní-li dobrého konce s touto věcí Čechů, neučiní nic, a budou již dvě koncilia, která nic neučinila, první v Kostnici, druhé toto. Oni v té Basilei nic jiného nechtí, než zlehčiti moc papeže a císaře; a tím spůsobem dále. Konečně odstoupili poslové Basilejští do jiné síně, a předstoupili Čechové. Císař jim pravil, že již déle nemíní s nimi válčiti pro tuto věc, totiž pro náboženství, a spustil teprv ještě volněji proti koncilii a poslům jeho, mluvě prý věci divné, z nichž i mnozí jeho raddové se zděsili, a které prý pro počestnost lépe jest zamlčeti.[12]) Když potom Čechové odcházeli od císaře, dal jim podati vína, a poslům Basilejským nic, ač tito posud stáli v síni, kterou se víno neslo skrz. Císař nechal jich déle čekati na opětné zavolání, a potom nepovolal jich, nýbrž dal jim říci, že mohou odjíti.

Večír toho dne přišli k legatům pan Ptaček a ve jménu Menharta z Hradce mistr Prokop Plzenský, a přimlouvali jim

periculum imminere videtur in Boemis, quia creditur verisimiliter, quod eligerent de Rokazana; quod si ita fiet, nunquam tantum malum Boemiae accidit ab initio suae separationis ab ecclesia et obedientia Romanae ecclesiae.

[12]) Tamže 599.

1435 on spolu s nimi se zasadil a když by poslové koncilia slíbili jim býti též nápomocni k obdržení toho. Císař přednesl podání toto poslům Basilejským dne 12 Července; a poslové ochotně slíbili, žádosti Čechů při koncilii podporovati, „jakž by jim bylo možno s Bohem a se ctí církve“. Ale když druhého dne (13 Července) byl o tom učiněn spis, kterým měly kompaktaty od obou stran býti uznány, a Čechové žádali, aby ke spisu tomu přiloženy byly žádosti jejich ze sněmu Svatohavelského, odepřeli poslové koncilia přiložení jich: z čehož bylo patrné, jak malé ceny byl ohražený slib jejich, že budou žádosti tyto při koncilii podporovati; ano také spis k otázkám Čechů v Řezně sepsaný dle tehdejších odpovědí Palomarových odepřeli přiložiti. Když pak potom císař oznámil jim, že jak se stane umluva, míní Čechové hned voliti arcibiskupa a on že bude psáti buď koncilii buď papeži, aby byl stvrzen, ať bude kterýkoli (po straně řekl jednomu z poslů svým spůsobem lehkovážným: Mně jest jedno, koho si zvolí, třeba osla): užasli nad tím poslové jako nad věcí hroznou,[11]) a hledali všelijakých prostředků, jak by císaře od toho odvrátili.

Císař Sigmund naproti tomu měl opět co činiti, aby udržel Čechy, by jednání konečně nepřetrhli. Dne 14 Července ráno mnoho s nimi jednal, a na základě rozpravy s nimi povolal k sobě poslů koncilia, i oznámil jim, že chtí Čechové kompaktaty spečetiti a splniti, když k nim bude přidáno: „bez ujmy svobod a privilegií království a markrabství moravského“. Poslové koncilia nechtěli toho připustiti žádným spůsobem, ukazujíce k tomu, žeby pak Čechové chtěli voliti arcibiskupa na základě privilegií starších, které prý na to měli od králů svých, a žeby zvolili Rokycanu, též že by s odvoláním na privilegia netrpěli přijímajících pod jednou ve mě-

[11]) Nos autem ista audientes, vypravuje o tom Carlerius (*Mon. conc. Basil.* I. 597), valde turbati fuimus, videntes magnum imminere periculum generale et speciale: generale, quod populus cum clero eligeret episcopum; nam hoc esset totam Christianitatem turbare et quasi ponere ignem inter clerum et populum et in populo inter se, et propter hoc periculum jura providerunt, quod electio pontificis fiat per solos canonicos ecclesiae cathedralis; speciale etiam

stech a zvláště v Praze. Tu počala císaře Sigmunda přechá- 1435
zeti trpělivost. Povolav k sobě poslů ještě jednou po obědě téhož dne, mluvil k nim slovy příkrými, chtěje jich pohnouti ku přijetí oné závěrky. Pravil jim, že on jest s Čechy sjednocen a chce obdržeti panství své; oni že jemu jsou v tom překážkou, nechtíce svoliti, oni že jsou příčinou roztržení. Když pak mu poslové opět přednášeli své námítky, odevzdal se tím prudčeji zlému rozmaru svému. Vy od koncilia, pravil, jednali jste s Čechy beze mne, svolili jste bez mého vědomí k jich artikulům, a já jsem se spokojil; proč nyní nechcete mně učiniti po vůli v této maličkosti? Chcete-li, abych já přišel o své panství? já však nechci. Po opětných odpovědech legatů mluvil německy ještě prudčeji. Obrátiv se na probošta Tilmana Koblenckého nebo na Tomáše z Haselbacha, řekl: Kde jest koncilium? a když mu odpověděl, že v Basilei: Ba jistě není. Neučiní-li dobrého konce s touto věcí Čechů, neučiní nic, a budou již dvě koncilia, která nic neučinila, první v Kostnici, druhé toto. Oni v té Basilei nic jiného nechtí, než zlehčiti moc papeže a císaře; a tím spůsobem dále. Konečně odstoupili poslové Basilejští do jiné síně, a předstoupili Čechové. Císař jim pravil, že již déle nemíní s nimi válčiti pro tuto věc, totiž pro náboženství, a spustil teprv ještě volněji proti koncilii a poslům jeho, mluvě prý věci divné, z nichž i mnozí jeho raddové se zděsili, a které prý pro počestnost lépe jest zamlčeti.[12]) Když potom Čechové odcházeli od císaře, dal jim podati vína, a poslům Basilejským nic, ač tito posud stáli v síni, kterou se víno neslo skrz. Císař nechal jich déle čekati na opětné zavolání, a potom nepovolal jich, nýbrž dal jim říci, že mohou odjíti.

Večír toho dne přišli k legatům pan Ptaček a ve jménu Menharta z Hradce mistr Prokop Plzenský, a přimlouvali jim

periculum imminere videtur in Boemia, quia creditur verisimiliter, quod eligerent de Rokzana; quod si ita fiet, nunquam tantum malum Boemiae accidit ab initio suae separationis ab ecclesia et obedientia Romanae ecclesiae.

[12]) Tamže 599.

1435 velmi, aby k oné závěrce svolili, pravíce žeby sice, ač neradi, musili koncilium opustiti a s druhými státi za jedno k hájení svobod zemských. Poslové však nechtěli se dáti pohnouti. Chtěli svoliti, aby se položilo: „bez ujmy svobod a privilegií", však s přídavkem: „které nejsou proti kompaktatům". Pan Menhart pokusil se nakloniti posly české ku přijetí toho, ale potkal se s hlučným odporem, jejž snadno jest pochopiti. Nazejtří, dne 15 Července, navštívil legaty kancléř císařův Kašpar Šlik s panem Arnoštem z Vlašimě, a přimlouval jim opět darmo; rovněž pak darmo jednalo se také mezi nimi o nějaké změnění závěrky, tak aby se s ní mohli srozuměti poslové Basilejští i Čechové. Bezpochyby však jednalo se zatím také mezi Čechy a císařem, asi znova na podobném základě jako prvé dne 6 Července, tak že je ubezpečoval svou pomocí, aby svých žádostí konečně dosáhli, byť se prozatím jen spokojili kompaktaty. Z takové pohnútky poslové Čechů uzavřeli, začíti znova vyjednávání o kompaktata, jakým by spůsobem měla býti uskutečněna, a dali k tomu cíli vzkázati legatům ještě téhož dne odpoledne, aby jim ukázali formule listů, ktere by chtěli míti od nich na přistoupení k jednotě a ku poslušenství církve, a které by zase jim měli dáti. Legatové složili ihned formule k tomu účelu, o kterých se několik dní potom vyjednávalo, brzy mezi obapolnými posly samými, brzy prostřednictvím císaře a radd jeho. Ač se přitom naskytly všelijaké nesnáze o rozličná slova a věty, ježto poslové koncilia nechtěli pokud možná ani v nejmenším uchýliti se od znění kompaktat, předce konečné během čtyr dní (16—19 Čvce.) ujednána byla forma slibu poslušenství a jednoty, jejž mělo učiniti duchovenstvo české, jakož i forma listu, který měli zase poslové koncilia vydati Čechům; ale větší těžkosti naskytly se o slibu světských stavů, kteří nejprvé dokonce odmítali učinění slibu téhož, poněvadž by to bylo neobyčejné, neb že od jiných zemí toho se nevyžaduje. Prozatím uzavřelo se věc tu odložiti, až by se stalo narovnání mezi stavy a císařem o přijetí jeho na království.

Forma listu, jejž měli poslové koncilia vydati Čechům obsahovala všecko to, co bylo ujednáno kompaktaty v Praze

v Listopadu roku 1433,[13]) totiž přijetí jednoty s církví od 1435
Čechů a zdvižení všech nálezů proti nim vydaných, prohlášení pokoje mezi nimi a ostatním křesťanstvem, ustanovení o svobodě přijímání pod obojí spůsobou s výklady o čtyrech artikulích učiněnými tehdáž od poslů koncilia i s přijatými výhradami Čechů o víře a řádech, coby jimi mělo býti rozuměno; k čemuž přidán byl určitý rozkaz k arcibiskupu Pražskému a biskupům Olomouckému a Litomyšlskému, nynějším i budoucím, jakož i všem praelatům a správcům duchovním, aby dle ustanovení kompaktat podávali svátost pod obojí všem toho žádajícím a podávati dávali, nikterak tomu se neprotivíce, též aby řečení biskupové žákům spůsobilým, chtícím a majícím podávati pod obojí spůsobou, udělovali svěcení na kněžství bez odporu a překážek.

Jednání mezi posly českými a císařem týkalo se výminek oněch, o které se byli stavové čeští usnesli na sněmě o sv. Valentině, a které byly císaři oznámeny již prvé po poslích do Prešpurka. Jak se zdá, bylo se o ně stalo, pokud se týkaly náboženství, nové jakési usnešení mezi posly českými, tak že některé věci obsažené prvé jen v žádostech stavu městského, předloženy byly císaři nyní ode všech tří stavů společně, zejména totiž žádosti o stavování hříchů smrtelných, o přijímání svátosti od císaře samého v Čechách pod obojí spůsobou i aby měl při dvoře kaplany rozdávající pod obojí, o vzájemném pomáhání sobě stavů proti utiskovatelům svého náboženství, o výhradném osazení soudů a raddy královy osobami strany pod obojí, o zápisích na statky duchovenstva, a o klášteřích a kostelích, aby nebyli nuceni je stavěti nebo mnichy a jeptišky přijímati do měst.[14]) Císař Sigmund byl se mezitím již poněkud zase ukrotil ve svém rozjaření proti poslům koncilia, tak že jim žádosti tyto oznámil a s nimi se po straně o nich radil. Poslové spatřovali v nich skoro ve všech samé vykračování z kompaktat, a horšili se z nich velmi; dávali pak ovšem rady žádostem českým protivné (21, 22 Čvce.).

[13]) Viz výše na str. 613.
[14]) Toto sepsání žádostí nachází se v *Monum. concil. Basil.* I. 658.

1435 Teprv po čtyrech dnech, které uplynuly v jednání o tyto věci mezi Čechy a císařem, počalo se zase vyjednávati mezi posly českými a posly koncilia u přítomnosti císaře (24 Čvce.). Ale poněvadž zatím opět mnozí z poselstva českého byli odjeli z Brna, když jim meškání tam bylo již příliš dlouhé, oznámili ostatní, kteří v Brně byli, že nemohou bez druhých smlouvy dokonati, nýbrž že vznesou věc na sněm. Jakkoli bylo to poslům koncilia velice proti mysli, musili se s tím spokojiti, a žádali toliko, aby aspoň poslové čeští sami od sebe listy umluvené spečetili a slíbili při sněmě českém o to se přičiniti, aby k nim svolil. K tomu poslové čeští přivolili (25 Čvce.), a zbývala jen ještě obtíž, co se týkalo slibu poslušenství od laiků. Stalo se však brzy dohodnutí o ní v ten spůsob, aby duchovní učinili slib za sebe i za laiky, k čemuž měl sněm dáti toliko plnomocenství několika osobám duchovním jakožto poslům svým (26 Čvce.). Mínilo se přitom, že císař Sigmund i poslové koncilia zůstanou v Brně, až by se poslové čeští od sněmu zase vrátili, tak aby tudíž všecko bylo přivedeno ku konci.

Když se však dne 28 Července listy sepsané měly od obou stran pečetiti, naskytla se nesnáze o některé nesrovnalosti, a zvláště ve znění výkladu o artikuli týkajícím se statků duchovenstva. Na sjezdě v Praze roku 1433 byli legatové posledně svolili, aby v prvotním znění, že statky takové *bez viny svatokrádeže* od jiných *zadržovány* býti nemohou, slova tehdáž od Čechů zamítaná „bez viny svatokrádeže“ byla vynechána, ale dle tvrzení jich mělo místo toho státi, že od jiných *„uchvacovány“* býti nemohou (usurpari); Čechové pak tvrdili, že bylo umluveno, aby stálo, že nemohou *„nespravedlivě* býti zadržovány“ (injuste detineri non possent). Spor o to nezdál se z počátku velký, ale zostřil se nenadále následkem vyjednávání, ve kterem se bylo zatím pokračovalo mezi Čechy a císařem. Vyjednávání dospělo k tomu, že císař Sigmund slíbil Čechům dáti od sebe *zápis*, jehož mocí měly jim býti splněny všecky jejich žádosti, které dle usnešení sněmu Svatohavelského byly od nich vznešeny na koncilium. Císař svolil totiž, aby duchovní

beneficia v Čechách nesměla býti udělována od cizozemců; aby 1435
nikdo nebyl potahován k soudům ven ze země; aby přijímající pod jednou spůsobou nemusili býti trpíni jinde než v místech, kde se posud pod obojí nepřijímalo, tak aby prý nebylo hanebné směsice; z příčiny té pak aby byla popsána všechna místa dle kostelů farních, ve kterých bylo přijímáno pod obojí. Popis ten měl král na zvláštním listě stvrditi svou pečetí. Dále svoloval, aby napotom arcibiskup Pražský a suffragani jeho čili podbiskupí voleni byli od pánů, zemanů, Pražanů a jiných měst společně s duchovenstvem celého arcibiskupství, a zavazoval se zjednati jim stvrzení a posvěcení bez všelikého poplatku. V příčině všech těchto věcí, jakož i aby biskupové Olomoučtí a Litomyšlští spravovali se dle kompaktat právě doplněných, sliboval slovem svým císařským státi s Čechy za jedno, aby od něho i nástupců jeho na trůně byly zachovávány, pečovati o to a vynasnažiti se při koncilii a při papeži i kdekoli jinde, aby dosáhly plné platnosti, a nedopouštěti jiného, nýbrž proti každému rušiteli mocně jich hájiti.

Krom zápisu tohoto obecného, který se vztahoval na celé království i markrabství moravské, vydal Sigmund k žádosti poslů Pražských světských i duchovních, kteří byli v Brně, ještě také zvláštní *list Pražanům*, kterým stvrdil, aby obzvláště v Praze přijímající pod jednou spůsobou neobývali, leč kterým by od obcí dobrovolně bylo dopuštěno, dále pak svolil také k jiným některým věcem, jichž na něm žádali: 1. aby *podkomořím* královským býval měštěnín Pražský přijímající pod obojí spůsobou, 2. aby *mniši*, kteří by měli v Praze nebo v okolí Prahy býti, nesáhali farářům do správy duchovní, ani pochováváním mrtvých ani přisluhováním svátostmi; *kláštery* pak *panenské*, ve kterých se dotud přijímalo pod obojí spůsobou, aby přitom i budoucně byly zachovány; 3. praelati a kanovníci i jiné žákovstvo kostela Pražského, jestliže se do Prahy navrátí, aby přijímajících pod obojí nekaceřovali ani na cti jim utrhovali; 4. aby také *Vyšehrad* a *Hradčany* byly zachovány při straně pod obojí; 5. *špitál křižovníků* u mostu se zbožím svým aby zůstaven byl pod správou Staroměstských;

1435 6. *učení Pražskému* aby navráceny byly statky během války odňaté; 6. žádný cizozemec neb kdoby nepřijímal pod obojí spůsobou, aby nebyl konšelem ani úředníkem ve městech Pražských; 8. aby neobyčejné sbírky peněz nebo-li summy nebyly na města ukládány; 9. aby kostely farní a kaple, ve kterých mívali právo podací křižovníci neb jiní duchovní, byly z podacího toho propuštěny (tak aby připadlo obcím), a platy kněžské na domích Pražských aby více placeny nebyly; 10. *ouřad arcibiskupar*, tak jak za arcibiskupa Konrada ve Starém městě Pražském byl vysazen, aby v tomto městě i budoucně zůstával.

Zápisy tyto byly složeny, ač ještě nespečetěny, některý den po sv. Jakubě, nejspíš dne 26 Července,[15]) a měly na ten čas zůstati zatajeny poslům koncilia; pročež nestalo se sepsání jich od obyčejných písařů kanceláře královské, nýbrž od osob z poselstva českého.[16]) Nicméně zvěděli legati o podstatě obsahu jejich; a poněvadž se tím stav věcí v celosti změnil, nechtěli nyní se stvrzením kompaktat ukvapiti se, nýbrž tím neustupněji stáli na svém, aby slovo „nespravedlivě“ (injuste) nesmělo býti položeno ve zmíněné větě kompaktat (29 Čvce.). Opět horšil se na ně proto císař Sigmund, a mluvil o nich i o koncilii slovy neuctivými (30 Čvce.); když pak spor nedal se jinak urovnati, navrhnul, aby poslové vznesli věc, co se slova onoho týkalo, na koncilium, a ku konečnému zavření smluv aby byl učiněn sjezd nový. Poslům Basilejským hodil se návrh tento nejlépe, poněvadž poskytoval jim času, aby si vyžádali nové naučení od koncilia; Čechové pak, ač nerádi, konečně k tomu svolili (31 Čvce.).

Tak i sněm Brněnský rozešel se bez konce. Poselstvo české odjelo již 3 Srpna; poslové Basilejští pak rozdělili se. Tři měli jeti do Basileje, aby učinili zprávu a přijali nové nařízení. Ustanoveni k tomu Jan Palomar, Tilman probošt Koblenecký a Jiljí Carlerius; [illegible] biskup [illegible], Martin Berruer a Tomáš z Haselbachu měli čekati navrácení jejich ve Vídni.

15) [illegible] II. 448.
16) [illegible]

Dle umluvy s Čechy měli legatové dáti jim ke sněmu zprávu 1435
do konce měsíce Září, co koncilium uzavřelo. S třemi legaty ustanovenými k jízdě do Basilee mínil také císař vypraviti své zvláštní posly.

Z příčiny boje s Tábory, který byl vypukl v Čechách na jaře toho roku, byl již před začetím sjezdu Brněnského pan *Oldřich z Rosenberka* vyžadoval nových peněžitých pomocí od koncilia na poslích jeho, když ještě meškali ve Vídni, později tak též pan *Menhart z Hradce* a jiní někteří z pánů pod obojí. Legatové udržovali věc na odkladech, a teprv nyní, dne 3 Srpna, rozdělili mezi pány tyto peníze, které ještě ze předešlých sbírek zůstávaly v jejich rukou. Bylo jich celkem 1950 zlatých Rýnských; z nichž dali 600 panu Menhartovi z Hradce, 600 panu Oldřichovi Rosenberskému, panu Ptačkovi 400 a panu Alšovi Holickému ze Šternberka 300, tak že jen 50 zlatých zůstalo nerozdělených. Páni slibovali koncilii bojovati také dále ku potlačení Táborů, ale žádali k tomu dalších pomocí. Pan Ptaček a pan Aleš, loučíce se potom s posly koncilia dne 9 Srpna, snažně jim přimlouvali, aby se při koncilii vynasnažili o přidání slova „*injuste*“, ubezpečujíce, že potom bude dobrý konec; poslové při všem přátelství nesmlčeli jim, že nebyli úplně spokojeni s nimi při minulém vyjednávání, očekávavše od nich vydatnější podpory. Nazejtří potom, dne 10 Srpna, přezvídali legati ještě v rozmluvě s kancléřem císařským Kašparem Šlikem, jaký vlastně byl zápis daný od císaře Čechům, aby mohli o něm náležitě zpraviti koncilium; ale nedověděli se plné pravdy. Kancléř ubezpečil je, že zápis nebyl posud opatřen pečetí; ale přitom také tvrdil, že se jím císař zavázal toliko vynasnažiti se při koncilii, aby splnilo žádosti sněmu Svatohavelského, nic více. Hned potom, dne 11 Srpna, odjeli poslové z Brna do Vídně, a odtamtud tři svrchuřečení dne 17 Srpna dále do Basilee; za nimi pak teprv dne 10 Září dali se na cestu poslové císařovi poslaní ku koncilii, Jan biskup Seňský a mistr Mikuláš Stoks Slezák ze Hlohova.

21.

Sjezdové v Bělehradě a v Jihlavě. Přijetí Sigmunda za krále.

1435 Jak jest výše zmíněno, byli se nejpřednější z kněží Táborských, mezi nimi *Bedřich ze Strážnice,* tehdáž správce vojenské moci Táborů, odebrali ke sjezdu Brněnskému, kdež nepochybně pokoušeli se dosáhnouti zvláštní umluvy nějaké s císařem Sigmundem, jak byl úmysl ten vyslovil kněz Bedřich již za obležení svého v Kolíně. Jisté jest, že tehdáž úmyslu toho nedosáhl a nejspíš mnohem dříve, než se sjezd skončil, navrátil se s druhými zase do Čech. Ještě posud trvalo tehdáž obležení *Lomnice* lidem pana Oldřicha Rosenberského a Budějovických; a bylo nejspíš pilnou snahou kněze Bedřicha, aby posadku tamější Táborskou vybavil. Mínili prý Táboři toho času sebrati opět pole u *Nimburka;* a první dni měsíce Září, již po navrácení poslů českých z Brna, vytáhli předně z města *Tábora* v několika stech lidu jízdného a pěšího s vozy, buď aby Lomnickým přispíšili pomocí, buď aby cos jiného vyvedli obléhajícím na škodu. Ale vojsko Oldřichovo z Rosenberka a jiných pánů obklíčilo je, jak se zdá, nenadále na cestě u vsi *Křeče,* půl míle od městečka Černovic, a způsobilo jim citedlnou porážku, tak že mnoho jich pobito, mnoho zjímáno a druzí rozprchli se útěkem.[17]) Sebrání pole u Nimburka snad právě následkem toho nestalo se.

Poselstvo české bylo se navrátilo z Brna do Prahy dne 8 Srpna, a hned po jeho příchodu uzavřeno jest položiti *sněm* obecný k *sv. Matouši* (21 Září), ku kterémuž opět sešel se velký počet panstva a zemanstva, též poslové skoro všech měst královských, vyjma nejspíš jen několik strany Táborske. Císař Sigmund vypravil k němu v poselství kancléře svého *Kašpara Šlika.* Zahájení sněmu, kterýž opět držán v kolleji Karlově,

[17]) Václav Březan dává o tom zprávu bez udání dne (viz *Časop. česk. mus.* 1828 IV. 57); ale o porážce Táborů, beze vší pochybnosti této právě, zmiňuje se císař Sigmund v dopise k Oldřichovi dne 11 Září daném v Trnavě. Viz *Archiv český* I. 41.

opozdilo se, tak že začátek jednání stal se teprv někdy první 1435
týden měsíce Října. Příčinou toho bylo nejspíš, že mínili stavové čekati na zprávu o rozhodnutí koncilia v příčině posledního sporu, jak bylo s posly koncilia umluveno; ale odpovědi této se nedočkali, poněvadž koncilium opět zahalovalo své úmysly jak nejdéle možná v tajemství. Nespokojenost s tím byla nepochybně také příčinou nových těžkostí na sněmě, tak že teprv po patnáctidenním rokování, přičiněním zvláště obratného kancléře císařova, naklonil se sněm k uzavření, aby se dále jednalo s koncilem na základě umluveném v Brně, a také uzavřeno pokračovati v jednání se Sigmundem o výminky přijetí jeho za krále.

Dle umluv Brněnských svolil sněm k vydání listu na přiznání se ku kompaktatům, a zvolil čtyry kněží, kteří měli učiniti slib poslušenství k církvi ve jménu stavu duchovního i světského. Ustanoveni jsou k tomu mistr Václav z Dráchova, tehdáž official arcibiskupství Pražského, Pavel ze Slavikovic, farář sv. Jiljí v Praze a korrektor žákovstva, Václav z Lužice farář sv. Mikuláše na Starém městě a Bohuněk z Chocně, správce a „děkan" kostela Litomyšlského.[18]) Také však přistoupil sněm k *volení arcibiskupa Pražského* a dvou suffraganů dle umluv s císařem Sigmundem. Ustanoveno k tomu 16 volenců, jichž bylo osm ze stavů světských, osm z duchovenstva; z pánů Menhart z Hradce a Hynce Ptaček z Pirkšteina, ze zemanů Diviš Bořek z Miletínka, purkrabí hradu Pražského, a Havel z Dřevenice, z Pražanů Jan Velvar ze Starého a Pavel Dětřichovic z Nového města, z druhých měst Ambrož z Kutnéhory a mistr Václav ze Sušice; z duchovenstva kněz Pavel ze Slavikovic výše zmíněný, farář sv.

[18]) Obě listiny jsou datovány dne sv. Matouše, ale jistě jen dle jména, že se sněm dle umluvy s posly koncilia měl toho dne začíti (viz *Monum. concil. Basil.* I. 775, 776). V jednání Jihlavském roku 1436 praví se sice o těchto listinách: quatenus formae Brunnae conclusae sigillarentur sine additione et sub data diei sancti Matthaei, in *qua haec conclusa sunt.* (Viz tamže 773.) Ale dále zase (818) správněji: quod in *congregatione Pragae habita in festo S. Matthaei* fuerat conclusum oc.

1435 Jiljí, Václav z Lužnice farář sv. Mikuláše, Mikuláš Řehovec kněz kaple Betlemské, Jan farář sv. Štěpána na Novém městě, Vít farář v Kutnéhoře, Oldřich Znojemský farář ve Čáslavi, Bartoš farář v Lounech a Ondřej farář Sušický. Volenci tito jednohlasně zvolili za arcibiskupa mistra *Jana z Rokycan*, za biskupy pak suffragany kněze *Martina Lupáče* z Chrudimě a *Václava z Mýta,* rodilého z Chocně. Volba schválena jest od sněmu se závazkem všechněch, aby zvoleným zachovávali poslušenství a dokud živi jsou, k jinému žádnému arcibiskupu ani suffraganům nesvolovali. Toliko veřejné ohlášení volby odloženo jest až do navrácení poslů, kteří dle snešení sněmovního měli vypraveni býti k císaři (21 Říj.). K poselství tomuto byli ustanoveni Menhart z Hradce, Ptaček, Aleš Holický ze Šternberka, Vilém Kostka, Jan Smiřický a tuším Jan z Rušinova,[19]) šest měšťanů Pražských a z jiných měst, mistr Jan z Rokycan a snad jiných několik z duchovenstva; počítalo se, že vyjedou ve 130 neboli ve 200 koní, a měli buď všichni buď aspoň pan Menhart a někteří vyjeti hned zároveň s kancléřem císařovým, který se strojil na cestu dne 24 Října.

Šťastné skončení sněmu po přemožených nesnázích spůsobilo radostné pohnutí po vší Praze. Zvonilo se všemi zvony, zpívalo se hlučně po ulicích Tě boha chválíme; všecko se těšilo z jisté naděje brzkého konečného míru, a zvláště veliké pocty měl z toho kancléř Kašpar Šlik, jemuž přičítala se velká zásluha v tom; lidé na ulicích prý klonili se jemu, a nazývali jej svým andělem. Obávání, žeby se kdo nálezům sněmu protivil, nebylo než od několika málo měst Táborských, která však pokládána jsou již za málomocná; což také za nedlouho se stvrdilo; neb již dne 26 Listopadu zavřel kněz *Bedřich Strážnický* ve jménu měst *Tabora, Kolína* a jiných k nim příslušných příměří s Oldřichem Rosenberským a s městem Budějovici,[20]) a nepochybně téhož dne stala se umluva o *Lom-*

[19]) V dopise Matouše Šlika bratra Kašparova u Windeka p. 1261 uvodí se „her Johann Ringsperg"; domnívám se toliko, že se míní Jan Rušinovský.

[20]) *Archiv český* III. 512.

nici, kterou Tábořі hradu a města toho postoupili Oldřichovi 1435
za výplatu 500 kop grošů.[21]) *Božejovice* byly se vzdaly nejspíše již dříve.

Mezitím poslové sněmem ustanovení nevyjeli tak brzy, jak se myslilo, ano někteří ze jmenovaných odepřeli účastniti se poselství, jmenovitě Jan Rokycana a jiní duchovní. Příčina záležela nepochybně opět ve chování koncilia; neb nedalo sněmu posud žádné odpovědi, a jak se zdá ani poslové jeho nezachovali tentokrát zdvořilosti, aby byli aspoň jako předešle psali, že nemají co psáti. Toliko poslům císařovým, kteří byli přijeli do Basilee, dalo koncilium odpověd písemnou dne 29 Října, žádostem Čechů opět docela protivnou. Poněvadž prý Čechové na sjezdě v Brně žádali jednak od poslů koncilia, jednak od císaře věcí směřujících proti vážnosti moci církevní a proti pravému smyslu kompaktat, jakož aby se císař sám s nimi srovnal ve přijímání pod obojí, aby měl při dvoře svém kaplany jejich strany, aby ti, kteří nepřijímají pod obojí, nebývali v raddě královĕ, a aby nesměli býti v místech, kde byl posud obyčej přijímání tím spůsobem, aby řeholníci nesměli býti uvodíni bez dovolení arcibiskupa a obce toho místa, i aby sobě sami volili arcibiskupa, čímž svoboda propůjčená ku přijímání pod obojí spůsobou obrací se v nucení, že koncilium nemíní prv jednati dále, než až by se mu dostalo zabezpečení, že chtí Čechové prostě a pouze státi v kompaktatech a od oněch žádostí upustiti, že žádná moc světská nepropůjčí jim těch neb jiných věcí příslušících církvi, a že nikdo nebude ku přijímání pod obojí spůsobou nucen žádným spůsobem přímo ani nepřímo. Co se však týče sporu o znění artikule o statcích duchovenstva, má-li státi: *„uchvácený“*, čili: *„nespravedlivě zadržány“*, že nemá to býti žádnou překážkou dokonání umluv, ač jestliže se onoho zabezpečení koncilii prv dostane. Téhož smyslu bylo nové nařízení dané poslům koncilia, s nímž se měli navrátiti k císaři Sigmundovi

[21]) O postoupení Lomnice měl císař Sigmund zprávu od Oldřicha Rosenberského 4 Prosince 1435, přebývajе tehdáž na Tatě v Uhřích.

1435 a k novému sjezdu s Čechy; měliť onoho zabezpečení žádati na císaři, aby totiž stvrdil kompaktata listem svým a se zavázal je zachovávati, nedopouštěti, aby kdo ku přijímání pod obojí spůsobou nucen byl přímo neb nepřímo, aniž čehokoli jiného, coby bylo přímo nebo nepřímo proti kompaktatům. Téhož měli také žádati na zeti císařovu, vévodovi Albrechtovi, jakožto markrabí moravském. — Vedlé toho dalo koncilium téhož času (9 Listop.) nařízení generalným vikářům arcibiskupství Pražského voleným od kapituly a sídlícím doposud v Žitavě, kteří se dotazovali v příčině volení nového arcibiskupa, aby žádné volby ani jiného opatření nebrali předse, než ažby jinak bylo nařízeno od koncilia.

Ačkoli Čechové protivných sobě uzavření koncilia neznali, předce musili se jich domnívati z mlčení jeho, a proto nepochybně mužům, kterým opravdově záleželo na snahách a potřebách strany pod obojí, nevidělo se býti prospěšno, vážiti tu chvíli mnoho práce a nákladu na další vyjednávání s koncilem. Vyjelo tedy konečně poselstvo méně slavné a četné teprv dne 10 Listopadu, které mělo smlouvy s koncilem a s císařem dokonati. Nacházeli se v něm toliko páni Menhart a Ptaček, ze zemanů Diviš Bořek a Jan Smiřický; z Pražanů Staroměstských Jan Velvar a Sigmund Mandin jinak z Kotenčic, z Novoměstských Daniel Žitavský a Pavel Dětřichovic, konečně Matiáš Lauda, Jan z Nimburka a ještě jeden dle jména nám neznámý; z duchovenstva nikdo. Změnou touto popudili se nejspíš lidé vlažnějšího smýšlení, kteří se již nemohli dočkati pokoje za každou cenu, k nimž jmenovitě náležela většina mistrů učení Pražského přijatých již po přiznání se ku kompaktatům do lůna církve. Jim bylo krom toho zvolení Rokycany za arcibiskupa velice proti mysli; rýpali proti němu všelijak, a dělali si ze zvolení toho ošklebky,[22] i vinili jej, jakoby on byl příčinou dlouhých průtahů. Některý čas po odjezdě poslů, asi na začátku měsíce Prosince, byla i smyšlena řeč

[22] Důkazem toho jsou jizlivé verše mistra Jana z Borotína proti Rokycanovi v rukopise bibliothéky univ. Pražské IX. B. 9, fol. 172.

o *Rokycanovi,* o Pavlovi ze Slavikovic faráři u sv. Jiljí a několika jiných kněžích, že chtěli neznámo jakou zradu provésti proti hlavnímu městu; čímž lid lehce věřící, vytržený z radosti, že již se všecko zdánlivě chýlilo ku konci šťastnému, velice se popudil, tak že Rokycana některou chvíli nacházel se i v nebezpečenství života.[23]) Poněvadž se lichá pověst ta rozšířila také jinde v zemi, učinil Rokycana co správce duchovenstva spolu s ostatními úředníky stolice arcibiskupské dopis k rozličným správcům kostelů dne 14 Prosince, kterým žádal jich, aby s kazatelnic oznámili nepravost takového nařčení, poddávaje se spolu s druhými kněžími trestu ztracení hrdla, jestližeby kdo čeho nejmenšího proti němu dovedl.[24]) 1435

Nový sjezd s císařem Sigmundem a posly koncilia byl tentokrát položen ve *Bělehradě královském,* ježto se byl císař zatím z Prešpurka uchýlil hloub do Uher. Od koncilia byli tam posláni tři oni poslové jeho, kteří byli zůstali ve Vídni, totiž biskup Filibert, Martin Berruer a Tomáš z Haselbacha, krom nich pak toliko auditor Jan Palomar, jenž odjel dne 9 Listopada z Basilee, dne 2 Prosince přijel do Vídně, a odtamtud spolu s druhými třemi vyjel dne 15 Prosince. Poslové konali cestu svou přes Ráb (18 Pros.), odkudž doprovodil je biskup tamější až do Bělehradu. Tam přijeli dne 20 Prosince, a poslové čeští byli tu již o něco dříve. Toliko císař Sigmund nacházel se toho času na honech asi tři míle cesty od Bělehradu a s ním vévoda rakouský Albrecht i manželka jeho Alžběta, dcera Sigmundova. Pan Menhart z Hradce a Hynce Ptaček vyjeli legatům přijíždějícím naproti, a hned nazejtří navštívili je spolu s ostatním poselstvem českým, jehož řečníkem byl tentokrát měšťan Pražský často jmenovaný, Jan Velvar. Legati měli přede vším na péči, aby Čechové, kteří

[23]) Císař Sigmund vypravoval o tom s chutí poslům koncilia v Bělehradě stoličném dne 23 Prosince: nuper Pragae propter seditionem, quae ibi debuit fieri, Rokazana fuit in periculo submersionis vel alterius mortis, nec adhuc est plene liber. *Monum. concil. Basil.* I. 678.

[24]) Tamže 673. Pohříchu nemáme o tom naprosto žádných zpráv jiných.

1435 nebyli již se přiznali k jednotě církve, neměli přístupu k službám božím. Hned po učiněném pozdravení od Čechů žádali kancléře císařova Šlika, aby o tom učinil opatření.

Dne 22 Prosince přijel císař Sigmund do Bělehradu, a hned žádal poslů po biskupích Rábském a Senském, aby pro ušetření zlé vůle s Čechy nečinili rozdílu mezi nimi v připouštění jich ke službám božím: ale ani jemu k vůli nechtěli upustiti od obyčeje na předešlých sjezdech v tom zachovávaného. Nazejtří potom, dne 23 Prosince, byli Čechové i poslové koncilia povoláni k císaři, při němž nacházeli se vévoda Albrecht, arcibiskup Ostřihomský a čtyři jiní biskupové uherští, též županů a jiných pánů uherských velký počet. Poslové koncilia odevzdali císaři věřicí list svůj, a oznámili všeobecnými slovy ochotnost svou ve jménu koncilia k dokonání umluv bez všelikých průtahů, potom však žádali, aby směli císaři přednésti něco soukromí. Poslové čeští i všecko panstvo uherské následkem toho se vzdálili, a zůstal při císaři toliko vévoda Albrecht a kancléř. Nyní oznámili legati, že jest koncilium zpraveno o lstivém jednání Čechů, kterak prý ničeho jiného nezamýšlejí, než jak by své přijímání pod obojí spůsobou a bludy své utvrdili a sobě zjednali kněží, jichž měli velký nedostatek: tím že se koncilium rozpakuje v příčině dalšího vyjednávání s nimi; však když by císař ve jménu království českého a vévoda Albrecht ve jménu markrabství moravského dali dostatečné zabezpečení, že budou kompaktata skutečně zachována dle pravého svého smyslu, tehdy že koncilium nemíní činiti žádných těžkostí se slovem „nespravedlivě“ (injuste) o zadržování statků duchovenstva, o němž byl posledně spor na sjezdě Brněnském. Císař neporozuměl hned vlastnímu umyslu legatů, a dal odpověď, že když budou kompaktata stvrzena od nich a od Čechů, chce rád dáti ne jeden, ale tisíc listů na zachovávání jich. Poslové koncilia však teprv vyložili mu šíře, jaké zabezpečení chce míti koncilium dle nařízení svrchu pověděného.

Císař nedal k tomu hned odpovědi, nýbrž povolal poslů českých, aby se počalo jednání mezi nimi a posly koncilia-

Těmto jednalo se nyní o protažení, až by dojednali s císařem. 1435
Ačkoli dotud pokaždé poslové vypravení od sněmu českého přicházeli bez psaného plnomocenství, odvolávajíce se na obyčej své země, žádali tentokrát legatové, aby jim plnomocenství bylo ukázáno; neb že tak bylo vyjednáno v Brně. Ve jménu poslů českých odpověděl k tomu *Jan Velvar,* že sněm čekal na slíbenou odpověd ve příčině slova *injuste,* a poněvadž té nedostal, nedal žádné plné moci písemně, ale ovšem oustně, což dosvědčil kancléř císařův, jakož byl sněmu přítomen; poslové však že dají zatím pečeti své na stvrzení kompaktat, a sněm že to stvrdí. K tomu legatové nechtěli svoliti, nýbrž pravili, že musí býti k stvrzení kompaktat držán sjezd nový, na kterém by byl celý sněm český i také císař, a navrhovali místo k tomu v Praze. To nemohlo býti, protože nebylo srovnání mezi Čechy a císařem ještě dokonáno; poslové čeští však svolovali, aby byl sněm a sjezd s císařem i s legaty někde na hranicích země české. Také císař Sigmund dal legatům oznámiti druhého dne potom (24 Pros.), že do Čech jeti nemůže na nejisto, pokud totiž není přijat za krále, a dal jim pilně přimlouvati, aby hned tudíž učinili konec o kompaktata. Konečně smluveno, aby legatové od sebe a poslové čeští od sebe dali listy do rukou císařových s přiznáním, že chtějí státi v kompaktatech. Císař pak nyní žádal na auditorovi, aby mu předložil návrh čili formu listu na ono zabezpečení, jehož na něm žádalo koncilium. Palomar poslal ji ještě téhož dne kancléřovi.

Forma tato zněla, že se císař zavazuje, až budou kompaktata od obou stran přijata, stvrditi je a nedati jich ničímž rušiti, protož prý také nedopouštěti, aby byl kdo nucen ku přijímání pod obojí spůsobou buď přímo buď nepřímo, rozuměje nucením nepřímým, kdyby přijímající pod jednou spůsobou měli jen proto nesměti bydliti v jakémkoli místě nebo vyloučeni býti z úřadů veřejných neb rad nebo z jakýchkoli svobod království; dále že se císař nemíní uvazovati večkoli, coby náleželo k víře nebo k moci církevní aniž jaká privilegia toho se týkající udělovati; stalo-li pak se od něho co tomu

1435 protivného, že to odvolává a ruší jakožto vyžádané způsobem pokoutným a podloudným.

Nazejtří potom (25 Pros.) byl boží hod vánoční; toho dne se nic nejednalo. Na sv. Štěpána (26 Pros.) vešli poslové čeští do kostela všichni na ranní hodinky a na mši. Legati, nemohše toho zabrániti, nešli sami do kostela. Mezitím císař formu listiny vyžadované od legatů ukázal nejen některým raddám svým uherským, nýbrž i poslům českým, napřed jak se zdá panu Menhartovi z Hradce: což bylo poslům koncilia velice proti mysli, protože chtěli míti listinu podtají, aby o tom poslové čeští nic nevěděli. Císař zpěčoval se žádost jejich splniti, a dal s nimi jednati o to předně dne 27 Prosince skrze biskupy Rábskeho a Seňského, kancléře Šlika a některé dvořany uherske, potom sám s nimi jednal dne 28 Prosince, podávaje jim listiny toliko všeobecného znění, že míní pečovati o zachování kompaktat a nedati jich rušiti, bez vytčení všech oněch věcí, které koncilium a legati pokládali za rušení kompaktat; však že leží-li to skutečně ve smyslu kompaktat, musí všeobecné zaslíbeni takové postačovati. Legati však odůvodňovali žádost koncilia, odvolávajíce se na pověst, která prý jest, že Čechové věci oněch na císaři žádali a že císař jim svolil. Skutečně měli o tom již jistotu jak z rozličných zpráv z Čech, tak zvláště také od pánů Menharta a Ptáčka, kteří když legati po rozpravě s císařem dne 28 Prosince s nimi brali radu, nepopírali, že císař slíbil ony věci poslům českým v Brně, a že jest o tom oznámeno druhým stavům v Praze, přitom pak osvědčovali se, že nemohou císaři raditi k odvolání slibů: neb stane-li se veřejně, nedojde se žádného konce s Čechy; stane-li se tajně, jednou že to předce vyjde na světlo a císař octne se v Čechách v nebezpečenství. Legati nicméně neupustili od své žádosti, a usilovali o splnění jí znova v slyšení u císaře dne 29 Prosince. Sigmund, stavě se uraženu podezřením od nich vysloveným, popíral, žeby Čechové měli jaký zápis od něho na ony věci; což asi jen potud bylo pravda, že byl zápis teprv slíben a složen, ne však konečně spečetěn a vydán řádným způsobem. Opět podával le-

gatům toliko zabezpečení povšechného. Vyžádali si času na 1435
rozmyšlenou; ale druhého dne (30 Pros.) oznámili u přítomnosti poselstva českého širokým vyložením důvodů, že znění toto nepostačuje. Tím se rozhorlil císař, a řekl, že nechce nic míti dále s tímto vyjednáváním, byť měl pozbyti království českého; najde prý se snad někdo jiný, kdo je bude spravovati buď lépe buď hůře; nechať si poslové vyjednávají s Čechy samými.

K této řeči ozval se Jan Velvar ve jménu poselstva českého, a osvědčoval, že Čechové chtí státi v kompaktatech, tak jak umluveny byly v Brně s jedinou změnou v příčině slova „injuste", o kterém není již žádná těžkost; ať prý tedy legatové uvedou kompaktata ve skutek. K tomu odpověděl auditor, aby Čechové prvé se odřekli toho, co sobě vyžádali proti kompaktatům; až to učiní a až přijdou poslové opatření řádným plnomocenstvím, potom že jsou legati hotovi k dokonání kompaktat. Poslové čeští popírali, žeby věci, nad kterými se koncilium pozastavovalo, byly proti kompaktatům; a ne veskrz bez důvodů. Proč by byl nemohl král Sigmund dle přání Čechů přijímati pod obojí spůsobou, když dle kompaktat koncilium mělo dáti povolení k tomu obecné? a proč by z též příčiny byl nemohl míti kaplany při dvoře svém, kteří podávali pod obojí? Proč by byl v Čechách nemohl sněm míti právo volení arcibiskupa, když v Uhřích měl právo to král, jak bylo Čechům dobře povědomo, a když koncilium samo uznávalo, že aspoň tehdáž nebylo dobře zůstaviti kapitulu Pražskou při užívání toho práva? a proč by byl neměl býti arcibiskup strany pod obojí, od něhož bylo se nejspíš naditi, že bude zachovávati kompaktata ve všem, čeho bylo potřeba ku provedení čtyr artikulů Pražských jimi schválených? Koncilium vyhlašovalo za nucení, že v místech jistých nemělo býti přijímáno pod jednou spůsobou, a pravilo, že chce míti v tom svobodu; ale svobody přijímání pod obojí spůsobou samo dopouštělo jen s obmezením dle místa; nechtěloť ho nikde jinde povoliti nežli v Čechách a na Moravě. Bylo-li pak nucením, že přijímající pod jednou spůsobou nemohl přebývati

1435 v každé obci, byloť rovněž tak volno obcím, kde se přijímalo dotud pod jednou, nepřijímati k sobě obyvatelů přijímajících pod obojí. Bylo v tom tehdáž vůbec těžko sáhati obcím městským do plné jejich samosprávy; jakož i těžko předpisovati, co směli nebo nesměli stavové zemští žádati na králi v příčině osazování úřadů. Bylo-li to nucením, že měli jen přijímající pod obojí spůsobou držeti úřady, nebylo to aspoň nucení k ničemu zapověděnému; neb mělo dle kompaktat přijímání pod obojí spůsobou každému od koncilia býti dovoleno, a dovoleno ne co „pouze trpené", nýbrž po povolení daném „co užitečné a spasitelné". Ovšem bylo v těchto žádostech Čechů leccos příkrého proti straně pod jednou; o tom mohlo se jednati, aby bylo dle slušnosti zmírněno; ale prosté zamítání žádostí těchto a tvrzení, že jsou ve všem rušením kompaktat, musilo Čechům vnukati nedůvěru ku koncilii a vzbuzovati obávání, aby smlouva s ním nebyla celkem jalová.

Hádka rozpředená po osvědčení Velvarovu vedla se v delší schůzi zvláštní mezi obapolnými posly, na kterou je císař po některé chvíli odkázal, a opět nazejtří, dne 31 Prosince, před císařem ve společném slyšení; ale nevedla k žádnému srovnání. K řeči císařově, že se nemíní dále v jednání mezi Čechy a konciliem vkládati, oznámili legatové mínění své, že tím se zjinačuje stav věcí a že proto budou musiti vznésti vše znova na koncilium. Po delším však rokování navrátily se obě strany konečně zase k tomu, aby se v jednání pokračovalo na opětném sjezdě jiném, ku kterému by byl svolán plný sněm český; a k tomu přistoupil také císař Sigmund, tak že slíbil sjezdu takového opět se účastniti. Poslové Basilejští vznesli na Čechy, aby pomyslili na místo a čas sjezdu.

1436 Rozpor však mezi tím, co chtěli Čechové a co chtělo koncilium, nacházel se v takovém stavu, že nebylo lze nadíti se lepšího konce na sjezdě s celým sněmem českým než na tomto sjezdě s pouhými posly jeho; protož pokoušel se císař Sigmund předce zase ještě před novým sjezdem zjednati nějaké dorozumění. Na nový rok (1436 1 Led.) povolal poslů Basilejských k sobě proti jich nadání, a promlouval s nimi o jed-

notlivých kusích žádostí, na které byl Čechům slíbil dáti zá- 1436
pis, chtěje smluviti se s nimi o ně, pokud by bylo slušno k nim přivoliti neb něco ujmouti. O duchovních beneficích, aby nebyly udělovány od cizozemců, uznával za dobré, aby se šetřilo práv podacích, tak aby neměly platnosti bully papežské na rozdávání jich, ukazuje k tomu, že tak bylo v Uhřích; o potahování k soudům duchovním ven ze země, aby bylo dopuštěno toliko cestou odvolání; o volení arcibiskupa, ku kterému přičítal sobě právo jakožto král český, přál si, aby se v nynějším případě hledělo na věc tak, jako že on ho zanechal stavům; v příčině přijímajících pod jednou, že neměli býti v místech, kde se přijímalo pod obojí, ukazoval k tomu, žeby navrácení měšťanů uteklých a vypověděných z měst spůsobilo pobouření v obcích. Legatové však nechtěli se pustiti do tohoto vyjednávání, vymlouvajíce se na svá nařízení od koncilia, která nic takového neobsahovala, a odkazujíce opět k tomu, že přede vším musí splněna býti kompaktata, potom teprv aby o jiné věci jednali Čechové s konciliem samým. V tom smyslu odpověděli císaři dne 2 Ledna, a žádali, aby, jak již prvé bylo řečeno, Čechové navrhli místo k novému sjezdu. K tomu odpověděli poslové čeští, že než místo oznámí, musí prvé všecko dojednáno býti ve věcech mezi nimi a císařem.

Přitom zůstalo; ale císař Sigmund jak již byla stará jeho povaha, když si nemohl pomoci cestou přímou, dal se konečně v pletichání. Dne 3 Ledna vyjednávalo se jen mezi ním a Čechy, jak se podobá ne tak o světských věcech jak právě o splnění slibu jeho v příčině věcí, které poslové Basilejští pokládali za rušení kompaktat, to jest o konečné vydání *zápisu*, o který se s nimi byl umluvil v Brně. Dne 4 Ledna jednal s legaty o zápis, jehož oni na něm žádali k zabezpečení koncilia. Podával jim znění o něco rozšířeného proti předešlému, jímž sliboval krom zachovávání a hájení kompaktat vůbec, že nedopustí, aby kdo byl ku přijímání pod obojí spůsobou donucován jakýmkoli spůsobem, a že nebude se uvazovati u věci náležející k víře nebo k moci církevní. Legati

1436 chtěli se s tímto zněním spokojiti, toliko aby stálo místo donucování *jakýmkoli spůsobem: „přímo ani nepřímo“*. Proti tomu byl císař, ponévadž by se to příčilo Čechům, kteří již věděli, co se všecko tím „přímo ani nepřímo“ mínilo. Nebo chtěl císař obdržeti svolení Čechů k listu tomuto. Ke mnohému prošení spokojili se legati se zněním od něho podávaným. Ale když potom hned císař jednal s posly českými o svolení jejich, spatřil, že se klamal ve svém doufání. Nechtělit nikterak dáti k tomu svou vůli. Byl by nejspíš rád svolil pan Menhart z Hradce neb snad také pan Aleš Holický, který byl jak se zdá něco později přijel za ostatními; ale poslové z měst odporovali. „Ten Velvar všecko kazí,“ naříkal císař legatům. Když odpoledne přimlouval poslům českým ještě jednou, pravili, že odjedou, a žádali za propuštění. Následkem toho císař Sigmund dal žádati legatů, aby upustili od věty, že se nebude uvazovati ve věci náležející k víře nebo k moci církevní; a ponėvadž nemohl snadno doufati, že to od nich obdrží, dal jim ještě téhož dne, a opět nazejtří časně ráno (5 Led.) vzkázati osobně po zeti svém, vévodovi Albrechtovi, že jim slib toho se týkající učiní v tajnosti ústně před několika svědky, toliko aby ho nežádali písemně.

Po některém rozmýšlení svolili k tomu legati, a jmenovali vévodu Albrechta, posla papežského, který toho času meškal při dvoře Sigmundově, a kancléře Šlika co svědky, před kterými měl císař učiniti své ústní přislíbení. Čechové však nechtěli se spokojiti vynecháním oné věty, nýbrž žádali, aby také druhá o nenucení ku přijímání pod obojí spůsobou byla vypuštěna. Opět dal císař dne 6 Ledna žádati legatů, aby také k vypuštění této věty svolili, že jim i na ni dá přislíbení oustní. K tomu však legati žádným spůsobem přivoliti nechtěli, neb žeby tím překročili nařízení sobě dané. Toho právě dne vydal konečně císař Čechům *zápis* v Brně umluvený pod svou pečetí a v plné platné formě, jak se samo sebou rozumí bez vědomí legatů koncilia. Bezpochyby doufal, že Čechové po obdržení jeho spíše v něčem povolí co do zápisu, jejž měl dáti legatům, a dal s nimi jednati kancléřem

Kašparem Šlikem ve příčině věty, od které legati upustiti nechtěli. Poslové čeští však řekli, že jsou i oni vázáni svým nařízením, a že kdyby svolili, mohlo by z toho časem přijíti ke vzbouření lidu v Čechách proti císaři i snad proti poslům koncilia. Když pak císař dne 7 Ledna sám úsilně s nimi jednal, nedali se pohnouti, a v slyšení společném legatů i poslů českých dne 8 Ledna řekl konečně Velvar ve jménu všech: Jestli co mezi Vámi, nejjasnější císaři, a legaty těmito, nic nám do toho; my ani nesvolujeme ani neodporujeme, ale stojíme v kompaktatech, jak jsou umluvena v Brně, a to osvědčujeme opět. Hledal se ještě nějaký spůsob změnění věty o nenucení, jak by se mohli Čechové s ní spokojiti. Nechtěli však přisvědčovati k ničemu, až konečně císař řekl, že na svou ujmu vydá list legatům s větou tou znějící „jakýmkoli spůsobem, který by byl na ujmu kompaktatům“. 1436

Po tomto konci ustanovilo se, aby poslové čeští a legati koncilia dali listy na přiznání se ku kompaktatům do rukou císařových, tak jak bylo umluveno předešle dne 24 Prosince; a císař oznámil legatům, že dle přání Čechů má býti sjezd v Jihlavě; Čechové že si jej přejí v postě, on však teprv na 1 Května neb nejranněji na sv. Jiří, aby do té doby mohl opatřiti v království uherském obranu proti Turkům. Legati žádali znova, aby byl sjezd v Praze samé, ale nesvoleno k tomu. Císař Sigmund téhož dne dal legatům list zabezpečovací v znění posledně umluveném a zároveň učinil *oustní přislíbení* na větu z něho vynechanou. Místo legata papežského byl přitom svědkem dle smluvení pozdějšího arcibiskup Ostřihomský. Všichni pak tři svědkové, totiž vévoda Albrecht, arcibiskup a kancléř Kašpar Šlik, dali o tom legatům vysvědčení písemné, které mělo býti zachováno v tajnosti. V potomních dnech ujednalo se na dobro, aby byl sjezd v Jihlavě o sv. Jiří, a dne 10 Ledna odevzdali obapolní poslové přiznávací listy své do rukou císaře, že chtí státi v kompaktatech umluvených v Brně s jedinou změnou v příčině slova „injuste“. Císař Sigmund dal dne 11 Ledna obadva listy ve své přítomnosti čísti, odebral se hned potom do kostela s Čechy a

1436 s Uhry u velikém množství, kdež zpíváno Te deum laudamus, zvoněno potom skoro celý den až dlouho do noci a slaveno děláním ohňů, vše proti vůli legatů, kteří to již den předtím zrazovali, neb že umluvy nejsou posud dokonány než jen slíbeny. Nazejtří potom (12 Ledna) rozžehnali se poslové čeští a Basilejští spolu klidně a na pohled laskavě. Mezitím pak (11 Led.) a ještě zase po odjezdu poslů českých (14 Led.) přimlouval císař legatům pilně, aby se k budoucímu sjezdu opatřili plnou mocí od koncilia, a jmenovitě také k stvrzení arcibiskupa Čechům, aby prý nebylo potřeba utíkati se o to k papeži, pravě, že sám také přičiní se o to u koncilia. Poslové však uznali za dobré nedati k tomu žádné určité odpovědi, pokládajíce to při sobě již za rušení slibu od císaře sotva jen učiněného.

Dne 31 Ledna navrátili se poslové čeští z Uher do Prahy, a hned potom položen jest správcem zemským, panem Alšem Vřešťovským, *sněm k suchým dnům postním* (29 Un.), na kterém učinili zprávu o svém jednání. Stavové usnesli se dle předložení jich o jízdu do Jihlavy, tak aby tam byli všichni jakožto sněm plnomocný, však aby konečné přijetí a splnění kompaktat nestalo se než zároveň se stvrzením zvoleného arcibiskupa a podbiskupí. Zvolení mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa i dvou biskupů, Martina z Chrudimě a Václava z Mýta, jest nyní také veřejně ohlášeno, a zvláštní poslové od sněmu ustanovení měli o zvolení tom dáti zprávu císaři Sigmundovi. Byli dva ze stavu zemanského, Vilém Kostka a Albrecht z Běškovic, od Pražanů Velvar a několik od jiných měst. Dne 23 Března vydali se na cestu do Uher.

Císař Sigmund, ač byl žádal na poslích koncilia, aby se vynasnažili o stvrzení arcibiskupa konciliem, by nebylo potřeba utíkati se o to k papeži, nicméně pokoušel se mezitím také u papeže Eugenia o obdržení věcí, o kterých měl málo naděje, žeby jich Čechům povolil sbor Basilejský. Vypravilť brzy po odjezdu legatů z Bělehradu královského *biskupa Seňského* v poselství k papeži, který tomu při rozmíšce své s konciliem byl povděčen. Papež *Eugenius* následkem toho zaslal

Bononie dne 11 Března 1436 dopis velmi laskavý k pánům, 1436
echticům, Pražanům a jiným městům království českého,
erým jevil velkou radost z dobrých úmyslů jejich ve pří-
ně jednoty a poslušenství k církvi a ze srovnání jich s cí-
řem jakožto králem svým, oznamoval jim, že císař požádal
l něho „některých věcí, které jsou k upokojení a ke cti je-
ch i království", a hotovost svou k jich splnění. List tento
ošel do Prahy ovšem teprv po skončení sněmu o suchých
nech postních; ale nepochybně přispěl ku posílení naděje
dobrý konec ve věcech, o které se Čechům tu chvíli jednalo.

Zhoubným vpádem Turků do dolních krajin Uher z jara
ku 1436 byl císař Sigmund přinucen, *sjezd Jihlavský* odlo-
i od sv. Jiří až do Letnic, které byly dne 27 Května; ještě
ak i potom začátek sjezdu se něco opozdil. Páni, zemané,
ažané a poslové z jiných měst českých se správcem zem-
ým v čele vydali se na cestu k němu teprvé v sobotu po
tnicích (2 Čv.); s nimiž byl tentokrát zas také mistr Jan
Rokycan a s ním kněz Václav z Dráchova i více jiných du-
ovních. Zdá se, že vykonali cestu ve třech dnech, ježto před-
ihli v Jihlavě císaře Sigmunda, kterýž přijel dne 5 Června.
ště pak nejspíš o něco dříve přijeli poslové koncilia, titíž
yři, kteří byli posledně v Bělehradě královském. Z nich byl
liko jeden, Berruer děkan Tourský, vypraven do Basilee,
lež dne 25 Unora učinil zprávu o jednání Bělehradském;
uzí čekali ve Vídni, a po návratu jeho odebrali se odtamtud
Jihlavy. Císař byl při svém příjezdu uvítán od poslů oba-
dných. S poselstvem českým přijel také opět *kněz Bedřich*,
ava Táborů, s četnými oděnci v průvodě pana Menharta
Hradce, jehož prostřednictví byl sobě vyžádal, chtěje s cí-
řem dojíti nějaké smlouvy zvláštní od Táborů.

Hned nazejtří po příchodu císaře (6 Čv.) započalo se vy-
dnávání, ale také hned z počátku uhodilo na velké těžkosti,
lyž Čechové dle uzavření sněmu žádali, aby vykonání kom-
ktat a stvrzení zvoleného od nich arcibiskupa a suffraganů
alo se najednou, poslové koncilia však oznámili (8 Čv.), že
měli k tomu žádného plnomocenství. Čechové odvolávali se

1436 na to, že byli legati při konci sjezdu Bělehradského žádáni císařem, aby se plnomocenstvím k tomu opatřili, a legati také pravili, že děkan Tourský, vypravený od nich do Basilee, učinil o tom oznámení v koncilii, ale že koncilium plné moci takové jim nedalo, přestávajíc na tom, co již tolikkrát bylo pověděno, že mají napřed býti stvrzena a vykonána kompaktata, potom teprv že smějí Čechové žádati jiných věcí, a koncilium že učiní, co by sloužilo k spasení jich duší. Odpověd tato Čechy nemálo popudila; viděliť z posavadního spůsobu jednání, co mohli očekávati od koncila na žádosti odkládané po stvrzení kompaktat. Po marných řečech s legaty a zase s císařem, který sliboval po stvrzení kompaktat vynasnažiti se o stvrzení arcibiskupa u koncilia i u papeže, ano zaříkal se, že do smrti chce státi o stvrzení Rokycany (9 Čv.), uzavřeli poslové z měst, žádati odkladu v jednání, aby mohli odjeti k domovům a vzíti nové naučení od obcí svých (11 Čv.); přese všecko pak zdráhání musil císař svoliti k tomu (12 Čv.), a dána Pražanům lhůta na 7 dní, Žateckým pak, Slanským a Lounským na 10 dní, ač s vyhražením, že po navrácení Pražanů, kdyby druzí ve lhůtě určené se nevrátili, má platně pokračováno býti ve vyjednávání. Hned nazejtří (13 Čv.) odjel Velvar do Prahy, s Žateckými pak zároveň mistr Petr Engliš.

Odjezdem tím se vyjednávání přetrhlo, a poslové Basilejští obávali se přitom, aby se nestalo opět jako v Brně, žeby také jiní mnozí z Čechů jeden po druhém odjeli, až by jich bylo příliš málo k platnému smlouvání. Po desíti dnech však navrátili se poslové Pražští (22 Čv.), a to se svolením obcí, aby se kompaktata vykonala, ač nebyl arcibiskup ještě stvrzen. Rokycana oznámil to legatům hned toho dne, a tudy přikročilo se k umluvení všeho, co k vykonání kompaktat náleželo. Legati žádali předně zase (23 Čv.) viděti plnomocenství Čechů; ale odpověděno jim Rokycanou, že jest tu správce zemský a jsou tu páni, Pražané, zemané a jiná města, tedy sněm celý, s nímž budou přímo jednati, který nepotřebuje plnomocenství od nikoho. Potom ukázali legati plnomocenství své od koncilia, ve kterém stálo mezi jinými mnohými věcmi, že měli

moc rozhřešovati od vin všelijakých, známku zlé pověsti shlazovati atd. Proti tomu ohlašovali se Rokycana a Jan Velvar, že jest to urážka, jako by Čechové byli znamenaní; toho že nepřijmou, raději žeby chtěli o hlavy přijíti. Legati pravili však, že jest to jen obecná forma bully, a srovnána věc tím, aby dal císař Čechům vidimus této bully, v němž by místa závadná byla vypuštěna. Forma toho spůsobu jest složena hned nazejtří (24 Čv.) ve jménu císaře i s ním spolu také vévody Albrechta, který byl mezitím dne 19 Června přijel do Jihlavy. Jednalo se potom o spůsob listu, kterým mělo koncilium umluvy stvrditi, jakož i o čas, jak brzy by se to mělo státi. V příčině času nechtěli se legatové určitě vázati, ale slibovali, že jak nejdříve možná; znění pak listu pravili že nemohou koncilii předepsati. Čechové chtěli míti jistotu, že se stane stvrzení týmiž slovy jak zněla kompaktata sama, a že nebude užito žádných slov pro ně urážlivých. O to byla různice tři dni (25—27 Čv.), až konečně slíbili legatové upokojiti Čechy dostatečně po spečetění kompaktat, jak byly sepsány v Brně. 1436

Následkem toho přikročilo se dne 28 Června k sepsání listin na vykonání kompaktat od jedné a druhé strany. Přitom se stala nesnáze, jak měla zníti listina Čechů, když s české strany navrhovala se ve jménu sněmu, legati pak žádali, aby zněla ve jménu správce zemského, pánů, Pražanů, zemanů atd. Rokycana oznámil legatům příčinu nesnáze, že totiž byl spor mezi Pražany a zemany, kdo by měli jmenováni býti napřed; i zůstáno konečně na tom, aby bylo psáno: My Aleš z Risenburka odjinud ze Vřešťova, správce a všechen sněm království českého v Jihlavě shromážděný. Opět byla nesnáze, v jakém spůsobu měli by Moravané býti pojati do kompaktat, poněvadž byli jen někteří, ne sněm moravský (29 Čv.). Se zřetelem k tomu, že se Moravané strany pod obojí účastnili všech předešlých sněmů českých držaných ve příčině kompaktat, uzavřeno položiti: všechen sněm království českého a markrabství moravského, kteří jsou naší strany, v Jihlavě shromážděný (30 Čv.). Dne 1 Července dokonalo se ještě o některých po-

1436 chybnostech; dne 2 Července jsou listiny sepsány a spečetěny, a nazejtří mělo se státi veřejné vyhlášení a splnění kompaktat. Postaveny jsou k tomu toho dne ráno (3 Čvce.) stolice na rynku Jihlavském před domem, ve kterém přebýval císař, a sebralo se k tomu velké množství lidu na rynku; již pak ustrojil se císař Sigmund v roucha a ozdoby císařské dle žádosti Čechů, a také biskup Filibert Konstanský již připraven byl v pluviale a s infulí. V tom naskytla se nová překážka. Duchovní čeští chtěli před čtením listin učiniti předmluvu jazykem latinským, českým, německým a uherským k vyložení, že byli nespravedlivě nařčeni a že nyní vstupují v poslušenství a v jednotu jakožto dobří křesťané s jinými křesťany, i oznámili to poslům Basilejským ráno toho dne po Martinovi Lupáčovi; legati však nechtěli toho žádným spůsobem připustiti, než aby se pouze přečtly listiny a potom aby šli společně do kostela vzdávat díky Bohu a zpívat Tě boha chválíme. Rozprava mezi nimi a Lupáčem trvala hodinu, a když oznámil druhým odpor legatů proti tomu, nastalo velké rozčilení mezi Čechy a nestejnost mínění, co činiti, tak že císař a legati musili na prázdno čekati až do dvou hodin odpoledne; teprv pak k večeru někteří poslové s Rokycanou v čele přišli k císaři, aby mu věc vyložili, a po mnohých nesnázích stalo se dohodnutí teprv druhého dne (4 Čvce.), aby se nazejtří, dne 5 Července, stalo vyhlášení kompaktat, při kterém měly listiny čteny býti pouze v jazyku latinském, den pak potom aby byl čten překlad český v kostele mezi mší svatou s kazatelnice.

Ve čtvrtek po sv. Prokopu, dne 5 Července, učiněny jsou tedy opět přípravy slavné na rynku Jihlavském, a přišel ve slavném průvodě císař Sigmund v ozdobě císařské, před nímž před samým šli legatové koncilia. Vévoda rakouský Albrecht nesl před císařem zlaté jablko znamenající okršlek světa, hrabě Celský nesl žezlo, hrabě z Schaumberka meč. Císař posadil se na vysoké stolici v prostředku, od něho v jiné stolici na pravé straně legati, a na levé straně od císaře správce zemský Aleš z Risenburka, maje po pravé ruce pana Menharta z Hradce,

po levé mistra Jana z Rokycan jakožto voleného arcibiskupa 1436
a dva volené biskupy, Martina Lupáče a Václava z Mýta. Když bylo vše uspořádáno u přítomnosti velkého množství lidu, předstoupil ve jménu stavů českých tudíž přítomných měšťan Pražský Jan Velvar, a odevzdal předně list, jímž znali se Čechové ku kompaktatům, jak byly umluveny v Praze o sv. Martině roku 1433, opatřený na stvrzení pečetmi císaře a vévody Albrechta rakouského, a naproti tomu odezdali poslové koncilia Čechům rovněž list na přiznání k týmž kompaktatům, stvrzený týmiž pečetmi. Opět odevzdal Jan Velvar list na stvrzení a vykonání kompaktat, jak byl umluven v Brně, jímž Čechové slibovali jednotu, mír a pokoj křesťanský zachovati se vším křesťanským lidem, opatřený rovněž pečetmi císaře a vévody, kterýž veřejně čten jest Markvartem nejvyšším písařem kanceláře císařské, a po něm list, jímž dáno bylo od sněmu českého plnomocenství čtyřem kněžím, mistru Václavovi z Dráchova, Pavlovi faráři sv. Jiljí, Václavovi faráři sv. Mikuláše v Praze a Bohuňkovi z Chocně, k učinění slibu poslušnosti ve jménu duchovenstva i stavů světských. Po přečtení listu tohoto řečení čtyři kněží hned vykonali slib poslušnosti do rukou biskupa Filiberta slovy v Brně umluvenými, a podali též ruce mistru Janovi z Rokycan, uznávajíce jej za svého arcibiskupa zvoleného. Potom odevzdali také legatové list svůj na vykonání kompaktat, rovněž pod pečetmi císaře a vévody rakouského, jímž ve jménu koncilia přikazovali všem knížatům a národům křesťanským, aby s Čechy a Moravany měli pravý a křesťanský pokoj a již jich více proto nehaněli, že jsou přijímali, přijímají a přijímati budou tělo a krev páně pod obojí spůsobou, ukládajíce dále arcibiskupu Pražskému a biskupům Olomouckému a Litomyšlskému v příčině svěcení kněží a rozdávání svátosti pod obojí, jak bylo v Brně ujednáno. List ten přečetl velikým hlasem mistr Jan z Rokycan, a panem Arnoštem z Vlašimě, raddou císařovým, ohlášeno jest, že dne zejtřejšího čten bude jazykem českým v kostele.

Po vykonání toho všeho biskup Filibert Konstanský, jakožto hlava poselstva Basilejského, počal zpívati: Te deum

1486 laudamus, a všichni přítomní jak Čechové tak ve průvodu císařovu zpívali dále až do konce. Potom zdvihl se císař ve svém rouchu slavném, a s legaty i dvorem svým, též několika pány českými odebral se do kostela farního, velké pak množství lidu za nimi; ostatní Čechové šli do hospody Pražanů, kdež konávali služby boží za svého přebývání, a zpívali „Svatý náš Václave“ a jiné písně zbožné. Rovněž byly písně a modlitby říkány v kostele farním a dáno požehnání od biskupa Filiberta při obecném plesání lidu, ježto již měl býti mír obecný. Z kostela vraceli se mnozí, plačíce radostí, jakož jmenovitě i císař Sigmund, kterýž s dvorem svým a s královnou Barborou pěšky šel do svého příbytku, což nebylo prý vídáno již od desíti let pro mnohé jeho neduhy. Také celý ten den a celou noc zvonili, ohně pálili, a bylo veselí obecné. Legati ještě téhož dne dali zprávu koncilii o dokonání umluv dopisem plným radostného nadšení.

Nazejtří, dne 6 Července, měl biskup Filibert velkou mši ve farním kostele Jihlavském u přítomnosti císaře, císařovny a Čechů, kteříž tudy ponejprv byli přijati k účastenství ve službách kostelních; mistr Jan z Rokycan četl zároveň malou mši při oltáři vedlejším po levé straně. Po přezpívání Credo čten ještě jednou list Čechů na vykonání kompaktat jazykem latinským od mistra Petra z Hradce Jindřichova, faráře Batelovského, a potom dle včerejší umluvy četl Rokycana list daný od legatů Čechům s kazatelnice jazykem českým, s některými poznámkami. Když pak dočetl, řekl, kdož jsou v milosti a chtí přijímati pod obojí spůsobou, aby potom přistoupili k jeho oltáři. Jak o tom uslyšel auditor Jan Palomar, hned spatřoval v tom věc nepříslušnou, a přistoupiv k oltáři, u kterého Jan Rokycana četl mši. zakazoval mu to ve jménu druhých legatů, neb že nemá práva podávati svátosti v cizí osadě. Rokycana nedbaje toho, poněvadž byl již od některých Čechů žádán o udělení svátosti, podal jí pod obojí spůsobou předně třem kněžím svým a žákům přisluhujícím, celkem pak asi devíti neb desíti osobám. Pro věc tu dali se legati u velké ání a žalování u císaře, že jest tím porušena poslušnost

teprv jen slíbená, že tím dáno pohoršení obyvatelům Jihlav- 1436
ským, ano i to vytýkali, že Rokycana opominul říci přijímajícím, že jak pod způsobou chleba tak pod způsobou vína samotnou jest celý Kristus s tělem i krví. Rokycana nepopíral, že mu znám byl zákon o neposluhování svátostmi v cizí osadě, ale tvrdil, že ve přítomném případě měl k tomu právo dle kompaktat, a žeby se byl nenadál v tom žádné překážky od legatů. Jak by podání svátosti pod obojí způsobou mělo býti pohoršením, když bylo kompaktaty právě ohlášenými povoleno, a když právě legati nechtěli míti rozdílu dle měst, nýbrž svobodu jednohokaždého v Čechách a na Moravě, nemohli Čechové nikterak pochopiti; že pak by každému jednotlivci při každém podávání svátosti mělo býti říkáno, že v každé způsobě jest celý Kristus, nemohlo dle zdání jejich býti míněno kompaktaty; pravili, že jak by to bylo možné v Praze, kdež někdy až 3000 lidí přijde ku přijímání jednoho dne; dosti na tom, když se to pokaždé připomíná na kázání. Když neměl Rokycana neb jiní kněží čeští podávati pod obojí způsobou v Jihlavě, žádali, aby se pro ně stalo jiné opatření, aby mohli přijímati; že jest biskupu Olomouckému uloženo v kompaktatech, aby sám podával neb jinými kněžími to opatřil. Sám císař a raddové jeho uznávali, že měli Čechové právo toho žádati, a navrhovaly se rozličné způsoby, jak by se tomu učinilo za dost, pokud v Jihlavě přebývali. Legati však byli v tom velice záporni, navrhujíce konečně způsoby, které Čechům nepostačovaly. Osm dní trvaly hádky o to mezi nimi a Čechy vedené před císařem, při kterých nepřejnost legatů musila vzbuzovati hořké pocity. Mnozí se slzami hořekovali, že jsou od nich oklamáni; nebo prý dali nám listy na přijímání pod obojí způsobou, a již nám ho zbraňují.

Po vyhlášení kompaktat zbývalo ještě dokonati *umluvy mezi Čechy a císařem Sigmundem* o výminky přijetí jeho za krále; v čemž Sigmund neobával se již žádných velkých těžkostí, poněvadž bylo mnoho připraveno k dobrému konci na sjezdech předešlých. Jednání toto zdrželo se nicméně mnoho

1436 proti jeho nadání tímto posledním sporem mezi Čechy a posly koncilia pro rozdávání svatosti pod obojí v Jihlavě. Když se však dne 10 Července císař obával z toho větší roztrže sobě škodlivé, řekl mu Rokycana: Císaři pane! dobré mysli buďte; Vaše věc se tím nezkazí, byť bychom nesměli žádné mše čísti po celý čas našeho zdejšího meškání. Poněvadž se výminky přijetí císaře vždy týkaly nejen světských věcí, nýbrž dílem také církevních, dožadoval se císař mezi jednáním tímto častěji rady legatů; ale více, že by byl rád slyšel jejich přisvědčení, než aby se spravoval radou odpornou žádostem českým. Již dne 13 Července vydal Čechům list, kterým stvrzoval zvolení arcibiskupa a dvou podbiskupí od nich vykonané, slibuje žádného jiného než Rokycanu do jeho smrti za arcibiskupa nemíti a stvrzení jeho zjednati, jak nejspíš bude moci. Legatům však teprv 15 Července oznámil, že naň Čechové doléhají v příčině Rokycany, a že jim nemohl nic jiného slíbiti, než že o stvrzení jeho bude žádati koncilia i papeže, také však že Čechové žádají věděti, kdo by spravoval arcibiskupství do toho času a že nechtějí, aby legatové s ním přijeli do Prahy, on že toho však uznává potřebu pro jednotu církve. Opět 16 Července pravil jim o psaní, které měl Velvar z Prahy, že Pražané a jiní žádají na něm, aby byl Rokycana stvrzen do sv. Havla, k čemuž odpověděl, že to není v jeho moci.

Dne 19 Července Sigmund oznámil konečně legatům, že jest srovnán s Čechy, a žádal, jestli čeho ještě potřeba ve věcech duchovních, jakož jmenovitě v příčině správy církevní, aby hleděli zde v Jihlavě domluviti se o to s Rokycanou; nebo kdyby vznikly těžkosti teprva v Praze, žeby mohlo nebezpečné býti jemu i jim. Legatové byli však jiného mínění, obávajíce se, žeby z toho mohlo ještě v Jihlavě přijíti k nové roztrži, kdežto v Praze doufali spíše dosáhnouti svých úmyslů, když by byl Sigmund již v držení moci, spoléhajíce také na pomoc mistrů Pražských sobě oddaných a Rokycanovi protivných. Radili tedy, prozatím neprojevovati úmyslů a mluviti všeobecně, coby sloužilo ku přátelskému zachování mezi

nimi a Čechy.[25]) Takéť mluvili druhého dne (20 Čvce.) před císařem velmi lichotně s Rokycanou, že mu nikdy nezapomenou prací od něho vynaložených a poct sobě prokázaných za prvních počátků tohoto jednání a rádi budoucně se mu zachovají ke vděku. Ale předtím jak na sjezdu v Bělehradě tak opět v Jihlavě mluvili o něm k císaři, k vévodovi rakouskému a k jiným právě jízlivé jako o člověku nejnebezpečnějším, a dle toho chovali se k němu později.[26]) 1436

Toho dne (20 Července) vydal konečně císař Sigmund stavům českým velké privilegium, které obsahovalo splnění skoro všechněch jejich žádostí, pokud jim nebylo ještě učiněno zadost zápisy jeho vydanými v Bělehradě. V příčině náboženství zavázal se na předním místě držeti Čechům umluvy čili kompaktaty zavřené se sborem Basilejským a tudy jmenovitě také artikul o stavování hříchů smrtelných, proti každému pak, kdoby umluvy tyto rušiti chtěl, jich hájiti; slíbil míti při dvoře svém kaplany, kteří jsou obyčeje pod obojí spůsobou; nenutiti nikoho k stavení zbořených klášterů a kostelů, jakož také hradů a tvrzí; nežádati uvedení mnichů a jeptišek mimo vůli arcibiskupa a obce nebo pána statku; učiniti coby užitečné a poctivé bylo pro učení Pražské v příčině svobod jeho a národa českého v něm a přičiniti se o navrácení statků k němu a ke špitálům. O zvláštní kus, aby Čechům v kostelích kázáno bylo a Němcům vně, slíbil učiniti jak uznáno bude arcibiskupem a radou obecnou. List císařův obsahoval dále zapomenutí všeho, co se proti němu stalo v zášťích minulých, a slib stvrzení všelikých privilegií, svobod a řádů i práv zemských, zvláště v příčině úřadů aby nesměli

[25]) Melius est sub dissimulatione procedere et generalia quaedam dicere pro amicitia partis utriusque. *Monum. concil. Basil.* I. 783.

[26]) Když ve Bělehradě kancléř Šlik dne 28 Prosince 1435 představoval legatům, že až bude císař v Praze, Rokycana co arcibiskup bude se musiti spravovati jeho vůlí, řekl mu Palomar: Videte, ne potius expelleret imperatorem et bonos catholicos. A dne 4 Ledna potom v rozpravě s vévodou Albrechtem řekli jemu legati: quod si de Rokazana aut alius de sua secta esset electus, esset fovere haereses, quae sunt adhuc in illo regno, imo et error peior priore.

1436 k nim dosazováni býti cizozemci, a v okolních zemích náležejících ku koruně aby bylo drženo jak za císaře Karla a jiných králů předešlých. Císař sliboval navrátiti korunu českou, listy čili privilegia a dsky zemské i dvorské a jiné klenoty, které byl odvezl ze země, tak aby napotom byly chovány v zemi v místě bezpečném pod dohledem krále i stavů. O svátosti říšské sliboval učiniti opatření dle práv jich se týkajících. Sliboval dále přijmouti k sobě jistou stálou raddu zvolenou od stavů, která by také potomně doplňována byla s radou jich; stvrdil platnost smluv soukromých, které nemohly býti vloženy do desk za vzdálení jich ze země; a též o zápisích učiněných od něho na statky korunní a zádušní učinil zadost žádosti stavů, tak aby ti, kdož zápisy mají, přinesli je v čase, který bude oznámen, před raddu onu zvolenou, a co od té bude uznáno, aby mělo platnost; kdoby toho neučinil, měl zápis jeho tím samým pozbyti platnosti. Městům královským obzvlášť zabezpečil císař, že summy královské až do té chvíle zadržalé neměly na nich více býti žádány.

O dva dni později (22 Čvce.) vydal císař Sigmund zvláštní zápis Pražanům a všem jiným městům v království, jímž svolil, aby někdejší obyvatelé jich, kteří byli vypověděni, buď světští buď duchovní, navrátiti se do nich a k statkům svým nesměli proti jich vůli.

Nevyřízeny zůstaly ještě žádosti stavů týkající se Moravy a města Budějovic, jichž byl císař postoupil zeti svému vévodovi Albrechtovi, aby zase navráceny byly ku království, též o hradech korunních, které drželi šlechtici a jmenovitě zemané strany pod obojí, konečně žádost zemanů o sedání v lavicích t. j. o místa na soudě zemském spolu s pány. Vévoda Albrecht svolil po dosti tuhých sporech dne 19 Července, navrátiti Budějovice pod jistými výminkami; ale markrabství moravského, které ho stálo tolik nákladů během války, ve které pomáhal císaři, nechtěl se snadno vzdáti, aniž toho Sigmund mínil na něm žádati; nicméně stalo se řečeného dne nějaké srovnání, kterým věc zůstala, jak se zdá, na odkladě. O sedání v lavicích smluven jest teprv později, dne 24 Čer-

vence, rovněž odklad, aby se stalo rozhodnutí teprve v Praze 1436
po slyšení raddy, která by byla zvolena. V příčině hradů žádali zemané, aby jim za navrácení jich byla učiněna výplata zapsáním summy peněz na statcích zádušních; žádali pak z počátku (19 Čvce.) 6508 kop grošů; potom slevili; a císař po marném pokuse, aby páni a města, jichž věci byly vyřízeny, propůjčili se mu v tom za prostředníky k jeho prospěchu, svolil zapsati jim summu zmírněnou, ač tak, aby se teprv v Praze ustanovilo, na kterých statcích; přitom pak zemané si vymiňovali, aby podrželi hrady aspoň do šesti let, tak aby prve nebyly ze zápisu vykoupeny (25 Čvce.).

Po tomto srovnání učinili páni a zemané, též Pražané Starého a Nového města všichni společně Janem Velvarem co řečníkem svým oznámení císaři Sigmundovi dne 25 Července, že hotovi jsou přijmouti jej za krále a pána svého, jak medle by navrátil korunu a privilegia zemská; k čemuž obzvlášť přiznali se také poslové Horníků tudíž přítomní. Oznámení toto provodíno jest zazpíváním písně o sv. Václavu ode všech u přítomnosti císaře na znamení radosti.

Dle mínění Čechů měl ku přijetí Sigmunda za krále položen býti sněm v Praze k sv. Matouši (21 Září). Císaři však bylo dlouho až do toho času čekati pro velké útraty; neb neměl peněz, aby tak dlouho vydržel v Jihlavě s dvorem svým; protož chtěl buďto navrátiti se na ten čas do Uher, nebo aby Čechové určili lhůtu kratší a přijeli pro něj do Jihlavy, tak aby jej do Prahy doprovodili; on pak že mezitím pošle do Prešpurka a do Vídně pro korunu a privilegia i klenoty české. Již dne 26 Července svolili Čechové k druhému tomuto spůsobu, tak aby přinesena byla koruna s privilegii do sv. Vavřince (10 Srp.) a hned potom aby byl císař provodín do Prahy. Již 21 Července byl odjel Rokycana z Jihlavy se všemi ostatními kněžími krom Martina Lupáče. Nyní odjeli také zemané a Pražané (27 Čvce.), aby se do času ustanoveného se všemi druhými zase vrátili; a 28 Července poslán jest Kašpar Šlik kancléř se županem Prešpurským a četným průvodem do Vídně a do Prešpurka, aby odtamtud při-

1436 vezli korunu, klenoty, privilegia a dsky zemské. Dne 2 Srpna vypraven jest pan Arnošt z Vlašimě co maršálek králův s jiným dvořanem Nešporem do Prahy k jednání hospod. Přijeli tam dne 4 Srpna.

Pan Kašpar Šlik vrátil se s věcmi vzácnými do Jihlavy zrovna v den sv. Vavřince (10 Srp.); týž den pak vyjeli konšelé Pražští a jiní poslové z Prahy a mnohých jiných měst, a přijeli do Jihlavy dne 12 Srpna. Hned nazejtří (13 Srp.) měli slavné slyšení u císaře spolu s pány a zemany, kteří se rovněž dali najíti u velkém počtu; a ve jménu všech děkoval císaři Jan Velvar za zachování koruny a druhých vzácností, i oznamoval, že všecka města přítomná hotova jsou přijmouti jej a učiniti jemu poslušenství, jmenuje jich dvadceti; jiná ještě nepřítomná že v rovném úmyslu přijedou mu na cestě naproti. Potom žádali stavové viděti korunu a privilegia i klenoty, a ukázána jsou jim téhož dne odpoledne. Nazejtří, dne 14 Srpna, přikročeno konečně k slavnému *přijetí Sigmunda za krále*. Ve shromáždění slavném u velikém množství lidu, nepochybně opět na veřejném náměstí v Jihlavě, u přítomnosti císaře, vévody Albrechta a mnohých osob vzácných předstoupil nejprvé pan Menhart z Hradce, a žádal ve jménu pánů a zemanů pana *Alše z Risenburka* a z Vřešťova jakožto správce zemského, aby je propustil ze slibu a z přísahy sobě učiněné, děkuje jemu za věrnou práci, kterou měl ke cti a k dobrému království českého i císaře. Ihned učinil tak pan Aleš s osvědčením k císaři, že s upřímností jednal pro dobré koruny a země, a s prosbou, aby byl pamětliv jeho prací a nákladů; k čemuž císař vděčně přisvědčil. Potom jal se opět mluviti pan Menhart, děkuje císaři od pánů a zemanů ještě jednou za pečlivé zachování koruny, klenotů a privilegií zemských· všichni pak činili mu přísahy věrnosti jakožto již pánu svému žádajíce, aby zapomněl na všeliké protivenství a stvrdil jim svobody a privilegia dle příkladu předků svých. Podobně pr mluvil Jan Velvar od měst, a potom předně páni, potom z mané a konečně poslové měst podávali rukou králi na zn mení věrnosti. Všech měst přítomných bylo pětadvadcet: P

žané Starého, Nového a Menšího města, Žatec, Louny, Kadaň, 1436
Litoměřice, Mělník, Slaný, Beroun, Kouřim, Kutnáhora, Nimburk, Čáslav, Chrudim, Mýto, Polička, Jaroměř, Dvůr, Trutnov, Písek, Prachatice, Sušice, Klatovy, Domažlice. Scházeli Hradec nad Labem, Kolín, Tábor a Stříbro.

Nazejtří potom, dne 16 Srpna, dal císař Sigmund veřejně prohlásiti mír obecný mezi Čechy a druhými křesťanskými národy; legatové pak odevzdali Pražanům dva listy dané od sebe již dne 13 Července, ale které měly býti vydány teprv po přijetí Sigmunda za krále; jeden, kterým se rozkazovalo arcibiskupu Pražskému a biskupům Olomouckému a Litomyšlskému v příčině svátosti pod obojí a svěcení na kněžství, druhý ku knížatům v příčině zachování pokoje s Čechy dle kompaktat. Téhož dne dal Sigmund jakožto král ohlásiti sněm zemský v Praze ke dni sv. Bartoloměje, a dne 18 Srpna dal se na cestu do Čech.

Byla to od roku 1402, ve kterém Sigmund přijel, aby zradil bratra svého Václava, první zase cesta jeho do Čech, kterou vykonal v pokoji. Prvního dne přijel z Jihlavy do Německého Broda, jejž byl viděl posledně před 14 léty (1422) na strašlivém útěku svém před Žižkou, druhého dne (19 Srp.) do Čáslavě, třetího (20 Srp.) do Hory, čtvrtého (21 Srp.) do Kouřimě, pátého (22 Srp.) do Českého Broda. Všudež byl přijat s radostí a s poctami; města, do kterých vjel, činila mu přísahy věrnosti.

Téhož dne jako císař (18 Srp.) vyjeli také legati Basilejští z Jihlavy, a však jinou cestou, provázeni jsouce panem Menhartem z Hradce, s kterým vyhnuli se velkému davu na cestě císařově. Menhart provedl je příjemněji, konaje s nimi noclehy na hradech pánů spřátelených, až přijeli do Kouřimě o den dříve než císař (20 Srp.), a nazejtří, dne 21 Srpna, dojeli přes Brod do Prahy. Ačkoli příchod jejich většině byl nemilý, přijati jsou vlídně a s poctami. Někteří vyšli jim naproti, v malém počtu, protože se o příchodu jich nevědělo dost brzy. Nazejtří (22 Srp.) uvítal je Jan Rokycana s kněžími a žákovstvem, potom měšťané Pražští, od nichž mluvil

1436 Jan Velvar; odpoledne rektor učení Pražského, toho času mistr Jan ze Soběslavě, s mistry a študenty, od nichž byl řečníkem mistr Buzek ze Kdyně.

Nazejtří potom (23 Srp.) přijel konečně císař Sigmund od Broda Českého. Byly veliké přípravy učiněny k uvítání jeho. Konšelé a obyvatelé všech tří měst vyšli mu vstříc před bránu městskou, nepochybně Horskou, s mnohými korouhvemi; rovněž duchovenstvo v pěkné processí. Chtěli dle tehdejšího obyčeje strany pod obojí vyjíti jemu vstříc také s tělem božím; ale král odřekl, dorozuměv se o tom písemně s legaty. S císařem jela císařovna Barbora a v průvodu jich všecko panstvo, rytířstvo a poslové z měst, kteří vyjeli s nimi z Jihlavy. Při potkání před městem odevzdali konšelé císaři dle obyčeje klíče od bran městských i od hradu Pražského, které on hned zase jim navrátil na znamení své důvěry. Po vjezdu do města v hodinu devatenáctou, nynější asi druhou odpoledne, odebral se, jak umluveno bylo, předně do kostela Týnského, kdež mistr Jan z Rokycan učinil krátkou řeč na slova: Pane spas krále a vyslyš nás v den, ve který volali jsme k tobě, a napomenul lid ku pomodlení se zaň a za pokoj. Po vykonání modlitby veden jest od konšelů do domu někdy Hankova (č. 587) na konci ulice Celetné proti dvoru královu, který mu byl připraven za prozatímný příbytek. [27])

[27]) Tak *Staré letopisy české* 96, ač v souvěké knize Novoměstské praví se: in curiam regiam ad S. Benedictum, což by byl dvůr králův č. 654.

Registřík.

— —

